ఆంధ్ర భారతము.

విషయసూచిక

భీష్మపర్వము — ప్రథమాశ్వాసము

భీష్మపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

భీష్మపర్వము—తృతీయాశ్వాసము.

ద్రోణపర్వము – ప్రథమాశ్వాసము.

ద్రోణపర్వము – ద్వితీయాశ్వాసము

ద్రోణపర్వము – తృతీయాశ్వాసము

ద్రోణపర్వము – చతుర్థాశ్వాసము

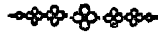
ద్రోణపర్వము – పంచమాశ్వాసము

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

సంపాదిపదాంబుజ
నాసాగ్రనివాసరసిక ≀ నాదామృతధా
రాసారరూప వేద
వ్యాసస్యంజితవిహార ≀ హరిహరనాథా. 1

— ధృతరాష్ట్రునికడకు వేదవ్యాసుండు వచ్చుట. —

క. దేవా జనమేజయవసు,ధావల్లభుఁ డధికవినయ≀తత్పరుఁ డై సం
భావించి కుతూహలమునఁ, దా వైశంపాయనునకుఁ ≀ దగ ని ట్లనియెన్. 2

క. ఒండొరుల గెలుచుతలఁపునఁ, బాండవులును గౌరవులును ≀ బాహాగర్వో
ద్దండత నెట్లు దొడంగిరి, భండన మెప్పాటఁ జెల్లెఁ ≀ బరమమునీంద్రా. 3

క. అనుటయు వైశంపాయనుఁ, డనుమోదరసార్ద్రహృదయుఁ≀డై యి ట్లనియెఁ
జనమేజయుమనమున సం,జనితం బగుకౌతుకంబు ≀ సఫలతఁ బొందన్. 4

వ. పుణ్యక్షేత్రోత్తమం బయినయాకురుక్షేత్రంబున నారెండుదెఱంగులవారికటకం
బులును విడిసి కయ్యంబునకుఁ గాలు ద్రవ్వనట్టిసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు
గొడుకులదుర్వినయంబునకు నిర్వేదనంబు నొంది సంజయద్వితీయుం డై చింతిం
చుచున్న యెడకుం ద్రికాలవేది యగు వేదవ్యాసుండు విజయంచేసి యమ్మహీపతి
సేయునర్చనంబులం గైకొని యతని కి ట్లనియె. 5

క. కాలం బగుటయు నృపులకు, నాలము సమకూరె దీని ≀ కడలకు మది నీ
వాలోకింపఁగ వలసిన, [1]నే లోనికి దివ్యదృష్టి ≀ నిచ్చెదఁ బుత్త్రా 6

చ. అనుడు నతండు ఘోరముగ ≀ నన్నలుఁ దమ్ములుఁ [2]బోరఁ గ్రూరతం
గనుఁగొనఁ జాల నేను వినఁ ≀ గా వలతుం దదనుగ్రహంబు సే
సినఁ గడు లెస్స యన్న ముని ≀ చిత్తమునం గరుణించి సంజయుం
బనిచె మహారణంబు పరిపాటిమెయిన్ సకలంబుఁ జెప్పఁగన్. 7

1. నీలోనికి దివ్యదృష్టి ♦ నించెద. 2. బోర క్రూరతం.

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రునకుం గయ్యంబు తెఱంగు వినిపింప నియోగించి యాసూతనందనునకు నారెంటఁ దెఱంగులవాఁడి వారాత్ర ప్రవర్తనంబులుం గనునట్లును రహస్యప్రకారభాషణంబులు వినునట్లును మనోవృత్తంబు లెఱుంగునట్లునుం గా వరం బిచ్చి యతిశీఘ్రగమనంబునం గాంగి భారతసమరధరణిం దిరిగినను శస్త్రాస్త్రంబు లెవ్వియుం దాఁకకుండునట్టి ప్రభావంబుఁ బ్రసాదించి దివ్యులయాలాపంబులు రూపంబులుం దలంపులుం దెలియునట్టిమహనీయబోధంబును గలుగ ననుగ్రహించి యావైచిత్రవీర్యు నాలోకించి యిది ప్రాప్తకాలంబై వచ్చిన భూప్రజాక్షయంబు దీనికి వగవం బని లేదు ధర్మాత్మజుఁ డనుమ నిశ్చింతంబున నుండు మేనును గురుపాండవులకీర్తిఁ బ్రకటింపం గలవాఁడ నని యతని నాశ్వాసించి సాత్యవతేయుండు వెండియు. 8

క. మొగిళులు నెత్తురు సోనలు, గగనక్షోభంబు సేసెఁ గరిమాయతతిఁ బె
ల్లుగ నస్త్రములం జొచ్చెను, మృగములు పక్షులను బసులుఁ గ్రవ్యాదుల నీనెన్.

క. నలువురు నేవురు బిడ్డలు, గలిగెడి రో [illegible] వనితాగర్భంబున వా
రలు పుట్టినపుడ యాడుచుఁ, గలకల నవ్వుచుఁ, జెలంగఁ గని యొద పొందున్. 10

తే. అర్కునుదయాస్తమయములయందుఁ గృష్ణ
కాంతి ఘోరకబంధంబు గప్పఁ జొచ్చె
నిందులాంఛనస్థితి యలక్షితంబు గాఁగఁ
దోఁచు చున్నది ప్రజ యెల్లఁ ద్రుంగు టెన్న. 11

వ. విశేషించియుం గౌరవనికేతనంబులఁ గేతనంబులఁ బొగ లెగయుటయు నాయుధంబులు మండుటయు నివి మొదలుగా ననేకదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టుచున్నయవి కులక్షయంబును నానానరేంద్రనాశంబును నగు నుపేక్షింపందగదు దుష్పథవర్తు లగుదుర్యోధనాదికుమారుల వారించి నీతమ్మునిపాలితనికొడుకుల కొసంగి శాంతి సేయుట మేలు మముబోంట్లమనంబులకుం బ్రియంబు గాని యీరాజ్యంబు నీ కేటి కనిన విని యమ్మనుజేంద్రుం డమ్మునీంద్రున కిట్లనియె. 12

చ. హితమును ధర్మముం దలఁచి యిమ్మెయిఁ జెప్పితి రిట్లు మున్ను నా
సుతుల నయంబుమైఁ దఱిమి చూచితి [1] వారలఁ బంపు సేయ నేఁ
జతురుఁడఁ గాను బ్రాభవము సాలదు నాదెసఁ దప్పు లేమి మీ
మతిఁ దలపోసి యీపలుకు మానుఁడు పాకము దప్పెఁ గార్యముల్. 13

వ. అనిన విని పరాశరసూనుం డది యట్లుండని యింక నే మేనియుం జెప్పవలయు నది గలదే యని పలికిన నాంబికేయుండు గయ్యంబున [2] గెలుపుదెలుపునిమిత్తంబు లడిగిన నమ్మునివరేణ్యుండు వహ్నులు హోమకాలంబునం బుణ్యగంధంబులతోఁ బ్రదక్షిణార్చు లగుటయు భేరీప్రముఖంబులు గంభీరఘోషంబు లగుటయు

1. వారలు పంపు సేయ రేఁ, 2. గెలుపునిమిత్తంబు.

వాయువు లనుకూలమృదుమనోహరప్రచారంబు లగుటయు నివి మొదలుగాఁ
గొన్ని శుభసూచకంబులు నిర్దేశించి కొంచెము పెద్ద యున లేదు సమరంబున
జయంబు దైవాధీనంబు గావునం బెద్దలు పెనఁకువ లొప్ప వని చెప్పుదు నేను
బోయి వచ్చెద నని చెప్పి సముచితప్రకారంబున నంతర్ధానంబు సేసెఁ దద
నంతరంబ యక్కౌరవేంద్రుండు గొండొకసేపు చింతించి నిట్టూర్పు నిగిడించి
సంజయున కిట్లనియె. 14

ఉ. భూమికి గాఁగఁ బ్రాణములు పోక దలంపక రౌద్రఘోరసం
గ్రామము సేయుచుండుదురు రాజులు దొల్లియు నెంతదీపాకో
భూమి మునీంద్రసంగతి సుబుద్ధము నీకు జగంబు నాకు నీ
భూమి తెఱంగు సెప్పుము ప్రబోధనిరూఢముగా సమస్తమున్. 15

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నావొఱిగినంత మేర నెఱింగించెద భూతత్త్వ
ప్రకారం బవధరింపుము.

— సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు భూపరిమాణంబు సెప్పుట. —

తే. అధిప నానాప్రకారచరాచరంబు, లింద వేర్వేఱ జనియించు నింద పెరుఁగుఁ
బిదప నింద యడంగు నీపృథ్వి దాన, సకలమునకుఁ బరాయణస్థాన మరయ.

వ. అదియునుం గాక విను మాకాశంబునకు గుణంబు శబ్దంబు వాయువునకు శబ్ద
స్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబులును నప్పులకు శబ్దస్పర్శరూప
రసంబులును గుణంబులు పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగంధాత్మకం బైన గుణసము
దయంబంతయుం గలదు గావున నిమ్మహాభూతంబు లేనింటిలోనం బృథివి
యెక్కుడు దీనియున్నవిధంబు వివరించెద నాకర్ణింపుము. 18

సీ. ధాత్రీశ మేరువుదక్షిణంబున సుదర్శన మనునభిధానమునఁ బ్రఖ్యాత
విస్తార మై రెండువేలు నేనూఱుయోజనముల పొడవు నై సరసమధుర
విపులశాశ్వతఫలవితతిసమేత మై, యొక్కజంబూతరు వొప్పి యుండు
దాని పండులు మహీస్థలి మహారవముగ ననిశంబుఁ బడి రాలి యవిసియుండు
ఆ. వానిరసము పొంగి వాహినీమూర్తి న,న్నగమునకుఁ బ్రదక్షిణంబు గాఁగ
నొరసికొనుచుఁ దిరిగి యుత్తరకురుభూము,లందుఁ జొచ్చి పాఱు నంబుధికిని.

వ. జంబూనది యనం బరఁగినయాతరంగిణినీరు సోఁకిన వోల్లలను సువర్ణం బగుటం
జేసి కనకంబునకు జాంబూనదం బను నామంబును గలిగెఁ దదీయజలపానంబు
సేసినమానవులకు ముదిమియుం దెవులును దప్పియు లే వని చెప్పుదు రయ్యేటి
పడమటం జెఱఁగి పటువు గలిగి శరనిధిచందంబున జంబూషండంబు గాలుకొను
చుండు నింతటికిం గారణం బగు నయ్యాజంబూవృక్షంబు పేర నీద్వీపంబు జంబూ
ద్వీపంబును సుదర్శనద్వీపంబు నన నెగడి లవణసముద్రవేష్టితం బయి పొల్చుచు
నద్ధివియుండు. 02

సీ. నిషధంబునం దూర్పును బడమరనై రెండు గడలు నంభోనిధిఁ గదిసి యుండు
రత్నమయంబులు రమణీయములు సాధ్య,సిద్ధచారణగణసేవితములు
నై హిమాచలమును నావల హేమకూ,టంబును నట నిషధంబు నొప్పు
లలితంబులైన నీలశ్వేతశృంగవం,తంబులు క్రమమునఁ దనరి పొలుచు
ఆ.[1]విపులమూఁటి కవల నవులయమ్మూఁటికి, నివలఁ దేజరిల్లు దివిజనగము
గమలకర్ణికానుకారియై కాంచన,మణిమయత్వమహిమ మహిత మగుచు. 21
తే. అతిదృఢం బగునాఁతు పదాఱువేల,యోజనము లంద్రు దానికి రాజముఖ్య
వింద మెనుబదినాలుగువేలయోజ,నంబు లని హేమధాత్రీధరంబు పొడవు. 22
వ. ఇవ్విధంబున భూమధ్యంబున నున్నయమ్మేరుమహీధరంబున దేవతలును దేవ
మునులును గంధర్వకింపురుషాదిదేవయోనులును దేవేంద్రప్రముఖదిక్పతులును
బరమేష్ఠియుం దత్తత్ప్రదేశంబులఁ బుణ్యావర్తనంబులం బరమసుఖంబు లనుభ
వింతు రుత్తరతటంబునం గర్ణికారవనంబున గౌరీసమేతుం డై సిద్ధగణంబులు
పరివేష్టింప విశ్వేశ్వరుండు విహరించు చుండు. 23
క. తొమ్మిదిఖండములై వర్షమ్ము లనం జాల నొప్పెసఁగుజంబూద్వీ
పమ్మునజనపదము లివి విను, మమ్మహి[2]తాంశములు దెలియ ననువర్ణింతున్. 24
వ. ఉత్తరసముద్రంబు శృంగవంతంబుమధ్యమం బైరావతవర్షం బన నొప్పు శ్వేత
పర్వతశృంగవంతంబులనడుమ హైరణ్మయవర్షం బనం బొలుచు నీలశైలోత్తర
దక్షిణదేశంబులు క్రమంబున రమణకవర్షంబును నిలావృతవర్షంబును ననం
జెలువమగు మేరువునకుం బ్రాచ్యప్రతీచ్యంబు లగుభాగంబులు వరుసన భద్రా
శ్వవర్షంబును గేతుమాలావర్షంబు ననం బొగ డొందు హేమకూటోత్తర
భూమి హరివర్షం బన నెగడు హిమవంతంబునక్కడయు నిక్కడయు నొలిన
కింపురుషవర్షంబును భారతవర్షంబును ననం బెంపారు నిట్లున్నదీనియందు. 25
క. భారతవర్షముఁ దొడఁగి మ,హీరమణ యుదీచ్యములన యెక్కుడు బలస
త్త్వారోగ్యాయుస్సుఖపు,ణ్యారంభగుణంబు లంతకంతకు నరయన్. 26
వ. అనిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సమస్తద్వీపంబులు సకలజలనిధులు నున్నపరిపాటి
యుం బ్రమాణంబులుం బ్రకాశంబుగ నెఱింగింపుమనుటయు సూతసూనుండు
జంబూద్వీపవిష్కంభంబు కొలఁది యెనుబదివేలునూఱుయోజనంబులు దీని
రెం డంతలు దొడంగి లవణేక్షురససురాఘృతదధిక్షీరశుద్ధజలమయంబు లయిన
మహార్ణవంబులవిష్కంభంబులు క్రమంబున నొకటి కొకటి రెట్టి యై యుండుఁ
బ్లక్షద్వీపశాల్మలద్వీప క్రౌంచద్వీప కుశద్వీపశాకద్వీప పుష్కరద్వీపంబుల విష్కం
భంబులును జంబూద్వీపవిష్కంభద్విగుణప్రమాణంబు మొదలుగా నొలి నొకటి
కొకటి యినుమడియైయుండు నయ్యాఱుదీవులును జంబూద్వీపంబుకంటె నెల్లదా

1. విపులమూఁటి కవల నవులమూఁటి కివలఁ దేజరిల్లుచున్న దివిజ, 2. తాంతరము తెలియ,

నను బొగడ్తవడి యనేకపర్వతంబులనునానానదులనుబహుజనపదంబులనునొప్పి వరుస నొండొంటికి గుణవిశేషంబుల నధికంబులై యందు నింతకుం గర్తయు భర్తయు హర్తయునై దుగ్ధాంబుధియుత్తరంబునం గనకమయంబైయష్టచక్రంబును బ్రభూతభూతయుక్తంబును మనోజవంబును నగుమహానీయశకటంబున వినోదపరాయణుం డై నారాయణుండు వికుంఠనిధానుం డగుచు వైకుంఠాభిధానంబున విఖ్యాతుం డై విహరించు చుండు నని చెప్పుటయు నతండు. 27

క. భారతవర్షమునకుఁగాఁ, గౌరవ్యులును బాండవులును గాంక్షం గడుఁ బె
ల్లౌరాసి యొండొరులతోఁ, బోరం దెగి రిట్టిలుబ్ధబుద్ధులు గలరే. 28

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 29

ఆ. అధిప పాండుసుతుల కరయంగ నతికాంక్ష, లేదు లుబ్ధబుద్ధి నీదుసుతుఁడు
శకునిపలుకు విని యసన్మార్గవృత్తికిఁ, జొచ్చి యిట్టిరొదకు దెచ్చికొనియె. 30

సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు భారతవర్షంబునం గలవిశేషంబులు సెప్పుట.

క. తమతమదేశంబులకై, మిముఁ గొని పాండవుల గెలుచుకొఱకుయిక్కోలున భూ
రమణులుఁ గొందఱు వచ్చిరి, సమగ్రసఖ్యమునఁగూడుకచందమునఁ దగన్. 31

తే. వారి నన నేల తొల్లియు వసుధకై య
నేకనృపతులు [1]పోరాడి రిట్లు నేల
[2]వ్రాలి కాదె భగీరథరఘుయయాతి
నహుషముఖ్యులు విశ్రుతోన్నతులు గనిరి. 32

వ. భారతవర్షంబునయుదారవిభూతివిలాసంబున కాసపడి యీసునం బెనంగ కుండుదురె దీనివిస్తారంబు వినుము వివరించెద. 33

ఆ. మలయ మనఁగ శుక్తిమంతంబు నా వింధ్య
మనఁగఁ బారియాత్ర మన మహేంద్ర
మనఁగ ఋక్షవంత మన సహ్య మన నిందుఁ
గులనగంబు లేడు వొలుచు నధిప. 34

వ. వీనియందు వివిధమణిగణంబులు సముపార్జింప వచ్చు నవిన ఖనివిశేషంబులు సెప్పనేల మఱియు నుపమహీధరంబు లనేకంబులు కలిగి యుండు వానియందు. 35

క. ఇనుమును రాగియుఁ దగరం,బును వెండియుఁబసిఁడియుం బ్రభూతములై పే
ర్చినసిరిఁ జేయఁగ నొప్పెడు,ఖను లెడనెడఁ బెక్కుగలవు కౌరవనాథా. 36

క. వెండియు ధనార్జనంబులు, గొండలవలనన ఘటించికోన నగు నేర్పుం
దండితనంబును బాడియు, నొండొంటికి మిగులఁ గలిగి యున్నట్లుఁ జనన్. 37

వ. గంగయుఁ దుంగభద్రయు వేత్రవతియు వేదవతియుఁ గృష్ణవేణియుఁ బెన్నయు యమునయుఁ దమనయు శరావతియుఁ గావేరియు గోదావరియు నర్మదయు

1. పోరాడ • రెట్లు. 2. వ్రాలఁ గాదె

బాహుదయును సరయువును శతద్రువును వితస్తయు విపాశయుఁ దామ్రపర్ణియు ననుమహానదులు మఱియు ననేకనదీవిశేషంబులునుం గలిగి వీనివలన నానా ముఖంబుల ధనధాన్యాదిసంపదాగమంబులు సొంపు మిగిలి యుండు. 38

క. ఎడనెడఁ బొడపై యొప్పెడి, యడవు లనేకములు వానియం దగ్ధము సే
సెడు నెరవులు పెక్కులు సొం, పడి యుండు నయంబుతోడి బలిమి గలిగినన్. 39

వ. పాంచాల పాండ్య బర్బర వత్స మత్స్య మగధ మాళవ కళింగ కులింగ కుకుర కొంకణ టెంకణ త్రిగర్త సాముద్ర సాల్వ శూరసేన సుదేష్ణ సుహ్మ కురు కరూశ కాశ కోసల యవన యుగంధ రాంధ్ర సింధు చేది చోళ పుళింద పుండ్రక పాండ్యాభీర సౌవీర సౌరాష్ట్ర మహారాష్ట్ర విదేహ విదర్భ ద్రవిళ దశార్ణ కర్ణాట గౌళాంగ వంగ మరాట లాట బాహ్లిక బహుదాన కిరాత కేకయాశ్మంతక కాశ్మీర గాంధార కాంభోజ కేరళ మాళవ నేపాళ ఘూర్జర కుంతలావంతి కాననాదిజనపదంబులు సప్తసప్తసంఖ్యాసంపాదనంబు లయినగుణ విశేషంబుల వెలసి పురుషార్థంబు లగుధర్మార్థకామంబులకుం గారణంబులై కమనీయంబు లగుచుండు. 40

క. వినికి గలిగి రక్షించుచు, ననువున దయతోడఁ బాడి నాయతు లెల్లం
గొనుచుఁ దగ నేలి పొగడొం, దిన రాజున కుర్వి గామధేనువు గాదే. 41

ఆ. వెరవు లావుఁ గలుగు నరనాథు లింత దే, శంబు గలదు తమకుఁ జాలు ననరు
దండ్రి బిడ్డ యన్నదమ్ముఁడు నా కాత్తి, పోయి పోటు లాడి పుడమిఁ గొండ్రు

క. కావునఁ గౌరవపాండవు, లీవసుధకునై యనేకు లెగ్గే దైవం
బేవంక నాతె వారిక, [1]పోవ్వం గా [illegible] ద్ర పాలకు మిగెన్. 43

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయుతో నీ విం కసంగరంబుఁ జూడం బొమ్మని సముచితంబుగ వీడుకొలిపినం బోయి భారతరణప్రకారం బనుసంధించి యతండు కతిపయదినంబులకుం జనుదెంచి దగిన తెఱంగునం గాంచి, 44

క. కౌరుకులజన నెవ్వగఁ జేడ్పడి వందితి యున్నయాస్పృహాలు నడుగుచుం
బడి భీష్మపాటు సెప్పుచు, నడలి కరుణనాద మెసఁగ నాక్రందించెన్. 45

వ. అయ్యేడ్పుతో సిట్లని విలాపంబు సేయు. 46

సీ. ఆత్మయోధుల కెల్ల నాధార మగునట్టి, తనకు నస్త్రంబు లాధార మయ్యెఁ
బరశురామునకు మేల్సరి యైనతనయందుఁ, గలిగె భంగంబు శిఖండిచేత
జనపతి దను నచ్చెరమును జూడ మొనరించెఁ, దాను గయ్యంపుజూదమున నోడె
దనరారు వెలుఁగునఁ దలఁకు వైరులు వొంగ, నొఱలుచు నేలకు నొఱగె నేఁడు

ఆ. తీవ్రబాణజాలదీప్తులు వరఁగించి, పాండుతనయసైన్యబహుళతమము
లీలఁ బదిదినంబు లోలి వినోదించి, యధిప భీష్మభానుఁ డస్తమించె.

---

1. భూవర విను జయము గల్గఁ [illegible] అని అచ్చుప్రతి

క. పదివేవురు రాజుల దన, కెదిరి పొలిసి రా శిఖండి § యేమిటివాఁ డై
తుదిఁ బోయి తన్ను నాజిం, గడియుచుఁ బొలియించె నిటుతిఁ § గడవఁగవశమే.

తే. చాపవక్త్రుండు భల్లదంష్ట్రావితాన, ఘోరమూర్తి నారాచనఖుండు ఖడ్గ
జిహ్వికాభీషణుండు నరసింహమూర్తి, గాక కేవలనరుఁడె గంగాసుతుండు. 49

—ధృతరాష్ట్రుఁడు భీష్మమరణంబు విని పలవించుట.—

వ. అని సంజయుండు పలవించుపలుకులకుఁ జిత్తంబు జల్లని యుల్లంబోయి మూర్ఛిల్లి
కొండొకసేపునకు శిశిరవిధానంబుల సేద దేఱి ధృతరాష్ట్రుండు గన్నీరు దొరంగ
గద్గదకంఠుండై . 50

క. దేవాసురవరు లొక్కటి, యై వచ్చినఁ జిక్కువఱుపు § నాహవమున నా
దేవవ్రతుఁడు శిఖండికి, రావలిపా లయ్యె నేమి § యనఁగల దింకన్. 51

ఉ. అంచితతాలకేతుకిరణాళి మెఱుంగులు గాఁగ మార్వి మ్రో
యించుట గర్జచందముగ § నేచి విరోధిదవానలంబు మా
యించుశితాస్త్రవర్షమున § నిట్టిది భీష్మమహాభ్ర మెట్లడం
గించెనొకో శిఖండి పవనప్రతిమానము డాఁకి దైవమా. 52

తే. పెరిఁగి పాండవాంబుధి వెల్లివిరిసినపుడు, సెలువ సీమ్మగుదీవి గా నిన్నుఁ దలఁచి
యుండు నత్యంతతుచ్ఛశిఖండిపల్వ, లాక్రమంబున మునిఁగితే § యకట తండ్రి.

ఉ. వీరరసాంబుపూరము § విస్రుతబాహుమహోగ్రసత్త్వము
జారుగదాధ్వజాచలవిశాలము సంబరజాలవీచికా
స్ఫారము నైనభీష్మఁ డనుసాగరముం గడవంగ నీఁదఁగా
నేరమి యెట్లొకో కలుగ § నేర్చె శిఖండికి నేమి సేయుదున్. 54

తే. అంబకై పూనివచ్చు బహ్లాధిపుండు, జామదగ్న్యుండు సాధింపఁ § జాలకున్న
వాని భీష్ముఁ బాండవులకై § పూని వచ్చి, కడిమి సాధించి తౌర శిఖండి పోర.

క. ఆశౌర్యం బాసత్త్వం, బాశీలం బాపరాక్రమాభీలత్వం
బాశుద్ధవ్రత మెందు న, నాశము లని భీష్ముఁ బెద్ద § సమ్మతిమి గదే. 56

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించి యాసూతనందనుచే సేతం గీలించి.

సీ. అతఁడు నొచ్చినతెఱి § నడ్డంబు సొచ్చెద, మని వచ్చువారు లేరై రెరె యచట
నడరి పోరాడక § యన్నియక్షౌహిణు, లొప్పరికించెనే § యొకనిఁ గలన
నతని నోర్వఁగఁ జాల § వని సిచ్చిలించితి, మంతకు నోపెనే § యరిబలములు
ద్రోణుండుఁ గృపుఁడును § ద్రోణసుతుండును, శల్యుండుఁ గ్రేంచివిచనిరె యపుడు

తే. పాండుసుతులు శిఖండియుఁ § జండశక్తి, మెఱయ నొక్కటఁ బైఁబడ్డ § వెఱచి తాత
విడిచి నాపుత్త్రులందఱు § విఱిగియడవిఁ, గలసిరొకొ యాతనికిఁ బరవలసెనకట.

వ. దేవవ్రతుండు దెగినయప్పుడ తక్కినయంతవట్టునుం దెగియెన కాఁ దలంచెద
నని మఱియు నిట్లనియె. 59

సీ. కులగురు వృద్ధు నిర్మలచిత్తు గాంగేయుఁ, జంపి రాజ్యము సేయు సమ్మతించి
తొడరినపాండుపుత్త్రులకును దైవంబుఁ, దోడయ్యె ధర్మంబు గీడుపఱిచి
పరఁగి యధర్మంబు వెరఁగిన ట్లున్నది, వార లాతనిఁ గూల్చి వసుధఁ గొనఁగ
నిశ్చయించుట గడు నిష్ఠురత్వము దాని,కంటెను బాపంబు గాదె మనకు
తే. సంగరంబున నాతండు సచ్చు టోర్చి, సంపదకుఁగాఁ బెనంగినఁ జంద మరయఁ
గులములం దెల్ల నీరాచకులము సాల, బెట్టిదం బిక్కులంబునఁ బుట్టె నగునె.
వ. అని పలుమాట లాడి వెండియు. 61
ఆ. మగఁడు లేనిమగువ మూఢిక్క గా కున్నె నా,సేన భీష్ము లేమిఁ జేసి నేఁడు
కురుకుమారు లెంత గుందిరో యెవ్వ రే, మైరొ యింక నెట్టులగుదురొకొ.
క. రాజులు మంత్రులు నని యెవ్వ,నా జూదరు లాత్మ నేమి యని తలఁచిరొ యే
యోజం బలికిరొకో తమ, రాజికి నిట మీఁద నెవ్వ రాధారంబో. 63
వ. అని పలికి సంజయుకరంబు విడిచి కయ్యం బెయ్యెడం బొడిచిరి పదిదినంబుల
నుభయబలంబులవారలు నెవ్విధంబున మోహరించి రెవ్వ రెవ్వ రెప్పు డెప్పు
డేమి చేసి రిన్నాళ్ళు గాంగేయుఁ డెబ్భంగుల సంగరంబు సేసెఁదుది నెత్తెఱంగునం
దెగియె నంతయు వివరించి పరిపాటిం దేటపడం జెప్పుము. 64
ఉ. నెట్టన యాపగాసుతుఁడు నేలకు వ్రాలె ననంగ విన్నవా
కట్టెఁడివీను లేమి వినుకాటియ కోర్వవు దుర్వినీతికిం
బుట్టినయిల్ల నై వినక పోవఁగ వచ్చునె యింక నాకు నే
డిట్టెఁడ నైతి నెల్లవియుఁ దెల్లముగా విన నేర్తు సంజయా. 65
వ. అనిన విని సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 66
ఆ. అధిప నీవు సెప్పినట్టిప నీతువి,నీతిఁ జేసి ధర్మనిరతు లైన
పాండుసుతుల కన్నిపాటులు వాటిల్లె, నింత దెచ్చికొంటి వంతసేసి. 67
క. కీ డొనరించినవారికిఁ, గీ డగు టరుదయ్యె మేలు గీ డేమియు నీ
వాడక విను ననుఁ గయ్యముఁ, జూడఁగఁ బుచ్చుట వినంగఁ జూచియ కాదే 68
క. వేదవ్యాసమునీశ్వరు,పాదంబులు దలఁచి మ్రొక్కి భక్తిరసైకా
స్వాదనసుకరానందో,త్పాదనదివ్యమతి నగుదుఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 69
వ. అనిన నాంబికేయుండు నట్ల కాక యెఱింగింపు మనుటయు సంజయుండు. 70

—సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు భారతయుద్ధంబు సెప్పఁ బూనుట.—

ఉ. ప్రాంశుఁ బయోదనీలతనుభాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు నాగమపుంజవవార్ధత త్త్వవి
న్నంశయ కారుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశవందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్ 71

వ. అని పలికి పారాశర్యుం జిత్తంబుననిలిపి నమస్కరించి ధృతరాష్ట్రున కిట్లు

క. వినినదియును నెయ్యెడ నేఁ, గనినదియును మునికృపం బ్రకాశం బై తోఁ
చినయదియును విశదంబుగ, వినిపించెద మొదలుకొని సవిస్తారముగన్.

వ. ఆరాత్రి నిన్ను వీడుకొని మనదండునకుం జని నీకొడుకునగరు సముచితప్ర
బునం బ్రవేశించునప్పు డతండు గాంగేయాదికౌరవులును దగు రాజులును
వేష్టింపం బరిమితస్థానంబుననుండ నేనునుం బొడసూపి యుతనియాదరణంబు
కొలిచియుండితిం బదంపడి సమరవిషయంబు లైనసంభాషణంబులసమయ
నమ్మేదినీశ్వరుండు దుశ్శాసనుం గనుంగొని యి ట్లనియె.

ఆ. మనకుఁ బాండురాజతనయవర్గమునకుఁ
గయ్య మయ్యెఁ బెద్దకాలమేని
నెదురు సూచుచుండ నొదవె నివ్విధ మిందుఁ
బూని చేయ వలయుపని వినుము.

క. కన్నాకు మనకు భీష్ముం, డెన్నఁగవరుఁ గావ వలయు నెమ్మెయి నైనం
దన్నుం గాచిన నితఁడు జ,గన్నుతముగ రణమునం బగఱ నడఁగించున్.

ఆ. ఎల్లవారిఁ గాచు నితఁ డని యొప్పడుఁ, దలఁతు మితనిఁ గావ వలయు
[1]యని తలంచె దేని వినుమిందఱకు నిది, వినఁగ వలయునట్టిపని కుమా

వ. సత్యవ్రతుం డగునిమ్మహానుభావుండు.

క. వినుఁ డన్య లెవ్వరును నా,మునుమునఁ బడి బ్రదుక రాలమున నేను శిఖ
డిని నోర్వఁ జాలఁ జుండీ, యుని మనయుద్యోగవేళయప్పుడ చెప్పెన్.

ఉ. ఏమటి రక్ష సాలనిమృగేంద్రుని నక్కయుఁ గొలువుచ్చు సం
గ్రామములోనఁ గ న్గలిగి కావక దక్కిన నాశిఖండిచే
నీమను జేంద్రుఁ గొల్పకమె యిట్టిది గొల్పులి నిద్రపోవ ను
ద్దామబలంబుమై గొఱియ దాఁకి వధించినయట్లు లుండ దే.

క. కావున నీయుద్భటరథి, కావలి నివ్విభునిఁ గాచునట్టుగఁ బనుపం
గా వలయు మీర లందఱు, నేవలఁ జూచిన శిఖండి కెదుపుం దెవ్రునన్.

వ. అని నియమించి కొలువు విరిసి చని యుచితవిధంబున నుండె నంతఁ బ్రభ
బగుటయు నమ్మహీపతి పడవాళ్లం బనిచి బలుమానుసులను బలంబు
బవరంబునకు వెడల నియోగించిన శంఖదుందుభిప్రముఖమంగళతూర్యనిన
బులను నన్యోన్యసాధనంబులు సమకట్ట సముచితపరివారంబునకుం జెప్పెడుద
పలుకులగంభీరనాదంబులను [2]గట్టుబట్లుకడలఁ దిగిచినం జెలంగుకరితురంగ
బృంహితహేషితఘోషంబులను బూన్పం దగుచురథంబులనేమిస్వనంబు
బెలుచ నొండొరులం బిలుచుపదాతులయెలుంగులవిపులధ్వనులనుం జే

1. యనియెదెనిఁ దెలియు వినుు. 2. గట్టుబట్లుఁ గదలం.

మహారథకంబున శిబిరంబు చంద్రోదయఘూర్ణమానమహార్ణవంబును గ్రేణిసేయు
చుండె సూర్యోదయం బైన సైన్యంబులు సెలంగుచు వెడలునప్పుడు. 82

తే. కనకభూషణజాలంబు § తన గజము, [1]లెరవళులఁ బ్రోవుకొండల § సెనసి యొప్పె
వల్గనంబుల హేషల § వలన నబ్ధి, ఘనతరంగంబు లనఁ దురంగములు వొలిచె

క. అరదములు నపరణలతోఁ, బర పై యొక్కొక్క యూరి § పరవున నరిగెం
బడసనిసలుకల నాకృతి, పరుషత నసు రాలివోలె § భటతతి మెఱసెన్. 84

వ. అట్టియెడ. 85

మ. పరిధానంబును దేహ నశ్వములుఁ జాపంబుం బటిస్ఫీతవ
జ్రరుచివ్యాప్తసువర్ణతాళమయచంచత్కేతువుం వర్మముం
గర మొప్పం దెలు పారు [2]వెల్గొమగుతో § గంగాసుతుం డాసుధా
కరుఁ డంబోలె వెలింగె దర్ప మెసఁగం § గౌరవ్యసైన్యాబ్ధికిన్. 86

సీ. కాంచనమణిమయ § శకటకనత్కేతనో, జ్జ్వలవిభ్రమం బొప్పఁ § గలశజుండు
కనకగోవృషసాంద్ర § కాంతికాంతిధ్వజ, విభవవిలాసంబు § వెలయఁ గృపుఁడు
మణిసింహలాంగూల § మహిత కేతుప్రభా, స్ఫురణంబు మెఱయంగ § గురుసుతుండు
రత్నశిలారశ్మి § రాజితకదలికా, మహిమ శోభిల్లంగ § మద్రవిభుఁడు

తే. వెడలి తమతమచతురంగ § వితతు లెల్ల
నుచితగతి నాల్గు నంగఁ జేయుచుఁ గడంగి
సంగరోత్సవసంభృతో § త్సాహు లగుచు
నగుచుఁ దగుమాట లాడుచు § నడచి రెలమి. 87

క. సమరక్రీడాసన్నా, హామ లొప్పఁగఁ దక్కఁ గలుగు § నట్టివారలు ద
ర్పము పల్లవింప వెడలిరి, దమతమ కేతువులు గ్రాల § ధరణీనాథా. 88

వ. వా రెవ్వ రంటేని వినుము. 89

క. కల్పితదృఢచతురంగా, నల్పం బై, గండు మిగిలి § యాదవబల మా
కల్పోజ్జ్వలతఁ గొలువ నవి, కల్పుఁడు కృతవర్మ సనియె § [3]గాఢస్ఫూర్తిన్. 90

క. రథములు దఱిఁ జై చెలువగు, పృథుసైన్యము తోడ బంధు § బృందముఁ దానుం
బ్రథనోత్సుకవృత్తి మహా, రథుఁడు జయద్రథుఁడు వొలిచెఁ § బ్రస్ఫురితగతిన్.

మ. చలదుర్వీధరలీలఁ గ్రాలుమదవ § త్సామోద్భవస్తోమ మ
గ్గల మై యేచినసేన లొప్పఁగ దిశల్ § గంపింప విందానువిం
దులుఁ గాళింగమహీవిభుండు భగద § త్తుండున్ భవత్సేనయో
ధులకుం గన్నులపండు వై నడచి రు § త్తుంగాంగసంరంభు లై. 92

క. శౌడుకులుఁ దమ్ములు గుఱ్ఱపు, దడములుఁ బెక్కైన బలవి § తానముఁ దగు వై
నడపించుచు మొలవున సం, గడములతో నరుగు శకుని § గడు నొప్పారెన్. 93

1. 'లెరవగులు వోవు' అని పెక్కుప్రతులు. 2. 'మేల్గొడుగు' అని యొక్కప్రతి. 3. కాంతిస్ఫూర్తిన్.

మ. తనతోఁ గాల్వురు సాలఁ గల్గుబలసంతానంబుతోఁ బ్రీతిఁ బు
త్త్రుని వీరోత్తము సోమదత్తు విలసద్దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ బౌ
త్త్రుని భూరిశ్రవసుం గనుంగొనుచు నింద్రుం గ్రేణి సేయంగనే
చినపెం పొప్పఁగ బాహ్లికుం డరిగె నిశ్చింతంబునం బోరికిన్. 94

వ. కాంభోజరాజగు సుదక్షిణుం డక్షీణవిభవంబున వెసలె మఱియుం గోసలపతి యగు బృహద్బలుండును మాహిష్మతీపురనాథుం డగు నీలుండును త్రిగర్తేశ్వరుం డగు సుశర్మయు నసురేంద్రు లగు నలంబసహాలాయుధులును సాల్వసౌవీరశూరసేనాభీర యవన వసుధాధిపులును లోనుగా ననేక దేశాధీశులు నక్షయచతురంగబల సమన్వితులును నిజధ్వజవిరాజమానులు నానాభరణోజ్జ్వలాంగులును నయి సంగరకౌతుకంబు మొగంబులం దొంగలింప సరిగి రివ్విధంబునం బదియక్షౌహిణులు నడవం బదునొకండవ యక్షౌహిణితోఁ గురుక్షోణీవల్లభుండు విస్ఫురిత భూషణభూషితంబైన గంధసింధురంబు నెక్కి వెలిగొడుగులు మెఱయం దొడవులం దఱ చైనవజ్రంబుల యుద్దామంబు లగు దీధితిస్తోమంబులును జామరంబులుం గలయం బొలయ బహురత్నప్రభావిభాసితం బయిన భుజంగకేతనంబు గ్రాలఁ గెలంకుల దుశ్శాసన దుర్మర్షణ వివింశతి వికర్ణాదు లగు సోదరులు వాహన[1]వల్గనంబులు మెఱసి మెఱుఁగారు తమతమ సిడంబు లుల్లసిల్లం జెలువు మిగిలి చనుదేరం జనిమె నిట్లు కౌరవసైన్యంబు గూడికొని కోదండ గదా దండ కుంత క్షురికా ముసల ముద్గర తోమర పరశు భిండివాల శూలప్రముఖనిఖిలహేతివ్రాతంబులను భర్మవరి కర్మనిర్మాణశోభితవర్మంబులను వివిధవర్ణవిచిత్రతనుత్రాణంబులను మణిగణోజ్జ్వల జ్వాలాజటిలకేతనంబులం బరమభీలసుందరసమ్మర్దం బయ్యె నట్లున్నయప్పుడు.

తే. అమరుతొడవులవజ్రాంశుకలంచపింఛ, శరణిహరినీలములఁ బేర్పుకాంతి యళుల
పగిది మాణిక్యరుచిపద్మకభంగి మెఱయఁ, గురుబలంబు గెందామరకొలనిఁబోలె.

వ. అట్టియెడ భీష్ముండు భూవల్లభుల నెల్లం గూడం బిలిపించి వారలతో నిట్లనియె.

—❀ భీష్ముఁడు నిజయోధుల కెల్ల నుత్సాహంబుగాఁ దెగువ సెప్పుట. ❀—

క. ఆరయ వివృతస్వర్గద్వారము రాజులకు నాహవం బందు మహో
దారులు దొల్లియు నరిగిరి, మీ రీమార్గమున నడవ × మెయికొను టొప్పున్.

క. ఇంటం దెవులునఁ జచ్చుటఁ కంటెను బాపంబు లొండు × గలవె నృపులకున్
[2]బంటకలను పొలిగల నిది, గంట నిధానంబు గంట × గాదె మనకున్ 99

తే. అనిన విని వార లందఱు × నగ్గలికలు
నెఱయుమాటలఁ దనతనకు తెఱఁగు మెఱయ
బహువిధంబుల నతనికి × బాస యిచ్చి
యేచి నిజసైన్యములలోని × కేఁగి రధిప. 100

1. [illegible] 2. [illegible] బంటయు పొలిగలన దివిని,

వ. అయ్యవసరంబున గాంగేయుండు గాంధారేయు నాలోకించి మదీయసంగరసమయంబునఁ గర్ణుండు పుత్త్రమిత్త్రామాత్యబంధుసహితంబుగాఁ గయ్యంబునకు రాకుండం గలవాఁ డని తేటపడం బలికిన. 101

క. చలముకొని పోరుల నడువుట, బలియుం డై తెంపు సేసి బవరమునకుఁ దాఁ
[1]జెలియుటగాదే యని కురుకులముఖ్యుఁడు వొంగి యతనిఁ గొనియాడెఁ దగన్.

వ. ఇట్లు పితామహునిచిత్తంబు వికసిల్ల ననుజసహితంబుగా నతనిం బరివేష్టించి యున్నరపతి నిబిడచారుసన్నాహంబుగా నుచితవ్యూహం బమర్పుమని యతనికిం జెప్పిన నతండును బడమరమొగం బయి తానును ద్రోణుండును దాలధ్వజంబును వేదికాకేతనంబును గ్రాలుచుండ ముందర నిలిచి వలపటఁ గృపాశ్వత్థామలును దాపటం గృతవర్మమద్రేశ్వరులు వెనుక బాహ్లికసోమదత్త భూరిశ్రవసులును నడుమం గురుకుమారసమేతంబుగా నమ్మహీనాథుండును నతని యగ్రభాగంబున నర్జునుఁ జంపుదుము చత్తు మింతియ కాని యొండు లే దని [2]శపథంబులు వలికి సంశప్తకు లనం బ్రఖ్యాతు లయినసుశర్మ మొదలుగాఁ గలపది వేవురు రథికముఖ్యులును గలయనెడ నెడం దక్కిన యోధవీరులును నిలుచునట్లుగా నియమించి తగ నయ్యైసైన్యంబుల కేనుంగులు నేనుంగుల కరదంబులు నరదంబులకుం దురంగంబులుఁ దురంగంబులకు విండ్లవారు విండ్లవారికి [3]నద్దాయుధులు నడ్డం బగుతెఱంగున నిలువ నియోగించి మానుషవ్యూహంబు సమకట్టిన నెన్నండును నిట్టిదృఢవ్యూహంబు గనియును వినియు నెఱుంగ మని యెల్లవారు నచ్చెరువునం బొరయుచుఁ బ్రియం బందుచుండిరి బృందారకప్రముఖదేవయోనులును దివంబున నున్నపురాతనధరారమణులును భారతరణంబు గనుఁగొను కుతూహలంబున వివిధవిమానారూఢు లై యేతెంచి రంతకు మున్న యక్కడ.

— పాండవయోధులు యుద్ధంబునకు వెడలుట. —

సీ. ఏనికమదమున కలయు తేఁటుల మొత్తములు వెలిగొడుగుల చెలువు [4]గొలుపఁ
దురగఖురోద్ధూతధూళి యుప్పరసల, [5]చిన్నిపువ్వులతోడఁ జెలిమి సేయఁ
గేతనంబులమణివ్రాతంబురోచులు, రవికిరణంబుల నవలఁ ద్రోవ
జైత్రభేరులమహాస్వనములు సకలపర్వతములఁ బ్రతివిరావముల నీన
తే. నంబరము రథఘోషభీమాభిరామ, కింకిణీగణఝుణఝుణత్కృతిమయముగఁ
బటుపదాతిహేతిప్రభాపటలి యెల్లదిశలు వెలిఁగింప వెడలె యుధిష్ఠిరుండు.

మ. ప్రమదం బాననకాంతిఁ గ్రొత్తవఱుపం బాదాతిభూయిష్ఠసై
న్యముతో భీముఁడు భీషణద్యుతినికాయంబుగాఁ గదాద్యాయుధో
గ్రమరీచిప్రకరంబునుం గలిసి చిత్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ గా

1. వెలయుట. 2. సంశాపంబులు. 3. నడ్డనాయుధులును. 4. గెలుప. 5. యులకలతోడుత; యులకపువ్వులతోడ; యులకలచిన్నిపువ్వు.

సమరక్రీడకు వచ్చె జృంభితభూజాస్తంభోజ్జ్వలాకారుఁడై. 105

సీ. దివ్యరథస్ఫారదీప్తిజాలంబులు, పద్మరాగోజ్జ్వలప్రభలు గాఁగ
మహనీయరథ్యవిగ్రహములజిగిసొంపు, ఘనవజ్రవసుసముత్కరము గాఁగ
నొగలపై సన్నకృష్ణుని మేనినునుఁజాయ, హరినీలకాంతివిస్ఫురణ గాఁగఁ
బ్రస్ఫీతకేతనాగ్రస్థితకపిదేహ,రోచులు గరుడాశ్మరుచులు గాఁగ
ఆ. నంవపాదుల నిగుడ నంశువితానంబు, దీప్రమరకతములదీధితులుగఁ
దాళిమియును బెంపుఁ దనకు నైజములుగ, విజయురోహణాద్రివెడలివెలిఁగె.
క. అతులితరథప్రతానోద్ధతసైన్యము గొలువ దేవదత్తం బంగీ
కృతసకలతూర్యనాదోద్ధతి యగుచుఁ జెలంగఁ గ్రీడి గడు నొప్పారెన్. 107
తే. గాండివం బింద్రచాపంబుకరణి నొప్ప, మెఱసి దివ్యకిరీటంబుమెఱుఁగు లడర
జ్యానినాదంబు గర్జగా మేనుకృష్ణ,కాంతిఁబొలిచెఁ గవ్వడి యనుకారుమొగులు.
మ. వివిధోద్దామమహాయుధావళిబహుళమై విక్రాంతికేళీసము
త్సవకౌతూహలసుందరం బగుమహాసైన్యంబుతో మేదినీ
ధవసందోహము బ్రీతిఁ బొంద మహిమోదాత్తప్రయాణంబులం
గవ లేతెంచిరి వేడ్క నొండొరులకుం గయ్యంబుమైఁ జెప్పుచున్. 109
మ. రభసక్షోభితమేదినీతలముపై రథ్యప్రచారంబు లొ
ప్ప భుజాగర్వము నెమ్మొగంబుల దలిర్పం గన్నకయ్యంబు న
ర్థి భవత్పుత్త్రులమీఁదికోపము సముద్దీపింప నేతెంచి ర
య్యభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును మాద్రేయద్వయం బంతియు న్నాకృతిన్. 110
వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతివింధ్యుండును శ్రుతసోముండును శ్రుతకీర్తియు శతానీకుండును శ్రుతసేనుండును సౌభద్రుండును దమకుం గన్నాకుఁగాఁ జెన్ను మిగిలి చనుదేరం గనుంగొని కౌంతేయబలంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పుడు. 111
సీ. కరులసందడి నొప్పుఘనసేన దుర్ధర్షలీలఁ దోడ్పడఁ బాంచాలవిభుఁడుఁ
దనుజులు ననుజులు దర్పదుర్జయసైన్య,మహిమఁ దోడ్తేర మత్స్యపతియు
యాదవానీకంబు లవని గ్రక్కదలఁ దోఁ, జనుదేర [1]బాలుపారి సాత్యకియును
యోధవీరులు ప్రతాపోగ్రవాక్యములతోఁ, దనుఁ జుట్టి రాఁ జేకితానవిభుఁడు
తే. [2]బాసపై వీరరథికులు బలసి యొలమి, నొండొరుల గఱువంబు గనుల్లసంబు
లాడుచును జేర నడతేర నత్యుదార,గతి శిఖండియు నడచిరి కౌరవేంద్ర.
చ. బధిరితదిఙ్ముఖం బగుచు బంధురతూర్యనికాయనాద మం
బుధియును బోలె సేనకు విభూతి యొనర్పఁగ నేఁగుదెంచె మా
గధసహదేవుఁ డప్డు రణకౌతుకసల్లపనంబు నుజ్జ్వలా
యుధవిభవంబుఁ జెన్నొనఁగ నొప్పెఁ దమ్ముని బ్రీతిఁ జూచుచున్. 113

1. బలుపారి. 2. బాసపడి; బాస లిడి.

ఉ. చండభుజాబలంబునఁ బటుప్రశౌర్యసముల్లసనంబుఁ దోఁప ను
ద్దండత నాత్మసైనికకలప్రదర్పము లుర్వఁగ నెమ్మిఁ బల్కుచుం
బాండవకోటిమూఁకలకుఁ బ్రబంతువ్రగాఁ జనుదెంచె ధృష్టకే
తుండు సహోదరుండు దనతోఁ నడతేరఁ బరాక్రమోద్ధతిన్. 114

మ. విచలద్గండధరోపమాశ్రయవపుర్విస్ఫార మై దానవ
ప్రచయం బుద్ధతలీలఁ గొల్వఁగఁ దమోరాశి ప్రతీకాశఘో
రచలద్రూపము భంగిఁ దగినదంష్ట్రాయుగ్మ మొప్పంగ ఘటో
త్కచుఁ డేతెంచెఁ గరస్థశూలరుచు లాకాశంబునం బర్వఁగన్. 115

వ. పాండ్యపతియును గేకయపంచకంబునుఁ జైద్యుండును నృపతియుం గాక కరూశాది
బహుదేశాధీశులును దమతమబలంబులదళంబులనవరణలయొప్పను గయ్యంపుఁ
గడంకయు నెఱయుం గేతనంబులు మెఱయుం దోఁతెంచి చిత్రతరంగనం గూడి స
ప్తాక్షౌహిణీబంధురంబుగాఁ బేర్చినపాండవసేనమొగంబునకుం దిలకం బై. 116

శా. హృష్టోదంచితసారవీరరసనంపూర్ణాంగముల్ సంగరా
వష్టంభోజ్జ్వలవీరరేఖయును భాస్వద్వ్యాహనంవల్గనో
త్కృష్టస్యందనముం గనద్దనువు నుద్యద్ధ్వజాబుం దగన్
ధృష్టద్యుమ్నుఁడు [1]వొల్చె నైజవిలసత్తేజోవిరాజద్గతిన్. 117

వ. ఇట్లొప్పి సేనాపతి యగునాద్రుపదసుతుండు మొంగలి యై నడపించుచుండ. 118

సీ. ఇల ధూళి[2]యెగసినఁ బ్రబలుచ గాఁ కుండఁగ, రాసితో దవులప్రరజము దొరఁగు
సమరవికాసంబు ప్రకటమట నొప్పఱ కుండ, హేతిదీధితులు రేయెండ నొడుచు
భేరీధ్వనుల సింగి ప్రబీటలు వో కుండఁ, గరికరశీకరోత్కరము దడువు
దర్పంబు గనఁజాటు ప్రవాఁక కుండఁగ గొరగులపెల్లుభుచరద్ర్రుకోటి నాఁగు
తే. ననిన నిజమైనయట్లుండె ప్రమనుజనాథ, ధరణి వడవడ వడఁకె దిక్తటములద్రువ
భూరిచతురంగచండవిస్ఫూర్తిఁ బాండునందనులసేన గలనికి ప్రనడచునపుడు.

వ. ఇట్లు నడచి కురుక్షేత్రంబులోన నుత్తమప్రదేశం బగుశమంతపంచకసమీపస్థలం
బు సేరుసమయంబున ధర్మనందనునకుం దోఁచుదక్షిణానిస్పందనాదిశుభసూచ
కంబులకు మెఱుంగు వెట్టినచందంబున. 120

క. ఏనుఁగులమదముతావియు, సైనికనికరాను లేపనసౌరభ్యములుం
దా నుపలాలించుచుఁ బవమానుం డనుకూలమృదుగమనమునఁ [3]బొలసెన్.

వ. దాని కయ్యుధిష్ఠిరుండు ప్రముదితచిత్తుం డగుచుఁ బ్రీతచేతస్కు లగుతమ్ములుం
బాంచాలమాత్స్యాదిపతులును సకలజనంబులును బరివేష్టింపం దూర్పుమొగం
బై కౌరవు లున్నచక్కటికిం గట్టెదురుగానిలిచి యెల్లవారిసైన్యంబులుం గ్రమం
బునఁ గొలంది వెట్టుకొనుచు నందఱకు నంజ్ఞలు నశియాలంబులుం గల్పించి

---

1. వొల్చి నిల్చె విలస. 2. నెగసినఁ. 3. బొలిచెన్.

దొరలఁ జెనం గనుంగొని మన మీరణంబునందు ధరణీరాజ్యంబు వడసెద మొండెఁ
బూజ్యం బగునాకలోకనివాసంబు గనియెద మొండె నని నిశ్చయించి నాకెలంకుల
నిలువుం డనిపలికిన విని వారలు ధీరోదాత్తంబు లగువివిధవాక్యంబులం బ్రతిజ్ఞలు
సేసి నిజశంఖంబులు పూరించి తమతమబలంబులలోనికిం జని రజ్జనపతియును
దన కమర్చినకజ్జంబులును బుష్పఫలకర్పూరకస్తూరికాదులును వారలకుం బుచ్చు
చుండె. 122

క. అనిన విని యాంబికేయుఁడు, మన మొనఁ గడుఁ బెద్ద దీని మార్కొనఁ గుంతీ
తనయులు గొంకం బయ్యును, ననుమానింపక కడంగు టది యెట్లొకొ. 123

వ. అనుటయు సంజయుం డధిపునకుం జెప్పెద వినుము మని యతని కిట్లనియెఁ గొంతే
యాగ్రజుండు గురుబలంబు గనుంగొని కొండొక విన్ననై వివ్వచ్చు నాలోకించి

చ. ఘన మయి తోఁచుచున్నయది కౌరవసైన్యము చూడ్కి కందు శాం
తనవుని తాలకేతన మ్ముదగ్రత ముందటఁ బొల్చెఁ జూచితే
యనవుడుఁ జిన్నవొవ్వ నగి యన్నకుఁ దన్నమొగంబుఁ జూచి నె
ట్టన బలుమాట లాడఁగఁ గడంగఁగ నొల్లక యత్యుదాత్తతన్.

— ధర్మజునకు నర్జునుఁ డుత్సాహంబు కలిగించుట. —

వ. అతనితో ని ట్లనియె. 126

చ. మునివరుఁడై సనాతనుఁడు ము న్నొకయప్పుడు సెప్పె ధర్మనా
శను లగువారలం బ్రబలసైన్యము గల్గినయేనిఁ గొంచమై
నను రిపుసేన గెల్చు నని నాకు గురుండును దేవతానదీ
తనయుఁడు నేర్పడఁగా వినఁగఁ దాను బరాశరసూనుఁడుం గృపన్. 127

వ. అది యట్లుండె నమానుషశక్తిసముద్దాముం బగుభీముగదావిహారంబు వైరిదు
స్సహంబు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలవర్గం బనర్గళవిక్రమంబు విరాట
శంఖముఖ్యమాత్స్యనికరం బరిభయంకరంబు సాత్యకిచేకితానాదియాదవనివ
హంబుభవజ్జయావహం బభిమన్యుహైడింబప్రభృతికుమారలోకం బలోకసామా
న్యబలశౌర్యధుర్యంబు నీకటాక్షంబును గృష్ణుసంరక్షణంబును గలిగి గాండీవం
బనుపామునకు ఱెక్కలువచ్చినట్లున్నయవి యట్లుంగాక యేనుఁగుంబోలె నీలావు
నీ వెఱుంగవు దివిజులకు నజయ్యుండవు నీ వలిగిన నెవ్వ రెట్లయ్యెదరో యటు
సూడు మనినం దెలి వొంది సంక్రందననందనునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె.

తే. కౌరవవ్యూహమునకుఁ దగఁగ నొక్క
బంధురవ్యూహ మొనరింపఁ బంపు మనిన
నతఁడు ద్రుపదాత్మజుని నచలాఖ్య మైన
ఘనతరవ్యూహ మొనరింపఁ బనుచుటయును. 129

వ. ఆధృష్టద్యుమ్నుండును గలయ మొనంగి మోహరంబు దీర్చె నయ్యచలవ్యూహంబు

నందుఁ దా నగ్రభాగంబున నభిమన్యుప్రభృతికుమారనకులసహదేవసహితంబుగా
భీమసేనపరిపాలితుండై నిలిచెఁ దమతోడిబంధులకును బలంబులకును బలువుతోడి
[1]చెలువుగలుగఁ జేకితానసాత్యకిసమేతంబుగాఁ బాంచాలమాత్స్యాదిపతులుదక్షి
ణోత్తరభాగంబుల నిలిచిరి నడుమ నడగొండగమియుం బోనిగజరాజితో రాజు
రథారూఢుండై ధవళచ్ఛత్త్రచామరంబులు మెఱయ విప్రవర్గంబునకు నంబర
జాంబూనదంబు లొసంగుచు విజయాశీర్వాదంబు లాదరించుచుండె ముందటఁ
బురందరనందనసంరక్షితుండై శిఖండి గాంగేయునకుఁ గట్టెదురుగా నిలిచి గండు
మిగిలియుప్పి నపరభాగస్థులై మాగధసహదేవధృష్టకేతు లవష్టంభవిజృంభ
ణంబునం బొలిచి రివ్విధంబునం జారుభీషణం బై. 130

క. అరదములు దీవు లున్నతకరులు గిరులు హరులు వీచికలు సుభటసము
త్కరము మకరసత్త్వములుగా, శరనిధిఁ బోలెం బాండుపుత్త్రసైన్యం బొప్పెన్. 131

క. ఉభయబలదీప్తకేతుప్రభలం గప్పఱచి కురుధరావల్లభసై
న్యభయంకరమై శక్రప్రభవుకపిధ్వజము వెలిఁగెఁ బ్రకటస్ఫురణన్. 132

తే. అరుణములును సితంబులును నసితములును
నైన జోడులతోఁ దోరఁపులంపు నిండు
నాలలోని యూఁబోతులఁ బోలి పొలిచి
రెసఁగు బెడిదంపుమావు లారకసము మట్టు. 133

తే. కొన్నిభూములబలములు గురునృపాలుఁ, బాండవులఁ గొన్నిభూములబలములీను
గలిగి పాయలై కొన్నిభూములబలములు, రెండుదిక్కులయందుఁ జేరిన వియధిప.

వ. కావున. 135

క. బాలురు వృద్ధులుఁ దక్కఁగ వ్రాలెడు యిలం గలుగుపురుషవర్గంబు జయ
శ్రీలోలత నేతెంచుట, నేల యువిసి మ్రాఁగినట్లు నెఱసె బలంబుల్. 136

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పుడప్పాండవ కౌరవసైన్యంబులలో నెయ్యదియుబ్బు
గలిగి యుండె నని యడిగిన సంజయుం డతని కిట్లనియె. 137

క. రెండుబలంబులవారలు, నొండొరువులకంటెఁ జాల నుక్కు మిగిలి యొం
డొండ కడంగుచు నుజ్జ్వల చండస్థితి నొప్పి రవుడు జగతీనాథా. 138

వ. అని వెండియు. 139

క. ఆ రెండుబలములందును, దోఁచం బై యున్నయట్లు దోఁచెం బాండు
క్ష్మారమణసుతుబలము నర,నారాయణు లునికిఁ జేసి నాకుం జూడన్. 140

క. [2]ఎలసి పయి వారి[3]దంతిఘటలమదముల రాహు వెట్టుకటుముఁ గౌరవసే
నల యేనుంగులమదధారలు డొంకెం బోలయు మధుకరము లుబ్బడఁగన్. 141

1. సెలవు. 2. ఎలమి మెయి వారి; ఎలసి పయిఁ బాఱి. 3. 'దంతిఘటలు మదమున రాపువెట్టు' అని యచ్చుప్రతి. 4. రాహువట్టు

తే. అధిప నీతనయుండు గయ్యంబు వొడుచు, తెంపువదలక విభవంబు పెంపుమెఱసె
సారసానకు వచ్చినచందమునను, నెలమిఁబొందిరి పాండవేయులును హరియు.

వ. అట్టియెడఁ గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన 143

క. అనినదము విని పాండవ,సేన లలరె ధార్తరాష్ట్రసేనాగతయో
ధానీకము లికె నెత్తురు, వాన గురిసె నంతఁ గౌరవవ్యూహమునన్. 144

వ. మఱియు ననేకదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టెఁబుట్టి కెలతక్క దేవవ్రతుండును గురుం
డును గురునందనుండును గృపుండును నిచ్చలుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు
పాండవులకు జయం బవశ్యంబు నయ్యెడు మనుచు వెడలుదు రది యట్లుండె
నయ్యశుభసూచకంబులకు ధార్తరాష్ట్రులు దలంకక తూర్యంబులు మొరయింప
నియోగించిన. 145

ఉ. అప్పుడు రెండుసైన్యములు నాహవకేళికి నుత్సహించి పె
ల్లొప్పెఁ జెలంగి యుబ్బినసముద్ధతిఁ బొల్పగుతొంటిచందముల్
దప్పి యుగాంతకాలచలితత్వము నొంది పరస్పరాకృతుల్
గప్ప నెదుర్చునంబుధియుగంబుమహోగ్రతఁ గ్రేణి సేయుచున్. 146

వ. తదవసరంబున నుభయబలంబులవారును. 147

చ. బవరము సేయు చుండియును భాషణముల్ దగఁ బల్కుచుండఁగా
నవినయవృత్తినై వలవ దాయుధ మార్చుటఁ దాఁకి పడ్డఁ గై
దువు వడినం దొలంగినను దోర్బల మేది భయంబుఁ బొందినం
గవియక బీఱు వోయినను గాదు వధింపఁగ నెట్టిశత్రునిన్. 148

వ. అని సమయంబు సేసి రాసమయంబున. 149

క. పలుచాయల నొప్పినయా,బలము లొకటి కొకటి కెదురఁ బల్లవపుష్పా
వలి గలవనములక్రియ ని,శ్చలత నిలిచి పొలిచె సశమససముధైర్యములన్. 150

క. అత్తఱి సురఖచరాదుల,చిత్తము లనిఁ జూచువేడ్కఁ జిడిముడి పడఁగా
నొత్తొరవున నిరుదెఱఁగుల,యుత్తమవీరులును దాఁక సంకింపంగన్. 151

—•• ధర్మరాజు పాదచారి యై భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట. ••—

తే. సమరకౌతుకి యైనయజాతశత్రుఁ
డొప్పు మిగిలెడుమైమఱపు పూడ్చి యాయు
ధములతోఁ గూడఁ దనయరదమునఁ బెట్టి
యిలకు డిగి మౌని యై కరంబులు మొగిడ్చి. 152

వ. భీష్ముదెసకుం జను చున్నం గనుంగొని యమ్మహీవల్లభుతమ్ములును శౌరిసాత్యకు
లును బరమాప్తు లగుధరణీశులు నతనిచేతోవృత్తం బెఱుంగమి నుత్తలపడు
చిత్తంబులతో వాహనంబులు డిగ్గి యతనిం గూడం జని యప్పుడు. 153

సీ. ఏ మొల్ల నుండఁ డే నీ ƒ వి ప్లాంతి గాల్పడ, నేఁగుచున్కి కిఁ గత ƒ మెద్దియొకొ
పన్నినపగఱపై ƒ సన్నాహ మంతయు, నెకలించి నడచుట ƒ యెట్టులొకొ
రిపులు దేకున పెడఁ ƒ గృపణత దుర్బలు,చాపువఁ జను టేమిƒచంద మొకొ
యడరి పోరాటకు ƒ నడనైనచో నొప్పు, పొలినోవఁ బోవుట ƒ పోలునొకొ
తే. యని క్రమంబున నామరుƒత్తనయవిజయ
నకులసహదేవు లడుగ భూƒనాథుఁ డొక్క
పలుకుఁ బలుకక యరుగంగఁ ƒ బద్మనాభుఁ
డక్కుమారులతో నిట్టు ƒ లనియె నగుచు. 154

వ. ఇతని తలంపు నే నెఱింగితి నితండు భీష్మద్రోణకృపశల్యులకు నమస్కరించి వారల చేత ననుజ్ఞాతుండై భండనంబు సేయువాఁడుగాఁ దలంచి చనియెడుఁ బెద్దల యనుజ్ఞ గొని కర్యంబు సేసిన జయం బగుట నిశ్చయం బని యార్యులు సెప్పుదురు గావున నానుకర్మం బాచరించుట మేల కాక యనిన విని యజాతశత్రు వెనుక నప్పు డరిగినవారలు వలుకు లుడిగి నిలిచి వెఱఁగుపడి చిత్రరూపంబుల చందం బై చూచుచుండిరి కృష్ణార్జునులును భీముండును గవలును దోన చనం గాంతేయాగ్రజుండు గాంగేయు తేరు సేరం బోవం గౌరవసైన్యంబుజనంబు లేపు మిగిలి మెడ లెత్తి కనుంగొని రయ్యవసరంబున నందలియోధవీరు లితం డింత వెఱచునే యనువారును వెఱవ నిప్పు డితని కేమి వచ్చె ననువారును వృకోదరుండు వివ్వచ్చుండు గవలు సౌభద్రుండు సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండు ధృష్టద్యుమ్నుండు శిఖండియు గలుగఁ దన కింత యేల యనువారును ధర్మతనయుండు భీతుండు గాఁ డేమితలంపున వచ్చెనో యనువారును మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలుకువారును నై యుండిరి పాండవసైనికులు మానధనుం డగు నిమ్మానవనాథుండు నదీనందనుతో నేమను వాఁ డతం డితని నేమిభంగి సమ్మానించు మాధవధనంజయు లెట్లు వలుకువారు మారుతసుతుండును మాద్రీసూనులును నెత్తెఱంగున మాటలాడుదురు వీ రేమిటి కివ్విధంబునకుం దొడంగి రనుచు వగచి నెండియు వివిధవచనముఖరు లగుచుండ రయ్యుధిష్ఠిరుండు సముద్యతనానాయుధబహుళం బైనకురువ్యూహంబు దఱిసి పితామహుపాలికిం బోయి తత్పాదంబులకుఁ బ్రణామంబు సేసి సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె. 155

ఆ. అనఘ నీ కెదిర్చి ƒ యని సేయువాఁడ నై, ము న్ననుజ్ఞ గొనఁగƒనిన్నుఁ గాన
నెమ్మి వచ్చినాఁడ ƒ నీచేత దీవన, వడసి చనిన నేను ƒ బగఱ గెలుతు. 156

సీ. అన విని గాంగేయుఁ ƒ డక్కట నీ విట్లు, సనుదేక తక్కిన ƒ శావ మిత్తు
వచ్చితి మే లయ్యె ƒ వైరుల నిర్జింపు, మిది గాకయును వర ƒ మెద్ది యైన
నడుగుము నీకుఁ గా ƒ నని సేయు టొక్కటి, దక్కంగ నావుడు ƒ ధర్మసుతుఁడు
ధారాజుపటుమైƒరణము సేయుము నాకు,హిత మగు కార్యంబు ƒ మతిఁ దలంపు

ఆ. మనుచు నట్లు గాక యట నీతలం పేమి, యనినభీష్ముతోడ నతఁడు నిన్నుఁ
బోరగెలుచువిధము బోధింపు మనుటయు, సస్మితాస్యుఁ డగుచు శాంతనవుఁడు.

క. నను మార్కొని గెలువఁగ న, య్యనిమిషులకు నరిది యనుచు నట్లగుటఁ గదా
నిను వేఁడెద నని కుంతీ, తనయుఁడు వలుకుటయుఁ జెప్పెఁ దాపసహితుఁడు కృపన్.

ఉ. చుట్టఱికంబునన్ మనసు సొచ్చి ననుం గరఁగించి వేఁడినన్
దిట్టతనంబు వో విడిచి తీవ్రరణంబు కడంక దక్కి నేఁ
బట్టినయాయుధంబు వెడఁ బాసినఁ గాని వధింపఁ బోల ది
ట్టిట్టన కేఁగు మిప్పుడున యింతక కాలము గాదు జాసికిన్. 159

—•• ధర్మరాజు గురుకృపశల్యులచేతయుద్ధమున కనుజ్ఞాతుం డగుట. ••—

తే. క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనుడు, నతిముదంబునఁ బ్రణమిల్లి యతని పాద్య
మప్పుడు దలనిడుకొనినవాఁ డగుచు నప్పి, తామహుని నెమ్మి వీడ్కొని ధర్మసుతుఁడు.

వ. కృష్ణార్జునాదులుం దోడన చనుదేర గురుకృపశల్యులకడకుం గ్రమంబున నరిగి పాదప్రణామంబు లాచరించి వారలచేత రణంబునకు ననుజ్ఞ వడసి యమ్మనుజపతి దనకు జయం బాశాసింపు మని యభ్యర్థించిన నయ్యాచార్యుండు నీకుం గృష్ణుండు మంత్రి యై యుండ నొరులు జయం బాశాసింపు మన నేల ధర్మంబ వేవలనం గలుగు నవ్వలన కృష్ణుండు గైకొను నవ్వలనికి జయంబగు ననియె నిజవధోపాయంబు వేఁడిన నతండు నాచేత నాయుధం బున్నంతసేవు నన్నుం జంప నెట్టివారికి నశక్యం బేను బ్రాయోపవేశంబున సన్న్యస్తశస్త్రుండ నైనం జంపుటకు నోపునట్టివారికి నది దొరకొనుఁ బెద్దయు నమ్మఁ గలవాఁడు సెప్ప నత్యంతదుస్సహం బైనకీడుమాట వింటినేని నట్టివాఁడ నగుదు నప్పు డట్టిపగఱకు నప్పని దీర్పననువై యుండు మని చెప్పినఁ గృపాచార్యునిం బరిమార్పు తెఱంగు నడుగం దొడంగి యేర్పడం బలుక నేర కున్న నతం డెఱింగి తాను వధ్యుండు గామి యెఱింగించి గెలువు మని దీవించె మద్రపతితో నీవు రాధేయునకు సారథి వగుట సంభవింపనోపు నని చెప్పి కయ్యంబునప్పుడు కర్ణుతేజంబు దూలం బలికి తులకిసఁ జిక్కువఱుప వలయు నని వరంబు గోరిన నతం డవ్విధంబు నీయుద్యోగసమయంబున నియ్యకొనినయది గాదే యట్ల చేయుదు నని పలికె నిత్తెఱంగున నందఱవీడ్కొని యజాతశత్రుం డనుజవర్గానుగతుం డై మరలె నయ్యవసరంబున. 161

క. మొనల వినోదంబునకుం, గనుఁగొన నేతెంచి యున్న కర్ణునికడకుం
జని హరి యి ట్లను నొండొరుఁ, గని యప్పటియుచితభంగి గడ తేర్చి తగన్.

తే. అమరతటినీతనూజుపై నలుకఁ జేసి, యనికిఁ జొరవవె యట్లైన నతఁడు సచ్చు
నంతదాఁకఁ బాండవులకై కొంత సమర, కేలి వేడుకఁ జలుపుట వోలదొక్కొ.

వ. అనిన విని దేవకీనందనునకు రాధానందనుం డి ట్లనియె. 164

క. కినుక వొడమి గంగాపు, త్త్రునికయ్యమునప్పు డనికిఁ దొలఁగితి నేనిం

జనుఁ గాకేఁ గురుపతి కి, చ్చినప్రాణం బాండవులకుఁ[1] జేర్పం దగునే. 165

వ. అనవుడు నప్పలుకులకు సంతోషించినవాఁ డయి వాసుదేవుండు కౌంతేయులం గూడఁ జనుదెంచి నివ్విధంబున ధర్మనందనుండు కౌరవసైన్యంబు వెడలి నిలిచి యద్దిక్కు మొగంబు సేసి యెలుంగెత్తి యిట్లనియె. 166

తే. మమ్ము నెమ్మిమైఁ గలయఁ జిత్తమ్ము గలుగు, వారలెవ్వరు గలిగిన వచ్చి కలయుఁ డట్టివారిని నాతమ్ములంతవారిఁ, గాఁగఁ బాటింతు నెంతయు గౌరవమున. 167

వ. అనిన విని నీపుత్త్రుండు యుయుత్సుం డేను వచ్చెద నన్నుం గలపికొను మని పలికినదానికిం బాండవాగ్రజుండు ప్రియంబాదినపలుకులు వలుకుటయునతండు దుర్యోధనాదులదుశ్చేష్టితంబు లుగ్గడించుచుఁ గౌంతేయులగుణంబు లగ్గించుచు నిజసేనాసమేతంబుగా నిస్సాణాదిరావంబులు సెలంగం జని ధర్మనందనుబలంబులం గలసె నది యుట్టిదకాక నవతాలి ప్రజలు పొంద నేర్తురే యది యట్లుండె నిట్లు దన్నుం గలసిన సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నయ్యుధిష్ఠిరుండు యుయుత్సునకు నత్యుపచారసమాదరంబులం బ్రమోదం బొనరించి. 168

తే. రథముమీఁదికిఁ జనుదెంచి పృథులసైన్య
హర్ష భాషణధ్వనులుఁ దూర్యస్వనములు
నెగసి దివి ముట్ట మైమఱు విడి తలిర్చు
నెలమిఁ గోదండతూణీరకములు ధరించె. 169

వ. తదవసరంబున సతనితమ్ములుం దక్కటిదొరలును దమతమరథంబులెక్కి యెప్పటి నెలవుల నిలిచినం దదీయవ్యూహంబు పూర్వప్రకారసన్నాహంబై యొప్పె నట్టి యెడ రెండుబలంబులవారును బాండవులు దొల్లి పడినపాట్లు సెప్పికొనివగచుచు వారు సంధికై చేసినయత్నంబు వాక్రుచ్చి మెచ్చుచు నివ్వాడు గురుజనంబులయెడఁ బాటించినవినయంబు వర్ణించి యనురాగించుచుండి రని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 170

క. మానుగ ధర్మక్షేత్రం, బైనకురుక్షేత్రమున మహాహవమునకుం
బూని మనబలముఁ బాండవ, సేనయు నిటు వన్ని యేమి సేసెం జెపుమా. 171

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను దుర్యోధనుండు పాండవవ్యూహంబు గనుంగొని గురునికడకుం బోయి. 172

తే. చూడు మాచార్య నీశిష్యుండు ద్రుపద
సుతుఁ డమర్చినయది పాండుసుతులసేన
పెంపు బలువును గలిగి యొప్పినది యందు
భీము నర్జునుఁ బోలినబిరుదుమగలు. 173

వ. సాత్యకి విరాటుండు ద్రుపదుండును ధృష్టకేతుండు చేకితానుండు గాశిరాజు పురు

1. చేర్చుట తగ నే.

జిత్తు కుంతిభోజుండు శైబ్యుండు యుధామన్యుం డుత్తమౌజుండు నభిమన్యుండు ద్రౌపదేయులు వారలందఱుం జాలుమానుసుల యిట్లుగూడి భీమాభిరక్షితంబగు నబ్బలంబు సాల [1]సమర్థంబునుం బోలె మెఱసె[2]మనసేనానాయకులం జెప్పెద నిన్నను భీష్ముని నెన్ననేల కృపాచార్యుం డశ్వత్థామశల్యుండు వికర్ణుండు భూరిశ్రవసుండు మఱియుం బెక్కండ్రురథికులుఁ గలరు నానాస్త్రకోవిదులు వివిధయుద్ధవిశారదులు వీర లిందఱు నాకై ప్రాణంబులు విడిచెద మని యున్నవా రిట్లు పెరసి భీష్మపరిపాలితం బయినయీసైన్యంబు పెద్దయుసమర్థంబై తోఁచుచున్నయది మీ రెల్లను వలయు నెడల నిలిచి భీష్మునకుఁ గావలి గావలయు ననిన ద్రోణుం డట్లు గాక యింత సెప్ప నేమిటి కనియె నప్పలుకులు విని యమ్మహీపతికిఁ బ్రియంబు పుట్ట శాంతనవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన. 174

క. తనతనశంఖంబును దక్కుఁగ గలదొర లెల్ల ననికిఁ గొనకొని పూరిం
చినవివిధతూర్యనాదంబును జెలఁగె నభంబు దిశలుఁ బూర్ణంబులుగాన్. 175

వ. అప్పుడు కృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులును భీమసేనుండు పౌండ్రంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్పకంబులును బాంచాల విరాట సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ప్రముఖదండనాయకులు దమతమశంఖంబులుఁ బూరించిన. 176

క. అనయము నుగ్రం బగుతద్ధ్వని గాంధారేయహృదయవిదారణ మై పాం
డునరేంద్రపుత్త్రసైనిక, [3]మనోరమం బగుచుఁ జెలఁగె మనుజాధీశా. 177

వ. తదనంతరంబ శస్త్రసంపాతనంబునకు సమయం బగుటయుఁ గపిధ్వజుండు గాండీవంబు పుచ్చికొని గుణంబు సారించి బాణపాణి యై నీకొడుకులం జూచి కృష్ణుని తో ని ట్లనియె. 178

తే. కౌరవులలోన నెవ్వ రెవ్వారితోడ
ననికిఁ గడఁగుదురో చూచికొనఁగ వలయు
నరద మల్లన యుభయసైన్యములనడిమి
నేల కటు వోవఁగా నిచ్చి నిలుపు మచట. 179

అర్జునుఁడు స్వజనసంహారంబునకు శంకించి మోహావిష్టుం డగుట.

వ. అనినఁగుడాకేశుపలుకులకు హృషీకేశుండు భీష్మద్రోణప్రముఖయోధవీరులు గనుంగొనుచుండ నత్తెఱంగున రథోత్తమంబు నిలిపి యతనితో నీ వీకూడినకౌరవులం జూడు మనవుడు నప్పార్థుండు రెండుబలంబులయందు నున్నసోదరసుతమాతులాచార్యాదు లగుబంధుశిష్టజనంబుల నాలోకించి పరమకృపావేశంబున నత్యంతవిషాదంబు నొంది గోవిందు మొగంబు గనుంగొని దుర్మదాంధుం డయినను దుర్యోధనుదుర్వినయంబున నింత పుట్టెం జూచితే యని పలికి వెండియు. 180

1. సమర్థం బనం బోలి మెఱసె. 2. మనసేననాయకులం, 3. మనోహరం బగుచుఁ.

చ. సరసిజనాభ బంధుజన♦సంతతిఁ గయ్యపునేలఁ జూడఁగా
విరవిరఁ బోయి మేను పులక♦లెంతయు నెట్టుచుఁ గంప మొందెఁ జే
నిరతము గాదు గాండివము♦ నిల్వఁగ నోర్వవు గాళ్లు నేను ని
ష్ఠురతకుఁ జాల నొల్ల నొకఁ♦డన్ మహి యేలుట యేటిసౌఖ్యముల్. 181

తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ ధరణియు♦ నెల్లసుఖము
గోరెదము వార లందఱు♦ వీరె వచ్చి
ప్రాణములు నర్థములు నొల్లఁ♦బాటు సేసి
కయ్యమునఁ జావ నఱుముట♦ గంటి గాదె. 182

ఉ. తాతల మామలన్ సుతులఁ♦ దండ్రులఁ దమ్ములఁ నన్నలన్ గురు
వ్రాతము శిష్టకోటి సఖ♦వర్గముఁ బుచ్ఛజనానురూపను
ర్నీతి వధించి యేఁ [1]బడయు♦ నెత్తుటఁ దోఁగినరాజ్యభోగముల్
ప్రీతి యొనర్చునే యశము♦ పెల్లొనఁగూర్చునె పెం పొనర్చునే. 183

క. అక్కడిబంధులఁ జంపుట, యిక్కడిబాంధవులు నచ్చ♦టియ్యకొనుచు నిం
దెక్కడిపెంపొందెదఁ జుడీ, దిక్కొనుఁ బాపంబు రణము♦తెఱు వే నొల్లన్.

ఆ. ఎల్లభువనములను♦ నేలుటకైనను, నిట్టిక్రూరకర్మ♦ మెట్లు సేయ
వచ్చుఁగడఁగి యొదిర్చ♦ వారేమి సేసిన, మాఱుసేయ నాకు♦ మనసురాదు. 185

చ. అకట నితాంతలోభమున♦ నాపలఁ బొటిలుకీను గానఁ జా
లక ధృతరాష్ట్రసూనులు కు♦లక్షయ మయ్యెడుదాని కోర్చి పో
రికిఁ దెగి వచ్చి రక్కలుద♦రెంపు గతిఁ గెఱుఁగనీవు నేను దీ
నికిఁ జొర నేల వీరి నిటు♦ నిర్దయుఁ జంపిన నేమి యయ్యెడున్. 186

క. కులనాశము సేసినఁ దత్కులధర్మము లడఁగు నష్ట♦కులధర్ములకుం
గలుగును దుస్సంకర మక్కులఘ్నులు లేఁగుదురు నరక♦కూపంబులకున్. 187

తే. ఇంతపాపంబు సేయంగ♦ నెత్తికొందు
మయ్య రాజ్యలోభంబున♦ నఖిలబంధు
జనుల వధియింపఁ దొడఁగితి♦ మని రథంబు
మీఁదఁ గూర్చుండఁబడియెఁ జే♦ యూఁదికొనుచు. 188

వ. ఇవ్విధంబున శోకసంవిగ్నమానసుండును విషాదవిహ్వలుండును బరమకరుణాభరితుండును నై శరశరాసనంబులు విడిచి కన్నీరు దొరఁగ నూర కున్న సవ్యసాచిం జూచి మధుసూదనుం డిట్లనియె. 189

క. దెప్పరపుఁజోట నీ కీ, యొప్పనివిధ మెచటనుండి♦ యొదవెను విను మీ
చొప్పవివేకులయది యిది, దప్పించును సద్గతియు♦ నుపాత్తయశంబున్. 190

వ. అని మఱియును. 191

---

1. 'బడయు ♦ నెత్తుటఁ' అని అచ్చుప్రతి.

తే. తగునె యర్జున [1]యీపెంకితనము నీకు, దండి వైతెమ్ము మనసు పేదఱిమి విడిచి
యనిన నట్లున్నభంగి ƒ నయ్యల్ల నిట్లు, లనియె నాతండు పుండరీ ƒ కాక్షుతోడ. 192

సీ. అక్కట పూజార్హు ƒ లగుద్రోణభీష్ముల, నమ్ముల నొప్పింప నగునె చెపుమ
మాన్యులఁ జంపుట ƒ [2]మగపాడి గాదు భి, క్షాశనంబైన నత్యంతసుఖము
కడఁగి యెవ్వరిఁ జంపఁ ƒ గాఁ బెద్దబ్రదుకయ్యె, నూహింపఁ బ్రదుకుగా ƒ కుండునాకు
విను మట్టిధృతరాష్ట్ర ƒ తనయులు గారె యీ, కొడ్డిన మొనలలో ƒ నున్నవార

ఆ. లింద్రియముల నెల్ల ƒ నివురంగఁ జేయుచు, నడఁచు శోకవహ్ని ƒ యూఱ నేర
దింద్రపదవి చేరి ƒ నేనియుఁ గావున, భండనంబు సేయ ƒ కుండువాఁడ. 193

వ. ఎల్లభంగుల గురుజనంబుల నొప్పించుటకుఁ జాల వారిని గెలిపించుటయును మనము వారల గెలిచినవారల మగుటయు ననునీరెంటియందును బెద్ద మేలెయ్యది యేను గార్పణ్యదోషోపహతస్వభావుండను ధర్మసమ్మూఢ చేతస్కుండను నై నిన్ను శరణు సొచ్చి యడిగెద నీశిష్యుండ నగు నన్ను శాసింపు మనిన విని కలకల నవ్వి నారాయణుండు నరున కిట్లనియె. 194

చ. వగవఁగ నేమియుం దగనివారికి నై హృదయంబు గుందఁగా
వగచెదు బుద్ధిమాటలును ƒ వావిరి నాడెదు నీవు పండితుల్
వగతురె యున్నవారికి నవశ్యవిధేయతఁ జన్నవారికిం
దెగు వగ లెల్లఁ జిత్తము ప్రదీప్తవివేకమయత్వ మొందినన్. 195

వ. అని పలికి పార్థునిం బరమజ్ఞానంబునకుఁ గారణంబు లగు వాక్యంబులు వినుటకుం జొనిపి యిద్దేహంబునందు బాల్యంబు యౌవనంబు వార్ధకంబు ననం గలుగు నవస్థలం బొందినట్లును జీర్ణంబులైన వస్త్రంబులు విడచి నూతనంబులైన వానిం గైకొనినచాడ్పునను గాని దేహాంతరగమనం బాత్మహానిం జేయ దనియుఁ బుట్టువుఁ జావు ననునివి లేమింజేసి శరీరంబువోలె శస్త్రచ్ఛేదనంబు మొదలైనవికృతికారణంబులకు నాత్ముండు లోను గాఁ డనియుఁ నప్పురుషుండు నొప్పించువాఁడును నొప్పింపంబడియెడువాఁడును గాఁ డనియుం జెప్పి మఱియు ననేకవాక్యంబుల నాత్మకు నభావంబును శరీరంబునకు భావంబును గలుగమి దెలిపి యాత్మతత్త్వంబు శాశ్వతం బగుట యెఱింగించి యి ట్లనియె. 196

— ✿ శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునునకుఁ దత్త్వజ్ఞానోపదేశంబు సేయుట ✿ —

ఆ. ఇట్టు లగుటఁ జేసి ƒ యెవ్వరిదెసకు శోకంబుఁ బొందఁ గారణంబు లేదు
జీవుఁ డెల్లభంగిఁ ƒ జెడియెడువాఁడు గాఁ, డలఁచితేని నగవ ƒ పలదు మున్న. 197

క. పురుషుఁడు సెడు ననువాఁడును, బురుషుఁడు సెఱచు నని పలుకు ƒ పురుషుండును న
య్యిరువురు నవివేకుల యప్పురుషుఁడు సెఱుపండు సెడఁడు ƒ భుజవీర్యనిధీ. 198

క. పురుషుఁ డన నేఁటికొకండే, పురుషోత్తముఁ డైన యేన ƒ పురుషోత్తమతా

స్ఫురణకుఁబురుషత్వం బను, మెరమెర గలదదియుగాదెక్రమొయికొనుఁగ్రియకున్.

వ. అని యెండియు వివిధవాక్యంబుల నాత్మునకు బాధ్యబాధకత్వంబులు లేకునికి వివరించి విద్వద్భునకుం గృపాశోకంబులకు మూలంబు లగునహంకారమమకారంబులు వారించి యతనికి రణోత్సాహంబునకుం గారణం బైనస్వకర్మావలంబనంబు వదలందగమి దెలియుటకు వలయువాక్యంబులు పెక్కు లుపన్యసించి. 200

క. సమరంబు రాజులకు ను, త్తమకర్మం బది యపావృతస్వర్గద్వా
రము సుమ్ము లెమ్ము దగఁ గయ్యము సేయుము దీని కేల యనుమానింపన్.

క. ఫలములయెడ బ్రహ్మార్పణ,కలనపరుం డగుచుఁ గార్యకర్మము నడపన్
వలయుం దత్త్వజ్ఞానము, దలకొనినం గర్మశేషము దా నై కలుగున్. 202

వ. అని మఱియు నీదృశంబు లగువాక్యంబు లనేకంబు లనుగ్రహించుచు వివిధ ప్రకారంబుల వికల్పించి విజయుం డడిగినవాని కెల్ల నదుత్తరంబు లిచ్చి సందేహంబు వాపుచు. 203

క. [1]వైరమున నులిచి త్రెంపక, తారాకులు డుల్లినట్లు కర్మము లెల్లం
దార పెడఁబాయవలయుట, సారకృపం దెలియఁ జెప్పె శౌరి యతనికిన్. 204

వ. ఇవ్విధంబునం జెప్పిన విని కవ్వడి సముత్థితుం డై జగన్నాథున కిట్లనియె. 205

మ. అతిగుహ్యం బిది నీవు భూరికృప నీయధ్యాత్మముం గానఁ జే
సితి నా కిప్పుడు విన్కిఁ గొంత భ్రమ వాసెన్ యోగిహృద్ధ్యేయ మై
యతులైశ్వర్యవిభూతి నొప్పుభవదీయం బైనరూపంబు నూ
చుతలం పెత్తెడుఁ బోలునేని దయఁ జక్షుఃప్రీతి గావింపవే. 206

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 207

క. నానాస్ఫుటవర్ణంబులు, నానాభంగులును గలుగునారూపములో
నానాశ్చర్యవిధంబులు, గానఁగ నగుఁ జూపెదం బ్రకాశస్ఫూర్తిన్. 208

క. విను మానుషచక్షుర్గతిఁ, గనుఁగొన శక్యంబు గాదు గావున నానిం
గనుటకయి దివ్యచక్షు,ర్జననం బొనరింతు నీకు శత్రువిదారీ. 209

వ. అనియతనికిదివ్యదృష్టి యొసంగి యోగీశ్వరేశ్వరుం డైనయాలక్ష్మీశ్వరుండు దన దివ్యరూపంబు సూపె నావిశ్వరూపునిదివ్యతేజంబు సహస్రసూర్యప్రభానిభం బనుటయుం జాల కుండుం గావున వాక్రువ్వం గొలఁది గా దట్టిమహామూర్తిఁ గనుంగొని ధనంజయుండు విస్మయరోమహర్షణప్రహర్షోత్కర్షంబులతో దండప్రణామంబులు సేసి నిలిచి కేలు మొగిడ్చి యిట్లనియె. 210

— అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునివిశ్వరూపంబు గనుంగొని స్తుతించుట. —

సీ. దేవ నీ దగుదివ్యదేహంబునందు సు,రాసురగంధర్వు లాది గాఁగ
గలదేవయోనులుఁ గమలాసనుండును, సచరాచరం బైనజగము నాకు

1. 'భారమున' అని యచ్చుప్రతి.

దోఁచె మొగంబులు । దోర్దండములును బాదములుఁ గన్నులు ననేకములు గంటి
మకుటాదిభూషణ । నికరంబుఁ జక్రగదాద్యాయుధములు మాల్యాంబరములుఁ

ఆ. బెక్కు గానవచ్చె । నక్కజం బైన యది, నడుము మొదలు తుది యు । నంగరాదు
తేజ మప్రమేయ । దేదీప్యమానని, ర్వికృతిమహిమ దు । ర్నిరీక్ష్య మయ్యె. 211

క. జగములకు నాదికారణ, మగుపరమజ్ఞేయము నీవ । యని కనియెను భూ
గగనదిగంతర మంతయు, నగణితమూర్తి భవన్మ । యం బై తోఁచెన్. 212

వ. చంద్రార్కులు లోచనంబులుగాఁ గలిగి దంష్ట్రాకరాళంబు లైన నీముఖంబులు ప్రజ్వరిల్లుచున్నయవి నిన్ను రుద్రాదిత్య మరుద్వసువులు ప్రవేశించెదరు సంఘంబులై వచ్చి మహామునులు ప్రస్తుతించెదరు సిద్ధసాధ్యవియచ్చరులు వెఱఁ గంది వీక్షించెద రిట్లు దీప్తాగ్రం బగుభవదీయదివ్యరూపంబు గనుంగొని నాకు విభ్రాంతి వొడమి ధృతి మాలి సుఖంబు వడయ నేరక చిక్కువడి యున్నవాఁడఁ బ్రసన్నుండ వగుము రక్షింపుము. 213

మ. అనలజ్వాలలు పర్వునీముఖములం । దార్తరాష్ట్రవ్రజం
బును భీష్మాదులు నిర్దెసం గలుగునీ । భూపాలలోకంబు గ్ర
క్కున నొక్కుమ్మడి వచ్చి చొచ్చెదరు నా । కుం జెప్పవే యెవ్వరో
యని శంకించెద నిన్ను భూరికరుణా । యత్తైకచిత్తుండ వై. 214

వ. అనవుడు నప్పరమేశ్వరుం డేను లోకక్షయకర్త యగుకాలుండ నిచ్చో జనసమాజసమాహరణంబునకుఁ బ్రవృత్తుండ నైతి నీవు సంప వలయు నని లేదీ గురుభీష్మాదు లెట్లును లేకుండువార నాచేతం జచ్చినవీరి నెల్లను జయించినవాఁడ వగుటకు నిమిత్తమాత్రమ్ము గమ్ము లెమ్ము రాజ్యమ్ము గైకొను మనిన వినివడవడ వడంకుచుం జేతులు మొగిడ్చి గద్గదకంఠంబుతో గాండీవి యిట్లనియె. 215

తే. అంబుపవమానసూర్యచం । ద్రానలాది, వివిధతత్త్వంబులును నీవ । విశ్వలోక
సంప్రవర్తనకరుఁడవు । శాశ్వతుండ, వచ్యుతుండవు పుండరీ । కాక్ష నీవు. 216

క. నిను నెఱుఁగ కుండి యాదవుఁ, డని సఖుఁ డని మేనబావ । యని [1]యేసభాభో
జనములు సల్లాపంబులు, నొనరించుచు మేల మాడు । చుండుదు నెపుడున్.

తే. మఱియుఁ బెక్కులు లోకసా । మాన్యభంగు, లాచరించితి నీదెస నంతవట్టు
దల్లిదండ్రులు ప్రజలకుఁ । [1]దప్పుదారు, లెల్ల సైరించునట్లు స । హింపవలయు.

వ. అని సంప్రార్థనంబు సేసి పార్థుండు వెండియు నిట్లను నదృష్టపూర్వం బైనభవదీయరూపంబు గనుగొనం బడయుటం బ్రమోదంబును బిట్టు సూచిన వెక్కసంబును హృదయవ్యథయునుం బుట్టి యున్నయది నీతొంటిసామాన్యాకారంబు గైకొని నిలిచి నాకు నాహ్లాదంబు సేయుము. 219

1. యేను సభా, జనములు_యేను సభో,జనములు. 2. దప్పుదాల్మి, సెల్ల.

చ. అనుడు దయార్ద్రచిత్తుఁ డగు నప్పరమేశ్వరుఁ డక్కిరీటి కి
ట్లనుఁ దప మాచరించి నిగమాధ్యయనం బొనరించి కానరా
దనఘ మదీయదివ్యపరమాకృతి పేర్చిన యేకభక్తిభా
వనమునఁ దోఁచు దీని జనవర్గము గానదు నీక చూపితిన్. 220

వ. నీవు హృదయవ్యథం బొంద నేల మూఢత్వంబు విడిచి విగతభయుండ వై సంప్రీత చేతస్కుండవు గమ్మని చెప్పి పూర్వప్రకారరూపంబు దాల్చి నిల్చినం గనుంగొని కౌంతేయుం డాసౌమ్యరూపంబు సూచి సచేతనత్వంబు నొందితిఁ బ్రకృతిస్థుండ నైతి నని పలుకుటయు వాసుదేవుండు మత్కర్మపరుండును మద్భక్తుండును నైన వానికి నన్నుఁ బడయ వచ్చు నని యతని నాశ్వాసించి. 221

తే. అతఁడు మఱియును బ్రహ్మనిర్వాణ్యయమునఁ
దనకు సందిగ్ధ మెట్టిదాని నెల్ల
నడుగఁగా నమ్మహాత్ముఁ డత్యంతకరుణఁ
దెలియఁ జెప్పెను హృదయసంచలత మాన్ప. 222

వ. ఇవ్విధంబునఁ ఫాల్గునకు నిమదర్థజాతం బవగతంబు సేసి మనసుకసటు వాపి వివేకంబునకుం జేవ గలిగించి కృష్ణుం డీగుహ్యాంతరజ్ఞానం బుపదేశించితి దీని నెఱింగికొని నీ కన్నుసూపం బోలె నన్ను బ్రవర్తింపు మనుపలుకు వలికి యింత కంటెం బరమరహస్యం బొక్కటి సెప్పెద విను మని యతని కిట్లనియె. 223

తే. క్రందుకొనుసర్వధర్మవికల్పములను
నెడల విడిచి దృఢంబుగ నే నొకండ
శరణముగ నాశ్రయింపుము సకలదురిత
ములకుఁ దొలఁగింతు నిన్నుఁ బ్రమోద మొంద. 224

వ. ఇప్పరమోపాయంబు. 225

క. నియతియుఁ దపమును నీదెస, భయభక్తులుఁ గలిగి నాకు భక్తుం డై ని
శ్చయనిపుణుఁ డయినవానికిఁ, బ్రియమున నెఱిఁగింపు వలదు పెఱవారలకున్.

వ. అని వెండియుఁ బుండరీకాక్షుండు నాచెప్పినయది లెస్సగా నాకర్ణించితే నీ యజ్ఞానసమ్మోహం బంతయుం బాసెనే యనవుడు నర్జునుండు. 227

ఉ. మోహతమంబు వాసెఁ దుది ముట్టె ననందు ప్రపత్తి వీతసం
దేహుఁడ నైతి గాఢపరితృప్తిమహాకృతిఁ గాంచి బోధస
న్నాహనిరామయస్థిరసుఖసన్స్థితిఁ బొందితి సర్వలోకని
ర్వాహవినోద నీవిమలవాక్యముచొప్పున నెల్లఁ జేసెదన్. 228

వ. అని పలికి యప్పరమపురుషునకు సభక్తికసాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి పార్థుండు గృతార్థుండై ధృతాయుధుం డయ్యె నని చెప్పి సంజయుండు వెండియు ని ట్లనుం గురుకులేశ్వరా యేను మునిగణేశ్వరుం డైనపారాశర్యుకారుణ్యంబునఁ

కృష్ణార్జునులయద్భుతపుణ్యసంవాదంబు వినుటకు మహాయోగీంద్రహృదయానం
దకరుం డైనయద్దేవునిదివ్యరూపంబు గనుటకుం బాత్రభూతుండ నైతి నమ్మహా
త్మునందు దనమధురవాక్యంబుల నుపదేశింప నత్యంతగుహ్యం బైనయోగప్రకా
రంబు విశదంబుగా ననుసంధించితి నమ్మహానుభావులసంభాషణంబులు నవ్విశ్వరూ
పునిమహనీయాకారంబునుం దలంచి తలంచి యచ్చెరు వందుచుం బ్రియం
బందుచు నుండుదు నని మఱియును. 229

తే. అధిప యోగీశ్వరేశ్వరుం డైనకృష్ణుఁ, డును ధనుర్ధరవర్యుఁ డర్జునుఁడు నెచట
నిలిచి రచ్చట విజయంబు నీతి సిరియు, భూతి నిత్యంబు లగు నిది నాతలంపు

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 231

క. ఇవ్విధమున నాయిత మై, క్రొవ్వాలరారంగ నిలిచి కురుపాండవులం
దెవ్వరు మును గడఁగిరి రణ, మెవ్విధి నూలుకొని చెల్లె నెఱిఁగింపు తగన్.

భీష్మునిప్రథమదివసయుద్ధము.

వ. అనుటయు సంజయుం డతని కి ట్లనియె భవదగ్రనందనుం డత్యంతోదగ్రవ్యగ్రుం
డై యాగ్రహంబునం బనిచినం బ్రకటదోర్గర్వదుర్ధముం డగుదుశ్శాసనుండు
పురికొలుపం గురుసైన్యంబులు శంఖభేరీమృదంగాదినిస్వనమ్ములు సెలంగ గాంగే
యుండు దొలుతం గదలఁ గేతుశోభాభిరామం బగుచు నుద్దామగతిం గవిసినం
గనుంగొని. 233

ఉ. పాండునృపాలనందనులు పావని మున్నుగ నేచి యప్డు భీ
ష్ముండు గడంకమై నడచుచోటికిఁ జక్కటి గాఁగ ద్రోచి యొం
డొండ కడంగి సేన తమకయ్యుబ్బున కుబ్బఁగ నన్యసైన్యవే
దండముఖాంగముల్ దృణపతాసముగాఁ గొని నిర్వికారు లై. 234

వ. ఉరవడించుసమయంబున. 235

క. ఘనతరగర్జాధ్వనులును, ఘనపథ మఖిలంబుఁ దూఁటుకొట్టుక తూర్య
స్వనములునుం గబళించుచు, ననిలతనయుసింహనాదము మడరెం బెలుచన్. 236

వ. ఇట్లు ప్రతిభటతురంగమాతంగంబులగుండియ లవియ నదందడయార్చి పేర్చిన
భీము నెదిర్చి దుశ్శాసనుండును దుర్ముఖుండును దుష్ప్రహుండును దుర్మర్షణుం
డును వివింశతియు వృషసేనుండు జిత్రసేనుండును వికర్ణుండును బురుమిత్రుం
డును దుర్యోధనుచూడ్కికి వేడ్కసేయుచుం దాఁకిన. 237

క. ఉద్యతు లై కవలును ధృష్టద్యుమ్నుఁడు గడఁగఁ దోనఁ సౌభద్రుండున్
మాద్యద్గతిఁ గవియుడు నేకోద్యోగత ద్రౌపదీసుతోత్కర మడరెన్. 238

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకుం దలకడచి తాఁకి వజ్రనిభమ్ములగువాలమ్ములు శై
లోపమ లగుకౌరవవీరులపయిం గురియ నక్కుమారవర్గంబు ననర్గళప్రసారం
బగుశరసారంబుల వారలఁ గప్పి నట్టియెడం గొండొక సేపు. 239

క. ఱిచ్చవడి యుభయబలములు, నచ్చెరువుగఁ జిత్రరూపులట్లుండ శర
ప్రోచ్ఛలితచండదీప్తిస,ముచ్చయములు పెలుచఁ బరఁగె మునుఁగువడంగాన్.
క. పదపడి దుర్యోధను దు,స్సహుఁడై తఱుముంగ ధర్మనందనుఁడు జయా
స్పదముగఁ బురికొల్పఁగ బెట్టిదముగ నొండొంటిఁ దలపడియె సైన్యంబుల్.
సీ. కప్పురరేణువు గమలాప్తబింబంబు, రాహుమండలమునరమణఁ గప్పఁ
దెల్లనిరజము శోభిల్లు సంగ్రామరం,గమునకుఁ దగుమేలుకట్టునట్లు
ఖచరకాంతలయలకములందుఁ గెందూళి, యళులపైపుప్పొడి ననుకరించు
నడరి పచ్చనిపాంసు చమరు దిశాభిత్తి,తలములఁ గనకంపుఁబదగడపగిదిఁ
తే. పాండవానీకమును గురుబలము నొక్క, పెట్ట రథగజహయభటభీలచటుల
గతిఁ బరిక్షుణ్ణసంగరక్షితితలముగ, వీఁక బెరసినయత్తొలుతాఁకునపుడు 242
మ. కరిఘంటానిచయస్వనంబులుఁ దురంగస్ఫీతహేషానమ
త్కారనాదంబులు హేతిపంక్తిపటుసంఘట్టోత్థరావంబులుం
ధరణీభాగనభోంతరం బడరి యుద్యత్తూర్యనానాధ్వని
స్ఫురణం బేమియుఁ దోఁపనీవ మొనలం భూపాలచూడామణీ. 243
వ. తదనంతరంబ. 244
క. కరికరశీకరతురగో,త్కరలాలాజాలరక్తధారాపటలీ
పరిషిక్తం బై సంగర,ధరణీరజ మడఁగె నద్భుతం బెలరారన్. 245
క. కురుపాండవసైన్యంబుల,దొరలఱియాలముల నొప్పెఁ దో మెఱయుసము
ద్ధురవీరధ్వజములఁ బోలి, చిరిశౌర్యస్ఫూర్తి మూర్తి సేకొన్నక్రియన్. 246
వ. అట్టియెడ. 247
క. మీఁతండ్రి భవత్సుతులకుఁ, జేతోముద మొదవఁ గడఁగి సేన మిగిలి ప్ర
ద్యోతనుఁడు నభోమధ్య,స్థితుండై నట్లు వెలిఁగె భీషణమూర్తిన్. 248
వ. ఇట్లు మెఱసిన. 249
ఉ. అర్జునుఁ డప్డు భీష్ముఁ గనియగ్గలికం గుణరావసంగమ
స్ఫూర్జితదేవదత్తరవశోభితుఁ డై రణకేళికౌతుకా
వర్జితచిత్తవృత్తి ననివార్యపరాక్రమలీల దాఁకె న
త్యూర్జితరౌద్ర మయ్యె బహుళోగ్రమహాస్త్రగతాగతంబులన్. 250
తే. తఱిమి సాత్యకి కృతవర్మ దాఁకె నతఁడు
నేచి మార్కొన నిరుమేను పూచి యొప్పె
మిగులుమోదుగుమ్రాఁకులపగిది గాఁగ
నడరె మార్కొన్నరెండువాలంపగముల. 251
చ. మదమునఁ గోసలేంద్రు నభిమన్యుఁడు దాఁకిన నాబృహద్బలుం
డెదిరి కడంగి సూతుఁ బడ నేసి హయంబులఁ జంపఁ జూడ్కిఁ గెం

పొదవఁగఁ బార్థసూనుఁడు మహోగ్రత నట్టుల చేసి కేతనం
బు దునిమి విల్లు ద్రుంచి శరపూరితగాత్రునిఁ జేసె నాతనిన్. 252

తే. భీమసేనునిపై మన భీష్ముఁ డలుక, నడరె నక్కురుముఖ్యుల యస్త్రశస్త్ర
కౌశలంబులు సూడ నక్కజము లైన, నచ్చెరువు నొంది సేనలు పిచ్చలింప.

సీ. వీఁకమై నకులునిఁ దాఁకి దుశ్శాసనుఁ, డత్యుగ్రబాణచయమునఁ బొదివె
నక్కుమారుఁడు దర్పహాసాభిరాముఁ డై, భల్ల మొక్కటి దొడ్గి విల్లు దునిమి
యేడ్తెఱ నిరువదియేను దూపులు వడి, నడరింప రయమున నతఁడు నొండు
విల్లెత్తికొని శరవితతి నంతంతన, నఱికి పాండవు కేతనంబు ద్రుంచె

తే. దుర్ముఖుఁడు సహదేవునితోడఁ దొడరి, మెఱుఁగువాలమ్ము లేసిన నుఱక యాతఁ
డన్నియును మగిడించి రథ్యముల నొంచి, యతనిసారథిఁ దెగటార్చి యార్చి పేర్చె.

చ. సరభసుఁ డై యుధిష్ఠిరుఁడు శల్యునిఁ దాఁకుడు నాతఁ డమ్మహీ
శ్వరుమహనీయచాప మని వారణఁ ద్రుంచిన నొండువిల్లు భీ
కరతరశీఘ్రలీలఁ గొని కన్నుల నవ్వుచుఁ బాండవాగ్రజుం
డరిబల ముక్కు దక్క వడి నాతనిపైఁ గురిసెన్ శితాస్త్రముల్. 255

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డేడ్తెఱ ద్రోణుపై, నడరిన నవలీల నాతఁ డతని
ఘనశరాసనముఁ ద్రిఖండంబుగాఁ జేసి, నారాచ మొక్కటి నాటె మేన
వేఱొక్క విల్లెత్తి వెసఁ బదునాలుగు, శాతబాణములఁ బాంచాలసుతుఁడు
గలశజు నేసె మాగధసహదేవుండు, భూరిశ్రవునిఁ దాఁకి భుజశిఖరము

తే. మెఱుఁగుటమ్ముల నొంచిన నుఱక యతఁడు
వానియుర ముగ్రశరమున వ్రయ్యఁ జేయ
వార లిరువురు వృత్రుండు వాసవుండుఁ
బోలెఁ బోరిరి సేనలు పొగడుచుండ. 256

తే. ధృష్టకేతుండు గౌరవోత్కృష్టుఁ డైన
బాహ్లికుని మాఱుకొని తీవ్రబాణనవక
మేసె నాతండు లాఘవ మెసక మెసఁగ
ఘనశరంబులు పదినవకములు గురిసె. 257

క. అచలనిభుఁ డగుసలంబసుఁ, బ్రచలితభూభాగుఁ డగుచుఁ బఱతెంచి ఘటో
త్కచుఁడు దలపడిన నారజనిచరేంద్రులపోరు నీక్షణీయం బయ్యెన్. 258

సీ. గర్వంబు మెఱయ శిఖండి యశ్వత్థామ, నెదిరిన నాతండు మద మెలర్ప
నారాచ మురమున నాటింప నొచ్చియు, ద్రుపదనందనుఁ డతిక్రూరశరము
దద్వక్షమునఁ గీలితము సేసె భగదత్తుఁ, డుఱక విరాటుపై నురవడించి
కదిసిన గగనంబు గప్పె బాణాసారయుగమును బెరసి మహోగ్రభంగిఁ

తే. కైకయాధీశుఁ డగుబృహత్క్షత్త్రవిభుఁడుఁ
గృపుఁడుఁ దలపడి యొండొరుకేతనముల
హారుల ధనువులఁ దునిమి నిష్ఠురకృపాణ
దారుణాకారులై యరదములు డిగిరి. 259

ఉ. అట్టియెడం గనుంగొని జయద్రథుఁడుం ద్రుపదుండు వచ్చి యా
కిట్టువకాసు లిద్దఱు గ్రక్కున నడ్డము సొచ్చి యొండొరుం
బెట్టుగఁ దాఁకి తీవ్రశరపీడితదేహులఁ జేసి రెట్టిలా
వెట్టిపరాక్రమస్ఫురణ యెట్టిరయుం బని పిచ్చలింపఁగన్. 260

ఉ. మన్యుసముజ్జ్వలుండు నభిమానియు నైనవికర్ణుఁ డుగ్రయుధా
మన్యుఁడు నేచి యొండొరుల మార్కొని రౌద్రరసం బలోకసా
మాన్యము గాఁగ నస్ఖలితమత్సరముల్ మెఱయంగఁ బోరి ర
న్యోన్యనిశాతసాయకనిరంతరవర్షములన్ మునుంగుచున్. 261

ఆ. ధరణినాథ చేకితానుండు గడఁగి సుశర్మమీఁద నిశితశరచయంబు
గురియ నతఁడు నతనిఁ గ్రూరాస్త్రనికరసంపిహితగాత్రుఁ జేసి పేర్చి యార్చె.

క. శకుని ప్రతివింధ్యుఁ దాఁకినఁ, బ్రకటబలుం డాయుధిష్ఠిరప్రియసుతుఁ డు
ద్భ్రుకుటియగుచుఁ గవిసెను సింహకిశోరము గజముఁ బొదువునట్లతనిపయిన్.

తే. భీమనందనుఁ డగుశ్రుతసోముఁ గడిమిఁ
దాఁకెఁ గాంభోజనృపతి సుదక్షిణుండు
వార లిరువురు నొండొరుఁ గ్రూరబాణ
జాలముల నెట్టుఁ దెరలుపఁ జాలరైరి. 264

ఉ. అంతకవిక్రముండు మహిమాస్పదమూర్తి భుజంగకన్యకా
సంతతికీర్తనీయబలశాలి కిరీటితనూభవుం డిరా
వంతుఁడు బాహుగర్వధనవంతు శ్రుతాయువుఁ దాఁకె వార ల
త్యంతరయంబునన్ విరథులైరి పరస్పరబాణఘట్టనన్. 265

సీ. విందానువిందులు గ్రందుగ వెసఁ గుంతిభోజుని నాతనిపుత్త్రుఁ దాఁకి
రాపురుజిత్తు బాణాసారమున విందుఁ, బొదివె నుగ్రతఁ గుంతిభోజుఁ డేయు
తూపులు పెనుగదఁ దోలఁగంగ జడియుచు, ననువిందుఁ డతనిపై నడరెఁ బెలుచఁ
గైకేయు లేవురు గాంధారరాజు లేవురతోడఁ గ్రూరసంగర మొనర్చి

తే. రుత్తరుసిమీఁద నీతనయుండు దీర్ఘబాహుఁ డురవడిఁ గదిసి యుత్సాహలీల
నెఱపె నకులాత్మజుఁడు శతానీకుఁ డేచి, వడి నులూకునిఁ దలపడి కడిమి మెఱసె.

వ. ఇవ్విధంబున వెండియు రెండుసేనలం జేయం గలదంటిమగ లొండొరులం దాఁ
కిన నధికసంరంభద్వంద్వయుద్ధంబు సిద్ధచారణఖేచరులు చూచి పొగడుచుండ
నిగిడి చతురంగంబులుం దనతనజాతిం బదులు పదులును నూఱులు నూఱులును

వేలు వేలును బెక్కులు పెక్కులునుం దలపడి యొకనొకం గలయఁ బెరయం గ్రమంబున సందడి కత్యంబు నూలుకొనినఁ గ్రందునం దమకించి యుభయ సైనికు లున్మత్తులగతిం గవియ బాణంబులు గృపాణంబులుం గరిదంతంబులు నరదంబుల నొగలు నొండొంటిం దాఁకి తుత్తుమురు లయినతునుకలంబుకతన భయంకరం బగునతిసంకులంబున సామజవాజిరథంబుల యురవడికి నోసరింపని కాలుబలంబులు నుత్తుంగమాతంగస్యందనసందోహంబులపయిం బఱపు రావుతులును గరటీఘటావిఘటనంబు గావించు రథికులును నిది యది యనక యెల్ల బలంబులం జొచ్చిన మొగంబునఁ జిందఱవందఱ సేయు గజారోహకులు నగుచు నిర్మర్యాదంబుగాఁ బెనంగుసైన్యద్వితయంబు మందరక్షుభితాంబుధిచందం బగుటకుం దగి యుచ్చి పోయెడుశరంబులును నిరుమెయిం గెలిచినకుంతక్షురికాదులును బ్రవాళజాలంబులుం బోలెఁ బొలుపు మిగులుచుండ విశిఖంబులు ముఖంబులఁ బెట్టు నాటిన జిట్టనం దిరుగుశుండాలంబులు ప్రళయకాలంబున సురగరువలిచే దిద్దిరం దిరిగెడుకులనగంబులఁ గ్రేణిసేయఁ గరవాలగదాభల్లప్రముఖంబు లగు శస్త్రంబులఁ గుంభికుంభతురంగముఖభటకపాలాదు లవియుచప్పుళ్లును వివిధాయుధప్రహతుల నొఱలు హరినరనాగంబుల రావంబులును దారుణప్రకారంబున దిక్తటదారణంబు సేయుచుం జెలంగఁ జేయి దునిసినం దక్కటిచేతం గైదువు గొని కవియువారును గాలు దునిసిన నెదిరిమీఁదికి లంఘించువారును దల దునిసినం దారు మున్ను గన్నడినవారిం బొడిచి పడువారును దెగి పడియు నవుడు గఱచుటయును బొమముడి వడుటయును సడలనితలల నొప్పువారును మావంతులు నేనుంగులు వికలంబులైన సమీపవర్తులవాహనంబుల సమారోహణంబు సేసి పరాక్రమించువారును నొచ్చియు సిడంబోక చెలులకుం జుట్టంబులకు నడ్డపడువారును మార్బలంబునం జేరి చుట్టం బని తప్పింపక నొప్పించువారును సుభటులు సొచ్చి చెండిన వండం దఱిగినట్లుండు వేదండహయచయంబులును నాశ్వికులు పైకొని మీఁదిమానిసులం దునిమిన మో[1]డువడురథంబులును రథనేమిఘట్టనంబున దట్టం బగుపదాతిగాత్రంబులును నిభంబులు వోఁడవి నేలతో వ్రేసియుఁ గాలం జమరియుఁ దూల వైచియుఁ గొమ్ముల గ్రుచ్చి యెత్తియు శౌరి సమరిన వికటాకారంబు లగుఘోటకంబులు నై ఘోరభంగి యగుసంగరంబు సెల్లుచుండ మధ్యాహ్నసమయంబున. 267

—✿ భీష్ముఁడు దుర్యోధనప్రేరితుండై విజృంభించి పాండవవీరుల నొప్పించుటం ✿—

మనుజేంద్ర వినుము నీతనయుండు పనుపంగ, దుర్ముఖకృపకృతవర్మమద్ర
పతివివింశతులు విస్ఫారబాణార్చులఁ, బంచాస్యులను బోలెఁ బ్రజ్వరిల్లఁ
దనకెలంకులఁ గొలుస్తల సేసి తఱుముంగఁ, దాలకేతువు మహోత్తాలమూర్తి

1. గిలించిన.

నాభీలమై క్రాల నడరి పాండవసేన, దఱిసి మందాకినీతనయుఁ డేచి
తే. చేదిపాంచాల కేకయు లాది గాఁగఁ, గల్గుభూపాలకోటి మొగ్గరము లెల్లఁ
గలఁగఁ దిరుగుడుపడ నొరగిలఁగఁ బెల్లు, గిల్లఁ దల్లడపడ రణక్రీడ సల్పె. 268
క. పాయ వడఁ జొచ్చు గుంపులు, సేయును మలఁకలఁ జరించి చించుచుఁ గోణ
వ్యాయామగతుల నలయుచు, లై యుండం దిరిగి కలఁచు నరిసైన్యంబున్.
క. డొల్లెడుతలయును దునిసెడు, విల్లును ధరఁ గొఱగుమేను విఱిగెడుసిడముం
బెల్లు దొరఁగునెత్తురు నై, పల్లటిలం దొడఁగెనపుడు పాండవబలముల్. 270
వ. ఇట్లు ప్రళయకాలతాండవంబునం బ్రచండమూర్తియగునష్టమూర్తియుంబోలె విజృంభించినభీష్ము మార్కొనుమగలు లేక పాండవసైన్యంబు బెండువడియున్నయెడ నభిమన్యుండు కనకవర్ణతురంగంబులుం గర్ణికారధ్వజంబును మెఱయం దాఁకి.
సీ. శల్యు నారాచపంచకమున నొప్పించి, యొక్కకోలఁ గృతవర్మయురము నొంచి
క్రూరభల్లమున దుర్ముఖుసూతుతల ద్రుంచి, తఱిమి వివింశతిధనువుఁ దునిమి
వెడఁదయమ్మున నేసి వెండియు మూఁడువాలికయమ్ములోఁడలఁ గీలించి కృపుని
హయముల శరచతుష్టయతాడనమున నుబ్బతఁగించి భీష్ముపై నడరి మేన
తే. విశిఖనవకంబు నాటించి వెగడుపఱచి, పేర్చి యార్చిన సురకోటి పిచ్చలించె
మెచ్చి భీష్మాదు లెల్ల విస్మయచ్ఛఁబోలు, నెక్కుడగుఁగాని యీసదుగాఁడీతఁ డనిరి.
చ. అమరతరంగిణీతనయుఁ డర్జుననందనుసూతుఁ గేతుదం
డము నిరుమూఁడుమూఁపులఁ బ్రదం గడు బెట్టిద మేసి యుజ్జ్వలా
స్త్రము లడరింపఁ గూడికొని తక్కటియేవుడుఁ బెక్కు లమ్ము లొ
క్కట మొగి రయంబునం గురియఁగా గిరివోలె నతం డుదగ్రుఁ డై. 273
క. వారలశరవర్షంబులు, వారించుచు వేఱువేఱ వాలంపగముల్
వారలపైఁ గురియుచుఁ గుఱు, వీరునితాలధ్వజంబు విఱుగఁగ నేసెన్. 274
ఆ. తాటిసిడము విఱిగి ధరణిపైఁ గూలినఁ, బాండురాజసుతులబలము లెల్ల
నొక్కపెట్ట యార్చె నుక్కఱి కౌరవ, సేనజోదుపిండు సిన్నఁబోయె. 275
తే. సింహనాదంబుతో భీమసేనుఁ డప్పు, డనుజతనయునిఁ జేకొని యరిబలంబు
దరలఁ దాఁకిన నతనియుత్తాలసింహ, కేతనము గూల్చె సురనదీసూతి యలిగి.
క. పవనజుఁడు మూఁడుశరముల, దివిజనదీసూను నేసి దృఢగతిఁ గృపు మే
నవియ నొకటఁ గృతవర్మని, యవయవతతి నెనిమిదింట నార్చుచు నేసెన్. 277
వ. మఱియు నమ్మారుతతనయుండు. 278
శా. మద్రేశుం డెగ డొంద నేసె నతనిన్ మన్నించుజోదుల్ ప్రతా
పోద్రేకంబున నొక్కపెట్ట రథవేగోద్దీప్తులై తాఁకినన్
రౌద్రం బాకృతిఁ బొంద సూతహయగాత్రంబుల్ వెసం ద్రుంచి చం
చద్రక్తోదకవీచులం దడిపె నాశ్చర్యంబుగా నందఱిన్. 279

వ. తదనంతరంబ సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును గేకయపంచకంబును విరాటుండు
నతనికొడుకులుం దలకడచి యురవడించిన. 280

క. అందఱ మేనుల గంగా,నందనుఁడు శరత్రయములు నాటించెను శ
ల్యుం డాఁకె నుత్తరుఁడు గరి,సందోహముతోడ నధికసంరంభమునన్. 281

క. నిజఘటకు మిగిలి యుత్తరు,గజ మమ్మద్రేశురథము గదిసి తురంగ
వ్రజమువయి కడరి కదున,గ్గజముగ వెస నేలఁ బెట్టి కాలం జమరెన్. 282

తే. శల్యుఁడుగ్రకోపంబున శక్తి యెత్తి, రయము మెఱయవైరాటియురస్స్థలంబు
దూఱవైచిననంకుశతోమరములు, విడిచి నడుమునచచ్చుచుఁబుడమిఁ బడియె.

క. మద్రేశుఁ డంత నిలువక, రౌద్రంబున వాలు వెఱికి రయమున మెఱయ న
త్యుద్రేకత డాసి యుఱికి, భద్రకరిం గరముఁ దునిమి పడవైచె నిలన్. 284

క. తనవిక్రమంబు సేనలు, వినుతింపఁగ నిట్లు సేసి వేగమ కృతవ
ర్మునితేరిపైకి లంఘిం, చెను శల్యుఁడు గిరికి దాఁటుసింగముభంగిన్. 285

చ. అనుజుఁడు వడ్డ శంఖుఁడు మహాగ్రహవృత్తిఁ గడంగి శల్యుపైఁ
దనరథరాజితోఁ గవియు దారుణదర్పముఁ జూచి దంతి ము
ట్టినఁ బరికొఱమొత్తము వడిం బఱతెంచినమాడ్కి నాపగా
తనయుఁడు లోనుగా రథికదంబము బిట్టడరెఁ సముద్ధతిన్. 286

తే. భీష్మసంపఱ కోర్వక పెల్లగిల్లి, శంఖుతోడిరథావలి జలదపంక్తి
భూరిమారుతహతిఁ దూలిపోవునట్లు, వఱచెఁగని క్రీడి యడ్డంబువఱపెఁ దేరు.

క. కొఱవియుఁ గొఱవియుఁ దాఁకిన, తెఱఁగున నర్జునుఁడు సురనదీసూనుఁడుఁ జూ
పఱు వొగడఁ దాఁకుటయు ని,ద్దఱదిక్కులసైన్యములును దలపడియె వడిన్.

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 289

క. కృతవర్మరథము డిగి యు,ద్ధతుఁ డై మద్రపతి ఘనగదామండితహ
స్తత మెఱయఁ గవిసి రథ్య,ప్రతతిన్ ధరఁ గూల్చె శంఖుబలము దలంకన్.

క. విరథుఁ డయి మాత్స్యపుత్త్రుఁడు, గరవాలముగొని రథంబు గ్రక్కున డిగియా
తురత సురరాజనందను,నరదముమాటునకు నతిరయంబున నరిగెన్. 291

క. దిక్కులఁ దనబాణంబులు, పిక్కటిలఁగ నుల్లసిల్లి భీష్ముఁడు నరుతే
రక్కడ డించి ద్రుపదవిభుఁ, డుక్కఱఁ దత్సేనమీఁద నురవడిఁ గవిసెన్.

వ. ఇట్లు గవిసి. 293

క. ఎండినయడవిన్ దరికొని, మండెడుకార్చిచ్చుమాడ్కి మారి మసఁగిన
ట్లొండొండ నేచి హయ వే,దండస్యందనపదాతితతిఁ బొడవడఁచెన్. 294

క. కేకయు లేవురబలములు, నాకులతం బొంద మార్గణాసారమునం
జీకాకుపఱిచె భీష్ముఁ డ,నేకగతులఁ దనరథంబు నేడ్తెఱ మెఱయన్. 295

క. ఈఱక విరాటుబలముపై, గొఱియలపిండునకుఁ గవియుక్రొవ్వులిక్రియ బి

ట్టఱ గవిసి నదీసూనుఁడు, నుఱుమాడె వియచ్చరులు వినుతి సేయంగన్. 296

తే. ఇట్లు పాండవసైన్యంబు లెల్లఁ గలఁగి, యిక్కడక్కడఁ బఱచుచుండ నక్కజంపుఁ
గడిమి కచ్చురువడి యొక్కకడకు వచ్చి, పాండుసూనులు నిల్చి ఱపాటు నొంద.

క. శాంతనవుఁడు తేజోదు,ర్దాంతుం డై నావెలుంగు ధర నెల్లను జా
లింతు నినుఁ డస్తశైలో, పాంతమునకుఁ జనిన నేమి యనిన ట్లుండెన్. 298

క. సోమాన్వయప్రదీపకుఁ, డీమెయిఁ దేజోవిశేష మొసఁగం బెసఁగం
గా మెఱయుట గనుఁగొని సి, గ్గై మఱువడుమార్కిఁ గ్రుంకె నర్కుం డంతన్.

తే. జలరుహంబులు పాండవసైనికుల మొ,గంబు లట్టుల విన్ననై కాంతి దఱిఁగె
వారిమనముల భీత్యంధకార మడఁచు, కరణిఁ జీఁకటి యెడ నెడఁ గవియుదెంచె.

వ. అప్పుడు గయ్యంబు సాలించి. 301

తే. ఉభయసేనలుఁ దమతమయునికిపట్లఁ, గరిగెఁ దాతపరాక్రమస్ఫురణమునకుఁ
గురువిభుండును దమ్ములుఁ బరమహర్ష, భరితహృదయులై యుండిరి భరతముఖ్య.

వ. అని సంజయుండు భీష్మాటోపంబు సెప్పె నని పలుకుటయుఁ దొలునాఁటి
కయ్యంబున గాంగేయుచేత నట్లయినఁ బాండునందనులు పదంపడి యేమి సేసి
రని యడిగిన. 303

చ. నిగమశిఖావిహారమహనీయ మునీశ్వరభావనీయ స
ర్వగురుమహానుభావ మధురప్రకటాప్రతిమస్వభావ దే
వగణనిషేవ్య వారిగిరివాసవినోదవిభావ్య విశ్వలో
కగతవపుర్వికస్వర వికారవిదూరవిలాసభాస్వరా. 304

క. దూరాంతికదుర్గమవి,స్తార[1]సుగమసన్నివేశ[2]తాపదచలన
ద్వారంభక నిష్క్రియ సం,స్కారోజ్జ్వలవిశ్వసంప్రకాశనమూర్తీ. 305

మాలిని. నిరతిశయమహాత్మ్యోన్మేష నిర్ధూతదోషా
విరతిహృదయరమ్యావేశ నిత్యప్రకాశా
భరితభువన తేజోభవ్య యోగానుభావా
స్ఫురితగుణసమశ్రీపుణ్య నైర్గుణ్యగణ్యా. 306

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము. 307

1. నిగమసన్నివేశ. 2. ధాపదచలన.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము – ద్వితీయాశ్వాసము

నిర్మాణవిచక్షణ
తాన్విష్టాపరకటాక్ష ధర్మసరోజా
సీన నిరంజన భక్తా
ద్యానవసంతాయమాన హరిహరనాథా. 1

ధర్మజుఁడు గోపాలదేవుపాలికిం జనుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. అట్లు దనవారు మేలుచే యైనభంగి
వినిధృతరాష్ట్రుఁ డానూత్నతనయుతోడ
నెలమి నటమీఁదివృత్తాంత మెట్లు సెప్పె
మనినఁ గురువంశవర్యుఁ డిట్లనియె నతఁడు. 3

వ. ఆరాత్రి ధర్మతనయుండు విషణ్ణచిత్తుండై తమ్ములం దగువారలం గూర్చికొని గోపాలదేవుపాలికిం జని యతనితో ని ట్లనియె. 4

చ. ఎరగలిచిచ్చు గాఱడవి నెల్లను బెల్లుగ నొక్కపాయగా
దరికొని రూపడంచినవిధంబున నిక్కడిసేన యంతయుం
దర మిడి చంపె భీష్మబలదర్పమహోగ్రత గంటె నింక నే
బిరుదాక నీలమేఘ మనఁ బేర్చి యనిం దగటాప్పు నాతనిన్. 5

చ. అలవి యెఱుంగ నేరక మహాత్ముని లోకముతోడిపాటిగాఁ
దలఁచితి చేల నైతి శరతాడనపీడితులైరి నీముఱిం
దులు సమరావగాతనయుతోడిరణంబునకుం దిశాధినా
థులు నెఱుఁగఁ జాల రని తోఁచుచు నున్నది నామనంబునన్. 6

చ. అతని జయించు నంచు మన మర్జును నెంతయు నమ్మి యుండఁగా
నితఁడును సంగరంబున నుపేక్షకుఁ డయ్యె వృకోదరుం డొకం

డ తఱికిఁ జొచ్చి దోర్బలము ఽ డాఁపక పోరెదు నేమి సేయు నా
కితనిని నీతఁడిం దడవ ఽ నేటికిఁ గయ్యపుజోలి మానెదన్. 7

క. నరపతుల నెల్ల భీష్ముఁడ, కెరఁగా నొప్పింపఁ జాల ఽ నే నడవులకున్
మరలం బోయెద నచటం, దిరిగెదఁ గూరాకు గోసి ఽ తినియెద ననఘా. 8

క. నీమాటమీఱను చేయుదు, మే మెయ్యది యైన నెందు ఽ నెప్పుడు మాకున్
దామోదర యశుభస్థితి, లేమి శుభము గలిమి నీదు ఽ [1]లీలయ కాదే 9

వ. చేయం గలపని యెయ్యది పనుపు మనినం బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున కి
ట్లనియె 10

ఉ. నెవ్వఁగ నింత యేల విను ఽ నీ కెదు రెవ్వరు నీదుతమ్ములం
దెవ్వరు సూచినన్ జగము ఽ లిన్నియు గెల్వఁగలారు లావునం
గ్రొవ్వినభీష్ము నోర్చు రణకోవిదుఁ డైనశిఖండి యేను నీ
కొవ్వనివారి నెల్లఁ గ్రమయుక్తి లయం బొనరింతు నెమ్మనన్. 11

క. సత్యపరాక్రముఁ డగునీ సాత్యకిబాహాబలంబు ఽ సమరవిహారో
ద్ధత్యముఁ జూచెదు గాదే, యత్యాశ్చర్యంబు లితని ఽ యస్త్రవిధంబుల్. 12

శా. ఉద్యద్విక్రము లైనయాద్రుపదమత్స్యోర్వీపతుల్ నిన్ను సం
పద్యోగోజ్జ్వలుఁ జేయఁ బూని కడఁకం ఽ బ్రాణంబు లీ నున్న ని
ట్లుద్యోగం బెడలంగ నేమిటికి నీ ఽ కుర్వీశ వే యేల ధృ
ష్టద్యుమ్నుండొకరుండ విద్విషదవష్టంభంబు మాన్పింపఁడే 13

వ. అనవుడు ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి. 14

ఉ. పాండవసైన్యసంఘపరిపాలన సేయ నితండ యంచుఁ గృ
ష్ణుం డభిషేకసంపదుపశోభితుఁ జేయఁగ నాధిపత్య ము
ద్దండతఁబూని తీనృపులుఁ ఽ దమ్ములు నేనును జుట్టి రాఁ జమూ
మండలి నూలుకొల్పికొని ఽ మార్తుర నోర్చినఁ గాక యొప్పునే. 15

వ. అని యగ్గించినం బొంగి పృషతపౌత్త్రుండు గుంతీపుత్త్రున కిట్లనియె. 16

చ. జగ మెఱుఁగంగ ద్రోణు నడఁ ఽ జంపుటకై సృజియించె ధాత న
న్నగఁటిమి గాఁగ దీనిఁ బలుకమాటు ననం బని లేదు భీష్ముఁ డా
దిగఁ గురుసేనలోన గణుతింపఁగఁ జేర్చినయోధకోటి నా
మొగమునఁ బడ్డ నెట్లడరి ఽ ముట్టెదనో యటు [2]సూచు చుండుమీ. 17

తే. పృషతకులముఖ్యుఁ డిమ్మెయిఁ ఽ బేర్చి పలుకు
సంగరోత్సాహకరవాక్యభంగి కపుడు
పాండుసుతులును సకలభూపతులు సంత
సంబు నొందిరి హరియుఁ బ్రియంబు నొందె 18

1. లీలన కాదే. 2. సూచి యుండుమీ

వ. తదనంతరంబ యుధిష్ఠిరుండు ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనియె. 19

ఉ. తొల్లి గురుండు దానవులతోడిరణంబున వజ్రపాణికిం
దెల్లము గాఁగఁ జెప్పె నది దీప్తతరం బగునొడ్డనంబు శో
భిల్లుచు వైరిదృష్టులకు భీకరమై చనుఁ గ్రౌంచనామకం
బెల్లి ఘటింపు నీదువెర వేర్పడ నమ్మిన యద్భుతంబుగన్. 20

వ. అనిన విని యతం డట్లు చేయువాఁడ ననిపలికె నట్లు గలంక దేఱి కృష్ణు వీడ్కొని
యెల్లవారల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి ధర్మతనయుఁ డభ్యంతరావాసం
బున కరిగెఁ బ్రభాతంబగుటయుఁ బాండవసైనికులడెందంబులతోడన యర
విందంబులు వికాసంబు నొందెం బదంపడితదీయప్రతాపోదయసహవర్తియగుచు
మార్తాండోదయంబు వెలుంగుటయుం గాలోచితకృత్యంబులునిర్వర్తించి కౌంతే
యాగ్రజుండు వెసతెఁ గ్రౌంచవ్యూహంబు సంఘటించు నెడం జంచుత్వంబు భజిం
చి ఫల్గునుండు గాండీవకపిధ్వజంబులుమెఱయం బొలిచి నిలిచెఁ గుంతిభోజుండును
శైబ్యుండును జఘునస్థానంబులం దేజరిల్లిరి ద్రుపదుండు శిఖకు నమరె దశార్ణ
శూరసేనకిరాతదేశాధిపులు కంఠాకారంబుఁ దాల్చిరి భీమసేనుండును ధృష్ట
ద్యుమ్నుండును దక్షిణవామపక్షంబు లయిరి సౌభద్రసాత్యకిప్రాపదేయపౌండ్ర
చోళపాండ్యులు భీమసేనువలనను నకులసహదేవహైడింబశంబర వత్స మహీప
తులు ధృష్టద్యుమ్నుదిక్కునం బన్నిరి కేకయకాశిరాజులతోడం గూడి విరా
టుండు జఘనభాగభంగికిం దగి యుండె హయాణపతిప్రముఖులు పరివేష్టింప వె
న్నయి యుధిష్ఠిరుం డొప్పె నిర్విఘ్నంబున మోహరించినయప్పుడు. 21

—భీష్ముని ద్వితీయ దివస యుద్ధక్రమము—

తే. పుండరీకంబు లుద్దండపుండరీక,చారుభంగి లేయొండ కెంజాయ నొప్పె
నంతసక్కడఁ గురుబలస్తుథికరథన,తుములముగఁ ద్రోచినడతెంచె సమరమునకు.

వ. అయ్యవసరంబున దుర్యోధనుండు భీష్మద్రోణాశ్వత్థామ కృపశల్య కృతవర్మల
నాలోకించి. 23

క. ఒకఁడొకఁడ పాండుపుత్త్రుల,సకలబలంబులను గెలువఁజాలుదు రుగ్రా
ధికశౌర్యసత్త్వు లందఱు, నొకతల యఱె మిమ్ము నోర్వ నోపునె హరుఁడున్.

క. ఐనను గ్రౌంచవ్యూహవి,ధానంబున మోహరించి దారుణవాహు
స్థానకమై కుంతీసుత,సేన వొలిచె మనము నిర్విశేషంబునకున్. 25

క. అనురూపము లగుమాఱొ,డ్డనములఁ బ్రస్ఫురితములు దృఢఘంబులు గాఁ దీ
ర్చినఁ గాక తెఱం గగునే, యని మొన తీర్పఁజేసెఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా. 26

వ. దుశ్శాసనవికర్ణ విందానువిందులునుశూరసేనయవనత్రిగర్తకుకురుదేశంబులవార
లొక్కవలనను ద్రోణాచార్యుండును గుంతలదశార్ణవిదర్భులును గాంధారసింధు
సౌవీరపతులు నొక్కదిక్కునను భీష్ముండు మహాసైన్యంబుతో నడుమనుం గా

[1]మూఁడు మోహరంబు లయ్యెఁ గృతవర్మయు శల్యుండును సశర్మంతకాశ్మీరులుం
గొందఱు దక్షిణంబు దానును మానవేంద్రుండు వెనుకదెస నిలిచె నిత్తెఱంగున
రెండుబలంబులు నాయత్తంబులై శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగ
నొండొంటిం గదియ నడచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుం డివ్విధంబునం గదిసి యెవ్వ
రెట్లు గయ్యంబు సేసి రని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె. 27

తే. ఏచి దుర్యోధనుండు చే । వీచి యొఱఁగు, జూపి పురికొల్ప నెంతయుఁ జేవ మిగిలి
మనబలంబులు పాండుకుమారసైన్య,సమితితోఁ దాఁకె నత్యంతసంకులముగ.

వ. అట్టియెడ. 29

ఉ. ఱెక్కలు సించి కంఠమున । ఱేకులు వాపి శిరంబు వ్రచ్చి పే
రుక్కునఁ గ్రౌంచచంద మగుసొద్దు గలంగఁగఁ జేసి భీష్ముఁ డే
దిక్కునఁ దానయై దిశలు । దీటుకొనన్ శరకోటి నింపఁ గెం
పెక్కినకంటఁ గ్రేవ చెలు । వెక్కుడు సేయఁగఁ గ్రీడి కృష్ణుతోన్. 30

—•• అర్జునుఁడు భీష్మునిమీఁదికి రథంబు దోలించి విజృంభించుట. ••—

మ. మానసేనం గలఁగంగఁ జేయుచు మదిన్ । మందాకినీనందనుం
డు నను గైకొన కున్నవాఁ డితనియుద్యోటోపం బడంగించెదన్
నిను మెప్పించెదఁ జూడు ఖేచరులు వర్ణింపన్ విజృంభించెదన్
దనుజధ్వంసి రథంబు వే పఱపు ముగ్రద్యుత్క్రమప్రక్రియన్. 31

క. అనిన విని విష్ణుఁ డాజిష్ణునిఁ గనుఁగొని యేను నీ మనోరథము తెఱం
గునకుఁ దగ రథము గడపెద, విను తిరమై నాదుపలుకు । వీరవినోదీ. 32

చ. గజిబిజి లేక యుబ్బక య। ఖండితశౌర్యము నప్రవీర్యమున్
భుజబలముం బొగడ్తవడ । భూరిపరాక్రమశాలి భీష్మన
క్కజముగఁ దాఁకి యుద్దెస న। కంపితులై నడతెంచు శల్యకుం
భజకురురాజు లచ్చెరువుపాటు-భయంబును బొందఁ జేయుమీ. 33

వ. అని పలికి యచ్యుతుం డుచితరయంబున రథంబు నడప ధనంజయుండు దనకడ్డం
బైన శూరసేనసేనాకాననంబు పటుబాణపరంపర యనుమహావాతవేగంబున బడ
లువడం జేయుచుఁ గవిసినం గని గాంగేయుం డెదిర్చి పేర్చి డబ్బదేనుక్రూరనా
రాచంబు లేసిన నప్పుడు గూడుకొని ద్రోణుం డిరువదేనింటను శారద్వతుం డే
నూటను వికర్ణుండు మూఁటను శల్యుం డొమ్మిదింటను దుర్యోధనుం డఱువది
నాల్గింటను రభసోల్లాసంబున నేసిన. 34

క. అవి యెల్లను బైఁ గురియఁగ, నవికలమూర్తి యగు ననిమిషాధిపతనయుం
డవిరళవర్షము మీఁదం, గవియంగా నొప్పునగముకరణిం బొలిచెన్. 35

వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై. 36

---

1. మూఁడు మొగంబు లయ్యె.

సీ. ఇరువదేనమ్ముల సురనదీనందను, ద్రోణుని నఱువదిబాణములను
దొమ్మిదనునిశితాస్త్రములఁ గృపుని వికర్ణశల్యుల విశిఖత్రయముల
రారాజు నైదునారసముల నొప్పించె, నప్పుడు గడఁగి సాత్యకియు మత్స్య
జనపాలకుండు ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌపదీసూనులును సుభద్రాసుతుండు
తే. భీష్మునకుఁ దోడుపడువారిఁ బెట్టు దాఁక, నతఁడు ఫల్గును నేఁబదిశితశరముల
నేసి పేర్చినఁ గౌరవులెల్ల నార్వ, నుఱక యాతఁడు గురుసేనఁ బదఱియఁ జొచ్చె.
వ. ఇట్లు క్రేడించి గాంగేయు డించి గాండీవి దనయరదంబు రయంబున. 38
క. వఱపి రథికులను సూతుల, నఱికిన మ్రోడుపడి యుండె నానారథముల్
వెఱచఱచిరి కురువీరులు, పఱిపఱి యై మనబలంబు భయముం బొందెన్. 39
వ. అట్టియెడ నీకొడుకు నీతండ్రితో నిట్లనియె. 40
చ. తనభుజసార మేర్పడఁగ దర్పితుఁ డై మనయందుఁ జేయఁ గ
ల్గిననృపకోటి నెల్ల నవలీలమెయిన్ మును ఖంచి త్రుంచె న
ర్జునుఁ డదె నీవు సూడ ననురూపమె నీ కిది మున్ను కర్ణుఁ బం
డనము దొలంగఁ జేసి తకటా యిటు లొప్పరికింపఁ బాడియే 41
వ. అనిన విని యనిమిషనదీనందనుం డితం డింత యొప్పనిపల్కు వల్కునే యని
మనంబునం గుత్సించుచు బీభత్సుదెసకు నడరుటయు దుర్యోధనవికర్ణులు వల
పటను గురుపుత్త్రుండు దాపటను గూడుకొని యాక్రీడిపైఁ బటుశరపరంపరలు
వరఁగించి రతనికి నన్నలుఁ దమ్ములు బాసట యయి కడంగి కవిసి రిట్లు దొరలు
దలపడిన నిరువాఁగును జిందమ్ములు గర్జిల్ల నందడికయ్యంబుగాఁ బెనంగిన గాండీవి
గాంగేయు లొండొరులచండబాణంబులఁ ద్రుంచుచు వర్మంబులు సించుచు నొక
కొక్కళ్ల వెలిమావులం బడగలం జాఁక నేయుచుం జేరి పోరుసమయంబున 42
తే. ఆపగానందనుండు ముకరారియురము
బాణవితతిని ఛేదింప శోణితమునఁ
దోఁగి యతఁ డొప్పెఁ దలిరాకు దుఱఁగలింప
మెఱయునవపారిజాతంబు తెఱఁగు దాల్చి. 43
క. కనుఁగొని కోపంబున నర్జునుఁ డమరనదీతనూజుసూతుని నొప్పిం
చిన నాతఁ డతనియరదము, మనుఁగంగాఁ జేసె బాణములవెల్లువలన్. 44
క. ఆవెల్లువ శరజిహ్వాలఁ, ద్రావి ధనంజయమహాగ్ని దరికొని కవియం
గా వెగడొందెడుకురుబలదావము శాంతనవుఁ డంబుదము క్రియఁ గాచెన్.
వ. ఇత్తెఱంగున నెక్కువదక్కువలు లేక యక్కడంబుగాఁ బోరువారిం జారణసిద్ధ
గంధర్వాదులు గనుంగొను చుండి తమలో నిట్లనిరి. 46
ఉ. ఒండొరుచండవిక్రమము లొత్తురు వీరల కాక వీరితో
నొండొకరుండు మార్కొనఁగ నోపునె పూని కృతాంతుఁ డైన నా

ఖండలుఁ డైన నిర్విధవుఁ గయ్యము లెక్కడ నైనఁ గంటిమే
పాండవకౌరవోత్తముల బాహువిలాసము లిట్టు లుండునే. 47

— ధృష్టద్యుమ్న ద్రోణాచార్యుల యుద్ధము —

వ. అని యగ్గించి రంత మార్తాండుండు గగనమధ్యవర్తి యయ్యె నప్పుడు ధృష్ట
ద్యుమ్నుండు ద్రోణాచార్యునిం గవిసిన నతండు. 48

తే. సూతు నొక్కవాలమ్మున నుక్కనేసి, యశ్వముల నాలుగింట నస్రుబ్బఁగఁ జేసి
సిడము నడిమికి వెసఁ ద్రుంచె వెడఁదవాతి, దొడ్డతూపునఁ గురుసేన బొంగలింప.

క. అధృష్టద్యుమ్నుఁడు సక్రోధుం డై బాణవితతి గురిసిన దృఢసం
వేధం బగు నారస మయ్యోధాగ్రణి యేసి నఱకె నుఱక యతండున్. 50

క. ఆచార్యుఁ దీవ్రఘనవాచాపము లేయంగఁ ద్రుంచె గ్రక్కున నవి వ
మ్మై చెడి పోయిన నార్చెం, జూచి భవద్బలముఁ బాండుసుత సైన్యంబున్. 51

వ. ద్రోణుం డలిగి శరాసనంబు ద్రుంచిన. 52

ఆ. పార్షతుండు శక్తిఁ బరఁగింప నతఁడు ము, త్తునియఁ జేసె మఱియు ద్రుపదసుతుఁడు
పెక్కుశక్తు లొక్కపెట్ట వైచినఁ దును, మాడె రయము మెఱయ నగ్గురుండు. 53

తే. పృషతపౌత్త్రుండు గద వైవఁ బిసుగుఁ బోలె
నడరు నెడఁ బొడిగాఁ జేసె నస్త్రగురుఁడు
భల్లముల గట్టిమెయిఁ జెల్లఁ జించి
యతని నెత్తుటిలో ముంచె శితశరముల. 54

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని యుగ్రత నాపృషతాన్వయాగ్రగ
ణ్యుం డడరించు నారసము లుచ్చి చనంగ గురుండు గ్రొవ్విరుల్
నిండిన కింశుకంబు రమణీయతఁ జూడఁగ నొప్పి వానివి
ల్త్రెండియు రెండు సేసి యవలీల హయంబుల సూతుఁ జంపినన్. 55

మ. విరథుం డై పొలివోనిబంటుతనమున్ వేగంబు నొప్పంగ బి
ట్టరదంబున్ డిగు నప్డు చేతిగద నుగ్గై రాల నేసెన్ ధను
ర్గురుఁ డవ్వీరుఁడు వాలు నుం బలుకయున్ ఘోరాకృతిం బుచ్చికొం
చు రయం బారఁ గడంగి బెట్టడర సంక్షోభించె నీసైన్యముల్. 56

క. గురుఁ డనునురుతరగిరి నిష్ఠురభంగిం బుట్టి వచ్చు సునిశితబాణో
త్కరచండవేగనదికి నెదురు నన రాదయ్యె నపుడు ద్రుపదసుతునకున్. 57

క. గతి గుందియుఁ బైఁ దొరఁగెడు, శితశరములు పలక జడియఁ జేయుచు ద్రుపద
క్షితిపతిసుతుండు మెఱయఁగ, నతిరయమున ననిలతనయుఁ డడ్డము సొచ్చెన్.

వ. ఇట్లు సొచ్చి వృకోదరుండు గురుం గ్రూరాస్త్రసప్తకంబున నొప్పించి పాంచాల
పతిసుతు నొండొకయరదం బెక్కించుటయుఁ గనుంగొని నీకొడుకు కళింగపతికిం

జేయు వీచి వాయుతనయుం దలపడ నియోగించిన నతండు మహాసైన్యసహాయ
త్వంబునం బేర్చి భీమసేనుపై నురవడించి నడచెఁ గుంభసంభవుండును విజృంభి
తుండై విరాటద్రుపదులం దాఁకె ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నుం గలిసికొని
వెన్ను దన్ని నిలిచెఁ జేదికరూశదేశంబులబలంబులు మహాబలనందనుముందటికి
వచ్చి నట్టియెడ. 59

తే. అడరెఁ గాళింగనాథుకుం * దగుశ్రుతాయు
వునకుఁ దోడయి వీఁకమైఁ * దననిషాద
సైన్యమును దాను భీముపై * సరభసముగఁ
గేతుమంతుండు ఫణిరాజ్యకేతుఁ డలర. 60

క. భీమునిముందటిబల ముద్దామతఁ గాళింగసేనఁ * దలపడి హేతి
స్తోమావృతమై వ్రాలెను, భూమిపయిన్ నగమునగము * పోలు పతి విఱిగెన్.

ఆ. మదము మిగిలి కేతుమంతుఁడు గాంతేయు, పైకిఁ గవిసి యతనిశాతబాణశిఖల
మ్రందిపోయెఁ గడఁగి * మంటలో నుఱికిన, మిడుతవోలె మెలఁగ * మిడుక లేక.

చ. పవనసుతుం గళింగవరపాలసుతుం డగుశక్రదేవుఁ డు
గ్రవిశిఖవృష్టిఁ దేల్చి తురగంబులఁ గూల్చినఁ గ్రోధదీప్తుఁ డై
యవిహతభంగి భూరిగద * నాతఁడు వైచినఁ గూలె వాఁడు వ
జ్రవిహతిఁ గూలుశైలము * సారథికేతుయుతంబుగా నిలన్. 63

వ. ఇవ్విధంబున నద్భుతభయావహం బగుపరాక్రమంబునం బేర్చి భీమసేనుండు
ఘటితకాంచనబిందుసందోహసుందరంబును దృఢవిశాలంబును నగుపలకయుం
గల్పాంతకృతాంతజిహ్వాభీలం బగుకరవాలంబును బుచ్చికొని హతహయుం బగు
నరదంబు డిగ్గిన. 64

ఆ. కొడుకుపాటుఁ జూచి * కోపించి కాళింగపతి రయమునఁ దేరు * వఱపి భీముఁ
బొదివి పిడుగుఁగొదమ * వోనినారసము బి, ట్టేసె నది యతండు * ద్రెసెఁ దునియ.

క. మదమున శ్రుతాయు వొక్కటఁ, బదునాలుగుతోమరములు * వఱఁగించిన నే
ర్పొదవఁగఁ బవనజుఁ డన్నిటిఁ, జిదురుపలుగఁ జేసె ఖడ్గచిత్రనిహతులన్. 66

—భీమసేనునిచేత భానుమంతుండు సచ్చుట.—

వ. అప్పు డాకళింగపతియనుజుం డగుభానుమంతుండు దంతినికరంబుతో నగ్రజునకుం
దల మిగిలి పవమానసూనుపై నడరి నిజఘటలకుం దలకడచి యతనిమేన నారా
చంబులు నాటించుచు, గదిసి తనయెక్కినయేనుంగు నేపునం బురికొల్పిన. 67

శా. కుంతీసూనుఁడు సింహనాదమున దిక్కుల్ పిక్కటిల్లంగ దు
ర్దాంతస్ఫారగతిం గరిం గదిసి రౌద్రస్ఫూర్తి లంఘించి త
ద్దంతంబుల్ వెస నెక్కి త్రొక్కి తునిమెన్ * ధారాళరక్తచ్ఛటా
క్రాంతం బై నభ మొప్ప వానిఁ బటుఖడ్గస్ఫారధారాహతిన్. 68

వ. ఇట్లు భానుమంతు నంతకపురికిం బనిచి. 69

తే. మలఁగి గజకంధరము డ్రుంచి తొలఁగ నుఱికి
కెంపు దళు కొత్త వాలుతోఁ గ్రేళ్లువాఱు
నావృకోదరుపైఁ గవిసియుంగఁ జేయి
వీచె సేనకుఁ గాళింగవిభుఁడు గడఁగి. 70

వ. ఇట్లు శ్రుతాయువు సేనవీచినఁ దచ్చతురంగంబులు వొదివినం బవనతనయుండు నిజభుజశిఖరంబులు వెలుగం దాను బాదచారి యగుటయు నొంటియైన తెఱంగునుం దలంపనిదర్పంబునం బేర్చి రణక్రీడకుం జొచ్చి కరవాలంబు శుండాలకుంభస్థలంబులు వగుల వ్రేసిన మొద డంటి మొదుక నైనం గేతుదండంబులు నఱికి చులుకం జేయుచు రథికసారథిసహితంబుగా నరదంబులు సక్కడంచి మొక్కలు వోయిన నస్థిసారంబు లగునశ్వశరీరంబులు గోసి పాఱవైచి వాఁడిసేయుచు నుబ్బున గుఱ్ఱంబుల కుఱికి బడలువడ నఱిముఱివిసరిన [1]నోర వోయిన సురియం జెరివి యవలీలం గాలుబలంబులపైఁ బడి చక్కంజేయుచు మఱియు నానాప్రకారంబు లగుచిత్రవధవిహారంబుల నమ్మోమహారంబు విఘటితవిభ్రాంతపలాయితంబు గావించి యపరాహ్ణంబునం గళింగపతిం గవియునవసరంబున. 71

తే. వివిధసన్నాహయుతముగాఁ బవనతనయు
తేరు దగురథ్యములఁ బూన్చి తెచ్చి సూతుఁ
డతనిముందట నిలిపిన నతఁడు వాని
నాదరంబునఁ గనుఁగొని యరద మెక్కె. 72

ఉ. చాపము వేడ్కఁ బుచ్చికొని సజ్యము సేయునెడం గళింగుఁ డ
ష్టాపదదీప్తపుంఖనవశాతశరంబులు నాట నేసినం
గోపితుఁ డై కడంగి బరిగోలలపోటుల నుగ్రవారణా
టోపము వేర్చునట్లుగఁ గ్రదుకా వెస దగ్గఱి భీముఁ డుద్ధతిన్. 73

ఆ. అయిదునారసముల నాతనిఁ బదికిలఁ, బడఁగ నేసి మూర్ఛపాలు సేసి
యతనిచక్రరక్షు లైనసత్యుని సత్య, దేవుఁ జంపి నభము దివుర నార్చె. 74

వ. అట్లు శ్రుతాయువు మూర్ఛిల్లినం దదీయసారథి రథంబు దోలంగం దోలికొని పోయినఁ గర్ణధారుండు లేనియానపాత్రంబుంబోలెఁ దద్బలంబు దిరుగుడువడియె నప్పుడు కిమ్మీరవైరి శంఖంబు పూరించిన. 75

క. విని గాంగేయుం డడరినఁ, గని ధృష్టద్యుమ్నుఁడును శిఖండియు నరిభం
జనుఁ డగుసాత్యకియు మరు, త్తనయుఁ గడచి యతనిఁ దాఁకి దర్పమెలర్పన్

తే. బెడిదముగ నేయ రథములుపిందు మఱియుఁ
గవిసి తోడ్పడ నతఁడు శిఖండి యొకఁడు

1. నొఱవలు వోయిన.

దక్క నందఱతనువులఁ ƒ బెక్కునిశిత
విశిఖములు నాటి బకరిపు ƒ వెగడుపఱిచి. 77

వ. అతనియరదంబుగుఱ్ఱంబులం గూల నేసిన నతండు కోపించి. 78

క. ఘనశక్తి వైవ నది శాం,తనవుఁడు ముత్తునియ సేయ ƒ దానం గోపం
బినుమడిగా నుజ్జ్వలగదఁ, గొని యరదము డిగ్గి కవిసె ƒ ఘోరాకృతి యై. 79

క. తదవసరంబున సాత్యకి, మదమున, గాంతేయుఁ గడచి ƒ మంత్రంబున బె
ట్టిదముగఁ బడవైచినయొ,ప్పిదమున నస్త్రమునఁ గూల్చె ƒ భీష్మునిసూతున్. 80

వ. ఇట్లు సారథి పడుటయు. 81

తే. వాయువేగంబులై నతƒద్వాహనములు
భీష్మతేరెత్తికొని పాఱెఁ ƒ బృథివి యద్రువ
నపుడు మనసైనికులు గీచƒకారి నెదుర
నలికి పాసిన బయి లయ్యె ƒ నతనిమునుము. 82

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గారవంబున నమ్మారుతిం దనరథంబెక్కించుకొనియె
నంతఁ గృష్ణానుజుండు దనతేరు సేరం దెచ్చి యావృకోదరు నుపలాలించి. 83

ఆ. ఒంటిమైఁ గళింగు ƒ నురవడిఁ దలపడి, పుత్త్రసోదరా ƒ ప్తభూరిసైన్య
హీనుఁ జేసి కౌరƒవానీకములు సూడ, నుఱక భంగపెట్టి ƒ వఱపు టొప్పె. 84

వ. అని యగ్గించె నంతం గడంగి వచ్చుశల్యకృపాశ్వత్థామలం గని పార్షతుండు దన
యరదంబున నున్నభీమసేనుని సవినయంబుగా డించి నీవు నన్ను వెన్ను దన్ని
చూడు మని పలికి యుద్దేసం దేరు వఱపి యశ్వత్థామరథ్యంబులఁ బదిబాణంబులం
బడ నేసిన నతండు శల్యునిరథంబుపైకిం బోయి పాంచాలపతిసూనుమేన నిశి
తాస్త్రంబులు నినిచెఁ దక్కటియిరువురు నట్ల చేసి రివ్విధంబున నమ్మువ్వురచేత
నతం డొక్కరుండును బొదువంబడి యుంట దవ్వులం జూచి విజయనందనుండు
నిజస్యందనంబు దోలుకొని వచ్చి కృపాశ్వత్థామలం దొమ్మిదేసియమ్ముల నొప్పించి
మద్రపతియంగమునఁ బంచవింశతివిశిఖంబులు నాటించె వారును నతనిఁ
బండ్రెండు పండ్రెండుశరంబు లేసి రాసమయంబున భవదీయపౌత్త్రుం డగులక్ష్మణ
కుమారుం డయ్యభిమన్యుం దలపడి మర్మభేదు లయిననారాచమ్ముల నొప్పిం
చిన నతం డక్కుమారుఁ బంచాశత్సాయకంబులం గప్పి తనహస్తలాఘవంబు
ప్రకటించిన. 85

తే. లస్తకంబునకొలఁదికి ƒ లక్ష్మణుండు, వెడఁదయమ్మున నభిమన్యుƒవిల్లు దునియ
నేసి యార్చినఁ గౌరవు ƒ లెల్ల నార్వ, నతఁడు వేఱొకబలువింట ƒ నతనినొంచె.

క. తనయుఁడు నొచ్చిన దుర్యో,ధనుఁ డర్జునతనయుమీఁదఁ ƒ దన తేరలుకం
జన నిచ్చుట గనుఁగొని శాం,తనవద్రోణముఖరథికƒతతి వెసఁ గవిసెన్. 87

క. అట్టిముఱి నడరినరథికుల, తఱచునకు సుభద్రకొడుకు ƒ దలఁకక తా న

దఱి కన్నిరూపు లై యే,డ్తెఱ నవ్వుచు నేటు లాడె ధీరత మెఱయన్. 88

వ. తదవసరంబున. 89

మ. కని తేరుప్పరవీధిఁ దోలికొని యాకౌరవ్యసైన్యంబు న
జ్జననాథుం దటినీతనూజు గురుఁ జంచద్బాణవర్షంబులన్
మఱుఁగం జేయుచు దేవదత్త మెలమిన్ మ్రోయించుచున్ సంగరా
వని యల్లాడ వియచ్చరుల్ పొగడ విస్వచ్ఛుండు వచ్చెన్ వడిన్. 90

వ. అంతయుం గనుంగొని యుధిష్ఠిరుండు గడంగి సేనల నెల్లను జేఱు వీచిన నొక్క-పెట్ట యురవడించి కురుసైన్యంబు దలంకం దలపడియె నప్పు డాదిత్యుం గప్పి ధరణీరేణువులు చీఁకట్లుగ గవియింపంగ రథతురగనర గాత్రగళితరుధిరధారాసారంబది యడంగునట్లు సేసె నంతనర్జునువివిధబాణపాతంబులఁ గౌరవానీకంబునం దునియలైన శరాసనశరకరవాలపరిఘపరశ్వధాదులును బఱియలైనహరిశిరఃకుంభికుంభపదాతికపాల ప్రభృతులును దుమురులైన రథాంగధ్వజచ్ఛత్త్రచామర ప్రముఖంబులుం గలిగి కయ్యంపునేల కరంబుఘోరం బయ్యె నట్టియెడఁ దమమీఁది మానుసులు వడినం జెడి తిరిగెడు హయగజస్యందనంబులు దురంగమాతంగస్యందనంబులు రూపఱిన నేవఱి మెలంగునయ్యాయారోహకులును నై యాకులతం బొంది మనబలంబు చెరలి మరల వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచినం గృష్ణార్జునులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన మందాకినీనందనుండు కుంభసంభవున కిట్లనియె.

తే. కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు క్రీడి యిపుడు, కౌరవానీకముల నెల్లఁ గసిమసంగి
కృష్ణసారథ్యమున నొప్పు క్రీడి యైన, నెట్లు సేయంగవలయుఁ దా నట్లు సేసె.

క. విను మలుక వొడమి మిక్కిలి, కను దెఱచిన త్రిపురవైరి కైవడి యీయ
ర్జునునందుఁ దోఁచుచున్నది, మన మొనలున్ వశముగావు మరలుపు మింకన్.

వ. పోక నిలిచిన బలుమానిసులుం బెద్దయు డస్సి యోహటించినయ ట్లున్నవారు వారిజమిత్త్రుండు నపరగిరిశిఖరంబునకుం జేరె నేఁటికిఁ గయ్యంబు సాలింత మని చెప్పి యతం డియ్యకొన నెల్లవారలం దివియ నియమించి నడపించె నప్పుడు పాండవులు పాంచాలమాత్స్యాదిపరివారసహితంబుగా నార్పులు సెలంగి నింగి ముట్ట మరలి రిట్లు రెండవనాఁటిసంధ్యాసమయంబున రెండు దెఱంగులవారును దమతమ శిబిరంబులకుం జనిరి మఱునాఁడు. 94

భీష్మునితృతీయదివసయుద్ధము.

క. రేపకడ రభసమున గం,గాపుత్త్రుఁడు సేనఁ గూర్చి గరుడవ్యూహం
బేపారఁ దీర్చుకొని ము, క్కై పొలుపును బలుపు మెఱయ నట్లుగ నిలిచెన్. 95

వ. దానికి ద్రోణకృతవర్మలు కన్నులయిరి కృపాశ్వత్థామలు శిరం బయి నిలిచిరి త్రిగర్తులతోఁ గూడి భూరిశ్రవశ్శల్యభగదత్తులును సౌవీరజయద్రథులును గంధ

త్వంబు నొందిరి మనుజపతి యనుజులుం దానును వెన్నయ్యె విందానువిందులుం
గాంభోజుండును శూరసేనుండునుం బుచ్ఛం బైరి మాగధకళింగాదిగణంబులు
దక్షిణపక్షం బయ్యెను గర్ణాటకోసలప్రముఖసికాయంబులు వామపక్షం బయ్యె
ను బొలిచిరి తక్కనుం గలవారలుఁ గలయం బన్ని రంతం బాండవబలంబులును
భండనంబునకు వెడలె నయ్యవసరంబున నర్జునుండు. 96

క. మనమునఁ గని ధృష్టద్యుమ్నున కిట్లనుఁ బన్నుఁ బంపు మోహార మర్ధం
దునిచందంబున దుర్యోధనుసైన్యముఁ [1]బొదువ్రసనువు దలకొన వలయున్. 97

వ. అనిన విని యతం డట్లచేసినం బాండ్యమగధబలపరివృతుండై భీమసేనుండు దక్షిణ
శృంగంబున నిలిచెఁ దదనంతరంబ విరాటద్రుపదులును మఱియు నీలుండును గాశ
కరూశగణసమేతుం డై ధృష్టకేతుండును నిలిచిరి శిఖండిసహితుం డగుధృష్టద్యు
మ్ను మున్నిడికొని యుధిష్ఠిరుండు శుండాలమాలికాభీలంబుగా మధ్యప్రదేశం
బలంకరించె నవ్వలన సాత్యకి మొదలుకొని యోలిన కవలును ద్రౌపదేయులునభి
మన్యుండు ఘటోత్కచుండుఁ గేకయపతులుం బన్నిరి సకలలోకంబులకు రక్షకుం
డై నరాజీవాక్షుం డెవ్వానికి రక్షణం బొనర్చు నట్టిరథికశ్రేష్ఠుండు డావలికొమ్మనం
బన్నెఁ దక్కటిదొరలుం గలయ మోహరించి రిట్లుభయసైన్యంబులు సన్నద్ధంబు
లయి నడచి నిస్సాణాదులరావంబులు సెలంగ రౌద్రంబు దలకొనం దార్కొ
నియెఁ దత్సమయంబున ధనంజయుండు మనపదాతులు బడలువడం దనరథంబు
వఱపించి శరంబులు నిగిడించి. 98

క. అరదములు రథికవరులును, హరిసారథికేతుసహిత మై పొడిపొడిగాఁ
గరులును జోదులు డొల్లఁగఁ, దురగంబులు రావుతులును దుత్తునియలుగాన్.

క. చేయఁ దొడంగిన గాంధా, రేయులు వెస నొక్కపెట్ట రేఁగి యతనిపైఁ
గో యని [2]కవిసినఁ గని కౌం, తేయులు నందఱు గడంగి తేరులు వఱపన్. 100

వ. కని తమకించి బలంబులు రెండును గలయఁగ బెరయఁ గెందూళి యెగసిన. 101

క. నామములఁ బితృపితామహ, నామంబుల నుగ్రబిరుదనామంబుల సాం
గ్రామికు లెఱిఁగింతురు దము, నా మొన నీ మొనను జూపు లడరక యున్నన్.

తే. ఇవ్విధంబునఁ గ్రందుపాటింత యైన, భీష్ముకడఁక నీసైన్యంబు భీముబలిమిఁ
జేసి యాసేనయును నప్డు సిక్కువడక, పోరె నే మని చెప్పుదుఁ గౌరవేంద్ర

క. శోణితము[3]వెల్లి గవిసిన, రేణు వడంగుటయు మొనలు ప్రియపడి వెస గీ
ర్వాణాసురసమరము క్రియ, బాణాదినిశాతహేతిపంక్తులు మెఱయున్. 104

వ. పెనంగునట్టియెడ గాంగేయుండును గురుండును బురుమిత్త్రుండును సైంధవుండును
సౌబలుండును వికర్ణుండును బాండవసేనవయి నడరిన భీమసేనఘటోత్కచసాత్యకి
శైబ్యచేకితానద్రౌపదేయులు వారిం దలపడినం బోరుఘోరంబయ్యె నప్పుడు రథ

---

1. బొదుచునవువు. 2. కవియఁగ నాకొం. 3. వెల్లు గురిసిన.

బృందంబులతో భవదగ్రనందనుండు వాయునందనతదీయనందను లున్నయెడకు
నురవడించినం గని భీష్మద్రోణు లతని మించి వారలం దాఁకినం జూచి సవ్యసాచి
యగ్రజనగ్రభాగంబునకు వచ్చి. 105

క. భూరిశరాసారంబునఁ, గౌరవులకడంక యుడిపె గాంధారబలాం
భోరాశిఁ దఱియఁ జొచ్చిరి, వీరాగ్రణి సాత్యకియును విజయసుతుండున్. 106

క. పోదివికొని శకునిబల ము,న్మదగతి సాత్యకిరథంబు నఱికిన నాతం
డది దిగ్గ దాఁటి ధైర్యా,స్పదమతి నభిమన్యుతేరికపైకిం జనియెన్. 107

క. వా రిరువురుఁ జలమున గాం,ధారపతిప్రముఖరథికతతులం జాచ
న్నారాచతతుల నొంచిరి, క్రూరతఁ గవిసెన్ యుధిష్ఠిరుఁడురు భీష్మువయిన్. 108

క. భూరిబలఘోర మగు నా,భూరమణుని కోలుతలకుఁ బోవక భీష్మ
స్ఫారబలము ద్రోణునిదో, స్సారంబును నచ్చి నీదుసైన్యము పెనఁగెన్. 109

— దుర్యోధనుఁడు భీమునితో యుద్ధము సేసి మూర్ఛిల్లుట. —

చ. తదవసరంబునం బతి యుదగ్రత భీమునిఁ దాఁకి విస్ఫుర
త్ప్రదరము లేసినన్ నగుచుఁ బాండవవీరుఁడు రాజు మేన బె
ట్టిద మగుబాణ మొక్కటి వడిం గొని తూఱఁగ నేయఁ దేరిపైఁ
జదికిలఁ బడ్డ మూర్ఛ నృపసత్తము లేవఁగనీక కప్పినన్. 110

ఆ. సంభ్రమమున నపుడు సారథి యచ్చోటు
దొలఁగఁ బెలుచఁ దేరు దోలుటయును
గని భయంబు నొంది కలఁగి యొక్కుమ్మడి
బలము లెల్లఁ దెరలి పాఱఁ జొచ్చె. 111

క. వెనుకొని విఱిగినసైన్యము, గనుకనిఁ బాఱంగఁ జేసి క్రౌర్యోద్రేకం
బున ధృష్టద్యుమ్నుండును, దనకెలనం దఱుము వాయుతనయుం డేగెచెన్. 112

క. అదలిచి ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడు, మదమున నిలు నిలు మనంగ మఱియును మొగక
ట్టద సేన భీమసేనుఁడు, గదిసి పిఱుఁద నంట నార్చెఁ గౌరవనాథా. 113

క. సభయ మయి శకునిసైన్యం, బభిమన్యుఁడు సాత్యకియు రయంబునఁ దోలం
బ్రభ సెడి పఱచుట గని యా, ప్రభువు చలం బెడలి విఱిగె బంధులుదానున్.

క. ఊర్జితశాత్రవసేనా,దుర్జయుఁ డగునర్జునుండు దోర్బలలీలా
స్ఫూర్జితుఁడై యొక్కెడన్, గర్జారౌద్రముగఁ దోలెఁ గౌరవబలమున్. 115

తే. అంతఁ దెప్పిఱి నీకొడు కనికి రథము
దొలఁగఁ దెచ్చుట గనుఁగొని యలిగి నూతుఁ
బలికి సరభసముగ నడుకలని కేఁగి
మొలఁగు నూపిన బలములు నిలిచి పోదిపె. 116

తే. ఉన్నచోటన కదలకయున్నద్రోణ,భీష్ములును గోలుతల సేయఁ బెఱిగి సేన

చంద్రుఁ డుదయింపఁ బెటిగినశరధియట్లు, దోడుతోడుతఁ బొంగారెఁ జూడ నొప్పె.

వ. ఇట్లు బలంబుల నిలిపి సుయోధనుండు సత్వరంబుగా భీష్మద్రోణులపాలికిం జని వారలతో ని ట్లనియె. 118

ఉ. ఉక్కున మూఁడులోకములు నొక్కటఁ జాఁకెనయేనిఁ బోర మీ
[1]రొక్కఁడ యొకండ గెల్చుటకు నోపుదు రశ్రమవృత్తి నిట్లు మీ
మీకున నూర్పు గల్గ మన మోహర మీదురవస్థఁ బొందునే
యక్కట మున్న పాండవుల కల్గఁగ నొల్లమి సెప్ప రైతిరే. 119

వ. అని పలికి గాంగేయుం గనుంగొని. 120

ఆ. నాఁడె చెప్పఁ గన్న నాకు రాధేయున, కెట్లు నూడఁ బోలె నట్లువోలెఁ
బడినపాటుఁ బడదు మడియాస నీచేతఁ, భంగపడితి మింకఁ బలుకు లేల.

వ. అనిన విని చిఱునవ్వు నవ్వుచు మీతండ్రి నీకొడుకును బ్రియభాషణంబులం దేర్చి యి ట్లనియె. 122

క. పురుహూతసహిత మగుని,ర్జరబలమున కైన గెలువ శక్యమె సమర
స్థిరు లగుపాండుతనూజుల, నరనాయక నీకు ని ట్లనం దగ వగునే. 123

క. వృద్ధులు గతాయువులు [2]దు,ర్బుద్ధులు నగువారిచేతఁ బోదురె శస్త్రా
స్త్రోద్ధతియు బాహుగర్వస,మృద్ధియుఁ గలపాండుసుతు లమిత్రధ్వంసీ. 124

క. ఐనను నోపినభంగిని, భూనాయక పాండురాజపుత్రసముద్య
త్సేనల గూల్చెదఁ గనుఁగొను,మీ నీవును బంధులును సమీపస్థుల రై. 125

వ. అని పలికి సంరంభమున విజృంభించిన ధార్తరాష్ట్రులు ముదితమానసు లై శంఖంబులు పూరింప భేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగుటయును. 126

క. విని పాండునందనులు శం,ఖనినాదము లుల్లసిల్లఁగా బహుతూర్య
ధ్వను లడరఁగఁ దిర మై తమ,మొన నిరతముగా నొనర్చి ముదము దలిర్పన్.

వ. నడచి రనిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 128

క. దుర్యోధనుమాటకు భుజ,వీర్యోద్ధతి భీష్ముఁ డేచి విక్రమలీలా
ధుర్యతఁ గడఁగినఁ గయ్యం, బార్య స్తవనీయ యెట్టు లయ్యెం జెపుమా. 129

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లనియె నప్పుడు ప్రభాకరుండు నభోమధ్యంబునకు వచ్చి వెలుంగు చున్న నతనితోడిపురుడునం దేజోమహిమ దలకొన్న తెఱంగునం దనమెఱుంగువాలమ్ము లనుగిరణమ్ములు వఱఁగించుచుఁ బ్రతాపదీపితుం డగు దేవవ్రతుండు దేవేంద్రసుతుం దాఁకిన. 130

చ. కడఁగి సుయోధనప్రభృతికౌరవవీరులు భీష్మతోన బె
ట్టడరిన భీమముఖ్యు లగునక్కడియోధులు నొక్కయుమ్మడిన్
వడిఁ దలపడ్డ సైన్యము లవారణ రెండును నేచి త్రోచి యు

---

1. రొక్కొకరుండ; రొక్క రొకండ. 2. నిర్బుద్ధులు.

ప్పుడు రభసంబునఁ బెరసి ♦ పోరె వియచ్చరకోటి మెచ్చఁగాన్. 131

వ. అట్టియెడ. 132

క. హుంకారములు నదల్పులు, జంకెలు ధిక్కారణములును ♦ సంస్తుతులును వీ రాంకోక్తులు [1]నిస్సాణజ,ఢాంకృతులును గలసి యుగ్రటంబుగఁ బెరిగెన్.

క. తునిసినబాహుయుగ్మ,తనుచరణంబులును బాణశరవారిగదా ధనువులుఁ గిరీటకంకణ,కనదంగదములును దఱచుగా ధరఁ దొరఁగెన్. 134

తే. సగమునచ్చినయొడళులుఁ జలచరములుఁ,రక్తపూరంబుదోయంబు ♦ ప్రచురమాంస పటలి పంకంబుగాఁ గలఁ బహునదీప్ర,వాహములు వాఱె సంగరావని నృపాల.

క. అఱవఱలైనరథంబులు, నెఱి దప్పఁగఁ బడినయశ్వనికరంబులుఁ బెం దఱచుగఁ గూలినకరులుఁ, గిరికొనియెఁ సమరమేదినీతల మెల్లన్. 136

వ. ఇవ్విధంబున విషమం బగురణభూభాగంబునం జరియింపం జతురులు గాక రథిక జను లంతంత గుంపులుగట్టి రి గాంగేయుండు ప్రతియోధులం బేరువేరంబిలుచుచు నుక్కుమిగిలి దిక్కు లమ్ములం బిక్కటిల్లం జేయుచు నెక్కడఁజూచినం దాన యై మెఱుంగు మెఱసిన తెఱంగునం గొఱవి ద్రిప్పినయొప్పున నింద్రజాలంబు సూపిన చందంబునం దనరథంబు మెఱయ శక్తిశౌర్యంబులు నెఱయ నెవ్వరికిని నిలువరింప రాక యెదిరినరూపంబులం బెక్కుంటినొక్క బాణంబునం బెక్కు బాణంబులనొక్కం టిఁ గూల్చి కేలిసలుపుచు నఱిమి పయింబడినవీరులంగి[2]లెడలినజంత్రంబులుంబో లె నేలం గూల నేయుచు దృఢతర్ల్యులఘ్యుద్ధిలాఘవంబులకు వియచ్చరులు పిచ్చ లింప ననేకప్రకారంబు లగు క్రూరశరంబులఁ జతురంగంబులం దునియలుం బఱి యలుం దుమురులుం గుదులునై బడలువడం జేయుచుం గార్చిచ్చు పొదివినపోలిక మూయ గావించినమాడ్కి మంత్రించి పడవైచినపగిదిం గసిమసంగి కౌంతేయ సేనం గనుపుకొట్టుచుఁ బ్రళయకాలతాండవప్రవర్తియైనఫాలలోచనులీల నాజి రంగంబునం బరాక్రమనృత్యంబు సేయుచున్నం బాంచాలయాదవాదియోధులు వెఱఁగుపడి చూచుచుండఁ బాండవులునుం జేయునది లేక చేష్టలు దక్కినం దదీయసైన్యంబులు రూపఱి భయభ్రాంతంబులై దీనదశకు వచ్చె నప్పుడు శౌరి యుగ్యంబులపగ్గంబులఁ బట్టి పార్థుతో నిట్లనియె. 137

చ. కృపగురుభీష్మయుక్తముగ ♦ గెల్తు సుయోధనుసేన [3]నంచు నీ వపరిమితోగ్రశక్తి మెఱయం దఱి గోరుచు నుండు దెప్పుడుం గుపితయుగాంతరుద్రుగతిఁ ♦ గోలుమసంగినవాఁడు భీష్ముఁ డే చి పటుభుజాబలంబు విలసిల్లఁగ మూర్కొన కున్కి యొప్పునే. 138

—అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణప్రేరితుండై భీష్మునిపైఁ గవియుట.—

క. అనిన విని యర్జునుం డి, ట్లను నీ విం తనఁగ నేల ♦ యాతనిమీఁదన్

1. నిస్సాణధ్వనిక్కృతులును. 2. లెడసిన. 3. నందు నీ,

మనరథముఁ బఱపు మిప్పుడ, సునిశితబాణముల నతని సొంపడఁగింతున్. 139

చ. అనుటయు నట్ల కాక యని యచ్యుతుఁ డుద్ధతిఁ దేరు వోవని
చ్చినఁ గని పొంగి యారథికసింహుఁ డుదంచితసింహనాదుఁడై
నినిచెఁ దురంగదేహముల నీరజనాభునిమేనఁ బాండునం
దనునొడలం బ్రదీప్తఘనదారుణమార్గణపుంజముల్ వడిన్. 140

తే. తనదు నొవ్వనకలుకకధైర్యవృత్తి, నయ్యుపేంద్రుండు నొచ్చిన హయచయంబుఁ
దడవి తేర్చియుదగ్రతఁ దఱమటయును, గుణరవంబుల్లసిల్ల ఘల్లనుడు గడఁగి.

క. భల్లంబొకటఁ బితామహు, విల్లు దునుము వేఱొకండు వెస నెత్తిన న
వ్విల్లును దునిమిన లాఘవ, మల్లంబునఁ బొగడియేసె నొండొకవింటన్. 142

తే. ఇట్లు గాంగేయుఁ డేయున నేకవిశిఖ వితతి యసురారి రథచిత్రగతులఁ దప్పి
పోవఁ జేయంగ నతఁ డంతఁ బోక నొంచె, నరుని నారాయణుని బలునారసముల.

క. నొచ్చియు భీష్మునిపై వి,వ్వచ్చుఁడు బెడిదముగఁ గురిసె వాలమ్ములతం
డచ్చెరువుతోడ వెసఁ గా,ర్చిచ్చు గవిసినట్లు పొదివె శితవిశిఖములన్. 144

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నట్టియెడ. 145

క. హరి దాను నొచ్చి నొచ్చిన, నరుని తెఱం గెఱిఁగి భీష్ముఁ డనకు నించుకయుం
గరలాఘవ మొడలమియుం, దిరమై పరికించి తనమదిం దలపోయున్. 146

ఉ. పాండవసైన్యముల్ గలఁగి పాఱెడు సిగ్గఱి వీరిలోన నొ
క్కండును భీష్ము మార్కొని మగంటిమి సూపఁగ లేఁడ యింద్రపు
త్రుండును జాల నొవ్వడరి తూఁగెడు సిట్టిదమైన నేఁడ తీ
ర్పండె యితండు కౌరవనృపాలుసమస్తమనోరథంబులున్. 147

క. యాదవకేకయపాంచా,లాదులు వాఱుటలు సూచి యనమెక్కి జయో
న్మాదంబునఁ గురుసైన్యము, లేదిక్కునఁ దామ యగుచు నేడ్తెఱఁ బొదివెన్.

వ. ఇప్పుడే నూరకున్నం బోవ దీ దేవవ్రతుం జంపి ధర్మతనయు గెలిపింపవలయునని
యిట్లు దలపోయునెడ మఱియు మందాకినీనందనుండు బెట్టిదమ్ము లగునారసమ్ములు
గురియం దేఁకువ సెడి క్రీడి యున్నం గని కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలును భూరిశ్రవ
సైంధవవికర్ణులును నొక్క మొగంబై రథమ్ములమొత్తమ్ములతోడం గడంగివచ్చి
కవ్వడిపయిం బడి రాసమయంబున సాత్యకి సామజఘటలతో నురవడించి యిరు
గెలంకుల యోధుల నాలోకించి. 149

క. మఱతురె యాడినమాటలు, పిఱుసని పోఁ దగునె మీకు బెదరక యెదురై
తఱుముఁడు భీష్ముని గీష్ముని, నెఱుఁగరె మున్నేను గలుగ [1]నేలా వెఱవన్. 150

వ. అనుచు నేచి యొదిరినబలంబుల నిలు నిలు మని యదల్చుచు నర్జును తేరికిం దల
కడచి వచ్చునతనికి దనుజాంతకుం డిట్లనియె. 151

1. నేలా వెఱుఁగన్.

క. తిరిగినపందల నేటికిఁ, బురికొల్పఁగ నున్నవారు వోదురు గాకేఁ
గురుపతి జయంబు గొని యిద్ధర యేలం జూడ నేర్చెదనె విను మన్నన్. 152

శా. గంగానందనుఁ గూల్చి ద్రోణుపని సక్కం జేసి కౌరవ్యవీ
రాంగమ్ముల్ నుఱుమాడి తత్ప్రబలసైన్యం బెల్ల మాయించి యి
త్తుం గౌంతేయుల కిమ్మహీవలయముం దుర్దాంతచంచద్భుజా
సంగస్ఫూర్జితచక్రవిక్రమకళాసంక్రీడనోన్మాదినై. 153

శ్రీకృష్ణుఁడు చక్రంబు ధరించి భీష్మునిమీఁది కుఱుకుట.

వ. అని పలికి సుదర్శనంబుం దలంచినం దత్క్షణంబ యది సన్నిహితం బగుటయుం బద్మనాభుండు సునాభం బగునాచక్రంబు గైకొని దక్షిణకరంబున నమర్చి పేర్చి యుగ్యంబులపగ్గంబుల నొగల ముడిచి యరదంబు డిగ్గ నుఱికె. 154

తే. అవని గంపింప లలితపీతాంబరంబు, చెఱఁగు దూలఁ జక్రాంశులు దుఱఁగలింప
సింహనాదంబు క్రోధరంజితభయంక, రాననంబునఁ జెలఁగంగ నడరెఁ బెలుచ

శా. అంహోమర్దనుఁ డాజనార్దనుఁడు మాద్యద్భీమకుంభీంద్రపై
సింహోల్లాసవిభాసి యై కవియునుత్సేకంబు నాటోపముం
రంహస్స్ఫూర్తియు దీప్తమూర్తియును సంరంభంబు జూడన్ జగ
త్సంహారోన్ముఖుఁ డైనరుద్రుగతి రౌద్రప్రక్రియం బొల్చినన్. 156

చ. పులిఁ బొడగన్న లేళ్లగమిపోలె సుయోధనునగ్రసైనికుల్
దలఁకి కలంగి నివ్వెఱఁగు దక్కినఁ జేష్టలు దక్క చిత్రరూ
పుల క్రియ నుండి రక్కురువిభుండును మాఱు దలంప లేక కొం
దలమునఁ బొందుడెందమునఁ దానును రూపఱి యుండె వెల్లనై. 157

ఉ. అప్పుడు భీష్ముఁ డెంతయుఁ బ్రియంబున నిట్లను సంభ్రమంబు లే
కప్పరమేశుతో నిటు కృతార్థునిఁ జేయవె నీవు వచ్చి న
న్నిప్పుడు నీకుఁ బోలినటు లెల్లను జేయుము గాని వేగ ర
మ్మెప్పుడె నాకు నిట్టి తెఱఁ గుజ్జ్వలఫుల్లసరోజలోచనా. 158

వ. అనునట్టియెడ నర్జునుండు రయంబున రథంబు డిగ్గ నుఱికి పఱచి పురుషోత్తమునిపిఱిందిదెసం గ్రుచ్చిపట్టిన నతండు దీర్ఘబాహుం డగుటనతని నాయతశాఖం బగువిపులశాఖిం గొనిపోవుమహావాతంబునుంబోలెఁ గొనిపోవ నాతండు పది యడుగులకొలంది నిలాతలంబు చిక్కం ద్రొక్కి యీడిగిలంబడి నిలువం బట్టి యిట్లనియె. 159

ఉ. కోపము సంహరింపు యదుకుంజర పాండవకోటి కెల్లనుం
దేవవు గావె నీ విటు ఖలధీరతఁ బూనికి దప్పినం బ్రతి
జ్ఞాపరుఁ డైనధర్మసుతుశౌర్యము ధైర్యము బాహువీర్యముం
రూపఱిపోక కాదె యనుగ్రహమె నీ కిది లోకనాయకా. 160

చ. ఇటు దగునయ్య కృష్ణ! క్షమియింపుము సాత్యకిఁ బంపినాఁడ విం
కట చనితేని నీ దగునె హాయతఁ గౌరవసేన రూపు మా
పుట యవలీల నాకు ననుఁ బొల్లుగఁ జేయుట నీకుఁ బాడియే
కటకట నాపరాక్రమము గాసిగఁ జక్రము చేత నంటితే.* 161

వ. అనినసవ్యసాచిసమయనిష్ఠకు శౌరి సంతోషించి రోషం బుడిపికొని యతనికిం బ్రియంబుగా మగిడి నొగలపైకి వచ్చి దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ బాంచజన్యంబు పూరింప నాథనంజయుండును దేవదత్తంబొత్తి గాండీవగుణచండనిస్స్వనం బొండొండ నిగిడించుటయుం గౌరవబలంబులు భేరీమృదంగాదితూర్యనాదంబులు సెలంగ మార్కొని కడంగిన. 162

క. అగ్గలిక దూది దరికొను, నగ్గితెఱం గమర నప్పు డర్జునుఁడు గడుం
డగ్గఱి మెఱుంగుటమ్ముల, మ్రగ్గించె వియచ్చరోత్కరం బగ్గింపన్. 163

వ. ఆసేనకుం దలకడచి భీష్మభూరిశ్రవశ్శల్యదుర్యోధను లడరియర్జునుపై శక్తిగదాసప్తనారాచతోమరంబులు ప్రయోగించిన నతండు శక్తియు గదయును దోమరంబు నునొక్కొక్కభల్లంబునను నేడునారాచంబు లేడింటను దునిమి పేర్చి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది నానాప్రకారక్రూరశరకలాపరూపంబునం గవిసి కౌరవసైన్యంబు నొప్పింప మఱియును దాను మందాకినీనందను నిశితనారాచజాలంబునం బొదివి భూరిశ్రవసునిచాపంబు ద్రుంచి తొమ్మిదివాలమ్ములు శల్యునేనం గీలించి కురుపతివక్షంబు వెడందవాతియమ్మున భేదించె నప్పుడు పాంచాలపతివిరాటప్రముఖు లగుజోదులు గోలుతల సేసిరి మనబలంబులు గాండీవగుణనిష్ఠురనినదంబునం జేష్టలు దొల్లంబోయి వెల్లనయి యుండ భవదీయసుతులు శౌర్యోద్రేకంబున నాకేశనందనునరదంబుఁ బొదివి రట్టిసంకులసమరంబున మహేంద్రబాణంబుచేత మనదిక్కున. 164

ఆ. కెడసిహాయము లొడ్డగెడవయ్యె రథములు, చాఁపకట్టువడియె సామజములు
చదిసెఁగాలుబలముచామరచ్ఛత్రకేతువులు నాయుధములుఁదునియలయ్యె.

వ. అప్పు డర్జునుండు కేశకలాపంబు శైవాలంబులు బొమ్మలుపోవులు ఫేనపుంజంబులును మెదడుమాంసము స్త్రిమ్మపబలంబు పంకంబును నగురక్తనదీప్రవాహంబు భవదీయసేనామధ్యంబునం బఱపి బేతాళక్రవ్యాదాదిభూతంబుల నోలలార్చి

* "చ. సరసిజనాభ నీవలిగి ♦ చక్కఁగఁ జూచిన నీయజాండక
ర్పరమునజంతుజాలములు ♦ భస్మమయంబులు గావె చక్రముం
గరమునఁ జేర్చి బిట్టుఱుకఁ ♦ గౌరవసైన్యము లెంత బాహువి
స్ఫురణము సూప నేల యదుపుంగవ కోపము సంహరింపవే."

ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము. ఇది ముద్రిత మైనయొకప్రతియందు 161 వ పద్యమునకుఁ దర్వాత నున్నది గాని వ్రాఁతప్రతులయందుఁ గానఁబడదు.

నతండు దేవదత్తంబును దామోదరుండు పాంచజన్యంబును బూరించి సింహనా
దంబులు సేసి రంత నరుణగభస్తి యస్తగిరిమస్తకాంతరితుం డయ్యెనాసంధ్యా
సమయంబున నిజసైన్యంబునొవ్వనుం గవ్వడిదివ్యబాణజాలంబులదుర్నివార
త్వంబును విచారించి భీష్మద్రోణబాహ్లికదుర్యోధనులు బలంబులఁ దివియుంబంచి
మరలి [1]కరదీపికలు వెలుంగ విడిదలకు వచ్చిరి పాండవులును కృష్ణసహితంబుగా
నుబ్బునం బొంగుచు వందిజనకీర్తనంబులు సెలంగ మగిడి శిబిరంబునకుం జని
రమ్మూఁడవనాఁటిరాత్రి గురుపతివీటిజనంబులు గిరీటిపరాక్రమప్రకారంబులం
దమదెస నానాదేశంబులచతురంగంబులు వొలిసినపెల్లును నంతింతం గుములు
గట్టి చెప్పికొనుచుండ. 166

—•• భీష్ముని చతుర్థదివసయుద్ధము • ••—

క. వేగుటయు సత్వరంబుగ, నాగాంగేయుండు మించి § యనికి నడచినఁ
సాగరతరంగములగతి, వేగమ తరతరమ మొనలు § వెడలఁదొడంగెన్. 167
క. అతిరయమున గురుఁడు భవ,త్సుతుఁడును బాహ్లికుఁడు నెుుది § తోడ్తోబలసం
తతి గూడికొనఁగఁ బటుబృం,హితహేషానేమిరవము § లెసఁగెం దఱచై. 168
క. కారుకొని మేఘమాలా,కారంబునఁ జాల నొప్పెఁ § గౌరవసైన్యం
బారూఢవీరరసవి,స్ఫారం బై యంతఁ దోఁచెఁ § బాండవబలమున్. 169
క. కురుసేనఁ జూచి యప్పుడు, నరనారాయణులు దమ మొగసకు మిగిలి సము
ద్ధురలీల సూర్యచంద్ర,స్ఫురణము లొక్కెడన మెఱయుగపోలిక నమరన్. 170
క. వెలిఁగిరి బలములు, దూర్యం,బులు నార్పులుఁజెలఁగ రెండుగబురికొని చతురం
గలసద్గతు లొప్పఁగ వడిఁ, దలపడియెం గైదువుల నగదరు లెగయంగాన్. 171
వ. ఇట్లు దాఁకి తోమరప్రాసప్రముఖంబుల డొల్లవైచుచుఁ గుంతక్షురికాదులఁ
గూలం బొడుచుచుం గరవాలపరశ్వధప్రభృతులం దునియ వ్రేయుచు గదా
ముసలముద్గరంబులఁ జదియ మోఁదుచు నఖరప్రాసంబులం బగుల వ్రచ్చుచు.
క. పురికొనుచుం దెరలుచు నో,హరిసాహరి నొక్కచోట § నలవడు నొకచో
విరియ నొకచోటఁ దిరుగున్, దిరుగక యొకచోట రెండుగదెఱఁగులు నొచ్చున్.
క. పలుచోటులఁ బలుభంగులఁ, బలుమొన లిమ్మాడ్కిఁ బోరఁ § బార్థునిపై న
గ్గలిక నడరెఁ దాటిసిడము, తలతల మని మెఱయఁ గురుపితామహుఁ డధిపా.
క. పతియును ద్రోణుండు వివిం, శతియుం గృపసోమదత్తశల్యులు గంగా
సుతుతోడఁ గడఁగి రర్జున, సుతుఁ డయ్యెడ్వారను దాకె § సురలు నుతింపన్.
క. వారలశరనిచయము దు,ర్వారవిశిఖపంక్తిఁ దునిమి § వాసవపౌత్రుం
డారూఢతేజుఁ డై వెలుఁ,గారెను హుతవహ్నిక్రియ రణాంగణవేదిన్. 176
తే. భీష్ముఁ డభిమన్యుఁ గడచి యత్యాభీలబాణ,జాలములు దీవ్రతరముగ § సవ్యసాచి

1. 'కరదివియలు' అనియు వ్రాఁతప్రతులు.

మీఁదఁగురియంగనాతఁడు మేయభల్ల,తతులనన్నింటిఁదునుమాడెఁ దరతరంబ.

వ. ఇట్లు దొడంగి యుద్భట ప్రకారంబునఁ బెల్లు సెల్లుభీష్మార్జునులకయ్యం బయ్యిరు వాఁగును గొండొకసేపు నివ్వెఱపడి చూచుచుండె నశ్వత్థామభూరిశ్రవశ్శల్య పుత్త్రచిత్రసేనులు మత్తమాతంగంబులు సింగంబుకొదమం బొదువుపోలిక నభి మన్యుం బొదివిన నతండు. 178

క. కని యల్లన నవ్వుచు గురు,తనయునియుర మేసి శల్యతనయునిసిడముం
దునిమి వెస నీదుతనయుని,ధనువు నఱికి సోమదత్తతనయుని నొంచెన్. 179

క. వారును ముందటియార్వురు, నీరసమున నొక్కపెట్ట యేయఁగఁ బటుదో
స్సారుం డగుసౌభద్రుఁడు,దారస్ఫురణమున నద్భుతంబుగఁ బోరెన్. 180

ఆ. హస్తలాఘవమున నతులబలంబున, శౌర్యమహిమ నధికధైర్యమునను
సవ్యసాచితనయుసరి గార యమ్మహా,వీరు లంతవట్టుఁ గౌరవేంద్ర. 181

వ. ఇట్లు పెక్కండ్రతోడం బెనంగుపుత్త్రుం గనుంగొని యర్జునుం డంటనార్చి యడరి యుందఱ కన్నిరూపులై నొప్పించి చిక్కువఱిచె నప్పుడు నీకొడుకుపంపునం ద్రిగర్తులుఁ గృతవర్మయుఁ గేకయులును ముప్పదేనువేలరథంబులవారును గవిసి కిరీటిం గొడుకునుం బొదివి రట్టియెడ. 182

మ. తఱికిం జొచ్చి కడంగి పోరువిజయున్ దొదవ్వులం జూచి యే
డ్తెఱఁ బాంచాలసుతుండు సత్వరగతిం దేరద్దెనన్ సారథిం
బఱపం బంచి నిశాతబాణపటలీపాతంబునన్ వైరులు
క్కఱఁ దాఁకెం దమసైన్యముల్ సెలఁగ శౌర్యస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 183

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు పురందరనందనునకుం దలకడచి తాఁకి. 184

క. శరములు మూఁటం గృపుఁ బది,శరముల మద్రేశు నొంచి శర మొక్కట ను
ద్ధురగతి యగుకృతవర్మని,యురదముఁ దురగముల నొకట నవనిం గూల్చెన్.

వ. అప్పుడు శల్యనందనుండు. 186

క. పదిటన్ ధృష్టద్యుమ్నునిఁ, బదియమ్ముల నతనిసూతుఁ బటురయమున ను
న్మదుఁడై నొప్పించినఁ గెం,పొదవిన మో మలఁతినవ్వునొప్పన నొప్పెన్.

క. అప్పృషతపౌత్త్రుఁ డుద్ధత,కోపానలుఁ డగుచు శల్యుకొడుకుధనువు నా
టోపమునఁ దునిమి ఫణిరా,జోపమితాస్త్రంబు లతనియొడలం జొనిపెన్. 188

వ. ఇవ్విధంబున. 189

క. నో సేసి సూతు హయసం,తానముఁ జంపుట యు శల్యతనయుఁడు విరథుం
డై నిరుపమాన మగుతన,మానము వాహనము గాఁగ మన మొలరారన్. 190

శల్యనందనుఁడు ధృష్టద్యుమ్నునితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. పలకయు వాలును గొని త్రొక్కులు గలపెనుపాముపగిదిఁ గవిసినఁ గాంతే
యులు సూచి వెఱఁగుపడి రా,బలమునునీబలముఁ బొగడెఁ బటుశౌర్యంబున్.

వ. ఇట్లు గవిసి. 192

క. పెరవున ధృష్టద్యుమ్నుని, శరనికరం బెల్లఁ బలక ƒ జడియుచుఁ గిరణ
స్ఫురణాతిభీషణం బై, కరవాలము మెఱయఁ జిత్ర ƒ గతులం గవిసెన్. 193

తే. కవిసి వ్రేసిన గ్రక్కున ƒ గద యమర్చి, యూఁగి వజ్ర ప్రహారంబు ƒ ననుకరింప
ద్రుపదనందనుఁ డడిచినఁ ƒ దునిసె లయ్యెఁ, బలక రెండవవాటునఁ బగిలె శిరము.

క. తల వ్రయ్యలైనఁ బ్రాణం, బులును గృపాణంబు విడిచి ƒ భువిఁ ద్రెళ్లె నతం
డలుకొంది కురుబలం బా, కులతం బొందంగఁ గొండ ƒ గూలినభంగిన్. 195

తే. ఇత్తెఱంగున నిజపుత్త్రుఁ ƒ డీల్గుటయును
గ్రోధదీప్తుఁ డై శల్యుండు ƒ ద్రుపదసూతి
మీఁదఁ గవిసిన నాతఁ డ ƒ మేయ బాణ
పంక్తి వరఁగించె నుజ్జ్వల ƒ ప్రభలు నిగుడ. 196

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 197

క. మానుష మేటికి దైవా, ధీనము సర్వంబు నస్మ ƒ దీయస్థాయ
త్సేనలఁ బాండునృపాలక, సూనులు గెల్చెదరు కంటె ƒ సూతతనూజా. 198

క. చావును నోవును మనయో, ధావలికిఁ గెలుపు నుబ్బు ƒ నావలికిని నీ
చే వినియెదఁ దుది నెట్టులు, శ్రీవిభవము పాండవులకుఁ ƒ జేపడున కదే. 199

వ. దుర్యోధనుదుర్నయంబున నేను దుర్వార్తలు వినుచు దుఃఖంబు లనుభవించు వాఁడ నైతిఁ గౌంతేయుల గెలుచునుపాయం బెద్దియుం గన్నవారము గా మనిన సంజయుం డది యట్టిద నీసైన్యంబుల సేనాంగంబు లనేకంబులు వ్రాలిసె దొరలు మడిసెదరు దిర మై విను మని యి ట్లనియె నట్లు శల్యుచేత బహుబాణంబులం బొదువంబడి పార్షతుం డతని నపరిమితనిశితశరంబులం బొదువ నతం డతనివిల్లు దునిమి వివిధాస్త్రంబుల వెగడుపఱిచిన నాధృష్టద్యుమ్నుండు నొచ్చుటయుఁ జూచి సుభద్రాసూనుండు మద్రపతిం దాఁకె నప్పుడు కురుపతి పురికొల్ప దుర్ముఖుండును దుస్సహుండును దుర్మర్షణుండును సత్యవ్రతుండును జిత్రసేనుండును బురుమిత్త్రుండును వివింశతియును వికర్ణుండును నయ్యభిమన్యు మార్కొనుట కలికి పాంచాలనందనుపై నడరి యొక్కొక్కండ పెక్కమ్ము లేసిననా పృషతపౌత్త్రుండు చలింపక యొక్కొక్కరునిం బెక్కమ్ము లేసి కరలాఘవంబు నెఱపి యందఱకుం జాలి సమరంబు సేయుచుండె. 200

క. నకులుఁడు సహదేవుఁడు మా, మకు నచ్చెరువాటుఁ బ్రియము ƒ మదిఁ దలకొన నం
బకవృష్టి గురియ నస్త్ర, ప్రకరంబునఁ బొదివె మద్ర ƒ పతి యును వారిన్. 201

వ. వారికి బాసట యై పాంచాలమత్స్యపతులు సైన్యోపేతంబుగాఁ దఱిమిన మన యందుఁ గలదండిమగలు శల్యునకు సాహాయ్యంబు సేసి రంత దినమణి యంబర మధ్యం బలంకరించె నట్టియెడ. 202

తే. భీమసేనుండు నేఁడు సంగ్రామమునకుఁ, దీఱుదల యగుఁ గా కని ॥ తీవ్రకోప
దీప్తుఁడై గద నూఁచుచుఁ ॥ దేరు నీదు, తనయునకు సమ్ముఖంబుగఁ ॥ దఱుముటయును.

క. నీకొడుకు లందఱును వెఱ, నాకులతం బొంది రప్పు ॥ డగ్రజుఁడు గజా
[1]నీకమును మగధు వీరో, ద్రేకంబునఁ బనిచె మారుతిం దలపడఁగాన్. 204

వ. పనుచుటయు నతం డురవడించిన. 205

చ. గజఘటలం గనుంగొని వికాసము మోమునఁ బల్లవింపఁగా
భుజశిఖరంబునందు గద ॥ పూన్చి మదంబునఁ దేరు డిగ్గి వా
యుజుఁడు గడంగి భీమణసముద్ధతిమైఁ దలపడ్డఁ బర్వత
వ్రజముపయిన్ వెసం గవియు ॥ వాసవుచండము సోఁచె నత్తఱిన్. 206

క. నిజసింహనాదమున న,గ్గజములు గుండియలు వగిలి ॥ కలఁగుండువడన్
విజయాగ్రజుఁ డి ట్లేచి ది,విజవర్గము పిచ్చలింప ॥ విస్ఫురితగతిన్. 207

వ. విక్రమవిహారంబునకుం జొచ్చె నప్పుడు ద్రౌపదేయులు నభిమన్యుండును గవలును ధృష్టద్యుమ్నుండును గరిసముత్కరంబుపై శరనికరంబులు నిగిడించుచు భీముని నిరుగెలంకులం జేరి కవిసి రందు నకులనందనుం డగుశతానీకుండు హస్తికుల మస్తకంబులు భల్లంబుల డొల్ల నేయుచు నడరె నట్టియెడ. 208

చ. మగధమహీశుఁ డేచి యభిమన్యునిపైఁ గరిఁ గొల్పి నుజ్జ్వలం
బగునేకనారసంబు దొడి ॥ యాతఁ డుదగ్రత ఫాలకుంభసం
ధిగతము గాఁగ నేయ నది ॥ దీనత మ్రొగ్గఁగ నప్పు డక్కజం
బుగ వెస మాగధుం దునిమె ॥ భూస్థలి నయ్యురుపీనుఁగుం బడన్. 209

క. ధృష్టద్యుమ్నుఁడు నుజ్జ్వల,దష్టాపదపుంఖమార్గణావళి నయ్యు
త్కృష్టగజఘటలఁ గలఁచె న,వష్టంభవిజృంభణంబు ॥ వైరులు వొగడన్. 210

ఉ. కొన్నిటి హస్తముల్ సడియఁ ॥ గొన్నిటిఁ గొమ్ములు దుమ్ముదూళిగాఁ
గొన్నిటిఁ గుంభముల్ వగులఁ ॥ గొన్నిటిఁ గాళులు నుగ్గునూఁచగాఁ
గొన్నిటిఁ బార్శ్వముల్ నలియఁ ॥ గొన్నిటిఁ వీఁపులు విండుసేఁచుగా
[2]నన్నిటి భీముఁ డుద్భటగ ॥ దాహతి నేనిక వేఁట లాడఁగన్. 211

క. అభిమన్యుద్రుపదసుత,ప్రభృతు లతనితోన మెలఁగి ॥ బడలువడఁగ న
య్యిభచయము నిశితవిశిఖ,క్షుభితముగాఁ జేసి రేపు ॥ సొం పారంగన్. 212

క. ద్విరదము [3]లొఁజగెడివియు నె,త్తురు గ్రక్కుచుఁ గూలెడివి గదుపులై కలయం
దిరుగుడువడి యొడివియు భువిఁ, బొరలెడివియు నయ్యెఁ బవనపుత్త్రుమునుమునన్.

క. ఏనుఁగు నెత్తుట గదయుం, దానుఁ దడిసి విలయకాలదండధరునిచం
దానం బావని మాగధ,సేనం బీనుంగుపెంటఁ ॥ జేసి చెలంగెన్. 214

క. శరములవేగంబున గద,పరుసఁదనంబునను గలఁగఁ ॥ బడిచేడ్పడ నా

1. నీకపుగమిఁ గడు వీరో. 2. నన్నునః నన్ను వ. 3. లొరలెడివియు,

కరులం ద్రోలెను భీముఁడు, వెరవున గోపకుఁడు గదుపు వెలిచినమాడ్కిన్. 215

క. పెనుగాలిఁ దూలు మొగిళులొ, యన నిభములు విఱిగి నిజబలావలి సదియం
దనమీఁదఁ బాఱ దుర్యో,ధనుఁ డదలిచి సర్వసైన్యతతిఁ బురికొల్పెన్. 216

క. పతి పురికొలిపిన నమవస, నతిశయముగఁ బొంగుజలధి యనఁ గ్రమ్మినయ
ద్ధతబలము నిలిపె నమ్మా,రుతి సెలియలికట్టక్రియ నిర్దూఢస్థితి యై. 217

వ. ఇట్లు నిలిపి యార్చి తఱియం జొచ్చి వృకోదరునకుం దోడయి ధృష్టద్యుమ్న
సౌభద్రప్రముఖు లగురథికజనంబులు. 218

క. విడువక దాపటవలపటఁ, గడిమి మెఱయ నిలిచి యపుడు కౌరవసేనం
గడుఁ జిక్కువఱచి తొక్కు,మ్మడి నమ్ములవానఁ గురిసి మద మెలరారన్. 219

క. అడవి దరికొనినపావకు, వడువున భీముండు కౌరవవ్యూహంబుం
బొడి సేయుచుఁ బేర్చెం దన,యొడలు మనము నంతకంత కుబ్బుచునుండన్.

క. [1]ఉరమునఁ గటి మైఁ ద్రొడలం, జరణములం గౌరవేంద్రచతురంగంబుల్
ధరఁ జాఁపకట్టువడ ని,ష్ఠురగతిఁ దాఁకుచు సమీరసుతుఁడు చరించెన్. 221

తే. తుంగమదుపున నాడుమాతంగవిభుని, భంగి భవదీయసైన్యంబు బడలువడఁగ
లీల నిస్సంభ్రముం డయి కేలి సలిపె, గాలిచూ లప్డు గగనచరాలి పొగడ.

క. వెఱచఱచి వెగడువడి ని,వ్వెఱఁ గందుచుఁ గురుబలంబు వీరు లతని డ
గ్గఱ కంతనంతఁ జూడఁగ, నుఱక నదీసుతుఁడు దాఁకె నుద్భటభంగిన్. 223

క. అరదంబురవము సెలఁగఁగ, శరములు వాయుజునిమీఁద సాంద్రముగ వెనం
గురియుచు నడరెఁ భీష్ముని, సరభసముగ మాఱుకొనియె సాత్యకి గడిమిన్.

వ. ఇ ట్లెదిర్చినం జూచి. 225

క. అంబరము వగుల నార్చి జ,నంబు వొగడఁ గృష్ణననుజునకు మార్కొని తీ
వ్రాంబకములు పదియింట న,లంబుసుఁడు దదంగకంబులం గీలించెన్. 226

వ. ఇవ్విధంబునం దాఁకి బెట్టు నొప్పించినం గోపించి 227

చ. సినిమనుమందు నద్దనుజు శీఘ్రమ నాలుగునారసంబులన్
వెనుక కొదుంగఁ జేసి పటువిక్రమ మొప్పఁగ నార్చె నార్చినన్
విని కనుఁగ్రేవఁ గెంపడర వీరరసోద్ధతిఁ జూచి సోమద
త్తునితనయుండు బిట్టలనితోఁ దలపడ్డ నుతించె సైన్యముల్. 228

వ. ఇత్తెఱంగునం దలపడి. 229

క. భూరిశ్రవుండు దొమ్మిది,నారాచము లతనిమీఁద నాటించిన నా
కౌరవ్యునిఁ బటువిశిఖా,సారంబున ముంచి నొంచె శైనేయుండున్. 230

ఉ. ఈసునఁ దానుఁ దమ్ములు నరేంద్రుఁడుఁ గ్రందుగ సోమదత్తికిన్
బాసట యై కడంగె నట పాండవులున్ హరితమ్ముఁ గూడి పె

1. ఉరమునను గటిఁ ద్రొడలం

లేసిరి వారిపై నధిప ǂ యేడ్తెఱ మీఱి బకారి యప్డు నం
త్రాసనభాసురుం డగుచుఁ దాఁకి ǂ తెరల్చె భవత్కుమారులన్. 231

— దుర్యోధనుఁడు భీముని మార్కొని మూర్ఛఁ బొందించుట. —

ఉ. తమ్ములు వీఁగినం బతి యుదగ్రత భీము నెదిర్చి యార్చుచుం
దొమ్మిదియమ్ములం దనువుఁ ǂ దూఁటులు సేసిన సూతుఁ బిల్చి వే
గమ్మ రథమ్ముపైఁ గరిగి ǂ కన్నుల నిప్పులు రాల నవ్వి యొ
క్కుమ్మడి నాతఁ డేసె వృకోదరు నుగ్రగతిం బదినారసంబులన్. 232

సీ. అంతఁ బోవక సూతుఁ ǂ డగునందకుని మూఁడు, శరముల నేసిన ǂ ధరణినాథుఁ
డఱువదియమ్ముల ǂ నతని నాతనిరథ, చోదకుం డైనవిశోకు మూఁట
నటిమఱినో నేసి ǂ మఱియు నొక్కమ్మున, ఘనశరాసనము ద్రుంచినఁ బ్రదీప్త
కోపుఁ డై యొండొకచాపంబు గైకొని, యుగ్రభల్లమున వృకోదరుండు

ఆ. విల్లు దునుముటయును ǂ వేఁటొక్కవింట వ, జ్రంబుఁబోనినారసంబు దొడిగి
రాజరాజు వెన ను ǂ రంబాడ నేసిన, మూర్ఛవచ్చి యతఁడు ǂ మ్రొగ్గె నధిప.*

క. కని కడు నలిగి సుభద్రాతనయుఁడుఁ బాంచాలరాజతనయుఁడుఁ గృష్ణా
తనయులు నొక్కుమ్మడి నీతనయునిఁ బొదివిరి పటుప్రదరపుంజములన్. 234

ఉ. అంతకు నేద లేఱి విలయాంతకునాకృతి భీముఁ డేచి దు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి నరేంద్రతనూజు శల్యు న
త్యంతరయంబునం బటుశరావలి నొంచిన నీదుసైనికుల్
సెంతలఁ జేరరైరి బలుసింగముఁ గన్నగజంబులట్ల యై. 235

వ. అప్పు డపరాహ్ణం బయ్యెఁ దత్సమయంబున భవత్సూనులు సేనాపతి సుషేణజల సంధసులోచనులును భీమభీమరథభీమబాహుదుష్ప్రధర్షదుర్ముఖులును వివత్సు వికటోగ్రాలోలుపసములు నీపదునలువురును బహుశరంబు లడరించుచు నతనిం బొదివిన నజ్జరాసంధమర్దనుండు ఘనశార్దూలంబు[1] బాలమృగంబులం గని కవియు చందంబున నెదుర్కొని సేనాపతిశిరంబు భల్లంబునం ద్రుంచి బాణత్రయంబునజ లసంధు నంతకాలయంబున కనిచి సుషేణు వక్షస్థలంబునవలుఁదనారసంబు నా టించిపడవైచి భీమబాహునస్త్రపంచకంబునంజంపి యుగ్రునుత్తమాంగంబు వెడఁ దవాతియమ్మునం గుండలంబులతోఁ గూల్చి భీమభీమరథుల నొక్కుమ్మడిం బెక్కు మ్ములం గూలనేసి నగుచు మిక్కుటమ్మగునాలుగమ్ములసులోచనుం గీటడంగించిన

క. పెఱవార లధికభీతిఁ, విఱిగి చనిరి భీష్ముఁ డేచి వీరరథికు లం

---

* తే. "తలఁగి రచ్చటనున్నట్టి ♦ ధరణిపతులు, తిరిగి సైన్యంబు అన్నియు ♦ దీకవృత్తిఁ
బరమసమ్మోద మందిరి ♦ భరితవినయు, లగుచు రారాజుఁ బొగడుచు ♦ ననుజు లెల్ల."
ఈపద్యము ప్రక్షిప్తము; వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టదు. 233 పద్యమునకుఁ దర్వాతఁ జదువవలయును. 1. వాలుమృగంబులం

దఱిఁ జూచి రాచకొడుకుల, నఱుమాడెడు భీముఁ డిట్లు నడుఁకం దగునే. 237

వ. అని పురికొల్పికొని తోడరునట్టియెడ. 238

క. మిఁగిలి పవమానసుతుపై, భగదత్తుఁడు మత్తగజముఁ బఱపి యతని నా
నగములఁ బొదివిన సమ్మెయి, మొగిళ్ళు రవిఁ బొదవుదర్పముం దలఁపించెన్.

చ. కని యభిమన్యుముఖ్యు లవికంపితవృత్తిఁ గడంగి యేసినం
దనువున నెల్ల రక్తజలధారలు గ్రమ్మఁగ వారణేంద్రుఁ డే
పున సెలయేఱు లొక్కటఁ బొంగి బోరనఁ బెక్కడరంగ లీలఁ గై
కొని ఘనకేళి సల్పునడగొండగతిన్ సముదగ్రమూర్తి యై 240

క. కవిసి బలముఁ జంపఁగఁ బాం, డవయోధులు నివ్వారించుటకుఁ జాలక యి
చ్చ వసినఁ గని వెల్లుగఁ గౌ, రవసైన్యము లఱరె నుద్ధురస్ఫురణ మెయిన్. 241

తే. అప్పు డుబ్బి దుర్యోధనుఁడతిరయమునఁ, దేరు వఱపించి మారుతిఁ దెగువతోడఁ
గదిసి బలునారసంబువక్షమున నాట, నొల్లఁబోవుచు సిడ మూఁతఁ దూఁగొనియె.

వ. అయ్యవసరంబున. 243

—— ఘటోత్కచుండు మాయా బలంబున గౌరవసేనపై విజృంభించుట. ——

క. మనసేన పెర్చి వెల్లార్చినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు సెలఁగి జనకుఁ జే
కొని యిది మాయ ఘటింపఁగ, ననురూపం బైనవేళ యని తలఁచి వెసన్.

వ. కైలాసశైలాకారంబును జతుర్దంతసారోదారంబును నుద్దామగమనదుర్వారంబును నగు వారణంబు నెక్కి వజ్రజ్వాలాభీలబాహుదండుం డగుచు నయుతసహస్రం బొప్ప నప్పాండవులకుం దోడుపడ నై రావణారూఢుం డై యింద్రుండు సనుదెంచె ననుబుద్ధి వైరులకుం బుట్టునట్లుగా నంజనవామనాదిదిగ్గజంబు లెట్టెటివి యని విసంబడు నాభంగిమత్తేభంబుల నెక్కి తక్కటిదిక్పాలురపోలికం దోడిదానవులు గెలంకుల నేతేరం గురుపతిపైఁ దోఁతెంచి యతని కడ్డపడుభగదత్తు దంతిం బొదివి. 245

క. అమ్ముల నేనుఁగుకొమ్ముల, నమ్మత్తగజమ్ము నొంచి యఱిమఱి మనసై
న్యమ్ములఁ జదియఁ బఱచె భ, యమ్మున మొగతిరిగి దిక్కులద్రువ నొరలుచున్.

వ. ఇట్లాభీలంబుగా భగదత్తుశుండాలంబుఁ దోలి యురవడించి, 247

క. దనుజపతి యేచి దుర్యోధనుదెస కడరుటయుఁ దత్పితామహుఁ డాచా
ర్యున కిట్లను హైడింబుఁడు, దనమాయాగర్వమున సుదగ్రుం డయ్యెన్. 248

క. భగదత్తు నెగచి కౌరవ, జగతీశ్వరుమీఁదఁ గవిసె సరభసవృత్తిం
దగ నడ్డపడక తడయుట, మగఁటిమియే పోదువవలయు మనుజాశనునిన్. 249

చ. తలఁకెడువాఁడు గాఁడు భగదత్తుఁడు భీమతనూజుతోడ ని
ట్టలముగఁ బోరఁ జాలు నకటా కరి యోరువ దేమి సేయు వి
చ్చలవిడి భూవిభుం గవిసె సామజముల్ వెస నేయుఁ డంచు బో

దొలఁకును జేయి వీచి మును ద్రోలె నశంక రథంబు బల్విడిన్. 250
వ. ఆచార్యప్రభృతు లగురథికవరులును గూడికొని కురుభూపతి కడ్డపడి హిడింబా నందనుపైఁ గ్రందుకొని వివిధాస్త్రంబులు వరఁగించి రంత నక్కడ నతనికిఁ దోడై యుధిష్ఠిరాదిపాండవులును బాంచాల మాత్స్య ప్రముఖ దండనాయకులును బ్రతివీరులపై ననేకవిశిఖంబులు గురియ నప్పుడు పోరు ఘోరం బయ్యె నందు మందాకినీనందనుం డమందపరాక్రమక్రీడం గౌంతేయబలంబులం గనుపుగొట్టి నట్టియెడ నాఘటోత్కచుం డుత్కటోద్దామవిక్రమాభిరాముం డగుచు సింహనాదంబు సేయ బృంహితోదాత్తంబు లైనతదీయదంతావళంబులు నలిరేఁగి నీ సైన్యంబుల బడలువడం జేసినం గని గాంగేయుండు కుంభసంభవున కిట్లనియె.
క. ఈయనతో రణ మిప్పుడు, సేయఁగ మది గొల్పదు రక్తశిఖరికిఁ జేరం
దోయజమిత్త్రుఁడు నేఁటికిఁ, బోయి మనము వత్తు మెల్లిప్రొద్దున ననికిన్. 252
ఆ. అనిన నట్ల కాక యని ధనురాచార్యుఁ, డప్పు డాత్మపక్ష మైనరథిక
కోటి కెఱుఁగఁ జెప్పికొని యని సేయుట, నిలిపి తివియఁ బంచె బలము నెల్ల.
వ. ఇవ్విధంబున. 254
క. కౌరవబలములు దిరిగిన, భేరీశంఖాదితూర్యభీషణరావో
దారపటుసింహనాదస్ఫారవిలాసంబు లయ్యెఁ బాండవబలముల్. 255
తే. చిన్నఁబోయి నీకొడుకులు సేయఁ గలుగు, దొరలు విడదల కరిగిరి పరఁగ భీమ
సేనుకొడుకు నగ్గించుచుఁ జెలఁగి వారు, సెన్నుసొంపారఁ జని రాత్మశిబిరములకు.
వ. అని యిట్లు నాలవనాఁడు ధార్తరాష్ట్రులు దూలపోవుట సెప్పిన విని సంజయునకు నాంబికేయుం డిట్లనియె. 257
చ. అనితల నీవు పాండుతనయావలి కెప్పుడు మేలుచేయు నా
తనయులకుం బరాక్రమము దక్కువయుం బ్రకటింప విందు భీ
ష్మని గురు [1]శల్యుఁ దక్కఁ గలశజూరుల నెల్లను వారు సీరికిం
గొన కిటు లింతవా రగుటకుం గత మెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా 258
క. అనుటయు నాతం డిట్లను, విను మాహవగుణము మంత్రవీర్యము మాయా
జనితసమగ్రోద్ధతి గా, దనఘా నీ కేను మున్న యది యెఱిఁగింతున్. 259
ఉ. పాడియు సత్యముం గలరు పాండుతనూజులు నీదుపుత్త్రు ల
ప్పాడికి నోడ రత్తెఱఁగుపాపము సేయఁగఁ జూచి తివ్వ న
క్కీడిటు సేయ కేలుసుగు గెల్వదె ధర్మువు వారిగెల్పు మీ
రోడుటయుం ధ్రువంబు విదురోక్తులు వింటిమి గాదె యేర్పడన్. 260
క. నీయడిగినభంగిన గాం, గేయు నడిగె నట్లు వారు గెలిచి చనినయా
రేయి కురునాథుఁ డాతని, కాయన సెప్పినవిధంబు నభివర్ణింతున్. 261

1. దక్కనుం గలుగుశూరుల.

వ. భీష్ముండు దుర్యోధనున కిట్లనియెఁ దొల్లియుం బలుమాఱుం జెప్పుదుఁ బాండవులకు వాసుదేవుండు సహాయుండై యుండ నట్లగుట నెయ్యదియు నసాధ్యంబు లేదప్పరమేశ్వరు మహత్త్వం బున్నరూ పెఱింగెడువారు పెక్కండ్రు లే రెఱింగినవారల కాపదలు లేవు కౌంతేయు లతని నెఱింగి యాశ్రయింతురు నీవు సరకుసేయవు వినుము చెప్పెద మానససరస్సునుత్తరపర్వతంబునగ్రప్రదేశంబున దేవతామునిగంధర్వాప్సరోగణంబులు గొలువం గొలువుండి కమలసంభవుండు.

తే. మణిగణోజ్జ్వల మైనవిమాన మొకటి, యంబరంబునఁ గాంచి సర్వాత్ముఁ డంత
సన్నిహితుఁ డగుటెఱిఁగి హర్షంబు సంభ్రమంబుఁ దలకొన లేచి నమస్కరించి.

క. లోకోత్పత్తిస్థితివిల,యాకలనవినోద మునిగణార్చిత గుణర
త్నాకల్ప నిర్గుణాత్మక, శోకభయాపహపదాబ్జ శుభకరమూర్తీ. 264

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల సంస్తుతించి యిట్లని విన్నవించెను. 265

క. నారాయణ నీ కేఁ గడు, గారవమునఁ బుట్టి యుజ్జగము లన్నింటికిన్
సారమతిం గావించితి, నీరక్షణ వీని కెల్ల నిలుపై యుండున్. 266

క. ఇత్తఱి మనుష్యభువనం, బుత్తలపడుచున్నయది మహోగ్రాసురదు
ర్వృత్తముల నీవు కరుణా,యత్తమతిం బుట్టవయ్య యదువంశమునన్. 267

క. నరసఖుఁడ నీవు సఖుఁడును, నరలోకమునన్ జనించి నానాదైత్యే
శ్వరుల దెసఁ బీడ లుడుపుము, ధరణీభారంబు వాయఁ దాత్పర్యమునన్. 268

వ. అని వేఁడికొని వినతుండయి యద్దేవునితోడినీడయుం బోని నరనామధేయుఁ డగుమహాపురుషుం బ్రార్థించిన నన్నారాయణుండునుం గారుణ్యార్ద్రకటాక్షంబున వీక్షించి యట్ల యయ్యెడుం గాక యని యానతిచ్చి యంతర్ధానంబు సేసిన నక్కొలువువా రెల్ల నచ్చెరువంది 269

క. పరమేష్ఠి నీవు గడుఁ ద,త్పరతను వినయంబు సేసి ప్రార్థించితి వె
వ్వరొకో వీరలు నావుడు, సరసిరుహాసనుఁడు సెప్పె సంప్రీతిమెయిన్. 270

క. పరమమును లాదిపురుషులు, నరనారాయణులు వీరు నాకారాధ్యుల్
నరహితముగఁ బ్రార్థించితి, ధరఁ బుట్టుం డనుచు దానిఁ దలకొనిరి దయన్.

క. ఇలఁ గ్రీడగఁ బుట్టినవీ, రలఁ గేవలమర్త్యు లని సరకు సేయనివా
రలు సెడుదు రెఱిఁగి భక్తిం, గొలిచినవారలకు శుభ మగును వినుఁ డెందున్.

వ. అని యెఱింగించి బ్రహ్మాదనలోకంబున కరిగెఁ గొలువువారలు నిజస్థానంబులకుం జని రిక్కడ నీకథ నారదజామదగ్న్యవ్యాసాదులచేత వింటిం దొల్లియు మహామునులు నిన్ను నరనారాయణులతోడి వైరంబు వలవ దని వారించిర కాదే నీవు మదాంధుండ వై మానవైతి వింకనైనను గృష్ణు నాశ్రయించి పాండవులతోడి పొత్తున మెలంగి బ్రదుకు మని చెప్పి భీష్ముం డూరకుండెఁ గౌరవపతియు నప్పలుకులు పెడచెవులం బెట్టె మీరు దగువారు సేయుహితోపదేశంబు లాదరించెదరె

యని పలికి సంజయుం డమ్మహీపతి కిట్లనియె. 273

—భీష్ముని పంచమదివసయుద్ధక్రమము.—

క. వేగినఁ గౌరవసేనలు, వేగము గైసేసి యనికి వెడలెం దీవ్రో
ద్యోగత భీష్ముని మున్నిడి, సాగరములు మేర దప్పఁ జండం బొందన్. 274

వ. ఇట్లు వెడలి మకరవ్యూహం బమర్చుకొని నిలిచె నంతఁ బాండవులును శ్యేనవ్యూహంబుగా మోహరించి రందు ముఖంబున భీమసేనుండును నయనంబుల ధృష్టద్యుమ్నశిఖండులును శిరంబున సాత్యకియును గంఠంబునం గిరీటియు వామపక్షంబున విరాటద్రుపదులును దక్షిణపక్షంబునఁ గేకయులును వీఁపున నభిమన్యుద్రౌపదేయులును బుచ్ఛంబున నకులసహదేవసహితుం డయి యుధిష్ఠిరుండును నిలిచి రివ్విధంబున సన్నద్ధంబు లయిన యుభయవ్యూహంబులు మేదురతూర్యనినాదంబులు రోదసీకుహరంబు నిండ నొండొంటిం గదిసిన. 275

క. మకరవ్యూహం బనియెడు, మకరాలయ మవుడు దర్పమహోజ్జ్వలుఁడై
మకరక్రీడం జడఁడ, మకరాభీలముగఁ జొచ్చె మారుతి యధిపా. 276

ఉ. చొచ్చి పితామహుం గని యిషుప్రచయంబునఁ గప్పె నాతఁడుం
జిచ్చున నేయి వోసినవిశేషము దోఁపఁగ భీము నొంచి ము
చ్చిచ్చును నేర్చునట్టులుగఁ జేసె దమార్జితసేన నంత వి
వ్యచ్చుఁడు వచ్చి దివ్యశరవర్గనిరర్గళవిక్రమంబునన్. 277

క. భీష్మునిగర్వం బుడిపి మహోష్మలుఁడై కౌరవేంద్రయోధుల కెల్లన్
గ్రీష్మాదిత్యుని క్రియ నర్చిష్మత్త్వము సూపి యడరె సేనలు దెరలన్. 278

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు గురునిం గదిసి యతని కిట్లనియె. 279

తే. పట్టి పాలార్చెదరు మీరు పాండుసుతుల, నీవు భీష్ముండు నలిగిన దేవతలకు
నైన మార్కొనవచ్చునే సేన నకుఁడు, నొంపగాఁ నిట్లు లోపరికింపఁదగునె.

వ. అనిన విని కుంభసంభవుండు గటకటంబడి యతనితో నిట్లనియె. 281

తే. ఎన్నఁడును మున్ను వారలయేవు నోపఁ, గాన మెట్లు సముద్రంబులోన బుట్టి
వైవఁ గొన్నంత గొనుఁగాక వారిగెల్వ, మాకు శక్యంబె చవిగానిమాట లేల.

క. అనుచు మొన గడచి నడచినఁ, గని పాండుతనూజసైనికవ్రాతంబుల్
గనుకని విచ్చిన సాత్యకి, యనిలజవం బెసఁగ దాకె నస్త్రాచార్యున్. 283

—ద్రోణుండు దుర్యోధనప్రేరితుం డై పాండవసైన్యంబుపైఁ గవియుట.—

సీ. తాఁకి యుజ్జ్వలబాణతతి గవియించిన, నవ్వుచు బెడిదంపునారసములు
గురుఁడు శైనేయుపైఁ గురిసిన నొచ్చియుఁ, దెరలక యాతండు తీవ్రభంగిఁ
బెనఁగంగఁ జూచి పావని యేచి గురునిపై, నిశితాస్త్రసంతతి నించి నొంచె
నంత శల్యుండును శాంతనవుండును, నతనికిఁ దోడ్పడి యడరి భీము

ఆ. నేయఁ దొడఁగుటయును నేడ్తెఱ ద్రౌపదేయులును దానుఁ గవిసి యుగ్రలీలఁ

బటురయంబుమైనుభద్రాసుతుండు దు, ర్వారవిశిఖతతుల । వారిఁ బొదివె 284

చ. కడునడితోడ నప్పుడు శిఖండి ధనుర్గుణనిస్వనంబు పె
ల్లడరఁగ బాణజాలము వియత్తటిఁ గప్పఁగ నీదుసైన్యముల్
సుడివడ భీష్ముఁ డ ౘటుయుఁ । జూచి మనంబున నాటదానితోఁ
బొడతును నె యంచు మార్కొనక । పోయెఁ దొలంగి యతండు భూవరా. 285

క. కనుఁగొని కురుపతి యాచా,ర్యునిఁ బురికొలుపుటయు నాతఁ । డుద్దామగతిం
జని కడిమి మెఱయ నుజ్జ్వల,ఘనమార్గణపుంజముల శిఖండిఁ బెరల్చెన్, 286

క. అమ్మెయిఁ గౌరవులును ద,ర్పమ్మలరఁగఁ జెలఁగుటయును । బాండవబలముల్
సమ్ముఖముగఁ దలపడినను, సమ్మర్దం బుగ్ర మయ్యె । సంగ్రామమునన్. 287

క. ధూళులు మేఘంబులుఁ గర,వాలాదిసితాతి హేతివర్గాంశులతటి
న్మాలయు ఘణరవగిర్జలు, గీలాలపువృష్టికిం దగినయె నట్టియెడన్. 288

క. ప్రోవులు గట్టినగుఱ్ఱపుఁ, బ్రేవులు నేనుఁగు,తలమస్తబిసంగులు ర
క్తావిలత పెల్లచీరలు, గావులు నై భటనికాయకాయంబులు నై. 289

క. సమరాంగణంబు గడు ఘో,రముగా నిరువాఁగుఁ బోరుభరభసంబున ది
క్కనుఁతి వడఁకాడెఁ బొగడెదు,నమరులయులి వడరెఁ జదల । నతినిబిడముగాన్.

క. అనిలజభీష్ములు దమతమ, మొనలకు గన్నాకు లగుచు । [1]మునుకొని వడి న
ర్జునకుంభసంభవులప్ర,వ్రసఁ జూపిరి విక్రమంబు । భూరిబలంబున్. 291

క. భీమునిదెసఁ గాళింగో,ద్దామగజానీకసంగతత్వస్ఫురణా
భీమగతిం దఱిమెం గురు భూమీశుఁడు భీష్మగురులు । పోరెడుబలిమిన్. 292

చ. అతిమహిత నీకుమారవరు । లత్తఱి నందఱు నాబకారిపై
నుఱక రథంబులం బఱప । నుజ్జ్వలశైలము మేఘబృందముల్
గిఱికొనఁ గప్పిన ట్లుమనఁ । గ్రీడి ఘణస్వనముల్లసిల్ల నే
డ్తెఱ విశిఖప్రతాన ఘనతీవ్రసమీరము నేపు నూపినన్. 293

క. ఆరథనివహంబులు న,వ్వారణములుఁ దెరలి మరలి । వడిఁ బఱచుటయుం
గౌరవబల మెల్లను రణ,శూరుఁడు గాంగేయుమఱువు । సొచ్చె వికలమై. 294

వ. ఇట్లు సేన మొగతిరిగినం గని సుయోధనుండు బరవసంబునం బురికొల్పి చేయి
వీచుచు నగ్గలికనడచినం గాంభోజగోపాలసింధుగాంధారసౌవీరత్రిగర్తకళింగప్ర
ముఖబలసంగతులై శకునిసైంధవులు దుశ్శాసనుంబురస్కరించుకొని యురవడించి
భీమపార్థులం బొదివిన ధర్మనందనుండు వెన్నుదన్ని యదల్చినం జేదికాశికరూశ
పాంచాలసైన్యంబులతో ధృష్టద్యుమ్న పురోగములగు రథికముఖ్యులు గడంగి
కవిసి రప్పుడు విందానువిందులు గాశిరాజును సైంధవుండు భీమసేనుని వికర్ణుండు
సహదేవునిఁ జిత్రసేనుండు శిఖండిని దుర్యోధనుండు విరటునిఁ ద్రిగర్తులు నకు

1. మున్నుగవడి.

లు నిద్రోణుండు చేకితానసాత్యకులను గృపహార్దిక్యులు ధృష్టద్యుమ్నుని సౌభ
ద్రుండు సాల్వకేకయులను ధృష్టకేతుఘటోత్కచులు నీకొడుకులం దలపడిరి
యుధిష్ఠిరుండు దాను మద్రేశ్వరుం దాఁకె నిట్లు సంకులసమరంబైన నస్త్రశస్త్ర
సంఘట్టనంబున వెడలుమంటలు మింట నడరి మధ్యాహ్నప్రచండంబులైయున్న
చండకిరణుకిరణంబుల మగిడింప నరదంబులు దాఁకి పడి పొరలుకరులును గరి
హస్తాకర్షణ విధ్వస్తంబులగురథంబులును దురగఖురపుటవిఘటితగాత్రులగుపదా
తులును బదాతివర్గానర్గళప్రహారధారాశరక్తసిక్తంబు లగుఘోటకంబులు నై
చూచుఖేచరులకు వెక్కసం బయ్యె నట్టియెడ. 295

క. భీమునిపోరుట గని సు, ద్దాముం డై మెఱయుటయుఁ బితామహుఁడు శర
స్తోమవిదారితుఁ జేసె మ, హామహోత్కర్షుఁ డగుచు నతనిం బెలుచన్. 296

క. కనుఁగొని సాత్యకి యేనుం, గునకు సిడలు చూపినట్లు కోపంబున భీ
ష్మునిమీఁద గవిసి యుజ్జ్వల, సునిశితభల్లంబు లేసె సురలు నుతింపన్. 297

ఆ. అలిగి యతఁడు సూతుతలఁ దెగ నేసిన, నధిప వృష్ణివీరునరద మిట్టు
నట్టుఁ దిగిచె నప్పు డాకులగతి ఘోట, కములుఁ దన్నలంబు గలఁగఁబడఁగ

క. మరలుపుఁడు పట్టుఁ డిటుఁ దెం, డరదమునకు వేగ వేగ యడ్డము సనుఁ డా
తురుఁ డయ్యెను సాత్యకి చె, చ్చెరఁ జోరు డనుచు రిపు వారిసేనఁ జెలంగెన్.

తే. వికలరథుఁ డగునావృష్ణివీరుమీఁద, నేయ నొల్లక మీతండ్రి యొసక మొసఁగ
బాహుబలమునఁ బాండవవ్యూహవిదళ, నంబు సేయుచుఁ దొడంగె భూనాథముఖ్య.

క. అంత విరాటుఁడు లయకా, లాంతకుఁడుం బోలెఁ బేర్చి యతిరభసమునన్
శాంతనవుఁ గదిసి యేసెం, గుంతీసుతు లలర మూఁడుక్రూరాస్త్రములన్. 301

క. ఏసి తురంగంబుల నొ, నేసినఁ గోపించి భీష్ముఁ డిషుదశకమునం
జేసె నతని రక్తజలో, ద్భాసితగాత్రుఁడుగ రెండుబలములుఁ బొగడన్. 302

వ. అట్టియెడ. 303

శా. గంగానందనుఁ దాఁక నర్జునుఁడు వోఁగా నడ్డమై రాజు మె
చ్చం గేలిగతి యుల్లసిల్లఁ జని యశ్వత్థామ షడ్బాణవి
ద్ధాంగుం జేసెఁ గిరీటి నవ్వుచుఁ దదీయంబైనచాపంబు ద్రుం
చెం గోదండము వేఱొకండు గొని యేసెన్ ద్రౌణి పెక్కమ్ములన్. 304

క. గురుసుతుబెడిదపుటంపఱ, నరనారాయణులు నొచ్చినన్ నరుకడక
న్నరుణం బగుటయుఁ దద్రుచి, పరంపరలతోన నిగిడె బాణచయంబుల్. 305

క. ఉఱక నరుఁ డట్లు మైమఱు, వఱువుళ్లుగఁ జేసి లీల సంగము నెల్లం
బఱియలుగఁ జేయ నాతం, [1]డఱు మొదలక మఱియు నేసె నధికరయమునన్.

క. నొచ్చియుఁ బెనఁగినఁ గృపయును, మెచ్చ గదిరి విప్రుతోడ నమొయికొని పోరి

1. డఱుఁ దలఁక.

ట్లచ్చపడ నేటి కని వి,వ్వచ్చుఁడు గ్రేడించి యొండు వలనికి నడచెన్. 307

వ. తదనంతరంబ. 308

ఉ. భీముఁ డుదగ్ర దర్పమున భీష్మునిపై జన నద్దమై కురు
గ్రామణి భల్లపంచకము నాతనిమేను సించుడున్
భీమదృఢక్షురప్రచయభిన్నతనుండు గఁ జేసె నాతఁ డా
భూమిపు నిట్లు నీకు ప్రియపుత్రకు లొండొరుతోడఁ బోరఁగాన్. 309

వ. కనుంగొను జనంబులు. 310

క. చండవిరోధితిమిరమా,ర్తాండు లనఁగ దగినవీరు దమలో నిట్లు
ద్దండతఁ బెనఁగుట ధృతరా,ష్ట్రుం డవినయలోభముపక్కరుం డగుటఁ జుమీ.

వ. అని రట్టియెడ. 312

క. కురుపతికిఁ జిత్రసేనుఁడుఁ, బురుమిత్రుఁడు వేల్పుటేటిపుత్రుఁడుఁ బ్రాపై
యురవడిఁ దఱిమిన వారికి, నరనందనుఁ డెదురుపడె గుణధ్వని సెలఁగన్. 313

క. పురుమిత్రుని నేడు జ్వల,శరముల గంగాతనూజు సప్రతిబాణ
స్ఫురణమునఁ జిత్రసేనునిఁ, బరమాంబకదశకమున విపాటితుఁ జేసెన్. 314

తే. ఎన్నిశరముల నభిమన్యుఁ డేసెఁ దమ్ముఁ,దారు నన్నియ శరములఁ దఱిమి చిత్ర
సేనపురుమిత్రు లతని నేసిరి నవోగ్ర,విశిఖములు నాటు భీష్ముఁ డవ్వీరు మేన.

ఉ. ఆతఁడు చిత్రసేనునిశరాసన మేడ్తెఱఁ ద్రుంచి ఘోటక
వ్రాతము నొంచి మైమఱువు వ్రచ్చి శరంబులు మేన గ్రుచ్చి యు
ద్ద్యోతితుఁ డైనఁ జూచి కరముద్ధతి రాజతనూజవర్గముల్
వే తఱియంగఁ జొచ్చి పొదివెం బటుమార్గణవృష్టి నాతనిన్. 316

క. ఆసౌభద్రుం డుగ్రపు,వేసవి దావాగ్ని శుష్కవిపినమ్ము నిరా
యాసంబుగ దరికొనుగతి, భాసితశరశిఖలు వారిపైఁ బరఁగించెన్. 317

క. రంగత్ప్రథనస్తుత్యతు,రంగముఁ డై తాండవాభిరతుఁ డగుహరులీ,
లం గడఁగి వీరనృత్యము, సంగరరంగమునఁ జేసె శత్రులు మెచ్చన్. 318

వ. ఇట్లు పేర్చి కురుబలంబు నేర్చునభిమన్యుం జూచి జనితమన్యుం డై శుభలక్షణుం
డగు లక్ష్మణుండు. 319

—అభిమన్యులక్ష్మణకుమారులయుద్ధము.—

క. తలపడి నానాస్త్రము ల,గ్గలికం గురియుటయు నతఁడు కాండము లాటి
ట్టల మైనయలుక నాతని,లలితోరస్స్థలమునం గలయ నాటించెన్. 320

చ. తెరలక లక్ష్మణుండు దృఢదీప్తశరావలి పార్థుపట్టిపైఁ
దొరఁగఁగఁ జేసినం గినిసి తోల్త హయంబులఁ జంపి సారథిన్
ధరఁ బడ నాతఁ డేసె విరథత్వము నొందియు నీదుమన్మఁడు
ద్ధురగతి శక్తి వైవ నది ద్రుంచె మహేంద్రుని మన్మఁ డమ్ములన్. 321

ఆ. శక్తిఁ ద్రుంచి తీవ్రఽసాయకవ్రాతదేహుఁ, జేయుఁ దొడఁగునతనిఽచేతిబలువు
నూచి కృపుఁడు రాజఽసుతుఁ దన తేరిపై, నిడి తొలంగఁ దెచ్చెఽ నెల్లఁ జూడ.

క. కురురాజు యోధవీరులఁ, బురికొలుపుచు భీష్ముఁ డపుడుఽ పోరికి సడరం
గరిహయనరశరనిబిడత, ధరణి జలదనిబిడగగనఽతలముం బోలెన్. 323

ఉ. సాత్యకి యుప్పు డేచి శరఽజాలము చిత్రలఘుస్ఫుటత్వసాం
గత్యవిరాజమానముగఁఽగౌరవసేనఁ గలంగఁ జేసి యా
ద్ధత్యమునం దనర్చిన మఽదాత్తమనస్కుఁడు సౌమదత్తి యా
హుత్యభిరామవహ్నిక్రియఽ నుజ్జ్వలుఁడై వెసఁ దాఁకె నాతనిన్. 324

చ. తలపడి యంత్యకాలశిఖిఽదారుణభంగి నమేయమార్గణా
ర్చులు వరఁగించుచుఁ భయముఽ సొచ్చి జనార్దనుతమ్ముతోడియో
ధులు పిఱుసన్నఁ దత్సుతులుఽదోర్బలదుర్దములై పదుండ్రు న
గ్గలిక నెదిర్చి యిట్లనిరిఽ కౌరవసత్తముతో నుదగ్రతన్. 325

క. భూరిశ్రవసుఁడ యొక్కటి,వీరవినోదంబు సలుపుఽవేడుక మెయి దు
ర్వారత వచ్చితి మొక్కరుఁ, గోరికొనుము సంగరమునఽకుఁ మాలోనన్. 326

చ. అన విని నవ్వి యొక్కఁడు మఽదప్రబలంబున కోర్వఁ దోఁపినన్
సునిశితబాణముల్ వఱపిఽ సూరెల నందఱు నొక్కపెట్ట యే
పు నెఱపుఁ డన్న నారథికఽపుంగవు లేయ నతండు నమ్ము లె
ల్లను దునుమాడి వారిఁ జటుఽలస్ఫురితాంబకవృష్టి ముంచినన్. 327

క. పొలివోనిశౌర్యరేఖం, జెలఁగుచు వార్ష్ణేయు లతనిఁఽ జేస్పడఁ బెక్క
మ్ముల నొవ్వ నేసినం గడు, నలిగి శరాసనము లెల్లఽ నాతఁడు ద్రుంచెన్. 328

క. కోదండదళకశీఘ్ర, చ్ఛేదం బొనరించి యపుడఽ శిరములు పదియున్.
భూదేవికి బలిగా ని,ష్పాదించెం గౌరవేంద్రఽబలములు సెలఁగన్. 329

వ. ఇట్లు పడినకొడుకులం గని వృష్ణివీరుండు. 330

చ. పగపును గోపముం గదురఽ వైరిబలంబు దలంకఁ దేరు పై
నొగ నొగ దాఁకఁగాఁ బఱపిఽ నుగ్గుగఁ గౌరవసూతు నేసి బె
ట్టుగఁ దురగంబులం దునుముఽచుఁ వెస నాతఁడు నట్లు చేసెఁ బా
టిగఁ గరవాలముల్ గొని పఽడిగి నేలకు దాఁటి రిద్దఱున్. 331

వ. అట్టిసమయంబున. 332

ఆ. వేగ మెయిది వృష్ణిఽవీరు భీముఁడుఁ గురు,వీరుఁ గురువిభుండుఽ గారవమున
వెనుకఁ జనఁగఁ దివిచిఽ తనతనరథముపైఁ, బెట్టికొనుచుఁ బోలఁగఁఽ బ్రీతిఁ జనిరి.

వ. అంత. 334

క. అపరాహ్ణసంగతుం డగు,తపనుం గని ప్రద్యుమ్నుంకిఁఽ దడ వేఁగుదు రీ

రిపు లని కడంగి నరుఁ డ, స్త్రపరంపర వఱపి నీదు రథికుల నెల్లన్. 335

వ. నిహతులం జేయుచు విహరించు చున్నం గనుంగొని. 336

క. సైరింపక యేడ్తెఱఁ గురు, వీరాగ్రణి యిరువదేను వేలరథంబుల్
పోరికిఁ బురికొలిపిన వి, స్ఫారగతిం గూడి కవిసెఁ బార్థునిమీఁదన్. 337

క. కడువెసఁ గవిసినయవి గ, వ్వడి బాణజ్వాల లడర వడి దావాగ్నిన్
మిడుతలు వోలిసిన క్రియఁ బొడి, వొడి యయ్యెం గురుబలంబు పొంగడఁగంగన్.

క. కిరణంబు లడఁగి యంతకు, నరుణత్వము మెఱయఁ దరణి యపరాద్రిశిరః
స్ఫురణను నధికరణాలం, కిరణం బొనరించుటయును గాంగేయుఁ డడన్. 339

క. శ్రాంతం బయ్యెను వాహన, సంతానం బెల్ల నిపుడు సంధ్యాసమయం
బింతట నేటికి నని సా, లింతము గా కింకఁ బోర లె సైన్య యున్నే. 340

వ. అని తలంచి కుంభసంభవాదియోధముఖ్యుల కెఱింగించి బలంబులఁ దివియ నియమించి. 341

క. సమరక్రీడనలీలం, దమక తమక తనిసి మరలి తమతమయావా
సములకు నరిగి రుభయసై, న్యములజనంబులును దీవియలు వెలుఁగంగాన్. 342

తే. రెండువీళ్లజనంబులు రేలు వివిధ, వాద్యసంగీతములను సాహిత్యమధుర
లలితగోష్ఠీవినోదంబులను బ్రమోద, భరితులై ప్రొద్దుపుత్తురు భరతముఖ్య.

—✿ భీష్మనిష్ఠదివసయుద్ధక్రమము. ✿—

వ. ఏనవనాఁటిరాత్రి సనుటయుం దెలతెల వేగునప్పుడు ధనంజయుండు సేనాపతి రావించి మకరవ్యూహంబు సంఘటింపు మని నియమించిన నఖిలజనంబులకుఁ బ్రీతి నెక్కొన నతం డమ్మోహరంబు దీర్చునెడ దానికిఁ బార్థపాంచాలపతులు శిరంబును గవలు గన్నులును భీమసేనుండు తుండంబును సౌభద్రద్రౌపదేయ ఘటోత్కచులు గండస్థలంబులును సాత్యకిసహితుండై యుధిష్ఠిరుండు గంఠంబును ధృష్టద్యుమ్న పురస్సరంబుగా విరాటుండు వెన్నును గేకయులు వామపార్శ్వంబును ధృష్టకేతుండును గరూశపతియును దక్షిణపార్శ్వంబును గుంతిభోజశతానీకులు జఘనంబును శిఖండియు నిరావంతుండును బుచ్ఛంబును నై వన్నిరి భీష్ముఁడు దానికిఁ బ్రతివ్యూహం బూహించి క్రౌంచవ్యూహం బమర్చి యందుఁ జంచువునం దాను గురుసహాయుం డై నిలిచె నేత్రంబులఁ గృపగురుపుత్త్రులును మస్తకంబునఁ గృతవర్మయుఁ గాంభోజబాహ్లికులును గళంబున శూరసేనపరివృతుండై సుయోధనుండును నురంబున సౌవీరసమేతుండై భగదత్తుండును వీఁపున విందానువిందులును వామపక్షంబున సుశర్మయు దక్షిణపక్షంబున యవనపతియు నపరభాగంబున శ్రుతాయురుపేతుం డై భూరిశ్రవసుండును నిలిచి రిట్లు భయసైన్యంబులును సన్నద్ధంబు లై నడచి శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు సెలంగం దలపడియె నట్టిసమయంబున. 344

క. తలకడచి నడచుద్రోణుని,యలవుఁ జలంబును సహింప । కనిలతనయుఁ డి
ట్టల మగురోషంబునఁ ద,ద్బలమువయిం బఱపె రథముఁ । బటువేగమునన్.

వ. ఇట్లు వఱపిన నతనికోల్తలకుం గాక. 346

క. తనముందటి యోధులు పిఱు,సనుటయుఁ గుంభజుఁడు గినిసి । శరనవకము భీ
మునిమేన నాట నాతఁడు, సునిశితభల్లమున నతనిసూతుం దునిమెన్. 347

క. వాహనముఁ దాన నడపుచు, సాహసికత్వమున గురుఁడు । సమరక్రీడో
త్సాహము వదలక వైరి, వ్యూహము దలఁకంగ భుజసముద్ధతిఁ గవిసెన్. 348

క. మీతండ్రి ద్రోణునకుఁ దో, డై తఱిమినఁ గేకయులు భ।యాకులత మరు
ద్ధూతాంబుదగతిఁ దెరలఁగ, నాతతసృంజయబలంబు । లఱిముఱి విఱిగెన్. 349

ఆ. అధిప భీమసేనుఁ । డదరినఁ గౌరవ,సైన్య మతనిచేతఁ । జావకట్టు
వడియె నపుడు ధరణీ।పతు లిద్దఱును జేయి,వీచి తఱిమి రథిక।విక్రమమున.

వ. ఇవ్విధంబున ధర్మనందనదుర్యోధను లగ్గలికం బురికొలుప మొగ్గరంబులు రెం
డును గండు మిగిలి తలపడియె నని విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

ఆ. మనబలంబునందు । మంచిమగల్ సాలఁ, గలిగి యాబలంబు । గెలువ లేమి
దైవకృతముగాదె । తలఁపఁ జోద్యముమున్న,యెఱుఁగఁ జెప్పె విదురుఁ । డిట్టులగుట.

క. అతఁ డెంత సాటి చెప్పిన, మతిహీనతముగఁ గొనఁడు కీడు । మూనఁడు కడుదు
ర్మతి యైననాతనూజుఁడు, మతి గర్మము వెనుకఁ జనక । మానునె యెందున్.

వ. విధికృతం బెవ్వరికి నుడుప వచ్చునెట్లు గా నున్నది యట్లయ్యెడుం గాక యనిన
సంజయుం డతని కిట్లనియె. 354

ఆ. నీతనూభవుండు । నెఱి గుఱి యెఱుఁగమిఁ, యెఱిఁగియెఱిఁగి యుతని । నేల చెప్ప
మనయుపేక్షవలన । విను నాఁటిజూదంబ, నేఁడు గయ్యమయ్యె । నృపవరేణ్య.

వ. ఇంకం బశ్చాత్తాపం బుడిగి ధీరుండ వై సమరప్రకారంబు విను మట్టియెడ భీమ
సేనుండు భవత్సేనాసాగరంబు పాయ వడం దఱిమి చొచ్చి దుశ్శాసనుండును
దుర్విషహుండును దుర్మదుండును దుస్సహుండును జయుండును జయత్సేనుండును
వికర్ణుండును జిత్రసేనుండును సుదర్శనుండును జారుచిత్రుండును సువర్మండును
దుష్కర్ణుండును నొక్కచో నున్నం గనుంగొని యక్కుమారులం దాఁకిన. 356

తే. వార లందఱు నొండొరుఁ । బేరువేరఁ, బిలిచికొని వీఁడె చనుదెంచె । భీముఁ డీతఁ
డొంటి యగపడ్డచోటన । యుక్కడంగఁ, బొదివి చంపుద మని యతి।స్ఫురణ సేసి.

క. ఉగ్రగ్రహములు లయకా,లగ్రహపతిఁ బొదువుక్రియ । నలఘువిక్రమగ
ర్వాగ్రహమున ముట్టిరి రిపు,నిగ్రహలంపటుని భీము।నిం జటులగతిన్. 358

వ. ఇట్లు నీకొడుకులు చతురంగబలంబులతోడం జుట్టు ముట్టిన వృకోదరుండు సంత
సంబునం బొదలి సారథిం గనుంగొని నీ వీరథం బిచ్చట నిలిపికొని యుండు మని
నియోగించి గద పుచ్చుకొని ధరణికి లంఘించి. 359

చ. కవిసి యుగాంతదండధరుకైవడిఁ గోలుమసంగి కుంభముల్
వవులఁగఁ దుండముల్ దునియఁ బ్రక్కలు వ్రక్కలు గాఁగ దర్పముం
జవము బలంబు నొప్పఁగ గజంబుల వ్రేసిన నెత్తు రొల్కఁగా
నని వడిఁ ధాతునిర్ఝరమయాచలపంక్తులఁ బోలి మేదినిన్. 360

క. అరదంబులు పొడిపొడి యై, హరులగములు నుగ్గునూచ యై మొత్తువుఁగా
ల్వురు సిదురుపలై పడ నిష్ఠురగతి విహరించె వాయుసూనుఁడు గదతోన్.

క. పెక్కండ్రతోడ నిమ్మెయి, నొక్కరుఁడ రథమ్ము డిగ్గి యురవడిఁ జని పే
రుక్కునఁ బోరుట నూడఁగ, నక్కజ మై యుండెఁ గౌరవాన్వయముఖ్యా.

ఆ. భీమసేను నపుడు పెక్కుబలంబులు, పొదువు టెఱిఁగి ద్రుపదపుత్త్రకుండు
శస్త్రగురునితోడ సరభసవృత్తి మైఁ, బోరి పోరి యుడిగి బుద్ధి గలఁగ. 363

క. భూరిరయంబున నద్దెసఁ, దేరు వఱపఁ బనిచి యతని తేరిపయిం ద
త్సారథిని గాంచి శోకము, గూరన్ గద్గదిక నెలుఁగు గుత్తుకఁ దగులన్. 364

తే. ఆర్తుఁ డై యవ్విశోకుని నడిగె భీముఁ
డెచట నున్నాఁడు నారొండ లెట్లు ప్రాణ
సహిత మై యుండు నంత డొకచంద మైన
నేమిగతిఁ బోదు నక్కట యెఱుఁగఁ జెపుమ. 365

వ. అనిన విశోకుండు ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 366

చ. గొదగొని ధార్తరాష్ట్రు లతిఘోరవిధంబునఁ జుట్టు ముట్టిన
న్మదమునఁ దేరు డిగ్గి హరిణంబులపైఁ జనుసింహమో యనన్
గదఁ గొని నన్ను నియ్యెడ నకంపితసుస్థితి నిల్వఁ బంచి చె
ట్టిదముగఁ జొచ్చె నాహవపటిష్ఠుఁడు భీముఁడు వారిసైన్యమున్. 367

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు భీమసేనునకుఁ దోడ్పడుట.

వ. అని యవ్వల నెఱింగించిన నతండు. 368

క. కడువడిఁ జని యంతంతం, బుడమిఁ బడినకరులగములు పొరలుటకతనన్
వడముడి యరిగిన తెరు వేర్పడఁ గని వేవేగ రథము వఱపెం గదియన్. 369

వ. ఇట్లు భీమసేనుఁ జేరం బోయి. 370

క. ఇదె యేనుఁగూడ వచ్చితిఁ, బదిలుఁడ వై పోరు మింక బకమర్దన యీ
కదిసినవీరుల నెల్లం, గుదియించెద ననుచుఁ గవిసెఁ గురువితతిపయిన్. 371

క. అత్తఱి నీతనయుం డెలుఁ, గెత్తి రథికవరులతోడ ని ట్లను నీదు
ర్వృత్తునిఁ బొదువుఁడు భీముని, యుత్తలపా టుడుపుకడఁకనుడువుఁడు గడిమిన్.

వ. అనిన విని యోధవీరులుం గుమారులు నొక్కపెట్ట ధృష్టద్యుమ్నుం బొదివిన
నతండు ద్రోణదత్తప్రమోహనబాణంబున వారి నందఱ నిశ్చేష్టితులం జేసిన న
ప్పుడు దప్పిదీర్చికొన నెడ గని యనిలనందనుం డొక్కమడువున మధురశిశిరజలం

బులఁ బానంబుసేసి యుల్లసిల్లి యాద్రుపదపుత్త్రుం గూడికొనియె నట్టియెడ [1]నాచా
ర్యుండు గయ్యంబు సేయుచున్నను ధృష్టద్యుమ్నుండు దొలంగినతెఱపిం గది
యఁ బాంచాలపతి దఱిమిన నప్పు డగ్గురుండు నవ్వుచు. 373

తే. అస్త్రవర్షంబుఁ గురియంగ ✽ నతఁడు పూర్వ, వైరబంధంబుకతన ✽ దుర్వార మైన
యతనిరోషంబు సైరింప ✽ నలవి గాక, జడిసి పోయిన నాతండు ✽ శంఖ మొత్తె.

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు ద్రుపదుం దెరల్చి ధృష్టద్యుమ్ను చనినవల నరసి తదీయ
ప్రమోహనమార్గణమూర్ఛితం బయినశూరలోకంబు నాలోకించి కరంబురయం
బునఁ బోయి. 375

క. వినుతప్రజ్ఞాబాణం, బున మోహనబాణశక్తి ✽ వోఁ జేసిన సం
జనితప్రాణోజ్జ్వలు లై, యనికిం గ్రమ్మఱఁ గడంగి ✽ రయ్యోధవరుల్. 376

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యప్రాపునం జేసి యేచి నీకొడుకులు పవనద్రుపదులకొడుకుల
పై నడరినం గని యుధిష్ఠిరుండు కేకయు లేవురను ద్రౌపదేయులను ధృష్టకేతునిం
జూచి మీ రభిమన్యుండు ముంగలి గా రథంబులు వఱపి భీమసేనధృష్టద్యుమ్ను
లకుఁ దోడుపడుం డని పంచిన. 377

క. ఆపన్నిద్దఱు సైన్యా, టోపసమేతముగఁ గవియు ✽ డును బాంచాల
క్ష్మాపాలసుతుఁడు భీముఁడు, నేపారిరి నీదుసేన ✽ యొసకం బడఁగన్. 378

వ. తదవసరంబున. 379

తే. క్రందుఁగయ్యంబులోన న ✽ రాతిభయద, బాహువిక్రమ నీ విట్లు ✽ పాదచారి
వగుట వల దని కేకయునరదమెక్కఁ, బనిచె భీమునిఁ బాంచాల ✽ పతిసుతుండు.

క. అప్పుడు మధ్యందినమున, నొప్పినయినుతోడఁ [2]జాల ✽ నొర వచ్చి గురుం
డప్పాండవబలములపైఁ దెప్పదెరలఁ గురిసె శరత ✽ తిందీవ్రముగాన్. 381

చ. కనుఁగొని పార్షతుం [3]డపుడు ✽ గట్టుపకాసయి వీఁక దాఁకినం.
దునిమె నతండు తద్ధనువుఁ ✽ దోడన పెక్కుశరంబు లేసె నా
తనిమెయి నొండువిల్లు ద్రుప ✽ దక్షితిపాలసుతుండు గ్రక్కునం
గొని శరసత్తతిం గురిసి ✽ కోపము బెంచిన నాతఁ డుగ్రతన్. 382

క. ఆవిల్లు ద్రుంచి రౌద్రర, సావేశం బొప్పు నాలు ✽ గమ్ముల రథవా
హావలిని సూతు నొక్కట, దేవగణము వొగడ వసుమ ✽ తిం బడ నేసెన్. 383

మ. విరథుం డై యభిమన్యుతేరిపయికిన్ ✽ వేగంబ పాంచాలభూ
వరసూనుం డరుగం దదీయబల మో ✽ ర్వం జాల కొక్కుమ్మడిన్
మరలం బాఱె నతండు వాయుసుతుఁడున్ ✽ మానింప మానింప న
ప్డు రథానీకముతోడ భీముఁ బొదివెన్ ✽ భూమీశ్వరుం డుద్ధతిన్. 384

— ధృష్టద్యుమ్నుఁడు ద్రోణునితో యుద్ధము సేయుట. —

తే. అంత నొండొక సారథి యతిరయమునఁ
జటులహయములఁ బూన్పఁ బాంచాలసుతుఁడు
దనరథమునకు గ్రక్కునఁ జని పరాక్ర
మాభిరాముఁడై గురునిపై నడరెఁ బెలుచ. 385

వ. ఇట్లు ధృష్టద్యుమ్నుండు గడంగి యెప్పటియట్ల కుంభసంభవుతోడం బెనంగు
చుండ భీమసేనుండును. 386

క. తనయరదంబు విశోకుఁడు, గొని వచ్చిన నెలమి నెక్కి క్రూరోత్సాహం
బునఁ దనుఁ బొదివిన దుర్యో, ధనుమీఁద నిశాతవిశిఖతతి నిగిడించెన్. 387

క. కురుపతి యొకనారాచం, బురమున నాటింప భీముఁ డుగ్రత నేసెన్
గురుతరశరత్రయంబునఁ, గరములు వక్షమును నాటఁ గౌరవనాథున్. 388

వ. దాని కతంబు చలింపక వృకోదరుపై వివిధశరంబు లేసె నతనితమ్ములుదలకడచి
యాభీమసేనుం బట్టికొన నుత్సహించి యెప్పటియట్ల బెట్టిదంబుగాఁ గవిసినం గని
యుక్కుమారుల నభిమన్యుద్రౌపదేయులును ధృష్టకేతుకేకయులునుం దాఁకిరట్లు
వారును నమ్మారుతియుం గూడి దారుణభంగిం దఱుముట సైరింపం జాలక. 389

క. విఱిగి భవత్సుతనివహం, బఱిముఱిఁ గనుకనిఁ జనంగ ననిలసుతుం డే
డ్తెఱ నెగచి వగచె వారం, దఱుఁ దనచేఁ జచ్చు టవుడు దప్పుటకుఁ గడున్.

క. తమ్ములఁ దోలిన నతిరా, ద్రమ్ముగఁ గోపించి యన్న దలపడియెను సై
న్యమ్ముఁ బురికొలిపికొని రథ, సమ్మన భీమాదియోధసంఘముతోడన్. 391

క. అపరాహ్ణసమయమున న, ట్లుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధం బయ్యెన్
రిపుభయదభుజుఁడు భీమున, కపరిమితబలుండు గురుధరాధీశునకున్. 392

సీ. తదవసరంబునఁ బొదివి వికర్ణుండుఁ, జిత్రసేనుఁడు బార్థుపుత్రుమీఁదఁ
గవిసిన నతఁడు వికర్ణురథ్యంబులఁ, గూల్చి యాతనివయిఁ గుప్పెకోల
లిరువది నాటింప నరదంబు డిగి భీతి, యూన నాతఁడు చిత్రసేనురథము
పై కేఁగె ద్రౌపదిపట్టు లేవురు భీము, నకు నడ్డవడి కురునాథుఁ దాఁకి

తే. మేను నెత్తురు వఱ్ఱుగా మెఱుఁగుటమ్ము
లేయ వారలఁ దలపడి యేనునార
నముల రారాజు నొనేసి సరభసముగఁ
దఱిమె గాంగేయుఁ డరిసేనఁ దఱియఁ జొచ్చె. 393

క. చొచ్చి చతురంగవితతులు, విచ్చునటులు సేయుటయును విష్వచ్ఛుఁడు వే
వచ్చి తలపడినఁ బురికొని, యచ్చట నిరువాఁగు నట్ట లాడం బోరెన్. 394

ఆ. రక్తనదులలోన రథయానపాత్రముల్, వఱపి యోధవరులు బాహుబలము
మెఱయ సమరకేళి సలిపిరి శూరత, నేచి కడఁగి యోల రాచి రాచి, 395

వ. అంత నరుణకిరణుం డన్వర్థాభిధానుండగుచు వచ్చిన వేగిరపడి వాయునందనుండు సుయోధను నేఁడ సమయింతు ననుసంరంభంబున నతనికి సమ్ముఖంబుగాఁ దేరు వఱపించి కదిసి క్రోధమోదంబులు మనంబునం బెనంగొన నతనిం గనుంగొని.

సీ. కడుఁ బెద్దకాలంబు । గాంక్షించి యున్నయు,త్సవ మిప్డు సమహార । దైవమిచ్చె
గొంతిసంకటపాటుఁ । గోడలిబన్నంబుఁ, దీర్చెదఁ గృష్ణుండు । దెలుప నీవు
సరకు సేయమి యును । సభలో నులూకునిఁ । బంచి యాడించిన ।[1] పరుసములును
గ్రక్కించి బీరంబు । దక్కించుకొననీక, తెగఁ జూడఁ గాంచితి । మగతనంబు

తే. గలిగి మగుడక నిలుమనిశ్చలికి యుగ్ర,గతి నెదుర్కొని రథతురంగములసూతు
జంపి చాపంబు ద్రుంచి విస్ఫార కేతు,దండ మేత్తెఱ నఱక భీముండు సెలఁగి.

ఉ. వేఱొకవిల్లు పుచ్చుకొను వేగములోనన కౌరవేంద్రుఁడుం
దూఱ వృకోదరుండు పదితూపులు పాములు పుట్టలోనికిం
దూఱినయట్లుగాఁ బ్రబలదోర్బల మేర్పడ నేయ నెమ్ములన్
గీఱిన మూర్ఛ వచ్చి యొఱగెం దఱచై రుధిరంబు గ్రమ్మఁగన్. 398

వ. అట్టియెడ జయద్రథుండు రథికవరులతోడం గడంగి వడముడిపై నడరె నప్పుడు కృపాచార్యుండు దుర్యోధనుఁ దనరథంబుమీఁదం బెట్టుకొని తొలంగం గొని పోయె నభిమన్యుండును ద్రౌపదేయులును గేకయులును మారుతిని మీఱి సైంధవుం దలపడినఁ జిత్రసేనుండును జిత్రుండును జిత్రాక్షుండును జారుచిత్రుండును సులోచనుండును నందుండును నుపనందుండును రౌద్రంబుగా సౌభద్రుం బొదివిన. 399

క. బలియుఁ డగుపార్థపుత్త్రుఁడు, వల నేర్పడ నొకని నొకని । వడి నైదేస
మ్ముల నేసి నొంప వారలు, దలఁకక వెస ముంచి రస్త్రధారల నతనిన్. 400

వ. సహోదరులకు సహాయత్వంబు సేయం బూని మున్ను విరథుండై పోయిన వాఁ డగుటం జేసి. 401

చ. తఱిమి వికర్ణుఁ డప్డు తనుఁ । దాఁకిన నాయభిమన్యుఁ డల్గి బి
ట్టఱ విలు ద్రుంచి సారథి వడిం దురగంబులఁ జావ నేసి క్రొ
మ్మెఱుఁగులతోడఁ దద్ధ్వజము । మేదినిఁ గూలఁగఁ జేసి యంగముల్
గిఱికొన బాణముల్ నినిచెఁ । గేలిమెయిం బటుదర్ప మేర్పడన్. 402

వ. ఇట్లు నొచ్చినవికర్ణుం గనుంగొని కురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవ్వడికొడుకుపై నురవడించిన. 403

ఉ. ఏవురు ద్రౌపదేయులును । నేర్తెఱ నాతని కడ్డమై తురం
గావళి నొంచియుం బడగ । లన్నియుఁ ద్రుంచియు నంపవానలం
జేవ సెడంగ ముంచియును । జేడ్పడఁ జేయఁగ నీతనూభవుల్

1. పరుసఁదనముఁ.

వోవక వారితో మఱియుఁ బోరిరి సిగ్గున వీర మెక్కఁగన్. 404

వ. అట్టియెడ నకులనందనుం డగుశతానీకుండు బహుప్రకారబాణంబులవివిధవిక్రమక్రీడ నలుపుబలుపుఁ గనుంగొని కేకయపాంచాలపతులు బాసటయై చటులతరతురంగమాతంగస్యందనసందోహంబులం బఱపి కడిమి నెఱపి రిప్పరుసునం బ్రతివీరుల నఱుముటయు నప్పుడు పతంగుండు పశ్చిమాచలశృంగంబుమఱుంగు పడుటయుం జూచి గాంగేయుం డంత్యకాలకాలాకృతిం గడంగి పటువిశిఖవితానంబుల వేఁడిమి చూపి యమ్మోహరంబు దెరల్చి తనమొనల మరల్చికొని సమరంబు చాలించి శిబిరంబున కరిగెఁ బాండుసూనులును మేనులు వెడవెడ చమర్పు విడిదలకుం జని రని యిట్లు సంజయుం డాఱవదివసంబునాహవంబు తెఱంగెఱింగించె నప్పుడు. 405

క. కిమ్మీరమర్దనునిచే, నిమ్మెయి నోటారఁ బెక్కు లేటులు వడి ద
ర్పమ్మెడలి మూర్ఛమునిఁగియుఁ, గ్రమ్మఱఁ గురునాథుఁ డెట్లుగడఁగెనొ యనికిన్

వ. అని సకౌతుకంబుగాఁ బలికిన. 407

ఉ. భూరితపోవిశేషపరిపూరమృదుస్థిరహృత్కరండవి
స్తారనివాసతంత్రఘనసారవిభాపరమాభిరామకే
ళారమణీయ లోకహితకారిమహాకరణీయ ఘోరసం
సారదురామయాపదవసాయక నిత్యఫలప్రదాయకా. 408

క. పారాశర్యప్రముఖో,దారమునీంద్రాంతరంగధామాంతర్వి
స్ఫారప్రభావటలవి,స్తారోజ్జ్వలదీపరూపతా స్తవనీయా. 409

మాలిని. అసురదళనలీలావ్యాప్తిదీప్తారశోచి
ర్లసితపరశుగాఢాలంకృతప్రౌఢముద్రా
[1]భ్యసనమహితబాహాప్రస్ఫురత్కాంతిహృద్యా
హసనసురభివిద్యా హంసనాదైకవేద్యా. 410

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము. 411

1. వ్యసన.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

భీష్మపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

విలసనత్త్వగుణగా
రివిభ్రమరమ్యచాతుర్యస్వీకృతస
ద్భావ నిరుపాధికానం
దావహకరుణానుభావ హరిహరనాథా. 1

భీష్మగాంధారేయుల సంవాదము.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. భండనంబునఁ దనయుండు గండడంగి, శోక విని తీవ్రఖేదంబుఁ బొందియుండి
కౌరవనాథుఁ డప్పు డాసూతపుత్త్రు, నడిగె నుత్తరవర్తన మాదరమున. 3

వ. అడుగుటయు నతండతని కిట్లను నాఁటిరేయి గాంగేయుతోడ గాంధారేయుండు.

ఆ. మనము పూఁచి పట్టి మొన లేర్చికొనిపోవఁ, బాండురాజసుతులు బలము గవిసి
గాసిచేయు నదియుఁ గాక నీవుండటఁ, బవనతనయుచేత భంగపడితి. 5

క. నినుఁ గొని గెలిచెదఁ గుంతీ, తనయుల నని యున్నతలఁపు దప్పించెదు నీ
వనిమిషుల నైనఁ జేకొన, వని మొన వా రింతబలియు రగు టేమొకో. 6

క. అనిన విని నవ్వి యతఁ డి, ట్లను నిం తన నేల నన్ను నని నాయొడలో
మినచోటుఁ గలదె పెఱయో, ధనికాయం బైన నకట [1]తలఁకదె చెప్పుమా. 7

వ. పాండవుల గెలువ నలవి గా దని యెప్పుడుం జెప్పుదు నైన [2]నఱు లేక నీకు
జయంబు గోరి పోరెద నగవ కుండుము.

భీష్ముని సప్తమదివస యుద్ధక్రమము.

క. అన విని యారాత్రి నిద్రా, జనితసుఖం బంది రేపు జనపతి యనికిం 8
జనుటయు భీష్ముఁడు బల మెల్లను నెఱయఁగఁ దీర్చె మండలవ్యూహముగన్.

వ. అందు నడుమ నరనాథుం డొప్పి యుండెఁ దమ్ములుఁ జేయం గలవారలును
నూరెల నిలిచి రంతం బాండవులును భండనంబునకు వెడలి రయ్యుధిష్ఠిరుండు
మన మొనలం గనుంగొని వజ్రవ్యూహంబు గల్పింపు మని సేనాపతిం బనుప

1. తలఁకదె; తల్లడపడె, 2. నొర; నోర.

నతండును దత్ప్రకారంబున సైన్యంబు సన్నద్ధంబుసేసిన నది పరబలంబు మెచ్చక
తఱిమి తూర్యధ్వను లెసఁగం దాఁకె నప్పుడు ద్రోణుండు విరాటుని ద్రౌణి
శిఖండిని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్నుని మద్రపతి గవలను విందానువిందులు
యుధామన్యునిఁ జెక్కండ్రు రాజులు బీభత్సుని మార్కొనిరి భీమసేనుండు కృత
వర్మను సౌభద్రుండు చిత్రసేనదుశ్శాసనవికర్ణులను ఘటోత్కచుండు భగదత్తుని
సాత్యకి యలంబుసుని ధృష్టకేతుఁడు భూరిశ్రవసునిఁ జేకితానుండు కృపాచార్యు
ని ధర్మసూనుండు శ్రుతాయువును బలువురు భూపతులు భీష్మునిం దలపడి రట్టి
యెడఁ గృష్ణునితో జిష్ణుం డి ట్లనియె. 10

తే. భీష్ముఁ డొడ్డన మేర్చిన§బెడఁగు సాల, నొప్పెఁ గౌరవయోధుల§యుబ్బు మెఱసె
నృపులనేకులు నామీఁద §నిగిడిరేను, జిక్కువఱిచెదఁ జూడు మీ§యుక్కుమడఁచి.

వ. అని పలికి గొనయంబు సారించి. 12

క. జననాథులపై బె ల్లేసిన వారలు నొక్కపెట్ట § చెలఁగి ముకుందా
ర్జునులఁ బటుబాణవర్షం,బున ముంచిన నార్చె నీదు§పుత్త్రబలంబుల్. 13

వ. అప్పు డింద్రనందనుండు గోపించి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 14

మ. అది యాబాణము లెల్ల మాన్చి నరనా§థాంగంబులన్ గీఱి యు
న్మదశుండాలహయాళిఁ గూల్చి రథసో§న్మాదక్రియన్ సంభ్రమ
ప్రద మై మందర మంబుధిం గలఁచుద§ర్పం బొప్ప నొప్పించుడుం
దదనీకంబులు వాఱి భీష్మరథ మా§ధారంబుగా నిల్చినన్. 15

వ. త్రిగర్తపతి మొదలయిన యమ్మహీపతులుం దెరలి తమతమసైన్యంబులు సన్న
నెలవులకుం జని యొదుంగుటయు గాంగేయుండు గడంగుటయుం గని రాజు
లతో రారా జి ట్లనియె. 16

క. సేనాసమేతుఁ డగునరు,పై నొక్కఁడ భీష్ముఁ డడర § బలువిడిమైఁ దో
డై నడవ వలదె యింతటి,మానుసులకు నేను జూడ § మరలం దగునే. 17

వ. అనిన విని యాభూపాలనికరం బాలంబునకు నాలుకొని సురనదీసూను నిరు
గెలంకులం గూడికొనియె నప్పుడు. 18

సీ. గురుఁడు విరాటుని§కోదండకేతుదం,డంబులఁ ద్రుంచె రెం§డంబకముల
నతఁడు వేఱొకవింట § నాచార్యుమేనును, సూతుని మూఁడేసి§సునిశితాస్త్ర
ముల నొంచి ఘోటక§మ్ములనాలుగింట నో,నేసి చాపము సిడ § మొడల రెంట
నేసిన నతఁడు ద § న్నెనిమిదియమ్ముల, విరథుఁ జేసిన సుతు§నరద మెక్కి

తే. యతఁడు దానును గూడి వా§లంపవెల్లి
ముంచుటయుఁ గుంభజుండు గోపించి దొడ్డ
నారసం బేయ నమ్మత్స్య§నాథతనయు
నురము వడిఁ గాఁడి వీఁపున § నుచ్చిపోయె. 19

వ. ఇట్లు క్రూరనారాచంబు వెట్టు దాఁకిన. 20

క. విల్లును నమ్ములు విడుచుచుఁ, దెల్లొటయును శంఖుఁ జూచి ‡ ధృతి గలఁగి జనం
బెల్లను జూడ విరాటుఁడు, దల్లడమునఁ బాఱ విచ్చెఁ ‡ దత్సైన్యంబుల్. 21

వ. అట్టిసమయంబున శిఖండి గురుపుత్త్రుఫాలంబునఁ బటునారాచత్రయంబునాటిం చిన నతం డలిగి యొక్క పెట్ట పెక్కమ్ములఁ దురంగసూతకేతుచాపంబుల నుగ్గు సేసినం బఱకయు వాలునుం గొని నేల కుఱికి పాంచాలనందనుండు సాళువంబు చందంబునం గవిసి యశ్వత్థామ యేయుబాణంబులు గృపాణంబునఁ ద్రుంచు చుం గదిసిన నతండు కోపించి. 22

తే. పలక పఱియలుగాఁ జేసి ‡ యలుఁగు దునిమి
యొఱల వాలంపపొది నింప ‡ నొల్లఁబోక
ద్రుపదపుత్త్రుండు గరవాలు ‡ దునియ వైవ
నసమఁ బొడి సేసె నాచార్యనందనుండు. 23

వ. శిఖండియు సాత్యకిరథం బెక్కఁ దదవసరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 24

—ధృష్టద్యుమ్నునిచే దుర్యోధనుండు విరథుఁడై పోవుట—

క. శరములు గురుపతిమీఁదం, గురిసిన నతఁ డతనిమేనఁ ‡ గ్రూరాస్త్రంబుల్
సరభసమున నింపఁగ స,త్వరముగ నాద్రుపదసుతుఁడు ‡ దచ్చాపంబున్. 25

వ. తుండంబులు గావించి. 26

క. మఱియు నొకవిల్లు గొనున, [1] త్రెఱపిన విరథుఁడుగఁ జేయ ‡ ధృతిఁ గరవాలం
బుఱక గొని విభుఁడు నేలకు, నుఱికి యతనిమీఁద నడరె ‡ నుగ్రాకృతి యై. 27

వ. అట్టియెడ సౌబలుండు రయంబున నెయిది యన్నరపతిం దనరథంబుమీఁదికిఁ దిగిచికొని పోయె సాత్యకి యలంబుసుని నలఘువిశిఖవృష్టిం బొదివిన నద్దనుజుం డర్ధచంద్రబాణంబునఁ దద్బాణాసనంబు దుండంబులు సేసి యంగమ్ముల వాల మ్ములు గీలించి మాయ లొనర్చి యతిఘోరంబుగాఁ బేర్చిన నాశినివంశవరుం డచలుం డై యైంద్రాస్త్రప్రయోగంబున నమ్మాయ మాయించి యతని వెగడు పఱచిన నతఁడు వెఱచఱచి పఱచిన నయ్యాదవసింహుండు సింహనాదంబు సేసి కురుబలంబులపయిం గవిసె నప్పుడు. 28

క. కృతవర్మ యేచి మారుత,సుతుపయిఁ దఱుముటయు నతఁడు ‡ సూతునిఁ దురగ
ప్రతతిం బడ నేసి మహో,ద్ధతి మార్గణమయము సేసెఁ ‡ దద్గాత్రంబున్. 29

వ. ఇట్లు విరథుండును విశిఖక్షతదేహుండును నై యతం డేదు వెరిఁగినట్లు నీదు మఱంది యగువృషకునరదంబుమీఁది కరిగె ననిలతనయుండును మనగజఘటల పైఁ బటురయంబునం దనరథంబుఁ బఱపె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజ యున కి ట్లనియె. 30

1. త్రెఱపిం గని విరథుఁ జేయ.

క. విఱుగుట నొచ్చుట మనదెసఁ, దఱచుగ నాఁడెదవు పాండుతనయులబల మే
ద్రైఱ దఱుఁగక పెనఁగుట పలు,మఱుఁ జెప్పెద వకట యేమి మాయయొ తలఁపన్.

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను మనవారుఁ దా వోపినభంగిం బెనంగుదురు సముద్రంబు పొచ్చినయేఱులుం బోలెఁ బాండవసేనం జొచ్చి తమదర్పంబులు మెఱయ శే రది దప్పగాఁ గొన రాదు నీతప్పునఁ బాటిల్లినచేటునకు శోకింపం బని లేదు సమరప్రకారం బవధరింపు మవంతీదేశాధీశు లగువిందానువిందులం బటుబాణపరంపరలం గప్పి యుధామన్యుం డేచి యనువిందు విరథుం జేసిన నతండు విందుస్యందనం బెక్కుటయు నప్పాంచాలవంశవరుండు. 32

క. విందునిసారథి నొకకో,లం దునిమిన వాహములు గలంగం బడి పా
ఱెం దేరు దిగిచికొని మగు,డం దద్బల మెల్లఁ దల్లడముఁ బొందె వడిన్. 33

వ. అట్టిసంకులసమరంబున. 34

క. భగదత్తుసేనఁ గడరిన, వెగడునఁ బాండవులమొనలు - విఱుగుటయు మహా
నగ మేటివేగ మూఁగిన,పగిది ఘటోత్కచుఁడు దానిపయి వృడిగించెన్. 35

సీ. దనుజేంద్రునిలుచుట - గని సైన్య మెప్పటి,యట్టుల పురికొని - యనికిఁ జొచ్చె
నాఘటోత్కచుఁడు బాణావళి వఱపిన, భగదత్తుఁ డది యెల్ల - మగుడఁ జేసి
పటుతోమరంబులు - పదునాలు గడరింప, నవి ద్రుంచి డెబ్బదియమ్ము లేసి
యసుర యార్చినఁ బేర్చియాతఁడు విరథుఁ జే,సినవాడు శక్తివైచిన నతండు

తే. నడుమఁ దును మాడి వడిఁ బెక్కునారసముల
నొంప దైత్యుండు నముచి నిలింపపతికిఁ
బాఱిన ట్లోడి పాఱె నస్త్రబలము గడిమి
నెగచెఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశుఁ - డిభముఁ బఱపి. 36

ఆ. శల్యుమీఁదఁ గవలు - శరవృష్టి గురిసిన, నగుచు విరథుఁ జేసె - నకులు నతఁడు
వార లప్పుడొక్క - తేరెక్కి యడరిన, రౌద్ర మెసఁగ నొంచె - మద్రవిభుఁడు.

చ. ధృతిబలు పొవ్వ నిల్పి సహదేవుఁడు పేఁకనినారసంబుఁ గ్రూ
రత నుర మాడ నేయ నది - రక్తము సోఁకక యుచ్చి పోవుడు
మృతుఁడునుబోలెఁ దేరిపయి - మేటిమగం డగుమద్రమేదినీ
పతి వడినం గలంగె నరపాలక కౌరవరాజసైన్యముల్. 38

వ. ఇట్లు మూర్ఛితుం డయినశల్యుం జూచి సారథి రథంబు దొలంగం దోలికొని పోయినం గనుంగొని కవలు సింహనాదంబులు సేసి శంఖంబులఁ బూరించి రంతం గమలబాంధవుండు [1]దివసమధ్యోపేతుం డయ్యె నట్టిసమయంబున యమసూనుండు శ్రుతాయువుపైఁ దొమ్మిదియమ్ములు నిగిడించిన నతండు వాని మగిడించి

1. దివసమధ్యోదితుం డయ్యె - దివసమధ్యోపహితుం డయ్యె.

నిశాతసాయకసప్తకంబు శరీరంబున గ్రుచ్చినం గోపించి యుధిష్ఠిరుండు వరాహ
కర్ణమార్గణంబున వానివక్షస్స్థలంబు వ్రచ్చి వెసం దవాతియుమ్మనం గేతువుం
దునిమిన నతండు. 39

ఉ. వెండియు నేడుబాణములు వే తొడి ధర్మజు నొవ్వ నేయ నా
తండు మహోగ్రకోపమునఁ దత్తురగంబులఁ జంపి తద్ధను
ర్దండముఁ ద్రుంచి తత్తనువు రక్తమయంబుగఁ జేయ వాఁడు భీ
తుం డయి పాఱె నీబలము మూలఁగ నబ్బుల ముబ్బి క్రాలఁగన్. 40

—•• చేకితానకృపాచార్యులద్వంద్వయుద్ధము. ••—

తే. చేకితానుండు గృపునిపైఁ బ్రకటశరములు, గురిసె నాతండు విల్లును గుఱ్ఱములను
వ్రయ్యలుగఁ జేయఁ గద గొని స్వరథము డిగ్గి, సరభసంబుగఁ జని కృపు విరథుఁ జేసి.

వ. అయ్యాదవసింహుండు వెనుకకు లఘించిపోయినం గృపాచార్యుండు పదాఱమ్ము
లెమ్ములం గీలించుటయు నతండు గదాదండంబువైవ నగ్గౌతముండు దండంబులు
సేసిన జేకితానుండు రయంబున రథంబుమీఁదికరవాలంబు గొని మెఱుంగు
మెఱసినట్లు పఱతెంచిన శారద్వతుండు నిశాతకృపాణపాణియై ధరణి కెఱఁగి
యేడ్తెఱ నతనిం గవిసి నొప్పించి యతనిచేత నొచ్చె నిట్లిరువురును మూర్ఛిల్లి
మేదిని వ్రాలిన. 42

క. ఇద్దెస సుబలతనూజుఁడు, నద్దెసఁ గరకర్షణుఁడు రథ్యయం బెనఁగఁగ న
య్యిద్దఱుఁ దమరథములపై, గ్రద్దన నిడుకొని తొలఁగఁగాఁ జని రధిపా. 43

వ. చేదిపతి యగుధృష్టకేతుండు భూరిశ్రవసునిం దొంబదితూపుల నేపారియేసిన
నొచ్చి కోపించి యాసోమదత్తతనయుండు. 44

క. నానాస్త్రంబుల హయములు, మేనులు దునియలుగఁ జేసి మెయి నారసముల్
వేనాటించిన నతఁడు శ, తానీకునిరథముపైకిఁ జనరిగెం బెలుచన్. 45

వ. [1]దుశ్శాసన వికర్ణ చిత్రసేనులతో సుభద్రాసూనునకు మహాయుద్ధం బయ్యె నందు
వారల నందఱ నాసంక్రందనపౌత్త్రుండు విరథులం జేసి వృకోదరువచనంబులు
దలంచి యలంచు చుండెం గాని సమయింపం డయ్యె నట్టిసమయంబున శాంత
నవుండు వారిం గైకొని యనేకరాజరథికులతోడం గూడ నన్నరనందనుపై నుర
వడించిన నాభూపతులు పలువురు ప్రౌఢు లగుటయు నయ్యభిమన్యుం డొక్క
రుండు బాలుండు నగుటయుం జూచి సవ్యసాచి శౌరితో ని ట్లనియె. 46

క. ఉక్కు మిగిలి జగతీశులు, పెక్కండ్రు రయంబు మెఱయ భీష్మసహితులై
యొక్కటఁ దోఁతెంచెద రా, దిక్కునఁ బోనిమ్ము రథము దీవ్రస్ఫురణన్. 47

వ. అని వారలవలను సూప నచ్యుతుం డట్ల చేయం ద్రిగర్తపతి దనమొనలకుం దల
కడచి కవ్వడి మార్కొనుటయు నతండు. 48

---

1. నో నాటించిన.

క. మీఁపీటి కెల్ల మేటివి, నీ విట్లు గడంగి తిచట | నిక్కము పోరం
గావలయుఁజుమీయనుచు శరావృతుఁ గావించె నూత్నహయసహితముగాన్. 49

వ. అట్టియెడం గౌరవసైన్యంబు గాండీవిపై నొక్క పెట్టయుడరిసం బాండవబలంబు
లతనికిం దలకడచి తలపడిన సందడికయ్యంబయ్యె నాసంక్రందననందనుండు రాజు
లగములకుం గవిసి కేతనంబులు నఱికియు సారథిరథికరథ్యంబులప్రాణంబులు
వెఱికియు నాతపత్రచామరంబులు పొడిసేసియుఁ జాపంబులు రూపఱఁజేసియు
వర్మంబులు వ్రచ్చియు మర్మంబుల మార్గణంబులు గ్రుచ్చియు సర్వాంగంబులు
నొంచియుఁ దలలు ద్రుంచియు విహరించుచుండ నపరాహ్ణం బయ్యెఁ ద్రిగర్త
నాథుండు వెండియుం జేర్చి యెదిర్చిన. 50

తే. అతనిరథరక్షకులు శక్ర | సుతునిమీఁదఁ
గడఁగి ముప్పదియిద్దఱు | గవియుటయును
నవ్విధమువదినాలుగు | నారసముల
నక్కిరీటి యారథికుల | నవనిఁ గూల్చె. 51

క. ఇలఁ బడినసహచరులఁ గని, యలిగి సుశర్ముండు దాఁకె | నర్జును నతనిం
దలకడచి శిఖండిప్రభృతులు నిగిడిరి వారిమీఁద | ద్రుపదజ్ఞాతుల్. 52

వ. ధనంజయుండును దనకు దుర్యోధనసైంధవు లగ్గంబై యున్నను గ్రేఁగంటం
జూచుచు గాంగేయుపై నడరె నప్పుడు దన్నుఁ దొడర వచ్చుశల్యు నాదరింపక
ధర్మతనయుండు ననిలతనయుమాద్రీతనయుసహితుండై పార్థునకు బాసటయై
భీష్మునిదెసకు నడరె నిట్లు పాండవపంచకంబుతోఁ బెనఁగుశాంతనవుం గనుంగొని
కురుపతియును సింధురాజును బరవసంబు సేసి యప్పాండవేయులం దాఁకిన. 53

క. శలశల్యచిత్రసేనులు, బలియుం డగుకృపునిఁ గూడి | పాండుకుమారా
వలిమీఁదఁ గవిసి వాలమ్ములు గురిసి రతండు [1]నూఁచి | మోఁదం బందన్. 54

వ. తదవసరంబున శిఖండి దేవవ్రతున కెదిర్చిన నొండు సేయనొల్లమి నాతండు కో
దండంబు దుండంబులు సేసి పిఱుసనఁ జేయుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు వాని
ప్రతిజ్ఞావచనంబు లెత్తిచెప్పి మొగమోడక యదల్చినం బురికొని యప్పాంచాల
పతిసూనుండు సురనదీసూను మార్కొనుటయు మద్రనాథుండెడసొచ్చి మహాన
లాస్త్రంబు ప్రయోగించిన దానికిం దలంకక యతండు వారుణాస్త్రం బేసిన నతండు
తత్ప్రతిహతి గావించె గాంగేయుండును ధర్మతనయుకేతుచాపదండంబులు
ద్రుంచి యార్చినం జేర్చి భీముండు గద గొని రథంబు డిగ్గి రారాజుపయిం గవి
యుటయుఁ దత్సమయంబునం దలమిగిలి జయద్రథుండు రౌద్రం బెసంగ వేగంబు
మెఱసిమెఱుంగుటమ్ములేనూ ఱతనిపై నడరింప నతండు సరకుసేయక శరంబులు
గద జడియుచుం గదిసి సింధురాజుహయంబులం జదియమోఁదిన నాసైంధవుండు.

1. మోదమునఁ బొందంగ.

క. ఉక్కఱి యొండొకనిరథం, బెక్కుటయున్ దొరలు వెరలి యేడ్తెఱసెడి రా
దిక్కు ప్రజ విచ్చె నప్పుడు, గ్రక్కున నతి భీమమూర్తి గవిసెం బెలుచన్. 56

క. ఎడఁ జొచ్చి చిత్రసేనుఁడు, వడముడిపై [1]నేయ నతఁడు వైచెం గోపం
బడరఁగ గద నది యుగ్రపుఁ, బిడుగు క్రియం మొఱసి పఱచె బిట్టుగ జనులన్.

తే. అట్లు వచ్చునాగదఁ గని యచటివారు
లలికి తమతమమూఁదన యడరు ననియుఁ
దలఁచి యొదిఁగిరి రారాజుఁ దలఁపరైరి
ప్రాణభయ మట్టివారిఁ గీడ్పఱుప కున్నె. 58

క. అడిదముఁ బలుకయును గొని, చిడిముడి వడ కప్రుడు చిత్రసేనుం డఱికెం
బుడమికి రథహయసూతులఁ, బొడిపొడి గావించెఁ బవనపుత్త్రునిగదయున్. 59

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు విరథుండైన వికర్ణుం డతనిం దనరథం బెక్కించికొని పోయె నట్టియెడ. 60

శా. గంగాపుత్త్రుఁడు పాండవాగ్రజునియుగ్యంబుల్ మహిం గూల్చి న
ర్వాంగంబుల్ వెస నొంప నాతఁడు సముద్యత్క్రోధుఁడై శక్తి వై
చెం గంపింపక త్రుంచెఁ దాత విభుఁడుం శీఘ్రింబ మాద్రీసుతో
త్తుంగస్యందన మెక్కె నొంచెను సరిత్సూనుండు మాద్రేయులన్. 61

క. తమ్ముల నొంచిన నగ్రజుఁ, డుమ్మలికముతోడ బెరయ నుత్సాహమునం
దమ్మందఱుఁ బురికొలుపఁగ, నమ్మెననృపు లెల్లఁ దాఁకి రప్పుడు భీష్మున్. 62

వ. ఇట్లు పలువురు ధరణీశులు రవడించినం బెక్కుమృగంబులు మార్కొనినం జెలంగు సింగంబుచందంబున నలిరేఁగి సురనదీసూనుండు వెరవు గలవనపాలకుండు తాళఫలంబులు డిగఁద్రోచుచందంబున మెఱుంగు లడరు వెడందవాఁడియమ్ముల నమ్మహీశులతలలు డొల్ల నేయుచు మండలచారి యై విహరించుచున్న వెఱఁగుపడి పాండవులు సూచుచుండ శిఖండి కోదండపాండిత్యంబు మెఱయుచుం గదిసినఁ గ్రేడించి యతండు సృంజయసైన్యంబుపయిం దఱిమి దైన్యంబు నొందించె నట్టి సమయంబున. 63

సీ. సాత్యకి యేచి ధృష్టద్యుమ్నుఁడును దానుఁ, గురుసైన్యములఁ గలఁగుండువెట్ట
విందానువిందులు వెసఁ దాఁకి ద్రుపదుని, కొడుకుగుఱ్ఱంబులఁ గూల్చుటయును
విరథుఁడై హారితమ్ముఁవరదంబుపై కతఁ, డేఁగిన ధర్మజుఁ డెల్లబలముఁ
గవియించి యిరువురఁ గైకొని తఱిమినఁ, బ్రజకుఁ జే వీచి రారాజు గడఁగఁ

తే. దమ్ములును భీష్ముఁడును ధర్మతనయుసమద
సేనఁ బొదివిన వాసవసూనుఁ డమర

---

1. నతులశక్తి వైచినఁ గోపం, బడర గద వ్రేయ నుగ్రపుఁ.

ద్రోణుఁ డాతని మార్కొని బాణజాల
పిహితముగఁ జేసె రోదసీకుహర మెల్ల. 64

వ. ఇవ్విధంబున నాచార్యుం డేచిన నతనిప్రాపున భవత్సేనలు సెలంగి పైకొనియె
నయ్యవసరంబున ధర్మతనయుండు దన యెలుంగు సూపిన నగ్గలిక నాతని మొగ్గ
రంబున మొనలు బెరసి పరుసఁదనంబు సూపి యేపునం బెనంగుచుండ నినుండు
దర్శనీయమండలుం డగుచు నపరశైలశిఖరగతుం డయ్యె నయ్యెడ సంజకెంజాయ
నెఱయ నెత్తురుటేఱులవయి వడిం దేలిపోవు పీనుంగులం దివిచికొని చనుభూతవే
తాళసమ్మర్దంబులను సమరతలప్రాంతపతితంబు లైన శవంబులం గైకొని చెలంగు
సృగాలంబులరవంబులను దత్సమయం బతిఘోరంబగుటయుఁ ద్రిగర్తపతిప్రముఖు
లగు జగతీశుల వెగడుపఱచి మెఱచిన సవ్యసాచియు సైంధవాదివసుంధరాపతులం
జిక్కువడం జేసి యుక్కుమీఱినమారుతియుం దమయన్నకుం బొడసూపి నిలిచిన
నతండు సైన్యంబుల నివర్తింప నియమించి సమస్తపరిజనపరివృతుం డై. 65

తే. విడిదలకుఁ బోయె నపుడు నీకొడుకు లెల్ల, నాపగానందనునికడ కరుగుదెంచి
బలములన్నింటిఁ దివియంగఁ బనిచి మరలి, రాత్మసన్నివేశంబులకుఁ గతిఁ దారు.

వ. సప్తమదివసరజనీసమయావసానం బగుటయు. 67

— భీష్ముని యష్టమదివసయుద్ధక్రమము. —

క. భూపోత్తమ విను పాండు, క్ష్మాపాలతనూభవులును కౌరవులును నా
టోపంబున సంగరకే, ళీపరు లై వెడలి రుగ్రలీలలు మెఱయన్. 68

వ. అట్టియెడం గురుపితామహుండు గూర్మవ్యూహంబు దీర్చినం గనుంగొని ధర్మ
తనయుండు ధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి కౌరవవ్యూహంబు సూచితే దీనికిఁ బ్రతి
వ్యూహం బెయ్యది దాని సంఘటింపు మనిన నతండు శృంగాటకవ్యూహంబు వన్న
నిట్లు రెండుసైన్యంబులు మోహరించి యుత్సాహంబులు మెఱయ భేరీమృదం
గాదితూర్యంబులు మొరయం దలపడినఁ బటుహేతివ్రాతపరస్పరసంఘట్టనంబు
లం బొగ లేనిమంట లెగయం జటులస్యందనమాతంగతురంగభటకదంబకంబుల
గమనవేగంబున నెగయు పరాగపటలంబు లంబరంబునం బరఁగ నీకతత్తదనీకానేక
రక్తధారాసారంబు లడరి యడంగించిన నతిరౌద్రంబునఁ బెనంగు నాసమయంబున.

క. మీఁ దండ్రి సింహనాద, స్ఫీతముఖుం డగుచు నాత్మసేన గడచినన్
భీతిం బాండవయోధ, వ్రాతము మార్కొనక యొదిఁగె వసుధాధీశా. 70

చ. అనిలతనూజుఁ డొక్కరుఁడు నార్చుచు భీష్ము నెదిర్చి సూతుఁ జం
పిన రథ మీడ్చికొంచుఁ గురుబృందము గొందల మంద నశ్వముల్
వెనుకకుఁ బాఱె నప్డు పృథివీవర పాండవసేన యుబ్బె నీ
తనయుఁడు భీముకట్టెదురఁ దాఁకె సునాభుఁడు విక్రమోద్ధతిన్. 71

—•• సునాభుఁడు మొదలగుకురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట. ••—

ఆ. అట్లు దాఁకుటయు బకకాంతకుఁ డంత్యకా,లాంతకుండువోలె ǂ నలిగి బొమలు
ముడి వడంగ నొక్క ǂ వెడఁదయమ్మునఁ దల, నఱకివైచి పెలుచ ǂ నవ్వె నధిప.

వ. ఇట్లు సునాభుండు వడుట గనుంగొని కోపాటోపంబునఁ దత్సోదరు లగునాదిత్య
కేతుండును నపరాజితుండును బహ్వాశియుఁ బండితకుండును గుండధారుండును
విశాలాక్షుండును మహోదరుండును వృకోదరుపై నొక్క పెట్ట కవిసి పెక్కు
విధమ్ము లగునమ్ములం జెక్కింట నొప్పించిన నప్పాండవవీరుండు రోషాతిభీషణుం
డై యేరికిం దేఱి చూడ రాక పటుభల్లంబున నతనిశితక్షురప్రముఖంబున శితప్ర
దరంబున శాతక్షురికాముఖంబున దీప్తార్ధచంద్రాంబకంబున ఖరనారాచంబునఁ
గ్రూరబాణంబున నక్కుమారనప్తకంబు సమవర్తినమీపంబున కనిచినం దక్కటి
కుమారు లుక్కు దక్కి వెఱఁగుపడి యంతంత నొదిఁగిన. 73

తే. నాఁడు సభ నాడినంతయు ǂ నేఁడ చేయు
నట్టు లున్నాఁడు మొనతల ǂ ననిలసుతుఁడు
విదురుపలుకులు దలకూడె ǂ వేయు నేల
యనుచు వెఱఁ జూచు చుండిరి ǂ మనుజపతులు. 74

క. నీవుఁ దనూజులదుర్వినయావేశం బుడుపవైతి ǂ వది దుర్దశలం
గావింప నింకఁ జావక,పోవచ్చునె వారి కనిలపుత్త్రునిచేతన్. 75

వ. అది య ట్లుండె నప్పుడు సుయోధనుండు దనచుట్టునున్న యోధవీరులం గలయం
గనుంగొని భీమసేను మార్కొనం బంచి భీష్ముకడకుం జని శోకగద్గదకంఠుం
డగుచు నతనితో ని ట్లనియె. 76

ఉ. ఇమ్మెయిఁ గిట్టి వాయుసుతుఁ ǂ డేవునఁ గోలుమసంగి పొంగి నా
తమ్ములఁ జంపఁగా నకట ǂ తప్పక చూచెదు గాని రోషశో
కమ్ములు లేవు తోడుపడఁ ǂ గా దని నిల్చితొ యున్నవారు నొ
క్కమ్మడిఁ జావఁ గోరి యిటు ǂ లూరక యుండితొ కౌరవోత్తమా. 77

వ. అనిన విని నదీసూనుండు దాను నెదురు శోకించి యతని కి ట్లనియె. 78

క. ఇది మున్న యేను ద్రోణుఁడు, విదురుండును జెప్పినదియ ǂ విన వప్పుడు చె
ట్టిదు లగుపాండుతనూజుల, కెదురై నిర్జింప వశమె ǂ యీశున కైనన్. 79

తే. మనకుమారులలోన నశ్వత్థామ లతనయు, బారి కగపడువాని నెవ్వారి కైనఁ
గావఁ దలకొనశక్యంబు ǂ గాదు మనకు, నడలఁ బనిలేదు దీనికిఁ జనధిపతనయ. 80

క. వీరస్వర్గము ధనముగఁ, బోరుము నీ వింక నొండుబుద్ధు లుడుగు మేఁ
బోరెద నోపినమెయిఁ దెగి, పోరఁగ జయ మైన దానిఁ ǂ బోఁ ద్రోచెదమే. 81

వ. అనియె నని చెప్పిన విని వైచిత్రవీర్యుండు. 82

తే. గురుఁడు భీష్ముండుఁ గలుగంగఁ - గురుకుమారు
లిట్టు వోలిసెదరే మున్న - యింతవట్టు
దల్లియును నేనుఁ జెప్పినఁ - బొల్లసేసి
దానిఫల మిప్పు డాసుయో - ధనుఁడు గనియె. 83

వ. ఇంక నమ్మాట లాడుట గతజలసేతుబంధనంబు దానిం జాలింపు మట్లు కురుకుమారులచావు గనుంగొని గాంగేయకుంభసంభవులు పదంపడి యేమి సేసి రని యడుగుటయు సూతనందనుం డంబికానందనున కి ట్లను భీష్ముండు భయంకరాకారుండై మారుతిపయిం దేరు వఱపె నతనిం గని ధర్మనందనుండు సేయి వీచిన ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకులు దలకడచి యతనితోఁ దలపడి రంతకు మున్న దుర్యోధనువనుపునఁ గవిసినరథికులమీఁదం జేకితానద్రౌపదేయసహితంబుగా సవ్యసాచి యడరె నభిమన్యుండును హైడింబుండును ధార్తరాష్ట్రనిదేసం దఱిమి రిత్తెఱంగున మూఁడుగట్టిమొత్తములు బెట్టిదంబు సేయ మనబలంబులుం గోక పెనంగు చుండె నట్టియెడ. 84

క. ద్రోణాచార్యుఁడు ద్రుపద,క్షోణీశ్వరుమోహరంబు - సుడివడ దివి గీ
ర్వాణులు గీర్తింపఁగఁ బటు,బాణపరంపర లనేక - భంగులఁ బఱపెన్. 85

క. కరిఘటలు మీఁద భీముఁడు, సరభసముగ నేయునార - సంబుల మ్రోఁడై
[1]ధరఁ బడి రూపఱినను దిన, కరుకరములఁ దమము విరియు - గతి దోఁచె నృపా.

క. అఱిముఱి గుఱ్ఱపుదడముల, కుఱికి కవలు రౌద్రరస - మహోగ్రాకృతులై
నఱికిన నచ్చట రథములు, వఱపఁగ రా దయ్యె నుభయ - బలయోధులకున్. 87

తే. నరుఁడు రథికజనంబుపై - సరభసముగ, నేయఁ గేయూరహార - తాటంకశకల
వితతి నిల రొప్పె రాలిన - వివిధపుష్ప,పుంజమునఁ బొల్చునుద్యాన - భూమివోలె.

వ. అప్పు డిరావంతుండు. 89

క. తురగనికరంబుతోడం, గురుసైన్యము దఱియఁ జొచ్చి - కోల్తల సూడం
గర మొప్పె ఘనవిహంగో,త్కరముపయిం గవియుడేగ - తండంబుగతిన్. 90

వ. ఇట్లుక్కు మిగిలి యెక్కుడయర్జుననందనుం గనుంగొని శకునితమ్ములు శుకుండును శర్మవంతుండును వృషకుండును నార్జవుండును గజుండును గవాక్షుండును గుఱ్ఱపుమొగ్గరంబులతో నగ్గలిక నతనిపై వాహనంబులం బఱపి పిఱుదివియక రాయి రాయి దాఁకినట్లు దాఁకి రయ్యిరువాఁగును విచిత్రంబుగా బోర నయ్యార్వురు గాంధారకుమారులు నయ్యిరావంతుం బొదివి సెలకట్టెలవాట్ల డొంకెన పోట్ల నొప్పించిన బరిగోలలపోటులు దాఁకినం గినిసినగంధగజంబుచందం బై. 91

ఆ. అతఁడు ధన్వి యగుట - నశ్వంబుఁదోలఁగ దాఁ,టించి తిరిగియాక - డిందిమగల
నారసములు పెక్కు - నాటించి నొప్పించి, వెగడువఱచెసురలు - వొగడుచుండ.

1. ధరణిం బడి రూపఱి దిన.

వ. అట్టియెడ. 93

క. మును పోటులఁ బడి నొచ్చుటఁ, దనగుఱ్ఱము వడినఁ బడక ధరణికి లంఘిం
చెను మఱవు లేక పేరు,క్కునఁ బటుఖడ్గంబు వెఱికికొనుచు రయమునన్. 94

వ. ఇట్లు భూచారి యయినభుజగరాజదౌహిత్రుం జూచి యేచి యాసుబలసూనులు
సుట్టు ముట్టి. 95

క. పొడవఁగ వ్రేయఁగ నతఁడుం, [1]గడు నుఱ వగునేర్పు కడిమికలిమిం దనపైఁ
బడ కుండఁ గృపాణమ్మునఁ, గడుఁజిత్రపుగతుల జడిసెఁ గైదువు లెల్లన్. 96

వ. ఆరౌతులు వీఁడు గాలుమానిసి యగుటం జేసి మనకు నొప్పింప వెరవు గా
దయ్యెడు నను దుర్విచారంబున. 97

ఆ. ఆర్వురును గడంగి హయముల డిగి పటు,ఖడ్గదీప్తు లడరఁ గదియుటయును
బ్రమరి తిరిగి వారిఁ బండ్రెండుదునియలు, సేసి క్రీడికొడుకు సెలఁగి యార్చె.

క. వెక్కస మందుచుఁ గురుపతి, రక్కసుతో ననియె నియ్యురగదౌహిత్రుం
డొక్కఁడ మనసైన్యంబు, లుక్కడఁచుచు నున్నవాఁ డాలంబున కంటే. 99

— ఆలంబుసునిచేత నిరావంతుఁడు మృతుం డగుట. —

వ. అని యాతనివలను సూపినం గని దైతేయనాథుండు. 100

ఆ. కడఁగి నడచి మాయ గావింప నయ్యిరా,వంతునశ్వసేనయంతసేన
పుట్టివారిమీఁదఁ బురికొని తలపడి, సమయఁజేసె నదియు సమసె నధిప. 101

వ. అయ్యిరావంతుం డొక్కరుండును బొలివోనివిక్రమంబున నలంబుసుని మా
ర్కొని రయంబు మెఱయ మెఱుంగు మెఱసినట్లు గవిసి కరవాలంబున విల్లు
దునిమిన దనుజుండు వినువీధి కెగసి మాయాశరంబుల నతని నొప్పించినం
గోపించి గగనంబునకు లంఘించి. 102

క. ఘనఖడ్గంబున వానిం, దునుమ నలంబుసుఁడు దోడ్తో నుజ్జ్వలయా
వనరూపము గ్రొత్తగఁ గై,కొని పెనఁగం బెనఁగఁ బార్థుకొడు కచలుం డై.

క. జననీవంశంబునఁ గల,యనుపమమాయానుభావ మాత్మఁ దలఁచి శే
షునిచందం బగురూపం,బునఁ బేర్చి యనేకనాగపుంజముతోడన్. 104

చ. అడరిన దానవుండు గరుడాకృతిఁ గైకొని మాయతోడ లోఁ
బడ భుజగంబులం బొదివి పట్టి రయంబున మ్రింగి యప్డు చే
డ్పడునరుపట్టికంఠము గృపాణమునం దెగ వైవ మేదినిం
బడి మొగ మొప్పెఁ బూర్ణశశిభాతి వికారము లేనిచెన్నునన్. 105

వ. అంత వియత్తలంబుదాత్తమిహిరమండలమండితమధ్యం బయ్యె నని చెప్పిన
విని ధృతరాష్ట్రుం డయ్యిరావంతుండు వడినం బాండవులును వారియోధవీరు
లును జేసిన తెఱంగు సెప్పు మనవుడు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 106

1. గడువడి పేర్వసను గడిమి.

శా. క్రోడంబుట్టువుపాటు సూచి యలుకన్ దుర్వారశుంభద్గతిన్
హైండింబుండు మహాసురేంద్రుఁడు గజేంద్రారూఢుఁడై సంగర
క్రీడాలోలతఁ దన్ను మీఱి విలసద్దోర్గర్వం బొల దిక్చక్ర మ
ల్లాడన్ బెట్టుగ నార్చి చొచ్చెఁ గురుసైన్యంబున్ మహోగ్రంబుగన్. 107

చ. కరమున నున్నశూలమునఁ గ్రమ్మఱమెఱుంగులు శత్రుసైన్యభీ
కరములు గాఁ గజాశ్వభటసంఘముల న్నడి గ్రుచ్చినట్లుగాఁ
జెరువుచు వచ్చువానిఁ గురుసింహుఁడు సూచి మదాంధసింధురో
త్కరరభసాతిభీషణముగాఁ గవిసెం బటువిక్రమోద్ధతిన్. 108

క. వంగాధిపతియు శౌర్యో,త్తుంగతనుం డగుచు నీసుతుం దలరఁగ దై
త్యుం గదిసె గాఢమదమా,తంగఘటలతోడ నవుడు దారుణభంగిన్. 109

వ. ఇట్లు దన్ను బెట్టు గిట్టినకరినికరంబులం గని పొంగి కరవాలంబు గొని యడరి ఘట్టోత్కచుండు. 110

క. కరదంతకర్ణమస్తక,చరణము లని తోఁప కుంపసచందముగా ని
ష్ఠురవిక్రమకేలీవి,స్ఫురణంబున రూపు మాపె సురలు నుతింపన్. 111

వ. ఇవ్విధంబున గజంబులు వొలిసిన గజపురనాథుండు రోషంబున నురవడించి నారాచవృష్టి ముంచి వేగవంతుండును విద్యుజ్జిహ్వుండును బహ్వాశియు ననుదనుజప్రధాననాయకు[1]లం బ్రేతపతిపురంబున [2]కనిచి యాభీమసేనతనయుతనువున నిశాతశరంబులు నించినం గోదండపాణియై క్రోధాగ్నిజ్వాలలు నిగుడుచున్నవునఁ బటుబాణజ్వాలలు నిగిడించి కదిసి కురుపతి నవలోకించి యతండు. 112

ఉ. పాడియు సత్యముం గలుగు పాండవకోటికి నీవు దొల్లి యా
ప్వాడిమెయిన్ సభం గిరము భంగ మొనర్చితి నాఁటియుందఱుం
జూడఁగ నేఁడు తత్ఫలము సూపెద నీ కని మూఁదలించి మై
నాడఁగ నేసెఁ గృష్ణభుజగావలిఁ బోలిననారసంబులన్. 113

క. దానికిఁ జల మెడలక నీ,సూనుం డాపవనసూనుసూనుని మేనం
దా నుగ్రశరము లిరువది,యేను వెసం గీలుకొలిపె నిభపురనాథా. 114

తే. అసుర గినిసి కృతాంతజిహ్వాయనుబోని,శక్తియెత్తిన నమ్మహీశ్వరున కపుడు
వంగపతి యడ్డపడుటయు వానిగజముఁ, గూలవైచిన నాతండు నేలకుఱికె.

క. ఏనుంగు వడిన నచ్చటి,సేనలు గెరలుటయు రాజసింహుఁడు దన్నుం
దాన పురికొల్పికొని వెఱ, పూనక దానవుని యెదుర నొక్కఁడ నిలిచెన్. 116

క. నిలిచి మహాస్త్రం బెఱమం,టలు గ్రమ్మఁగఁ బెలుచ నేయుటయు నడుమన చె
క్కలు గాఁగ నేసి దిక్కులు, నలిగులిగా నతఁడు సింహనాదము సేసెన్. 117

వ. ఇట్లు సేసిన విని గాంగేయుండు గురుపతియోధవీరులం గలయం గనుంగొని.

---

1. లుద్రేకంబునఁ గదిసిన వారిం బ్రేత. 2. కనిచి రణప్రారంభంబునం గదిసి యాభీమ.

క. భీమునితనయుం డత్యుద్దామగతిఁ రాజుఁ దొడరి ✽ తత్కరటిఘటా
స్తోమంబు గూల్చి యాతని,పై మాఱి పెనంగినట్లు ✽ బలువిడిఁ గవిసెన్. 119

వ. ఆఘటోత్కచుండు దివిజులకు నజయ్యుండు మీఱి వేవేగ రారాజుం గూడికొనుం డనిన సేనాపతిపలుకులకు గురుకృపాశ్వత్థామచిత్రసేనులు బృహద్బలబాహ్లికావంతీనాథభూరిశ్రవసులును సైంధవసోమదత్తవివింశతివికర్ణులు నేకోద్యోగంబునం దమతమయనుచరు లైనయోధవీరసహస్రంబులతో రథంబులు దోలికొని చని భవత్తనయుం బరివేష్టించి హిడింబాతనయుం దాఁకిన నతండును దైతేయబలంబులం గొని బలిమి మెఱసి నిలిచి మార్కొనియె నారెండుసైన్యంబులు నొండొంటి కెదిర్చి పేర్చి పెనంగుచుండ నాభీమసేననందనుం డాచార్యప్రభృతులగునాపన్నిద్దఱపై బహుప్రకారక్రూరబాణంబులు వరఁగింప నందు. 120

—.. ఘటోత్కచుండు ద్రోణాచార్యప్రభృతులతో యుద్ధంబు సేయుట. ..—

క. కొందఱనూతులు వొలిసిరి, కొందఱచాపములు దునిసెఁ ✽ గొందఱపటుల
స్యందనహయాలి పడియెను, గొందఱయంగములు వ్రస్సెఁ ✽ గురుకులముఖ్యా.

వ. ఇట్లతిరథమహారథులం జిక్కువఱచినరక్కసుని కలిగి రయంబున సాధనంబులు సమకట్టికొని రభసంబున నాకుంభసంభవాదిద్వాదశరథికవరులు నొక్కపెట్ట చుట్టు ముట్టి మహాస్త్రజ్వాలాజాలంబులం బొదివిన. 122

ఆ. ఓర్వ రాక దానవోత్తముఁ డంబరవీథి కెగసి పోయి ✽ విపులరవము
సెలఁగఁ బెలుచ [1]నడరిసజీమూతభంగి దుర్దాంతుఁడైనఁ జూచి ✽ ధర్మసుతుఁడు.

వ. భీమసేనుతో ని ట్లనియె నిక్కడ భీష్మబాణంబ బడినపాంచాలబలంబులఁ బరిపాలింపను నక్కడ నాచార్యాదుల కగపడ్డఘటోత్కచుం గావను వలసియున్నయది యివ్వలనికిం గవ్వడి గలం డవ్వలనికి వేగంబ యరుగు మనిన సింహనాదంబు సేయుచు. 124

క. కౌరవబలములు సుడివడ, మారుతి గవియుటయు మెఱసి ✽ మార్కొని కురుధా
త్రీరమణుఁ డర్ధచంద్రా,కారశరము దొడిగి ధనువు ✽ గ్రక్కునఁ దునిమెన్.

తే. తునిమి తోడన క్రొవ్వాఁడి✽దొడ్డనార
సంబు భీమునివక్షస్స్థలంబు దూఱ
సేయుటయు సోలఁ గని ద్రౌపదేయు లడరఁ
గడఁగె సౌభద్రుఁడును ఘటోత్కచుఁడుఁ గలసె. 126

వ. ఇట్లు దండి నొచ్చినఁ బాండుపౌత్త్రులు నీపుత్త్రునిపై నొక్కపెట్ట మిక్కుటంబగుకోపంబునం గవిసిన. 127

చ. కని కృపబాహ్లికాదిరథి✽కప్రకరంబు గడంగి వారి మా
ర్కొని పెనఁగంగఁ దేఱి కడుఁ ✽ గ్రూరత నేచినమారుతాత్మజుం

1. సొదరి; సుదరి.

జెనసి గురుండు ర క్తపరిషిక్తుని౯ జేసిన నాతఁ డల్గి యా
తని నొకనారసంబున నురంబున గ్రుచ్చి మూర్ఛ మునుంగ జేసినన్. 128

మ. ధనురాచార్యుని౯ జూచి తత్తనయుఁడు౯ ధాత్రీశుఁడు౯ భీము మా
ర్కొని రాతం డెలనవ్వు నెన్నుగ గడాఘోరాకృతిం దేరు డి
గ్గినయాలోనన తేటి ద్రోణుఁడు గడంగెం జూచి తోడై కృపా
దినికాయంబు గడంగి వాయుసుతుపైఁ దివ్యాస్త్రముల్ నింపఁగన్. 129

క. ఏపున హిడింబసుతుఁడును, ద్రౌపదిపుత్త్రులు సుభద్రాతనయుఁడుఁ గోపో
ద్దీపితులై వారలయాటోపముఁ గుదియించి రతిపటు ప్రదరములన్. 130

వ. అప్పు డనూపభూపాలుండును భీమసేనసఖత్వలోలుండు నగునీలుండు నశ్వత్థా
మం దొడరి నొచ్చినం గని ఘటోత్కచుండు. 131

క. తలపడి యగ్గురునందనుఁ, జలమున నొప్పింప గురుఁడు సరభసముగ ను
జ్వలబాణావృతుఁ జేసిన, బల మఱి దనుజుండు మాయ బన్నెఁ గుపితుఁడై.

వ. ఇవ్విధంబున హిడింబాసూనుండు సేసినమాయం జేసి. 133

క. గురుఁడు మొద లైనయాప,న్నిరువురుఁ గురుపతియు నొవ్వ నేటులఁ బడి నె
త్తురు దొరఁగ సోలి సంగర,ధరణిం బడినట్లు దోఁచెఁ దత్సేనలకున్. 134

చ. కనుఁగొని సైన్యముల్ విఱిగి క్రందుకొన౯ నెనఁ బాఱ నావగా
తనయుఁడు సేన నాఁగి యివి దైత్యులమాయలు గాని బొంకు బొం
కని యెలుగెత్తి చెప్పఁగ భయంబున నమ్మక పోయె నట్లు వో
యినఁ జనుదెంచెఁ గౌరవమహీశుఁడు దీనత భీష్ముపాలికిన్. 135

వ. వచ్చి యిట్లనియె. 136

క. నీవును ద్రోణుఁడుఁ గలుగం,గా వైరులచేత నేను గష్టపడితిఁ గా
దే వారితోడఁ దలపడి, చావొండెను విజయ మొండె సంపాదింతున్. 137

చ. అన విని నవ్వి పాండవులయంతటివారికిఁ గాక నీకు మా
ర్కొన నగు నయ్య [1]యిప్పరుసుకుత్సితవర్తన మిట్టిదు స్తరం
బునఁ దగులావు సేయు మనుజబోఁటులు లేరె చలంబు డింపు మీ
వని పతితోడఁ జెప్పి సరిదాత్మజుఁ డప్పుడు ప్రాభవంబునన్. 138

వ. భగదత్తు నాలోకించి, 139

క. దనుజు లొనరించుమాయలు, నిను: జేరవు వారి గెలుకు నీ విప్పుడ యా
జనపతి మెచ్చఁగ నాదైత్యుని గెలువుము నీదుసేనతో నడరి వడిన్. 140

వ. అని భీష్ముండు పలికినం బ్రాగ్జ్యోతిషపతి మేటిమగండు గావున నమ్మాటకుం బొంగి
సింగం బడరినచందంబున నార్చి సుప్రతీకంబు నెక్కి సేనాసమేతుం డై. 141

1. యిప్పుడుమ ♦ కుత్సిత.

తే. పరఁగి తోఁతెంచు పాండవబలము మీఁదఁ
గవియుటయు నంతనంతఁ గౌరవులమూఁక
మరలి యేర్పడఁ జూచి యక్కమ్మాట యపుడు
నిజముగాఁ గొని యాజికి నిగిడె మగుడ. 142

వ. ఇట్లుభయసైన్యంబులుం [1]దలపడినసందడికయ్యంబున నపరాహ్ణం బగుచునుండ.

క. నగపతియుఁ బోనిగజపతిఁ, దగ నేడ్తెఱ నెక్కి ప్రబలదైత్యబలముతో
నిగుడంగ ఘటోత్కచుండా, భగదత్తునిమీఁదఁ గవిసెఁ బార్థివముఖ్యా. 144

వ. తదవసరంబున వృకోదరుం డరదంబు రయంబు మెఱయ నయ్యభిమన్యుద్రౌపదేయప్రముఖులుం దానును హైడింబునకుం దోడై కడంగె నట్టియెడ. 145

ఆ. పొదివి పలువు రేయఁ బొడువ వ్రేయఁగ భగదత్తుదంతి రక్తధార లొప్పెఁ
జెలువు రెట్టిగాఁగ జేవుఱుసెలయేఱు, లున్నతాచలమున నురలునట్లు. 146

క. శూలంబున హైడింబుఁడు, గాలాకృతితోడ వైవఁగా నది పొడియై
రాలెడునట్లుగ మగఁటిమి, వ్రాలినభగదత్తుఁ డేసె వడి భల్లమునన్. 147

వ. ఇ ట్లేసి యార్చి వెండియు. 148

ఆ. భీముహారులఁ గూల్చి పేర్చి సౌభద్రాది, యోధవరుల నెల్ల నుఱక తఱుచు
టంపవానఁ దడిపి హయరథభటసమూ, హంబుఁ జంపె సమదహస్తిఁ బఱపి.

క. మందరము మహాంభోనిధి, యందుఁ దిరుగునట్లు, పాండవానీకములో
నం దిరిగి సుప్రతీక మ, మందగతిం జంపెఁ బెక్కుమాతంగములన్. 150

క. అలిగి దశార్ణాధీశుఁడు, గొలిపెను భగదత్తుమీఁదఁ గ్రూరగజము న
జ్జ్వలము లగునతనితోమర, ములతాఁకున నది చలించి మొగతిరిగె వెసన్.

వ. ఇవ్విధంబునం బోరుభగదత్తుం గనుంగొని గండు మిగిలి కురువిభుండు గురుకృపాది యోధవీరసమేతంబుగాఁ దఱిమినం దమబలంబులు గోలాహలబహుళంబు లగుటయుఁ బాండవాగ్రజుండు పార్థపాంచాలపురస్సరుండై యవ్వాలనికిం గ్రొవ్వాలరం గోత్రల సేసె నట్టిసమయంబున. 152

—✿ ఆర్జునుఁ డిరావంతునిచచ్చుట భీమునిచే విని దుఃఖించుట. ✿—

క. నరుఁడు ధనుర్గుణరావ, స్ఫురణంబును దేవదత్తభూరిరవము నం
బరము వగిలింప నానా, శరములఁ గురుసైన్యసరభసత్వం బుడిపెన్. 153

ఆ. అపుడు సేరి భీముఁ డతనికి భుజగేంద్ర
కన్యకాసుతుండు గలనఁ బడుట
నల్లఁ జెప్పుటయును నడలి యొచ్చట నని
యడిగి యతఁడు నూవ నచటి కరిగి. 154

1. దలపడి సందడికయ్యంబుగా నపరాహ్ణంబునం బెనంగు చుండ.

వ. దనుజఖండితుం డగుచు పడి యున్నయయ్యిరావంతుశరీరంబు గనుంగొని యా
ధనంజయుండు. 155

చ. ఘనతరశోకవేగమునఁ గన్నుల నీరులు నించి యాసురో
ధనువిపినీతియుం బిరప ధర్మతనూజుఁడు సంధి గోరి ప
ల్కినతగవుం గడంగి యునికిం దలకొన్ననిజోద్యమంబుఁ దో
చిన మదిఁ దిట్టుచుం విసుతి సేయుచు రోయుచు నుండె నయ్యెడన్. 156

వ. ఇట్లు పుత్త్రశోకానలసంతప్తచిత్తుం డగుసవ్యసాచిం జూచి గోవిందుండు మంద
స్మితంబు సేసిన. 157

క. తని యతఁడు దెలిసి నీచే, వినినది యిది మున్న దీని విధిచితి నహీంభం
జన తేరు నడపు గురుబల, వినిపాతనపాటవమున విహరించుటకున్. 158

వ. అని పలికినం బద్మనాభుండు రథంబు రయంబున మునకొనపయింపుచుఁ బార్థుం
డు పటుబాణపరంపరలు పరగింప భగదత్తుండును గృపాచార్యుండును త్రిగర్త
పతియును భీష్ముం గూడుకొని యాక్రీడి నెదిర్చిరి సాత్యకి యుదరినం గృతవర్మ
బాహ్లికులు మార్కొనిరి మారుతి గవిసినం గుంభసంభవుండు దలపడియె నతని
ప్రాపున నేపు మిగిలి నీపుత్త్రకు లాబకమర్దను మర్దింపం గడంగి కవిసిన. 159

క. గురునంపవెల్లి నాఁగుచు, సరభసముగ వారిమీఁద శరవర్షంబుల్
గురియుచు వారలయమ్ములఁ, దెరలక భీముండు పటుగ్రతిస్యందనుఁ డై. 160

వ. సమరక్రీడ సలుపుచుఁ గురుకుమారులు దొరఁగించునారాచధారల నొచ్చి
యాజ్యధారాక్రాంతుం డై నయర్చిష్మంతుండునుం బోలె మండి యుద్దండకోదండ
నైపుణ్యంబు సూపినం గుండభేదియు ననాధృష్యుండును గనకధ్వజుండును విరావి
యు సుబాహుండును దీర్ఘబాహుండును దీర్ఘలోచనుండును దీర్ఘనిద్రం బొందిరి
పెఱవారు వెఱచఱచి విఱిగి పఱచిన నజంబుల వెనుకొనువృకంబువిధంబున
వృకోదరుండు దోర్విలాసంబు మెఱసె నప్పుడు బ్రొద్దు గ్రుంకు చుండ నీపెద్దకొ
డుకు బలుమొనలం బురికొల్పికొని చలంబునం గోత్తల సేసినం గౌంతేయవ్యూ
హంబులు నభినవోత్సాహంబునం బోర పెనంగిన. 116

తే. ధరణి నెత్తుటఁ దోఁగి యాభరణకాయ
శస్త్రఖండజాలంబులఁ జాల నొప్పెఁ
బలుచ గాకుండఁ గుంకుమ మలఁది పెక్కు
దెఱఁగులోడవులు దొడిగినతెఱవవోలె. 162

---

*"క. నీచెలువుమ నీబలువున, నీచతురత నీబలంబు నీసాహసముల్
నీచక్కఁదనము నే నే, రాచూలికిఁ గలుగఁ గందునరా రాకుత్తా.

వ. అని యంత నిలువక." ఈ పద్యగద్యములు 155-వ దానికిఁ దర్వాత నచ్చుప్రతులలో
ముద్రింపఁబడి యున్నవి గాని వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టవు.

వ. అంత. 163

క. తిమిరము గవిసినఁ బాండవ,సమితియుఁ గౌరవులు రణము । సాలించి నిజా
వసములకుఁ దగఁ జని రయ్య,ష్టమయామిని నుదితపటువిస్మయాకులం దనరన్ 164

క. కురువిభుఁడు నగరు సొచ్చియుఁ, జొరమిన గాంధారవిభుని । సూతతనూజున్
ద్వరితముగఁ బిలువుమనియా,తురతం బలుమాఱుఁ జెప్పె । దుశ్శాసనునన్.

వ. చెప్పిన నతండు వారిం గూర్చుకొని వచ్చుటయు నేకాంతంబున నమ్మహీకాంతుండు వారలతో ని ట్లనియె గాంగేయగురుకృపాశ్వత్థామలు మధ్యస్థులై పాండవబలంబులం జెఱుచునట్టిసంరంభంబునకుం జొరరు మనసేనలు నానాఁటికి సన్నంబులై సమయుచు వచ్చె నేమి సేయం గలవార మనిన విని రాధేయుండు రణక్రీడాలంపటుం డై. 166

క. నరనాథ యింక భీష్ముని, దురమునకుం దేకు మేను । దోర్బలవిభవో
ద్ధురతం బాండుకుమారో,త్కరముం దత్సేనలఁ మృదం బఱఁగింతున్. 167

క. అని పలికిన విని దుశ్శా,సనుఁ గనుఁగొని మనము వోయి । శాంతనవునిభం
డన ముడిపి వత్త మని చె,ప్పి నరేంద్రుఁడు వీడుకొల్పెఁ । బెఱవారిఁ దగన్. 168

వ. ఇట్లు కర్ణసౌబలుల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి బహుప్రకారసౌరభసంవాసితంబు లగుజలంబుల జలకం బాడి పరమసురభిచందనానులేపంబులను జీనిచీనాంబరపరిధానంబులను మహనీయమాల్యాభరణంబులను బ్రస్ఫీతమణిమయభూషణధారణంబులను దగ నలంకృతుండై తమ్ములుం దగువారలుం బరివేష్టింపఁ బరిమళపరంపరాభాసిత నూతనతైలధారాభిషేక ప్రదీపితంబు లయినకరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ వేత్రహస్తులు దొలంగు తొలంగుం డని సందడి నెడగలుగ జడియ వందిసందోహంబులు సంకీర్తనంబులు సేయ మాగధమంజులగానంబులు వీనులం బొరయఁ బాఠకపఠనరవంబుల మనంబు రంజిల్ల రమణీయరత్నఖచితం బగురథం బెక్కి మందమందగమనంబున మందాకినీనందనుమందిరంబు సేరం జని తదీయద్వారంబునం దేరు డిగ్గి దుశ్శాసనుముంజేయి కరతలంబున నవలంబించి యల్లన నడచి యుచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి యప్పితామహుపాదంబులకుం బ్రణామంబులు సేసి తత్సమీపంబున సముచితకనకాసనంబున నతం డనుప నాసీనుం డై చేతులు మొగిచి యమ్మనుజపతి యతనితో ని ట్లనియె. 169

మ. నిను ము న్నెంతయు నమ్మి పాండవుల యుగ్రోన్మేషంబు నేఁ జీరికిం
గొన నీపౌరుషచందముల్ దెలియఁ బెక్కుల్ సూచితిం జేరి చే
రి నయం బిచ్చుచు నొంప నూఱ్కొనక వారిం బట్టి పాలార్చె దొం
డన నేరం గురుముఖ్య యింక నిట నీ । వాలంబు సాలింపవే. 170

చ. అనిమొన దేవదానవుల । కైనను మాఱ్కొన రాదు నిన్ను నేఁ

డెనిమిదినాళ్లు లయ్యె సమ§యింపవు నొంపవు సవ్యసాచి న
ప్పని యటు లుండనిమ్ము నినుఁ § బ్రార్థన సేసెద నింతవట్టు నా
చనవునఁ బోవ నిచ్చి నృప§సత్తమ పోరికిఁ గర్ణుఁ బంపవే. 171

వ. అనవుడు. 172

క. అమ్మాట మానసమునకు వా,లమ్మై తాఁకుటయు భీష్ముఁ § డత్యంతవిషా
దమ్మున నించుగవడి మా,నమ్ము దగం దాల్చియుండె § నతవదనుం డై. 173

వ. పడంపడి నిట్టూర్పు నిగిడించి మొగం బెగయించి భూపాలు నాలోకించి. 174

క. తలకొని నీకుం బ్రాణం,బులు డాఁపక యోపినట్లు § పోరఁగ నిమ్మైఁ
బలుకఁ దగునె యొక్కట నా,వలనం గలభక్తి యెల్ల § వమ్మునఁ గలయున్. 175

వ. అని పలికి యలుక వొడమి వెండియు. 176

సీ. కాల్పడే మహనీయ§ఖాండవం బింద్రుని, నమరగణంబుతో § విముఖుఁ జేసి
బహుదివ్యశరములు § వడయఁడే యొక్కటి,బవరాన మెప్పించి § శివునిచేత
గంధర్వులకు నోడి § కర్ణుండు నీతమ్ము,లును బాఱ విడిపించి§కొనఁడె నిన్ను
విను నను ద్రోణు నా§తనిపుత్త్రుఁ గృపుఁ గర్ణు, గెలిచి విరాటుగో§వులఁ గొనఁడె

ఆ. తక్కు పెక్కుతెఱఁగులఁ § బెక్కండ్ర నేమిమి, సేసె వినమె యట్టి§జెట్టి నిన్ని
దినము లిట్లు దొడరి § పెనఁగియు నీచేత, నేఁడు వినఁగ వలసె § వేఁడిపలుకు.

క. తగనిపని యని తలంపక, పగ గొంటి విజయ్యుకైన§పాండుసుతులతోఁ
దెగి యింక నీవు రణమున, మగఁటిమి వాటింపు రిత్త§మాటల నగునే. 178

వ. అని మఱియును. 179

క. గాండీవి గెలువ రాదు శి,ఖండిని జంపంగ నాకుఁ § గాదు వినుము న
న్నొప్పించుమగలు మార్కొ,నినం, జెంపుదు నగ్రముగ మున్న § చెప్పితి నీకున్.

క. ఏనును నాదళమును ద్రుప,దానీకవిరాటసైన్య§యాదవబలసం
తానములతోడఁ బెనఁగెదఁ, బూనుఁడు మీ రెల్లఁ బాండు§పుత్త్రుల గెలువన్.

ఆ. నడికిరేయి వచ్చి § నను నొవ్వఁ బలికినఁ, గలుగునయ్య జయము § గడఁగి నీవు
నడవు మనికి నెల్లి § నాచేతి[1]బలుపు నూ,చెదవు గాక వేయుఁ § జెప్ప నేల. 182

క. అనినఁ బ్రియమంది నగరికిఁ, జని పతి సుఖనిద్ర సేసి § సముచితసమయం
బున మేలుకాంచి కయ్యం,బున కాయిత మయ్యె మేను § పొం గారంగాన్.

వ. ఇట్లు సన్నద్ధుం డయి బలంబుతో వెడలి నీపుత్త్రుండు భీష్ము నుపలక్షించి భూపతి
ప్రకరంబులతో ని ట్లనియె. 184

—•• భీష్మునినవమదివసయుద్ధము. ••—

తే. ఇతఁడు పాంచాలు రాదిగ § నెల్లబలముఁ
జంపి పాండుతనూజుల § సమరభూమి

1. బయవు.

గెలువఁ గలవాఁడ నని రాత్రి ◊ పలికె నేఁడు
దలఁచి మనలావుఁ జేవయు ◊ మెఱయ వలయు. 185

క. అనియాడుతలుపమాటలు, విని బీభత్సుండు సిగ్గు ◊ విపులవిషాదం
బును నొక్కపెట్ట పుట్టఁగ, ననిమిషతటినీతనూజుఁ డతిదుఃఖితుఁ డై. 186

వ. తన్నుం దాన యుపశమించుకొని యున్నం గనుగొని కౌరవేశ్వరుం డతనిక
న్నెఱింగినవాఁ డై దుశ్శాసనునితో ని ట్లనియె. 187

క. మన మెల్ల బితామహు నొద్దన యుండుద మదియుఁ గా కీతనిముందటఁ బె
ట్టన వలయు శత్రుబలము,ర్దను లిరువదిరెండువేలరథములవారిన్. 188

వ. అని నియోగించిన నతం డట్ల చేసె నద్ధరణీశుండు గురుకృపాశ్వత్థామల నాలో
కించి గాంగేయుం జూపి సత్యవ్రతుం డగునీతండు శిఖండిపై సేయునని మనమె త్తి
విడియున్నాఁడ చెప్పుట మీఱెఱుంగుదుర కాదె యన్నిచునకు నోచరంబు గాకుం
డ నిమ్మహానుభావుం బాదివిగొని రా వలయు ననిన వారలు నట్ల కాక యని ర
య్యమరనదీసూనుండు సర్వతోభద్రవ్యూహం బొనర్చి నందుఁ గృపాచార్య
కృతవర్మశల్యశకునిసుదక్షిణసైంధవులును గురుకుమారులుం దానును ముందట
నిలిచెఁ దదనుమతిం గుంభసంభవభూరిశ్రవోభగదత్తులు వలపటను సోమదత్త
ద్రోణపుత్రవిందానువిందులుదాపటను హాలాయుధాలంబుసశ్రుతాయువులు వెను
కను ద్విగర్తప్రకరపరివృతుం డై జననాథుండు నడుమను నిలిచి రంతకు మున్న
కౌంతేయులు సైన్యసమేతంబుగా వెడలి రట్టియెడ నర్జునుండు మన మొగ్గ
రంబు నూచి ధృష్టద్యుమ్నున కి ట్లనియె. 189

తే. కంటె గాంగేయు నతనిచక్కటి శిఖండిఁ, బెట్టుమీతని మనమెల్లఁ ◊ బిండుగట్టి
పొదివికొని వత్తమివ్విధంబునకుఁ దగ ద,ళంబుగా మోహరింపు బలంబునెల్ల.

వ. అనిన విని యతం డట్ల చేయుదునని సాత్యకివిరాటులు వలపటను నభిమన్యు
పాంచాలకేకయులు దాపటను నకులసహదేవద్రౌపదేయపురస్సరుం డైన యుధి
ష్ఠిరుండు నడుమను జేకితానకుంతిభోజులు వెనుకనుంగా నొనర్చి యగ్రభాగంబు
న శిఖండి నునిచి యతనికెలంకుల డాసి భీమసేనఘటోత్కచు లొక్కవలనను
బార్థుండుఁ దాను నొక్కదిక్కున నిలిచి తక్కినయోధవీరులం గలయంజేర్చి గట్టి
మొనగా నమర్చె ని ట్లుభయసైన్యంబులుం బన్ని భేరీభాంకారశంఖాదినిస్వన
గర్జానూర్జితబహుళంబుగా నొండొంటిం దాఁకె నట్టిసమయంబున. 191

క. చెంగట నభిమన్యుండు పిశంగతురంగప్రచారచంచద్రథుఁ డై
పొంగి మనదిక్కు ప్రజమీఁ,దం గవిసెం జిచ్చు దూదిపైదరికొనుమాడ్కిన్. 192

వ. ఇట్లు గవిసి. 193

తే. మెఱసి మండలచారియై ◊ కొఱవి ద్రిప్పి,నట్లు గురుకృపసింధురాజాదు లైన
యోధవీరులు వెగడందనులివు మిగిలి, తరువఁబడునబ్ధి క్రియ సేనదిరుగఁబడఁగ.

వ. ఇట్లు మాఱులేక తఱుముచున్న సౌభద్రుం గనుంగొని కౌరవపతి యలంబుసుతో
నిట్లనియె వీఁడు రెండవయర్జునుం డై మనబలంబులఁ గలంచుచున్నవాఁ డర్జున
నందను నెదుర్కొన నీవ కాని మాఱు లే దేము పాండవుల కడ్డపడియెదము
నీవు వీనిం బొదివి భంజింపుము. 195

అలంబుసుఁడు దుర్యోధనప్రేరితుం డై యభిమన్యునిపైఁ గవియుట.

క. అనవుడు నతండు దుర్దమదనుజావలి మున్నుగాఁగఁ | దఱిమెం గుంతీ
తనయబలము గాకులు, పెనుగాలిం దూలునట్లు | భీతిం జెదరన్. 196

ఉ. అప్పుడు ద్రౌపదేయులు రయంబున నడ్డము సొచ్చి దైత్యులం
గుప్పలుగా మహిం జెలుచఁ | గూల్చిన దానవనాథుఁ డమ్మలం
గప్పెఁ గడంగి వారల నఖండపరాక్రమలీల వారు వాఁ
డొ వ్పతి తేఁకూఁబరము | యూఁతగ వ్రాలఁగ నేసి యార్చినన్. 197

క. ఆలోనన తెప్పిఱి లయా,కాలుండునుబోలె నసుర | గన్నుల నిప్పుల్
రాలఁగ వారలసిడములు, నేలం బడ నేసి చాపనికరము ద్రుంచెన్. 198

వ. త్రుంచి నవ్వుచు. 199

తే. ఒకని నొకని నైదై దుమ్మహో | గ్రభాసు
రాస్త్రముల నేచి నొంచిన | నతనిమదము
సొంపు సోదరవ్యథయును | జూచి యడరె
నప్పు డాతనిపై సుభద్రాత్మజుండు. 200

వ. అప్పు డుభయసైన్యంబులవారును వెఱఁ గంది. 201

క. దనుజుఁడు మాయాధికుఁ డ,ర్జునతనయుఁడు దివ్యశరధరుం డె ట్లగునో
యనుచుండఁగ నయ్యిరువురు, నని సేసిరి వృత్రవాసవాకృతి దోపన్. 202

క. ఇతరేతరశరకృతశో,ణితధారలు నిగుడ నపుడు | నిర్భరదావ
ద్యుతు లడరఁ బొలుచునగముల,గతిఁ బొలిచిరి వార లప్రకంపోన్నతు లై.

క. దనుజేశ్వరుండు మాయం, బొనరించినఁ దమము గవిసె | భూనాయక ఫ
ల్గునసుతుఁడు భాస్కరాంబక,మున వెలుఁగొనరించె నసురసమూహము వొగడన్.

తే. అసుర వెండియుఁ బెక్కుమాయలు ఘటింప
శక్రపౌత్రుండు దివ్యాస్త్రజాల మడరఁ
జేసి యన్నింటి నడఁగించి | చెలఁగి నొంప
రథము డిగి పాఱెఁ బెలుచ నారాతుసుండు. 205

క. రక్కసుఁడు విఱిగినం గడు, నుక్కున సౌభద్రుఁ డడరుసురవడి గని న
ల్దిక్కులం బఱచెం దమలోఁ, జిక్కువడుచుఁ గౌరవేంద్రసేనలు భీతిన్. 206

వ. అప్పుడు పెక్కండ్రు రథికులతోడం గూడి గాంగేయుం డభిమన్యుపయిం గవిసిన.

తే. అతఁడు దానికిఁ దలఁకక | యుందఱకును, నన్నిరూపు లై పోరంగ | నర్జునుండు

సరభసంబుగ భీష్ముపై గురియింపఁ, బొంగియిరువాఁగు నిరువురఁ బొదివె బెరసి.

వ. అట్టిసంకులసమరంబున నభిమన్యుపై గడకుకృపాచార్యుం దాఁకి సాత్యకి బెడిదంపునారసంబు లేసిన వాని నన్నింటిని నశ్వత్థామ నడుమ యతనివిల్లు ద్రుంచినం గోపించి. 209

క. ఆసాత్యకి వేలోకవి, ల్లాసురగతి నెత్తియుగ్ర మగునారాచం
బేసిన నాతఁడు గేతు, వ్యాసక్తుం డయ్యె మూర్ఛ వచ్చి నరేంద్రా. 210

క. ఆలోవన తెలిసి మెఱుఁగు, వాలికతూపు తఁ డతనిశ్రవణమున కుఱుం
గీలించి నిడుము గ్రక్కున, నేలం బడ నేసి యార్చె నింగి వడంకన్. 211

వ. దానికిం గినిసి శినిమనుమండు పౌగరు మిగులునారాచనిచయంబులం బొదివిన నశ్వత్థామ రాహుగ్రస్తుం డగునుగ్రభ స్తిబింబంబో తె నైనం గనుంగొని. 212

క. ద్రోణాచార్యుండు సుత, త్రాణపరత్వమునఁ గృష్ణశరవృష్టిపై న
క్షీణోద్ధతిఁ గవియుడు గీ, ర్వాణాధిపసుతుఁడు వచ్చి వడి నెడఁ జొచ్చెన్. 213

చ. అనవుడు నాంబికేయవసుధాధిపుఁ డిట్లను ద్రోణుఁ డాత్మ న
ర్జునునకుఁ గూర్చు నాతఁడు గురుం గని యెంతయు భక్తి సేయు వా
రనిఁ దమలోన నట్లు పెన వవ్వుడు దార్కొని యెట్లు పోరిరో
వినఁ గల దేర్పడం జెపుము విస్రుతభంగిగ నాకు సంజయా. 214

వ. అనిన నానూతనందనుం డతని కిట్లనియె. 215

క. క్షాత్రము దలకొని సంగర, ధాత్రికి నేతెంచి గురులు దండ్రులు దమ్ముల్
పౌత్త్రులు శిష్యులు మామలు, పుత్త్రులనం గలదె తొడరి పోరన వలయున్.

-ఆర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధము సేయుట.-

వ. వినుము. 217

సీ. అర్జునుం డడరి ద్రోణాచార్యు మూఁడునా, రసములు నేసి యుగ్రంబుటంప
వెల్లువ వఱపిన వెగ డొంద కాతఁ డాతని మేనఁ దూపులు దఱచు గాఁగ
నాటించె నంత భూనాథుండు పురికొల్పఁ, గాఁ ద్రిగర్తులు గురుఁ గడచి కవియ
నరుఁ డేచి వాయుబాణమ్మున నమ్మేనఁ, దూలింపఁ గుంభజుశైలశరము

ఆ. వచ్చి యుడుప నలిగి వానవి నారాచ, వర్షమునఁ ద్రిగర్తవరునివుత్త్ర
చయముఁ [1]దెరలుచుటయుజనపతికృపశల్య, బాహ్లికులును దాన బార్థుఁ దాఁకె.

వ. అట్లు దాఁకుటయు వారల నతండు గన్నె రాకమ్ములం జీకాకుపఱిచె నట్లుగురుండు మొదలైనయుండఱకును నాధనంజయుపోరు దలమునుక లయ్యెఁ గురుపితామహుండు ధర్మసూతి యున్నయట్టి కుఱికి తలలు చెండాడె శకునిభూరిశ్రవసులు గవలం దలపడిరి కళింగపతియును భగదత్తుండును నిభసేనలతోడం దొడరి భీమసేనుం బొదివిన. 219

1. దెల్చుటయును.

క. గిరి డిగు కేసరిచాడ్పున, నరవము డిగి భ్రమితపటుగదాభీలత నా
కరువలిపట్టియుఁ గవిసినఁ, గరులుఁ దెరలెఁ బవనధూతఘనపంక్తిగతిన్. 220

తే. క్రందుకొని యిట్లు మాతంగఘటలు విఱుగ
నాశ్రుతాయువుఁ బ్రాగ్జ్యోతిషాధిపతియుఁ
బోక నిలిచి యమ్మారుతపుత్త్రుఁ జోడుఁ
దనువుఁ జించిరి వివిధాస్త్రతతులు వఱపి. 221

వ. అప్పుడు గాంగేయుండు సేయుదారుణరణంబు ధర్మపుత్త్రునకు భరం బైన నతం
డెలుంగెత్తి పేరువేరం బిలిచి చేయి వీచిన నాకళింగనాథభగదత్తుల విడచి
యప్పుడు గఱచుచు. 222

క. కలయఁగఁ గరములఁ జరణం,బుల నరమున శోణితంబు పోరనఁ దొరఁగం
దలి రెసఁగిననడమామికి, చెలువునఁ బఱతెంచె భీమసేనుఁ డచటికిన్. 223

వ. అంతకు మున్న ధృష్టద్యుమ్నశిఖండివిరాటద్రుపదులు ధర్మనందనున కడ్డపడి
భీష్ముపై నడరి బహుప్రకారవిశిఖంబుల వెగడుపఱచిన నతం డలిగి శిఖండి
సేయ నొల్లక యమ్మువ్వురను మూఁడేసివాఁడితూపుల నేసిన నావీరరథికులు
హుతాగ్నిత్రయంబునుం బోలెఁ బ్రజ్వలించి బాణజ్వాలలు నిగిడించి యతని నొ
ప్పించిరి వృకోదరుఁ డద్దెసం గవియుటం గనుంగొని కేకయగణంబై సేయుద్రౌపదే
యులు గూడుకొని కవిసినం గౌరవసేనం జేయుం గలమేటిమగ లెల్లను మిన్నేటి
కొడుకునకుం దలకడచి వారిం దలపడిన నిరుదెఱంగులదొరలును బలంబులును
నొక్కుమ్మడిం గ్రందుకొన బెరసి పోట్లాడు చుండం జండరశ్మి వినువీథిచక్ర
సగంబునకుం జనుదెంచె నట్టియెడ. 224

తే. రథములను సామజములఁ దురంగములు
నుఱక [1]నెత్రుఁటేఱుల నీఁది తెఱియ నడచి
పోరి రేటును వ్రేటును బోటు నొక్క
యులవిఁ జెలఁగంగ నుభయసైన్యములవారు. 225

వ. అప్పుడు మనబలంబులజనంబులు. 226

క. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్త్రులు, నతిలోభంబునఁ బ్రజాక్షయము సేసిరి ధ
ర్మతనూజు గెలువ వచ్చునె, మతి లేరై రింక నేటిమాటలు మనకున్. 227

ఆ. అనుచు వగచుపలుకు [2]లాలించుభీష్మాది,యోధవరులతో సుయోధనుండు
చెనఁటిమాట లేమి వినియొద రనిన వా,రదియు నదియు విననియట్లపోలె. 228

వ. పరాక్రమక్రీడలు సలుపు చుండి రాసందడికయ్యంబునం గిమ్మీరమర్దనుండు గద
వండువు సేయు చుండె నప్పుడు. 229

---

1. నెత్తురుటేఱులఁ ♦ దఱియ. 2. లాలించి.

క. సరభసముగ సారథి దన, యురదముఁ దెచ్చుటయును నెక్కి యతివిశిఖశర
స్ఫురణాపరిణతి బాహ్లికు, విరథుం గావించె సురలు వినుతింపంగన్. 230

తే. చిత్రసేనుండు సౌభద్రుఁ జిత్రబాణ, పాటమున నొంచె నార్జునిబాణపాత్రు
డతనిసారథిఁ బడ నేసి యంతఁ బోక, తురగములఁ జంపి యాతనిఁ ద్రుళ్ళడంచె.

వ. అక్కుమారుండును దుర్ముఖునిరథం బెక్కెఁ బాంచాలపతి గుంభసంభవుపై నడరి యతనిమేన నానాస్త్రంబులు నించిన. 232

క. ద్రోణుఁడు గోపించి తను, త్రాణం బఱువ్రక్కలు సేసి రూపవ్రన రాజ
ద్బాణంబులు గ్రుచ్చిన సంక్షీణబలుండై యతండు సిగ్గఱి తొలఁగెన్. 233

సీ. తత్తఱి సుశర్ముండు దాఁకి యర్జును నొంచి, కృష్ణుపై నమ్ములు గీలుకొలుప
నలిగి యన్నరుఁడు వాఁడలంపకోలల బోలి, నడరెం పుటయు వానియఖిలబలముఁ
జేతిసమ్మెటలను జేకుకోలల వ్రేసి, యంకుశంబుల సూటి శిరయుమున
వాహనంబులఁ దోలువారును వింజ్ఞను, బలుకలు వైచుచుఁ బఱచువారు

తే. నైనమిత్తం డ్రిక్కిడిపై నడర నతనిఁ, జొచ్చె సాత్యకి యన్నదీసుతుండు శక్తి
వైవమెయివాల్చియుదివట్ట్రివైచెసుగుడ, నాలఁడా భీష్ముఁ డెడఁదునుకమూడెనధిప.

వ. ఇట్లు ద్రుంచి. 235

క. ఆలోనన మొఱఁ దొమ్మిది, వాలమ్ములు నాటఁ బాండవవ్యూహము సం
డాలరథఘోటసుభట్యా, భీలతఁ దలకడచి పొదివె భీష్ముపనంతన్. 236

—•• దుర్యోధనుఁడు శకునిదుశ్శాసనుల భీష్మునకు సహాయంబుగాఁ బంపుట. ••—

క. కని కౌరవపతి దుశ్శా, సనుతో నిట్లనియెఁ గంటె శాంతనవునిపై
ఘనసేన ద్రోచెఁ జనికై, కొను డీవును సౌబలుఁడు నకుంఠితవృత్తిన్. 237

క. అనవుడు నయ్యిరువురు నే, పునఁ గదియుటఁ జూచి ధర్మపుత్త్రుఁడు మాద్రీ
తనయులు నడరిన దుర్యో, ధనుఁ డపుడు తురంగమాయుతముఁ బురికొలిపెన్.

వ. ఆపదివేవురు నెఱరావుతులు నొక్కపెట్ట శకునిదుశ్శాసనులకుం దలకడచి యొ
క్కనం బాండవబలంబు మహామత్స్యసమూహాభిహారంబునం గలంగుమడువునుం
బోలె సంక్షోభించినం గోపించి కౌంతేయాగ్రజుండును గవలును వివిధవిశిఖపరం
పరలు వరగింప ముందటికాళ్లు దునిసిన మొగ్గతిలంబడియును మోరలు వఱియ
లై నెఱి దప్పం గూలియు గుండియ లవిసిన నొగసి కెడసి ను వాగెలు ద్రెవ్వి
న వలియం బాఱియు నాశ్వికులు నేల గొఱగినం జెనఁటి తిరిగియు ననేక
ఘోటకంబులు రూపఱిన నేపఱి యత్తురంగనికరంబు లేటమొగంబువడి చెదరి
కనుకనిం బఱచిన. 239

క. భేరీశంఖాదిరవ, స్ఫారత నప్పాండుపుత్త్రబల మేచుటయుం
గౌరవపతి శల్యునితో, గారవమున నిట్టు లనియెఁ గడు దీనుం డై. 240

క. వెలివిరిసి వచ్చుజలనిధి, పొలుపునఁ దోఁతెంచుధర్మపుత్త్రునిబలుగో

ల్లల నిలువరింప నీ వొక్కరుఁడవె కలిగితయి మమ్ముఁ గాచికొను మిచటన్. 241

ఆ. అనుడు నలిఁగి పాండవాగ్రజుఁ గనుఁగొని, వాఁడె విపులబాహుదర్ప మొప్ప
నారసములఁ బొదివి మారిమసంగి నట్లు మఱపఁ జూచె నరుఁడు ననిలసుతుఁడు.

క. ఒక్కటఁ గడంగి శల్యునిఁ, జెక్కుడమ్ముల నొంచుటయును భీష్మద్రోణుల్
గ్రక్కున వచ్చిన యయ్యిరు, దిక్కుల సైన్యములు సత్త్వదీప్తత బెరసెన్. 243

వ. ఇట్లు గలయఁబడి యపరాహ్ణంబున నుభయచతురంగమథనంబగు ప్రధనంబు
సేసె నట్టియెడ భీష్మగ్రీష్మాదిత్యుండు వేఁడి మిగిలి వాఁడి మెఱసిననారసంబులగు
కిరణంబులు పరఁగించి. 244

సీ. పండ్రెంటఁబండ్రెంటఁ బాండవాగ్రజుని భీమార్జునులను మాద్రీకొడుకులను మూఁటమూఁట
నేడింట నేడింట నేచి సాత్యకిని ధృష్టద్యుమ్నునొప్పించి సముదవృత్తి
నార్చిన మాత్స్యపాంచాల్యసైకములను నొప్పించి వరూథినులను మగధబలముఁ
గాశిసైన్యంబుఁ గరూశసేనయును నొక్కపెట్ట రయంబున భీష్మమీఁద

తే. నురవడించినఁ బాండవోత్కరము గృష్ణు
తమ్ముఁ బాంచాలనందనుసమ్ముఖమున
కడరని కాఁగి యుండఁ గన్నిరూపు
లై మహారణ మొనరించె నస్త్రగురుఁడు. 245

ఉ. శాంతనవుం డనేకబలసంతతి నుద్భటశౌర్యసారదు
ర్దాంతపరాక్రమస్ఫురణఁ జాఁకి సముజ్జ్వలశాతసాయక
క్రాంతపరీతనిర్మథితకంపితపాతితమూర్తిఁ జేసి యు
త్యంతరయంబునం దనరథంబు గతుల్ మెఱయం బ్రదీప్తుఁడై. 246

మ. గజరాజోజ్జ్వలఘంటికావళిఁ దురంగప్రస్ఫురత్కింకిణీ
వ్రజముం గాహళదుందుభిప్రభృతితూర్యశ్రేణులన్ సుందర
ధ్వజఘంటాతతులన్ శరాసనగుణవ్రాతంబుఁ దున్మాడి ధ
ర్మజసేనాతతి ముంపఁ జేసెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబు గాన్. 247

వ. ఇట్లు బల్లిదుం డయి మల్లడి గొని మార్కొన మగలు లేక మదంబునం బొంగి
గాంగేయుండు పాండవేయులు వెఱఁగుపడ మఱియునుం గడంగి దుర్వారంబు
లగుదివ్యాస్త్రంబులు దీటుకొల్పి యేదిక్కు సూచినం దానయై రథికులను హాస్తి
కులను నాశ్వికులనుం దునిమిన గంధసింధురక్రీడనంబున మ్రోడుపడినయుద్యా
నంబుచందంబున నగుచున్నచోట్లును గాలుబలంబులం గనుపుకొట్టినం గాలు
చేయి తల డొక్క[1] యని యేఱుపాటు లేక వండం దఱిగినయట్లున్న మొదలును
బెక్కుదెఱంగులచప్పుళ్లు నిగుడ రథచయంబునవయవంబులుం గరిహయనిక
రంబులయెమ్ములు విఱుగం గార్చిచ్చు పొదివినవెదురుటడవి తెఱంగునం దోఁచు

1. యనువేఱుపాటు.

పట్లును దఱచుగోడుగులు విటతాటనంబు సేసినం బెనుగాలిం జిక్కువడినకుసుమితకాశవనంబునుం బోలు చక్కట్లును బహురత్నమయమకుటాదిభూషణవ్రజంబు వివిధవర్ణచామరజాతంబు నఱికి పడ వైచినం బ్రబలోద్ధతలులాయలులితం బయి కమలకైరవోత్పలాకీర్ణం బగుకొలని ననుకరించు ప్రదేశంబులును నై పాండవసైన్యంబులు దైన్యంబు నొందియుఁ గలగుండుగొనియు బెండువడియుఁ గలంగం బాఱియుఁ దొలంగం దెరలియుం గోలాహలబహుళంబు లగుటం గనుంగొని గోవిందుండు. 247

ఉ. అర్జున చూచితే మనబలావళి నెల్లఁ గలంచుచున్నవాఁ
డూర్జితశౌర్యసంపదయు నుగ్రభుజాబలవైభవంబు వి
స్ఫూర్జితవిక్రమోద్ధతియుఁ జూపె నదీసుతుఁ డిట్టిచోట నీ
దుర్జయదర్పవిభ్రమము దోఁపఁగఁ జేయక యున్కి యొప్పునే. 248

వ. అనిన వివ్వచ్చుండు విచారడోలాయత్తం బగుచిత్తంబుతోడ నిరుత్సాహుం డై యున్నం జూచి వెన్నుం డతని కిట్లనియె. 249

క. మును మత్స్యనాథునగరం,బున సంజయుతోడ నీవు పొంగుచు బెట్టా
డినమాట లెల్ల మఱచిన, నిను నగరే రథికవరు లనింద్యచరిత్రా. 250

వ. అనుటయు నర్జునుండు. 251

ఆ. సకలబంధుజనులఁ జంపి కౌరవహీన, మైనరాజ్య[1]మహిమ యేచు బడసి
యనఘ యేమిసుకృత మాచరించినవాఁడ, నగును మనసు గొలువదయ్యె ననికి.

వ. అయిన నీతో [2]నప్పటప్పటి కేటిమాటలు గలవు మిన్నేటికొడుకుం బడ వైచెదం దేరు నడపు మనుటయు నారాయణుండు నదీనందనుస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబుగా రథ్యమ్ములం ద్వరితగతి నడపినం దెరలినసైన్యంబులు గూడికొని గాంగేయు పయిం గవియ నతండు సెలంగి మహాస్త్రనికరంబులు నిగిడించి యబ్బలంబు నిలువరించి సింహనాదంబు సేసి. 253

మ. ఖరనారాచపరంపరోగ్రనిహతిన్ గాండీవియంగంబు లా
తురతం బొందఁగ నేసి బాణమయగాత్రుం జేసి గోవిందు ని
ష్ఠురలీలం దురగంబులం బటుశరవ్యూతాస్యముల్ గాఁగ స
త్వరుఁ డై యేసి రథంబు గూడఁ బొదివెన్ వాలంపమొత్తంబునన్. 254

వ. అప్పుడు. 255

తే. బీఱువోయి రథ్యంబులు మాఱుమొగము
వడినఁ దా నొచ్చియుండియుఁ దడవి శౌరి
నూలుకొనఁ జేసి తఱిమిన వ్రాలి తీవ్ర
భల్లమునఁ గ్రీడి భీష్మునివిల్లు దునిమె. 256

1. విభవ ♦ మేను. 2. నిప్పటి కేటి.

క. అతఁ డొండొకవిల్లెత్తిన, నతిరయమున నదియుఁ దునుము నాతం డౌరా
శతముఖనందన యనుచును, ధృతి వేఱొకవింట శరతతిం బరఁగించెన్. 257

క. ఆబెట్టిదంపుటంపలు,చే బీభత్సుండు నొచ్చి చేష్టడి మఱియుం
దా బంటుతనము పటుబా,హాబలమును గోరుచుండె నంగము దూలన్. 258

క. విష్వక్సేనుఁ డింతయుఁ, గ్రొవ్వున భీష్ముండు గడఁగుటకొల్తలయుం ద
క్షేపము నాతనిఁ జేయఁగ, దప్పుల నిల్చుటయుఁ జూచి తనచిత్తమునన్. 259

క. దారుణరోషం బెసఁగఁగ, నారాయణుఁ డవుడు సైరణం దొఱఁగి వెసం
దేరినొగలఁ బగ్గము లిడి, క్రూరత [1]మునికోల యెత్తికొని యిల కుఱికెన్. 260

శ్రీకృష్ణుఁడు రథంబు డిగి భీష్మునిపైకిం బోవుట.

వ. ఇట్లు లంఘించి. 261

మ. ధరణీచక్రముఁ గ్రక్కునం గదల దిగ్దంతావళశ్రేణికం
ధరముల్ మ్రొగ్గఁబడం దిశావలయము మ్రుక్కంపంబు గా నీబలం
బురలం బాఱఁగ భీష్మపైఁ గవిసె శౌర్యోద్రేకముం జూచి ఖే
చరలోకంబును సంచలింప హరి చంక్రచచ్చాపాహుంఘోరాకృతిన్. 262

తే. లలితపీతాంబరంబువిభ్రాజన మొప్ప
సింహనాదోద్భటం బగుచెలువుతోడ
మెఱుఁగు వెలుఁగును గర్జయు మెఱయ వచ్చు
కారుమొగి లనఁ గృష్ణునాకార మొప్పె. 263

వ. అట్టియెడ. 264

క. బలుఁ జీఁపము వోయిన వెల,వెలఁబాఱుచు నీదుయోధవీరులు వాలిసెం
బాలిసె నదె భీష్ముఁ డనుచును, [2]గలఁగంబడి యట్టు లెత్తి కనుఁగొనుచుండన్. 265

చ. కనుఁగొని భీష్ముఁ డుల్లము వికాసము నొందఁగ నల్ల నవ్వి యి
ట్లనుఁ జనుదెమ్ము దేవ పురుషోత్తమ వికస్వరపుండరీకలో
చన యిది లెస్స నాకిచట శాశ్వత మైనయశంబు నచ్చట
న్వినుతికి నెక్కుసద్గతియు నీవయఁ జేయుఁ జేయు మిష్టమున్. 266

వ. అని పలుకునంత జంభాంతకసూనుండు సరభసంబుగా రథంబు డిగ్గ నుఱికి వెన్కు వెనుక నెయిది కరంబుల గ్రుచ్చి పట్టిన నతండును దిగిచికొని పోఁడియుం బోవం బోవఁ బదియడుగులకొలంది నాకొంతేయుండు పదస్థైర్యంబును బాహువీర్యంబును మెఱయ మహీతలం [3]బూని మెట్టి నిలువం బట్టి నిట్టూర్పు నిగిడించుచు నద్దనుజమర్దనుతో ని ట్లనియె. 267

ఉ. కయ్యము సేయ నే నని యకల్మషబుద్ధిఁ బ్రతిజ్ఞ సేసి నీ
వియ్యెడఁ దప్పి తేని జగమే మను నించుక సేపు పోరులన్

1. ములుకోల. 2. గలయం బడి. 3. మూఁది దొట్టి నిలువం.

డయ్యెట దప్పె నాపయిఁ గ్రందంగినభీష్మునిపాటు సూతు రా
వయ్యె రథంబుమీఁది కిటు వ్రాలు శ్రితమానము వీటిఁబుత్తురే. 268

వ. అనిప్రార్థించినం బార్థపలుకులకుం బ్రియం బంది హృషీకేశుండును దూరక మరలె న
య్యిరువురు నెక్కినయరదంబు శిఖరద్వయసుందరం బైనశైలంబునుంబోలెఁ
బొలిచి నిలిచినం బ్రళయకాలభైరవరవం బగువారిదంబుకరణి గర్జిల్లుచుఁబటు
నారాచపటలాసారంబు నిగిడించి వారల వెగడుపఱచి యచ్చట నొండొరుల
మెచ్చక యఱిమి తఱిమిన వైరివీరుల రూపుమాపి భీష్ముండు భీషణాకారుండై
పరిశ్రాంతు లైనకృష్ణార్జునులును భీతు లగుభీమసేనప్రముఖులును జేయునది లేక
చూచుచుండం బాంచాలబలంబుల బారిసమరుసప్పుడు బెట్టుమానిసి సలిచీమలం
గాలం జమరుచందంబు దోఁచె నయ్యవసరంబున. 269

క. తాన స్తశిఖరి మఱువడఁ, [1]బోనిచ్చెను పాండురాజపుత్త్రివిరాజ
త్సేన పొడ వడఁగ నసుకృప,నో కలినాప్తుండు గ్రుంకె గ సుర్వీనాథా. 270

వ. అట్టియెడ ధర్మతనయుం డతిఘోరం బగుసంధ్యాసమయంబునం బంకనిర్మగ్న
మైనగోవునుంబోలె నున్ననిజసేనం జూచి కొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుం డై
యప్పటికిం దిగుచుటయ కర్జంబుగాఁదలంచి తగువారలనెల్లందిగియ నియమించి.

క. గాంగేయుచేత నెంతయు, భంగపడితి మనుచు వగచుచుపార్థాదులు ద
న్నుం గొలిచి చనఁగ విడిదల,కుం గడు విన్ననయి పోయెఁ గురువంశనిధీ. 272

వ. ఇట్లు పాండవవ్యూహంబు లోహటించి పోయినం దారును దమబలంబులఁ దివియ
నియమించి. 273

చ. ఎలమి నమస్కరించుచు నహీనపరాక్రమభంగు లేర్పడం
బలికి యుదాత్తవాక్యములఁ బ్రస్తుతి సేయుచు భీష్ము నందఱు
న్బలసి భవత్తనూజులు మనంబులు నిండి ముదంబు మోములన్
వెలి విరియంగ నేఁగిరి నవీనవిభూతి నివాసభూమికిన్. 274

వ. ఇట్లు ధర్మతనయుండు దొమ్మిదవనాఁటిబవరంబున బెండుపడి యానిశాసమయం
బునందు రహస్యప్రకారంబున. 275

క. మనమున విషాద ముడుగఁగ, ననుజులఁ గూర్చుకొని దానవాంతకుసదనం
బునకుం జని యిట్లను నా,తనితో నాత్మీయకార్యదశ దెలియుటకున్. 276

క. కార్చిచ్చు గవిసి మృగతతి, నేర్చుకరణి నేఁడు భీష్ముఁ డేచినకడిమిం
బేర్చి మనసేనఁ బొదివె శ,రార్చుల నవ్వీరుఁ గన్నఁ గలారం గంటే. 277

మ. మనవా రెవ్వరు నోర్వ రాతనికి దుస్సామంబునం జేసి యే
మును గార్యస్థితిఁ గాన నైతి విను నిర్మూలంబుగాఁ బోరఁ జ
చ్చిన సామ్రాజ్యము గొన్నయ ట్లగునె నిశ్చింతంబునం గానసం

1. బోనాడును.

బునకుం బోయెదఁ దమ్ములం గొని తపఃస్వరాజ్యుండ నై యుండెదన్. 278

క. మున్నును నేఁ గారణముగ, నన్నియుఁ జుమ లనుభవించి రనుజులు వీరిం
గ న్నారఁ జూతుఁ గాని జ,గన్నుత భీష్మునకుఁ [1]గోలుస్త్రగా నీఁ జాలన్. 279

వ. నీకు మాఁదెన ననుగ్రహంబు గలదేనిఁ గయ్యంబు దక్కి ధర్మవిరోధంబు గా కుండినట్టియొక్క తెరువు సెప్పు మని సకరుణంబుగాఁ బలికిన విని శౌరి సాంత్వన వచనంబుల ననునయించి యతని కి ట్లనియె. 280

క. సత్యప్రతిజ్ఞుఁడవు నీ, వత్యద్భుతబాహువీర్యు లనుజన్ములు దా
ర్గత్యము గల్గునె నీకున,మాత్యుఁడ నై యేను రాజ్యమహిమ నొనర్తున్. 281

క. వగవఁగ నేటికిఁ బార్థుఁడు, దెగువకుఁ జొర కున్న భీష్ముఁ దెగఁ జూచి వెసం
బగ యడఁగించెద నన్నుఁ, మగిడింపక చూచు చుండు మనుజాధీశా. 282

తే. సఖుఁడు సంబంధి శిష్యుండు సవ్యసాచి, నాకు నతనికి నై యేను నరవరేణ్య
కూర్మిమై నిత్తుఁ గండలు గోసి యైన, నరయు నాతండు నాయెడ నట్టివాఁడ.

వ. ఉపప్లావ్యంబున నతండు సంజయుతో నాడినబలుమాటలకు నులూకుండు వచ్చి నప్పు డతనిపలుకులం బుట్టినబెట్టిదంపుఁదనంబునకుం దగినయంత నాకుం జేయ వలయు నేను నీరెండెడలం బెక్కు లు వలికినవాఁడ మాకిరువురకు నొండొరువుల పలుకులు పరిపాలించుట సమయం బయి యుండు ననిన వసుదేవనందనునకు ధర్మనందనుం డి ట్లనియె. 284

క. కయ్యము సేయక తగునా,హయ్యము సేయఁ గలవాఁడ నని పలికితి ని
న్నియ్యెడ నే బొంకింతునె, దయ్యము నా కేల యిట్టిదైన్యము దెచ్చెన్. 285

వ. నాకు దేవవ్రతునకు నొక్కసమయంబు గల దమ్మహాత్ముండు గౌరవులకు నయి కయ్యంబు సేయుటకును నాకు హితం బగుకార్యంబు బుద్ధిం దలకొనుటకుం బూనినవాఁ డతండు రాజ్యం బొసంగు నని పలికి సఖేదంబుగా ని ట్లనియె. 286

ఆ. అకట తండ్రి సచ్చినంతనుండియు మము, నరసి ప్రోచినట్టియనుఁగుఁదాతఁ
జంప వేదిఁ దలంచుటెంపు సూచితె రాజ,ధర్మ మింతక్రూరకర్మ మగునె. 287

వ. అనవుడు. 288

తే. విని మురాంతకుఁ డితఁడు శాశ్వతనవుకడకు
నరుగఁ జూచినవాఁ డని యాత్మ నెఱిఁగి
క్రమ్మఱంగ నేతెంచెదు గాక యనిన
యున్నదీనూనుతొంటివాక్యములు దలఁచి. 289

వ. అజాతశత్రున కి ట్లనియె. 290

ధర్మరాజు రహస్యప్రకారంబున భీష్మునియొద్దకుఁ బోవుట.

ఆ. నీతలంపు లెస్స నీవు ము న్ననినట్లు, కాక భీష్ముఁ డలుక గదిరి పోరఁ

1. 'గొలుపుంగా' అని వ్రాఁతప్రతులు.

జక్కఁ జూచె నేని శత్రువుల్ వొలియరె, యిప్డు డతనిపాలి కేఁగు మధిప.
సీ. నీవు ద న్నడిగిన నిజవధోపాయం బు,వశ్యంబుఁ జెప్పు దేవవ్రతుండు
మనము రహస్యవర్తనమున నందఱ,మును జని యమ్మహాత్మునకు భక్తి
నెఱఁగి తెల్లంబుగ హితకార్యగతి విన్నపంబుసైఁ బ్రార్థించి యడిగి యతని
సదయమంత్రోపదేశంబున నెగడుద, మని యిట్లు హరి నిశ్చయంబు సేయ
ఆ. నయ్యజాతశత్రుఁ డనుజులు నతఁడును, దాను సౌమ్యవేషధరణ మొప్ప
నతినిగూఢవృత్తి నాపగాసుతుమందిరమున కరిగి సముచితముగఁ జొచ్చి.
వ. అతనిం గాంచి యధికభక్తిం బ్రస్తవసపూర్వకంబుగాఁ దత్పాదంబులకుం బ్రణ
మిల్లిన నతం డత్యాదరంబునఁ బేరువేర వార లందఱ సేమంబు లడిగి యిట్లనియె.
క. ఇచ్చటికి మీర లందఱు, వచ్చినపని యేమి చేసి వలసిన నడుగుం
డిచ్చెద దుష్కర మైనను, జెచ్చెరఁ దలకొని ఘటింపఁ జేసెదఁ బ్రీతిన్. 294
వ. అని తెలివొందిన మొగంబుతో నడిగిన దీనాననుం డగుచు ధర్మసూనుం డతని
కి ట్లనియె. 295
క. మా కెమ్మెయి సామ్రాజ్యము, నీకులు నెబ్బంగి బహుళసేనోత్పాద
వ్యాకులత రాక తక్కం, జేకొని యత్తెఱఁగు కరుణఁ జెప్పఁగ వలయున్. 296
క. అనవుడు నేఁ బెనఁగఁగ మీ, కనఘా సైన్యజయంబు నగు సామ్రాజ్యం
బును గా నేరదు గావున, నను నిర్జింపంగ శోభనము లెల్ల నగున్. 297
వ. అని పలికిన శాంతనవునకుం గౌంతేయాగ్రజుండు. 298
ఉ. చిచ్చఱకన్ను మూసికొని చేత త్రిశూలము డాఁచి లీలమై
వచ్చినరుద్రుచందమున వ్రాలుదు వీ వనిలోన నోర్వఁగా
వచ్చునె నిన్ను నెట్టిమగవారికి నీకృప నాశ్రయింపఁగా
వచ్చితి మివ్విధిన్ గెలువ వచ్చు మహాత్మ యెఱుంగఁ జెప్పవే. 299
క. అనుటయు ని ట్లను గంగా,తనయుఁడు నీచెప్పినట్ల తథ్యం బది న
న్ననిమిషులు గెలుతురె చే, ధను వుండఁగ వినుము తద్విధము దేటపడన్.
తే. ఇట్టివానిఁగ నన్ను మీ రెఱిఁగి యిచటి
కిందఱును వచ్చి యక్కటా యిట్టు లడుగ
మీకుఁ బ్రియ మైనకార్యంబు మొయికొనంగఁ
గనుటకంటెను సుకృతంబు గలదె నాకు. 301
వ. ఏనాయుధవ్యాపారంబువలన నుదాసీనత్వంబునొందినను నన్నుజయింప సమకూ
రు జోడు పుచ్చినవానిని గైదువుఁ బెట్టినవానిని సిడంబు డించినవానిని నంగనను
నంగనాపూర్వుని నంగనాభిధానునిఁ దలచీర వీడినవానిని భ్రాతృహీనుని నపుత్త్ర
కునిం గని యేటుఁ బోటుఁ దక్కి సమరంబు సేయ మానుదు మఱియు నొక్క
వ్రతంబు పూనినవాఁడం బుట్టినప్పుడు లేక నడుమ దైవం బిచ్చినపురుషత్వంబు

గలవానితోడఁ గయ్యంబు సేయం గావున మీకు నుపాయంబు సెప్పెద ద్రుపదు
నపత్యంబైన శిఖండి యట్టివాఁ డగుట మీ కెఱుంగుదురకాదె విశేషించి ముంద
టిపుట్టువున నంగన యగుట వాని కెదు రేయ కుండుఁడు నర్జునుండు వానిం బుర
స్కరించుకొని వచ్చి యేయ నేయుట మానినయెడ నొప్పించి పడ వైచునది
పదంపడి బంధుమిత్త్రులగు ధార్తరాష్ట్రుల గెలుచుట సుకరం బగు నిది నావను
చేసు బనిచినట్లు చేయుం డని సహృదయంబుగాఁ జెప్పిన నట్లు దేవవ్రతుచేత నను
జ్ఞాతులై వార లతనికి నమస్కరించి వీడ్కొని విడిదలకుం బోవు చున్నసమ
యంబున బీభత్సుండు. 302

ఆ. సురనదీసుతుండు పరలోకగతి నిరీక్షించుటకును దాను గృతకవృత్తిఁ
జంప వలయుటకును సవిషాదమానసుం డగుచు నిట్టు లనియె నచ్యుతునకు.

క. గురునిఁ గృతప్రజ్ఞుని ధర్మరతు వయోవృద్ధు లోకసమాన్యు దయాళున్
సురతటినీసుతు వంచనఁ, బురుషోత్తమ చంప బుద్ధి పుట్టదు నాకున్. 304

ఆ. [1]నన్నుఁ బాంసుకేలి నున్న నర్మిలి నెత్తి, మేనిధూళి దనదుమేను వొరయఁ
బ్రీతిఁ గౌఁగిలించి మాతండ్రిగుణము లగ్గించి కన్నునీరు నించు నతఁడు. 305

ఉ. అక్కట తండ్రి లేనిమము నమ్మెయిఁ బెంచినతాత నిమ్మెయిం
ద్రెక్కొనఁ గాదతండు సముదీర్ణభుజాబలశౌర్యశాలి యై
యిక్కడిసేనఁ జక్కడిచె నేసియుఁ జాతున కాక ధర్మముం
దక్కట కోర్వఁ జాలుదునె ధర్మజుతమ్ములు క్రూరకర్ములే. 306

వ. అనిన విని కృష్ణుం డాజిష్ణున కిట్లనియె. 307

ఉ. క్రూరత కోర్చి యించుకయు రోయక పైకొని యెల్లభంగులన్
వైరులఁ జంపి భూప్రజకు వర్ధనముం గలిగించి పాడిమైఁ
గోరరి గొంచు సద్వ్యయము గోరి కొనర్చుట రాజధర్మవి
స్తారముగా బలారికి వచస్పతి సెప్పుట యుప్రసిద్ధమే. 308

చ. అనిమొన నోర్తు భీష్ము నని యాడినవీదగుపూన్కి లోక మె
ల్లను విని యుండఁగా నిటు చలం బెడలం జన దెట్లు లైనఁ జం
పన తగు రాజధర్మపరిపాలన గా కిది క్రూరకర్మమే
నిను విధి పంచె శాంతనవునిం దెగటార్పఁగ వేయు నేటికిన్. 309

చ. అనుటయుఁ గ్రీడి యిట్టు లను నా ద్రుపదాత్మజుజన్మ మాపగా
తనయువధార్థ మం ద్రదియుఁ దప్ప దతండును వాని నేయఁ డే
ను నతని నేయుచందమున నూల్కొని యన్యుల నేయు చుందు వాఁ
డనితరవధ్యకాయుఁ డగు నాయనఁ దాఁ బడ నేయు నుగ్రతన్. 310

వ. అనవుడు నవ్వికవ్వడికిం గమలనాభుం డిట్లనియె. 311

---

1. నన్ను బాలకేళి నున్నచో నర్మిలి, తొడ నెత్తి మేనిధూళి బెరయఁ,

ఉ. నీ వొకరుండు దక్కఁగ ననింద్యపరాక్రమశాలి భీష్మునిం
జావఁగ నేయ నెవ్వఁడును ♦ జాలఁడు నీతలఁ పెన్నిభంగులన్
దైవముచూపుపోలెఁ దుది ♦ దాఁకుడె యీపృథ మిట్టు లుండఁగాఁ
ద్రోవఁగ వచ్చునే యొటులఁ ♦ ద్రోచినఁ బోవదు చూచి యుండుమీ. 312

వ. అని పలికిన విని యతం డట్లు గాక యప్పటికి నెట్లయిన నట్లయ్యెడు నని యర్జునుం డియ్యకొనిన గోవిందుండును ధర్మనందనాదులుం బ్రమోదంబు నొంది రివ్విధంబున శిబిరంబున కరిగి పాండవులు పుండరీకాక్షుని నిజనివాసంబున కనిచి తమతమనికేతనములకుం జని యారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి రని చెప్పిన సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 313

క. పాండుసుతు లేమిభంగి శిఖండిం గూర్చుకొని యాపగాసుతుపై ను
ద్దండగతి నడచి రెట్లు [1]ప్ర, చండతతో సమరకేళి ♦ సలిపిరి చెపుమా. 314

భీష్మునిదశమదివసయుద్ధానుక్రమము.

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సూర్యోదయసమయంబున పాండునూనులు సేనాసమేతులై వెడలి మోహరించునప్పుడు ముందట శిఖండి నిలిపి యతని కెలంకుల భీమార్జునులును వెనుక నభిమన్యుద్రౌపదేయులును వారియిరువంకలం జేకితానశైనేయులును నటపిఱుంద ధృష్టద్యుమ్నాదిపాంచాలకుమారుల మున్నిడికొని కవల నుభయపార్శ్వంబులం బెట్టికొని యుధిష్ఠిరుండును వీరిమూరెలం బొదివికొని విరాటద్రుపదముఖ్యు లగుపృథ్వీపతులును గేకయపంచకధృష్టకేతులును నిలిచి రిత్తెఱంగున గట్టిమోహరంబు దీర్చుకొని నడచి రంతకుమున్న మనవారును వెడలి భీష్ముం డగ్రభాగంబున నుల్లసిల్ల నీకుమారు లమ్మహాత్ముఁ బరివేష్టింపఁ గుంభసంభవతత్సంభవులుం దక్షిణవామభాగంబులను గృపకృతవర్మభగదత్తపురస్సరుండై కురురాజు మధ్యభాగంబునను బృహద్బలకాంభోజముఖ్యులైనమహీపతు లమ్మనుజేంద్రుచుట్టును ద్రిగర్తు లపరభాగంబునను బన్ని బలుమొన యమర్చికొని త్రోచి నడచి రిట్లిరువాఁగునుం గవిసి వివిధతూర్యస్వనంబులు నింగి ముట్ట నొండొంటిం దాఁకిన. 315

క. సమరం బప్పుడు దనుజులు, నమరులునుం బెనఁగుచంద ♦ మై తోఁపఁగ భూ
రమణ విను నేమి సెప్పుదు, జముపురమున నగ్గలంపుఁ ♦ గసందడి యయ్యెన్. 316

వ. అట్టియెడ. 317

మ. కవ లుద్దామపరాక్రమస్ఫురణమైఁ ♦ గౌరవ్యసైన్యంబు సీ
తుక్కువడం జేయఁగ భీమపార్థులును గో ♦ కో యమ్మంచు నొక్కుమ్మడిం
గవియం బాండవసేన యుబ్బి యసరం ♦ గాఁ జూచి కల్పాంతభై
రవభీమాకృతి నేచి భీష్ముఁడు శరవ్రాతంబు గుప్పించినన్. 318

1. ప్రచండసమరకేళి నెట్లు ♦ సలిపిరి.

ఆ. కాలు కాలు పెనఁగి । కాలుబలంబులు, నొడ్డగెడవుగా రథోత్కరంబు
మొగ్గతిలఁగ గుఱ్ఱములు నేల యద్రువ మాతంగఘటలు గూలెఁ బ్రదత్తిణంబ.

క. కనుఁగొని శిఖండి వెన మాఱ్కొని భీష్ముని నేసె మహోగ్రక్రూరాస్త్రములం
గని యతఁడు మరలి చూడక, తని నిర్దేశించి పలికె । వరహాసముతోన్. 320

ఉ. ఎవ్వతనేని ధాత సృజియించెఁ దగన్ మగవానిఁ గాఁగ నా
కవ్వమిఁ జేసి యెట్టినను । నుగ్రతి నేయఁగ నొల్ల నావయిం
గావ్వెసలార నీవు శరకోటి వెసం బరఁగించితేని నే
నవ్వమఁ గాని కోపము మనంబునఁ బుట్టదు సూ శిఖండిసీ. 321

వ. అనినం గోపించి శిఖండియు నతని కిట్లనియె. 322

క. గెలిచితి రాజుల నెల్లను, బలియుం డగువరశురాముఁ బ్రతిపక్షుఁడ వై
యలవుకలిమి నెఱపితి నీ, చలము బలము నాకుఁ జూపఁ । జాలవు కంటే. 323

క. ఏయు మొకనేర్పుమై ని । ట్లేమిక క్రేశించి యయుగు । మొట్లయినను మ
త్సాయకముల నినుఁ గూల్చెదఁ, జూయెవ్వత నైతి నేమిరసూచెదు నన్నున్.

క. నేఁ డెమ్మయి నైనను నీ, పోఁడిమి సెడఁ దోన తవిలి । పొదువుదు నిన్నున్
వాఁడిమగఁ డనుట యుసుపుము, వేఁడిమిపొంపెనఁగన స్త్రీవిద్య మొఱయుదున్.

వ. అనుచు మఱియు నయిదమ్ము లేసె నప్పలుకులువిని ఫల్గుణుం డాత్మగతంబున
నేఁడు శిఖండి చందంబు వింత యయి యున్నయది నదీనందనుండు సమయుటకు
సమయం బైన దైవదత్తోత్సాహంబున నేఁచి పలికెం గావలయునని యూహించి
యుపోద్బలంబుగా నతని కిట్లనియె. 326

—.. అర్జునుఁడు శిఖండికిఁ బ్రోత్సాహంబు గలిగించి భీష్మపైఁ గవియించుట. ..—

ఆ. ఇట్టు లాడి పిదప । నేమియుఁ జేయంగఁ
జాల కున్న మనల । జగము నవ్వ
నేను గలుగ నిన్ను । నెవ్వారి కేమియుఁ
జేయ రాదు భీష్ము । నేయు మదరి. 327

వ. అనియె నప్పుడు గాంగేయుండు దోలంగి పాంచాలబలంబులపైఁ దఱిమినం
దెఱపి గని పాండవబలంబులు గాండీవి మున్నుగాఁ గవిసినం గౌరవసేన దెరలి
మరలినం జూచి కురురాజు సురనదీసూనుతోడ నీవు గలుగ మనసైన్యంబు
దైన్యంబు నొంద నగునే యనవుడు రారాజుతో నతండు. 328

క. మును పదివేవురఁ జంపుదు, నని యిచ్చినబాన పచ్చె । నవనీశ్వర నీ
మనిచినఋణంబు దీర్చితి, విను లా విట మీఁదఁ దఱుఁగువిధ మై తోఁచెన్.

ఆ. నేఁటిభంగి నూడ । నృపవర పాండవు, లొండె నన్ను వారి । నొండె నేను
సమయఁ జేత గలుగు । నమసెదరేయొక, మర్త్యుచేత వారమర్త్యబలులు.

వ. ఐనను నాచేతిబలువు సూడుమీ యని పలికి పేర్చి పటుతరశరంబులం బ్రచండ నరనాథయూథంబులం బొదివికొని పాండవబలంబుం దేఱి చూడ రాక నిర్ధూమ దహనస్వభావుం డైనపితామహుప్రాపున భవత్పుత్త్రులు శత్రుబలంబుల బడలు పఱపం జేయం దొడంగిన వారిం గనుంగొని. 331

ఆ. పాండవేయమాత్స్యపాంచాలయాదవ,పాండ్య కేకయాదిబలము లొక్క-
మొగిన త్రోవనీదు మొనలకు మారొక్కనుటయు,నవుడు పోరుఘోరమయ్యె నధిప.

వ. అట్టియెడ నర్జునుండు శిఖండి నాలోకించి. 333

తే. నీవు భీష్మున కలికినఁ బోవ దేను, గలుగ వెఱ పేల యతని పైఁ గ్రమ్మి మొనసి
కొని మదీయబాణంబులఁ గప్పుహోరఁ, బఱపి కూల్చెద నీతని బటురయమున.

వ. అనిన నాతనిపలుకులు విని యెలుంగెత్తి ధృష్టద్యుమ్నుండు. 335

క. మనయోధు లందఱును శాం,తనవుని పైఁ దఱుమఁ డింద్రతనయుఁడు గలుగన్
మన మతనికి శంకింపఁగ, నని లే దని పలికి యార్చె బలువిడి [1]నడరెన్. 336

వ. అప్పుడు ధర్మజభీమనకులసహదేవులును సుభద్రాతనయద్రౌపదేయులును ద్రుపదవిరాటులును సాత్యకిచేకితానధృష్టకేతుకేకయమాగధులును మఱియునుం జేయంగలరథికులు నొక్కపెట్ట బెట్టడరిన నక్కడ గురుపుత్త్రభూరిశ్రవసులును గృతవర్మకృపకాంభోజపతులును వికర్ణదుర్ముఖవివింశతిచిత్రసేనులును లోనైన యోధులు దేవవ్రతునకుం దలకడచి వారిం దలపడి రిట్లు మందాకినీనందనుపయిం గవియుపాండవసైనికులను నతని కడ్డపడుకౌరవ్యవీరులను జూచునెడ సురల కనిమిషత్వంబు సార్థకం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 337

క. మొనసి శిఖండిని మున్నిడి,కొని యురవడిఁ దఱుమునరునకును వెస దుశ్శా
సనుఁ డడ్డపడియెఁ బొంగిన,వననిధికిని వేలవోలె వసుధాధీశా. 338

వ. ఇట్లు నిలువరించి. 339

క. ఇరువురు కృష్ణుల నాతం,డిరువదిబలునారసముల నేసెం గ్రోధ
స్ఫురితుఁ డయి నొంచెఁ గ్రీడియు, నరనాయక యతనినూఱునారాచములన్.

తే. అతఁడు నొచ్చియు నాటించె నైదుమూఁడు, లింద్రసుతుఫాలమున నాతఁ డేచివిల్లు
దునిమి పెల్లేచుఁ [2]దలఁకక దుస్ససేనుఁ, డన్యధనువున నిరువదేనమ్ము లేసె.

క. ఆతూపులు నఱికి పరి,స్ఫీతం బగునారసంబు పృథుతరవక్షో
న్న్యస్తంబు సేసి విజయుఁడు, నీతనయుని మూర్ఛవుచ్చె నిష్ఠురవృత్తిన్. 342

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు సోలి వ్రాలుటయు. 343

క. సారథి యరదము భీష్ముని, తేరివెనుక [3]అరిగె నంతఁ దెలివొంది ధృతి
స్ఫారుఁ డగునక్కుమారుఁడు, దారగతిన్ మగిడి వచ్చి తాఁకెం గ్రీడిన్. 344

వ. తదవసరంబున సాత్యకితో నలంబుసభగదత్తులును నభిమన్యునితో సుదక్షిణుండును

1. నడచెన్. 2. దరలక ; తెరలక. 3. కరిగె.

విరాటద్రుపదులతో నశ్వత్థామయు సహదేవునితోఁ గృపాచార్యుండును నకులుని
తో వికర్ణుండును ఘటోత్కచునితో దుర్ముఖుండును భీమసేనుతో భూరిశ్రవసుం
డును జేకితానుతోఁ జిత్రసేనుండును ధర్మనందనుతో నత్రుగురుండును దలపడిన
[1]బెట్టిదం బగుబవరంబయ్యె నం దిరుదెఱంగులయోధులునన్యోన్యధ్వజభంజనంబు
ను బరస్పరతురగహననంబును నిత రేతరసూతనిపాతనంబును మిథఃకోదండఖండ
నంబును జేయుచుండం జటులతరశరసంపాతసంపాదితశంపాజాలకాభీలంబును భీష
ణగుణరణనగర్జాస్ఫూర్జితంబును రక్తధారాసారఘోరంబును నగునపూర్వపర్జన్య
సమయంబు దోఁచె నప్పుడు గయ్యంబుకలరూ పంతయుం గనుంగొనుటకు
మింటిక్రేవ నున్న వెరవుగా [2]దనుపరుసున సవిత్రుండు చక్కనిమింటికిం జనుదెంచె
నట్టియెడ. 345

మ. పటుదుశ్శాసనబాణపంక్తి నతిదర్పస్ఫూర్తిమైఁ ద్రుంచి యు
త్కటకోపానలదీప్తవక్త్రుఁ డగుచుం గాండీవి పెల్లేయుడుం
ద్రుటితజ్యాలతికాధనుర్ధ్వజుఁడు నిర్లూనాఖిలాంగుండు నై
రటదశ్వం బగుతేరితో నతఁడు సంగ్రామంబునం బాఱెనన్. 346

తే. ఫల్గునుఁడు భీష్మముందటిబలము నెల్లఁ, జటులరథవల్గనుం డయి చంపుచున్నఁ
జూచిద్రోణుండుగుణరవస్ఫురణఘూర్ణ, రోదసీభాగుఁడగుచు మార్కొనఁగడంగి.

—ద్రోణాచార్య అశ్వత్థామను భీష్మునకు సహాయంబుగాఁ బంపుట.—

వ. అక్కడ నడచినం గౌంతేయాగ్రజుండు తోడన తవిలి సేనాసమేతంబుగా నడ్డ
పడి పోనీక పెనంగుచుండ నక్కుంభసంభవుండు. 348

క. అప్పుడు [3]క్రోధమునం గను, నిప్పులు రాలంగఁ దనకు నెఱసంగడ మై
యొప్పినతనయున కిట్లని, చెప్పం దత్కాలగతివిశేషము లెల్లన్. 349

చ. తడఁబడె దివ్యబాణములతంత్రము మంత్రముఁ దప్పెడుం గడు
న్వడఁకెడుఁ జాపదండము మనంబును నాకు వశంబు గాదు పీ
డ్వడియెడుఁ జెయ్వులంగము గడంక దొఱంగెడు నేఁటిభంగిఁ గ
వ్వడి తనపూన్కి దీర్చుట ధ్రువం బని బుద్ధి జనించెఁ బుత్రకా. 350

వ. అతనిమును మటు తల యెత్తి చూడుము. 351

క. కూలెడుగుఱ్ఱంబులు ధర, వ్రాలెడునేనుఁగులుఁ గెడయుదురథములు నై యా
భీలయుగాంతసముద్భట, కాలపురోభాగరేఖ గానఁగ నయ్యెన్. 352

వ. అదియునుం గాక. 353

తే. అదరి కురుసేనపై గ్రద్ద లాడఁజొచ్చెఁ, బఱచుచున్నవి యుల్క లెక్కడ వినంగ
వచ్చె నతిరూక్షభంగి శివారుతంబు, లావగానందనునకుఁ గీడావహిల్లు. 354

1. బెట్టుబవరం. 2. 'ననుకరణి మధ్యాహ్నం బయ్యె నట్టియెడ' అచ్చుప్రతి. 3. 'క్రోధము గన్నుల, నిప్పులు' అనియె వ్రాఁత ప్రతులు.

వ. యుధిష్ఠిరు మొగంబునం గ్రోధం బగ్గలంబై తోఁచుచున్నయది ద్రౌపదేయనకుల సహదేవసహితుం డయి తఱుమునతని మిగిలి నాకు రా రాదు నీవు దేవవ్రతు పాలికిం బోయి యతనికి దాపట వలపటం బ్రాపై నిలువు మిది ప్రాణంబులు డాఁచునసమయంబు గా దని పలికి పనిచిన నశ్వత్థామ యుద్ధామగతిం జనియె నక్కడ భీమసేనుండు. 355

క. నరుఁ జేచి శిఖండిఁ [1]బురస్కరించుకొని యపుడు భీష్ము సముఖుంపఁగ న
త్వరుఁ డగుటకుఁ దగ రథత్వరుఁడై కురుసేనమీఁదఁ దఱిమెం బెలుచన్.

వ. ఇట్లు దఱిమి గాంగేయుముందటిబలంబుల బారిసమరం దొడంగిన భగదత్తకృప కృతవర్మశల్యసైంధవచిత్రసేనదుర్మర్షణవిందానువిందవికర్ణులు పదుండ్రునొక్క పెట్ట యతనిం బొదివి నానాస్త్రసంతానంబుల నొప్పించిన నొచ్చియుం జలింపక పోరుసమ్మారుతిం గనుంగొని క్రీడితోడై తఱియ నుఱికి ధనువులతునియలను బాణంబులపఱియలను గేతుచ్ఛత్త్రచామరంబులచెక్కలను భూషణంబుల పొళ్ళను బుడమిం గప్పినం జూచి సుయోధనుండు సుశర్మాదిభూపాలకుల నాలోకించి యాభీమార్జునులం దాఁక నియోగించిన. 357

క. ముందటిపదుండ్రు నానృపు, లందఱునుం గూడి [2]పెనఁగి యయ్యిరువురుచే
తం దూలపోవఁజొచ్చినఁ, గ్రందుగ బలుమొనలు నెల్లఁ గవియం బనిచెన్. 358

వ. ఇవ్విధంబునం బెక్కుమొనలు పయిం బడిన నయ్యిరువురకుం బోరు బరంబగుట యెఱింగి సౌభద్రసాత్యకిప్రముఖు లగురథికజనంబులు సైన్యోపేతంబుగాఁ దోఁచి యేచిన. 359

క. పాండవబలములయుత్యుద్దండపరాక్రమము సూచి దర్పోద్ధతవే
దండములఁ గనిన కేసరి,చండత భీష్ముండు వొదివె శరనఖరములన్. 360

క. డొల్లెడిసూతులుఁ బెలుచం, ద్రెళ్ళెడుతురగములుఁ గా నత్యతిక్రూరగతిం
బెల్లేయుచు సత్వరముగ, నెల్లెడలం దాన యగుచు నేడ్తెఱఁ బొదివెన్. 361

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు విహరించి యపరాహ్ణం బగుటయు నతం డాత్మగతంబున.

తే. ఉత్తమక్షత్త్రియుల నెల్ల నుగ్రవృత్తి, నేఁడు పదినాళులేని నానిశితశరచ
యములఁ గూల్చితి వేసరికనట్టు లయ్యె, మేనితోడిపొత్తింకిట మానుటొప్పు.

వ. అని తలంచి తొలంగి బలంబులం బెరల్చికొనుచుం గయ్యంబు సేయుచుండంబునం గౌంతేయాగ్రజుం గదిసి యుల్లన యతనితో ని ట్లనియె. 364

క. జనియించినంతనుండియు, జనపతులం గ్రూరవృత్తిఁ జంపుచు నుండం
జనియెం గాలము విసివితి, ననఘా యే నింకఁ జాల నాసురవిధికిన్. 365

ఆ. మీరు నాహితంబు గోరుదురేని శిఖండి మున్ను గాఁగఁ గడఁగి యంత
వట్టువారు నొక్కపెట్టకాఁ బైఁ బడి యేయుఁ డింకఁ దడవు సేయవలదు.

---

1. 'బురస్కరుఁడుగఁ గొని' అనియు పెక్కుప్రతులు. 2. పెనఁగ ♦ నయ్యిరువుర.

వ. అని పలికి సమరప్రకారంబునం [1]దేయగ్రేళ్ళు దోలి పాంచాలబలంబులపయి
నడచె నప్పు డయ్యజాతశత్రుండు సమీపవర్తి యగుధృష్టద్యుమ్ను నాలోకించి.

క. దేవవ్రతుపలుకులు విం, టే వేగమ పనుపు మొక్కటిగఁ దఱుముఁగ యో
ధావళి నెల్లను భీముఁడు, నీవును నరుతోడఁ గూడి నిగుడుఁడు పెలుచన్. 368

వ. అనవుడు నతండు. 369

సీ. మాత్స్యకైకేయాదిరాజనందనులకుఁ జేయఁగలయట్టియోధవీరులకుఁ జేయి
చూపి మరున్నదీసూనుపైఁ గవియింపఁ, బవనజపార్థులప్రాపుకలిమి
వెఱ పేది యందఱుఁ దఱుమఁ గౌరవపతి, పంపుమ్రలు దొరలును దానుఁ దాఁకఁ
గడచి తాఁకినఁ బోరు ఘన మయ్యె నప్పుడు, సౌభద్రుఁ డమ్మహీశ్వరుని నొంచె

తే. ద్రోణతనయుండు శైనేయు బాణమయశరీరుఁ గావించెఁ జేదీశపౌరవులన
మానఘోరాక్రమం బొప్పె మారుతాత్మజుండు రారాజుసేనికపిండుఁ జదిపె.

వ. మఱియు నందు నిందును మందాకినీనందనునయింద్రోవను నతని గావను దలంచి
కడంగిన సైనికు లనేకులు నానాప్రకారంబుల వివిధాయుధంబులం బెనంగు
చుండ. 371

క. మొనసి మృగేంద్రు మృగేంద్రుఁడు, పెనయుం జనువగిది నరుఁడు శీఘ్రగతిన్ శాం
తనవుపయిఁ గవియ దుశ్శాసనుఁ డడ్డము సొచ్చె దేవసంఘము వొగడన్. 372

ఆ. అతని కప్పు డెదుర నమ్మిన నెవ్వరుఁ, జాలరైరి సవ్యసాచి యొకఁడ
నిశితవిశిఖపంక్తి నిగిడించి నొప్పించి, యొత్తి భీష్మువెనుక కొదుఁగఁజేసె 373

వ. తదవసరంబున సరభసంబున నడరిన. 374

క. భగదత్తుని నాకవ్వడి, వెగడొందఁగఁ జేసి యతనివెల్లెనుఁగుఁ గం
పుగఁ [2]జేసిన నాతండును, నిగిడెం బాంచాలమేదినీపతిమీఁదన్. 375

వ. ఆఖండలనందనుండును శిఖండిం దఱిమి తెఱపి చూపి దేవవ్రతు నేయ మని
పురికొలిపె నంత. 376

క. మనయోధప్రకరము శాం, తనవుం దలకడచి యత్యుదగ్రత నయ్యా
ర్జునుఁ బొదివె నతం డలిగినఁ, బెనుగాలిం దూలుమొగిలుపిండును బోలెన్. 377

ఆ. అట్టియెడ శిఖండి యాపగాసుతుమీఁద, [3]వాలుటమ్ము లేయ వాని నేయ
నొల్ల కతఁడు గెలనియోధవీరావళి, నేయుచుండె శౌర్యమెసక మెసఁగ. 378

క. నరుఁడు శిఖండిం దఱిమిన, శరము లతఁడు భీష్మునురుభుజామధ్యమునం
గురియఁగ నవ్వుచు నుండెం, గరి యంత్రజలంబు దొరఁగఁగా నున్నక్రియన్.

వ. ఇట్లు దేవవ్రతుండు శిఖండి యేయుట నరకు సేయక యతం డగ్గ మైన నేయక
సాయకంబులు సవ్యసాచిపయి సిగిడింప మగిడి దుశ్శాసనుండు గడంగి కవ్వడి
వెగడుపడునంతకయ్యంబు సేసి నొచ్చి పాసినం గౌరవపతి గనుంగొని యెలుంగు

1. దేఱు గెల్చు దోలి. 2. జేయ జడిసి యాతఁడు. 3. వాలురమ్ము.

చూచి చేయిఁ బీఁచి పురికొల్పినం గళింగమాళవ బాహ్లికవిదేహశూరసేనప్రముఖ
బలంబులు [illegible] గవిసిన. 380

తే. [illegible] దివ్యాస్త్రజాలం [illegible], చూచి చతురంగబలము [illegible] మాపి
దనుజ [illegible] శిఖండి [illegible], [illegible] తూపులు భీష్ముపైఁ [illegible].

వ. [illegible] ప్రచండశక్తి [illegible] గూర్చికొని పేర్చి [illegible]
[illegible] సద్యోవ్రణను విరథులం జేసిన. 382

క. [illegible] బాణగణంబుల, బరపకఁ గ్రోధమునఁ బెంపు బలముల నెఱయన్
[illegible], [illegible] సేన [illegible] నడరెన్. 383

క. [illegible] దళపడి, భాండవ [illegible] మొరింప నగ్రభాగంబున ను
[illegible] హరి మెచ్చి [illegible] నెసన్.

తే. అరిబలంబుపై నొక్కటి దివ్యాస్త్ర మేయుఁ
గలఁచి [illegible] తిగిచి యుగ్రవృత్తిఁ
గవిసి మించుట సన్నశిఖండిమూఁడి
[illegible] దాల్మిమైఁ దెగ [1]యుడిచె నధిప. 385

వ. అంత. 386

క. సోమకమాత్స్యప్రముఖోద్దామబలము [illegible] పెలుచఁ దఱుముటయును సం
గ్రామపటుసేనాంగస్తోమా [illegible] సేసె దుర్దాంతగతిన్. 387

క. సేన [illegible] భీష్మ [illegible], దీనతఁ బొందింప [2]నడరి ధీరత్వము పే
రాటం బగ్గించ శతానీకుఁ డెదిర్చె నతని నాసుకభంగిన్. 388

-- ❀ విరటుతమ్ముఁడగు శతానీకుండు భీష్మునిచేఁ జచ్చుట. ❀ --

వ. ఇట్లు దాఁకి విరటుతమ్ముండు వాలమ్ముల నొప్పించినం గోపించి. 389

శా. విల్లుం గేతువుఁ ద్రుంచి సూతు వెస సద్రిం గూల్చి రథ్యంబులన్
డొల్లం దీవ్రత నేసి యాతఁడు భుజాటోపంబు శౌర్యంబు శో
భిల్లన్ వైచిన శక్తియుం దునిమి యాభీలద్యుతిప్రస్ఫుర
ద్భల్లం బొక్కటి భీష్ముఁ డేసి నఱకెం దన్మస్తకం బుగ్రతన్. 390

వ. ఇవ్విధంబున శతానీకుఁ జంపిన. 391

క. మొన లెల్ల విఱుగ మధ్యందినమునయినమూఁడిక్కె బయలఁ దేజోనిధి శం
తనుసూనుఁ డొప్పె నప్పుడు, గనుఁగొని యిట్లనియె శౌరి గాండివితోడన్.

క. మునమోహరము [illegible] సెక్కి, [illegible] నిప్పు డాపగాసుతునకు గ్ర
క్కున నీవు మార్కొనక తక్కినఁ గార్యము దప్పుఁ బోదివి గెలువుము కడఁకన్.

వ. అనిన విని యుతంపు రథరథ్యసారథిసహితంబుగా సురనదీనందను నమందమార్గణ
పుంజంబునం బొదివి శిఖండియుం జేరి నారాచంబుల నొప్పించిన దేవవ్రతుండు

1. యుడిచె నధిప. 2. గడఁగి.

వాని నేయ నొల్లనినందున నా సవ్యసాచి యతనివిల్లు దునిమి పెల్లేయుచున్నం
జూచి సైరింపక శల శల్య కృపకృతవర్మ చిత్రసేన భూరిశ్రవః ప్రభృతివీరలోకం
[1]బలిలోకంబుగ దివ్యాస్త్రజాలంబులు నెఱపుచు [2]నేయుచు భీష్మున కడ్డపడుండు
దలకడవుం డనునెలుంగులు నింగి ముట్ట బలసమేతంబుగా నడరినం గని సమీర
నందనసాత్యకిసౌభద్రవిరాటద్రుపదఘటోత్కచప్రముఖయోధవర్గం బనర్గళభం
గిం దఱుమఁ దత్సైన్యంబులు గూడుకొని కవిసిన దివిజదానవసంపాతసమయస
మరం బయ్యె నందుఁ బురందరనందనుండు మనసైనికులకందఱు కన్నిరూపు లయి
యైంద్రవారుణాగ్నేయాదిమహాశరంబులం దెరల్చుచు సురతటీతుం డై నశిఖండిం
బురికొల్పికొని మీఁదం డ్రి నేయించుచు నతం డెన్నివిం డ్లత్తిన నన్నిటిం దోడ్తోన
తునుమాడుచుండె నా క్రీడిపై నతం డుగ్రశక్తి ప్రయోగింప నదియునుం ద్రుం
చి నూతనిం గేతనంబునుం గూల్చిన. 394

సీ. మనమున భీష్ముఁ డిట్లని వితర్కించుఁ బాండవుల నాయొక్కవింటన గడంగి
గెలువనే వీరికిఁ గృష్ణుండు ప్రాపు గా, కున్న నిం కది యట్లు | లుండ నిమ్ము
కృష్ణుఁ దోడుగఁ గొని | కీడ్పడి వీరలు, వచ్చినఁ జెప్పితి | వధవిధంబు
సమర ముపేక్షించి | శాంతిమై నుండెద, నడిచిపా టేటికి | ననఁగ నెఱిఁగి
తే. చదలసుర లిట్లు మే లిది | సమ్మతంబు, మాకు నని ప్రీతిమైఁ జెప్పు | మాట లాతఁ
డొక్కరుండును వినియె నేనొకఁడు వింటి, మునిమహానుభావంబున | మనుజనాథ.
వ. తదవసరంబున నూత్నజలశీకరశిశిరం బగుమారుతంబు మరుత్తటినీతనయుమీఁద
సుడిసె సురదుందుభులు మ్రోసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె నవియు ననన్యగోచ
రంబు లయ్యె నిట్లు నిశ్చయించియు నమ్మహాత్ముం డూర కున్నం గెలని కోకభంగి
నైమె తోఁచు నని తలంచి. 396
తే. ఒక్కవిల్లెక్కు వెట్టంగ | నుఱక వెన శిఖండిపటుమార్గణంబులఁ | గడఁగి యేయ
నతఁడు మిసిమింతుఁడునుగామి | కల్లనవ్వి, పఱపెఁ దనయమ్ములతనిపై | ఫల్గునుండు.
వ. శాంతనవుండును సముల్లాసంబున నేసిన. 398
క. నరుఁడు దనమీఁదఁ దొరఁగెడు, శరములు వారించి యతనిచాపం బధిక
త్వరితగతిఁ ద్రుంచి యతని, స్ఫురనారాచంబు దనువు | సోర నేయుటయున్. 399
వ. తమకుం దమయోధవరులకుఁ వారింపం జేరం జెనయం గొలఁది కాక వెల్లివిరిసిన
శరనిధిభంగిం బొంగినవివ్వచ్చు వెఱఁగుపడి చూచుచుం దన్ను విడువక కెలంకుల
నున్న కొడుకులం గనుంగొని మీఁదం డ్రి రారాజుతో ని ట్లనియె. 400
మ. అని దేవాసురకోటి కైనను నశక్యం బిమ్మహావీరు మా
ర్కొన వీఁ డల్గిన మర్త్యు లేయెదు రుదారుం డై నయీ క్రీడి ద
క్కిన నిప్పాండవసైన్య మింతయును మ్రగ్గింపంగ నేఁ జాలుదు

1. బలిభీకరం బగుదివ్యా. 2 నేయుండు భీష్ము.

వినుసత్యం బిది వీనివింటి కెదురన్ ॥ వి ల్లెత్తలేం డెవ్వఁడున్. 401
క. అనుచోడ శిఖండిచాపము, వెనుకం దనవిల్లు నిల్పి ॥ వెస నాతం డే
సినభంగిగ నరుఁ డేసెను, జననాయక దొడ్డనారసంబుల భీష్మున్. 402
వ. అప్పుడు దేవవ్రతుండు దుశ్శాసను నాలోకించి. 403
సీ. అతనికల్పము లివి ॥ యర్జునుబాణముల్, గాని శిఖండివి ॥ గావు సుమ్ము
కర్కటి గర్భంబు॥కరణి గాత్రము వ్రచ్చి, నిట్టివి వీనికి ॥ నెందుఁ గలవు
బ్రహ్మదండంబుల॥పాటివై మర్మంబు, లిట్లు నొనాటునే ॥ యితనిచేత
జమునూతలట్ల ప్రాణముల వెలార్పంగ, నీద్రుపదాత్మజుఁ ॥ డెన్నఁ డేసె
ఆ. దృఢ[1]విముక్తులును ॥ దీప్తాకృతులు లత్యుగ్రశుద్ధిమంతములును ॥ సునిశితములు
నైననారసంబు ॥ లతనివి గాక యీ, తనివి యగునె యెవ్విధమునఁ జూడ.
క. అనుచుఁ బటుశక్తి నప్పార్థుని వైచిన నది యతండు ॥ దునుమాడుడు శాం
తనవుఁడు వాలుం బలుకయుఁ, గొని యరదము డిగ్గఁజూచు॥కొలఁదిం బెలుచన్.
తే. ఏసి యారెంటిఁ దునియలు ॥ సేసి యెలుఁగు
నూపి యేనుండ వెఱ పేల ॥ నావగాత
నూజుఁ బొదువుఁడు మీ రని ॥ యోజఁ జెప్పి
శక్రతనయుండు దనయోధ॥జనుల కల్ల. 406
వ. అప్పలుకు లాకర్ణించి. 407
క. ఏయుఁడు పొదువుం డదువుఁడు, వ్రేయుఁ డనుచు వారు జాహ్నవీతనయుఁగడున్
డాయుఁడు మనసై నికులుం, గో యని తలపడ్డఁ బోరు ॥ ఘోరం బయ్యెన్. 408
వ. అప్పుడు. 409
తే. ఏచి గాండీవి కురుసేన ॥ నెగవ నతని, వారు వెఱవక భీష్మునిఁ ॥ జేరి యొడల
వ్రేలెఁ డెడ లేనియట్లుగ ॥ వివిధభంగి, నిష్ఠురాస్త్రశస్త్రంబుల ॥ నిలిచి రధిప.

— భీష్ముఁడు శరతల్పగతుఁ డగుట —

వ. అంత నంశుమంతుండు శాంతుం డగుచువచ్చు నట్టియెడం గదిసి కవ్వడి గాంగే
యుపైఁ గ్రూరనారాచనికరంబులు నిగిడించి పడం ద్రోచిన. 411
క. తూర్పుతలఁ గాఁగ నీసుతు, లేర్పడఁ గనుఁగొనుచు నుండ ॥ నిల గంపింపన్
దర్పోజ్జ్వలుఁ డాభీష్ముఁ, డపార్వతి యస్త్రాద్రి సేరు॥నట్లుగఁ బడియెన్. 412
తే. తనువు ధరఁ బొంద కుండఁగఁ ॥ దల్పభంగి
శరము లూఁతయై పొలుపార ॥ నరవరేణ్య
యట్లు శరతల్పగతుఁ డగు॥నమ్మహాను
భావు దేవవ్రతుని దేవ॥భావ మొందె. 413
చ. అనిమిషు లప్డు నూచి మృతుఁ ॥ డయ్యెడు నక్కట దక్షిణాయనం

1. నుముక్తములును; సముక్తములును.

బున గృతపుణ్యుఁ డంచు నగఁ బొందిన భీష్ముఁ దలంచి వారి కి
ట్లను సురలార కాలగతి నాత్మఁ దలంచియు గాదె పేనిలో
నునిచినవాఁడ ప్రాణముల నుమ్మలికింపకుఁ డంచు గేలయున్. 414

వ. సత్యవతీవివాహం బొనర్పుటకు మాతండ్రి మెచ్చి యవధ్యత్వంబును స్వచ్ఛంద
మరణంబును నిచ్చినవాఁడు గావునఁ దద్వరప్రభావంబున నాపద్ధంబున కే నోడం
బడక కానేర దయ్యెఁ బ్రాణంబులు నావశంబ యునిన విని వారలు సంతోషించి
రాసమయంబున భాగీరథిపనుపునం గొందఱు మునివరులు హంసరూపంబుల న
మ్మహాత్మునకు దక్షిణాయనం బెఱింగింపం జనుదెంచి యుత్తరంబు దెలిసికొనికి నతని
చేత నెఱింగి ప్రియం బంది యేగి రట్టియెడ దుర్యోధనుండు పుచ్చిన యశ్వాస
నుండు కుంభసంభవుపాలికిం బోయి భీష్ముపాటు సెప్పిన నతండు మూర్ఛిల్లి
యొక్కింత సేపటి దీనాననుం డగుచు సమ్మహీనాథుకడకుం జనియె నయ్యవ
సరంబున. 415

సీ. పాండవేయులు మాత్స్యపాంచాలయాదవసహితంబుగా సంతసమున బొదలి
రాదెస బొబ్బలు నార్పులు బహుతూర్యకోటియుఁ జెలఁగె నీకొడుకుగమియు
నీదిక్కుదొరలును నెలుఁగెత్తి యేడ్వంగ, నంబరచరులహాహారవంబు
లులియుంగ రోదసి గలయంతవట్టును, ఘనశబ్దమయ మయ్యె మనుజనాథ.

తే. కాలు సేయార్పుటలు లేక గన్నుఁగవల
నశ్రు లొలుకంగఁ జిత్తంబు లడలఁ బొంద
సూనుతతిఁ జూచుచుంటిరి గాని యించు
కయును గడఁగరు మనవారు గయ్యమునకు. 416

వ. తదవసరంబున నంబరమణి యపరరత్నాకరంబు సొచ్చె ననిన విని ధృతరా
ష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 417

క. నాయుల్ల మరయ నినుమో, యాయో కాకిట్లు రూపఱక విన నేర్చెన్
సాయకసముదయఖరభవ,దీయవచనచయము గవియ దేరం దిర మై. 418

వ. ఇంక నేమేనియుం జెప్పఁ గొలంత గలదే యనుటయు నాసూతనందనుం డిట్లను
నప్పుడు కౌరవులుం దారును దమవారును మైమఱువు లూడ్చి యాయుధంబులు
వెట్టి గాంగేయుకడకుం బోయిరి కౌంతేయులు నట బంధుమిత్త్రసహితు లయి
యచటికిం జనిరి ధనంజయుం డొకరుండును ధనుష్పాణి యై యరిగె నిట్లయ్యిరు
దెఱంగులవారలుం దత్కాలప్రశాంతస్వాంతులై యన్యోన్యవిషయరోషంబులు
దక్కి తన్నుం బరివేష్టించినం గులగురుం డగునమ్మందాకినీనందనుండు వారి నభి
నందించి కొలిపించికొని యుండె. 419

తే. తనకుఁ గ్రీడల యని భవత్తనయులకు నె
ఱుంగ జెప్పిన వారు గదండంగి మొత్త

దనము గలతలగడలు దేఁ బనుచుటయును
జూచి చిఱునవ్వుతో సవ్యసాచిఁ బిలిచె. 420

క. పిలుచుటయు నతఁడు బాష్పము, లొలుకఁగ గాండీవము వెట్టి యొయ్యన చనినం
దలగడతూపులు సెజ్జకు, నలవడఁ బెట్టు మని భీష్ముఁ డాతనిఁ బనిచెన్. 421

వ. ఇట్లు పనిచినం బార్థుం డట్ల చేయుదు నని గాండీవంబు పుచ్చుకొని మఱియు ననుజ్ఞ గొని మూఁడువాలమ్ము లభిమంత్రించి పెడతలఁ దాఁకి యెత్తి పట్టుకొని పుంఖంబులు భూమి మోచి నిలుచునట్లుగా నేసినం జాల ప్రీతుం డై తల్పంబు నకుం దగినయుపధానంబు వెట్టి తని యతనిం గొనియాడి సకలపౌత్త్రులను ధాత్రీపతులను నవలోకించి. 422

క. రవిఁ గోల్చి యుత్తరాయణ, మవునంతకు నంపపాన్పునం దిట్లు మహో
త్సవలీల నిలుతు నాకీ,దివసంబులఁ జేయ వలయు దృఢరక్ష దగన్. 423

క. అలయు కరయు నోపినవా,రలు గ్రక్కునఁ బరిఘతోడిప్రాకారం బి
ట్టలముగఁ గావింపుఁ డనుడుఁ, దలకొనినీసుతులుఁ బాండుతనయులు భక్తిన్.

వ. అత్తెఱం గాచరింపనుం దాత్పర్యంబున రక్షింపనుం దమతమయందుఁ దగినవారల నియోగించి రంతఁ జికిత్సకులు వచ్చి శల్య చికిత్స సేసెద మని తొడంగిన గాంగేయుండు వారించి వారి కభిమతార్థంబు లొసంగి వీడుకొల్పె గీతవాద్యనృత్త ప్రవీణంబు లగుపాత్రంబు లమ్మహాత్మునకు వినోదంబు సలుపు చుండె నట్టియెడ నాదేవవ్రతుండు నీళ్ళు ద్రావ నడిగినం దనుపారునీ రనేకులు గొనివచ్చిన నతండు

తె. వినుఁడు శరతల్పగతుఁడ నై యునికిఁ జేసి, యన్యసలిలంబు సేవింప ననుచితంబు
నాకుఁ దేజోమయాస్త్ర[2]విన్యాసవిధిస,మర్థితం బైనభూజలం బొకఁడు దక్క.

వ. అనుటయుఁ గౌరవులును దక్కటిరాజులును వెఱఁగుపడి యున్నం గవ్వడిం గనుంగొని గాంగేయుండు. 427

క. శరవేదన సర్వాంగము, నెరియఁగ నాకిపుడు పెదవు లెండెడుఁ దృష్ణా
భర ముడుపఁ దగిననీళులు, వెరవునఁ దే నేర్తు వీవ వే తెమ్మనఘా. 428

వ. అనిన నట్ల కాక యని యతం డతనికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి తేజోమయం బయిన మార్గణంబు పర్జన్యమంత్రాభిమంత్రితంబు గావించి మహీతలంబు గాఁడ నేసిన భాసురచ్ఛాయం బగుతోయంబు ధారారూపంబున దివ్యగంధరసోపేతం బయి యెగసిన. 429

ఆ. కౌరవులు ప్రకంపగాఢవిస్మయు లైరి, పాండుసుతులు వారిబలము నుబ్బి
యార్చి సంకు లొత్తి రా జలంబుల నమ్మహాత్ముఁ దృప్తుఁ జేసె నర్జునుండు.

వ. ఇట్లు తృప్తిఁ బొంది మందాకినీనందనుండు పురందరనందనున కి ట్లనియె. 431

1. విన్యస్తవిధి.

ఉ. నారదుచేత నిన్ను మునినాథునిఁ గాఁగ నెఱింగి యుండుదుర్
శౌరియు నీవుఁ గూడిన నసాధ్యము లెవ్వియు లేవు దర్పదు
ర్వారుఁడ వైన నీవలని¸ వైరము గీ డని చెప్పఁ జెప్ప నీ
కౌరవరాజు మానఁడు దెగం జెడుఁ గాకిట మీఁద భీముచేన్. 432
వ. అని పలికి దీనమానసుం డగు చున్నభవత్సూనుతో ని ట్లనియె. 433
మ. నరుఁ డత్యద్భుతవిక్రముం డతని నారాయణుం డాప్తుఁ డి
వ్వరికిన్ వీరి జయింపరాదు సమరావష్టంభముం దక్కి ధ
ర్మరతుం డైనయజాతశత్రునకు నింద్రప్రస్థ మి మ్మర్ధరా
జ్యరమం బొందుము మీరు గొంద ఱయినం¸ జా కున్న నీ కొప్పదే. 434
వ. అని పలికి యూరకుండినం గౌరవపాండవులును మాఱుపలుకక యతనికి నమ
స్కరించి నిజనివాసంబులకుం జని రట్లు సనునెడ గోవిందుండు కౌంతేయాగ్రజుం
గనుంగొని. 435
క. సురలకు నజయ్యుఁ డగునీ, సురసరిదాత్మజుని గెలువఁ¸ జొప్పడునే యె
వ్వరి కైన నద్భుతావహ, పరికరు లగుమీకుఁ దక్కఁ¸ బౌరవముఖ్యా. 436
క. అనుటయు నతఁ డి ట్లను నే, మనఁగా నొకమానుసులమె¸ యప్రతిహతవీ
రుని నిన్నుఁ బడసి యింతటి, పనులకుఁ జాలితిమి గాక¸ భక్తాధీనా. 437

—※ కర్ణుఁడు భీష్మునియొద్దకుఁ బోయి వినతుం డగుట. ※—

వ. అని యి ట్లియ్యిరువురు నొండొరులం బ్రశంసించుచు నఖిలజనపరివృతు లై శిబి
రంబుల కరిగిరి తదనంతరంబ కర్ణుండు గాంగేయుకడకుం బోయి భక్తివినయం
బులు దోఁపం బాదప్రణామం బాచరించి. 438
ఆ. అలుక దక్కి నన్ను¸ నధికవాత్సల్యశ్రీ, తలము గాఁగఁ జూచి¸ తగినమాట
లాడవే మహాత్మ యనుటయు నాతండు, గారవమున నతనిఁ¸ జేరఁబిలిచి. 439
వ. ఒక్క[1]కరంబు మలంచి కౌఁగిలించికొని యచ్చట నున్నరక్షకాదిజనంబుల నవ్వ
లం బోవం బనిచి యతనితో ని ట్లనియె. 440
క. నీ దెసఁ గోపింతు నె కుల, భేదము గాఁ బలుకుటయును¸ బిడ్డలఁ జెఱువం
గాఁ దని కినియుదు లే దన, [2]రాఁ దలఁతును నిన్ను నిష్ఠురంపుఁబలుకులన్. 441
వ. అది శిక్ష గాని రోషంబు గా దట్లుం గాక. 442
క. నీయుదయము దైవికగ, ర్భాయత్తము నీకు మర్త్య¸ లసదృక్షులు గాం
తేయుఁడవు గాని వినురా, ధేయుండవు కావు నీవు¸ ధీరవిచారా. 443
వ. ఇది కృష్ణద్వైపాయనుండు నాకు నేకాంతంబున నెఱింగించె నేనును భవదీయతేజో
విశేషంబువలనను గనుంగొనియుండుదుఁ బాండుతనయుండ వగుటం జేసి నీయెడ
వాత్సల్యంబ కాని మాత్సర్యంబు లే దొక్కటి సెప్పెద విను మేను గురుపాండ

1. కరం బక్కలి మలంచి. 2. రా దదలుతు,

వులవైరం బుడిపి వుచ్చితి నప్పాండవేయు లజయ్యు లప్రమేయుం డగుకృష్ణుండు వారికి విధేయుండు గావున వారలతోడివిరోధం బొప్పదు నీవ్వసు నొందుదలంపు దక్కి యకౌంతేయులం గలసి యుండు మనినం గర్ణుం డతని కి ట్లనియె. 444

క. కౌంతేయుండ నగుదు నది, యంతయుఁ దొల్లియును వింటి నార్యులచే ని ట్లంతయు నెఱిఁగినఁ గుంతీ,సంతానము[1]తోడిపొత్తు సనునే నాకున్. 445

ఉ. వారు మహాబలులై హరియు వారికిఁ బ్రాపు గలండు వారలం బోర జయింప రామియును బుద్ధి నెఱుంగుదు నైనఁ గౌరవ ప్రేమరమణుంకు సేయుతగుసమన్నన లెల్లఁ దలంచి చూడినన్ భూరివివేక యే విడిచి పోవుట ధర్మమె వీరకర్మమే. 446

వ. అదియునుం గాక. 447

ఉ. మాటలు పెక్కు లాడి యనుమానము లేక సభం గడంగి ప ల్మాటుఁ బరాభవించితిఁ జగలంబునఁ బాండవకోటి కిప్పుడుం జేటు దలంచి యే బలువు సేసితి వైరము నాకు నింక నీ వీటికి వారివీటికిని వెక్కన మయ్యెదుకయ్య మెు వ్వగున్. 448

శా. దైవాధీనము సర్వమున్ మనమతిం దప్పింపఁగా వచ్చునే నీ వింకన్ వను నొందు వల్కక పరాసీకంబుపైఁ బంపు మ త్సేవాధర్మము నిర్వహించెద బలోత్సేకంబు లోకంబు నం భావింపన్ విహరించెదన్ మురరిపుం బార్థుం దలంకించెదన్. 449

చ. అన విని భీష్ముఁ డిట్టు లను నంతకుఁ జాలు సెఱుంగనే సుయో ధనునకు నెప్డు నీదుభుజదర్పము కాదె సహాయ మెద్ది యా తనికిఁ బ్రియంబు దానిన యుదాత్తమతిం దగ నాచరింపు నీ మనమున సంతసిల్లు మనుమానము దక్కు మనుజ్ఞ యిచ్చితిన్. 450

వ. అని తెలి వొంది పలికిన దేవవ్రతుబంధుభావంబునకుం బరమానందంబు నొంది రాధేయుండును నిజనివాసంబునకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని జనమేజయునకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 451

ఉ. మర్దితతాపసంకలనమంజులనామ దురంతదుర్దశా కర్దమలేపనిర్హరణకారికృపామృత[2]పూర కర్మస మ్మర్దనిరాసకర్మఠ సమత్వపరిస్ఫుటరూపభావనా నిర్దళితారివర్గ మహనీయమనోరమణీయవైభవా. 452

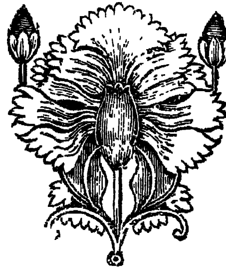
క. భసిత[3]పరభాగహేలా, లసితశ్రీవత్సలలితలాంఛన పింఛ ప్రస్ఫురరుచిశబలోరగ,విస్ఫురదీధితికలా[4]విన్యస్తవేష్టితహారాళీ. 453

1. తోడిపొందు. 2. పూర్వకర్మ. 3. పరిభాగలీలా. 4. సంవేష్టిత.

మాలిని. శరణరహితవృత్తి ౹ గ్రాహ్య భక్తప్రవృత్తీ
[2]కరణగమనలీలా ౹ గాఢకారుణ్యశీలా
స్మరణశుభదమూర్తి ౹ మధ్యరశ్మిప్రవర్తి
చరణవినమదింద్రా ౹ సంతతానందసాంద్రా; 454

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున భీష్మపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ మ దాం ధ్ర మ హా భా ర త ము నం ద లి
భీష్మపర్వము సమాప్తము.

1. భక్తి. 2. గరుడగమనలీలా. 3. మన్యురశ్మి.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము.

సంశ్రయమంగళగౌ
రీసంగమవిభవపుణ్యరేఖాసంప
ద్భాసితవక్షోవామాం
గాసూత్రితచిత్రమహిమ హరిహరనాథా. 1

{ సంజయుఁడు యుద్ధభూమికిఁ బోయి మరలి వచ్చి యందలివృత్తాంతంబు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పుట. }

వ. దేవా వైశంపాయనునకు జనమేజయుం డిట్లనియె. 2

క. మునిజనవల్లభ యవ్విధ,మున దేవవ్రతుఁడు శాంతిఁ బొందినక్రసు మె
ల్లను ధృతరాష్ట్ర మహీశుఁడు, విని యెయ్యది యాచరించె వినిపింపు తగన్. 3

వ. అని యడిగిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 4

క. అనిమిషనదీతనూజుఁడు, సనుటయు విని యవ్విభుండు సంజయుఁ బోవం
బనిచెను దనయునికడకు న,తనివిజయము కాంక్ష దనహృదయమున మొలవన్.

క. పనిచి కృతపడినగాంగే,యుని దెసయుమ్మలిక నాతఁ డుల్లము నానా
ఘనతరచింతాభర మొం,దినఁ గుందుచు నుండెఁ గొన్ని దివసంబులకున్. 6

క. వ్యాసప్రసాదమహిమం,జేసి యుభయసైన్యగతవిశేషజ్ఞుం డై
యాసంజయుఁ డొకనాఁటి ని, శాసమయమునందుఁ గడు వెసం జనుదెంచెన్. 7

వ. ఇట్లు శిబిరంబుననుండి సూతనందనుండు గరినగరంబునకు వచ్చియంతఃపురంబున
నున్నధృతరాష్ట్రు నుచితప్రకారంబునం గనిన నమ్మనుజవల్లభుం డతనిందనచేరువ
నునిచికొని యాదరించి. 8

చ. అమరనదీతనూజు సమరావనిఁ గోల్పడి నాఁడు యోధవ
ర్గము మఱి యెవ్వరిం గొని పరాక్రమదుర్దమపాండుపుత్త్రసై

న్యమునకు మార్కొనం దలంచె నక్కట కౌరవు లేమి సేసి రా
సమయమునన్ బల ప్రచయ[1]సంఘటనం బెటు లయ్యె సంజయా. 9
క. అనిన విని సూతసుతుం డి, ట్లను వక్కురునాథుతోడ నవహితమతి వై
విను మంతయుఁ జెప్పెదఁ గ్రమ,మున నీ యడిగిన తెఱంగు భూవర తెలియన్.
వ. దేవవ్రతుండు దేవభావంబు నొందినయప్పుడ కురుపాండవు లతనికడకు వచ్చు
టయు నాసమయంబునఁ బుట్టినవిశేషంబులు నాఁడు నీ కెఱింగించితి శరతల్ప
గతుండైనశాంతనవుండు సెప్పినహితవచనంబు లాదరింపక రోషసంరక్తనయను
లగుచు నతని వీడ్కొని యట్లు ననినకౌరవుండు సాఁటి సేసిన నీకడనుండి యేను
బోయి శిబిరంబు సొచ్చునవసరంబున. 11
మ. సమరోద్యోగము పీటికిం దెలుపునిస్సాణాదితూర్యంబు లా
క్కమొగిన్ మ్రోయఁగ వారణాదిచతురంగస్ఫారసన్నాహసం
గమనాటోపము మిక్కుటంబుగఁ గడంకన్ వీరనైవద్యవి
భ్రమలోలాకృతు లైరి మోహముల విస్ఫూర్తిత్వంబు సంధిల్లఁగాన్. 12
వ. ఇట్లు సన్నద్ధు లై వెడలి యున మొదలినబలంబులం గూర్చుకొను చుండి. 13
ఉ. అప్పుడు భీష్ములేమి హృదయంబుల నుమ్మలికంబు గూరఁగా
నెప్పటిచందముల్ విడిచి యేడ్తెఱఁ దక్కినమూకలొంకఁ బౌరు
నెప్పలమాటునం [2]బొలయు నెనుతువాలికి వచ్చు రాజులం
దిప్పు డతండు రా వలవదే యని కర్ణుఁ దలంచి రందఱున్. 14
వ. అట్టియెడ. 15
చ. పతిరహితాత్మ యైనసతిభంగియు గోపకహీన మైనగో
ప్రతతివిధంబు సస్యవిధురస్థితి యైనధరిత్రిచాడ్పు ను
ద్ధతిహరిశూన్య మైనవసుధాధరకందరభూమిచందమున్
మతి మనసేనఁ దోఁచె బుధసమాన్యుఁడు భీష్ముఁడు లేక యుండుటన్. 16
ఉ. అంగద నాథు ప్రింగినప్లవకావలి దక్ వెస ముట్టికొన్న స
ర్వాంగములుం జలింప వెగడంది దిక్కులు సూచు చున్నసా
రంగయుపోలె నుండెఁ గురురాజభవత్సుతుసేన భీష్ము నా
జిం గబళించి పాండవులు జృంభితవిక్రమలీలఁ బొల్చుటన్. 17
ఆ. కర్ణ కర్ణ వచ్చి కావు మనాథుల, మొత్తి మమునేఁడు లగ్గలముగ
బలములోన నెల్లఁ గలయంగ వీతెంచె, నార్తి దెల్లముగ జనాధిరాజ. 18
వ. తదనంతరంబున. 19
క. పిలువుఁడు దడయక కర్ణుని, బలవిక్రమశాలి యతఁడు పదిదివసములుం
గలనికి రాఁడు నదీసుతు,పలుకులకుం గనలి సచివసబాంధుయుతముగాన్. 20

---

1. సంచరణం. 2. బొరయు.

వ. అని కౌరవులును దక్కటిజనపతులును నతని నాసపడి పలుకుచుండి రాతని
తెఱంగు దొల్లియు నీ వాకర్ణించితది యెయ్యది యనిన. 21

చ. అనఘు సరిత్సుతుండు దను ♦ నర్ధరథుండని పల్కినన్ మనం
బునఁ గడు నొచ్చి నీ పనికిఁ ♦ బోఁడన నద్దెస రాను నీజయం
బున వనవాసి నయ్యెద రిపుల్ నిను నోర్చిన వారి నోర్చెదన్
ఘనభుజశక్తి నే[1]ననియెఁ ♦ గాదె నృపుల్ విన నమ్మహాత్ముతోన్. 22

వ. కావున నతం డంతకు మున్న కయ్యంబునకుం దొలంగి యుండె నాఁ డట్లు
[2]మనవారిమనంబు లెల్ల నాసూతనందనుదెసకుం బాఱె ననిన విని యాంబికే
యుండు సంజయున కి ట్లనియె. 23

క. తను నిమ్మెయిఁ దలఁచినయమ్మనుజేంద్రులఁ గౌరవులను ♦ మనమూఁకల న
య్యనిఁ గర్ణుఁడు గాచెనె తన,మనోరథము లెల్ల ఫలసమగ్రతఁ బొందన్. 24

వ. అనవుడు నమ్మనుజపతికి నతం డి ట్లనియె. 25

క. వననిధినడుమీటఁ గలము, మునిఁగిన బెగ డందుచిత్తములు గలిగినత
జ్జనుల క్రియ నున్న[3]సేనలు, గనుఁగొన దీవిగతిఁ దోఁచెఁ ♦ గర్ణుం డంతన్. 26

వ. ఇట్లు పురంబు వెడలి యతండు కురుపతికడ కేతెంచి ప్రీతుం డగునతనిచేత నభి
నందితుం డై రాజలోకంబు నాలోకించి. 27

చ. దమమును సత్యముం దపము ♦ దానము శీలము నస్త్రవీర్యశౌ
ర్యములును భీష్మునందు గల ♦ వట్టిమహాత్ముఁడు పోర నీల్గె నిం
క మనకు నేటిబాహుబలగర్వము లెక్కడిసేన లక్కటా
సమసెనె కౌరవేశ్వరునిసంపద యంచు విషణ్ణమూర్తి యై. 28

క. కన్నీ రొలుకఁగ వగచిన, నన్నరపతు లెల్ల నేడ్చి ♦ రార్తరవంబుల్
మిన్నంద నశ్రుజలములు, విన్ననివదనంబులందు ♦ వెల్లి గొనంగన్. 29

వ. అప్పుడు దన్నుం దాన యుపశమించుకొని యందఱిడెందంబులయుమ్మలికంబులు
వాయ రాధేయుం డి ట్లనియె. 30

క. మీ రెల్లఁ జూచుచుండఁగఁ, గౌరవనికురుంబమునకుఁ ♦ గన్నాకై యొ
ప్పారినభీష్ముఁడు పడియెను, మేరు వొఱిగినట్టు లసము ♦ మిగుల నరునకున్.

వ. నా తెఱంగు వినుండు. 32

క. కలఁగినసేనలఁ గాచెద, నిలిపెద నర్జునునికడఁక ♦ నెఱపెద బాహా
బల మాభీష్ముం డె ట్లగ్గలిక మెఱసె నట్ల మీకుఁ ♦ గన్నులు దనియన్. 33

ఉ. ధర్మజభీమపార్థులును ♦ దమ్ములు నుద్భటసంగరక్రియా
కర్మఠు లచ్యుతానుజునిగర్వము దుర్విషహంబు వారి ము
త్కార్ముకముక్తచండశరఖండితదేహులఁ జేసి యుత్తు నేఁ

1. ననియ ♦ కాదె. 2. మామనంబు. 3. సేనలఁ, గనుఁగొని.

బేర్మిఁ గౌరవేంద్రున కభీష్టత రాజ్యరమావిలాసమున్. 34

క. కాదేని గాండివజ్యా,నాదము సురదుందుభిప్రణాదంబును నిః
ఖేదుండ నై వించు నధిక,మోదంబున నిత్యసౌఖ్యముం గైకొందున్. 35

క. కౌరవులం గాచుచు రణ,శూరులఁ బాండవుల నోర్చుచుం గీర్తికర
స్ఫారవిహారత భీష్మునిఁ, జేరం జనుకంటె నొప్పు సెప్పం గలదే. 36

వ. అని పలికి తనసారథిం గనుంగొని. 37

సీ. మణిగణోజ్జ్వల మైనమనయరదంబున, జవనాశ్వములఁ బూన్చు చాపబాణ
ఖడ్గాదిసాధనోత్కర మొడఁగూర్పుము, రత్నధ్వజం బెత్తు రశ్మ లడర
శంఖమృదంగనిస్సాణాదితూర్యముల్, సంఘటింపుము రభసమున ననుడు
వాఁ డట్ల చేయ దుర్వారగరోద్ధతి, నగ్నిప్రభం బగునారథంబు

తే. పటురయంబున నెక్కి భూపతికి మ్రొక్కి
యాతఁ డెల్ల కౌరవులును నఖిలనృపులుఁ
దన్నుఁ గొనియాడఁ గర్ణుఁ డుత్సాహలీల
నిజబలాభీలసుందరధ్వజము లొప్ప. 38

వ. నడచి నదీనందనుఁ డున్నయెడకుఁ జేరం బోయి శోషించినసముద్రంబుచందంబున విమానంబు విడిచి పడినదివ్యుని తెఱంగున భూతలపతితుం డయినపతంగుభంగిని భగ్నపక్షుం డైనమైనాకంబుమాడ్కిం బొలుచునతనికడకుం బాదచారి యై యరిగి యాఫల్గుననారాచనిచయంబునం బొదువంబడి యమునానదీహ్రదస్థితంబును [1]మదనిమీలితంబును నై శోభిల్లుశుండాలంబు ననుకరించుచు వీరశయనమహాసీయుం డైనయమ్మహానుభావునియడుగులపైఁ గన్నీరు దొరఁగం బ్రణమిల్లి కేలు మొగిడ్చి వినయవినమితశరీరుం డై. 39

క. వచ్చితి రాధేయుఁడఁ గను, విచ్చి ననుం జూడు భరతవీరాగ్రణి [2]నీ
సచ్చరితముఫలమే యి,ట్లిచ్చుట [3]నీయునికి ధాత నే మన నేర్తున్. 40

ఆ. పావనంబు లయినపలుకులు నాచెవు, లార నెమ్మి నన్ను నాదరింపు
మయ్య ధర్మనిత్య యంచితసత్య శం,తనుకుమార గాఢధైర్యసార. 41

ఉ. పేర్చినమూఁకఁ గూడ నడపింపఁగఁ గొల్తల సేయఁ దీవ్రబా
ణార్చుల మార్బలంబుల రయంబుననీఱుగఁ గాల్ప నాజి నీ
నేర్చినభంగి నొం డొకఁడు నేర్చునె పాండవబాహుసంపదల్
పేర్చు నెలర్చు నింకఁ గురుబృందము తెల్లను దల్లడిల్లఁగన్. 42

క. శరజిహ్వాభీకరుఁ డగు,నరుఁ డనుశిఖి నిగుడఁ జేసి నారాయణదు
ర్భరపవనుఁ డింక బంధుర,కురుసేనాకాననంబు గ్రొవ్వడఁగించున్. 43

మ. భరితాశాంతరపాంచజన్యరవదృప్యద్దేవదత్తధ్వని

---

1. 'మదనిమీలితాక్షంబును' ఆ. ప్ర. 2. యా. సచ్చరితము. 3. నీపడుట. 4. జేయ.

స్ఫురణన్ దీనులు వ్రయ్యఁ గేతనకపి[1]స్ఫూర్జత్ప్రభం జూడ్కి లా
తురతం బొందఁగఁ జండగాండివసముద్యద్భాశాస్త్రజాలంబు లె
వ్వారు సైరింతురు నీవు దక్క భుజగర్వస్ఫూర్తినిర్వాహకా. 44

ఆ. మెయిమెయిం బెనంగి ౹ మెచ్చించి ముక్కంటి, చేవరంబు గొని విశిష్టదివ్య
కర్మదీప్తుఁ డైన ౹ గాండీవి నోరుఁ డాజిఁ, జెనయుఁ జాలు వానికి ౹ సెప్ప నేల. 45

క. అని పెక్కుమాట లాడిన, విని యాదర భరితనేత్రవిస్తారుండై
యనిమిషనదీతనూజుఁడు, గనుఁగొనుటయు మఱియు మ్రొక్కి ౹ కర్ణుఁడు వలికెన్.

ఉ. ఆవరు నే నొకండన విశేషానలదుస్సహదృష్టిభీషణం
బైనమహాభుజంగమము ౹ నద్భుతమంత్రనిరస్తదర్పముం
గా నొనరించునట్లు భుజగర్వ మడంచెద నస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణత్వసంపద మహాత్మ గుణోత్తర నీవు సూడఁగాన్. 47

వ. అనిన గాంగేయుండు రాధేయున కిట్లనియె. 48

మ. తగఁ బర్జన్యునిసొంపునన్ బ్రతుకుభూతవ్రాతముల్ వార్థి సా
చ్చి గరిష్ఠస్థితి నుండునేఱులును సంక్షీణంబులై యూర్వి ని
ల్చి గుణాధిక్యముఁ బొందుబీజములు బోలెం గౌరవుల్ విశ్రుతం
బగునీప్రోవును బ్రోవుఁ గావు గని సౌఖ్యం బొందు టొప్పుం గడున్. 49

చ. అరయఁగ బంధుకోటులకు ౹ నక్కురునాథునియట్ల కానె నీ
వరిబలభేది జన్మమున ౹ నయ్యెడుచుట్టఱికంబుకంటె సు
స్థిరతర మైన[2]సంగడము ౹ చే నగుబాంధవ మెక్కుడందు రా
నరపతిరాజ్యభారము మనంబున నీయదిగాఁ దలంపుమీ. 50

వ. అంబష్ఠవిదేహపౌండ్రాదిదేశాధీశుల గెల్చి దుర్యోధనాధీనవర్తులం గా నిర్వర్తించిన నీకు నిట్లు సెప్పవలయునే యొండజంబులు పండినవృత్తంబు నుపజీవించుచందంబున నిన్నుం జెంది బంధువులు సుఖులై యుండువారు గాక నాకు నీవును సుయోధను నట్ల కావున మే లాడెదఁ గౌరవుల నడపికొని యమ్మహీవిభునకు విజయంబు గావింపుము పొమ్మని సమ్మదంబునం బలికిన సూతనందనుండు ప్రీతుండై యద్దేవవ్రతుచరణంబులు శిరంబు సోఁక వినతుండై వీడ్కొని యరదం బెక్కి యరుగుదెంచి భవదీయసైన్యంబు దైన్యంబు వాపి యేపగ్గలించి కలయం గనుంగొని.

క. నరపతి యలరఁగ రథకరి, తురగసుభటసముదయముల ౹ దోర్గర్వధురం
ధరలీల మెఱయ నతిబం, ధురములుదా సంఘటించె ౹ దురమునకుఁ దగన్. 52

వ. అట్టియెడ. 53

క. అరుణాశ్వములు రుచిరరు, క్మరథంబుఁ బ్రదీప్తవేదికాధ్వజమును ను
ద్ధురగాత్రకలితసితభా, సురబంధురకంకటంబు ౹ శోభిల్లంగన్. 54

1. స్ఫూర్తిప్రభం 2. సంగరము; సంగమము.

క. మెఱుఁగమునఁ గయ్యపు వేడుక, సిగురొత్త నుదాత్తమూర్తిఁ జెలువొందు గురుం
దగురాజులుఁ గౌరవులును, బొగడి రులివు మిగులఁ బ్రమదపూర్ణహృదయులై.
తే. అపుడు నీయగ్రనందనుం డల్లఁ దనదు, తేరు రాధేయునరదంబు సేరఁబోవ
నిచ్చి మనమున సంతస మొదవ మెసఁగ, నాదరంబున నిట్లను నతనితోడ. 56
క. నీవలన సనాథంబై, యీవీ డెంతయును మెఱసె నిం కిట మనకుం
గావింప వలయుకార్యము, నీ వెఱిఁగింపంగ వలయు నెయ్య మెలర్పన్. 57
క. అనిన నతం డిట్లను బహు, జనరక్షకు లైననృపులు సద్బుద్ధులు గా
వున నీవు సెప్పఁగా నే, వినియెద నెయ్యది దలంపు వివరింపు తగన్. 58
ఉ. నావుడుఁ గర్ణుతోడ నరనాయకుఁ డిట్లను సర్వయోధసం
భావితుఁ డైనశాంతనవుబాహులమాటున నస్మదీయసే
నావిభవంబు సెల్లెఁ బదినాళ్లును నీమది కెక్కు నాదుయో
ధావలిలోన నింకఁ బృతనాధిపుగాఁ గొన నెవ్వఁ డర్హుఁడో. 59

ద్రోణాచార్యులకు సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్ణయించుట.

క. సేనాపతిత్వమునకుం, బూని యొకఁడు నడప కున్నఁ బొడ వడఁగదె యా
సేన యనిఁ గర్ణధారవిహీనం బగుకలము జలధి నెడలినభంగిన్. 60
వ. కావున నొక్కరు నిరూపింపు మనవుడు గాంధారేయునకు రాధేయుం డిట్లనియె.
సీ. అధిప నీయోధులయందు సేనాపతిత్వమునకుఁ జాలినవారుఁ గలరె
యందఱు నయవిక్రమాదిగుణంబుల, మాననీయుల యట్టులైన నెల్ల
వారి ముఖ్యులఁ జేయవచ్చునే యొక్కరుఁ, గైకొన్న మత్సరగ్రస్తబుద్ధి
నన్యులు విపరీతులై కలంగక యుండు, వారు గావలయు నెవ్వరును ద్రోణుఁ
తే. డనినగా దనరాతండ యర్హుఁ డాధి
పత్యమునకు నాచార్యుండు బ్రాహ్మణుండు
వివిధరణకోవిదుఁడు వయోవృద్ధుఁ డధిక
బలుఁడు శూరుండు గట్టుము పట్ట మతని. 62
వ. అనుటయుం గురురాజు దగురాజులం గూర్చుకొని గురుం డున్నయెడకుం జని
సవినయంబుగా నతని కిట్లనియె. 63
ఉ. ప్రాయముకల్మి నొక్కటన భవ్యధృతిన్ మహనీయశీలతన్
సాయకసంపదం బటుభుజావిభవంబునఁ గార్యతంత్రశి
క్షాయుతబుద్ధి వృద్ధుఁడవు గావె ధరాసురవర్య మున్న గాం
గేయుఁడు మాకు నెల్ల నెఱిఁగింపఁడె నీదుమహానుభావమున్. 64
వ. అని వెండియు. 65
క. కనువెలుఁగు నీవు గానీ, వెనుక భవన్మతము యాఁది వీరలు నేనుం
జనుదెంచెద మాఱట నెల్ల, కొన వృషభము వజ్జ నడచు గోవులపగిదిన్. 66

ఆ. అనుచు నచట నున్న యవనీపతులఁ జూపి, మఱియు నిట్లు లనియె మనుజవిభుఁడు
దేవసేన నడపి దితిజుల గెలిచిన, షణ్ముఖుండు నీవు సరియె గాదె. 67

వ. కావున. 68

తే. సర్వసేనాధిపత్యంబు నిర్వహింప, వలయు ననవుడు నమ్మహీశ్వరులు నట్ల
చెప్పి గెలుపును నీవని చెలఁగి యతనిఁ, బ్రస్తుతించి ప్రార్థించిరి భరతముఖ్య

వ. మఱియు నమ్మహీశ్వరుండు. 70

క. సేనాసముదయ[1]రక్షకుఁ, గా నిను నేఁ బడసినపుడ కౌంతేయులు నా
చే నడఁగ రెట్లు భీష్మవిహీనుల మగుమమ్ముఁ గావు మెల్లవిధములన్. 71

వ. అని వేఁడికొనిన నయ్యందఱుం గలయం గనుంగొని యాచార్యుం డిట్లనియె. 72

ఉ. వేదములుం దదంగములు వింతలుగా నొకకొంత నేర్తు ధై
ర్యాదిగుణంబు లెందుఁ గల వైనను నింతటివానిఁ గాఁగ స
త్యాదరవృత్తి మీరు విజయాశ ననుం గొనియాటఁ జేసి యాఁ
గా దన కియ్యకొంటిఁ దగఁ గౌరవనాథునికోర్కి దీర్పఁగాన్. 73

శా. భవ్యం బైన బలాధిపత్యమునకుం బట్టంబు గట్టుండు న
న్నవ్యాకీర్ణగజాది యై మెఱయు సైన్యశ్రేణిఁ బాలించి కౌ
రవ్యోత్సాహముఁ బెంచి మాఱ్కొనినవీరవ్రాతముం ద్రుంచి నా
దివ్యాస్త్రంబులఁ బంచి [2]పాండవులదీప్తిన్ మాయఁ జేయించెదన్. 74

వ. అని పలికినం బ్రీతచేతస్కుం డయి నీతనూభవుండు గనకకలశంబులం బావన
జలంబులు దెప్పించి మంగళోపకరణశోభితంబు గావించి పుణ్యాహనాదంబులుం
బరమాశీర్వాదంబులును మాగధగీతంబులును వందిజనస్తుతివ్రాతంబులుం జెలంగఁ
బ్రభూతభూపతులుం దానును ద్రోణాచార్యునకు సేనాధిపత్యాభిషేకపట్టబంధం
బొనర్చి పేర్చినం గని రథికవరు లార్చి నిజశంఖంబులు పూరించిన నఖిలసైన్యంబు
లందును భేరీమృదంగపణవాదితూర్యనినాదంబులు నిగిడి నింగి ముట్టె నిట్లు సకల
చమూపతిత్వపదభాసితుం డై భారద్వాజుండు. 75

సీ. కౌరవసేనాముఖంబునఁ దిలక మై, యొప్పి రాధేయాదియోధవరులఁ
గొని[3]పాండురాజనందనులసైన్యములతోఁ, దొడరి ధైర్యంబు నద్భుతమహాస్త్ర
వీర్యంబు ననివార్యశౌర్యంబు దోర్బలోదార్యంబు మెఱయ నీతనయువలని
కూరిమి వెలయ నక్షౌహిణిపైఁ గొంత, బలమును దొర లనేకులను గూల్చి

తే. చామరచ్ఛత్త్రకేతుభూషణతురంగ
దంతిరథహేతివర్మయోధవ్రజంబు
తునియ లిల నించి కతిపయదినము లరులు

---

1. భర్తనుగా. 2. 'పాండవబలోద్రేకంబు మాయించెదన్' అ. ప్ర. 3. పాండురాజనందనులతోఁ దొడరి దైర్యంబు నద్భుతవిక్రమంబు నస్త్రవీర్యంబు.

సురలు విహరింప విహరించె ధరణినాథ. 76
క. అడవుల దవశిఖి దరికొను,నడువున నిట్టిబలం బ్రవారణం బొడిగా
నడరి యతం డాతెద్రుపదుని,కొడు కార్వ నుభయజనములకును వగ మిగులన్.
క. దుష్టమనస్కుం డగునా,ధృష్టద్యుమ్నుండు దక్క దేవా సుజనో
త్కృష్టుం డగుగురుని తెగుటకు, నిష్టాపముం బొందె భూతనికరము లెల్లన్. 78
వ. అనిన విని యాంబికేయుండు హృదయంబు జల్లనం జెదర వదనంబు వెల్లనయి
మొగుడ నివ్వెఱం గంది కొండొకసేపు నిశ్చేష్టితుండై యుండి గద్గదవికలకంఠుం
డగుచు సంజయుతో నిట్లనియె. 79

—•• ద్రోణాచార్యునిమరణంబు విని ధృతరాష్ట్రుండు పరితపించుట. ••—

సీ. అస్త్రశస్త్రంబుల నధికుండు వెరవరి, భుజబలవిక్రమంబుల ఘనుండు
గురుం డట్టివానిం జేరకుడ శేక కడసిరే, పాంచాలు రతనిచాపంబు దునిసె
నో తేరు విఱిగెనో సూతుండు పడియెనో, యేమఱి యులసతె నెదిరి సరకు
సేయమి మఱి పాత్రు జెందెనో హీనాత్ముం, డై నధృష్టద్యుమ్నుం డతనిం జంపె
తే. నట్టి యచ్చెరు విది దైవమ్మగ్గలంబు, పౌరుషముకంటె ద్రోణునిపాటు వినియు
వేయివ్రయలై పోవదు రాయి గాంగ,నోపు నాగుండె యేమని యుమ్మలింతు.
వ. అని యడలూని పొగిలి వెండియు. 81
తే. మేరు వొఱగుట యినుం డిలమీందం బడుట
యబ్ధి యింకుట గాదె ధైర్యమునం బేర్చి
ప్రభ వెలింగి గభీరత రాశి కెక్కి
యొందుం బొగ డొందునాచార్యుం డిట్టు లగుట. 82
క. అతిలోకపరాక్రమనిధి, మతి సురగురు మిగులుం గురుకుమారగురుండు దు
ర్మతు లగుమత్సుతులకుంగా, మృతుం డయ్యెం బరోపకారస్మృతి యొప్పంగదా.
తే. విల్లు వట్టెనువా రెల్ల వెరవు గఱచి, పోవ నెల వైనద్రోణునిభుజము నిలువ
రించి పాంచాలనందనుం బంచి పార్థుం, డిట్లు[1] సేయించెంగా కౌరుం డేల చాలు.
క. పామున్ బొదివి పడం దిగిచిన,చీమలగమి యట్ల ద్రోణుం జిక్కువఱిచెం గా
కేమి బహుదేశసైన్యము, లే మనం గల దింక నూత యెవ్వరు మనకున్. 85
వ. అని పలుమాట లాడి యొల్లంబోయి యాలోనన కొంత దెప్పిఱి యంగంబులు
వడంకుచుండ మఱియు సమ్మానవేశ్వరుండు సూతనందనున కిట్లనియె. 86
తే. ప్రథమగిరిమీందం దోంచు భానుం బోలి
ధర్మపుత్త్రుండు దోంచినం దమము విరియ
నట్టు విరియక గురునకు నడ్డపడంగ
వచ్చునే తమ్ము మొఱసి యెవ్వారికైన. 87

1. సమయించెం.

క. సింధురము మహోద్రేకమ,దాంధం బై వచ్చులీల ◊ నాచార్యునిపై
గంధవహసుతుఁడు గవియ న,బంధురగతి నెక్కుఁ డాఁకఁ బఱచిన యోధులలోన్. 88

చ. ఉఱుముచు నెల్లెడం బిడుగు ◊ లుగ్రగతిం బడ ఘోరమూర్తి యై
యఱిముఱిఁ గప్పుదెంచువిలయాభ్రము వోల్పవ మార్గణాద మే
ర్తైఱఁ జెలఁగఁగ వడిం దొరఁగుదివ్యశరంబులు ద్రోణుతేరిపైఁ
బఱపుకిరీటి మాధవరణోత్పాలకుంజోడులచేత నిల్చునే. 89

క. ఎవ్వఁడు దెరలెనొ తిరుగక, యెవ్వఁడు నిల్చెనొ కడంగి ◊ యెవ్వఁడు బిరు దై
క్రొవ్వునఁ జచ్చెనొ కుంభజు, నెవ్వఁడు గావంగ లేఁడ ◊ యెమ్ముది మునియో.

ఆ. గురుఁడు పడినయపుడ ◊ కురుసైన్యములఁ గల్గు, వారణాశ్వసుభటవర్గములును
బడియెఁ గాక యేల ◊ పడ కుండు నాధర్మ, పుత్త్రుభాగ్య ముట్టిపడఁబోవు నెట్లు.

చ. నడిఁకెడువాఁడు గాఁడు గురునందనుఁ డక్కట తండ్రిచావున
ప్పుడు మొగ తప్పి యొందుగడఁ ◊ బోరుచు నుండెనొ యుద్ధపాటు గ
వ్వడికతనన్ ఫలింపమి నవారణ నాద్రుపదాత్మజుండు బె
ట్టడరి వధింపఁగా వికలుఁ ◊ డై దురపిల్లుచుఁ జూచు చుండెనో. 92

క. అని పనవి వనట నలఁదురి, నిను నెద్దియు నడుగ నాకు ◊ నీవేమియుఁ జె
ప్పను వలవదు సంజయ మఱి, విసియెద మది గలఁగె ననుచు వివశాత్ముఁ డై.

వ. [1]తనకొడుకులగెలుపు నెడ నాస మాలుటం జేసి. 94

ఆ. సొమ్మవోయి పడిన ◊ సుదతు లాక్రందనరవముతోడ సత్వరముగ నెత్తి
యానృపాలు సెజ్జయందు దిడి మెలపున, శిశిరవిధులు సేయ ◊ సేద దేఱె. 95

వ. ఆసీనుం డై యాతండు సూతసుతున కిట్లనియె నరనారాయణులు రథిసారథు లైనయారథం బెందును సిద్ధమనోరథం బగుఁ గవలు గడిందిమగలు సాత్యకి సత్యపరాక్రముండు పాంచాలోత్తముం డగును త్తమౌజుం డుదాత్తబలుండు శిశుపాలతనయుం డగుధృష్టకేతుండు ధీరుండు భీష్మపాతనహేతు వయినశిఖండి యఖండపరాక్రముండు సౌభద్రుండు రెండవరుద్రుండు యాదవశ్రేష్ఠుం డగుచేకితానుండు మానధనుండు ద్రౌపదేయు లజయ్యులు గేకయు లేవురు వేవురపెట్టు యుయుత్సుండు బహుళమత్సరుండు ద్రోణవధంబ పనిగాఁ బుట్టిన ధృష్టద్యుమ్నుండు భుజసారద్యుమ్నుండు ఘటోత్కచుండు ఘనఘోరమూర్తి కృష్ణాశ్రితం బైనవృష్ణికుమారలోకం [2]బలోకమాన్యం బన మిగిలినబిరుదు లెసంబునం బేర్చినయది భీము గదాభీషణుం డైనభీమసేనుం డెవ్వారికి నలవి గాకయుండుఁ బాండవసేనం గావను గౌరవసైన్యంబు సమయింపను దాన చాలునట్టి పరికరంబును గల దను కొలంది గాదు కార్యవివేకశౌర్యోద్రేకధుర్యుండు ధర్మదేవతకొడుకు ధార్మికత్వసత్యాది మహాగుణగరిష్ఠుండు యుధిష్ఠిరుం డతని గెలువ దేవతలకు నశక్యంబు మఱియు

1. తనకొడుకుల దెస గెల్పునాస. 2. బు లోకంబునకు మిగిలిన.

నొక్క విశేషంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 96

మ. యదువంశంబున లోకరక్షణపరుండై పుట్టి పేర్పల్లెను
న్మదబాల్యంబు నటించి కంసముఖనానాదైత్యులం ద్రుంచి బ
ల్లిదుఁ డాయింద్రుని పారిజాత మిలకున్ లీలాగతిం దెచ్చి శి
ష్టదయాళుత్వము పూని యున్న హరి నిష్ఠం జెంది రప్పాండవుల్. 97

వ. కావున వారల గెలుచు టరిది యట్లుంగాక. 98

క. హరి యాత్మ యర్జునున కా, హరి కర్జునుఁ డాత్మ హరియు నర్జునుఁడును నా
నిరువు రగుట క్రీడార్థం, బరయుఁగ నది యొక్క వెలుఁగ యతులం బెందున్.

క. ఆవెలుఁగు గనువెలుంగు గఁ, దా వెలసిన పుణ్యమూర్తి ధర్మసుతుం డే
లా వెఱచు రణమునకు నా, చే వచ్చుం గౌరవులకుఁ జేటే మందున్. 100

వ. అని వెచ్చ నూర్చి యూర కుండె వెండియు, 101

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం గలనఁ గూలుదురట్టె కిరీటి కింక నె
వ్వ రెదురు కౌరవక్షయము పశ్యవశ్యము నయ్యెను వార్త లేమిగాఁ
బురవురఁ బొక్కుచున్ వినఁగ బుద్ధిఁ దలంచెద నైన ద్రోణుసం
గరపరిపాటి యొల్ల వినఁగా వలతున్ వివరించి చెప్పుమా. 102

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లను నాంబికేయు, తోడ నేను దల్లంబుగ ద్రోణుసమర
మొలఁగి వచ్చితిఁ జెప్పెద నెల్లఁ దెలియ, వినుము[1]దిరము యి మాటలు వేయు నేల.

—✿ ద్రోణుఁడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజుం బట్టి యిచ్చునట్లు వరం బిచ్చుట. ✿—

వ. అట్లు సేనాధిపత్యంబు పూని కుంభసంభవుండు ముదితమనస్కుండై గారవం
బునం గౌరవేంద్రునకు నరేంద్రులు విన నిట్లనియె. 104

క. నను భీష్మునిపిదప బలం, బున కెల్లను ముఖ్యుఁ జేసి పూజించితి వీ
వినుతాచరణఫలంబును, గనువాఁడవు వరము గోరు కౌరవనాథా. 105

వ. అనిన విని యతండు కర్ణదుశ్శాసనాదిసుహృజ్జనంబులతో నాలోచనంబు సేసి
సవినయంబుగా గురున కిట్లనియె. 106

క. వర మిచ్చెదేనిఁ గోరెదఁ, బరమహితము ధర్మపుత్త్రుఁ బ్రాణముతోడన్
దురమునఁ బట్టి భుజాభీ, కర కొని రా వలయు మత్సకాశంబునకున్. 107

వ. అని కోరుటయు భారద్వాజుండు నీకొడుకువదనం బవలోకించి. 108

చ. అకట యజాతశత్రుఁ డనునప్పులు కివ్విధ నిక్క మయ్యె వా
నికిఁ గురునాథ యిట్టు లతని దెగఁ జూచుట గోర కాజిఁ బ
ట్టికొనుట గోరి తివ్విధము చెప్పర యొంతయు నిత్తెఱంగు కో
ర్కికిఁ గత మేమి పాండవుల గెల్చి ధరన్ సగ మీఁ దలంచితే. 109

వ. నీదునిశ్చయం బెట్టిది యతనిం బట్టి తెచ్చిన నేమి సేయుంగలవాఁడ వని యడిగిన

1. దీఱమిమాటలు. 2. ధీవినుతాచరణపుఫలమును.

నమ్మనుజవరుం డుప్పొంగి తనమనంబున నున్నకార్యం బాచార్యునకుం దక్కటి
వారికిం దేటపడ ని ట్లనియె. 110

సీ. ఆధర్మసూనుఁ గయ్యంబునఁ జంపినఁ, గోపించి గాండీవిగురుబలంబు
సమయించు మన మొప్పి సర్వపాండవులఁ, జంపితి మేని బ్రచండచక్ర
ధారఁ గౌరవకోటితల లేటి రాజ్యంబు, గోవిందుఁ డీకున్నె గొంతి కయినఁ
గాన యుధిష్ఠిరుఁ గాయంబు నొంపక, తెచ్చి చూడం బాడఁ దెలియఁ గొనర్చి

తే. మగుడ నడవికి¹నడచినఁ దగిలి యతని, తోడఁ దమ్ములుఁ బోవంత్రతోనయెల్ల
దొసఁగు మాలు నప్రతిహతదోర్విభూతిఁ, బెద్దకాల మే నేలుదుఁబృథివియెల్ల.

వ. అనిన విని కుటిలం బగునతనియభిప్రాయంబునకు రోసి యుత్రగురుం డవ్వరం
బునకు నేమేనియు నెడ వెట్టి యిచ్చువాఁడు గా నూహించి యొక్క తెఱంగుఁ
గాంచి యన్నరనాథున కి ట్లనియె. 112

చ. నరుఁ డెడ సొచ్చునేని విను నా కది దుష్కర మే నొకండ నే
సురగణ మైన వ్రేలిఁ గొని చూపఁగఁ జాలరు వాఁడు లేనిచోఁ
దిర మయి పోర నిల్చిన యుధిష్ఠిరు ద్రౌపదిపుట్టినింటివే
వురు వెఱఁ గంది చూడ నలవుం జలమునం జెడఁ బట్టి తెచ్చెదన్. 113

తే. అనుడు బాలిశులై సనీతనయు లెల్ల, ధర్మజుఁడు పట్టువడునకాఁ దలఁచి రవుడు
పాండుసుతులకు వెఱగ మోడకుండ గురుని, ప్రతిన యెల్లెడఁ జాటించె రాజరాజు.

వ. ఇట్లు శిబిరంబునను సేనాస్థానంబున గలయ నాఘోషణంబు సేయించినం
జెలంగి సకలసైనికులును సింహనాదంబులు సేయ శంఖభేరీరవంబు లుల్లసిల్లం
గౌరవసైన్యంబు పొంగె నది యంతయుం గౌంతేయాగ్రజుండు దనచారులచేత
విని యనుజులం గూర్చి వినిపించి వివ్వచ్చు నాలోకించి. 115

ఆ. గురుని ప్రతిన వింటె వెరవున లావునఁ, జేసి దీని బొంకు సేయు వలయు
నెఱుఁగు నతఁడు నిన్ను నెడ వెట్టి పలికిన, వాఁడు గాన చెప్ప వలసె నీకు.

క. నాయున్నచోట నెప్పుడుఁ, బాయక కను గలిగి నిలిచి భండనము దగం
జేయంగ వలయు నక్కురు, నాయకుకోరికి ఫలంబు లనకు విముఖముగాన్. 117

అర్జునుఁడు ధర్మరాజుతో ద్రోణునిప్రతిజ్ఞకు వెఱవకుండునట్లు సెప్పుట.

వ. అనుటయు నర్జునుం డతని కి ట్లనియె. 118

క. గురుని వధియించుటయు భూ, వర నీ వని నొవ్వ నొందువలను ననుటయుం
బరికింప నొక్కరూపవి, దురితంబులు ²వీనిఁ జేయుదు నే నెందున్. 119

క. క్షోణీవల్లభ విను మేఁ, బ్రాణముతో నుండ నిన్నుఁ బట్టికొనఁగ నా
ద్రోణునకె కాదు సగణ, స్థాణునకై నను వశంబె తలఁ కేమిటికిన్. 120

చ. అలవి యెఱుంగ కిమ్మెయి దురాశఁ దలంచిరి గాక ధార్తరా

1. నడచినఁ; నెగిచినఁ. 2. నివియు; వినియుఁ.

ష్టులు ద్రిజగంబులుం గొని పరటుస్ఫురణం జనుదెంచి రేని యుల్కా
బలవదరాతిపుంజమదభంజన నీ పని భంగపడ్డ నీ
యిల శకలంబు లై చెడదె । యింకదె వారిధి నింగి గూలదే. 121

ఆ. వారితలఁపు వొసఁగ నేరదు పోరఁ బరాభవంబు మనకు । రా దెఱుంగు
కలుగ దద్దురాత్మకులచేత నాతలం, పిట్టు లున్నయది నరేంద్రముఖ్య. 122

వ. అని పలికిన విని యుధిష్ఠిరుండు సంతుష్టాంతరంగుండై శంఖభేరీమృదంగాదిమంగళ తూర్యస్వనంబులు సెలంగ సకలసైన్యసమేతంబుగా వెడలి నడచి మొగంబున నెలమి నెలకొనం గ్రౌంచవ్యూహం బమర్చి నం దగ్రభాగంబున. 123

మ. ధవళాశ్వంబులఁ బూని కేతనకపీంద్రస్ఫూర్తి మార్తాండమూ
ర్తి విడంబింపఁగఁ జక్రగాండీవధరుల్ । దేజోమయాకారవై
భవ మారం దనపై వెలుంగ నతిదీప్తం బైన తేరొప్ప శా
త్రవసంఘంబుమనంబునకు భయము ఘోరం గాలచక్రాకృతిన్. 124

క. ఆరథము వెలన నుజ్జ్వల,ధీరోద్భట రేఖ మెఱసె । ధృష్టద్యుమ్నా
దారస్యందన ముద్ధత,సారథికముఁ [1]జారురంగచటులాశ్వము నై. 125

వ. మఱియు వృకోదరాదిసోదరులను నభిమన్యుప్రభృతికుమారులను పాంచాలపతిప్రముఖబాంధవులను ధృష్టకేతుముఖ్యదండనాయకులను దక్కనుం గలవరివారంబును దగ నయ్యైయెడల బలుపును బొలుపును గలుగ నిలిపి యుధిష్ఠిరుం డమ్మహారంబునడుమనుదాత్తసన్నాహంబునను గంభీరోత్సాహంబునను బొలిచి నిలిచె నంతకు మున్న యక్కడ. 126

క. మనవారును రణకౌతుక,జనితోద్యమతీవ్రు లగుచు । శకటవ్యూహం
బొనరించిరి యొప్పును బెంపును దర్పము నుల్లసిల్ల । భూవరముఖ్యా. 127

వ. అందు వలపట సింధురాజకళింగపతిసంగతుండయినవికర్ణుండును నతనికి బాసటయై చటులహయబహుళం బగుబలంబులతో నక్కాలన సౌబలుండును డాపటఁ గృతవర్మవివింశతిచిత్రసేనసమేతుండై దుశ్శాసనుండును నతనికిఁ బ్రాపై తత్పార్శ్వంబునఁ గాంభోజశకయవనమహీశ్వరులును నడుమం ద్రిగర్తమద్రశిబిశూరసేనదేశాధీశపరివృతుండును గుంభసంభవపురస్సరుండును నై కురువిభుండును నాముందట నంగజనపదచతురంగప్రధానసేనాసముదీర్ణుండై కర్ణుండును నిలిచిరి వెండియుం గలవార లెడనెడం బన్ని రట్టియెడ. 128

తే. దర్పదుస్సహతేజు రాధాతనూజుఁ
దిలక మై సైన్యముఖమునఁ । బొలుచువాని
సైనికులు చూచి కడు సంతసమున నేచి
యెలుఁగు లడరంగఁ దమలోన । నిట్టు లనిరి. 129

---

1. చారుతురగసంశోభియు నై.

మ. అని రాధేయుఁడు పాండునందనుల బాహాశక్తి హూయించు నీ
తని దేవావలి యైన మార్కొనునె దుర్దాంతుండు భీష్ముండు పో
రినయన్నాళ్ళును బాణపాతమున వారిం బట్టి పాలార్చెఁ గా
క నిజం బిట్లనితండు ధీరు లగు టింకం జెల్లునే ఫాల్గునిన్. 130

వ. అని యుబ్బుచుండె నివ్విధంబున సన్నాహంబు సువిహితంబైనయనంతరంబ. 131

చ. తగ మనసైన్యముల్ గురుఁడు దగ్రగతిన్ నడపింపఁ జొచ్చినన్
గగనతలంబు నెత్తురులుఁ గండలు నెమ్ములు నొక్కయుమ్మడిన్
[1] మొగిళులు లేకయుం గురిసె ముత్తములై పెనుగ్రద్దలాడె బె
ట్టుగ వినిచెన్ శివారుతము దుల్లఁ గనున్ వడి నుల్క లెల్లెడన్. 132

తే. అమ్మహోత్పాతములకు భయంబు గొనక
కౌరవులు శంఖములు మ్రోయ భేరు లులియ
నగ్గలిక సేన నడపించి రంత సమద
గమనమున వారిసేనయుఁ గదిసి నడచె. 133

వ. అప్పుడు. 134

క. నరుఁడును రాధేయుఁడు నొం,డొరువులతోఁ బెనఁగవేడ్క నుల్లంబులలో
గురువులు వాఱఁగ నిలిచిరి, యిరుదెఱఁగులసైనికులకు నేడ్తెఱ మిగులన్. 135

తే. ఇట్టు లొండొంటిఁ గదియంగ నెలమి నడచి
బలము లొక్కింతసేపు నిశ్చలతఁ బొలిచె
మవ్వ మెసఁగువనంబులు మూవు లెంత
యైనఁ జెలువార సొగసి యున్నట్లపోలె. 136

క. తదనంతరంబ ద్రోణుం, డుదితార్కునిఁ గ్రేణిసేయునుజ్జ్వలరథ మె
ల్లదిశలు వెలిఁగింపఁగ బెట్టిదముగ మును గవిసె మొన గడిమితోఁ గదియన్.

క. మనబలము గదియుబలువిడిఁ, గనుఁగొని యర్జునుఁడు దొలుతఁ గవియఁగఁ బేరు
బ్బునఁ దాఁకె వారిసైన్యము, వినువీధి నమర్త్యగణము వేడుకఁ జూడన్. 138

సీ. రథకరితురగోత్థపృథివీపరాగంబు, దెసల నాకసమున దీటుకొనఁగ
బాణాదిహేతిసంపాతజాతము లగు,మంట లర్కాంశుల మరలఁ ద్రోవ
హాస్తికపాలరథావయవములు భ,గ్నము లగురవము లుగ్రముగఁ జెలఁగ
వివిధసేనాంగాంగవిదళనంబునఁ గ్రమ్ము,రక్తపూరములు ఘోరంబు గాఁగఁ

తే. గలయ బెరసినపాండవకౌరవప్ర,చండసైన్యద్వయంబు నుద్దండసమర
గతులు వెక్కస మొనరించె ఖచరసాధ్య,సిద్ధులకు ననుబోంట్లకుఁ జెప్ప నేల.

వ. ఇవ్విధంబునం దొడంగి చెల్లునంతులసమరంబునం దనకనకరథం బరుణతురంగం
బులచటులచిత్రసంచారంబులం గొఱవి ద్రిప్పినతెఱంగున నేదిక్కు నూచినం

1. మొగులును.

దాన నై పెక్కు రథంబు లనిశబుద్ధి పాండవపాంచాలయోధులకుఁ బుట్టునట్లుగా
విహరించి వివిధవిశిఖనిచయంబులు నిగిడించుచుఁ గుంభసంభవుండు. 140

క. కూల్చుచు గజముల నెత్తుటఁ, దేల్చుచుఁ దురగముల వీఁక | [1]దేరులు మరలన్
వెల్చుచుఁ గాల్బలములఁ బొరి, మాల్చుచు రౌద్రముగ మారి | మసఁగినభంగిన్.

వ. సంగరక్రీడ సముపునయ్యుత్కటసరంబున. 142

క. పాయువడు రథచయంబులు, సాయకహతిఁ జెదరుఁ బ్రళయ | జలధరపటుగ
ర్జాయుతతర్జనలీలఁ బ్రలాయిత మగుపాండుసుతబలంబు నరేంద్రా. 143

క. పొదువుచు విచ్చుచు బలునిడి, నెదురుచుఁ బొలుచుచును మతిమ | హీభాగముగ్ర
క్షదలం గార్ముకవిద్యావిదుఁ డగుగురుతోడఁ బోరె | వివిధబలంబుల్. 144

— ద్రోణుఁడు పాండవసైన్యంబుపై రేఁగి దివ్యాస్త్రంబులశక్తి నూపుట. —

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డసమానశౌర్యంబును మానసీయదోస్సారంబును ది
వ్యాస్త్రప్రభావంబును జూపినం గౌంతేయసైన్యంబునందు 145

సీ. తలఁగుగాఁ దెగిపడ్డ | ధవళచామరములు, డిండీరములయొప్పుఁ | బుండరీక
ములు పురాళంబుల | పోలుపును గరవాలములు మీనభంగియుఁ | దలలు శిలల
చాడ్పును గేశముల్ | శైవాలరేఖయు, మాంసంబు పంకస | మానతయును
దాల్ప భటాశ్వమా | తంగాంగభగ్నరథములతిట్టలు [2]సైకతములు గాఁగ

తే. ధీరవరకోటి ద్రెళ్లిన | వీరతతికి, సంభ్రమము పుట్ట సంభృతో | త్సాహలీల
నుబ్బి భూతవేతాళంబు | లోలలాడ, నిట్టలం బగునెత్తురు | టేఱు వఱపె. 146

వ. అప్పుడు. 147

తే. గగనమధ్యంబునకు వచ్చి | ఖరకరుండు
దేఱి చూడంగ రాక యు | ద్దీప్తుఁ డగుచు
నెట్లు వెలుఁగొందు ద్రోణుండు | నట్ల వెలుఁగు
చున్నఁ గనుఁగొని ధర్మజుం | డురవడించి. 148

వ. ధనంజయధృష్టద్యుమ్నులనాలోకించి యమ్మహావీరు వారించుటకు నియోగించిన.

శా. చంచత్తుంగతురంగసత్వరగతి | స్ఫారీభవత్కేతనో
దంచద్దీప్తులు ప్రజ్వరిల్ల నతిసాం | ద్రంబై శరశ్రేణికా
సంచారంబు నితాంతఘోరముగ నా | చార్యున్ వడిం దాఁకె న
వ్పాంచాలక్షితిపాలనందనుఁడు శుం | భద్వీర్యసంరంభుఁడై. 150

వ. తదనంతరంబ. 151

క. నరుఁ డగ్గలికం దఱుముచుఁ, బురికొలిపిన గంము మిగిలి | భూరిబలంబుల్
గురునిం బొదివె నప్పార్షతు,నరదమునకు మించి రభస | మత్యుగ్రముగాన్.

క. పొదువుటయుం గనుఁగవఁ గెం, పొదవఁగ మొయి పొంగి ద్రోణుఁ | డున్మత్తగతిం

1. తెరలుచు, 2. పులినములు.

దదనీకములఁ [1]గలంచుచు, మదుకం డయ్యును గుమారకుమూర్తిం బోలిచెన్.
క. విను మప్పుడు కులశక్తుల, కనురూపము గాఁగ నిలిచి యుద్దెసవీరుల్
పెనఁగిరి రథ్యంబులు నా,తనిసూతుని మేను శోణితంబునఁ దోఁగన్. 154
క. గురుఁ డలిగి పెలుచ నడరినఁ, గరిఘోటకభటనికాయకాయముల సమి
ద్ధరణి వొలిచె నరుణపయో,ధరసంవృతమైనగగనతలము చెలువునన్. 155
క. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నిప్పు లురలుచూపు లడర నిశితాస్త్రములం
గప్పె గురునిఁ దత్సైన్యం, బొప్పఱి తనబెట్టిదంపుఁగటురవశిఁ దెరలన్. 156
క. ద్రోణునిశరములు నిలుపుచు, బాణవితతి సేనమీఁదఁ బరఁగించుచు గీ
ర్వాణనుతు లెసఁగ నతఁ డ,క్షీణోద్ధతి నట్లు సమరకేళి సలుపఁగన్. 157
క. ఏచినరథికవరులు ధను, రాచార్యునియిరుగెలంకులం దఱిమినం
జూచి వడి సవ్యసాచి శ,రాచితదేహులుగఁ జేసె నందఱఁ గడిమిన్. 158
వ. ద్రోణుండు పది బాణములు ద్రుపదసూను మేనం గీలించినం దూలక యతం డతనిపై
నిశితవిశిఖవర్షంబు గురిసె నయ్యిరువురశరనికరంబు లంబరంబుఁ గప్పి నట్టియెడఁ
బాండవాగ్రజపురోగము లగువారలు గడంగి కుంభసంభవుదెసకుం దఱిమిన
మనవలనిఘనయోధవరులు వారిం దలపడి రందు శకుని సహదేవుం దాఁకి. 159
మ. తురగవ్రాతము నొంచి కేతువు వెసం ద్రుంపంగ నాతండు గ్రో
ధరసం బుగ్రము గాక యుండియును గాంధారేను వీతధ్వజున్
విరథున్ విస్ఫురితాస్త్రఘట్టితుని గావింపన్ గదాభీలమూ
ర్తిరథం బుద్ధతి డిగ్గి పాఱి యతఁ డుర్విం గూల్చెఁ దత్సారథిన్. 160
క. సహదేవుండును గద గొని, మహిఁ గెరఁగినయప్పు డొప్పె మనుజేశ్వర య
మ్మహితసుభటయుగము శిఖర,సహితమహాశైలయుగ్మసదృశాకృతి యై. 161
క. వింశతిశరముల నేసె వి,వింశతి [2]ననిలజుఁ డతండు వీఁక నగుచుఁ ద
త్ప్రాంశుధనుర్దండము రెం, డంశములుగ నేసె పెడఁదయుఁ దుమ్రనఁ బెలుచన్.
సీ. మనబల మార్చినఁ గినిసి భీముఁడు గద, నతనియశ్వంబుల నవనిఁ గూల్చె
భూరిశ్రవుఁడు పాలుపారి ధృష్టద్యుమ్నుఁ, గప్పినస్త్రముల శిఖండి యేచి
యాతని నిలు నిలు మని తాఁకి శరవృష్టిఁ, బొదివెఁ బిశాచముల్ పూను తేరు
లెక్కి కప్పారెడు నెలువుచర్మములుఁ గత్తి,శములతో ఖరనిస్వనములు సెలఁగ
తే. నసురవల్లభుఁ డగునలంబుసఘటోత్క,చులు సముద్ధతిఁ దొడరి పోటులు వొనర్చి
పేర్చి రయ్యుండొరు నొంచుచుఁ బెనఁగి పెనఁగి, తెల్లముగఁ జూడఁజూడ నదృశ్యు లైరి. 164
వ. అయ్యవసరంబున.
సీ. క్షత్త్రదేవుండు లక్ష్మణుతోడ సమరంబు, సేసె నుగ్రంబుగఁ జేకితానుఁ
డనువిందుఁ దలపడి యద్భుతగతిఁ బోరె, శల్యుండు నవ్వుచు శరచయముల

1. గలఁచెను...మూర్తియుఁ బోలెన్. 2. ననిలజు నతండు.

నకులునొంచినఁ గేతనము నాతపత్త్రంబు, వెసఁ ద్రుంచి యాతని ౼ విరథుఁ జేసి
శంఖంబు వూరించె ౼ శారద్వతునిమీఁద, ధృష్టకేతుఁడు సప్తప్రతీప్రదీప్త
తే. విశిఖములునింప నతఁడ స్త్రవృష్టి [1]పెల్లు,గురిసె హార్దిక్యకృతవర్మ ౼ యురము నార
సముల నొప్పించి డెబ్బదిసాయకంబు, లేయ డెబ్బదియే డమ్ము లేసె నతఁడు.
క. సేనాపతి యగుద్రుపద,క్ష్మానాథతనూభవుఁడు సుశర్మనిమర్మ
స్థానముల నొంచె నాతఁడ,దీనుం డై యతనిజత్రుదేశం బేసెన్. 166
చ. బలమున దాన మత్స్యనరపాలుఁడు గర్ణునిఁ దాఁకి రెండుసే
నలు వినుతింప నుద్భటరణం బొనరించినఁ గంటికెవ్వ గెం
పొలయఁగ నీతనూభవుల ౼ కుబ్బుగఁ దద్రథ[2]దంతిఘోటకం
బుల నుఱుమాడె నారథికపుంగవుఁ డంబరచారు లార్వఁగన్. 167
క. వేడుక మైఁ దలపడి పోరాడిరి ద్రుపదభగదత్తు ౼ ల స్త్రబలము శౌ
ర్యాడంబరమును నెఱుఁగుటకుఁ, జూడను వినఁ జిత్రములుగ ౼ శుంభద్భంగిన్.
సీ. పౌరవుం డభిమన్యు ౼ బలువిడిఁ దాఁకి బాణాసారమున ముంప ౼ నతఁడు గినిసి
యతనిధనుఃకేతనాతపత్త్రంబులు, ద్రుంచి యేనింటఁ దత్తురగములను
సారథి నొప్పించి ౼ శరము లేడిట సుక్కుఁ, జేసి దర్పంబున ౼ శిరము ద్రుంచు
టకు శర మరిఁబోయుటయుఁ గృతవర్మ రెం,డమ్ముల విల్లు నయ్యమ్ముఁ దునిమెఁ
తే. బలకయును వాలుఁ గొని నరుపట్టి గవిసి, పౌరవునిరథ్యముల నేలపాలు సేసి
యుఱికినూతునిఁబడఁదన్ని ౼ యురగవిభునిఁ,బట్టుగరుడుని క్రియఁ బట్టికొనియె.
వ. ఆలోన సైంధవుండు సంభ్రమంబున శాతకృపాణచర్మంబులు గొని రథంబు
డిగ్గనుఱికి రయంబున నెయ్దిన యదల్చినం గని జనకద్వేషియగునతనివలనిరోషం
బగ్గలింప నాపురందరపౌత్త్రుండు పౌరవుని విడిచి యద్దెసకు లంఘించి కవిసె
నప్పుడు. 170
తే. వికటవిస్ఫురదసిచర్మ ౼ వివిధచిత్ర,గతులు చూపఱయెడఁద కద్భుతము సేయ
నార్జునియు సింధురాజుఁ బ్రతఖాభిరామ,సింహశార్దూలగతివిలసిల్లి రథిప. 171
వ. అట్టియెడ. 172
క. అఱిముఱి వ్రేసినఁ బలకం, గఱచినసైంధవునిమెలుఁగు ౼ గని నరసుతుఁ డే
డ్తెఱ ముఱిసిన నది రూపఱి, విఱుగుటయును వెస నతండు ౼ వెనుకకు విఱిగెన్.
క. విఱిగినచో నిలువక [3]వెఱ, నుఱికెం దనరథముమీఁది ౼ కోడితి పోపో
పిఱికి యని పలికి నుఱుముగ, నఱికెం దత్సేనఁ బార్థనందనుఁడు వడిన్. 174
క. తెరలినసైంధవుఁ గని నృప,వరులు పలువు రొక్క పెట్ట ౼ వాసవిసుతుపై
నురవడిఁ దఱిమిరి మద్రే,శ్వరుఁడు గదిసి దీప్తశక్తి ౼ వైచెం బెలుచన్. 175
క. ఉరగాంగన నలిఁ బట్టెడు,గరుడుని క్రియ శక్తి [4]పట్టి ౼ క్రమ్మఱ వైచెన్

1. పెలుచ, బొదివె...వర్మయెదను నార. 2. నూతఘోట. 3. వెస. 4. సమరి.

నరసుతుఁడు శల్యసూతునిఁ, బొరిగొనఁగ నార్చెఁ బాండుపుత్రబలంబుల్. 176

వ. అయ్యవసరంబున విరాటుండును ద్రుపదుండును ధృష్టకేతుండును యుధిష్ఠిరుండును సాత్యకియును గేకయపతులును భీమసేనుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం గవలును ద్రౌపదేయులును సౌభద్రుం బొగడు నెలుంగులు సింహనాదంబులు నింగి ముట్ట నతనికి నుల్లాసంబును నీకొడుకులకు రోషంబును జనియింప నతనిం బరివేష్టించిన నవ్విజయంబు సైరింపక కూడుకొని నీకొడుకు లతనిపైఁ బటుశరంబులు గురియ నక్కుమారునకు సంతసంబుగా శల్యుండు గద గొని యభిమన్యున కభిముఖుండై కవిసె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుని కిట్లనియె. 177

తే. ఎక్కటెక్కటి పెనఁగిన గెలుపుపట్టు, పెనఁకువలు విస్తు లేచునే పృథివి నింక
జనము లీకురుపాండవసంగరంబు, సెప్పికొందురు మనముల నచ్చెరువు నొంద. 178

క. అనిసొంపు వినియు నాకుం, దనివి సనదు శల్యపార్థతనయులసమరం
బున తెఱఁగు సెప్పు మేర్పడ, ననవుడు సూతసుతుఁ డిట్టు లనుఁ బతితోడన్.

భీమసేనశల్యులగదాయుద్ధము.

ఉ. అమ్మెయి సూతుఁ డీల్గుటయు నగ్గలికన్ గద పుచ్చుకొంచు రౌ
ద్రమ్మున వచ్చు శల్యుఁ గని తానును జండగదావిలాసనో
గ్రమ్ముగ లీల మార్కొనియె రథ్యపటద్రథ్యమ్మునుచేతి సమస్తసై
న్యమ్ములుఁ బిచ్చలింపఁగ సుభద్రాత్మజపౌత్రుఁడు దీప్తగాత్రుఁడై. 180

ఉ. అంతకు భీమసేనుఁడు రయంబున నేనఁగన్ గద నెమ్మి పట్టి యు
త్యంతరయంబుమైఁ బిఱిఁది కాలిసిఁ ద్రోచి కనద్గదాపరి
భ్రాంతి వెలుంగ నిల్చినఁ దిరంబయి శల్యుఁడు సాదృశ్యరేఖఁ గా
లాంతకదీప్తమూర్తి యగునాతనిఁ జూచె బలంబు లార్వఁగన్. 181

వ. అట్టియెడ. 182

క. ఇతనికి నితఁడ యితనికి, నితఁడ యెదురుఁ గాక [1]రొండొరుల కీయిరువురయు
ద్ధతి కెదుర వశమె యనువాం, క్తతియును మూర్యహవనములుఁ గనుఁ బెల్లెసఁగెన్.

వ. ఇట్లు దలపడి శల్యసమీరనందనులు మండలప్రచారంబులను విచిత్రగదాప్రసారణంబులను మెఱయుచు. 184

మ. గద లన్యోన్యసమాహతిన్ మిడుఁగుఱుల్ గ్రక్కంగ సారించుచుం
గదియం [2]బాయఁగ వ్రేటు దప్ప నుసులంగా నేర్పు లంగంబులం
దొదవన్ ఘోరపరస్పరప్రహతు లత్యుగ్రంబుగా నెత్తురుల్
సెదరింపం బదశబ్దహుంకృతులు దిక్క్షేమంబులన్ దాఁటఁగన్. 185

క. పోరెడునప్పుడు లావును, వీరోద్రేకంబుఁ జలము వెంపును సరయై

1. ఒండొరు ; కీయిరువుర సద్ధతి నెదుర. 2. బోయిన ; బాయుచుం.

మారుతియు మద్రపతియు ను,దారగతులఁ బొఱసి రభసోత్కటతి వినుతింపన్. 186

వ. ఇట్లు పెద్దయుం బ్రొద్దు పెనంగి. 187

క. అతిమతి నొండొరుల వ్రేసిన, నెఱఁకులు దాఁకుటయు నొచ్చి నేలకొఱగ బి
ట్టతి యాసుభటద్వితయము, వెఱచఱచి బలద్వయంబు వెగ డందంగన్. 188

వ. అయ్యవసరంబున. 189

క. కృతవర్ముఁడు మద్రమహీ,పతి గ్రక్కున గ్రుచ్చి యెత్తి పాయం గొని యు
ద్ధతి వాయఁ జనియె మారుత,సుతుఁ డాలోఁ దెలిసి లేచి శోభిల్లెఁ గడున్. 190

క. గద సారించుచు జయమునఁ, బొదలునతనిఁ జూచి నీదుపుత్త్రులు గోపం
బొదవ నడరి రుద్భటగతి, మదవత్కరిచటులరథసమాజంబులతోన్. 191

వ. ఇట్లడరి వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లేయుచుం బొదివిన. 192

మ. శతలుం దానును నేచి యుద్ధురగతిం గౌంతేయముఖ్యుండు వీ
రవరానీకము వీఁకఁ జూడికొని సంరంభంబు శోభిల్లఁ గౌ
రవసంఘంబుఁ గలంచినన్ విఱిగె దర్పం బేది నీసేన య
బ్ధివితానంబు మహాసమీరణనిరస్తం బైనచందంబునన్. 193

వ. అంత నపరాహ్ణం బయ్యె నప్పుడు శంఖభేరీమృదంగాదితూర్యస్వనంబులు సెలంగ
సింహనాదంబులం బేర్చినపాండవసేనం జూచి వృషసేనుండు రోషావేశభీషణుం
డై మార్కొని మార్గణనికరంబులు నిగిడించిన. 194

మ. కరిగాత్రంబుల ఘోటకాంగకములం గప్పెన్ సమిద్భూమి యు
చ్చెరువై యుండఁగ రథ్యసూతరథికశ్రేణీవపుఃఖండసంతుల్
దొరఁగెం దుత్తుము రయ్యెఁ గాల్బలము లస్రౌక ప్రవాహంబు లై
పరఁగెన్ రక్తనదుల్ పిశాచకుల మంగ్భఃకేళిలోలంబు గన్. 195

తే. కర్ణనందనుఁ డిట్లత్యుగ్రదీర్ణభంగిఁ, బాండురాజతనూజులబలము నెల్ల
గనుపుగొట్టంగఁ జొచ్చినఁ గినిసి నకులు,నాత్మజుండు శతానీకుఁ డతనిఁ దాఁకె.

క. వాలమ్ములు పది మేనం, గీలించిన నాతఁ డతనికేతనము ధరం
గూలిచి చాపముఁ ద్రుంచిన, నాలోనన ద్రౌపదేయులందఱుఁ బెలుచన్. 197

వ. తోడంబుట్టువునకుం దలకడచి వివిధవిశిఖంబుల వృషసేనుం గప్పిన నశ్వత్థామ
ప్రముఖం బై కదిసి కౌరవానీకంబు శతానీకునిం దత్సోదరుల ననేకక్రూరాస్త్ర
నిచయావృతులం జేసినం గని కౌంతేయాగ్రజుండు గడంగి కేకయమాత్స్య
పాంచాలప్రభృతిబలంబులతో నురవడించిన సురాసురసంగ్రామసదృశసమరం
బయ్యె నందు భీమకర్ణకృపద్రోణద్రౌణిధృష్టద్యుమ్నవిరాటులు ప్రతాపదీపితులై
మార్తాండుండు సప్తమూర్తులుదాల్చి ధరణివిహరించునట్లు వెలింగిరికొండొకసేపు
నకుఁ బాండవసేనాసంరంభంబు సహింపం జాలక మనమొన దెరలి మరలినం
జూచి యాచార్యుండు గోపాటోపంబును బటువిక్రమంబును నావేశింపసైనికుల

నిలు నిలు మని యదల్చి తూణీరంబు బిగియించి గుణంబు సారించి సారథితో
నిట్లనియె. 198

సీ. చల మేది కౌరవసైన్యముల్ వాతెఱ, ధర్మనందనునియుద్దండవృత్తిఁ
గంటె యీతనిఁ దాఁకి గర్వంబు మాన్పక, నిలిచిన నిమ్మూఁక నిలుచునెట్లు
ధర్మజభీమసాత్యకిమాత్స్యపాంచాల, తత్తనూజులు నాకుఁ దరమె క్రీడి
చాపంబువెరవు నాచూపినయది గాదె, విను మట్లుగాకయుఁ దనువు దాఁచు

తే. సమయమే యిది సంభృతోత్సాహలీల
జయముఁ గీర్తియుఁ గోరి యస్ఖలితభంగిఁ
దేరు నడపుము చేతులతీఁట వోవ
నడరి రథికజనంబు వేఁటాడవలయు. 199

ద్రోణాచార్యులు ధర్మరాజుతో యుద్ధంబు సేయుట.

చ. అన విని మేను వొంచి రయ మారఁగ సూతుఁడు దేరు వోవని
చ్చినఁ గని వారిసైన్యములు సెచ్చెర ధర్మజు మించి తోఁచినఁ జే
ర్చినభుజసంపదం గడఁగి సింధురలీలఁ జెరల్చి తాఁకె న
మ్మనుజవిభున్ గురుండు పటుమార్గణసంపిహితాంబరంబు గాన్. 200

క. తాఁకినఁ బొగడం దగియెడు,వీకం బతి ద్రోణు బాణావృతుఁ జేయ నతం
డాఁక గొనక యతనిధనువు, వ్రేఁకనిభల్లమునఁ ద్రుంచి వెస డగ్గఱియెన్. 201

వ. ఇట్లుద్ధతుండై యగ్గురుండు పొంగినజలధియుంబోలెం గవిసిన ధర్మనందనుచక్ర
రక్షకుం డగుసుకుమారుండు సెలియలికట్ట తెఱంగున నిలువరించి నిశితశరం
బతనియురంబున నాటించిన నప్పాంచాలవరుం బ్రశంసించుచు నెలుంగులు సెలంగఁ
బాండవబలంబులు పేర్చి యార్చిన. 202

క. పెనుగాలిఁ బెఱుఁగు కార్చిచ్చునుబోలెం బొదలి గురుఁడు సుకుమారునిఁ గాం
చనపుంఖశరజ్వాలా,వినిపాతితుఁ జేసి తఱిమి విభునిం గదిసెన్. 203

వ. అప్పుడు పాండవయోధు లొండొరుల మీఱి యుధిష్ఠిరుముందరికి వచ్చి యాచా
ర్యు బొదివిన నతండు నలిరేఁగి. 204

సీ. నకులుని నైదుసాయకముల స్రుక్కించి, సహదేవు నేడింట సాధుఁ జేసి
నవవిశిఖముల మాత్స్యవరేణ్యు నడఁగించి, యేడింట సాత్యకి యేపు మాపి
ద్రౌపదేయుల శరత్రయములఁ గలఁచి విం,శతి నుత్తమౌజుని చలము మాన్చి
పండ్రెండుపండ్రెండుపటుమార్గణంబుల, బాండవాగ్రజుని శిక్షించి నొంచి

తే. మఱియు మార్కొన్న రథికులమదము సెఱచి
మొఱఁగుఁదూపు లాధర్మజుమేన నిగుడ
నడర నఱిమి యుగంధరుఁ డడ్డపడిన

నవ్వి యావిప్రభుఁ డెకటార్చెఁ § నాగసహాయున్. 205

వ. అట్టియెడఁ గేకయపతులును బాంచాలనాథుండును దపనీయసుజ్ఞాతు లగుసింహసేన వ్యాఘ్రదత్తులుఁ జోనైనయోధు లేకులాచార్యుం బొదివి శౌర్యబాహువీర్యంబులు నెఱపి రందు సింహసేనుండును వ్యాఘ్రదత్తుండును నెట్టన నానాస్త్రంబుల నొప్పించిన నాధనుర్ధరుండు. 206

తే. కన్నులఁగవఁ గెంపు గదురంగ § గౌరవులకుఁ
జిత్త మలరంగ నావ్యాఘ్రదత్తసింహ
సేనమస్తకములు రెండుశాతశరములఁ
గుండలంబులతో నేలఁ § గూల నేసె. 207

క. తక్కటిరథికుల నెల్లను, జక్కఁ బడం జేసి పురుషసింహుండు మదం
బెక్కటియుద్ధస్థిరుఁ బొడవెమ్ము, నక్కుంభసంభవునకుఁ గదిసె § నేడ్తెఱ మెఱయున్.

వ. అయ్యవసరంబున నాసైన్యంబులజనంబులు. 209

క. అదె పట్టువడియె ధర్మజుఁ, డదె యాతం డగు ద్రోణుచేత § నక్కట నేఁడు
న్మదుఁడై సుయోధనుఁడు దం,డ్రి దలిర్పఁగ నేఁగుఁ గరిపురికిఁ గొనియెలమిన్.

వ. అనుచు సంభ్రమాకులచిత్తు లగుచు నున్నంత. 211

మ. ధరణీభాగము గ్రక్కఁదల నడల రథ్యవ్రాతచంచద్గతి
స్ఫురణం బొప్పఁగ బాణజాలపట. సఘంటంబుం గప్ప నత్యంతని
ష్ఠురసంతర్జనఘోషభీషణమహాటోపంబు [1]దిగ్దంతు లా
తురతం బొందఁగఁ జేయ వచ్చె నపుఁ బార్థుం డగ్గురుం దాఁకినన్. 212

వ. కౌరవయోధవరు లొక్కపెట్ట ఘోరవ్యాజనకు బోనటయై నసైన్యంబుగా నవ్యసాచిం బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరాకారుం డయి గాండీవచండనిస్వనంబు లొండొండ నిగుడ నిశితసాయకపరంపరలు గురిసి కపాలోపలంబును మేదోమాంసపంకంబునుం నస్థిచూర్ణసికతంబును నసృక్శోణితనదీప్రకరంబును బఱపె నంత గభస్తిమంతుండ స్తశైలాంతరితుం డయినఁ బార్థుబాణాంధకారంబునకుఁ దోడు సంధ్యాసమయంబు గవిసినం గురుసైనికులకుఁ దమవార లెవరివార లని నిరూపింప నశక్యం బగుటయు ద్రోణదుర్యోధనులు సమరంబు చాలించి వాహినులఁ దివియించిన నిరంబై ధనంజయుండును జయతూర్యస్వనంబులును బాంచాలకేక యాదిబంధుమిత్రప్రశంసావచనంబులును వీనుల విందుగాఁ దనబలంబుల మరల్చి ధర్మనందనుం గొలిచి చనియె నిత్తెఱంగున రెండుసేనలుఁ దమతమవిడిదలల కరిగి యథోచితవ్యాపారంబుల నుండి నాఁటిరాత్రి సనిన మఱునాఁడు.

క. రేపకడ యుభయబలములు, నేపున నెలమియును నెసకమెసఁగ వెడలి యా
టోపంబున రణసన్నాహోపక్రమలీల మెఱయ § నుజ్జ్వలభంగిన్. 214

1. దిగ్భిత్తు లాతుర.

వ. ఉన్నసమయంబున లజ్జావిషాదంబులు మొగంబునం దోఁప ద్రోణుండు దుర్యో ధనున కి ట్లనియె. 215

చ. నరవర మున్న చెప్పితి రణంబున నర్జునుఁ డొద్ద నున్న నె
వ్వరికిని ధర్మసూనుఁ బొదువంగ నశక్య మొకండు పార్థు ను
ద్ధురుఁ డయి నేల వాపికొని యోర్పుల మెప్పుగఁ బోవఁ జాలిన
న్వెరవునఁ బట్టెదం బరులు వేవురు మార్కొనినం గలంచెదన్. 216

—.. ద్రోణాచార్యుల రెండవనాఁటియుద్ధము. ..—

ఆ. నరుఁడు లేనిచోట ననుఁ గని వెన్నిచ్చి, పాఱకున్నఁ బట్టువడియెఁ గాఁగఁ
దలఁపు ధర్మపుత్త్రు ధరణీశ పాఱుట, గలిగెనేని సంతసంబె మేలు. 217

వ. అనిన విని సుశర్మ దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 218

క. అనఘుఁ డెవ్వండు మము నవమానించుచు నునికిఁ జేసి మనుజేశ్వర యో
యనలము సంతతము మా, మానసములఁ బొడువ నతని మార్కొనుకడఁకన్.

వ. తమకించుచుండుదుము నీకు బాస యిచ్చి పెద్దకాలం బయ్యె నేఁడు రణభూమియం దు నర్జునుం డొండె త్రిగర్తు లొండెం గా వలయు నే మతనిఁ బెద్దకయ్యంబు లోనం బాపికొనిపోవుట నీచిత్తంబునకు వచ్చున కాదె యనవుడు నతనితమ్ములు సత్యవ్రతుండును సత్యకర్ముండును సత్యవర్ముండును నిబ్భంగిన పలికిరి వారలవశం బైనరథికవర్గంబు నిత్తెఱంగున నియ్యకొని యుల్లసిల్లె నిమ్మెయిం ద్రిగర్తులు పది వేవురు దొరలు గడంగినం గనితుండికేరళమాళవశిలింధ్రమగధమచ్చిల్లి కాదిదేశా ధీశులును బంధుమిత్రసహితంబుగా నివ్విధంబున వారితోడివా రై పంతంబులు పలికి యుబ్బునం బొంగి రిట్లు ప్రరుసునననగణ్యాతిథికోత్తము లుత్సహించి కృతస్నాను లై యగ్నులం బూజించి తత్సన్నిధి సర్వసాధులు నాకర్ణింప సపదము లిట్లనిరి.

సీ. అర్జునుఁ జంపుదు మతని కోడితి మేని, గోవధంబును వనితావధంబు
బ్రహ్మవధంబును బరదారగమనంబు, బ్రహ్మస్వహరణంబుఁ బరధనాప
హరణంబు గురుజనత్యాగంబు శరణాగ, తారక్షణము నన్యతాభిరతియు
మద్యపానము నర్థిసమానవవైముఖ్య, మను గృహదాహంబు జనుల నెట్టి

ఆ. గతులఁ బుచ్చు నట్టిగతులు వాటిలు నక్క, రీటికోలుతలకు నోట లేక
దుష్కరంబు సేసి తుది గన్నపుణ్యాత్మ, కలితగతుల మేలు గలుగు మాకు.

వ. అని సంశాపంబులు పలికి సంశప్తకు లనేకరథికముఖ్యులు బహుళచతురంగబల పరివృతు లై కురురాజు నంతసిల్ల నుల్లాసంబునం జనిరి గురుండును గరుడవ్యూ హంబు సమకట్టి దానికిఁ జూచు వై తాను నిలిచె దుర్యోధనుండును దమ్ములుం దలయును గృపకృతవర్మలు గన్నులును సింహళాభీరశూరసేన కేకయప్రముఖులు మెడయును బాహ్లీకభూరిశ్రవస్సోమదత్తశలశల్యులువలపలిఱెక్కయు నశ్వత్థామ సుదక్షిణవిందానువిందులుడాపలిఱెక్కయు శకునిపౌండ్రకళింగాంబష్ఠమాగధులు

వెన్నును నానాజనపదసేనాసమన్వితుం డై సూతపుత్త్రుండు పుచ్ఛంబును సైంధవాదివివిధదేశాధీశులు నెడనెడం గలయఁ బెరసి యొడలిపొలుపును బలుపును నై నిలువ నియోగించిన నవ్వ్యూహవరంబు మహాపవనసముద్ధూతసాగరాకారంబై యుత్సాహనృత్యంబు సేయుచందంబునం జూడ నొప్పె నందు మధ్యమప్రదేశంబున భగదత్తుండు గజారూఢుం డై యుదయాచలంబుపైఁ బొలుచుభానుండునుంబోలెఁ దేజరిల్లుచునుండె నంత నక్కడం ద్రిగర్తాదులు పాండవసేనదక్షిణదిక్కునకుం జని సమరంబునకు సవ్యసాచిం దొలంగం బిలుచుటయు నన్నరశార్దూలుం డన్నతో ని ట్లనియె. 222

చ. తఱిమి సుశర్మ దమ్ములును । దానును నాజికి నన్నుఁ బిల్వ నే
నెఱుఁగనియట్టు లుండు టిది । యేపురుషార్థము వారి నెల్ల నే
డ్తెఱి నుఱుమాడఁ బంపుము కడిందిగఁ జూడకు నీకు నేమియుం
గఱిగొఱి గాదు పోమి గడుఁ । గష్టము నాకు సుదాత్తమానసా. 223

వ. అనుటయు నయ్యుధిష్ఠిరుండు. 224

తే. గురునిబలశౌర్యములు నెఱుంగుదుము మనకు
నతనిపూనికి బొంకు సేయంగ వలయు
దీని కెయ్యది కార్యంబు । దాని నీవు
బుద్ధి నుచితంబుగాఁ దలఁపోయు మనుడు. 225

వ. ధనంజయుం డతని కి ట్లనియె. 226

చ. పిలిచినఁ బోవ కుండు టిది । [1]బీదతనం బగుఁ గాన నేర్పుగాఁ
దలఁపదు లోక మే నరివధం బొనరింపఁగ నెల్లుఁ బోయెదం
జలము బలంబు ధైర్యమును । శౌర్యమునుం గలవాఁడు వీఁడు నేఁ
డలఘుఁడు గుంభసంభవుని । నాఁగు భవత్పరిరక్షణార్థియై. 227

వ. అని పాంచాలవరుం డగుసత్యజిత్తుం జూపి. 228

క. ఇతఁ డున్నయంత సేవును, మతి నేమియు వెఱవ వలదు । మార్తురచేతన్
హతుఁ డయ్యెనేని నిలుచుట, చతురత గా దనికిఁ దొలఁగి । చనవలయు నృపా.

—✿ అర్జునుఁడు ధర్మజుచే ననుజ్ఞాతుం డై సంశప్తకులపైఁ బోవుట. ✿—

తే. అనిన నొడఁబడి యట్ల కా । కనుడు నన్న
కేంద్రునకు భక్తి మ్రొక్కి సు । రేంద్రపుత్త్రుఁ
డతనిచేత దీవన గొని । యవ్విరోధు
లున్నదెస కేఁగె సంతోష । ముత్కటముగ. 230

వ. ఇట్లు ధర్మజునియొద్దఁ బాసి విజయుండు ననుటకు నుబ్బినమనసైన్యంబులం గనుంగొని యమ్మహీపతి ధృష్టద్యుమ్నుతోఁ గౌరవులు గరుడవ్యూహంబుగా మోహ

1. బెట_బెంట_బెండు_తనం బగు,

రించినవారు దీనికి నీవుం దగ మండలార్ధవ్యూహంబు సమకట్టుమని పనిచిన నతం డట్లు చేసె నివ్విధంబున నుభయవ్యూహంబులును గాఢసన్నాహంబులై శంఖ భేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు సెలంగ నడువానకాలంబునం బొంగినగంగా యమునలుం బోలె నొండొంటిం దార్కొనుసమయంబునం దయ్యజాతశత్రుండు ద్రుపదపుత్త్రు నాలోకించి గురుం జూపి. 231

క. నేఁ డీబ్రాహ్మణుచేతం, బోఁడిమి సెడి యేను జిక్కి పోవక యుండన్
వేఁడిమి మొఱయుశరంబుల, వాఁడిమిసొం పెల్లఁ జూప వలయుం జుమ్మీ. 232

క. అనుడు నతఁడు నవ్వుచుఁ ని, ట్లను నే నాఁగంగ ద్రోణుఁ డని నిసుఁ గదియుం
జనువాఁడె యింత యేటికి, నను నీతఁడు గెలువ లేఁడు నమ్ము మధీశా. 233

వ. అనిపలికి పారావతవర్ణాశ్వవర్ణనీయరథుండగు నయ్యతిరథుండు కుంభసంభవునకు సమ్ముఖంబుగా నడచుటయు నాధృష్టద్యుమ్నుదర్శనంబు దనకు నరిష్టంబగుటయు నగ్గురుం డొక్కింత విన్ననై యతనిదిక్కు చేరి చూడం జాలక క్రోధించి పాంచాలబలంబుపై నిశితవిశిఖంబులు వరఁగించుచుం బాయవడ నడరె నంత నక్కడ.

సీ. క్రీడి యాఁకొని యున్న కేసరి హరిణచ, యముమీఁదఁ జనునట్లు లాత్రిగర్త
వరులపై నరుగంగ వారట మున్నర్ధ, చంద్రాకృతిగ నొడ్డు సంఘటించి
కొనియుండి యాతనిఁ గని ప్రీతి నార్పులు, బొబ్బలుఁ జెలఁగంగ బొంగుటయును
జూచుచు నాసవ్యసాచి మందస్మితుఁ, డై కృష్ణుతోడ ని ట్లనియెఁ జూడు

ఆ. [1]మొక్కలైన రవము నెసకంపుటుబ్బునఁ, బొదలుచున్నవారు ప్రమదముకతన
నెవరిఁ దమ్ము నించు కేనియు నెఱుఁగరు, వీరుక్రొవ్వి చావ వేఁడి రకట. 235

వ. అని మఱియును. 236

క. తగు సంతసింపఁ గుజనుల, కగపడనివిశిష్టగతికి నస్మద్దివ్యా
శుగములచేఁ బోఁ గనుటకు, విగతభయత్వంబు సమరవిధి కొప్పఁగదా. 237

వ. అనుచుం జేర నడచి దేవదత్తంబు పూరించిన. 238

ఉ. ఆనినదంబు సాంద్రముగ నాకస మంతయు నిండఁ బర్వఁగా
మానసముల్ గలంగి యభిమానము ధైర్యముఁ దూల విద్విష
త్సేన నితాంతనిశ్చలత చిత్రసమర్పితమూర్తియో యనం
గా నులి వేది యుండియును గ్రమ్మఱఁ దేఱె రవంబు మానఁగాన్ 239

వ. ఇట్లు దెలివొంది యొండొరులం బురికొల్పికొని సంశప్తకు లొక్కపెట్ట ఫల్గును పయిం బటుశరపరంపరలు గురిసి రతండు దవ్వుదవ్వులఁ బదియేనువేలరథంబుల వారిం గూల్చినం దెలుచ నడరి. 240

క. శరము లొకఁ డొకఁడు పదిపది, వరఁగింపఁగ మూఁటమూఁటఁ బార్థుఁడు నొంచెన్
సరి నైదైదేయుఁగ నన్నరుఁ డందఱ రెంట రెంట నలి నొప్పించెన్. 241

1. 'మిప్పు డేమి కతము' అ. ప్ర.

వ. అట్టియెడ సుబాహుండు గ్రీడికిరీటంబు దశవిశిఖంబుల నేయ నతం డతనిపై
ననేకశరంబులు నరంగించిన సుశర్మునకు సురథునకును సుధన్వునకును బాసట
యై యప్పార్థుం దాఁకిన. 242

ఆ. వారి కేతనములు నడిచి ద్రుంచి యమ్మెయి, దాసుధన్వుమాయుశరాసనముల
తునిమి యులవమిగిలి దర్పదోర్గరిమ నిజాస్త్రకంబుఁ దునిమెఁ దేవరథముల కుతికి.

క. ఇరువురు యుద్భటరథపతుల బారిగొనుటయును బెలుబలంబు పురికొనక వెలిం
బెరయుచు గుంపులు గట్టుచుఁ, గురుపతిసైన్యంబుపాలికకుం జనుచుండెన్. 244

వ. ఇట్లు భయభ్రాంతులైన సైనికులం గనుంగొని సుశర్మ యెలుంగెత్తి. 245

క. వెలివడుఁ డిట మఱువకుఁడు మఱు, న్నెలుఁగరె యర్జునునిఁ గుటిలమృగహాపతికడనే
డెలుఁ బలికినపంతంబులు, పలికితిరె నో రెడ్డి చిత్త మరలిన మనకున్. 246

వ. అని యరవసంబు సేసిన నాసైనికులు గోల్తల సేసి రప్పుడు నారాయణగోపాలు
రెక్కడెక్కడ యని వారిం గూడి కడంగిన నిస్సాణాదితూర్యరావంబులు సెలం
గుటయు వాసవి వాసుదేవు నాలోకించి. 247

చ. ఒడలకు బ్రాణములు గెలుగ సూరక యుండుదురే త్రిగర్తులి
ప్పుడు సుఖముండి పోవ మటు వోపగనిమ్ము రథమ్ము నావుకుం
గడు వెస నాథనంజయుని కాంత్రిత మెక్కడ సక్కడెల్ల నె
క్కుడుముద మొప్పఁ దేవ రథికోటులపైఁ బఱపెన్ ముకుందుఁడున్. 248

క. విపులాంబుదములు పూనిన,విమానమో నాఁగ మెఱసె వెలిమావులవే
గమునాంపున నయ్యరదం, బమరేంద్రునిలీలఁ బొలిచె నతనిసుతుండున్. 249

వ. ఇట్లు మండలప్రచారగత ప్రత్యాగతాదివివిధగతులం దేరు సంచరింపం జేయుచు
నిలింపకోటికిం గన్నులపండువు సేయం బుండరీకాక్షుం గనుంగొని నారాయణ
గోపాలురు కుపితాత్ములై యర్జునదుర్యోధనులు ద్వారకానగరంబునకుం బోయిన
నాఁడు కృష్ణుతోడిసరిగా దుర్యోధనుఁడు దమ్ముఁ గోరికొనినవాఁ డగుటం జేసి
యీసునం బేర్చి యన్నరనారాయణులమేనుల నానాస్త్రంబులు నించిన నరుండు
దేవదత్తంబు పూరించి యవష్టంభంబునం ద్వష్ట యిచ్చినమహాస్త్రంబు ప్రయో
గించినం దత్ప్రభావంబున. 250

క. గాండీవిచంద మయి వా, రొండొరులకుఁ దోఁచి రొక్కలు లొకటుల నానా
చండాస్త్రశస్త్రసముదయ,ఖండితులుగఁ జేసి పడిరి కలనం గలయన్. 251

వ. ఇమ్మెయిఁ గృతార్థం బయినదివ్యాస్త్రంబు పదంపడి శాంతం బగుటయు హత
శేషులువోక పొదివి రథరథ్యకపికేతుగరుడకేతుసహితంబుగా సవ్యసాచి నాభీల
శరజాలసంవృతుం జేసిన. 252

క. ఆపార్థుండు గోపానల,దీపితుఁడై విశిఖశిఖలు తీవ్రనిహతి న
త్తాపులగమి నేర్చి జముని,ప్రోపు గుడువఁ బుచ్చె వారిఁ బురువంశనిధీ. 253

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి యట్టహాసంబు సేయుట యుం దుంశిమగధకేతనమ్మిల్లి
కాదు లడరి సాయకనికాయంబులం గప్పిన. 254

క. నానాస్త్రంబుల నాలంబు, లీనుంగు పెంటలుగఁ జేసి విఱుసనక మహా
సేనలు ద్రోణుఁ డగలె, యానమ్మైఁ బెల్లు గురిసె సమస్తజనాళిన్. 255

క. కరితురగరథపదాతులు, బెరసి కడిసి చుట్టు ముట్టి భీషణహేతి
స్ఫురణ మెఱయఁ జేసిన న, చ్చొరవుగ విజయుం డుసిం డిగ పెండాడె వడిన్. 256

వ. సంశప్తకులు మఱియును. 257

క. పెరయంగలగఱిఁగ విరుచు, బొఱిఁబొరిఁగ మదముల పగిది గబాసువ్రము[1] నెరకై
వెరవునఁ గాకులఁ గ్రోతులు, బెసువడిఁ జీకాకుపఱు సమగ్రఁగి నలంచు మసన్. 258

వ. పెనంగి రంతఁ గొందఱు వీరావేశంబున. 259

సంశప్తకు లందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునరథంబుపైఁ బడుట.

క. అరదంబులు మొద లగును,ధ్ధురవాహానకోటి డిగ్గి దుర్దాంతగతిం
దురగంబులపై హరిపై, నరుపై నూరకొనఁ బడిరి సలి నొప్పులతోన్. 260

వ. ఇత్తెఱంగునం జేయఁగా లార్చునం జిడ్డి నఱప రాకుంకునట్టుగా గుంపులు
గొనం బైపయి దొరంగినం గృష్ణుం డగపడిరి తెగిరి మునిసిరి మ్రగ్గి రనుమాట
లత్తోఁ దత్సైన్యంబుల సింహనాదంబులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగె నప్పుడు
సెమర్చి చేష్టడి వసు జెదనంననుండు. 261

ఆ. ఎచట నున్నవాఁడ వే మైతి ప్రాణాన, గలవె యేమి నిన్నుఁ గాన కునికి
దలఁకు చున్నవాఁడ ధైర్యధౌరేయ నీ,యొఱుగు నూపవే సురేంద్రతనయ.

వ. అనిన విని యతండు ముకుందునిమానుషభావం బూహించుచు నుత్సాహంబు
వాటించి. 263

క. అనిలాస్త్రంబు ప్రయోగించిన సంశప్తకులు దెసలఁ జెదరి చోరువుచా
డ్పునఁదూలఁగ బహువిధశర,వినిహతి బడలువడఁ జేసె వెన్నుఁడు మెచ్చన్.

క. శిరము లురంబులు గరములు, చరణంబులు రూపు మాయ శకలము లై సం
గరధరఁ దొరఁగిరి యోధులు, కరితురగరథాస్త్రశస్త్రఖండంబులతోన్. 265

వ. అట్లు గసిమసంగి కిరీటి కల్పాంతపురాంతకుండునుం బోలె బారిసమరు చుండ
వెండియు వెఱచఱవక తఱిమి పెనంగునబ్బలంబు లతని బాణపరంపరలబలితంపుఁ
బరువునం జేసి. 266

ఆ. కూలురూపుఁ దన్నికొని యొడిరూపును, నొఱలురూపు [2]నొగ్గొఱగురూపు
బొరలురూపు నయ్యెసరవాజిగజములు, ప్రధనభూమి ఘోరభంగి గాఁగ. 267

వ. ఇవ్విధంబున ననునమరతత్పరులై తినవలన నేమఱియామఱందియు బావయు న
ట్లుండ [3](*నిక్కడ ధర్మజుండు పురికొల్పునుద గ్రసైన్యంబులు మనమొనలు దలం

1. నెఱకై - నెరవై. ౘ. నల్లనొఱగు.౩. (*) ఈకుండలీకరణము లోనిపాఠము వ్రాతప్రతులందు లేదు.

కం దఱిమె) నాచార్యుంకును శస్త్రసనాను సైన్యంబులు దలంకఁ దఱిమె నప్పుడు
నీకొడుకు దుర్ముఖుం డతనికిఁ బ్రియంబుగా ధృష్టద్యుమ్నుం దలపడినం గురు
పాంచాలకుమారవర్గంబు లగ్గలికం గవిసి పోరె నట్టియెడ. 268

చ. గురుఁ డనుతీవ్రమారుతముసోఁకి నుల్లల కోర్వక ధర్మపుత్త్రబం
ధురబలవారిదోత్కరము | ధూమ్రుఁడు నాఁగఁ దదల్పి వీరసుం
దరముగఁ జేయి వీచిన నెఱదగ్గఁ గతిం బురికొన్నఁ గౌరవ
స్ఫురణము నుద్భటం బగుచు | సూర్యుని మ్రింగె ధరాపరాగముల్. 269

వ. ఇట్టంగి నుభయసైనికులును గలయఁ జెరసిన మణిభూషణకిరణజాలంబులకతం
బున ధూళికృతంబు లగుతిమిరంబుల గెలిచి పోరు చుండ ధారాళరక్తసిక్తం బై
ధరారజఃపటలం బడంగుటయు. 270

క. ఇరువాఁగును వారొక్కని విస్ఫురణ మెఱయ నాయుధములు ప్రోఁగ లేనిశిఖల్
దరతరము మొగయఁ బోరఁగ, పెఱఁ జతురంగములు నద్భుతంబుగఁ గెడసెన్.

క. కరిఘటలు దురగములపడి, ఖురపంబుల మొత్తమునకు | యడరి వడిం గా
ల్వురు మగ్గఁ జేయుచును మ్రగ్గిరి విస్మయము మొలయఁ జూచు ఖేచరతతికిన్.

ఉ. తేరులయొప్పు మ్రాఁకువడఁ | దేఁకువ లేనిపదాతికోటి నుగ్
గై రుధిరంబులో మునుఁగ | నానిన యేనిక పిండు పక్షముల్
ఘోరము గాఁగఁ ద్రెళ్ళి వెసఁ | గూలుఁ గులాద్రులఁ బోలఁ, నాశ్వికుల్
వీరవినోదముల్ సలుపు | వేడుక సొంపునఁ గూడి యెక్కటిన్. 273

చ. నిలిచినరూపు డొల్లి ధరణిం బడి యున్నశరీర మంత లిం
తలు శకలంబు లై నెఱయ | దండడెమువాఁకి గలంగ నొంటి గుం
పులు వడి పోవ రక్తజలపూరము రొంపులు ధూళి గా రథం
బులు రథసంబునం బఱపి | పోరిరి యోధులు క్రోధదీప్తులై. 274

క. కొమ్ములఁ గ్రుమ్మియుఁ బాదతలమ్ములఁ జమరియును గరములం బఱిపఱి యై
యి మ్మొడలఁగఁ దిగిచియు నరదమ్ముల నేనుఁగులు వీఁటతాటము సేసెన్. 275

క. తురగమున నరుని వ్రేయుచుఁ, గరిదంతము వెఱికి యన్యకరి వై చుచు ను
ద్ధురరథము చదలఁ ద్రిప్పుచుఁ, గరులు వినోదంబు సేసెఁ | గనుఁగొను ప్రజకున్.

వ. ఒక్కొక్కచోట. 277

చ. మెఱుఁగులు గర్జితంబులును | మిక్కిలిసోనయుఁ గల్గు మేఘము
ల్గిఱికొన నొప్పునాకసము లీల రణక్షితి నూఁడ బాల్పగుం
దఱ చగుభూషణద్యుతివితానము పర్వ గజవ్రజంబు పె
ల్లొఱలుచు నెత్తురుల్ దొరఁగు | చుండ నొగిం బడి యున్కి నత్తఱిన్. 278

ఆ. అశ్వసుభటతతులయంగఖండంబులు, రుధిరకర్దమమున | బ్రుంగి యున్న
పెల్లు చూడ రౌద్రబీభత్సకరుణభయానకైకహేతు | వయ్యె నధిప. 279

వ. అట్టిసమయంబున నారోహకులు వసివం దెరలం జాఱువారణహయంబులును వాహనంబులు నిహతంబు లయిన నెసవెళ్ల మెలంగువివిధయోధులును రుధిర మాంసమస్తిష్కమయమహాపంకంబునం గలయం మునింగిచరణంబు గాళులు వెలుక రా కుండియు గొరిజ దిగంబడియును రథకరిఘోటకంబులు సంచరింప నేర కునికి వెఱంగుపడుచుం బెనంగుకడిందిమగలును రక్తాంబుతరంగావర్తకరిగిరికలితంబైన సమరాంగణసాగరంబు నానావిధవాహనయానపాత్రగతులం దఱియం జొచ్చి తమయట్టివారు గొందఱు మునింగినను జెండియు విజయధనవాంఛం జేసి వెలివక వర్తించువీరవ్యవహారులు నయి మొయ్యాది నూచిన కొత్తుటం గెం పెక్క సైనికు లుక్కనం బొంపిరివోవు చున్నసంకులసంగ్రామంబునం జెక్క సెమర్పక దర్పం బునం జెలంగుచు ద్రోణుం డెలుంగు నూపి కడంగి. 280

క. కరియూథనాథుం బోనుపం, ద్వరితోద్ధతియానమున్నిశాతరం బై కే సరి సనిమొనపగిది యుద్ధి,ప్పిరు డెసకుం జనియె నతనిసేన దలంకన్. 281

క. అతికోలాహలవికల,స్థితి యగుతనబలము బిగిలి ధీరత్వమహో న్నతుం డగునతండు విశిఖ,ప్రతతి వఱపె నసుశిఖి సక్రాతుబు వొగడన్. 282

—•• ద్రోణాచార్యునిచేత సత్యజిత్తు సచ్చుట. ••—

చ. కని ద్రుపదాన్వయోత్తముం డకంపితశౌర్యుం డు సత్యవిక్రముం డనుపమధైర్యధుర్యుండు మహాబలదీప్తుండు సత్యజిత్తు ద్రో ణుని వెసం దాఁకి తత్తనువు నొవ్వ శరోగ్రశరంబు లేసి సూ తునిమెయి గ్రుచ్చెం బేర్చి పదితూపులు ధర్మజుం డుల్లసిల్లగన్. 283

ఆ. గురుండు సత్యజిత్తుకోదండదండంబు, దునుముటయును వేఱుధనువు పుచ్చి కొని యుదాత్తరేఖం గ్రూరభల్లంబులు, మున్నుడింట నతనిం గప్పె నతండు

వ. తదవసరంబున సత్యజిత్తుం గూఁకొని. 285

క. వృకుం డనుపాంచాలకుమా,రకుం డఱువదితూపులం గరం బరుదుగ న స్త్రకళాచార్యుం బొదివిన, వికాసమునం బొండెం జాండవేయుబలంబుల్. 286

చ. ఘనతరకోపవేగమునం గన్నుల నిప్పులు రాల సత్యజి త్తనువు వృకాంగముం విశిఖధారల ముంచె గురుండు వార లా తనివడి కోర్చి మై గలయం దాఁకంగ సారథియు బ్బడంగ వా హనములు బిఱువోవ సిడ ముల్లల నాడంగ నేసి యుద్ధతిన్. 287

ఆ. సత్యజిత్తుమేన సాయకదశకంబు, నాటి కుంభజుండు నగుచు విల్లు దునుమ నొండువింటద్రోణునినొప్పించె, నతండు వృకుండు బెలుచనడరియేసె.

క. కవిసి వెసం సత్యజితుని,ధనువు నఱకి గురుండు వృకునితల దునియంగ నా తనిహయములు సారథియును, మును డొల్లంగ నాఱుబాణములు బి ట్టేసెన్.

ఆ. అన్యచాపహస్తుండై సత్యజిత్తు సం,రంభజృంభణమునం గుంభజన్ముం

దలరఁ జేయుటయు నతండు గొంపోరెను, నానకంబుతోడ నవుడు గఱచి. 290

ఉ. ఖండము లై పడం ధనువు గ్రక్కున నేయుచు సత్యజిత్తు వి
ల్లొండు గొనం గొనం దునియ నుద్ధతి నేయుచుఁ జెక్కువిండు లు
ద్దండత నుగ్గు సేసి భుజదర్పధురంధరుఁ [1]డీతఁ డింత ద
క్కుం డని యుద్ధచండ్ర విశిఖ ప్రహతిం దల డొల్ల నేసినన్. 291

క. సాహంకారుం డగుగుసు, బాహుబలంబునకు నులికి పాఱఁ దొలంగెన్
[2]వాహములఁ దోలుకొని యు, త్సాహంబుఁ జలంబు నెడల ధర్మజుఁ డధిపా.

— ద్రోణాచార్యునిచేత సూర్యదత్తుఁడు సచ్చుట. —

సీ. ఆతని వెనుకొన నాచార్యునకు నడ్డ, పడి వాదిమొన లెల్లఁ గడఁక నొక్క
పెట్ట ద్రోచిన దూసితెట్టువైఁ బ్రాఁకు, నగ్గిచందంబున నుగ్గుఁ జేయు
నగ్గురుఁ దాఁకె మాత్స్యానుజుఁ డాయుధా, వుల నొంచి యార్చినయలిగి యతని
తల కుండలములతో నిలఁ బడ నతఁ జేసె, ధరణినాయక సూర్యదత్తుఁ డిట్లు

ఆ. వడిసఁ జూచి మత్స్యబలకోటి విచ్చినఁ, జేదిమగధకేకయాదిసేన
లెల్లఁ జెదరఁ దలరఁ దల్లడపడఁ గల, గుండుగొనగఁ జేసెఁ గుంభజుండు. 293

క. మెఱుమ ధనుర్దండము గుణ, ముఱుముఁగ విశిఖతతి దొరుఁగ నొక్కటఁదఱచై
పఱవ రుధిరంపుఁగాలువ, లఱిముఱి ఘనభుజుఁడు ద్రోణుఁ డడరె నరేంద్రా.

క. వీరాస్థిశర్కరాఘన, భేరీమండూక కవచపృథులోర్మిరథ
స్ఫారావర్తగజమకర, ఘోరమహిమ రక్తనదులకుం దగియె నృపా. 295

వ. ఇవ్విధంబునం బాండవాగ్రజుం బట్టికొన నప్పళించి తఱుముచున్న మహావీరు మా
ర్కొని యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును వసుదానుండును శిఖండియు నై
దైదుశరంబులు దేసిరి సాత్యకియు త్రిధర్ముఁడు వరుసన నూటయిరువదింటఁ బందింటం
గప్పి రయ్యుధిష్ఠిరుండును మరలి బాణశతత్రయప్రయోగతీవ్రుం డగుధృష్టద్యుమ్న
చేకితానులమును న్నిషిక్కొని పొంగి తానును బాడ్రెంట నొప్పించె నప్పు డాభార
ద్వాజుని ముఱియునం బలువురు పాండవపక్షయోధవీరులు వోదివినం గని నీ
మన్నించురాజులు రాజకుమారులు నతనికి బాసట యై కవిసి రతండు వసుదాను
వసుధం గూల్చి క్షేమ జమకడ కనిచి యుధామన్యుని నుత్తమౌజుని శిఖండిని
సాత్యకిని జెక్కుటమ్ముల దెమ్ములం గీలించి తన్నుం గదిసినం గని యయ్యజాత
శత్రుండు వెండియుఁ గైతవంబున రణంబునకుం దొలంగం బాఱిన. 296

క. గురు దృఢసేనుఁడు దాఁకిన, హరిసారథి కేతురథశరాసనశకలో
త్కరములతోడ నతండును, దొరఁగించెఁ దదీయతనువ్రదునియలు ధరణిన్.

వ. ఇత్తెఱంగునం దునిమి తఱుమునతనిదోర్విలాసంబు దుస్సహం బగుటయుం
బాండవబలంబులు దెరలినం గురుసైనికులు నలుగడలకు నెగచి రట్లు విజృం

1. డింతతోడ. 2. వాహనములఁ దోల్కొని.

భించినకుంభసంభవు నెదుర్కొని వార్ధక్షేమియుఁ జిత్రసేనుండును సేనాబిందుం
డును సువర్చసుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును శిఖండియు సాత్యకి
యును సుమిత్రుండును సాయక జాలంబులు నిగిడించిన. 298

తే. అందఱకు నన్నిరూపు లై § యతఁడు వోరి
యాసుమిత్రునిఁ గూల్చిన § నతనిఁ గేక
యులును మాత్స్యపాంచాలురు § నొక్కపెట్ట
కవిసి విరిసిరి తచ్ఛరా § ఘాతభీతి. 299

వ. ధృష్టద్యుమ్నసాత్యకిసేనాబిందుప్రముఖరథివరులును వస ఘటి యుండి రనిన
విని ధృతరాష్ట్రుం డచ్చెరువడి యిట్లు వేర్చినయాచార్యుశౌర్యభుజవీర్యంబులు
సైరింప నక్కడ నెవ్వరు లేరైరి గదే యనుటయు సంజయుం డది సెప్పెదనా
కర్ణింపు మని యిట్లను నట్లు గలంగినకౌంతేయసేనం గనుంగొని కలకలనవ్వుచుఁ
గురువిభుండు గర్ణునితో ని ట్లనియె. 300

క. పెనుగాలిని వెసఁ గూలిన,వనముక్రియం బడినపాండవబలముఁ గంటే
వినుము యింక నెన్నఁడును మొగ,కొన కీద్రోణుడిచనువారు§గురుకోల్తలకున్. 301

చ. పవనతనూజుఁ గంటె నిజ§పార్శ్వములం దనవారు లేక కౌ
రవులు మహోగ్రభంగి నడ§రం గడు దైన్యముఁ బొంది యున్నవాఁ
డవిరళదివ్యమార్గణదు§రాసదు ద్రోణునిఁ జూచి నీఁడు రా
జ్యవిభవకాంక్ష యొల్లఁ దెగ§టాఱఁగఁ బాఱెను నట్లు సూచుమీ. 302

వ. అనిన విని కర్ణుం డతని కి ట్లనియె. 303

ఉ. భీముఁడు నట్టివాఁడె యరి§భీషణవిక్రముఁ డస్మదీయసం
గ్రామజయంబు ప్రాణములు § గల్గఁగ సైఁచునె పాండవేయు లు
ద్దామబలాఢ్యు లాహవము § దక్కుదురే యది గాక వారు నీ
చేతను పడ్డపాట్లు దమ§చిత్తములన్ మఱవంగ నేర్తురే. 304

చ. వినుము తదీయయోధులును § వీరగుణాఢ్యులు భీము డున్నఁగాఁ
గొని గురుఁ దాఁక కుండుదురె § కూడుద మీతఁడు నొవ్వ కుండఁగా
మనమును నీతనిన్ బలస§మగ్రులమై యటు గాక యోడి రం
చునికి ప్రమాద మేను మొగ§మోడక చెప్పితిఁ గౌరవేశ్వరా. 305

వ. అని పలుకునంతకుం గూడుకొని. 306

సీ. హంసగౌరము లగు§హయములు నమృతాంశు, కేతువు మెఱయ న§జాతరిపుఁడు
రురునిభాశ్వంబులు § హరికేతనంబును, బ్రస్ఫురితములుగఁ § బవనసుతుఁడు
శుక వర్ణహరులు ప్రశస్తశరభధ్వజం,బును నొప్ప సహదేవ§పూర్వజుండు
నంబుదచ్ఛాయర§థ్యములు హంసాలవ,తాకయు శోభిల్ల § దదనుజుండుఁ

తే. కడఁగి తమతమసిడములు గ్రాల ద్రుపద
మాత్స్యసాత్యకిముఖయోధమండలములు
దారుణాటోపవిక్రమోత్సాహలీలఁ
దోడు నడవంగ నడరిరి ద్రోణుమీఁద. 307

వ. ఇట్లు పాండవబలంబులు జలధరంబులు శైలంబు గప్పుకరణిఁ గుంభసంభవుం బొదివిన దృష్టపథం బవరుద్ధం బగుటయు నతండు దెగియె నసుదిగులు మన వారికిం బుట్టు నట్టియెడ నీకొడుకు గడంగి సేనలకుం జేయివీచి యందు ముంగలి యై నడచు వడముడిం దాఁకినందమకించి సాత్యకిని గృతవర్మయు క్షత్త్రధర్మని సైంధవుండును యుయుత్సుని సుబాహుండును నకులుని దుశ్శాసనుండును సహదేవునిఁ జిత్రవర్మ్ముండును ధర్మనందను శల్యుండును ద్రుపదుని బాహ్లికుండును విరాటుని విందానువిందులును శ్రుతకీర్తిని వివింశతియు శ్రుతసేనుని సాల్వుండును శ్రుతసోమునిఁ జిత్రసేనుండును శతానీకుని శ్రుతశర్మయుఁ బ్రతివింధ్యుని నశ్వత్థామయు సౌభద్రుని లక్ష్మణుండును శిఖండిని వికర్ణుండును గుంతిభోజుని దుర్మ్ముఖుండును గేకయపంచకంబును గర్ణుండును గాశీశ్వరుని జయుండును బాంచాల్యుని జయత్సేనుండును ధృష్టద్యుమ్న పుత్త్రుల బృహద్ధనుర్జయమిత్త్రులును వార్ధక్షేమిని గృపాచార్యుండును మణిమంతుని భూరిశ్రవుండును ఘటోత్కచుని నలంబుసుండును దలపడి రెన్నం గొలఁది గాదు గాని మఱియు ననేకు లనేకుల మార్కొని రబ్బంగి భారద్వాజునిం బరిమార్పను గావను బూని యక్కడియిక్కడి వీరు లుక్కు మిగిలి యొండొరుల కేతనంబులు గూల్చియు ఘోటకంబులప్రాణంబులఁ బీల్చియు సారథుల రూపుమాపియు నరదంబులు పఱియలువాపియు నాతపత్త్ర చామరంబుల బడలువఱిచియుఁ జాపంబులు విఱిచియుఁ గత్తళంబులతునియలు ధరఁ దొరలించియు నెత్తురు దొరలించియు నిత్తెఱంగున ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ మధ్యాహ్నం బయ్యె నప్పుడు దన్నుం గవిసినధృష్టద్యుమ్ను నమ్ముల నవలీలం గుదియించి యగ్గురుండు వెండియుం గొందఱం జిక్కుపఱిచె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 308

క. వీరిచట నివ్విధంబునఁ, బోరఁగ నర్జునునితోడఁ బోర పెనఁగున
వీరులు నంశప్తకు లెటు, లైరొకొ యాతనిపరాక్రమాతిశయమునన్. 309

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నవ్విభుతో నది వెండి చెప్పెదన్
వినుము నరేంద్ర యట్టియెడ వీరరణస్ఫురణంబునన్ భవ
త్తనయుఁడు గంధసింధురవితానము పై నడరించి భీమసే
నునిఁ గినియించె నాతఁడు గనుంగవ నిప్పులు రాలుచుండఁగన్. 310

1. యిక్కడక్కడివీరు. 2. దొరఁగించియు.

క. శరజాలమహావాత,స్ఫురణంబున నుగ్ర దంతి । ఘోరఘటాబం
ధురవారివాహపటలము, విరియించుచు బెట్టు గవిసి । విభు నొప్పించెన్. 311

వ. అట్లు కురురాజు నొచ్చిన నడ్డంబు సొచ్చి 312

శా. వంగాధీశ్వరుఁ డేనుఁగుం గొలిపి గర్వస్ఫూర్తిఁ [1]దివ్యాస్త్రవి
ద్ధాంగుం జేసె మరుత్తనూజు నతఁ డుద్యత్క్రోధుఁ డై వానిమా
తంగంబుం బడ నేసి వాఁ డొరగుచోఁ దన్మస్తకం బుర్వి డొ
ల్లం గేళీవిధ మొప్ప నేయు బల మెల్లం బెల్లగిల్లెన్ వడిన్ 313

వ. ఆసమయంబున. 314

భగదత్తుఁడు సుప్రతీకముఁ బఱప పాండవసైన్యంబులం గలంచుట.

క. దానవజయ మింద్రున కె,ద్దానివలనఁ గలిగె మున్ను । దానుగ్రము న
య్యేనుఁగు భగదత్తుఁడు పవ,మానతనయుదెసకుఁ గొలిపి । మన మెలరారన్.

వ. ఇట్లు మనసైన్యంబు దైన్యంబు వాయం గొలుపుటయు నగ్గజంబు. 316

సీ. కినుక మైనిగిడిన । కనుఁగవ మెఱుఁగుల, [2]గములు ముందటఁ గెంపు । గడలుకొలుపఁ
జెవులు మ్రొగ్గించి పూఁ । చినరౌద్రతర రేఖ, వినువీధిఁ జూపఱ । వెఱఁగుఁ బెనుప
గంతునఁ జాఁగిన । తొండంబు లయసము,వత్రిదండములీలఁ । బట్టువఱుపఁ
గడుబెట్టిదపుటుర । వడిఁ బదన్యాస మి,లాస్థలి గ్రక్కదలంగఁ జేయ

ఆ. ననిలపుత్త్రుదెసకు । నడరినఁ గని ధర్మ,తనయుసేనజనులు । దల్లడిల్లి
చంపెఁ జంపె భీము । సామజం బనియెడు,నులివు గలయఁ జెలఁగఁ । గలఁగి రథిప.

వ. తదవసరంబున యుధిష్ఠిరుండు. 318

క. అలుకొందుమనముతోఁ దన,బలముం బురికొలిపి పొదివి । భగదత్తుని న
మ్ముల్లఁ గప్పె నతఁడు వానిన్, విలసిల్లుమహాంకుశమున । విరియఁ జడియుచున్.

క. గజముఁ గొలిపి యాదిక్కున, గజఘోటకభటనికాయ । కాయములు రథ
వ్రజములుఁ బొడిపొడి గాన,క్కజముగ విహరించె బాహు । గర్వస్ఫూర్తిన్. 320

వ. అప్పు డాలోకించి. 321

చ. అలిగి దశార్ణభూరమణుఁ । డాతనిఁ దాఁకినఁ జూడ నొప్పె త
క్కలు గలపర్వతద్వయము । కై వడి వారలదంతియుగ్మమి
ట్టల మగువీఁకఁ దత్కరిఁ బ్రడం బొడిచెన్ వడి సుప్రతీక ము
త్తలపడువానిఁ జంపె భగ । దత్తుఁడు దోమరసప్తకంబునన్. 322

ఆ. చంపి విక్రమంబు । సొంపారఁ బాండవ,బలము బడలువడఁగ । భద్రదంతిఁ
జటులగతులఁ బఱప । సాత్యకి యడ్డంబు, నడచి యేసె దొడ్డ । నారసమున. 323

చ. కరిపతి జిఘ్నసం దిరిగి । క్రమ్మఱ నూల్కొని వృష్ణివీరును
ద్ధురరథ ముద్ధతిం బెనఁచి । తొండమునన్ వెస నెత్తి వీచి వై

1. దివ్యాస్త్ర. 2. గములముందటఁ గెంపు ♦ గడలుకొనఁగ.

నె రయమునఁ జలం డిలకుఁ జిత్రముగా నెడ దాఁటి పోయెఁ జె
చ్చెర గజ మొంటఁ జుమ్మి, గవిసి చిందఱవందఱ సేసె మూఁకలన్. 324

క. సారథి తురంగములు మోఁ, పారంగాఁ బూన్చి తెచ్చి యనికల మగునా
తే రల్లఁ జేర సాత్యకి, బీరము వొలివోవ కుండఁ బ్రియమున నెక్కెన్. 325

ఉ. భీముఁ డుదగ్రతం గవియఁ బెల్లగునాకరిచేతిశీకర
స్తోమమునం దురంగములు దోఁగి కడున్ వెగ డొంది యీడ్చి సం
గ్రామవినోదలీలకు వికారము గాఁగ రథంబు వప్పుడు
ద్దామపరాక్రమస్ఫురణఁ దాఁకి సువర్ణముఁ బచ్చె హస్తిచేన్. 326

వ. అతనిపటుట గనుంగొని సౌభద్రుండును ద్రౌపదేయపంచకంబును జేకితానుం డును ధృష్టకేతుండును యుయుత్సుండును గడంగి సామజంబుపై శరవర్షంబులు గురిసిన నది కోపించి యురవడించి. 327

క. పదముల రథవాహంబులఁ, జదుపుచుఁ బైకొని యుయుత్సుసారథిఁ జంపన్
బెదరక యభిమన్యుని తే, రొదవిన నది యెక్కి యాతఁ డుద్ధతి నేసెన్. 328

క. నరతనయప్రముఖరథికవరులు విభముమీఁద నేయువాలమ్ములు ని
ష్ఠురగతి శరదభ్రముపైఁ, బరఁగుతరణికిరణచయముపగిదిం బొలిచెన్. 329

క. రభసంబునఁ బ్రాగ్జ్యోతిషవిభుఁడు గరిం గొలుపుటయును వెస నది యరివీ
రభయంకరముగ వారల, ప్రభ సెడ నరదములు వైచెఁ బలుదెసలఁ బడన్.

ఆ. ఇట్లు భీమసేనునెడ నర్జునసుత, ప్రముఖులైనయలఘురథికవరుల
జృంభణంబుఁ జెడినఁ జేష్టడి చెడి పాఱఁ, జొచ్చెఁ బాండురాజసుతులసేన.

క. నలి భగదత్తుఁడు గదుపుల, వెలుచు పసులవానియట్ల విలసద్గతి న
బ్బలము సెగవ ధూళియు నాకులసంరావంబు గగనకుహరము నిండెన్. 332

క. అని చెప్పి సంజయుఁడు కురు, జననాయక యపుడు సవ్యసాచిరణముది
క్కునఁ జిత్తం బిడి యడిగితి, విను మయ్యర్థవరు తెఱఁగు విస్పష్టముగాన్.

వ. అనవుడు నాంబికేయుం డాకర్ణనవాంఛ మిగులఁ నది సెప్పు మనుటయు నాతనికి నాసూతనందనుం డిట్లనియె. 334

—అర్జునుఁడు భగదత్తుని దెస రథంబు దోలు మని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట.—

క. అంతకు మును భగదత్తుని, దంతియసమసమరకేళిఁ దాఁ గని హరితోఁ
గుంతీసుతుఁ డిట్లను మన, మెంతయు వెస బలములోని కేఁగఁగ వలయున్.

వ. అది యెట్లంటేని. 336

చ. బిరుదు జితశ్రమంబు బలభేదనశాలి మహాస్త్రశస్త్రపా
తరయము సైఁప నోపు భగదత్తుని యేనుఁగు దానికోర్తలం
[1]దిరుగక పోర నెవ్వరికిఁ దీఱదు నీవును నేను లేనిచో

1. దిరముగఁ బోర.

భర మగు నేఁడు రాజునకుఁ । బాపవికిం దలఁ గొండెడఁగ మదిన్. 337

ఆ. అనిన నట్ల కాక । యని శౌరి యరదంబు, ద్రిప్పి యాత్మసేనదిక్కు వోవ
నిచ్చటయును వెనుక । రయిపి సంశప్తకు, లార్చి పేర్చి పఱిపి । రత్త్రసనితి.

వ. ఇట్లు చతుర్దశసహస్రరథికముఖ్యులు బెట్టు ముట్టిన. 339

క. బలముల గాపఁగఁ జనుటయు, నలుక మెఱయ మగిడి వీరనడఁగించుటయున్
వలయుపనులయుం దిప్పుడు, దలకొని యెద్దానిఁ జేయఁ । దగవో నాకున్. 340

వ. అని వితర్కించి వివ్వచ్చుండు సంశప్తకవధంబ యుచితంబుగా నిశ్చయించి మరలి గాండీవగుణాక్వాణమిదురకోదసీకుహరుండును దేవదత్తధ్వానవిదళితదశదిశానందోహుండును నై దివ్యబాణంబులు పరఁగించినం గేతుఛాతపత్రచామరవ్యజనంబులును భేరీశంఖకాహళమృదంగంబులును యుగాక్షరథాంగకూబరంబులును దంతశుండాకుంభవంశదండంబులును ఖురస్కంధవాలంబులును ధనుశ్శరముసలముద్గరక్షురికాంకుశంబులును దనుత్రాణకంకటమస్తకచ్ఛదంబులును మకుటకేయూరహారకంకణాంగుళీయకంబులును శిరఃకరవక్షఃకుక్షికటిచరణంబులును దునియలుం బఱియలుం దుముళ్ళుం బోళ్ళు నై వాలిన నన్నేల ఘోరంబును నభిరామంబు నై యుండె నన్నిపాతంబులును బీభత్సుం బ్రశంసించెఁ గంసారి విస్మయప్రమదమగ్నమానసుం డయి కిరీటిం గరతలంబున నప్పళించి యుగ్గించె నివ్విధంబున నన్నిరథికులం బిలుకుమార్చి పేర్చి రథాంగపాణిం జూచి రథంబింక రయంబున నక్కడకు నడపు మనుటయు. 341

ఆ. ఆతఁ డట్ల చేయ । నరవాయి గొనక సు,శర్మ దాను ననుజచయముఁ బిలుచ
నెయిది పార్థ పార్థ । యిట్లువోఁ దగునె యే, మనికిఁ బిలువఁ బిలువ ననిన నతఁడు.

క. పిలిచిన మఱలమి దగ దబ్బలములఁ గాచుటయు వలయుపని యైనది నీ
వలసినవిధంబు సేసెదఁ, దలకొను మొక తెఱఁగు దైత్యగర్వధ్వంసీ. 343

చ. అనుచు మురారిఁ జూచుటయు । నాతఁడు దేరు మరల్ప మోమునం
గినుక మునుంగున వ్వాలయఁ । గ్రీడి త్రిగర్తునిచాపదండకే
తనములు ద్రుంచి హైపడనశ్వముల నంతకుప్రోలి కన్చి యా
తని నవలీల నొంచిన నతండు వెసం బడి మూర్ఛ వోవుఁడున్. 344

వ. మగిడి యట నిరూపించి నారాయణు నుద్దేశించి. 345

సీ. పాఱెడు మనసేన । పఱఁగెడుఁ బెండూళి, నభము గోలాహలక్షుభిత మయ్యె
భగదత్తుశుండాల । మొగచుచు నున్నది, పఱువుము వెస వానిపై రథంబు
నావుడు నతఁడు హయవేగమున రథ్యములఁ దోలఁగఁ గిరీటి । యలవుఁ జలము
మెఱయంగ నీమొనకు మెఱుఁగువాలమ్ముల, నఱుము సేయుచు సింహనాదమునకుఁ

తే. బ్రాపులై దేవదత్తంబురవము గుణము, రావమును దిక్తటంబులఁ బ్రయ్యఁజేయ
వచ్చి వివ్వచ్చుఁ డడ్డంబునచ్చె వీఁకఁ, జండచేష్టితోద్దండవేదండమునకు. 346

క. అని విని కృష్ణుఁ డాప్తుఁడై, వినుఁ డని రథముం దిరుగఁబెట్టె విభుఁడు గతిఁ బోవఁగ న
ర్జునుఁ డిట్లుండిన భగదత్తుని కరటికి నేమిభంగి - దారుణ మయ్యెన్. 347

ఉ. నావుడు నాతఁ డాధరణినాథున కిట్లను నట్లు వోకనం
జేవ దలిర్ప విక్రమవిశృంఖలుఁడై భగదత్తుఁ డుగ్రబా
ణావళిఁ బార్థుపైఁ బఱపె - నన్నియు నవ్వుచుఁ ద్రుంచివైచి య
ద్దేవసుతుండు నొంచె దృఢదీప్తశరంబుల దంతి నాతనిన్. 348

తే. అలుఁగుటమ్ములు డాకినఁ బలిగిభద్ర,[1]కుంభికాద్రంబు సొంపారఁ గ్రాలి వెనతఁడు
వారిసేనలు గోపికాస్వనముఁ నరుఁడుఁ, డెదిరి తెగి కనుపలుకుల - దిగులు వుట్ట.

క. బలువిడిఁ గరి గవియుడు వెసఁ, దొలఁగించె రథంబు వెరవుతో హరి యది యి
ట్టల మగుటయుమునఁ జని తద్బలమును బకల్పడఁగఁ జేసెఁ - బార్థివముఖ్యా.

క. హరి నేమియు నన నేరక, కరిదెసఁ గనుఁగొనుచు నవ్వుఁ గఱచుచుఁ బోని
మ్మరద మని పలికెఁ గవ్వడి, హరులను సమ్ముఖము సేసె - నతఁడుఁ గరటికిన్.

క. శౌరిమెయిని భగదత్తుఁడు, నారసములు నినిచి యేసె - నరుఁ డల్గి మహో
దారోద్ధతిఁ దచ్చాపవి,దారణ మొనరించి గ్రుచ్చెఁ - దనువునఁ దూపుల్. 352

సీ. కోపంబు గదిరి ప్రాగ్జ్యోతిషపతి చతు,ర్దశతోమరము లింద్రతనయుమీఁద
నడరించుటయు [2]నవి - పొడిసేసి క్రీడి యే,నుంగుపక్కెర చిఱుఁగనుగ్గు సేయ
నది గప్పి యున్న మేఘావళి విచ్చిన,కొండచందంబున - నుండె శక్తి
గొని భగదత్తుండు దనుజభంజను వైవ, నడుమ ముత్తునియ కాఁ గనఱకెఁ బార్థుఁ

తే. డాతపత్రంబు దునిమి నతనిమకుట,మతఁడు ఘనతోమరంబున - నగలఁ జేయ
మెచ్చు గినుకయుఁ బొడమ విశ్వాచ్చుఁ డుగ్ర,విశిఖసప్తతిఁ జొనిపె నవ్వీరు మేన.

మ. రభసోదగ్రతఁ బూన్చి దీప్త లడరం - బ్రాగ్జ్యోతిషాధీశ్వరుం
డభిమంత్రించి నిజాంకుశంబు దివిజేంద్రాపత్యవక్షంబు సూ
చి భుజోల్లాసవిభాసి యై వెలుచ వైచెం దద్బలం బెల్ల భూ
రిభయోద్రేకతరంగితం బగుచు ఘూర్ణిల్లంగ రౌద్రాకృతిన్. 354

ఉ. అప్పుడు శౌరి పార్థునకు - నడ్డముగాఁ దన[3] మే నమర్చి ను
న్గప్పెసలారు పేరురము - నన్ ధరియించిన నమ్మహాస్త్ర మం
దొప్పె నవారుణాంబుజకృతోజ్జ్వలమాలిక యై చిరస్థితిం
జొప్పడి నూతనాభ్రతలశోభిత మైన మెఱుంగు చాడ్పునన్. 355

చ. కనుఁగొని ఫల్గునుండు మురవైరి కిట్లను నయ్య సొంపు నొం
దినకరుణావిశేషమునఁ - దేరికి సారథి వైతి గాక యే
పనులును బూని చేయ టిది - పాడియె తేజము నీవు దప్పఁ జూ
చినఁ జెడదే ననుం బలుకఁ - జేసితి మాటలు వేయు నేటికిన్. 356

1. దంతిరాశిద...దళిమె నతఁడు. 2. నెడఁ ♦ బొడి. 3. మేను సేర్చిన, న్గప్పెసలారు.

వ. అని దూఱినం గృష్ణుండు దొల్లి భూమిదేవి గామించి యోగనిద్రావసానమునం బ్రబుద్ధుం డై యున్నవిష్ణుకడకుం జనుటయు నతండు తత్సంగతిం బ్రీతుం డై యున్నాతికి వరం బిచ్చుటయు నవ్వరంబున నవ్వెలందియం దుదయించిననరకునకు వైష్ణవాస్త్రంబు విధేయం బగుటయు నది భగదత్తాయత్తం బై యునికియుం దద్ఘోరసాధనంబు దనకుం దక్క నొరులకు నోర్వరామియు నెఱింగించి యిది యట్లు గాక దీన నేమి యని మఱియుం దగుమాటలం గిరీటి ననునయించి విరోధిం జూపి వీఁ డిప్పరమసాధనంబు వృథ యగుటం జేసి వెఱఁగుపడి యున్నవాఁడు వీనితండ్రిని నేను దెగఁ జూచిన ట్లీక్రూరకర్ముని బిలుకుమార్పు మనినఁ గొండొక తేఱి యాతండు గాండీవగుణంబు సారించి దృఢముష్టి సేయుటయు.

—భగదత్తుండు సుప్రతీకంబుతోడ నర్జునుచేఁ జచ్చుట.—

ఉ. వాలికదోడ్డనారసము ♦ వజ్రము శైలము దాఁకునాకృతిన్
ఫాలముమీఁదఁ దాఁకిన సి♦భంబు వెసం బడి కొమ్ము లూఁతగా
వ్రాలుచు నర్ధచంద్రరుచిరప్రదరంబునఁ ద్రుంచె బాణవి
ద్యాలసితుండు గ్రీడి భగ♦దత్తునికంఠ ముకుందతోద్ధతిన్. 358

వ. ఇట్లు దంతిని భగదత్తునిం బరిమార్చి మాఱు లేక మలయుమధ్యమపాండవునిం గనుంగొని శకునితమ్ములు వృషకుండును నచలుండును దాఁకిన నతండు వృషకుని రథరథ్యసూతధ్వజచ్ఛత్రచామరంబులు రూపఱ నఱకుటయు నాతండు సోదరు నరదం బెక్క నప్పుడు వారి కడ్డపడినగాంధారవీరరథికపంచశతంబుఁ బంచత్వంబు నొందించిన సంక్రందననందనునరవఱికిం దెరలక యేకరథస్థు లగునయ్యిరువురుం బరాక్రమించిన. 359

తే. చేరి యుండుట నను వైన ♦ వారి నొక్క
నారసంబునఁ బడ నేసె ♦ నరుఁడు దానిఁ
జూచి కన్నీరు నించి సీ♦సుతులు సాలఁ
గుంది రర్జును నవుడు మా♦ఱొక్కనియె శకుని. 360

వ. అతండు మాయావి యగుట ననేకమాయలు గల్పించిన మొగిళ్లుపరఁగి పాషాణవృష్టి వివిధాయుధంబులు విప్వచ్చుపైఁ గురిసెం బదంపడి తమం బడరెఁ బిదప నీళ్లు వెల్లిగొనియె మఱియు మహోరగశార్దూలాదిక్రూరసత్త్వంబులు గవిసె వాని నెల్లను దోడ్తోన దివ్యాస్త్రవేది యగునాసవ్యసాచి యడంగించి యల్లని నగవుతో ని ట్లనియె. 361

క. మాయలు జూదముతోడన, పోయెం గా కింక నిచటఁ ♦ బొసఁగునె యవి మ
త్సాయకము లడ్డసాళ్ళే, నీయాచవి లేదు పొమ్ము ♦ నిలువక మామా. 362

క. అని పలికి వాలుటమ్ములు, తనువున నినుచుటయుఁ గలఁగి ♦ ధైర్యము మానం
బును వీటిఁబోవఁ బాఱెను, జననాయక నీమఱంది ♦ సరివారు నగన్. 363

ఉ. ఆతఁడు పాఱినం దెరలునచ్చటిసేనలఁ గాల్కొనంగనీ
కాతతబాహువిస్ఫురులు బక్రకారియు సాత్యకియుం గడంగి తో
డై తనపార్శ్వభాగముల నార్చుచుఁ దోలఁగఁ దోలె ఖేచర
వ్రాతము మెచ్చఁ గ్రీడి కురురాజును ద్రోణుఁడు నున్ననేలకున్. 364

ఆ. బలము విఱిగి రెండుపాయలై యిట్టు లమ్మనుజవిభుని గురునిసమయువు సొచ్చె
ద్రోణుఁ బొదువుఁ దనుచు దుర్దమలీల నాదిక్కువారు గవిసి రుక్కుమిగిలి.

క. చనుఁ దద్దం బాచార్యున, కనునెలుఁగులతోడ నీసుతావలి వెనమూ
ర్కొనుటయు మనసేనలు పురికొని పాండవబలముఁ దాఁకెఁ గురువంశనిధీ.

క. గురుఁ డొడ్డుగఁ దమకించునఁ, గురువీరులుఁ బాండుపుత్త్రకులయోధులు ని
ర్భరసమరవ్యాత్తకళా,నిరతిం గ్రీడించి రుగ్రసిప్రణత మెఱయన్. 367

క. శరగురుఁ డెచటికిఁ దఱిమిన, వెరవున నచ్చటికి నెల్ల విక్రాంతిధురం
ధరుఁ డగుధృష్టద్యుమ్నుఁడు, బరవసము దలిర్ప నడ్డపడి పోరాడెన్. 368

చ. కురుపతిధర్మనందను లకుంఠితవిక్రమకౌతుకంబునం
బురికొలుపంగ సైన్యములు వొక్క పెనంగెడురౌద్రభంగి క
చ్చెరువడి యున్కి నిట్టులని చెప్పఁగ నిప్పుడు నేరనయ్యెదం
గరిపురనాథ చూడ వినఁ గల్గునె యమ్మెయిఁ గయ్య మెయ్యెడన్. 369

వ. అట్టియెడ. 370

క. నీలుఁ డనురాజు గురుసుతుపై లీలం దేఱు వఱపఁ బటువిశిఖమునం
గీ లెడపినజంత్రముక్రియ, నేలం బడ నేసె నతఁడు నృపుఁ డగ్గింపన్. 371

క. చచ్చిననీలునిఁ గనుఁగొని, విచ్చినసైన్యంబు గురుఁడు వెనుకొనుటయు 'వే
వచ్చినధృష్టద్యుమ్నుని, నచ్చినయబ్బలము మగిడెనం బోరొప్పెన్. 372

వ. అప్పుడు సంశప్తకులు నారాయణగోపాలబలంబులుం గూడికొని పఱతెంచి. 373

క. ఓడితిమె మేము రణమునఁ, గ్రీడికిఁ గ్రేడించి రాక గెలుపే [1]యతఁ డేఁ
డీ డాఁగి పోయెనొకొ మా,తోడిబవర మిట్లు రాను దొలఁగినఁ దెగునే. 374

వ. అనునెలుంగులు నింగి ముట్ట దక్షిణభాగంబునం గవిసినం గవ్వడి యట నడచి
వారికిం గయ్యం బిచ్చినసత్త్రెఱపి గని తఱుచుకౌరవయోధులకోలుతలకుం గాక
దమసేనలు దెరలిన భీమసేనుం డదల్చి మార్కొని. 375

క. తలమిగిలి వచ్చు బాహ్లికు, నిలు మని విశిఖముల నొంచె నృపతియు గురుక
ర్ణులు నశ్వత్థామయు న,మ్ములవానలు గురిసి రొక్కమొగి నతనిపయిన్. 376

వ. అతం డందఱ కన్నిరూపులై యార్చుచు నేట్లాడె నిట్లొక్కనిం బెక్కండ్రు
వొదివినం గనుంగొని కౌంతేయాగ్రజుండు పురికొలుప నకులసహదేవసాత్యకి
సౌభద్ర లాసమీరపుత్త్రునకు బాసటయై దుర్యోధనాదులం దలపడుటయు

1. యతఁడుఁ - వేఁడీ డాఁగెనొకో మా- వేఁడిం దాఁకెన్నొకో మా.

రెండుసేనలు గలయఁ బెరసి నిట్లపరాహ్ణంబునం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నం
దరదంబులు దాఁకువెల్లున డొల్లుకరులును గరవాలధారలఁగాన నగుకుంభికుంభ
మౌక్తికంబులును దురగఖురంబులం గరటిరథంబులను బెనఁగొనుచు వ్రేలువ్రేవు
లును దెగిపడియు నంకుశంబులు విడువక మిట్టి మిట్టిపడుబాహువులును దొండం
బులం బెనఁచి యెత్తినం దారును హయంబులు వ్రేలురావుతులును ముందటి
కాళ్లు దెగ వ్రేసినఁ గూలుశుండాలంబులును సామజంబు లడరి రథ్యసారథి
రథికసహితంబుగా మల్లడిగొనం ద్రొక్కిన నేలం గలసినరథంబులును నాశ్వికు
లొక్క మొగిఁ జెక్కినం దునిసి పడి యేమిటియంగంబులో యనునం దేహంబు
నతుం బట్టయి యున్నపదాతిగాత్రఖండంబులును జూచుఖేచరులకు వెక్కసం
బొనర్చ నట్టినంకులసమరంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 377

క. మన కిది సమయము సుండీ
యని ద్రోణునిఁ జూపి తఱుమ నమ్మిన రథికుల్
గని [1]పొదువుఁడు సంపుఁడు పొరి
గొనుఁడు దునుముఁ డనుచుఁ గూడుకొని యతనిపయిన్. 378

చ. కవిసిన నమ్మహీభుజుఁడు గన్నుల దట్టపుఁగెంపు వెలర్ప భై
రవముగ దివ్యబాణనికరం బడరించినఁ దేఱి చూడ రా
క వెఱఁగు నొంది చిత్రములకై వడి నాఘనయోధు లుండ నీ
రవుతులు జోదులుం రథికరాజియు వారిమొనల్ గలంపఁగాన్. 379

మ. తను సత్త్వోద్ధతిఁ బిల్చి దుర్దమభుజాదర్పంబు శోభిల్లఁ దాఁ
కినసంశప్తకకోటి నొంచి సమరక్రీడాకళాకౌతుకం
బున నాభీలకపీంద్రకేతనపరిస్ఫూర్జత్ప్రభాజాలముల్
వినువీధిం బరఁగంగ వచ్చె మగుడన్ వివ్వచ్చుఁ డచ్చోటికిన్. 380

క. చిచ్చునకుఁ దోడు గరువలి, వచ్చిన క్రియ భీముకడకు వాసవి యిమ్మై
వచ్చిన మనయోధావళి, చిచ్చువడియె వారిమొన దఱిమికొని వచ్చెన్. 381

ఉ. బాసటయై వృకోదరుఁడు పార్శ్వమునం దఱుమంగ వైరిసం
త్రాసనమూర్తి వాసవి శరప్రతతిం దొరఁగించి ద్రోణును
ల్లాసము మాన్చి కౌరవబలంబులు నెత్తురువెల్లిఁ దేలఁగాఁ
జేసినఁ గర్ణ కర్ణ మముఁ జేకొనవే యనుచున్ భయంబునన్. 382

— కర్ణార్జునులయుద్ధము —

క. తనవెనుక క్రోడి పాఱిన, ఘనయోధులఁ జూచి బాహుగర్వస్ఫూర్తిం
దనరుచు నోడకుఁ డోడకుఁ, డని పలుకుచుఁ దాఁకెఁ గర్ణుఁ డమరేంద్రసుతున్.

వ. ఇట్లు దాఁకి యతనిపై నాగ్నేయాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నతండు వారుణ

1. పొడువుఁడు.

బాణంబున వారించి వారమ్ములు గురియం గూడుకొని భీమసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులు
శరత్రయంబులు సూతసూనుమేన నాటించిన నతండు గాండీవనిర్గతచండమార్గ
ణంబుల నగిడించుచు నమ్మువ్వురచాపంబులు నవ్వుచుం ద్రుంచి వారలు శక్తులు
వైవ వానిం దునిమి పేర్చి యార్చిన నర్జునుండు నారాచసప్తకంబున నవ్వీరు
నొప్పించి యతనిం దలకడచి తన్నుం దలపడినయతనితమ్ములతలలు మూఁడును
భూమిదేవికి బలి సేసె నంత భీముండు రథంబు డిగ్గి వచ్చి గదాదండంబునఁ గర్ణ
బంధువులం బదివేవురం బడలుపఱిచి మరలి రథస్థుఁడై వేఱొక్క విల్లుగొని విశిఖం
బులు వఱపి యంగపతియంగంబులం దురంగశరీరంబులను నొప్పించె నాలోనన
యప్పాంచాలవరసుతుండును శైనేయుండును నొండువిండ్లు గొని యతనిసారథి
నొఱగను జాపంబు విఱుగను జేసి రాసమయంబున దుర్యోధనుండును ద్రోణ
జయద్రథులును నెయిది శాత్రవసముద్రంబున మునుంగ కుండ నారాధేయు
నుద్ధరించి రట్టియెడ. 384

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభరథతురగభటతతి మహిం గూలఁగ న
క్షుభితములై పోరాడెం, బ్రభువులు వెను దన్ని చూడఁ బార్థివముఖ్యా. 385

సీ. కాలువలై పాఱెఁ గీలాలజలములఁ, దేలి పోయెడు మృతదేహములును
బ్రోవులపోవులఁ బెల్లునఁ జిత్రిత, చ్ఛాయంబు లగుమాంససంచయములు
గరిహయంబులకళేబరముల క్రిందఁ గొం, డొకతోఁచు భటగాత్రనికరములును
దలలపెండఱచులోఁ మిలమిల మెదలెడు, కరపదంబులనవఖండములును

తే. రౌద్రబీభత్సనర్తనరంగభంగి
నపుడు సమరాంగణము ఘోర మయ్యెఁ జూడ
ద్రోణఫల్గుననిష్ఠురోద్ధురనిపాత
జాత మగునమ్మహోద్భటసంకులమున. 386

వ. అంతం బతంగుండు పశ్చిమాచలంబునవ్వలకుం జనిన సంధ్యారాగంబు సాం
పునం గెంపినుమడించు నెత్తురుమడువుల నోలలాడుభూతవేతాళంబులను శవకబ
ళనలోలంబు లగుసృగాలంబులను మాంసచర్వణకోలాహలబహుళంబు లగు
కంకగృధ్రాదిపక్షికులంబులనుం జూచియుఁ బాండవబలంబు సమయసముచితం
బగుసమరవిరామంబునకు నున్ముఖం బగుట యెఱింగియు మున్న సవ్యసాచియుర
వడిం గాక తమ మొన దెరలు చునికిం జేసియు నదియ మేయిగా నాచార్యుండ
దొరలకుం జెప్పి సేనలఁ దివియ నియోగించెఁ బాండవసైన్యంబులును మరలె
నివ్విధంబున నుభయసైన్యంబులు నిజస్కంధావారంబులకుం జనునవసరంబున
మనజనంబులు ద్రోణుప్రతిజ్ఞాభంగంబును ఫల్గునుపరాక్రమస్ఫురణంబును నతని
యెడ నచ్యుతునకుం గలసౌహార్దవిశేషంబును నుగ్గడించుచు విన్ననై పోఁ బురి
వేగుటయుఁ గయ్యంబునకు వెడలునప్పుడు విషాదవివర్ణవదనుండగుచు నీతనయుఁ

జెల్లయోధులు వినం గుంభసంభవున కిట్లనియె 387

మ. వినుఁ బార్థుండు వర మిచ్చి తట్లు గడిమిన్ భీమాగ్రజుం డాజిఁ గి
ట్టినఁ బట్టం గడు నగ్గమైనయెడఁ గ్రోడిం దెప్ప నీ కైనఁ జా
లనివాఁ డందురు నిన్ను నన్నుఁ గుటిలాలాపంబులన్ వెట్టిఁ జే
సిన నీకైనది యేమి యాశ్రితగుణశ్రేష్ఠుండు వంచించునే. 388

వ. అనిన విని గురుం డప్రీతుం డయ్యును గటకటంబడక యతనితో నిట్లనియె. 389

ఆ. నరునివిక్రమంబు నారాయణునిమహా
త్త్వంబు నెఱిఁగియెఱిఁగి తగునె యిట్లు
వలుక ధర్మపుత్త్రుపైఁ జేయి వదలక
వారు రారె పెక్కువరుస లధిప. 390

ఉ. ఎవ్వరి నెట్లు సేసెదనొ యేర్పడఁ జూడుము నేఁడు పోరికిం
గవ్వడి రాక యుండఁ దొలఁగం గొనిపోవఁగ జాలువారి నీ
వెవ్వరి నైనఁ బంపు మిది యేటికి నొండొకబుద్ధి సేసె దే
నవ్వుచుఁ బల్కినన్ ధరణినాథ యసత్యము గల్గ నేర్చునే. 391

వ. అనవుడు. 392

మ. విని సంశప్తకు లేము దక్క నొరు లావివ్వచ్చు భంగించి పె
ట్టనికిం బాపి యలంప నేర్పు గలరే యంచున్ వెసం బోయి పి
ల్చిన నప్పార్థుఁడు నుద్ధతిం జనుడు నక్షీణోగ్రశస్త్రాస్త్రవ
ర్తనఘోరం బగుసంగరం బచట రౌద్ర[1]స్ఫూర్తిమైఁ జెల్లఁగాన్. 393

వ. ఇక్కడ భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబు గావించినం గౌంతేయాగ్రజునను మతి నభిమన్యుం డయ్యొడ్డు భేదించి బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతు లగుభూపతులను భూపకుమారులను బెక్కండ్రఁ బొరిసమరి యనేకయోధవీరవిక్రమసంకులంబునం జిక్కువడి యుక్కు మురిసినట్లు సమసిన మనమొనలు సెలంగుచుం బాండవబలంబులు పొగులుచుం దమతమయునికిపట్లకుం జనియె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు సౌభద్రుండు వడుట సెప్పె ననిన విని నాఁటికయ్యంబుకలరూపంతయు నేర్పడ నెఱింగింపు మనుటయు. 394

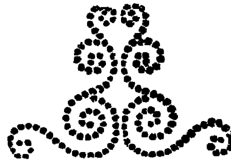
ఉ. సాత్త్వతేయ వాఙ్మయవిశాలగృహస్ఫురిత[2]ప్రదీపితా
పత్త్యయగోచరా విహృతిభగ్ననిశాచర శాంత బోధసం
పత్త్యవినాథవన్మహిమభాసుర సంభృతభూసురాళిసాం
గత్య వివిక్తయుక్తజనకౌశలభావిత దేవసేవితా. 395

క. వేదశిరోమణిచరణా, నాదాంతస్సార[3]కరణ నైష్ఠికతరణా.
భేదరహితప్రకారా, వాదవిదూరా విరించి[4]వర్ణ్యవిహారా. 396

1. స్ఫీత పై. 2. ప్రదీపికా. 3. చరణ 4. వర్ణిత.

మాలిని. అనుపమహితవిద్యాప్రవ్యక్త యోగానురక్తా
దనుజమథనలీలాప్రస్తవ్య శాంతానుభావా
జననమరణదుఃఖోత్తారి సర్వోపకారీ
సనకముఖయతీంద్రాప్రసన్న నిత్యప్రసన్నా 397

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 398

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము – ద్వితీయాశ్వాసము.

కర భక్తాంభోధిసు
ధాకర చక్రత్రిశూలధారణరక్షో
భీకర నిర్భరతరకరు
ణాకర దృగ్దీప్తినికర హరిహరనాథా. 1

— ద్రోణుని మూఁడవనాటియుద్ధము. —

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దనమనుమండు మృతిం బొందుట విని ధృతరాష్ట్రుండు. 2

ఉ. చిత్తము పొక్కెడుం బురుషసింహునిఁ బౌత్రకులాగ్రగణ్యు న
త్యుత్తమతేజు భూరిగుణు నొప్పుమెత్తనిమేనివాని నె
ట్లుత్తలపెట్టిరో పలువు రుగ్రమనస్కులు గూడి యక్కటా
యుత్తెఱఁ గెల్లఁ దేటపడునట్టులుగా వివరించి చెప్పుమా. 3

వ. అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డిట్లను నట్లు భారద్వాజుండు పద్మవ్యూహంబు సంఘటించునెడ వివిధదేశంబులరాజులు దళంబులును రాజకుమారులుఁ గేసరంబులును గర్ణదుశ్శాసనబహుళసేనాపరివృతుం డయి కురువిభుండు గర్ణికయునుంగా నభేద్యభంగి నొనర్చిన నది వలయాకారం బగుటం జేసి చక్రవ్యూహంబు నసం జను నమ్మొగ్గరంబు మొగంబునం దాను దర్పంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచి నిలిచె మఱియు వలయునెడలకు లావై జయద్రథగురుపుత్త్రకృపశకునికృతవర్మభూరిశ్రవశ్శల్యులును నీకొడుకులును మనుమలును రక్తమాల్యానులేపనాంబరాభరణంబులు శోభిల్లం బొలిచి నిలిచి రంత భీమసేనప్రముఖంబైనపాండవబలంబును గదియనడచె నందు సాత్యకిధృష్టద్యుమ్న కుంతిభోజులును జేకితానక్షత్త్రధర్మక్షత్త్రవర్మలును ధృష్టకేతునకులసహదేవులును నుత్తమౌజశ్శిఖండియుధామన్యులును ఘటోత్కచవిరాటద్రుపదులును ద్రౌపదేయకేకయసృంజయసముదయంబును నుక్కునం దఱిమియక్కుంభసంభవుం దలపడిన నవ్వి

యుద్విరధుండు వాఁడె మిగులఁ బలుతెఱంగుల దన వేషంబు సూపిన సమ్మెటవిలుకాని
మొగంబున నిలుప నోర్వక యా సైనికప్రకరంబు దిరుగఁబడిన వెక్కసంబును
వెఱఁగుపాటును వెల్లదనంబునుం గనుఁగొనుచుం గౌంతేయాగ్రజుం డూరకుండి కర్ణి
కారకేతుస్మితుండును సుత్సాహశౌర్యసంపద్దుస్తరీస్యుండును నగు సౌభద్రుం గ
నుంగొని వీఁడు దక్క నొరు లీ వ్యూహంబు భేదింపం జాల రని మనంబున
నిశ్చయించి యక్కుమారు నుద్దేశించి. 4

సీ. ఈ మొద్దు భేదింప నే మెవ్వరము నేర, మర్జునుండును నీవు నచ్యుతుండుఁ
బ్రద్యుమ్నుఁడును దక్కఁ బ్రాజ్ఞుండు మసల నుల్లసమానుఁడుండ నీలావు మెఱసి
భేదించి మాకెల్లఁ బ్రియ మొనర్పుము మహారథ, యనవుడు నతఁ డావశనాజ్ఞ మలర
దీనిముఖంబు ప్రకాశించు తెఱంగు నా, కెఱిఁగించె మాతండ్రి యేను దెలిసి
ఆ. చేయ నేర్తుఁ జొచ్చి చించి చెండాడెద, మరల పోరఁ జుట్టు ముట్టినపుడు
వెడలునట్టి వెరవు వినదు గాని కేను నా, చొచ్చునేర్పు బలువుఁ జూడు మధిప.

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు ధనంజయనందనున కిట్లనియె. 6

క. తెఱపి గొని నీవు సొచ్చినఁ, బిఱుఁదన చొచ్చెదము రిపులు పెల్లగిలఁగ నం
దఱమును మూఁకిది యెంతయు, నెఱుఁగట్టివరంబు దీని నొసఁగుము పుత్రా. 7

చ. అనవుడు భీముఁ డిట్టులను నర్జుననందన నీవు [1]ముంద ఱి
మ్ముగ నరియొకయింత సించిన నశేషఘనవ్యూహంబునఁ బార్షతుండు నే
నును ద్రుపదుండు సాత్యకియు నాథవుఁడుం విరటుండు నంతనం
త నడరి చింతు మెల్లెడలు వాయఁగ విక్రమనిక్రమంబునన్. 8

వ. అనిన విని యభిమన్యుం డాత్మీయమానసం బాలోకించి. 9

చ. వినుఁ వినుఁ కీచకాంతక రణంబున ద్రోణుఁడు మెచ్చఁ జొచ్చి య
మ్మొనఁ గలఁగింప కిట్లు కురుముఖ్యుఁడు ధర్మసుతుండు గారవిం
చినజతనంబు నిష్ఫలము సేయుదునే నటుఁడుం సుభద్రయుం
దనయునిఁ గాంచి సంతసము దాల్పుట యంతయు రిత్తఁ బుత్తునే. 10

చ. ఇదె యొకపిన్నవాఁ డడరి యెక్కుడుమూఁకలఁ గ్రందు ద్రోణసం
గదుపుల వెల్చి ఓపకమిక్కిలి వడి నంచు జనుల్ నుతింపఁ జే
సెద విని మామ ప్రీతి విలసిల్లఁగఁ దండ్రియు సంతసిల్ల బె
ట్టిదుఁ డగు కౌరవేంద్రునకు డెప్పర మయ్యెడు భంగిఁ జేర్చెదన్. 11

క. అనిన విని ధర్మసూనుఁడు, దను బ్రీతిం జూచి నీదు ధైర్యము శౌర్యం
బును బలమును గీర్తియు వర్ధన మొందెడు మనుమఁ బార్థతనయుం డెలమిన్.

వ. తనసారథిం గనుంగొని మనతురగంబు ద్రోణానీకంబుపైఁ బఱపు మనుటయు
నాసుమిత్రుం డర్జునపుత్రున కిట్లనియె. 13

1. ముందఱన్ ; ముంద జై.

తే. బాలుఁడవు నీవు కుంభజప్రముఖ సైన్య
పతులు ప్రౌఢులు పెక్కురు § బవరమునకుఁ
జొచ్చి యెఱుఁగని నీచేతఁ § జచ్చువారు
గారు బహువిధసమర కర్కశులు వారు. 14

చ. అనవుడు నల్ల నవ్వి యతఁ § డాతని కిట్లను దేవయుక్తుఁడై
యనికి బలారి వచ్చినఁ బురారి గణంబులఁ దాఁ బన్నినం
గినిసి కడంగి క్రీడియును § గృష్ణుఁడుఁ దాఁకిన నే జయింతు మా
ర్కొని యను చుండుదుర్ సరకు § గొందునె ద్రోణునిఁ దోడియోధులన్. 15

వ. అని పలికి వాసియాలాపంబు నాలంబు సేసి యభిమన్యుండు పెలుచం దఱిమిన వాఁ డనుమానించుచు మనసైన్యంబునకు సమ్ముఖంబుగాఁ దేరునడపుటయు వారి సేనయుం దోడన కడంగుటయుం గనుంగొని భారద్వాజప్రముఖయోధు లొండొరులకుం దలమిగిలియేచి యెదుర్కొని పెలుచ నిలిచిన సంకుల సమరం బయ్యె నట్టియెడ. 16

— ✿ అభిమన్యుఁడు పద్మవ్యూహంబు భేదించుకొని సొచ్చుట. ✿ —

ఆ. మెఱుఁగు మెఱచినట్లు § మెఱయంగ నరదంబు, కర్ణికార కేతుకాంతి వెలుఁగ
సంపగముల గురునికరలయించి కడచి యింద్రజునికొడుకు మొగ్గరంబు సొచ్చె.

వ. ఇట్లనన్యభేద్యం బగునాపద్మవ్యూహంబు భేదించి చొచ్చి సౌభద్రుండు రౌద్రరసోల్లసితమూర్తియై యందు మహార్ణవంబునం దిరుగుమందరనగంబు చందంబునం గాననంబునం జరియించుతీవ్రానలంబు తెఱంగునం గాలపక్వజన[1]సమాజసంహారణక్రీడనంబు సలుపుశూలిపోలికం గేళీగతుల మెలంగి యమ్మెయి నమ్మహారంబు ద్రిప్పకొలిపియుం బొడిసేసియురూపుమాపియు రణవిహారం బొనరింప నవ్వీరవరు నారాచాదినానావిధవిశిఖవ్రాతంబులు హేతిసంఘట్టనంబున మండుచుఁ గరుల నుచ్చి పోవుచుఁ దేరుల విఱుచుచు హయంబుల[2]ధట్టంబుల నుఱుము సేయుచుఁ గాల్బలంబులఁ జదుపుచుఁ గేతువులం ద్రుంచుచు నాతపత్రంబుల నుఱుమాడుచు రథ్యంబులం గూల్చుచు సూతుల గీటడంగించుచు ధనువులు దునుముచు మైమఱువులు వ్రచ్చుచు భూషణంబులు ముల్చుచుఁ గరవాలంబులఁ ద్రోయుచు మేనులు నించుచుఁ దూపులు మాలించుచుఁ జేతులు నఱకుచు సబళంబులు జగియుచుఁ దలలు చిదుముచు నంకుశంబులు రాల్చుచు నెత్తురు లురలించుచుఁ గండలు సెక్కుచు నెమ్ములు నలఁచుచుఁ బరఁగిన నమ్మొన చిక్కువడియును సుడివడియును గలంగియుఁ దొలంగియు నెఱచఱచియు విచ్చి పఱచియు దీనదశకు వచ్చినం గనుంగొని. 18

క. వీఁకమెయిఁ గ్రీడికొడుకుం, దాఁకఁగ నీకొడుకు తలఁచి § తఱిమి కవిసెఁ బే

1. సమాజంబున సంక్రీడనంబునం గ్రేణి సలుపుశూలి 2. దట్టంబు సేయుచు.

రాఁకలిఁబో నున్నవాఁడిం, దేఁకువ సెడి చేరుకరిపురిం గురుముఖ్యా. 19

వ. ఇట్లు సౌభద్రుఁ బెనయుం జూచు సుయోధనుం జూచి శరాసనగురుండు సైనికవరు
లకుం జేయి వీచి మొఱుం గొత్తి. 20

క. నరసుతున కగ్గ మయ్యెం, గురుధరణీవల్లభుం డకుంఠితగతి మీఁ
దరుగం జేయుం డద్దము, చౌరుఁడు వెరవులావు నెఱయ శూరత మెఱయన్.

వ. అనుచుఁ దనయరదం బద్దెనమొగంబు సేసి పురికొల్పిన. 22

ఆ. కృపుఁడు గురుసుతుండు కృతవర్మ కర్ణుండు, సౌమదత్తి శలుఁడు సౌబలుండు
పౌరవుండు మద్రపతి వృషసేనుండు, గౌరవేశ్వరుండు గడఁగి రవుడు. 23

వ. అట్లు గడంగి. 24

చ. ప్రకట బలాఢ్యు లొక్కట డిగ్గరం బయి షడ్వరు వీక భూమిపా
లకునకు నడ్డమైన దవుగ్గలం బడి వాలు మ్మని నోరి కండ నా
చికొనిన మ్రోగుబెబ్బులివిశేషము దోఁపగ బార్థపట్టి సా
యకముల నొంచినం దెరలి రందఱు లేవెలపిండునాకృతిన్. 25

వ. ఇవ్విధంబున నయోధవరులు విచ్చిన విన్వచ్చుకొడుకు పేర్చియార్చిన నాచార్యుం
డువీరిచేత నిలువం డని తా నరిగి యన్నరనందను నెదుర్కొనిన వారును గూడు
కొని పొదివిన. 26

క. అతఁ డందఱమార్గణములు, నతిరయమునఁ ద్రుంచుచుం దదంగముల శర
ప్రతతులు నించుచుఁ బోరఁగ, బతి సేనకు జేయి వీచె బరవస మలరన్. 27

క. మనసేన పెలుచ గడఁగిన, వననిధి పొంగెడువిధంబు వాసవిసుతుఁడే
చినఁ జెలియలికట్టతెఱంగున గానఁగ నయ్యె నపుడు కురువంశనిధీ. 28

వ. అనసమయంబున. 29

సీ. రారాజుఁ గృపుఁడును భూరిశ్రవుండు మూఁ,డేసియమ్ములు పదియేడు గురుఁడు
వినుము వింశతి విశంతి విశిఖంబు, లాచార్యసుతుఁడు బృహద్బలుండు
నైదు నెన్మిదియును నాఱు శల్యుఁడు నప్త,శరములు గృతవర్మ సౌబలుండు
రెండుబాణములు వంగ్రేండుఁ దొమ్మిదియును, దుశ్శాసనుండును దుస్సహుండు

తే. నేసి రర్జునసుతుమీఁద నెల్లవారి,తనువులందును సాయకత్రయము లతఁడు
గ్రుచ్చె నశ్మకుఁ డడరినఁ గూల నేసెఁ, దురగసూతకేతనములతోడఁ గూడ.

—దుర్యోధనప్రభృతిమహారథికు లందఱు నొక్కుమ్మడి నభిమన్యుపైఁ గవియుట.—

వ. ఇవ్విధంబున నశ్మకుండు వడినఁ దెరలుబలంబుల మరల నీక పురికొల్పుకొని
యప్పటియాచార్యప్రభృతియోధులును నీకొడుకులలోనఁ గొందఱును గ్రందు
గం దఱిమి యనేకాస్త్రశస్త్రపరంపరలం బొదివిన నొదవినకినుకం గిరీటినందనుం
డందఱమేనులు నానానిశితవిశిఖవేగంబున నొత్తుటజొత్తిల్లం జేసి కర్ణుపయిం గవిసి.

తే. కంకటముదూఱి యంగంబు గాఁడి పోవఁ, గ్రూరనారాచ మేసినఁ గ్రుక్కి నతఁడు
లీల నట్టిద పఱపి భూపాలనీదు, సుతుల వెనుకకుఁ బఱపె సుస్థితి దలిర్ప. 32

చ. అడరి నరేంద్రకోటి నలు మూఁడుగ నత్తఱి శల్యుఁ డెంతయున్
వడిఁ దనుఁ దాఁకినన్ మెఱుఁగుఁ గ్రొవ్వాలికతూపుల మూర్ఛ వుచ్చి క
వ్వడికొడు కేచి యుద్భటరవంబున నార్చినఁ బెల్లగిల్లి న
ల్గడలకుఁ బాఱె నిల్వక బలంబులు ద్రోణుఁ డెలుంగు సూపఁగాన్. 33

వ. అప్పుడు. 34

క. సురలును సిద్ధులు విద్యా,ధరులుఁ బొగడుచు నలిపుఁ జూచు ధరణీశులుభం
ధురనుతినాదంబులు నం,బరధరణీమధ్యభాగపరితము లయ్యెన్ 35

చ. అని విని యాంబికేయుఁడు మహాద్భుతవిక్రమశాలిఁ బార్థసం
దను మఱి యెవ్వ రట్టియెడఁ దాఁకిరొ నావుడు సూతపుత్త్రుఁ డి
ట్లను నటులైన శల్యుఁ గని యాతనితమ్ముఁడు మేను వెంచి మా
ర్కొని పదితీవ్రబాణములు గ్రుచ్చెఁ దదంగములం జెలంగుచున్. 36

వ. అట్లు పై కేసిన వాసవికొడుకు గోపించి. 37

చ. హయములఁ జంపి సూతుఁ దెగఁ బార్చి పతాక ధరిత్రిఁ గూల్చి చా
పయుతము గాఁగ వానిఘనబాహులు రెండును ద్రుంచి యెంతయున్
రయమునఁ దేరు చక్కడిచి రాజులు రాజతనూజులుం గడున్
భయమునఁ దూలిపోవఁ బటుభల్లహతిం దల డొల్ల నేసినన్. 38

వ. ద్రోణకృపద్రౌణికృతవర్మబృహద్బలకర్ణప్రముఖయోధవరు లొండొరులఁ బేరు వేరం బిలిచి బలంబులం బురికొలిపిన రథనేమిగజఘంటాతురంగకింకిణీస్వన సింహనాదమేదురరోదోంతరరౌద్రంబుగా సౌభద్రుం జుట్టు ముట్టిన నతం డట్టహాసంబు సేసి లాఘవలక్ష్యశుద్ధిచిత్రత్వదృఢత్వంబులు మెఱయఁ గృష్ణార్జునులు గావించు నేర్పు మెఱయం బోరునవసరంబున మండలీకృతకోదండదండుండును[1] బటుసంధానస్ఫురితశరనికరుండును నై పరివేషవలయంబులోనం గిరణస్ఫురణపూర్ణరీతుం డగుతపను ననుకరించుచు గుణఘోషభీషణంబుగా బెడిదంపునారసంబులు పరఁగించి యార్చి యూర్జితం బగుచున్ బలుపిడుగులు దొరఁగించువిలయకాల వలాహకంబు విడంబించుచు విజృంభించి భల్లాంజలిక క్షురప్ర కూర్మనఖర ప్రభృతిబాణవేణికావితానంబుల వెగడుపఱచిన విచ్చిన వాహినులనిలువరింపనేరక నివ్వెఱపడి యాచార్యుండు సూచుచుండె ననవుడు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 39

క. మనమున ఖేదము మోదముఁ, బెనఁగొని యెడు మద్బలంబుఁ బీడించెను నా
మనుమఁ డని వినికి నాతని, యనిపని యటమీఁద నెట్లు లయ్యెం జెపుమా.

1. బటుశరసంధానస్ఫురితకరుండును; బటుశరసంధానస్ఫురితదశశతకరుండును.

క. అనుటయు సంజయుఁ డి ట్లను, వినుము జనాధీశ యిట్లు ఽ విఱిగిన సేనం
గనుఁగొని పోవఁగనీ క, ర్జునతనయుఁడు దనరథంబు ఽ [1]చుట్టం బఱపన్. 41

వ. కౌఱవి ద్రిప్పిన కెలంకులఁ దోఁపఁ బొడవి పోనీక కీసంగు పెంటలు సేసిన నప్పు డక్కుమారు నాలోకించి వికాసభాసితవదనుం డగుచు గురుండు [2]గురుపతి నెఱను దాఁకఁ బలుకవలయు ననుతలంపున నతండు వినుచుండం గృపాచార్యుతో ని ట్లనియె. 42

ఉ. తమ్ములు నన్నలుం జెలులుఁ ఽ దండ్రులు మామలు భృత్యులుం బ్రమో
దమ్మునఁ దేల నిట్లు వడిఁ ఽ దాఁకెను నే విజయాత్మజుండు ఘో
టమ్ములఁ గుంజరప్రముఖులు బన్నడల్పడఁ దేరులు నుగ్గు గాఁగ నా
నమ్మిన యోధవీరులు వినాశము భంగము నొంద నొక్కఁడున్. 43

ఆ. అనిన వెలుకఁబాఱి ఽ యుఱిదీన మగునాన,నమున నవ్వు గానిక్రనవ్వు నెఱయ
సౌమదత్తికర్ణశల్యాదు లగుయోధ,జనులతోడ నిట్లు ఽ లనియె విభుఁడు. 44

చ. పలుకులు వింటిరే ధనువు ఽ వట్టెడివారికి నెల్ల నొజ్జ దో
ర్బలవిదితుండు కుంభజుఁడు ఽ బాలుని నొక్కరుఁ జంచలాత్ము వెం
గలిఁ గడుఁ బెద్దఁ జేయుచుఁ బొగడ్తకుఁ [3]జొచ్చె నితండు నొంపఁగాఁ
దలఁపఁడు వీనిఁ బార్థునకుఁ ఽ దాఁ గడుఁ గూర్చుట నెంత ద్రుళ్ళినన్. 45

చ. గురునియొ చేతఁ జేసి తనప్రకృతి సమరోద్ధతి సెల్లె దాని నీ
వెరవిడి గాన లేఁక దనవీరము కాఁ గొని విఱ్ఱవీఁగెడుం
బొరిగొనుఁ డందఱుం గడఁగి ఽ పోవఁగనీక దృఢాస్త్రశస్త్రని
ష్ఠురపరిపాతనోగ్రముగఁ ఽ జుట్టును ముట్టి చలం బెలర్పఁగన్. 46

వ. అనిన విని వా రందఱు నవ్యాసనపౌత్త్రుం బొదువం బోవ నవ్వీరుల వారించి దుశ్శాసనుం డి ట్లనియె. 47

చ. ఇనుఁ గబళించురాహుక్రియ ఽ నే నొకరుండన పోయి పార్థపు
త్త్రునిఁ బరిమార్తు నీతఁడు మృతుం డగు టేర్పడ విన్నఁ గేశవా
ర్జునులును బిట్టు సత్తు రతిశోకభరంబునఁ జేసి యంతతో
మనవగ దీఱుఁ దీవ్ర మగునమద్భుజదర్పముసొంపు నూడుఁడీ. 48

దుశ్శాసనుఁ డభిమన్యుతోడం బోరి పాఱిపోవుట.

వ. అని పలికి యార్చి యమ్ములు నిగిడించుచు ధనంజయతనయుం దాఁకిన నతండు షడ్వింశతిసాయకంబులు దనువునం జొనిపినం గనలి దుశ్శాసనుండు శరాసార ఘోరంబుగాఁ గవిసినం గిరీటికొడుకునుం బేర్చి పెనంగ నయ్యిరువురకరలాఘవ శరలాఘవప్రకారంబులు రథచిత్రప్రచారంబులుఁ జూప నగ్గించి రప్పు డగ్గలిక సొంపున సుభద్రానూనుండు నీసుతువిల్లు ద్రుంచి భల్లంబుల మేను నెక్కి-

1. చుట్టం బఱపున్. 2. గురుపతికి. 3. దెచ్చె.

స్రుక్కించి యతనితో ని ట్లనియె. 49

చ. అనఘుని ధర్మనందనుని నాసభ నమ్మెయి నీవు నొవ్వఁ బ
ల్కినఫల మందఁ జేసెదఁ జ్వలింపక యించుక సేపు నిల్వుమీ
నిను లఘుచిత్తుఁ గ్రూరు నవినీతు మదాంధునిఁ ద్రుంచి నన్నుఁ బెం
చినగురువంద్రుఁదండ్రులకుఁ జిత్త మెలర్ప ఋణంబు దీర్చెదన్. 50

క. అని యతనిజత్రుదేశం,బున నొకవాలమ్ము వక్షమునఁ బెక్కు నుగ్రు
చ్చినఁ ద్రెళ్లి యెఱ్ఱఁడో చ,చ్చినయట్లు రథంబుమీఁద జేష్టి యుండెన్.

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లిన దుశ్శాసనుతేరు సారథి దొలంగఁ దోలుకొని పోయె నంతకు
మున్న కౌంతేయులు సౌభద్రుండు సొచ్చినపథంబున నాపద్మవ్యూహంబు సేనా
సందోహసహితులై చొచ్చి యెడనెడ నడ్డపడుసైన్యంబులతో సంగరంబు సేయు
చు నక్కుమారుం దల తెత్తిచూచుచు నతం డరిబలంబులం గలంచుటకు సంప్రీ
తు లగుచుఁ దోఁతెంచువారు ముందట దుశ్శాసనుండు భంగపడుట గనుంగొని
పొంగి యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యభిమన్యు ననేకభంగులం బ్రశంసించుచుం
దఱిమి రట్టియెడ. 52

సీ. రాధేయుఁ జూచి రాజరాజు దుశ్శాసనుఁ, డభిమన్యుచే నొచ్చె నకట కంటె
యనవుడు నతఁడు సేనాన్వితంబుగ నక్కు,మారుపై నశర వర్షిరుఁ జేచి
ముందటిమూఁకల మ్రందించి కదిసి డె,బ్బదిమూఁడునాములఁ బటురయమున
నొంచిన రక్తాన్యనుం డయి దివ్యాస్త్ర,జాలంబు వఱపునాజామపేగున్న
తే. శిష్యభుజవీర్యశౌర్యవిశేషభంగి, సరకుగొనక యుబ్బాలుండు సమదలీలఁ
బెనఁగ నయ్యంగరాజు డస్సిన నెఱింగి,యతనితమ్ముఁ డయ్యర్జునసుతునిఁదాఁకి.

చ. హయములమీఁద సూతుపయి నాతనియంగములందు నస్త్రసం
చయ మడరించినం గమలచారుముఖంబున నెత్తినవ్వు చె
న్నయి విలసిల్ల భల్లమున నన్నరసూనుఁడు ద్రుంచె విద్విష
ద్భయదవిలాస[1]బాహుసముదగ్రత వానిశిరంబు గ్రక్కునన్. 54

ఉ. ఇమ్మెయిఁ దమ్మునిం దునుమునెవు గనుంగొని యోహటించి శీ
ఘ్రమ్మునఁ బెం పఱం దొలఁగెఁ గర్ణుఁడు పెక్కుబలంబు లప్పు డొ
క్కుమ్మడిఁ దోచి యుద్ధతమహోదధిఁ బోలఁగ మందరమ్ము చం
దమ్మున నొప్పె నుద్భటవిగ్రహస్ఫురణుం డగుపార్థపుత్త్రుఁడున్. 55

వ. ఇట్లు మూఁకలం గలంచి. 56

క. వెన రాధేయుసితొలఁగిన,దెసకుం జనుటయు నతండు ధృతి సెడి విఱిగెం
[2]బన పొడ వడఁగఁగఁ బెఱయో,ధసమూహము తాఱె ధరణిపతుల మన్రవంగాన్.

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబులుం దారును బఱచుదొరలం జూచి యాచార్యుండు. 58

1. రేఖసముదగ్రత. 2. వస మఱి వడఁకఁగ సెఱయో

చ. నిలు నిలు కర్ణ యోకృపుఁడ నీ విటు లేల [1]కడంక దక్క సౌ
బల ధృతి వోవ నేటికి బాహ్లిక యుత్తఱిఁ గౌరవేంద్ర నీ
బలములఁ జలంబుఁ జూపి నిలుఁడవు దగు సేనల నంచు బెక్కుభం
గులఁ బురికొల్పె నెవ్వఁడును గోల్పడ సేయర యేమి సెప్పుదున్. 59

వ. ఇట్లు ప్రళయసమయధారాధరస్ఫీతవిస్ఫూర్తచ్ఛటాభీలం బగుచ బ్బాలుని బెడిదంపు టంపఱ సైరింపం జాలక సీబలంబులు పాఱిన నక్కుమారకంఠీరవుండు సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి గుణంబు సారించి యునికిం దనివి సనక వెనుకం దవిలి వట్టియుడవి ముట్టి యేచ్చు కార్చిచ్చుచందంబునం జతురంగబలంబులం జారిసమరిసం దేరులు నలియం ద్రెళ్లినశుండాలంబులును గాలుబలంబుల పీనుంగుపెంటలమీఁద [2]సూఁదుకొనం గూలినఘోటకంబులు గుజ్జువుట్టల రాసులుఁ మూసికొని యుఱవఱ లైనయరదంబులునుగరటికళేబరంబులువోదివినం గాలు గాలం బెనఁచుకొని పడి యున్నసుభటసమూహంబులును గంకణాంగద కాంతంబు లైనకరకాండంబులగములును ముసుంగువడ ద్రొల్లినసకుండలమస్తకంబులునువీరకటకంబులును మెఱయుఁ జిక్కువడియున్న చరణంబులును గ్రిందు పడం దొరఁగినగాత్రఖండంబులును దునియ లైనధనురాదిహేతివ్రాతంబులపైఁ బొడవు సెడక బాహులతోడం బొలుచుకృపాణప్రముఖప్రహరణంబులును గొడుగులకుప్పలును జామరంబులప్రోవులును సిడంబులతిట్టలును నయి సంగరాంగణంబు ఘోరభంగి యయ్యె నప్పుడు గగనమధ్యభాగంబున భాసమానుం డయినమార్తాండురెండవమూర్తియుంబోలె నయ్యేకవీరుండు వెలింగె ననవుడు నాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 60

ఆ. బాలుఁ డొంటి యిట్లు పలువురతోడఁ బోరంగఁ జూచుపాండురాజతనయు
లందుఁ దోడువడుట కై యొకరుండును, గడఁగ కునికి కేమికారణంబు. 61

వ. అనవుడు సంజయుండు. 62

— పద్మవ్యూహంబు సొచ్చుపాండవులకు సైంధవుం డడ్డపడుట. —

చ. వినుము నరేంద్ర పాండవులు విక్రమదుర్దము లైనపార్థనం
దనునకుఁ దోడ్పడం గడఁగి దంతితురంగరథోత్కరంబులం
దునుముచు సత్వరస్ఫురణఁ దోఁచిన నీపెనుమాఁక పాయ [3]వి
చ్చి నిలిచి చూచు చుండె నవిశ్చేష్టితు లైరి బలాధినాథులున్. 63

వ. పాంచాల యాదవ పాండ్య కేకయ మాత్స్యప్రముఖమహానీయసైన్యంబులతో న ట్లురవడించిన నయ్యుధిష్ఠిరుం డనుమహావాయువునకు జయద్రథుం డద్రియపోలె నడ్డపడియె నని చెప్పుటయు విస్మితుం డగుచు వైచిత్రవీర్యుం డతని కి ట్లనియె.

చ. తనయునిమీఁదికూరిమి నుదగ్రత సేనలతోడఁ బాండునం

1. తలంకె దిందు సౌబల. 2. నూఁకుకొన. 3. విచ్చిన నలిఁ జొచ్చి రప్పు డవిశ్చేష్టితు.

దనుల రయంబుమై నడరఁ దా నొకరుండ భుజాబలంబు నే
వునఁ గుదియించెనే యతఁడ పో కురుసేనకు మేటి సింధురా
జున కది యేమహాతపముసొంపున సత్త్రతి సంభవించెనో. 65

వ. అనినవిని సూతసూనుఁ డపుత్త్రనవపతికి ట్లనుఁ బాండుసుతు లరణ్యంబున నున్ననాఁ
డతండు ద్రౌపదికతంబున భీమసేనుచేత భంగపడి సంతప్తచిత్తుండై చిత్తజారాతి
నారాధించిన నతనికరిష్ఠనిష్ఠాతిశయంబునకు భక్తవశ్యుండగు నప్పరమేశ్వరుండు
ప్రీతుండై పొడసూపిన జయద్రథుండును గౌంతేయుల నివారించునట్లుగా వరం
బొసంగవలయునని విన్నవించిన నద్దేవుండు[1] (*సవ్యసాచినిఁ దక్కఁ దక్కిననలువురు)
పాండవులు నీచేత నివారితులగుదురొక్కదివసంబునం గలుగుఁ గాక యని పలికి
యంతర్హితుం డయ్యె నది కారణంబుగాఁ గట్టి గౌరవం బారథికవరునకు దొర
కొనియెఁ దత్పరాక్రమంబు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 66

సీ. సింధుదేశోద్భవస్థిరవాహనంబులఁ, బూనినయరదంబుపొలుపు మిగుల
రత్నమయోగ్రవరాహధ్వజంబు న,భస్స్థలిఁ జాచలఁ బ్రభల మెఱయ
సాంద్రచంద్రాతపసదృశమై యుజ్జ్వల,చ్ఛత్త్రచామరములచాయ నిగుడ
వజ్రముక్తాఫలవజ్రకిరణావళి,కలితభూషణములు వెలుఁగుచుండఁ

తే. జిత్తమున వరగర్వంబు సిగురులొత్తఁ, బాండుపుత్త్రులదుర్దాంతబాహుబలము
మొనలపెల్లును సరకుగాఁ గొనక యేచి, యార్చి వారికి నీయల్లుఁ డడ్డపడియె.

వ. ఇవ్విధంబున నడ్డపడి సాత్యకిని సాయకత్రయంబునను భీమసేనుని బాణాష్టకం
బునను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదియమ్ములను విరాటుని శిఖండిని బదిపదితూపు
లను బాంచాలపతి నేడింటను ద్రౌపదేయులం బదియేనింటను గేకయుల నిరువ
దేనింటను ధర్మసూను సప్తతిశరంబులను నేసి యాసేన నానాస్త్రంబులం గప్పి
నప్పు డప్పాండవాగ్రజుం డతనికోదండంబు దుండంబులు సేసిన నాసైంధవుం
డొండువింట నంటలుం బోనిమార్గణమ్ము లమ్మనుజపతిమీఁదను దదనుచరుల
యంగంబులందును బరఁగించినం బవనతనయుండు దలకడచి రభసంబున. 68

క. భల్లములు మూఁట గొడుగును, విల్లును బడగయును ద్రుంప వేఱొకవిలు నీ
యల్లుఁడు గొని భీముగొడుగు, విల్లును బడగయును ద్రుంచి విరథుం జేసెన్.

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం డై. 70

సీ. అనిలసుతుండు సాత్యకితేరిమీఁదికి, నరిగిన నీసేన యార్చుటయును
సైంధవుపై వారిసైనికోత్తము లనే,కాస్త్రముల్ పఱపిన నతఁడు వాని
మరలింప ము న్నభిమన్యుచేఁ గూలిన,రథదంతిహయభటరాజికతన
నతివిషమం బైన యానేల నవిహత,గతి నరదంబులు [2]గ్రందు పఱపి

ఆ. వారు సేసి రాహవము దాని కోర్చి యం,దఱును దమక తమక తనిసి వెనుక

1. * ఇది కొన్నిటఁ గానిపింపదు. 2. గ్రందఁ బఱపి.

కొమ్ములు గ్రుచ్చి తాఁకి వృషసేనుని సారథి సురిగెనె నా జయద్రథుండు.

వ. ఇత్తెఱంగున సింధురాజు పోరుచున్న వేనవేలు యను సేసిన సుభయ పార్శ్వంబులకు మున్నుద్దాలంగి యున్నసేనబలంబులు గోల్తసేసి యుక్కాంతేయు సైన్యసంతానం బుతోఁ దలపడిన నోరు ఘోరం బయ్యె నక్కాలంబున గుంభసంభవ ప్రయత్న విశేషంబునం జేసి పాండవ సేనల నచరి యభిమన్యుం డొడిసిన నక్కుమారుండు నుక్కునం గదంగి. 72

క. అభిమన్యుభిన్నవృత్తము ... దుర్యోధనుండు కాలిన గాలిఁగ న
క్షాభీకుం డగు వృషసేనుఁడు, ... బలుశరంబుల నొంచెన్. 73

—•• వృషసేనుం డభిమన్యుని చేతఁ బరాభూతుం డగుట. ••—

ఉ. నొంచినఁ గెంపుసొంపున నగ్రజుఁడు రొప్పుగ నూతుఁ ద్రుంచి విల్
ద్రుంచి తురంగము క్షితిమీఁద మార్గణ సింహ ముబంచి మేను నొ
ప్పించినఁ జేరి తోడ నక్కజీమఁగ నిలిచె కొంతఁ బాఱె సే
నాంచలభూమికిం జెదర నత్తురగంబులు విహ్వలంబులై. 74

వ. ఇట్లు వృషసేనునరదంబు వఱచిన తెఱంగున యభిమన్యుండు నిజస్యందనంబు వఱ
పించినం బటుసంరంభంబున నెదిర్చి. 75

ఆ. శౌర్యధుర్యుఁ డగువ్రసాతి పాంచాలి శతశరంబు లేసి నతఁడు దొడ్డ
నారసమున వాని [1]నలిఁ దూల నేసినఁ, గూలి పెలుచఁ దన్నుఁగొనుచుఁ జచ్చె.

క. చచ్చినవసాతిఁ గనుఁగొని, యచ్చుటిభూపతులు పెలుచ నడరుటయును వి
వ్వచ్చు కొడుకు కోపించినఁ, జచ్చి పడుతిరి నేర్పు చెలువము దోఁచెన్. 77

వ. ఆసమయంబునం జేష్టిత సేనలు దీనదశకు వచ్చిన నానాదేశాధీశులు పరస్పరా
హ్వాననాదంబులు సింహనాదంబులు శింజినీస్వనంబులుం జెలంగ ధనంజయతన
యుపై నొక్కుమ్మడి నురవడించిన నయ్యతిరథవర్యుండు లేళ్ళగమిం గనిన బెబ్బు
లియుబ్బు దోఁప నలిరేఁగి యుండక నుఱుమాడిన నంగకంబులవివిధఖండంబుల
కెంపునను గరితురగనరశవంబులవికృతాకారంబుల నాయుధంబుల మెఱుంగుల
నాభరణంబులతళుకునం దత్ప్రదేశంబు భీషణప్రియదర్శనం బయ్యె నప్పుడు
దెరలినమూఁకలు దన్నుఁ దేఱిచూడనుం జాలక యంతంత ఱిచ్చవడిన నాగుంపు
లకుం గవిసి నిలింపపతిమనుమండు నత్యశ్రవః ప్రభృతిభూపాలలోకంబు జము
లోకంబున కనిచినం జుట్లు నుండి చూచుచున్నవారు లగ్నముగా నవపతుబు
నేన నేన యని కడంగి యుక్కుమాయనిమీఁద నుఱికి పెనుఁజోటిమొగంబునం
బడినచిఱుచేఁపలంకంబులచందంబున దావానలంబు దఱియం బాఱినమృగ
కులంబుచాడ్పున సముద్రంబు సొచ్చినయేఱులచందంబున నలనియుండ డిందిన.

ఉ. అచ్చట సైన్య మంతయు భయాతురలై నలుగిక్కులన్ వెసన్

---

1. నటబు సేసినఁ – నవరంబ సేసెఁ – నాటఁగ సేసినఁ.

విచ్చిన శల్యనందనుఁడు ♦ వీనికి నోడఁగ నేల మీఱు నే
వచ్చితిఁ బట్టి తెచ్చెద నవారణ బెట్టు పెనంగి కేనియుం
జచ్చు మదీయభూరిభుజశక్తి గనుంగొనఁ డెంతొ సత్వరిన్. 79

వ. రుక్మరథుం డనువాఁడు పాండుపౌత్త్రుం దలపడి త్రొమ్మిదియమ్ము లురమ్మున భుజమ్ముల రెండును నాటించి వెండియు నేడింటఁ గడంగునెడ నాసుభద్రాసూనుండు.

ఆ. శరము తోడ నొక్క ♦ కరము చాపముతోడ, నొకటి శిరముగడసి యున్న యుగ్ర
రేఖతోడఁ దల ధరిత్రిపైఁ బడ నేసె, రయము మెఱయఁ బటుశరత్రయమున.

వ. ఇట్లర్జునపౌత్త్రుండు చిత్రకౌశలంబు చూపిన. 82

ఆ. రుక్మరథుఁడు వడిన ♦ రోషాత్తచిత్తులై, యతనిచెలులు పలువు ♦ రవనిపతులు
గవిసి రభసఁ దేరుగములతో నతని జవరౌద్ర మీఱఁ దీవ్రశస్త్రతతు లలర. 83

క. అమ్మనుజవిభులబహుళశరమ్ములచే నూఱి కేతురథరథ్యసమే
తమ్ముగఁ బొదువఁ బడ్డతన, తమ్మునిసుతుఁ జూచి పతి యుత్సవమ్మునఁ దేలెన్. 84

వ. ఇట్లభిమన్యుండు మడసెనకాఁ దలంచి దుర్యోధనుండు సంతోషింప నాసౌభద్రుండు భద్రగజంబు బరిగోలలపోట్లం గనలుకైపడిం గినిసి గాంధర్వియైనమాయ గావించి నదివొల్లి ధనంజయుతపంబునకుం బ్రియుం బండి తుంబురుప్రభృతులొసంగినట్టిది దానంజేసి యమ్మానవనాథులయాలోకనంబులకుం బెక్కురథమ్ముల వారు దమ్ముఁ బొదివికొనియనేకాస్త్రశస్త్రంబులఁ బ్రయోగించినచందంబుదోఁచిన వారు వెగడుపడి చూచుచుండ నతండు ఘంటాపథప్రచారబులం దేరు మెఱయ మెఱుంగువాలమ్ములం గూలనేసియు వాకండమూప్రలం ద్రుంచిపడవైచియు బడలు వఱచిన నన్నరపతులు వఱుకుడు పడిన యొలమావిజోషంబులచందం బగుటయు నుబ్బు దక్కి వెక్కసంబును వెల్లఁబాటునుం గదిరి యక్కురువిభుండు దనకొడుకు కడిమి సైరింపం జాలక యతనిపై నడరి గొంతతడవు గసుతలపంకువుగా భండనంబు సేసి సంరంభవిజృంభితుం డగుసవ్యసాచిసుతువిశిఖవేగంబునకుం గాక విముఖుం డయ్యె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 85

ఉ. ఇమ్మెయి బాలుఁ డొక్కరుఁడ ♦ యుందఱఁ దోలి వధించె నన్న నే
నమ్మఁగ నేరనయ్యెద వినంగ నసహ్యపు నక్కజ మెట్టు లేల చి
త్తమ్మున సంశయింప విను ♦ ధర్మమధర్మము నోర్వ కున్నె క
య్యమ్ము తెఱంగు సెప్పు మెటు ♦ లయ్యెఁ బదంపడి సూతనందనా. 86

వ. అనిన నమ్మనుజవల్లభునకు సంజయుం డిట్లను నట్లు పెక్కండ్రు రాజులు నచ్చట యును సుయోధనుండు దెరలుటయును గని భవత్కుమారవర్గంబును దోడి యోధవరులును మేనులు సెమర్ప మొగంబులు వెలవెలబాఱ నొక్కెడం గాళ్ళు వడంక నలుదిక్కులుం జూచుచు ధృతి [1]వెరిగి పోయిన వెఱచఱచి విఱిగి రప్పుడు

2. దఱిఁగిపోయి వెఱచఱచి పఱచి రప్పుడు.

మగుడం గోల్తలు జేసి పరువిభుండు గురుపుత్త్రకృపకర్ణకృతవర్మబృహద్బలసాబల
సమేతంబుగా సౌభద్రు నెదుర్కొనిన నతండు గెలుపునబ్బునం గొండొక పెద్ద
యనక పిడుగుచందంబునం గర్జిలి యాటోపించిన నయ్యారదంబులతండంబులు లేట
మొగంబు వడియె నట్టియెడ. 87

— దుర్యోధనపుత్త్రుం డగులక్ష్మణకుమారుం డభిమన్యునిచేఁ జచ్చుట. —

చ. అదలిచి లక్ష్మణుండు విజయాత్మజుఁ డా కినఁ జూచి యమ్మలం
బొదవఁగఁ బుత్త్రుఁ బెట్టి చన నోపక క్రమ్మఱ రాజుఁ గాంచి యం
బుదములు గొండపై నడరునట్టులిక నన్నరుపట్టి నందఱుం
బొదువ నతండు ఘోరశరభూరినిమారమువం దెరల్చుచున్. 88

క. కదిసినలక్ష్మణునిం బలి, కొఱపును సింగంపుఁగొదమ [1]గొదగొనులీలం
బొదువుగతిఁ గిట్టి మోదము, పదమునెలర్పంగ నిందుఁడుమమిఁడు గడిమిన్.

చ. ఉఱక యురంబు బాహువులు నొక్కొక యమ్మున నొవ్వ నేసి నీ
వెటఁగియెటింగి నకా దొఁదరి యెక్కడఁ బోవఁగ వచ్చు నంచు నే
డ్తెఱఁ దలఁ గుండలస్ఫురితకీలితలతో నిల డొల్ల నేసె నం
దఱుఁ బతియుం గనుంగొనఁగ దైన్యరవంబు సెలంగ నేసలన్. 90

తే. మిడుక మిడుక నిత్తెఱఁగునఁ గొడుకుఁ దునిమి
యక్కుమారుండు మెఱయుట నడలుఁ గనలుఁ
గడలుకొనుమదితోడ నీకొడుకు వీని
నొంపుఁ డందఱుఁ బైపడి చంపుఁ డనుడు. 91

క. కృతవర్మయుఁ గృపుఁడు గురుఁడు, నతనిసుతుఁడుఁ గర్ణుఁడును బృహద్బలుఁడును భా
సితశరములు గురియుచు న, చ్యుతునల్లునిఁ బొదివి రొక్కరయమ్మడిఁ బెలుచన్.

క. అతఁ డందఱవిశిఖంబులు, వితథమ్ములు సేసి వారి వెగడుపఱిచి యు
ద్ధతి సైంధవుపొదుసేన, కతిరయమునఁ దేరు నడపునాసమయమునన్. 93

వ. నిషాదులుఁ గళింగులు గజబృందంబులతో నడ్డపడిన నయ్యతిరథసింహుండు దరు
వాయి గొని తునుమాడ నెప్పటియోధవీరు లెయిది పెక్కుఁబోతు లొక్కుపు
లిం జట్టు ముట్టినచందంబునం బొదివి పెనంగ నాజయద్రథుండును బాండవబలం
బులం ద్రోచి రానీక రథసాతిశయఘోరంబుగాఁ బోరు చుండె నక్కుమారుం
డు గురుం బంచాశద్బాణంబులను గృతవర్మ నశీతిసాయకంబులను గురుతనయు
దశవిశిఖంబులను గర్ణు నొక్కబలునారసంబునను స్రుక్కించి కృపుని విరథుం జేసి
బృహద్బలుమేన ముప్పదినారసంబులు నాటించి వారలకు బానటయయి కదిసిన
సైనికులం బెక్కుతెఱంగులతూపులఁ జిక్కువఱిచి యుక్కనం గ్రోధలిప్తబ్రుం
దారకు లనురాజులను రూపడంచె నప్పుడు శారద్వతుండు దేరాయితంబు సేసి

1. గొదగొని లీలం.

కొని కడంగి తోడియేవురం గూడుకొని యాక్రీడికొడుకుమీఁద మార్గణవరంప
రలు వఱఁగింపం బెరిఁగినదర్పంబునం గసిమసంగి యతండు నొప్పింపం బెఱవారు
బీఱువోవ బృహద్బలుండు బిట్టు గవిసి నిశితశరంబులు సిగిడించిన నన్నరనంద
నుండు. 94

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధించుచుం
గోప మెలర్ప ఖేటకముఁ గ్రూరకృపాణము గొంచుఁ దేరు సా
టోపత డిగ్గి వే కవియునడుం బటుభల్లహతిం గృతాంతసే
వాపరుఁ జేసె హృత్పుటముఁ గ్రచ్చి బృహద్బలు భూరిదోర్బలున్. 95

వ. ఇట్లింద్రపౌత్త్రుండు గోసలేంద్రునిం దెగఁ జూచినఁ జూచి యేచి తదీయబంధు
భూపతులు లొక్కమొగి నురవసించిన నతండు వారలయేపు మాపి కర్ణుండు డాసినం
గర్ణోపాంతంబు గర్ణికానారాచంబుల నొప్పించె నయ్యిరువురు నొండొరులమే
నులు నెత్తురుల జొత్తిల్లం జేసిన సంధ్యాసమయసూర్యబింబప్రతిబింబంబులుం
బోలెఁ బొలిచి రాసమయంబున సూతనందనునాయంకు లార్వురు గర్వంబునఁద
న్నుం గడిసినం గవ్వడికొడుకు చిత్రవధవిహారంబు సంఘపునప్పుడు కుంభసంభవ
ప్రభృతిరథికవరులశరంబులు మగిడించుచు వారిపైఁ దూపులు నిగిడించు చునికి
యద్భుతం బయ్యె నట్టియెడ. 96

తే. మగధపతిసూనుఁ డైనయశ్మంతకుండు
బాలుఁ డయ్యును బ్రౌఢదోర్బలము మెఱయుఁ
దాఁకుటయు సూతుతలయు రథ్యములతలలు
నతనితలతోన యభిమన్యుఁ డవనిఁ గూల్చె. 97

వ. ఇట్లు పూర్వవైరంబు దలంచి తలపడినమాగధకుమారు నవలీల నేలం గలిపి సింహ
నాదంబు సేసినం దత్సంరంభంబు సైరింపం జాలక దుశ్శాసనసూనుండు సరథ
సంబుగాఁ గవిసి ఘోటకంబుల నంబకచతుష్టయంబునను సారథి నొక్కనారసం
బునను దదీయతనువు పదిబాణంబులను బెలుచ నొప్పించినం జంచదరుణ
కమలచారువిలోచనుం డగుచు సౌభద్రుం డతనిం బ్రదీప్తసప్తనారాచనిపాతపీడితుం
జేసి డగ్గఱి. 98

ఉ. ఇంతకు మున్న నీజనకుఁ డెంతయు నోటఱి పాఱె నీవు నా
పొంతకు వచ్చి తింక నెట వోనగు నంచొకదొడ్డనారసం
బెంతయు బెట్టిదంపువడి నేయుడు ద్రోణసుతుండు దాని నిం
తింతలు సెక్కులై యిలపయిం దొరఁగన్ వెస నేసె నేసినన్. 99

తే. అతనిదిక్కును జూడక యతఁడు రయము
మెఱసి నీపౌత్త్రిచాపంబు నఱికి సూతుఁ
గూర్చి యాఱమ్ము లురమునఁ గ్రుచ్చుటయును

నొంచు దేటిపై కబ్బాలుఁ ద్రుంచె నధిప. 100

వ. అంత నపరాహ్ణంబయ్యె నాసమయంబున శత్రుంజయుండును జంద్రకేతుండును సువర్చసుండును సూర్యభాసుండును మేఘవేగుండును మొత్తంబై తాఁకిన ధనంజయతనయుండు మేటిమగ లగునమ్మహీశులమేనులు నానాస్త్రంబుల ననేకఖండంబులు గావించి గాంధారపతి సేరినం గ్రూరనారాచజాలంబుల జర్జరితశరీరుం జేసి దుర్యోధను దెసకు నడరుటయు సంగరపతి గురుచార్యున కిట్లనియె. 101

క. చండగతి వీరరథికుఁ, డెండుచు నేతెంచి రాజుఁ జేరెడు సౌభ
ద్రుం డిట్టులు నీ కూరక, యుండెద నను ప్రతివిధాన మొనరింపుతగన్. 102

క. అని పలికి పలికి నడ్డము, ననుఁగుయు సుతుఁ డచటియోధచయముం గలయం
గనుఁగొని యభిమన్యుఁడు నర్జునుఁడును నని నొక్కరూప చూడఁ దలఁపన్.

వ. చూడం జిన్నవాఁడు గాని యలంతులం బోయెడువాఁడు గాఁడు మన మందఱముం గూడికొని యొక్క పెట్ట యక్కుమారుపై నురవడింప వలయు ననిపురికొలిపి బరవసంబు సేసె నప్పు డప్పాండుపౌత్త్రుబాణంబులం బీడితుండై సూతపుత్త్రుండు కుంభసంభవు నాలోకించి నాదెస నూఁదఁబడి వీఁడు నొప్పించె నిలువం దగునెల వగుట నసమ్ము డింపక [1]యాలఁ గలఁచుకొనియున్నవాఁడ గాండీవిఁ గలనం గదిసి యెఱుంగుదుము కాదె యతనిచే నింత బెట్టిదంబు గాదని చెప్పిన విని యల్లన నగి యతం డతని కిట్లనియె. 104

సీ. కవచధారణ మనఘునవిద్య గవ్వాడి, కే నెఱింగించితి నితఁడు దాని
నేర్చుట నీకని యెట్టిన నొప్పింప, శక్యంబు గాదు వంచన గుణంబు
నఱకంగఁ జాపంబు విఱుగ నేయఁగఁ ఘోట, కములఁ జంపఁగ సూతుఁ గనుమఁ జేయ
నగుఁ జాలుదేని నీ వట్లు సేయుము చేత, ధను వుండ నవ్వీరుఁ జెనయ వశమె

ఆ. దేవతలకు నైనఁ గావున నొక్కఁడై, విల్లు ద్రుంచి తలిమి విరథుఁ జేసి
చూచికొంద మలవు చొప్పనఁ దెగునె యీ, రథికవరుని పటుపరాక్రమంబు.

కర్ణుఁడు మొదలగుయోధులు వంచనచే నభిమన్యుని విరథుఁ జేయుట.

చ. అన విని సూతసూనుఁడు భయంబెదఁ గూరినవాఁడపోలెనై
వెనుక కొదింగి యారథికవీరుపిఱిందికిఁ జట్టి వచ్చి వం
చనకు సహాయులై యచటిసైనికు లన్నరపుత్త్రు బిట్టు మా
ర్కొని పెనఁగంగఁ [2]జేరి యలఘుప్రదరంబున విల్లు ద్రుంచినన్. 106

వ. ఆలోన. 107

క. గురుఁ డశ్వంబులఁ గూల్చెను, సరభసముగఁ గృపుఁడు నంపె సారథి నమ్మో
నరసుతుఁ డనాయుధుండును, విరథుండును నగుట నూచి వెఱ పేది వడిన్. 108

క. శకుని కృతవర్మ శల బాహ్లిక గురుసుతు లాదిగా ననేకు లడరి య

1. యాలు-మ్రక్కు-గఱచుకొని. 2. జేసి యలఘు: జేతియలఘు.

స్త్రకలాపంబుల శస్త్ర,ప్రకరంబుల నొంచి చిక్కువఱచి యలఁచినన్. 109

క. వాలును బలకయుఁ గొని య,వ్వాలుఁగు రథము మీఁద నగ్రభాగంబున కు
న్మీలితధృతిసారుం డై, లీల నెగసి పోయె మండలీభూతగతిన్. 110

క. తనవిద్యకలిమి వినతా,తనయునిభంగిం జరింపఁ దమతమకై దెం
పున నుఱుకు నతనితలంపున, మనయోధులు భయము గొనిరి మనుజాధీశా.

చ. ఎడ గని వాలు బల్లెమున నేసె వెసం దునియంగ ద్రోణుఁ డ
ప్పుడు శకలంబులై పలకఁ భూమిపయిం దొరఁగంగఁ జేసె న
క్కడువడిఁ గర్ణుఁ డాశిను వక్రుఁడగతిందన తేరిమీఁద నొ
ప్పెడుఘనచక్రముం గొని యుపేంద్రునిలీల నటించుచాప్పునన్. 112

వ. సంరంభవిజృంభితుం డై. 113

సీ. నెత్తుట జొత్తిల్లి నెఱసినయుఱుకు నుగ్రం బైనవదనంబుకాంతి పరఁగఁ
గౌరవసైనికోత్కరమున కతిభయ,దం బగుసింహనాదంబు సెలఁగ
నింగికి నిగుడురథాంగరోచులు మణి,కంకణద్యుతులతోఁ గలసి వెలుఁగ
సిల్లి మూపినగంధసింధురం బనురేఖ, దలఁపించుపటుగతి చెలువు మిగులఁ

తే. కుంభసంభవుఁ డున్నదిక్కునకుఁ గవిసి, యుద్ధపటుసేనఁ జించి చెండాడునక్కు
మారవరుమేనియొప్పునుమగతనంబుఁ, జలము బలముఁ గీర్తించె నిర్జరగణంబు.

వ. అట్టియెడ. 115

తే. శకునికృతవర్మకృపకర్ణశల్యముఖ్యు, లైనయోధులు పెక్కండ్రఖిలదిశలఁ
బొదివియతనికరంబునఁ బొలుచుచక్ర, మలఁతితునియలుగా నేసి రాగ్రహమున.

వ. ఏసిన నతండు రయంబున. 117

క. గద గొని యశ్వత్థామం, గదియుడు దంభోళికోధమునకైపడి మెఱుఁగుల్
వొదలించుదానిఁ గని కడ, బెదరి యతఁడు రథము డిగ్గి పిఱిఁదికిఁ జనియెన్.

వ. సుభద్రాతనయుం డతనిరథ్యంబులను సారథినిం జదియ మోఁది మనజోదుల యమ్ముల నేదు వెఱిగిన చండంబున సౌబలుని దెసకు నడచి యాతనికి నడ్డపడిన గాంధారుల సప్తవింశతిరథికులం బొరిగొనుటయుం బురికొని తమ్ము మార్కొనిన వసాతీయులం బదుండ్ర నేనుంగులతోడన పీనుంగులఁ గావించి యందంద తఱిమిన కేకయసప్తకంబు రథసహితంబుగా నగ్గలిక నుగ్గు సేసి వస్సి తూఁగాడుచుఁ దొలంగినయోధుల నుల్లసం బాడుచు నఱిమినవారి నుఱుమాడుచు వీరవ్రతంబు ధీరత్వనిష్ఠం జలుపుచుండె. 119

ఉ. ఆసమయంబునం గడఁగి యాయితమైనరథంబుతోడ దౌ
శ్శాసని రా నతం డదరి సారథి జంపి హయంబులం బడం
ద్రేసిన నాతఁ డల్గి గద వేకొని యుద్ధతిఁ దేరు డిగ్గ ను
ద్భాసితమూర్తులం బొలిచె భ్రాతృకుమారయుగం బుదాత్తమై. 120

అభిమన్యుదుశ్శాసనసుతు లిరువురుఁ జచ్చుట.

తే. ఇవ్విధంబునఁ గడిసి నరేంద్రముఖ్య, నీదుమనుమలు నూవుఱ్ఱనెమ్మనముల
కద్భుతంబును శోకంబు నావహిల్ల, లావు వెరవును మెఱయఁ బ్రాలంబు నెఱయు.

ఉ. ఒండొరు [1]మీఱఁడికోపమున నుగ్రతఁ బోరి రుదగ్రులై గదల్
మండఁగ నెత్తురుల్ సెదర మాంసము పిండిగ నెంపనుగ్గు లౌం
డొంక ధరిత్రిపైఁ దొరఁగ నొప్పెకుమేనులు వ్రాల వానిలో
నుండక ప్రాణముల్ [2]వెడలె నుబ్బునఁ గ్రాలఁగ దేవకామినుల్. 122

వ. ఇత్తెఱంగున. 123

చ. వనగజ మంబుజాకర మువారణఁ జొచ్చి కలంచి యాడఁగా
మనమునఁ గొంకు లేక కృప మాలినబోయులు ముట్టి చంపుచా
డ్పున భవదీయసేనఁ బొరివుచ్చఁగఁ జుట్టును ముట్టి పార్థనం
దను నలయించి నిర్దయవిధంబునఁ జంపి రనేకసైనికుల్. 124

వ. అట్టియెడ. 125

సీ. జగము లన్నియును దేజంబున వెలిఁగించి, యపరాద్రి సేరినతపనుమాడ్కిఁ
దఱ చైనకానలు దరికొని నివ్వఱుగాఁ, జేసి యాఱినదవశిఖివిధమున
గగనంబుతో రాయు [3]కరడులు గలజలం, [4]బివురఁ బొఱినమహార్ణవముకరణి
నున్నతగతి సెడి యుర్విపైఁ గదు విన్న, నై పడి యున్నసుధాంశుభంగి

తే. బీరమునఁ దమవారికిఁ బెంపొనర్చి
యరుల సమయించి వన మెఱి యనువు దప్పి
తెగియుఁ జూడ్కికిఁ జాల వ్రేఁగగుచుఁ బొలిచె
మహితమూర్తిశోభితుఁ డభిమన్యుఁ డధిప. 126

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి నేల యెఱ్ఱనింగి తెఱంగుననుండె నక్కమూ
రోత్తముఁ డందుఁ జంద్రుక్రియ నొప్పె సితాయుధఖండభూషణో
దాత్తమణిప్రతానములు తారలచందము నొంది యందమై
యత్తఱి నుల్లసిల్లె వసుధాధిప చూపఱపిండుచూడ్కికిన్. 127

సీ. కరికళేబరములు ధరణీధరములుఁ దు,రంగగాత్రమ్ములు గ్రాహసమితి
నరశరీరములు మీనములుఁ గౌక్షేయక,క్షురికాదిశస్త్రంబు లురగకులము
రుధిరార్ద్రశిరములు రుచిరప్రవాళముల్, ప్రేవులపోగులు ఫేనతతులు
నెత్తురువెల్లువ నీరులు భూషణ,స్తోమాస్థిచయముల్ తుమురు లిసుక

ఆ. గాఁగ నంబురాశికరణి సంగ్రామభూ,భాగ మొప్పు మిగుల భవ్యయోగ
నిద్ర నున్నవిష్ణునికిఁ బాటి యగుచు శో,భిల్లె నమ్మురారియల్లుఁ డందు 128

వ. అబ్బాలుండు. 129

1. మీఱుకోపముల 2. వెడలె. 3. కరడులు_కడలులు. 4. బివిరి పొడఱినయర్ణవము.

తే. మహితలావణ్యమున సుకుమారమైన, యంగమును బూర్ణచంద్రనిభాననంబు
[1]గ్రొత్తపెంపునఁ దనరంగఁ [2]గొమరుమిగిలి. చెన్నొందలకట్టునవడిఁ ద్రెయ్యున్నఁ జూచి.

క. నీసైనికు లెంతయు సంతోసిల్లుచు నార్చి రపుడు దుఃఖితులై కుం
తీసుతులవారు దీనద, శాసంగతులై రి బాష్పజలములు దొరఁగన్. 131

క. నెఱి దప్పం బడి పెల్లుగ, నొఱలెడి సరివారి కెరఁగియుల యభిమన్యుం
డఱిముఱిఁ బడుటకు వగ మదిఁ, బఱిగొన నిల పెలుచ నడచుభంగిఁ జెలంగెన్.

వ. ఆసమయంబున. 133

క. పెక్కండ్రు గూడి యిమ్మెయి, నొక్కనిఁ జంపుట యధర్మ మోహో యని న
ల్దిక్కులను బెద్దయెలుఁగున, నక్కజముగ భూతసంచయంబులు వలికెన్. 134

వ. ఇట్లు శౌర్యసారసంపాదితరౌద్రుండైన సౌభద్రుండు పడుటయు వారిబలంబులు
విచ్చవడి భండనంబు దక్కి తొలఁగిన ధర్మపుత్త్రుండు ప్రబలయోధవీరలోకంబు
నాలోకించి యిట్లనియె. 135

సీ. పూర్వబలంబులు సొచ్చి మాతంగములఁ గూల్చి, రథరాజిఁ గలఁచి తురంగములను
ద్రుంచి పదాతులఁ దునుమాడి పెక్కండ్రు, సైనికప్రవరుల సమయఁ జూచి
మూఁకల విరియించి వీఁక నాచార్యాది, యోధుల నెల్లను నొక్కఁడ దనకు
వెలిచి వియచ్చరుల్ వినుతింప నాకంబు, చూఱ గొన్నట్టియర్జునతనూజుఁ

ఆ. జూచి మనకు నేల శోకింప వైరుల, గండడంచి గెలుపు గండ మచిత
భంగిఁ బ్రొద్దుకొలఁది పరికించి మనసైన్యపతుల మగలు మొలమి దలకొనంగ.

వ. అని పలికి పరవసంబు సేసి సేనలం బురికొల్పికొని యుపష్టంభవిజృంభితుండయి
నిలిచెఁ బదంపడి యరుణకిరణుం డపరమహీధరంబు మౌళికి సరసీరుహశేఖరంబై
చెలువారం దదనంతరంబ రిత్తచొట్లును నెత్తుటేర్లును జొత్తిల్లుచున్నట్లుండెఁ బిండుగట్టి
పిశాచనిశాచరులు నలిరేఁగి రక్తపానంబును మాంసఖాదనంబునుం జేయుచు
మోదంబునం బొందుచు నాడుచుం బాడుచుండు కలకలంబునను గుణప
భక్షణవ్యగ్రవిహంగసముదయతుములంబునను [3]బలలఖాదనసంరంభశివానివహ
కోలాహలంబునను బరమభీలం బైనసంధ్యాకాలంబు నిరూపించి నిజశిబిరంబు
లకు నుభయబలంబులుం బోయె నప్పుడు నీకొడుకు లుబ్బునం గొమరు మిగిలి
యరిగిరి కౌంతేయులు సిన్నఁబోవునాననంబులతో శోకసంతప్తచిత్తులయి చని
రివ్విధంబున ధర్మతనయుండు దనని కేతనంబున కరిగి యచట నిఖిలపరిజనంబులుం
దానును సన్నాహంబు లెడలించి శూన్యాకారులైయున్నసమయంబునం దమ్మౌని
దెసకూరిమి నారం గూరినవగ పెంపున ధైర్యంబు సొంపఱి వివర్ణవదనుం డగుచు
నిట్లనియె. 137

1. గ్రొత్త-పెనుపఁగ-పెంపున. 2. గొమరు-మిగుల-మిగలు. 3. బలలశబళసంరంభ.

—❀ అభిమన్యుమరణమునకు ధర్మరాజు దుఃఖించుట. ❀—

మ. గురుశారద్వతముఖ్యయోధపరిసంగుప్తంబు నిర్భేద్య ము
ద్ధుర మాసైన్యము దానిఁ జొచ్చి ననుఁ బ్రీతుం జేయఁగాఁ బూని యొ
క్కరుఁడుం గోవులలోను జొచ్చుబలుసింగంబుం బోల్కి నా పట్టు సొ
చ్చి రయంబు బార ననేకవీరశిరముల్ సెండాడె నుద్దండుఁడై. 138

క. ఈసును రోసముఁ గలడు, శ్మానము నొప్పించి పఱచి చతురంగములన్
గాసిలఁ జేయుచు నట్లుల్లాసముతో మెలఁగఁగాఁ దలంచె యొరులకున్. 139

తే. కొడుకుఁ బొడగాన కర్జునుఁ డడిగె నేని, వానితో నింక నేమనువాఁడ వారికి
నతనిగారాబుచెలియలి కధికదుఃఖ, మైన చేసితి [1]వగవంగ నేమి గలదు. 140

క. బాలుఁడు సుకుమారుఁడు నై, కాలమునకుఁ జొచ్చి యెఱుఁగఁడనక మొనసారం
బాలుఁడు పోడు మని పనిచితి, నేలా నన్నాన దోస మెఱుఁగఁగ నిచ్చున్.

క. కుడువను గట్టను బూయను, దొడువను బోఁ బనిచి కాక తొలుత మొనసారం
గొడుకుం బనుచుట యెవ్వాఁడుఁ, గడఁగునె నాయట్టిపాపకర్ముఁడు దక్కన్. 142

తే. వానితోడిద లోకమై యేను బోవ, నైతిఁ బోఁ గన్నఁ బుత్త్రశోకాతురత్వ
మున నితాంతవివర్ణతఁ బొందుచుండుఁ, జూడకుండెడివాఁడ నర్జును మొగంబు.

ఉ. వాసవునంతవానికిని వచ్చినయాపద దీర్పఁ గాలకే
యాసురులట్టిబల్పగఱ నైనను వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచు నాజి న
వ్వాసవి [2]యాత్మజుండు పగవారలచే హతుఁడైనదుర్దశం
జేసి యలంతఁ జెప్పఁగఁ జేసె విధాత్రని నేమి సెప్పుదున్. 144

చ. కొడుకు వధించి రన్నఁ గుఱుకోటిని నెట్టన యుల్గి రూపు మా
పెడున కడంకఁ బార్థుఁ [3]డెదఁ బేర్చినశోకము నార్పఁ జాలునే
పుడమిధనంబు నాకము విభూతియుఁ జేరినయేని నల్లన
వ్వెడునభిమన్యునెమ్మొగముఁ జేసె యగుంపాలను బోల నేర్చునే. 145

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించుచున్నసమయమునం గృష్ణద్వై
పాయనమునీంద్రుం డయ్యెడకు విజయంచేయుటయు నవ్విభుండు ప్రత్యుత్థానంబు
సేసి దండప్రణామం బాచరించి యాసనవిన్యాసప్రముఖపూజావిశేషంబుల
నారాధించి యమ్మహాత్మునితో ని ట్లనియె. 146

సీ. పరసేన భేదింపఁ బనిచితి నేను సౌభద్రుని వాఁడు నబ్బలము సొచ్చె
వెనుక నేమును జొచ్చ చనఁగ సైంధవుఁడు మ, మ్మాఁగినఁ దోడ్పడ ననువు దప్పె
నప్పుడు పెక్కండ్రు రథ్యాఁడి నవ్వీరుఁ, బొదివిన నాఱడిఁ బోయె నట్లు
సుకుమారమూర్తిఁ బుత్త్రకు నొంటిమైఁ బిన్న పాపని నలుగురపాలు వడఁగ

ఆ. బనిచి తాను బ్రదుకుపాపాత్ముఁ డెందును, గలఁడె విపులశోకజలధి మునిఁగి

1. వనరంగ. 2. నాత్మజుఁడు-కాత్మజుండు. 3. డది • పేర్చిన.

పేర్చు తల్లడమున బిమ్మిటిఁ గొనియెడుఁ, జిత్త మింక నేమి సేయువాఁడ. 147

వ. అనిన విని మునీశ్వరుం డమ్మనుజేశ్వరున కిట్లనియె. 148

చ. పలువుర రాజులం గనితె బల్లిదుఁ జావేఁడు వినప్రపాపఁడే
యలుఁగులపాలు సేయ నభిమానములు పుష్పలక్ష్మి సాఁచుత్రే
కలఁగుదురే విపద్దశలఁ గాఁటికి సాగ్నులు సావు లింజెవిం
తలె గరుడోరగదైత్యచరదానవకోటులు చావ్రుఁ జూడమే 149

క. ఎప్పాటు నెవ్వరికి విధి, దప్పింప వశంబె ధైర్యధనమునఁ జవ్రు నీ
విప్పరుసున నడలుట గుణ, మొప్పదు శమియించ వలయు నుర్వీనాథా. 150

వ. అనిన సాత్యవతేయునకుఁ గౌంతేయాగ్రజుం డిట్లనియె 151

చ. వెరవును లావునుం గలిగి విక్రమసంపద నొప్పె ధీరతన్
వఱఁగిర కాని తమ్ము మృత్యుభావవికారము నొందదు సు
స్థిరముగఁ బ్రాణరక్షణము సేయఁగ రాజులు వోరై రె యీ
వ్వరుఁ దలపోయ మృత్యు వనివార్యము దాపసముఖ్య యిమ్మెయిన్. 152

వ. అనుటయుఁ బారాశర్యుండు పాండవాగ్రజున కిట్లనుఁ దొల్లి యిట్లు పుత్త్రమరణశోకాతురుం డైనయకంపనుం డను రాజు నారదమునిచేత మృత్యుప్రకారంబు దెల్లంబుగా విని యుపశమితశోకుం డయ్యె నని వింటి మయ్యితిహాసంబు తెఱం గెఱింగించెద నది నీ యంతఃకరణంబు సంతాపంబు మాన్చి శాంతి యొనర్చు నవహితుండ వై యాకర్ణింపుము. 153

సీ. వగతు రకంపనుఁడై నెత్తి వచ్చి కయ్యము సేసి ఘాతని నడఁగఁ బట్టి
కొనుచుఁ జూచి తత్తనయుండు [2]హరి యను, వాఁడు దోర్దర్పదుర్వారమూర్తి
యవ్విరోధులమీఁద నసరి బల్విడిఁ దండ్రి, విడిపించి విక్రమవిహారణమునఁ
దని వోక మఱియు నుద్ధతిఁ గరిరథఘోట, భటనికాయంబుల బడలువఱుప

ఆ. నుగ్రు లగు ననేకయోధులు చలమునఁ, గూఁకొని మహాస్త్రఘోరశస్త్ర
తతుల నక్కుమారు మృతుఁ జేసి రప్పుడు, గసలి రభసమున నకంపనుండు.

క. విపినంబునకుఁ జనుచు వశి, [3]యుపమాస్థానమున బగఱయొప్ప నెఱిఁగి యా
త్మపురము సొత్తెంచెం దూ, ర్యపటుధ్వను లెసఁగ నసిమిషాధిపుభంగిన్. 155

వ. ఇట్లు గెలిచి వచ్చియు. 156

ఆ. పుత్త్రుఁ దలఁచి తలఁచి పొగులుచు నున్నయు, న్నరవరేణ్యుకడకు నారదుండు
నెమ్మి వచ్చుటయు నిభృతుఁ డై యాసనా, ర్ఘ్యాదిపూజనంబు లాచరించి.

వ. అతనికడనుండి యమ్మహీపతి యత్తాపసముఖ్యునకు నిజవృత్తాంతం బెఱింగించి కొడుకుగుణంబు లగ్గించి వానిం గోలుపోవుటం జేసి విషయంబు లప్రియంబు సేయుచున్న దని తనవగపును దెలిపి మఱియును. 158

---

1. కైరి. 2. ధృతి యను. 3. కుపమానం బగుచుఁ బగఱ

క. మునినాథునకు మృత్యుదేవతా ప్రభవం, బని యిందుకు శోకమునకు నది యెట్లొకొ త
జ్జననంబుం దత్ప్రభావము, వినఁ దలంచెద సుచితమేని వినిపింపు తగన్. 159

—✿ నారదుండు అకంపనునకు మృత్యుదేవతాప్రభావం బెఱింగించుట. ✿—

వ. అనిన విని యమ్మహాత్ముండు కరుణాయత్తచిత్తుండై యతనికి ట్లనుబంధుమరణ శోకం బుడుపం జాలెడుమృత్యుప్రకారకథ వినుట మేలు నీ వవధానపరుండ వై వినుము సెప్పెదం బ్రజాపతి ప్రజల సృజియించి పదంపడి సంహారంబు లేమిం జేసి భూమికిం దదీయభారంబు దుర్భరం బగుటయు ననుసంధించి చింతాక్రాంతుం డై తత్సంహారంబునకు నుపకరణంబు గానక కటకటం బడిన నతనియింద్రియం బులవలన మహాజ్వాలనంబు జనియించి యెల్లదిక్కులం బరఁగి చరాచరాత్మకం బైనభూతవ్రాతంబు దహింపం గడంగుటయు భువనహితార్థంబుగా భవుండు సని కమలభవు శరణు సొచ్చినం బ్రజ్వరిల్లు చున్నయమ్మహానుభావుం డద్దేవు నాలో కించి యాదరభరితుం డై. 160

క. నీకోరిక యప్రతిహత, మేకార్యము గోరి వచ్చి తెఱిఁగింపు మమే
యాకార కామహర యది, సేకొని యాత్మణము యేను జేసెద ననుడున్. 161

ఆ. అభవుఁ డిట్టు లనియె నఖిలసృష్టిక్రియాకర్త వగుట నీవ కలుగఁ జేయఁ
గలిగిభూతకోటి యలమిఁ బొందఁగఁ గోప, మిత్రిరూపుమాపనేల యిపుడు.

వ. నాకుంగా లోకంబులం గరుణాలోకంబున నాదరింపు మనిన విని యంబుజాస నుండు నాయందుఁ గోపంబును గామంబును లేవు వినుము ప్రజాభారపీడితయైన భూమిదేవి దనడప్పి యెఱింగించినం దదీయహితంబు సేయుంబూని సంహారంబు గావించువాఁడ నై దానికి నుపాయంబు విచారించి యెద్దియుం గాన నైతి నది గారణంబుగా నన్నుఁ గ్రోధంబు వొందె ననవుడు భూతనాథుండు. 163

చ. అనఘవిచార నీ వరయ మున్నుఁ దగం గడు నిష్ఠ లోకపా
లన మొనరింతుఁగాన యునస్థలం బయి నీ దగునల్క లోకము
న్మను మిడి కాల్పఁ జొచ్చినఁ గనుంగొని యేఁ గృప వుట్టి చెప్పెదం
జనునె మహోగ్రకోపవివశత్వము నీకుఁ ద్రిలోకనాయకా. 164

వ. చరాచరంబు లన్నియు నొక్కపెట్ట భస్మీభూతంబులు సేయనేల ధరణీభారంబు వాయుటకై యుచితసంహారంబు గలుగునట్లుగ నొండుదెఱంగు దలంపుము కోపం బుపసంహరింపు మివ్వరంబు నా కొసంగు మనవుడు నిహతపావకశిఖుం డైనయాశంకరుపలుకులకు నతం డియ్యకొని తడంబిన నయ్యనలం బాఱుట యును భువనంబులు ప్రమోదంబు నొంది యాశంకరశతానందుల నభినందించె నట్లు క్రోధోపశమనం బాచరించునసమయంబున. 165

సీ. కమలాసనునియింద్రియముల రక్తాస్యయు, నసితాంగియును నరుణాంబరయును

నగునింతి జనియించి | యల్లన నగుచుఁ గెం,జాయ రంజిల్లులోచనము లలర
నాజగన్నాథుల | నలపోక వోలెఁ గ,న్గొని దక్షిణమునకుఁ | జన నజుండు [పఁ
మెలవుతో మృత్యువ | మృత్యువ యెటవోయె,ద్రావబుమూఱుసాంత్వనముతోఁ
తే. బిలిచి సంహారబుద్ధి నా | కొలయఁ బొడము, కనలునం దుద్భవించితి | గాననీవు
దొడరి వాసి లే కెల్ల జంతువుల సంహ,రింపు నాపంపునను నీకుఁ బెంపు గలుగు.
వ. అనిన విని మృత్యుదేవత దుఃఖిత యయినం గన్నీరు దొరంగ నయ్యశ్రుబిందువులు పద్మజుండు పాణిపుటంబులం బట్టి లోకహితార్థంబుగా ననేకభంగుల ననునయించిన నక్కాంత గాడ్పున నల్లాడుతీఁగ తెఱంగున జలించి యంజలి ఘటించి యవ్విరించి కిట్లనియె. 167
తే. నీవు సృజియించితివి నన్ను | దేవదేవ, యేను క్రూరకర్మమునకు నెట్టు లోర్తు
బంధుమరణశోకార్తులై పరవశప్రజలు,వివిధభంగుల మొఱలిడఁగ | వినఁగఁ జాల.
వ. ఈయధర్మంబునకు వెఱతు నీవు నామీఁదఁ గృప సేయు మిట్లు నన్నుం బనుపక తపశ్చరణంబునకుం బనుప వలయు నిక్కారణం బిమ్ము భవదాజ్ఞ వడసి ధేనుకాశ్రమంబునకుం జనియెద నని పలికినం బరమేష్ఠి యన్నీరజాక్షి నిరీక్షించి.
సీ. వినుఁ బ్రజాసంహారమునకు నైకల్పించి,నాఁడఁ గావుననీమనంబునందుఁ
బొడమువిచారంబు | నుడిగింపు మిట్లు గాఁ,గలయది యైనయక్కార్యమునకు
నన్యథాత్వం బేల | యగుఁ బ్రజాసంహరణము ననిందితసమయముగఁ జేయు
మీ వవశ్యంబును | నావుడుఁ గడు భయం,బున నప్పటికి నియ్యకొని మృగాక్షి
తే. నలువవదనంబు సూచుచు | నిలిచె నతఁడు
ప్రీతుఁడై లోకములఁ గృపఁ బెంపుతోడ
దృష్టిఁ గనుఁగొన నవి పరితుష్టిఁ బొందె
జంద్రమౌళియుఁ దనయిచ్చఁ | జనియెఁ బ్రీతి. 170
వ. మృత్యుదేవియుం బరమేష్ఠికిం బ్రణమిల్లి. 171
తే. అచటు వాసి రయంబున | నరిగి ధేను
కాశ్రమంబున నియమంబు | లాచరించి
నంద కౌశికి యనియెడునదులఁ బెక్కు
వ్రతము లొనరించి మఱియుఁ దీర్థముల నెల్ల. 172
వ. అద్దేవు నుద్దేశించి పెద్దకాలం బనేకవిధంబుల దుష్కరంబు లగుతపంబులు సేయుచుం బోయి హిమశైలశిఖరంబునసంయతాత్మయై యున్నఁ జతురాననుం డమ్మానినికిం బొడసూపి మృత్యువ నీ వత్యంతనిష్ఠురనియమంబు లేల యనుష్ఠించెద వనిన నయ్యంగన సమాధానంబున నున్న ప్రజల మొదలు నులిచి చంపం జాల నీవనికిం బంపకు మధర్మభయంబున నిన్నాశ్రయించెద నార్తనైన నాకు శరణంబ వగు మని ప్రణమిల్లిన నతం డిట్లనియె. 173

ఆ. ఇంతి నీ కధర్మ మేల యయ్యెడు నాడు, పనుపు సేయ నిన్నుఁ బరమధర్మ
మొందు విమలకీర్తియును జెందునట్లుగా, వరము లిత్తు మేను హరుఁడు నీకు.

వ. ఏ మనుసంధించినపనికి నీకు భయం బేల చతుర్విధభూతకోట్ల నుపసంహరింపు మనిన నత్తన్వి దేవా దేవరయాజ్ఞ దలమోచి చేయుదానం గాక యొక్క విన్నపం బవధరింపుము లోభంబును క్రోధంబును నీర్ష్యయు నసూయయు జంతువుల శరీరంబుల వికృతిం బొందింప వలయు నవ్వుడు నతం డట్ల యయ్యెడు మది యునుం గాక నీయశ్రుబిందువు లెన్ని యన్నియు రోగంబు లై జనంబులం జావం జేయంగలయవి దానం జేసి యధర్మంబు నిన్నుం బొరయ నేరదు ప్రాణి ప్రాణహరణంబు నీకుం బరమధర్మం బగు భవదీయశుభం బేను గోరెద నీవు ధర్మస్వరూపంబ వీవిశ్వంబునకు నీశ్వరి వట్లు గావునఁ బ్రాణసంయమనంబు భవదధీనంబు సర్వజీవులయెడం గామరోషంబు లుడిగి జీవంబుల నాకర్షింపుము తత్ప్రకారంబు ధర్మతత్త్వంబు నీకు భయం బేమి మిథ్యావర్తనుల నధర్మంబ సమయించుఁ బొమ్మనిన నమ్మానిని శాపభీతిని దన్ను నధర్మంబు వొందదనుమాటను దన్నియోగం బంగీకరించె నవ్విరించివచనంబుల తెఱంగున నాధివ్యాధులు గాత్రహానిం జేయ నామృత్యుదేవత ప్రాణాపహారిణి యగుటం బ్రాణంబులు దేహంబులం బాసి దేవాదిభావంబులం బొందుచు మగుడ మనుష్యత్వంబు నొందుచుండు. 175

తే. భీమనాదుండు భీముఁ దుర్ద్దాముఁ డప్ర
తర్క్యతేజోమయుఁడు జగత్ప్రాణుఁ డొడలు
మనుపఁ జెఱుపంగ నోడయుండు ననుట మగుడ
నరుగుదెంచుట వింత గా దతని కెందు. 176

క. నరు లమరు లగుదు రమరులు, నరు లగుదురు గాన నీదునందనునకు భూ
వర వగవ నేల యతనికిఁ, జిరవీరస్వర్గసుఖము సేకుఱి యుండున్. 177

క. అగణితదుఃఖాత్మక మి,జ్జగ మాతఁడు దీనిఁ దొఱఁగి సౌఖ్యాత్మక మై
వగ చెంతలఁ జేరని యా,జ్జగమునఁ బుణ్యాత్మపురుషసంగతి వడసెన్. 178

వ. నీకు వగవం బని లేదు బ్రహ్మకల్పితం బైనయీనిశ్చయంబు నిరూపించి ధీరులు దెగినవారలకు వగవ రని చెప్పిన నారదునకు నయ్యకంపనుం డిట్లనియె. 179

క. మునినాథ నీవు సెప్పఁగ, ననఘం బగునీసమంచితాఖ్యానం బే
విని గతశోకుఁడ నైతిని, మనము ప్రియం బందె నతిసమాధానమునన్. 180

వ. అనుచు వినతుం డగుటయు నమ్ముని దన దైవయశోకవనంబునకుం జనియె నని పలికి పారాశర్యుండు. 181

క. ఈయితిహాసం బాయువు, శ్రీయును నారోగ్యమును విశిష్టగుణంబుం
జేయు జనములకు జగతీ,నాయక వ్రాసినఁ బఠించినం దగ వినినన్. 182

వ. అభిమన్యుండును భండనంబునం బిఱుసనక శరశరాసనాదివివిధాయుధంబులం బరబలంబుల బకలువఱచి చిరవీరస్వర్గసౌఖ్యంబును బ్రఖ్యాతియుం బడసె నీకు నడలం బని లే దని చెప్పిన విని ధర్మతనయుండు దనమనంబున నుత్తమక్షత్త్రధర్మంబు తెఱం గెట్టిద యగుట దలపోసియు శూరులు పుణ్యలోకంబున సుఖంబుండుటయుం దెలిసియు నెవ్వగ విడిచి వెండియు వేదవ్యాసమునీశ్వరుతో ని ట్లనియె. 183

ఆ. ముని ప్రసిద్ధిఁ బొంది చనినభూపాలక,శ్రేష్ఠు లెవ్విధమునఁ జేసిరొక్కొ
క్రతువు లవ్విశిష్టసత్కర్మజాతముఁ దెలి,యంగఁ జెప్పి నన్ను నాదరింపు. 184

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతితలంపు గనుంగొని కృష్ణద్వైపాయనుండు నీ వి ట్లడుగుట నీకొడుకు దొంటిమహారాజులఁ బుట్టినవాఁడు గావున నక్కుమారునకు వారలకుం బుణ్యగతితారతమ్యం బెట్టిదియో యని [1]యరయుట గానోపునని యూహించెద ననవుడు నతండు మీదివ్యచిత్తంబున నవధరించినదానిం గాదన నెట్లు వచ్చు నవ్వానిని విన వలతు నానతీయుండు. 185

చ. అనుటయు నమ్మునిప్రవరుఁ డాతని కి ట్లను నధ్వరప్రవ
ర్తనులుఁ దపఃప్రదీప్తులును దానసమగ్రు లుదాత్తశీలురుం
జనియెడునట్టిచోటు లొక[2]సంపదయే రణశూరకోటి క
ర్జునసుతుఁ డత్యుదాత్త మగునచ్చోట సుఖస్థితి నుండు భూవరా. 186

వ. అది య ట్లుండె మహాత్ములయినమహీపతులవరిష్ఠకర్మానుష్ఠానంబుల తెఱం గెఱుంగుట మేలు కాదె యంతలంతలు మానుసులు మడిసిరి గాని పుడమి నిత్యులై నిలువం బడ రది వినుటయు [3]నీమనోరోగశమనంబు సేయుం జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 187

వేదవ్యాసమునీంద్రుడు ధర్మరాజునకు సువర్ణష్ఠీవిచరిత్రంబు సెప్పుట.

క. జనపాలక సృంజయుఁ డను,మనుజేంద్రుఁడు పుణ్యమూర్తి మహిమాస్పదుఁ డి
వ్వనధివలయములోనియు,వని నొక్కఁడ యేలు దుర్నివారస్ఫురణన్. 188

వ. సంతానార్థి యయి సంతతంబును భూసురపూజనంబులు సేయుచుండు నానరపతికి నారదుండు సఖుం డగుట నతనిపాలికిఁ బలుమాఱు నరుగుదెంచుచుండు నొక్కనాఁడు విప్రవరులతిప్రయత్నంబునం గూడికొని యమ్మునివరునితో నిమ్మహీపతికోర్కి దీర్ప వలదే యని చెప్పిన. 189

క. అతఁ డతనితోడ భవదీప్సిత మెయ్యది నాకు నేల చెప్ప వనుడు సం
చితగుణుఁడు రూపసియు నగు,సుతుఁ గోరుదు నెపుడు నేను సురగణవంద్యా.

వ. అక్కుమారుండును మూత్రపురీషలాశ్రుస్వేదంబులు సువర్ణంబు లగునట్టివాఁడు గావలయు ననిన నమ్మహీపతికి నమ్మహాత్ముం డవ్వరం బిచ్చె నాసృంజ

1. యరయుటకుం గానోపు. 2. సంప్రతియే. 3. నీమనశ్శోకోపశమనంబు

యుండు నత్తేజస్సంతతనయుం బడసి సువర్ణష్ఠీవి యను పే రిడి ప్రియంబునం బెను
చుచు వాని వలనం గనకం బనుదినంబు నుత్తరోత్తరాభివృద్ధి యగుచుండ సమృద్ధి
నొంది శయనాసనసదన ప్రాకార ప్రభృతి సకలవస్తువులును గాంచనమయంబులు
గా వించికొని యసమానమహిమాసంపన్నంబునం బ్రకాశుం డై. 191

క. విలసిల్లుచు నుండఁగ మ్రుచ్చిలి పట్టి కుమారు నొరఁ ✽ జీర దుడిమి వెం
గలు లగుక్రూరులు గొందఱు, వెలువడఁ గొనిపోయి యొక్క ✽ విపినములోనన్.

ఆ. కనకపుఁ బ్రచ్చి యొడలు ✽ గలయంగఁ జల్లించి, పాపి పాపి చూచి ✽ పసిఁడి గాన
కచట శవము వైచి ✽ యరుగుచునుండి త, త్కర్మఫలముఁ దమ్ముఁ ✽ గలఁచుటయును.

వ. ఆపాపాత్ములు వనములోనం గలహించి యొండొరుల వధియించి యందఱు నధో
గతిం జెందిరి సృంజయుండును గొడుకుం గానక వెదకి తత్కళేబరంబు గని పర
లోకక్రియలు నిర్వర్తించి శోకంబునం బలవించుచున్న నన్నరేంద్రుకడకు
నారదుం డరుగుదెంచి యతనిచేత నర్చితుం డై. 194

క. జననాథ యిట్లు శోకంబునఁ గుందినఁ దనువు విడిచి ✽ పోదె యసుఖు న
చ్చినవారలు వత్తురె యే, ర్చిన జెలిమిం జేసి హితము ✽ సెప్పెద నీకున్. 195

— షోడశరాజచరిత్రము. —

వ. అవధానాయత్తం బగుచిత్తంబుతో విను మని యి ట్లనియె. 196

సీ. సంవర్తుఁ డను మహా ✽ సంయమి దేవతా, గురుతోడి యీసున ✽ నరుగుదెంచి
పూని యుపద్రష్ట ✽ యై నడపంగ హి, మాచలపార్శ్వంబు ✽ నందు శక్ర
వరుణప్రభృతు లైన ✽ సురలు మహామునీం, ద్రులును సహాయు లై ✽ మెలఁగుచుండ
శాలాప్రముఖభవ్య ✽ సాధనంబులు గన, కమయంబులుగ వస్త్ర ✽ కాంచనాజ్య

ఆ. దధిపయఃఫలాది ✽ తర్పణద్రవ్యస, మృద్ధి సకలజనులు ✽ మెచ్చఁ బెక్కు
లధ్వరములు సేసె ✽ నట్టిమరుత్తుండు, నిత్యపదవి నుండ ✽ నేర్చెనయ్య. 197

సీ. సన్మార్గమున రాజ్య ✽ సంపద నొంది భూ, సురపూజ లొనరించి ✽ సువ్రతముల
బృందారకులఁ బ్రీతిఁ ✽ బొందించెఁ దన కర్థిఁ, బర్జన్యుఁ డేఁటేటఁ ✽ బసిఁడివాన
కనకమయము లైన ✽ కర్కటఝషనక్ర, కూర్మచయముతోడఁ ✽ గురియుచుండ
నయ్యర్థ మెల్ల ధ ✽ నార్థుల కిచ్చుచు, గురుజాంగలంబునఁ ✽ బరమనిష్ఠ

ఆ. నశ్వమేధముఖము ✽ లైన రాజార్హయ, జ్ఞములు పెక్కు సేసె ✽ సకలజనులఁ
బొగడునట్టిపాట ✽ నెగడె సుహోత్రుఁ డ, వ్విభుఁడు దెగియె నన ✽ వినమె యధిప.

సీ. కాంచనాలంకార ✽ కాంతంబు లై రూఢి, కెక్కినగజములు ✽ పెక్కువేలు
జవసత్త్వరూపాది ✽ సకలగుణములఁ బెం, పెసఁగినహయము ల ✽ నేకలక్ష
లమలసువర్ణమ ✽ యము లగుకొమ్ములం, గొమరారుపసువులు ✽ కోటు లూర్జి
తాంగకవిలసద ✽ జావికంబు గణ, నాతీతములు గన్య ✽ లప్రమేయ

ఆ. లమితరత్నవిరచి ✽ తాభరణంబు ల, నల్పములు మహీసు ✽ రావళులకు

నిచ్చి చేసెఁ గ్రతువు లెన్నియేనియు సంగుఁ, డతఁడు నన్యలోకగతుఁడు గాఁడె.
సీ. ఏడుదీవులయందుఁ గ్రీడాగతులఁ దన, రథము చరింప సర్వాత్ము లనఁగ
వినియు నెఱుంగక విభవ మార్జించుచోఁ, బ్రజల నొప్పింపని పరమపుణ్య
కర్మంబునకు మెచ్చి గౌరవంబునఁ దన, కతిముదమున ఫాలాక్షుఁ డొసఁగ
నశ్వమేధములు జాహ్నవివహాంత శిష్టజనాకీర్ణములుగఁ బెక్కాచరించెఁ
ఆ. దారకములు వృష్టిధారలు లెక్కింప, వచ్చుఁ గాని యతని యిచ్చుగోవు
లెన్నఁ గొలఁది గాదు సన్నుతిపాత్రమా, శిబికి నుర్వి నునికి సెల్లె నెట్లు.
సీ. యౌవనంబునఁ దప మాచరింపఁగఁ దండ్రి, పంపున నరిగిన పెంపుకలిమి
సేతువు జలధిఁ బ్రఖ్యాతంబుగా నొనర్చి, నమర్త్యలోక పావనవిభూతి
త్రైలోక్యకంటకు దశముఖు బంధుయుక్తంబుగాఁ జంపిన కలితనమ్ర
బాలురమరణంబు వారిల్ల కుండంగఁ, జేసి యత్యంతచిత్రమహిమ
ఆ. గలిగి యశ్వమేధములు పదున్నగా నసె, కాధ్వరము లొనర్చి యఖిలజనులఁ
దల్లివోలె నరసి దశరథరాముండు, గాలవశత నొందెఁ గాదె యధిప. 201
సీ. పూర్వవంశ్యులఁ గావఁ బూని వియద్గంగ, నవని భాగీరథి యనఁగఁ బఱపి
శతక్రతు మెచ్చఁ బరాక్రమంబునఁ బేర్చి, యప్రతిహతముగ నశ్వమేధ
యాగంబు లొనరించునప్పుడు వేయువే, లపదంబులందుఁ గన్యల నలంకృ
తలఁ జేసి యునిచి రథంబురథంబున, కిభములు నూఱునూఱు[1] జేసి యేనుఁ
తే. గేనుఁగునకు గుఱ్ఱములు వేయేసి పాటి, హయము హయమునకట్లు గోచయము నర్చి
భూరిభూరియుతంబుగ భూసురులకు, నొసఁగినట్టి భగీరథుం డున్నవాఁడె. 202
సీ. అర్థి విశ్వావసుం డాదిగాఁ గలుగు గంధర్వులు హృద్యవాదన మొనర్ప
నప్సరోనికురుంబ మాటలుఁ బాటలు, నై వినోదింపంగ నమరగణము
బహువిధాలంకారభంగుల విన్నాణములు సూప దివ్యమునులు నుతింప
మనుజలోకం బెల్లఁ గనకాన్నవస్త్రభూ, షణదానములఁ దృప్తి సనఁగ నశ్వ
ఆ. మేధసమితిఁ జేసి మెప్పించె నింద్రుని, శతతమాధ్వరమున నతఁడు హయము
నాసపడిన నిచ్చె నాదిలీపునిఁ జూపు, మా ధరిత్రి నిపుడు మనుజనాథ. 203
సీ. జనన మాదిగఁ బాకశాసనుకరమునఁ, బ్రభవించు నేయును బాలుఁ ద్రావి
ద్వాదశదినము లాతఁడు గారవింపంగ, [2]వర్ధిల్లి పండ్రెండుసంవత్సరముల
ప్రాయము నై రాజ్యసంప్రాప్తికి నేతెంచి, యర్కుని యుదయంబు నస్తమయము
నగుపట్టు పొలిమేర యైనమహాక్షేత్ర, మంతయు నొక్కండ యనుభవించి
ఆ. యన్నపర్వతముల నాజ్యనదుల విప్ర, భోజనము లొనర్చి రాజసూయ
ములును నశ్వమేధములుఁ జేసె మాంధాతృఁ, డింద నిలిచెనే నరేంద్రముఖ్య.
సీ. అనిమిషాసురయుద్ధమున నసురావళి, సమయించి వర్ణాశ్రమముల నేర్ప

1. తేర్చి. 2 వర్ధించి

రించి భూమి యలంకరించె నగ్నిష్టోమ,హయమేధ వాజపేయాతిరాత్ర
పౌండరీకము లనఁ § బరఁగినయధ్వరం,బు లనేకములు సేసి § భూసురులకు
నఖిలభూములఁ గల§యర్థంబు లెల్లను, దన కని యేమియు § నునుప కిచ్చె
ఆ. శుక్రునల్లుఁ డనఁగ § శోభిల్లుతనయుండు, ధర్మతత్త్వ మార్జి§తముగ నియమ
నిష్ఠుఁ డై యయాతి § నెగడె శాశ్వతుఁ డయ్యు,నే నృపాల యమ్మ§హీశ్వరుండు.
సీ. ఓర్వక పెక్కండ్రు § నుర్వీశు లొక్కటఁ, బై నెత్తి వచ్చిన § భండనమున
వారిహేతిచ్ఛత్ర§వాహనధ్వజములు, నఱికిన నడునడు § నడఁకి వార
లభయంబు వేఁడిన § నందఱఁ గృపఁ గాచి, యేలె నీపెన్నేల § యెల్లఁ దాన
కొని యధ్వరములు పెక్కు§లొనర్చి వేడుకఁ, బాయసమ్ములు సపూ§పములు మోద
ఆ. కములు లోను గాఁగఁ § గలవంటకములు మ,హీసురావళులకుఁ § బ్రీతిఁ జేసి
దక్షిణలుగ మణివి§తానంబు లిచ్చిన,యంబరీషుఁ డేమి § యయ్యెఁ జెపుము 206
సీ. లక్షభార్యల నుపలాలించి యొక్కొక్క, వెలఁదికి వేవు§రు వేవు రాత్మ
జులుగాఁగఁబడిగొ§లలఘుమహార్తులఁ గాంచె,వారును దోర్బలో§జ్జ్వలులునార్య
చరితులు నై పేర్చి § తురగమేధంబు లం,దఱు బహుదక్షిణో§దాత్తభంగిఁ
జేయుచుఁ దినపంవు § సేసి వర్తింపంగఁ, దానును విశ్రు§తాధ్వరము లొప్పఁ
తే. బెంపు సొంపును సువ్ర§తసంపదయును
నిర్మలశ్రద్ధయును గర్మ§నిపుణతయును
నెఱయ శశిబిందుఁ డొనరించి § నెగడె నతఁడు
వడయఁ జాలెనె యెన్నఁడుం § జెడనియొడలు. 207
సీ. అధికతపంబున § వగ్ని నారాధించి, ప్రత్యక్ష మగుటయు § బ్రహ్మచర్య
వృత్తంబుదమమును § వేదవిత్త్వము నహిం,సయుఁబాత్రదానంబు§శమమువరము
గాఁ గోరికొని వేది§శాస్థలి మణికన,కాత్మక యై ముప్ప§దాఱుయోజ
నముల దైర్ఘ్యము నంత § కమరువిస్తారంబుఁ, గలుగంగ నొనరించి § క్రతువుసేసి
తే. విప్రతతులకు దాని న§తిప్రియముగ
నిచ్చి తనపేర గయ నుతి § కెక్కె వటము
పొగడు వడయంగఁ బుణ్యుఁ డై § నెగడె గయుఁడు
భూవరోత్తమ యతఁ డెందుఁ § బోయెఁ జెపుమ. 208
సీ. ఇరువది వేవురు § పరిణతపాచకు, లభ్యాగతులకును § నతిథులకును
బాటించి క్రొత్తగాఁ § బవలును రేలును, వలయునన్నము లిడి § వెలసెఁ బశువు
లర్థి నుత్తమగతి § కై తాము చనుదేర, విలసించు నమరులు § వేడ్కతోడఁ
బాడనూపి కడుపారఁ § గుడువ హవిర్భాగ,ములు పెట్టునిర్విఘ్న§మున మహోద్భ
తే. తముగ నొనరించె సత్త్రియా§గము దమత్స,వంబుగొనియాడ వచ్చిన§వార లెల్లఁ
ప్రకటపుణ్యాత్ముఁ డననొప్పె§రంతిదేవుఁ,డవ్విభునకును వలసె లో§కాంతరంబు.

సీ. శరభసింహవ్యాఘ్రసత్త్వచయంబుల, నేడిక లెట్లట్ల యెక్కియాడి
కట్టుచు విడుచుచుఁ గణ్వాశ్రమంబున, దమియింపఁగా సర్వదమననామ
మిడిరె నమ్మునిపదంపడి మహారాజ్యపదస్థుఁడై కాళిందితటమునందు
భాగీరథీతీరభాగంబునను సరస్వతీసమీపంబున వాజిమేధ
తే. రాజసూయాదివివిధాధ్వరము లొనర్చి, కనకనిర్మితకరితురంగమరథంబు
లనవృశప్రీతి విప్రుల కొసఁగె భరతుఁ, డన్నరేంద్రచంద్రుండు నీకన్నవాఁడ.
సీ. మిట్టుఁ బల్లంబునై మెలఁగంగఁ దసరథ, ప్రముఖవాహనములఁ బఱప ననువు
గా నున్నమేదినిఁ గడు సమస్థలి గాఁగ, వెరవున నొనరించి విస్తృతముగఁ
దనపేరఁ బృథివి నాఁ జనఁ జేసి గోరూప, మైనయవ్వసుమతి నమరగణముఁ
బనిచి దోహదములు బహురత్నములుఁ బిదికించి జగంబుఁ బోషించెఁ బృథుఁడు
తే. సేసె నానాధ్వరము లవి సెప్ప నేల, సకలధాత్రియు బ్రాహ్మణసమితి కిచ్చె
నమ్మహానుభావునకు ననతులయశము, గాక సుస్థిర మయ్యె నేకాయ మనఘ.
సీ. బ్రహ్మవిద్వేషంబు వరికించి కోపించి యుపధేయుఁడై సహస్రబాహుఁ
బరిమార్చి నృపతులఁ దరమిడి తునుమాడె, నిరువదియొక్కమా రెల్లచోట
నందఱియేలెడునన్నిభూములుఁ దాన, యేలె ధర్మోజ్జ్వలపాలనమున
రాజయోగ్యములు ధరాసురార్హంబులు, నగునధ్వరములు పెక్కాచరించెఁ
ఆ. గశ్యపునకు నిచ్చి కాశ్యపి యనుపేరఁ, జనఁగఁ జేసె నుర్వి జామదగ్న్యుఁ
డినమె యమ్మహాత్ముఁడును బరిలోపవిభ్రాంతి గలిగె నేని బ్రదుక లేఁడు. 212
చ. నలుమడి నీకు నమ్మనుజనాయకు లేమిటఁ జూడ వచ్చినం
దలఁప భవత్సుతుండును సుదాత్తుఁడు వారలకంటె నెందునుం
గలయది దీని కేల యధికం బగు నెవ్వగ నింత నొవ్వ ని
త్తెలివి మనంబునం జొనుపు ధీరతసారత గూర్పు నేర్పునన్. 213
వ. అని నారదుండు. 214
ఆ. ఆయువును బుణ్యమును జిరశ్రీయుఁ జేయఁ, జాలు షోడశరాజన్యచరిత మిట్లు
సెప్ప నేర్పడఁగా విని సృంజయుండు, పాండవాగ్రజ యేమియుఁ బలుకకుండె
చ. పలుకక యున్నయద్ధరణిపాలుఁ గనుంగొని యమ్మునీంద్రుఁ డేఁ
దెలియఁగఁ జెప్పినంతయు నతిస్థిరమై భవదీయబుద్ధియం
దొలసెనొ బూదిలోనఁ గ్రమమొందఁగ వేల్చిన నేయివోలె ని
ష్ఫల మయి పోయెనో యనుడుఁ బ్రాంజలి యై తగ నాతఁ డిట్లనున్. 216
తే. పుత్రశోకాపహంబును బుణ్యతమము, నైనయాఖ్యానమున నాదుమానసంబు
కలఁక యంతయుఁ బాసె నికల్మషుండ, నైతి నీ దయఁ జేసి సంయమివరేణ్య.
వ. అనిన విని యత్తపోధనుండు ప్రీతుండై నీకెద్ది వలయు నడుగు మిచ్చెద ననుట
యు సృంజయుండు దేవా నీవు ప్రసన్నుండ వగుటం తకంటె మిక్కిలి వలయునది

యెయ్యది భవత్ప్రసాదభాజనంబు లయినవారికి దుర్లభంబు లగువస్తువులుం గలవే యనుటయు నమ్మునివరుండు 218

క. మ్రుచ్చులమూఢత్వమునం, జచ్చి నరకవాసమునకుఁ జనినతనయు నేఁ
దెచ్చెద మగుడఁగ నే నీ. కిచ్చెద వగ వుడుగు మింక నేనియు నధిపా. 219

వ. అని చెప్పిన. 220

క. దేవముని యిమ్మెయిం దగు,దీవన యిచ్చుటయు నరుగుదెంచె సువర్ణ
ష్ఠీవి గడు నద్భుతంబుగ, నావిభుఁడు ప్రమోదసంభృతాత్ముం డయ్యెన్. 221

వ. ఇవ్విధంబున నత్తపస్వి యిచ్చినయక్కుమారుని సృంజయుం డత్రుశితుఁగావించి వివాహంబొనరించి యతండు యాగంబులఁ ద్యాగంబుల భోగంబులం దనమనంబు నకుఁ బ్రియంబు సేయుచు సంతానవంతుండై సెగడిన నతం డక్కాలసంతోషం బునం బొదలె నిట్లు సువర్ణష్ఠీవి యశీతిశతాబ్దంబును నకృతవివాహుండును నయా గకర్తయు నత్యాగవిదితుండును నభోగభాగియు నసంతానవంతుండును నగున మెయింబున నమయుట కారణంబుగా నన్నారదుండు కారుణ్యంబునం గ్రమ్మఱ వానిం గలిగించె నది యట్లుండె నవ్విశేషంబు లన్నియు సంపన్నంబు లయి శౌర్యంబున శత్రులధైర్యంబు దూలించి మేలిమివడసి నాకలోకసౌఖ్యంబునం బొం దినవాసవపౌత్రునకు వగచుట వివేకంబు తెరవు గాదు విను మీలోకంబు దుఃఖ బహుళం బగుటయుఁ దపోదానాద్యనుష్ఠానంబుల మానవులు సురలోకసుఖంబు సాధింపం జూచుట సుప్రసిద్ధంబు గాదె నీవయ్యర్జుననందనుఁ డిట్టిపుణ్యపరులకుం బడయ నరిది యగుపదంబున నునికి దెలియుటకును భావనంబులైనపలువురు భూపతుల వృత్తాంతంబులు వినుటకును ఫలం బయినపరిజ్ఞానంబున సమాధానసు స్థిరుండ వై యుండుము పోయి వచ్చెద నని పలికి పారాశర్యుం డంతర్ధానంబు సే యుటయు ధర్మసూనుం డుపశమితశోకుం డయ్యె వివ్వచ్చుండు వచ్చినవానితో నే మనువాఁడ ననుతలంపు పుట్ట నూరకుండె నని సంజయుండు సెప్పుటయు.

తే. అతనితో ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లనియెఁ గ్రీడి, సంగరమున సంశప్తకసమితి నేమి
సేసెసుతువార్తయెవ్వరుసెప్పిరాతఁ,డట్లు దెగుటయెఱింగి యెట్లయ్యెఁ జెపుమ.

క. అనిన విని సూతసుతుఁ డి,ట్లనుఁ జేరడవులు దహించునవలముచందం
బున సంశప్తకసేనల, ననిమిషపతిసుతుఁడు దీవ్రుఁడై పొరివుచ్చెన్. 224

— ❀ అర్జునుఁడు శిబిరంబునకు వచ్చునెడ దుర్నిమిత్తంబులం గని కృష్ణునితోఁ జెప్పుట. ❀ —

వ. అట్లు మర్దించి మగుడునప్పుడు మాధవు నాలోకించి. 225

చ. కలయఁగ దుర్నిమిత్తములు గానఁగ నయ్యె మదీయచిత్తముం
గలఁగెడు మేను మ్రానుపడఁగాఁ దొడఁగెఁ గురుఁ డారయంగఁ గే
వలుఁడె నృపాలుఁ డేదెనకు వచ్చెనొ యన్న నతండు రాజుఁ డ
మ్ములుసుఖు లొందుమై నశుభమ్ముం గల దిప్డు దెలుంగ నయ్యెడున్. 226

వ. అని పలికి తదనంతరంబ యద్దామోదరధనంజయులు సంధ్యాసమయసముచిత
కరణీయంబు లాచరించి యరుగుదెంచి నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రది చిట్లినచిత్ర
రూపంబులు గలకుడ్యంబునుంబోలె నిష్ప్రకారు లైనజనులవలనం బాసతి
యున్నం దత్ప్రకారం బనుసంధించి యన్నరుండు నారాయణున కి ట్లనియె. 227
క. సైనికులు నన్నుఁ గనుఁగొని, యాననములు వాంచి తొలఁగి - యరిగెద రది యే
మో నేఁడు వేణువీణా,గానస్వనములును వీటఁ - గలుగవు కృష్ణా. 228
క. ఈమేలు ప్రజ కొనర్చిన,యామహిమకు నెలవు గొంతియగ్రతనయుఁడో
భీముఁడొకొ తమ్ములఁగుఱ్ఱలొ,కొ హరి యెవ్వరొకొ తలఁపు - గొలఁదికి మీఱెన్.
ఆ. అలరుమొగముతోడ - నభిమన్యుఁ డేలొకో, యెదురు రాఁడు నాకు - నెట్టివార్త
చెవులు సోఁకునొక్కొ - చే వెట్టి కలఁచిన,భంగిఁ ద్రిప్పికొనఁ బొకడంగె మనసు.
క. పలుమాటల కిటు పలుమా,టలు పలుకనికృష్ణుతో నడలు మది మొలవం
బలుకుచు ధర్మసుతునివిడి,దల కరిగెను మోము వెల్లదనమునఁ గదురన్. 231
వ. ఇవ్విధంబున నరిగి యన్నరపతి బంధుమిత్త్రులును మాన్యరాజన్యులుం దానును
నొక్కయెడ నున్నం దత్ప్రదేశంబునకుం గేశవుండును దోడన చనం జని వా
రుమ్మలించి యునికియు వారలలోన సుభద్రానూనుం డేమియుం జూచి సవ్య
సాచి యడుగులు దొట్రువడ నక్కొలువులోనికిం బోయి కలయం గనుంగొని
యెలుంగు రాల్పడ ని ట్లనియె. 232
క. ఆననములు వెలువెల్లం,గా నడ లొదవినది మీకుఁ - గానఁ [1]దడవ మీ
లో నభిమన్యుఁడు లేఁడే,మో నాకుం జెప్పఁ డేల - యూరక యుండన్. 233
క. ధనురాచార్యుఁడు దగఁ బ,న్నినపద్మవ్యూహ మొరులు - నేరరు చొర మం
చనుమానింపక తనిఁ జొరు, మనరు గదా మీ రుపాయ - మారసి వోవన్. 234
ఉ. అమ్మిన సొచ్చుచొప్పు దెలిసియున్ వినె నంతియ కాని యిమ్ములం
గ్రమ్మఱుభంగి వాఁడు వినఁ డాగానఁడు దీని నెఱుంగ కున్కిఁ బా
పమ్మునఁ బోయి మీరు సొరఁ - బంచిన నుక్కునఁ జొచ్చి యోధబృం
దమ్ములచేత వ్రగ్గఁడు గదా కురువీరులు సుట్టు ముట్టినన్. 235
మ. హరిమేనల్లుఁడు గొంతికూర్మిమనుమం - డస్మత్తనూజుండు సం
గరకేళీనిపుణుండు దివ్యశరశిక్షాశాలి యవ్వీరు నె
వ్వరొకో నేలకుఁ దెచ్చి రొక్కరునిచే - వాఁ డేల చిక్కుం బోరిం
బోరిఁ బెక్కండ్రురు విచ్చుచుం బొదువుచుం - బోరాట గ్లెం జుమీ. 236
క. గురులకు భక్తుఁ డుదారుఁడు, గరుణ గలఁడు శౌర్యధైర్యగాంభీర్యధురం
ధరుఁడు [2]మొగమోడు నాసుర,వరపౌత్త్రుఁడు లేమి కోర్వ - వచ్చునె చెపుఁడా.
క. అన్నగుమోమును నత్తెలి,కన్నులు నవ్వొడఁదయురముఁ - గ న్నారంగాఁ

1. బడఁడు. 2. మొగ మోడు వే సుర,

గన్నను బ్రదుకుదుఁ గానక, యున్నను బ్రాణంబు లెట్లు ƒ లుండఁగ నేర్చున్.

సీ. హంసతూలికపాన్పుƒనందుఁ [1]బొందెడుమేను, కఠినంపునేలతోఁ ƒ గదిసె నేఁడు
గొడుగులనీడపై ƒనడరఁ జె న్నగుమోము, పొరిఁ బర్వుపెందూళి ƒ బ్రుంగె నేఁడు
లలనలు లీలమైఁ ƒ గొలువ నుండెడు భోగి, వఱళులలో నున్నƒవాఁడు నేఁడు
నానాజనములకు ƒ నాథుఁ డై శోభిల్లు,దొర యనాథత్వంబుఁ ƒ బొరసె నేఁడు

ఆ. వినయరతుఁడు హృదయƒవిదుఁడు సుభద్రగా, రాబుపట్టి సకలƒరాజు మాన
ధనుఁడు ద్విజరాజƒమనుమఁడు నాచెలి, కాఁడు ముద్దులాడు ƒ లేఁడు నేఁడు.

ఉ. అక్కట మందభాగ్యునకు ƒ నట్టిసనాథవరత్న మెవ్విధిన్
దక్కు విధాత నిర్దయుఁ డొƒహంబునుసే కడుమేలివస్తువుల్
పెక్కు దినంబు లుక్కి యరిƒబృందము పిల్చినఁ బోటుబంట నై
యక్కడ కేల పోయితి మƒహాగుణభూమణుఁ గోలుపోయితిన్. 240

వ. అనుచుఁ జదికిలంబడి ఫల్గునుండు. 241

ఉ. హా యను ధర్మరాజతనƒయా యను నన్నుఁ బాయ నీకుఁ జ
న్నే యనుఁ దల్లి నేఁడు జనుƒనే యనుఁ గృష్ణుఁడు వీఁడె వచ్చె రా
వే యను నొంటి నోవఁ దగƒవే యను నేగతిఁ బోవువాఁడ నే
నో యభిమన్యుఁడా యనుఁ బ్రిƒయోక్తుల నుత్తరఁ దేర్పవే యనున్. 242

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించి యుధిష్ఠిరునాననం బాలోకించి.

ఉ. పావని సేరి యుండఁడొ కొƒ పార్థతుఁ డచ్చట లేఁడె యెందుమైఁ
బోవఁగఁ బంచితే ద్రుపదుఁ ƒ బోరికి సాత్యకి రాక తక్కెనే
భూవర మత్స్యనాథుఁ డెట ƒ వోయెనొ డెప్పర మైన నీకునుం
గావఁగ రాక తక్కెనొ తెƒగం గత మేమి సుభద్రపట్టికిన్. 244

అర్జునుఁడు ధర్మరాజు నభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు నడుగుట.

క. పడుఁగాక యేమి పగఱం, గడిమి మెఱసి చంప నోంపఁ ƒ గనియెనె నృప నీ
కొడుకిట యట నూడక యొ,క్కుడుమగఁటిమి నుఱికి పేరు ƒ గొనియెనె పోరన్.

వ. అని పలికి నిట్టూర్పు నిగిడించి చింతించి, 246

చ. పలువురు సుట్టుముట్టికొని ƒ బాణకృపాణముఖాస్త్రశస్త్రసం
క్తులఁ గడు నొంపఁగాఁ దనకుఁ ƒ దోడ్పడువారలు లేక నా మదిం
[2]దలఁపఁడ యత్తఱిన్ రిపువƒధంబున కుద్యము తండ్రి యేను గొం
దలమునఁ బొంద కుండ నని ƒ తాఁ బలుమాఱును జీర కుండునే. 247

క. అక్కట తప్పఁ దలంచితి, నక్కొలఁదులవాఁడె కృష్ణƒనల్లుఁడు వీరా
స్త్రుక్కునె బాహాగర్వము, దక్కునె నాకొడుకు మిన్ను [3]దలపైఁ బడినన్. 248

ఆ. పిన్ననగవుతోడఁ ƒ జె న్నెసలారుసా, భద్రుమొగము నూడఁƒబడయ కున్న

1. బండెడుమేను. 2. దలఁప డే. 3. దన పైఁ బడినన్.

వాఁడ నామనంబు వ్రయ్యలై పోదిని, రాతఁ జేసినది యొక్కో తలంప. 249

క. పలువురు క్రూరత బాలునిఁ, జలముకొని వధించునపుడు శౌరిని సన్నుం
దలఁపరొకో మనముల వా,రలు దానికి [1]నేమి నీఁగ రా నెయ్యెడినో. 250

క. కటకట పేరినపెన్నె,త్తుట జొత్తిలి యున్నమేనితోఁ గొడుకు నేఁడ
కృటిఁ బడి యున్నాఁడో యు,చ్చాటు సూపెడునాడు లేఁడె సదా చెదవాసన్.

సీ. పడి యుండి వాఁ డిలఁ బొడిచినచందము, క్రియఁ దత్తలము వెలిఁగింపకున్నె
యే మని నాకోడలెల్ల బ్రేముడింతునో కో సుభద్ర పుత్త్రునిఁ జూడఁ బడక మగని-
బ౯ తురనిర్జించి మొగము పోటుబనొచ్చి, పొఁడనూపరాఁ దయ్యెఁ గొడుకునాకు
నడలునఁ దల్లడపడసీయెను ద్రౌపది, వంత మాన్పింప నెవ్వారికి నశమె

తే. యని యలంతమైఁ బలుమాట లాడుచుండి
తలఁచి మఱియును ధర్మనందనునియాన
నంబు వీక్షించి నిర్జరనాథతనయుఁ
డెలుఁగు గుత్తుకఁ దగులంగ నిట్లు లనియె. 252

వ. సంశప్తకసమితితోడం దమకించి పోరిపోరి కౌరవసైనికులకింహానాదంబులు వింటి
నప్పు డెలుంగెత్తి యాయుత్సాం డాడినమాటల నాక్రందించితి. 253

సీ. పెనఁగంగఁ జాలరు బీభత్సుతో మీరు, బాలుని నొక్కఁడుఁ బలువు రిట్లు
సంపితి రిది మీకు సంతోషకాలమే, యెత్తురు గా కార్య నేల చెవుడ
మాకికి నర్జునునకు నప్రియం బొనరించి, బ్రదుకంగ వచ్చునే భవ్యనకైన
నది యట్లు లుండె నీయఘికపాపముఫలం, బెట్లుచు జెలువక యేల తక్క-

ఆ. ననిమె నివ్విధమున నరిసేనయోధుల, వతఁడు వలుక వీనులార వినియుఁ
దెలియ నైతి వాసుదేవుండు [2]వినియెన, యని తలంచి వాసు[3]నంతగానక. 254

క. మనుజాధిప తగునమయం, బున నీ వెఱిఁగింపఁ గన్నుఁ బొరెవుచ్చనె వే
చనుదెంచి నీసుతుం బొది, వినమెడఁ దతూర్యరయోధవీరుల నెల్లన్. 255

క. అని పలికి మఱియుఁ గొడుకుం, బనవుచు శోకమున ముసుఁగుపెల్లునునిఁ దగం
దనకరములఁ బొమువుచు ని,ట్లను హరి చిత్తంబులోన నడలూనంగాన్. 256

చ. ఇటు దహనయ్య శోకులకు నెల్లను బోకడ యిట్ల కాదె యే
మిటికి నలందుర్ణ మొదలు మేకొని యాయుధజీవనంబు నూఁ
దుటయు నెఱుంగవే రిపులఁ ద్రుంచి యశం బిల నించి పుత్త్రుఁ డె
కృటి దివిచూడక్కోల్ ప్రియమునకా కిది యప్రియ మేతలంపఁగాన్. 257

ఆ. ఎఱుఁగ వలయు దాని నెఱిఁగి కోవిదుఁ డగు, నట్టినీకు వగవ నగునె పార్థ
నీదువంత సూచి నీవార లందఱు, దీను లైరి వీరిఁ దేర్పవలదె. 258

వ. వీరలం జూచి తగుమాట లాడు మనిన నత్యంతశోకాక్రాంతస్వాంతుం డగుచు

---

1. నే మనంగ ♦ రాద; నేమి మెఱుఁగ ♦ రాద. 2. వినెనొనే. 3. నంత గొనన.

సుభద్రాకాంతుండు గద్గదకంఠంబుతోడం దోడంబుట్టువుల కి ట్లనియె. 259

చ. మనసిజమూర్తి యైన యభిమన్యుని మాటలు వీనులార నే
విన వలతుం దదీయస్మృతి వేడ్క నొనర్చినవారు గ్రక్కునం
జని తగ వానిఁ గాంచి సుఖసంగతి మైఁ జరియించునట్లుగా
ననిచెద నేటిపోరు దెలియం గలభంగి యు మీరు సెప్పుఁడా. 260

వ. అని పలికియును. 261

చ. అలవుఁ జలంబు శౌర్యమును శస్త్రమహత్త్వముఁ గల్గునిందఱుం
గలుగఁగ నెట్లు సచ్చు బలఘస్మరుచే నయినం బ్రచండదో
ర్బలవిభవాభిరాముఁడు సుభద్రసుతుం డిది యెన్నిభంగులం
దలఁచినఁ బోల దేమిటికి సతంబున నామన మిట్టు లయ్యెనో. 262

క. మిమ్మును పాంచాలురఁ గడు, నమ్మి చెడితి వానిరక్షణమ్మునఁ ప్రౌఢ
త్వ మిట్లు లేమి యెఱిఁగిన, నెమ్మెయిఁ గాచికొన నేరనే యబ్బాలున్. 263

క. రథవితతి వఱపి మీ రవి,రథముగఁ గవియంగ మిమ్ముఁ దాఁకి కలఁచి యే
రథికులు సమయించిరి యరి,మథనభుజావిభవు నక్కుమారోత్తమునిన్. 264

వ. అని యంతకంత కగ్గలించునమ్మలికంబునం గలంగి యంత నిలువక. 265

క. ఉక్కును శస్త్రబలము మీ, కెక్కుడియది సాల రైతి రిందఱు ననిన
య్యొక్కరుఁ గావఁగ మీ రీ,తక్కువ కోర్చితిరి మిమ్ముఁ దక్కన నేలా. 266

క. బలహీనులు సంగరభీ,తులు నగుమి మ్మెఱిఁగియెఱిఁగి తొలఁగి తనూజుం
దలపఁక యొంటి మెలఁగు వెం,గలి నగునను దూఱుకొందుఁ గా కేమందున్.

తే. మానిసులవోలె నున్నార లేను లేని
తఱి మహాగుణశాలి నాతనయుఁ గాచి
కొనఁ గడంగర సింగారములకుఁ గాక
మఱువులును గైదువులు మీకు మానమునకె. 268

వ. అని భంగించి యూర్పులు సందడింప మొగంబు బిగువారం గ్రోధశోకంబులు
మనంబునఁ బెనంగొనం గన్నీరొలుక నూరకున్న నెల్లవారు నతనికి మాఱు
వలుకను దేఱి చూడను వెఱచి యుండి రప్పు డచ్యుతుం డొక్కరుండు నను
నయాలాపంబులం దేర్చుచుండం బాండవాగ్రజుండు కుపితాఖండలనిభుం డగు
నాసవ్యసాచితో సాంత్వనస్వరంబున ని ట్లనియె. 269

—•• ధర్మరా జర్జునున కభిమన్యుండు సచ్చినవిధంబు సెప్పుట. ••—

సీ. అనఘ సంశప్తకహననంబునకు నీవు, ననిన నొడ్డన మేర్పఱకొని కడంగి
నడచి ద్రోణునిఁ దలపడితి మప్పీరుమో, హార మేము సొరఁజాలమైతి మనఁగ
నేల తద్బాణార్చు లేర్చిన నక్కడఁ, దేఱి చూడను లేక త్రిప్పికొంటి
మమ్మొన భేదింప నభిమన్యుఁ డోపుఁ బో, మ్మని యొకతలఁపు నా కపుడు పుట్టె

ఆ. వానిఁ బిలిచి నీవు వాకిలిఁ బుచ్చు మఁ,దఱిమి మొగ్గరంబు దఱియఁజొచ్చు
దము వడిని భవత్ప్రథంబున నముడు నం,భోధి [1]సొచ్చు రత్నపాల్కిఁజొచ్చి. 270

క. నీయుపదేశముఁ దనచే,దోయిటఁ బలుపుఁ దోడు గాఁగ ద్రోణుఁ గడచి వే
పోయి మొనఁ జొచ్చి సైన్యము,పాయవడఁగఁ గలఁగఁ జెదరఁ బఱవఁగఁ జేసెన్.

క. కని కుంభజముఖ్యులు నా,నిన పోదుపఁగ నేమిః జొచ్చి నిరతిశయరయం
బున వానికిఁ దోడ్పుటకుఁ, జనఁ జన మూకడ్డపడియె సైంధవుఁడు వడిన్.

వ. అతండు రుద్రవరానుభావంబునం జేసి యక్షుద్రబలుం డగుట నే మతని మిగులం
జాలక చిక్కి తిమ్మాసౌభద్రుం జుట్టు ముట్టి గురుకర్ణకృతవర్మకృపగురుపుత్త్రాది
యోధవీరులు పెక్కండ్రు సిక్కువఱుపం జేవ సెడక వాఁడు బలంబు మెఱయఁ జ
లంబు నెఱయ నారాధేయప్రముఖులం బఱపియు బృహద్బలలక్ష్మణప్రభృతులగు
రాజుల రాజకుమారులఁ బలువురఁ జంపియు సొంపారెం బడంపడి పదాతియు గదా
పాణియునై రథాంగపాణియల్లుండు మాఁగాఁడుచుం బోరాడునెడ దుశ్శాసనతన
యుండు దాఁకి వానిచే విరథుండై తానును గద గొని పెనుచం దలపడియె న
త్తెఱంగున నైనగ హారణంబున వారిరువురుం బరస్పరనిహతులై పడి దివ్యాధంబున
నక్కుమారుండు దనతండ్రులకును మామలకును రూఢి యగురణక్రీడం గీర్తి
పరిస్ఫూర్తియు నాకలోకసుఖంబునుం జేకొనియె నని చెప్పుటయు. 273

క. తెల్లముగ సుతుపడుట విని, జల్లని డెందంబు సెదర సంధులు ప్రిదులం
దల్లడ మగ్గలమై మూ,ర్ఛిల్లె నరుఁడు బంధు లెల్లఁ జేష్టలు దక్కన్. 274

వ. ఇట్లు పరవశుండైనఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు గరతలంబుల నెత్తి నొక్కింత సేపునకు
సేద దేఱి సైంధవుం దలంచి యతండు. 275

ఆ. అవుడు గఱచి యెఱ్ఱనగు నాననంబుతోఁ,బొమలు ముడిచి చెమట వొడమ మేను
కంప మొందఁ గనలు గదిరినకటికిన, వ్వానక మొనఁగ నన్న కిట్టు లనియె.

మ. వినుఁడీ నాదుప్రతిజ్ఞ నీవు నిఖిలోర్వీనాథులున్ సింధురా
జు నపక్యంబును నెల్లి సంపుదు భయత్రస్తుండై నినుం జొచ్చినన్
వనజాక్షున్ శరణంబు వేఁడినను గర్వాంబేది నన్నుం దగం
గనినం బోరు దొఱంగి పోయిన నెఱుంగం గాని సత్యవ్రతా. 277

క. బాలధ్వంసకు నాదు,శ్శీలుం గాచుటకు నన్నుఁ జెనకిన నత్త్ర
జ్వాలలఁ గౌరవయోధులఁ,దూలించుచు వానిఁ గవియుదుం బటులగతిన్. 278

ఆ. ఇట్లు సేయనైతినేని గురుద్రోహి,గతికి బ్రహ్మఘాతిగతికి మద్య
పానరతునిగతికి మానార్హ్యజనవర,వాదిగతికిఁ బోవు వాఁడ నధిప. 279

వ. మఱియు నొక్కప్రతిన యవధరింపుము. 280

చ. అనిమిషదైత్యకింపురుషు లాదిగ నెవ్వరు వచ్చి కాచినం

1. 'సొమ్ముగరుపొల్కి' అని మూఁ వ్రాఁతప్రతులు.

సూనుఁడు చెల్లి సైంధవునిఁ ద్రోచుజమిత్త్రిఁడు గుంటి కుంభము
న్న నరవరేణ్యు యెత్తెఱుఁగ నాకొసంగంగ రాక యున్న నే
ననలము సొచ్చువాఁడ నృపు లింటఁ జూడఁగ గాండివంబుతోన్. 281

వ. అని పెలుచం బలికి యుద్ధురశరకోదండంబు దెప్పించి సజ్యంబు గావించి గుణ
ధ్వని నినదం జేయుటయుఁ బద్మనాభుండు పాంచజన్యంబు పూరించె నద్దేవేంద్ర
పుత్త్రుండు దేవదత్తం బొత్తె నన్నాదంబులును దత్సైనికసింహనాదంబులును
మార్త్యనినదంబులును నింగి వొందం జెలంగె నగ్గాండీవంబును నృత్త్యంబు సేసిన
చందంబు నొందె నస్త్రంబులు గండొరల వెలువడి వెలింగె నయ్యవసరంబున
గొండొక దెలివొంది వసుసంపదయు శిష్టప్రచండరసందనువదనంబు వీక్షించి 282

క. అతితీవ్రమైన నీ దగు, ప్రతిన యుద్ధ్యలంపుఁ గనఁగఁ బరఁగిసథిరో
ద్ధతపాంచజన్యరవమును, ధృతి దూలించుచున్న కురుపక్షికి సింధుసుతా. 283

వ. అని యగ్గించె నానసమయంబునఁ గోపంబు పెంపొందునట్లు భూనికైపైభరంబునను
భీమసేనునిసల్లాపసౌహార్దంబునను దనదెసంబుశోకంబు డిందుపడం గలయుం
గనుంగొనినవిజయుని వందిమాగధసందోహంబులు సంస్తుతించె నట్టియెడ
నిక్కడ. 284

క. జననాథ పాంచజన్య,ధ్వనిఁ గూడి చెలంగుదేవదత్తరవంబుల్
విని భీతిసంభ్రమంబుల, ఘనసైన్యము లెల్ల ఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 285

క. అప్పుడు వేగువుఁజారులు, సెప్పిన నంతయు నెఱింగి సింధుమహీభుజుఁడు దగ
గప్పుడు నెవ్వగ పెల్లున, నిప్పులఁ బడినట్లు గాలు నిలువఁగ లేమిన్. 286

అర్జునుని ప్రతిజ్ఞ విని సైంధవుఁడు భయపడి సుయోధనునితోఁ జెప్పుట.

క. చని యాప్తులైనబలవ,న్మనుజేంద్రులు గొలువ సుస్నిగ్ధమానవనాథుం
గని యిట్లను [1]సిగ్గు గడచి, తనయుల్లముఁ గలఁచి వెఱపు దల్లడపెట్టన్. 287

ఉ. ఏ నొకరుండనే తనకు నెన్నఁగ నేరని యంతటి నేల నాపయిం
బూనినవాఁడు ఫల్గునుఁడు పోర వధింపఁగ [2]నట్టె పాడి [3]మీ
కే నెఱి [4]సంతసంబు పగ పేటికి నాకెట యేనిఁ బోయెదన్
వానిప్రతిజ్ఞ కడ్డపడునే వారె సురాసురసిద్ధసాధ్యులున్. 288

వ. అనుచుం గొలువు గలయం గనుంగొని. 289

ఆ. ద్రోణకర్ణశల్యదుర్యోధనులుఁ గృప, బాహ్లికులును జముఁడు పట్టికొన్న
వాని నైనఁ గావ వలతురు వలచిన, నొల్లకున్న నెట్టులొకొ యెఱుంగ. 290

వ. అని వెండియు. 291

క. పెదవులు దడుపుచుఁ గాళ్ళుగ, గుదివడ వడఁకుచు మనంబు గొందలపడఁగా
నిది యేటిమాట లాడెదవు, మదిఁ బార్థుఁడు గాన కుండఁ దొలఁగనవలయున్.

1. నెఱుకంగడచి. 2. నేటి_నెట్టి_నిట్టి_నట్టి_పాడి 3. యిం కేనెఱి. 4. సంతసంబె.

వ. మీయందఱచేత ననుజ్ఞాతుండన కదా పోయి వచ్చెద ననవుడు నిజకార్య
ధురంధరుం డగునక్కురుధరణీశ్వరుం డతని కి ట్లనియె. 293

మ. ఘను నీ వెన్నితి విక్రమాఢ్యు లని యుగ్రత్వంబు గొండఱున్ బ్రాణిపెం
పును హార్దిక్యబలంబు సౌబలునియేపుం జేపయున్ సోమద
త్తసిధైర్యంబును శౌర్యమున్ శలుమహోగ్రదోర్దర్పముం గూడ నే
న్నిననీ కె ట్లగుఁ జూడ మిట్టిమగలు - [1]న్వేయేల ని న్నెత్తురే. 294

క. నమ్మము వెఱవకు మేనును, దమ్ములునుం గోట సేకుఁ - దాత్పర్యముపై
నిమ్మేటిమగలు సూరెల, నెమ్మి నిలువ నింద్రుఁ డైన - నీ కెదు రగునే. 295

వ. అని చుట్టు నున్నరాజులం జూపిన నూఱడిల్లి యంత నిలువక నీకొడుకుం
దోడ్కొని ద్రోణునికడకుం జని జయద్రథుండు దనకు నర్జునునకు ధనుర్విద్యా
విభవంబునందలివాసి యెట్టి దని యడిగిన నతండు నీకు నతనికి నాచార్యకంబు
సమప్రకారంబ యయ్యెడు వివిధశ్రమంబులయుల జడి కోర్చి యలఘుప్రయో
గంబులు పెక్కులు సాధించుటం జేసి నీకంటె నధికుం డై యుండు నది
యట్లుండె నేను గలుగ నీ వాసవ్యసాచికి వెఱవ వలదు మద్బాణంబుల మఱువున
నున్న నిన్ను దేవతలకుం జేతి చూడ వచ్చునే వివ్వచ్చునకుం బ్రవేశింప రాని
బంధురవ్యూహంబు పన్నించెదఁ గులధర్మంబు శిథిలంబు గాకుండ సమరంబు
సేయుమని చెప్పి వెండియు. 296

క. శ్రుతు లభ్యసించి తతుల, క్రతువులు సేసితి కులంబు - రక్షించితి నీ
వితరులక్రియ మృత్యుభయాన్వితుఁడవు గాఁదగునె మేదినీవర యింకన్. 297

క. యాదవకౌరవపాండవు, లాదిగఁ గలయఖిలనృపులు - నవ్యయవృత్తిన్
మేదిని నిలుతురె క్రమమునఁ, బోదురుగా కెల్లజనులుఁ బోవుతెరువునన్. 298

క. తపములు దానంబులుఁ జేసి పడయులోకంబు లెల్ల - జేయులతులు భూ
మిపులకు సంగరవిద్యానిపుణతఁ దలఁ కడిగి పోర - [2]నేసియుఁ జాలున్. 299

క. అని యూఱడిల్లఁ బలికిన, విని యతఁడు గలంకు దేఱె - విభుఁడుం దానుం
జని సంగ్రామోత్సాహంబునఁ బొదలిరి తూర్యఘోషములు దివి ముట్టన్.

వ. సర్వసైన్యంబులును దైన్యంబు వాసి కయ్యంబుకడంక నుల్లసిల్లె సైనికోత్తముల
సింహనాదంబులు సెలంగె నిత్తెఱంగున భవత్తనయుశిబిరంబు సముద్యమసుము
ఖంబయ్యె నంత నక్కడఁ బాండవాగ్రజుండు పాంచాలమాత్స్యపాండ్యయాదవ
కేకయాదిరాజలోకంబు శోకంబు దగుమాఁతల మలుగం జేసి విడిసలకుం జన
నియమించి యనుజుల సన్మతులం బెట్టికొనియున్నయెడ నగ్గోవిందుండు గాండీవి
కి ట్లనియె. 301

---

1. స్నేనుండ ని న్నిత్తు సే. 2. నేర్చినఁ జాలున్; నిల్చినఁ జాలున్.

క. నాతోఁ దలపోయక రో, షాతురతం బ్రతిన వట్టి । తవసీనాథ
వ్రాతంబు వినఁగ నిట్టులు, సేతాఁకున డెప్పరంబు । సేసితి కంటే. 302

క. అస్తమయమునకు మును రిపు, మస్తకముం దునుము వలయు । మన కిది సాల్గా
దుస్తరము నగు న స్త, వ్యస్తం బగు నేని నాకు । వగపు గదిరెమున్. 303

వ. మన వేఁగులవారు వచ్చిరి వారు సెప్పిన తెఱంగు వినుము నీవు ప్రతిజ్ఞ సేసిన మ్రాసిన చిదంబుల పెల్లునఁ బెదరి యప్పాటివారు గవ్వడి కొడుకుఁ జావునకుం గోపించి యిప్పుడ యెత్తివచ్చునని రథకరితురంగంబుల నాయితంబు సేయుచుండ సైంధవుండు దనచారులచేత నీయాడినమాటలు విని వెఱచఱచి కురురాజు గొలువున్నచోటికిం జని సిగ్గఱి నన్ను నగ్గించి నీప్రతిన యెఱింగించి యుతండలిగిన మీరు గావ లేరని పలికి తా నుండేనియుం బోయెద ననిన నమ్మనుజపతి గురు కృతవర్మకృపకర్ణశల్యాశ్వత్థామప్రభృతు లగు మేటిమగలం బేర్కొని వీరును నా తమ్ములును గలుగ నరునకు నిన్ను జుట్టనవ్రేలునుం జూపవచ్చునే యనిభయంబు వాపె భారద్వాజుండును మహోత్సాహుండై దురవగాహవ్యూహవిధానంబున జయద్రథుం జేర కుండ నిన్ను నిలుపరించువాఁ డయ్యె నది యట్టిద వారొక్కొక్కరుండు గెలువ రానియట్టిజెట్టిజోదు లందఱు నొక్కపనికిం దలకొని నిలిచిన గెలుచుట యశక్యంబు గాదె యిక్కార్యం బార్యులగు నాప్తజనంబులం గూర్చికొని విచారింపవలయు ననవుడు బీభత్సుండు నవ్వుచు ని ట్లనియె. 304

— ✿ అర్జునుఁడు కృష్ణునితోఁ దనప్రతిజ్ఞావిషయంబు లైన వాక్యంబులు సెప్పుట. ✿ —

క. వారి నెఱుంగుదు నేనును, వారలు న న్నెఱుఁగుదురు । భవత్సాహాయ్య
స్ఫారబలోద్ధతి గలుగఁగ, వారే తప్పింపఁ జాలుదురె నా యీపూన్కిన్. 305

వ. ఏను జయద్రథుం జంపుటకుం దమకించి తఱుమునప్పుడు నాకు నెవ్వ రడ్డంబు సొచ్చి రేనియు. 306

మ. పటునారాచపరంపరా ప్రసరదర్పం బేర్పడం బేర్చి త
ద్భటసంఘంబును ఘోటకవ్రజము శుంభద్భత్స్యందనౌఘంబు ను
ద్భటకుంభిప్రకరంబునుం బొదివి విధ్వంసంబు గావించి నె
త్తుట జొత్తిల్లెడునట్లు సేయుదు సమిద్భూభాగ మత్యుగ్రతన్. 307

క. కౌరవసైన్యంబులఁ గల, వీరులయస్త్రములు నాదు । వివిధాస్త్రగతి
క్రూరప్రవాహముల కేదు, రే రాజీవాక్ష యాదరింపకు వారిన్. 308

క. వెఱఁగుపడి కుంభభవుఁడుం, బెఱరథికులుఁ జూచుచుండ । బీరము లావుం
మెఱయఁ జలము నెఱయఁగఁ దల, దఱిఁగెద సైంధవుని నేల । తలఁకెదు కృష్ణా.

క. కురుపతిబలముల యేలా, చరాచరము లైనభూతజాలము లెల్లం
దరతరమ యడ్డపడినం, దెరలిచి పడ వైతు సింధుదేశాధీశున్. 310

ఆ. గురునియమంబునఁ జలము వెరవును గలఁచి నీ, తోన గాండివంబుతోన దివ్య
శరములాన యెల్లి సైంధవుతల యొల్ల, భంగిఁ దునిమి నైతుఁ బగలు దలఁక.

చ. కనియెదు సైంధవుం గడచి క్రిందుగ నాకు నెదుర్చు రాజులం
దునుమఁగ భూషణోత్కరముతోఁ బదహస్తశిరంబు లుర్విపైఁ
బెనఁగొని చారుభంగియును భీషణరేఖయుఁ దాల్పఁ నొత్తుకు
నెనకను గ్రోలి భూతములు నిక్కుచు నీల్గుచుఁ [1]జొక్కుచుండఁగాన్. 313

క. అవ్వలి సైనికు లడలఁగ, నవ్వుచు మనవార లార్వ నారాయణ న
న్నెవ్వరు మార్కొన లేమికి, నవ్వాం గురురాజు నేఁ దునుముదును ద్రోహిన్.

తే. సాధనము గాండివంబ యౌ సమరకర్త, యర్జునుండ యౌ సారథి యబ్జనాభుఁ
డయ్యె మఱలఁగ వచ్చునే యారథంబు, హరునకైనను నెఱుఁగక యంటి గాక.

క. పూనఁగ రాదే నాకు, ద్దానిం బూనినను నీవు దలకొని తీర్పం
గా నకటి గలుగ నే నీ, చే నుండఁగ నిట్టు లేల చెప్పెదు చెపుమా. 315

క. ఈ ప్రతిన యెట్టి తెఱఁగున, నప్రతిహతవృత్తి నెగడు నట్టి తెఱఁగు లో
క ప్రభువ నీవ చేయ న, తిప్రకటపరాక్రమప్రదీప్తుఁడ నగుదున్. 316

క. మమ్ము నరయు భరమున నీ, విమ్మెయిఁ దలపోసి యింక నిచ్చట నేలా
నెమ్మది నిద్రింపంగాఁ, బొమ్ము ప్రభాతమున రథముఁ బూన్పఁగ వలయున్.

వ. అని యివ్విధంబున సల్లాపంబులు సేయుచు నరనారాయణు లత్యంతకుపితాంతఃకరణు లగుచుఁ బాములు రోఁజుపోల్కి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచున్నం బురందరాదిబృందారకులు భయంబు గొని దీన నేమి పుట్టునో యని చింతాక్రాంతులైరి వారిధులు సంక్షోభించె సరిత్ప్రవాహంబులు ప్రతిగమనవ్యాకులంబులయ్యెఁ గాననశైలసహితంబుగా మహి సంచలించె మఱియు మాతంగతురంగనరనికరంబుల నాశంబులు దెలుపు నుత్పాతంబు లనేకంబులు దోఁచె విశేషించి కౌరవస్కంధావారంబున దారుణవాయువులు విషమగతులం జరించుటయు శుష్కనిర్ఘాతంబులు నలుగడలం బడుటయుఁ గరిహరినికరంబులు బహుళంబులగు బాష్పంబులు విడుచుటయు మొదలుగాఁ బెక్కుదుర్నిమిత్తంబులు పుట్టినం బోటుమగ లగుభూపతులు లోనుగా నెల్లజనంబులుం బల్లవడి యుండి రనవుడు సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 318

తే. అట్లు దమలోనఁ దగుమాట లాడియాడి
కోపరసవేగమునఁ గుందికుంది వగలఁ
బొందిపొంది పురందరనందనుండు
నచ్యుతుండు నా రాత్రి యెట్లైరి చెపుమ. 319

1. సోలుచుండఁగాన్.

శ్రీకృష్ణుండు పుత్రశోకాతుర యైనసుభద్ర నూఱడించుట.

వ. అని యడిగిన నాసూతసూనుం డంబికాసూనున కిట్లను నమ్మురారిచిత్తం
బారాధించి యర్జునుం డట యున్న యొక్కనాఁడు శిబిరంబునకు సుభద్రయుం
బాంచాలియు నుత్తరయును వచ్చి యచ్చటన యునికిం జేసి యప్పొలఁతులశో
కానలంబు [1]లుడుగునట్టిమాట లాడ నతనిం బ్రార్థించి పంచిన. 320

తే. అమ్ముకుందుండు గ్రొత్తయై యడలు దనదు
డెంద మఱఁపంగ [2]జెలియలిమందిరమున
కరిగి పురపురఁ బొక్కెడునాసుభద్రఁ
గాంచి యిట్లను నెంతయుగారవమున. 321

క. రాచూలికి నుచితం బగు, నాచారము గాదె రణమునం దరులఁ దెగం
జూచుచుఁ దిరుగని[3]నడపున, నేచి యమరలోకమునకు నేఁగుట తరుణీ. 322

క. నీకొడుకు తుచ్ఛ మగునీ, లోకంబు దొలంగి పుణ్యలోకమ్మునకుం
బోకకు నిట్లధికం బగు, శోకముఁ బొందంగ నగునె సుదతీ నీకున్. 323

ఆ. బ్రహ్మచర్యమునఁ దపంబున నుత్తమ, దానములను బడయఁ దలఁచునట్టి
గతులకంటె సౌఖ్యకారిణి యగుగతిఁ, బొందె నీసుతుండు [4]గుంద నేల 324

ఉ. క్షత్రియకాంత పుత్త్రకునిఁ గాంచుట వాఁ డతిలోకవీరుఁడై
ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి కెక్కుటకుఁ దా నది గాకయు వీరపత్ని నా
నీత్రయి నెందునుం బ్రణుతి [5]కెక్కిననీవు తనూజుబీరమున్
శత్రువధోత్సవంబు విని సంతస మందక కుందఁ బాడియే. 325

వ. అట్లుం గాక. 326

క. కాలం బైనం బోవక, యీలోకమునందు నిలువ నెవ్వరివశ మి
ట్లేల యవివేకజనముల, పోలిక శోకానలమునఁ బొగులుచునుండన్. 327

క. తగుమాటలాడి కోడలి, వగ వుడుపుము నీవు ధైర్యవతి విట్లడలం
దగునె నినుఁ జూచి కాదే, మగుడుం జిత్తములవగలు మాకందఱకున్. 328

ఉ. నీమగఁ డెల్లి సైంధవు నణనిం దెగటార్చి శిరంబు దెచ్చినం
గోమలి నీదుపాదములకుం దగుపీఠము సేయు మాతఁ డు
ద్దామభుజాబలాఢ్యుఁ డది దప్పదు వానిప్రతిజ్ఞ దప్పినన్
భూమి వడంకదే తరణి పొల్పు [6]దొలంకదె వార్ధి యింకదే. 329

క. నాపలుకు నమ్ము మర్జునుఁ, డాపాపాత్మకుని నెల్లి యనిఁ జంపి ముదం
బాపాదించుం గులమున, కీపెంపున కెలమి వొందుఁ డీవును నతఁడున్. 330

వ. అనియె నప్పు డగ్గోవిందుం గనుంగొనుట నుత్కటం బయినశోకంబున సుభద్ర
యాకులతం బొంది. 331

1. లు మలుగుమాట. 2. నాతనిమందిర. 3. మగఁటిమి. 4. వంద. 5. కెక్కుటకదా. 6. దలంకదె

ఉ. అక్కట పుత్త్ర నిన్నుఁ గనినంతియపుణ్యము గాని నాకు నీ
వెక్కుడుభక్తి సేసి నను నెప్పుడు నారయ నీకు మారకు
ల్మక్కువ నాకడం దిరుగ లాలన సేయుచు నుండునట్టి యా
మిక్కిలినోము లేద యిటు మీఁదికి నెవ్వరు దిక్కు సెప్పుమా. 332

ఉ బాలుఁడ వైన నీ వరిదిబంటుతనంబునఁ బౌరుషవీరభూ
పాలురఁ గుంభజప్రభృతిబాహుబలాఢ్యులఁ గిట్టి నేలకుం
గోలకుఁ దెచ్చి యిట్లగుటకుం వెఱఁ గందుచు వంతఁ బొందుచుం
లోలతఁ జూడ కున్నె జనలోకము నీ దగురూపు రేఖయున్. 333

తే. మేను మృదుశయ్య సగము నా మేనిమీఁద
సగముఁ గాఁ జేర్చికొని ముద్దు మిగుల నిద్ర
సేయునట్టి నీ విప్పుడు చెనఁటి నేలఁ
దనువు వొందుట కోర్చితే తండ్రి చెప్పుము. 333

క. వందిజనంబులు మాగధ,బృందంబులు సంస్తుతింప బెం పొందుదు మ్రా
లం దిరిగెడు క్రవ్యాదుల, క్రందున నీ విపు డిపుడు గటకటఁబడవే. 335

చ. అనిలతనూజు లావు గలఁ డందురు సాత్యకి శౌర్యశాలి నాఁ
జను ద్రుపదుండు సంగరవిశారదభావము పూని యుండు మా
త్స్యునిఁ బటువిక్రమాఢ్యుఁ డని చూతురు పాండవు లింద [1]ఱుండి యొ
క్కనికిఁ గడంగ లేర నినుఁ గావఁగ నే మన నేర్తుఁ బుత్త్రకా 336

సీ. ఈలోక మెల్లఁ బొగడిల్లునుబోలె నై, యున్నది నీవు లే కునికిఁ జేసి
నీవు వేగమ గంటు నెఱసి బాధులఁ బ్రీతిఁ, బొందఁ జేయుట గలవోలె నయ్యె
జిష్ణునికొడుకవు కృష్ణునల్లుండ వీ, వరులచేఁ బడుట సోద్యంబు గాదె
చెలువంపుమేనును జెన్నుమొగంబు నై, యెవ్వఁడు పొడసూపె దింకఁ గుఱ్ఱ

తే. యకట యుత్తర యొప్పెడునది మనంబు, దీని కెంతయు మెత్తన యేను నిన్ను
వేఁడికొనియొక వచ్చి యిప్పాలఁ దివంత, [2]దీపి దళుకొత్తుపలుకులఁ దేర్ప వన్న.

చ. అలఘుతపంబులం బ్రకటయాగములం మునిచోదితవ్రతం
బుల మహనీయదానములఁ బుణ్యచరిత్రములం మహాత్ము లెం
తలు రమణీయమనిత్యపదంబుల కేఁగుదు రంతకంటె ను
జ్జ్వల మగునద్గతిం బడయు వాసవపౌత్త్ర పవిత్రవర్తనా. 338

వ. అని బహుప్రకారంబులం బలవించుచున్నసమయంబునం బాంచాలి యేతెంచి యిరుగేల నుత్తరాసుభద్రలం బొదివి తానును వారును నడలూని పుడమిం బడి వివశతం బొంది వికలాక్రందనంబు సేయుచున్న నన్నారాయణుండును శోకసంతాపితాంతఃకరణుం డగుచు నుచితవచనంబుల నయ్యువిదల నెట్టకేలకు

1. ఱుండి యొక్కనికిఁ గడఁగ లేవ. 2. దీర్పఁ.

నూఱార్చి మగిడి పాండవులపాలికిం జనుదెంచె నప్పుడు ధర్మతనయుం డమ్మాధవ ధనంజయులను భీమసేనునిం గవలను నితరపరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి తాను సభ్యంతరమందిరంబునకు నరిగెఁ గృష్ణుండును జిష్ణుతోన తదీయసదనంబునకుం జని విమలజలంబులం గృతాచమనుం డయి యొక్క వివిక్తప్రదేశంబున దర్భశయ్యగావించి దాని నక్షతగంధపుష్పంబుల నలంకరించి యాయుధంబు లర్పించి చుట్టు నిడి శయ్యాసీనం డుండు మని నియోగించి నీవు నిశాసమయంబునం జేయు దేవపూజ యింతకు మున్న చేయు మని తలంపించిన నతండును బాదప్రక్షాళనంబు నుపస్పర్శనంబును నాచరించి తాను నిత్యంబును నడపు త్ర్యంబకపూజనంబు తెఱంగున మాల్యానులేపనధూపదీపనైవేద్యంబు లా జనార్దనునకు సమర్పించిన నమ్మహాత్ముండు సంభావించి యాప్తు లగుదౌవారిక జనంబుల శస్త్రహస్తులై కొలిచి యుండునట్లుగా సంఘటించి యానవ్యసాచిం జూచి నీవు సుఖనిద్ర సేయు మేము నీకు శుభంబు గోరియుండెదఁ బోయి వచ్చెద నని పలికి దారుకుండు దోడ నరుగుదేర నాత్మగేహంబునకుం బోయె. 339

ఆ. సెజ్జయందు మేను ♦ సేర్చి యర్జునకార్య, చింతఁ బలుక కుండి ♦ కొంతవడికిఁ
బవ్వళించెఁ గురునృ♦పాలక జలశాయి, దారుకుండు గొలిచి ♦ యూరకుండ. 340

వ. ఆసమయంబున నప్పాటివారెల్లను దమయిల్లంబుల నెవ్వగలు నివ్వటిల్లం గన్నుమూయక విన్ననయి యుండి. 341

సీ. అభిమన్యుఁ డీల్గిన ♦ నర్జునుఁ డధికశో,కావేశ మొంది సా♦హసికవృత్తి
నతిదుర్ఘటం బైన ♦ ప్రతిన యిట్టులు వట్టె, నే కౌరవులు దీని ♦ నెట్టు లైనఁ
దప్పింపఁ జూతురు ♦ దర్పంబు వెరవును, గలవారు వారి క♦గ్గలము గలరు
కడుదెప్పరం బైన ♦ కార్యంబు వాటిల్లె, నెమ్మెయి నిది నిర్వ♦హించువాఁడొ
ఆ. యకట దివసములోన ♦ నా సైంధవునిఁ జంప, నబ్బకున్న నతని ♦ కగ్ని సొరఁగ
వలయు నాతఁ డనృత♦వాది గాఁ డీకార్య, మెట్టు లగునొ మనకు ♦ నేదిగతియొ.

వ. అని వెండియు. 343

క. మనచేసినసుకృతంబుల, వినుతఫలము లెల్ల నెల్లి ♦ వివ్వచ్చుఁడు సిం
ధునరేంద్రుఁ జంపునట్లుగ, నొనరి యొదవవలయు నని దృ♦ఢోక్తిఁ బలుకుచున్.

ఆ. అగ్రపుస్తకంబు ♦ లర్చించి చూచుచుఁ, బరమనియతిమై ను♦పశ్రుతులకుఁ
బోవుచును శుభంబు♦ లావహించుటగాంచి, చెలఁగి యొండొరులకుఁ ♦ జెప్పికొనుచు.

క. గురునట్టివారు పదివే,వురు గాచిన నెల్లి సైంధ♦వునిఁ బగలిటిలోఁ
బొరిగొనునట్లుగ నరునకు, వర [1]మిండీ వేల్పులార ♦ వారనికరుణన్. 346

వ. అని ప్రార్థించుచు దైవంబుల కేటికోళ్లు నిరూపించుచు మఱియు బహుప్ర

1. మొనఁగాఁడు.

కారంబులం బలుకుచుండిరి రాత్రి సాలం జనిన మేలుకని దామోదరుండు దారుకు నాలోకించి. 347

—•• శ్రీకృష్ణుఁడు దారుకుతో నర్జునప్రతిజ్ఞావిషయంబు లైనవాక్యంబులు గొన్ని సెప్పుట. ••—

చ. నరుఁ డిటు లాడునే నృపగణంబు వినంగ జయింప వచ్చునే
గురుకురుసేనలం దరణి గ్రుంకకమున్న తలంపఁ జాల దు
స్తర మిది యాతఁ డీప్రతిన దప్పక యుండఁగఁ దీర్చునట్లుగాఁ
బౌరయక యున్న దుర్దశలఁ బొందనె పాయనినిందఁ గుందనే 348

క. కదుఁ గూర్చుఁ గవ్వడికి న,య్యొడలు గలుగ నేను బ్రతికి యుండు నదుఁ గా కె
క్కడిబ్రదుకు నాకు నాతం, డెడలిన నప్పార్థుఁ గాతు నెల్లవిధములన్. 349

క. నాలో సగ మర్జునుఁ డే, నాలమునం దతని కగుట యరుదే యెమ్మె
వ్రాలెదనో రిపు లెట్టులు, గూలెదరో చూడు నాకుఁ గుసుబల మెనరే. 350

తే. ఎల్లి సచరాచరము లగునెల్లభూత,ములును నాదగునేర్పును బలముఁ బాండు
తనయులకునేనుగూర్చుటయును నెఱుంగ,వలయు దారుక యేఁచెవఁగలనిలోన.

క. ఇనుఁ డస్తమింప కుండఁగ, మును సైంధవుఁ జంపువాఁడ ముందొని పరులే
చినఁ జిత్రవధవిహారం,బున నప్పుడు రౌద్రరసముగపాడ వేద్పుఱతున్. 352

ఉ. సైంధవుఁ డొక్కఁ డేల యనిఁ జావక పోవఁగ నేర్తు రెట్లు గ
ర్వాంధుఁడు గౌరవేశ్వరుఁడు నందఱు దమ్ములు నెల్ల మిత్రులుఁ
బంధులుఁ దోడు వచ్చిన నృపాలురుఁ బాండవకీర్తి సర్వది
క్సింధురదంతకాండములఁ జెందఁగఁ జేయుట కేను బూనఁగాన్. 353

వ. అది క్రమంబునం జూచెద వెల్లి నీవు మనయరదంబు పన్ని శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబులను గనకమణిమాలికాలంకృతంబులం జేసి పూన్చి గరుడధ్వజంబు సంఘటించి చక్రగదాప్రముఖాస్త్రశస్త్రంబులు దగుతెఱంగుననునిచి కొని మైమఱువు దొడిగి రమ్ము పాంచజన్యరవం బాకర్ణించినప్పుడ వేగంబ యెయిదికొను మనిన విని దారుకుండు. 354

చ. అలఘువిచార యట్లు తగు నప్పని సేసెద నంత సేయఁగా
వలయునె యెవ్వ రక్కడ నవార్యులు క్రీడికి సారథిత్వము౦
దలకొని నీ వనూనశుభదం బగువర్తన మాచరింప నీ
నిలుపును బార్థుచాలుటయు నేఁడు గదా భువనం బెఱింగెడున్. 355

వ. అని సవినయంబుగాఁ బలికి దనుజమర్దనుతమకంబువాపించె నంతఁ బాంచజన్యరవాభిజ్ఞానంబు సవిశేషంబుగా నతనిచేత వినికొని తత్కాలంబున నాలంబులోనికి నరదంబు గొని వచ్చెద ననియె వెండియు వాసుదేవుండు సూతునితోడ సముచితసల్లాపంబులు సేయుచుండె నంత నట బీభత్సుండు ప్రతిజ్ఞోత్సాహంబు నిర్వహించు తెఱంగు దలంచుచు దామోదరకృతస్థండిలశయనంబున నుండి శోక

నిద్రావివశుండయ్యె నయ్యవసరంబునం గలలోనం గృష్ణుం డతనిపాలికిం బోయిన
నాతండు భక్తిం బ్రత్యుత్థానంబు సేసి తనయున్న సెజ్జ యిచ్చి తొలంగి నిలు
చుండ నమ్మురారి యాసీనుం డై యుండి యతని కి ట్లనియె 356

క. వగపున కెడ యీకుము నీ, వ్వగఁ గుందిన మానవుండు వైరులచేతం
దెగుఁ గాని తనదు కార్యముఁ, దగ నొనరింపంగ లేఁడు తగునే వగవన్. 357

వ. అనిన విని యతం డతని కి ట్లనియె. 358

క. వగ పింక నెన్నఁటికిఁ దెగు, మిగిలి ప్రతిన పూరగింప మే కొని చనునా
మగఁటిమియు లావు మాన్చుట, తగవే గురునకు నతండు [1]దానికిఁ బూనన్.

క. ఇనతనయసహిత మద్దము, సుతుదెంచు జనంబు పెల్లు సైంధవుఁడు బలం
బున కెల్ల వెనుక నునికియు, మనమునఁ [2]దలపోయ వగవు మాను నె నాకున్.

— కృష్ణార్జునులు స్వప్నమునఁ గైలాసంబునకుఁ బోవుట. —

వ అనిన నచ్యుతుం డది యట్టిద కాదె యని పలికి తదీయహితార్థియై యుపాయంబు
విచారించి యుపస్పర్శనం బాచరించి తూర్పు మొగం బై యుండి యవ్విజయు
వీక్షించి శూలపాణికిం బరమసాధనం బైనపాశుపతంబు నీకుం బ్రస్ఫుటపరిజ్ఞానం
బయిన నీవు జయద్రథవధం బవశ్యంబును జేయుదు వమ్మహాస్త్రంబు కలిమి సమం
త్రకముష్టికస్థానకవిజ్ఞానంబుగాఁ గ్రొత్త సేసికొనుట మేలు తదర్థంబుగా నద్దేవు
జిత్తంబున నిలిపి సభక్తికధ్యానంబు సేయు మనవుడుఁ గిరీటియుం గృతాచమనుం
డును భూసనీమానుండు నై పరమేశ్వర స్మరణతత్పరత్వంబున నుండి కృష్ణుం
డును దానును గగనంబున కెగయుటయు నతండు దనవలచేయి పట్టికొని చనుదే
రం దా రిరువురు నుత్తరాభిముఖులై పోవుటయుం గాంచె నవ్విధంబున వారలు
చారణసిద్ధగంధర్వసేవితం బైనపథంబున వివిధవిశేషంబు లాలోకించుచుం బోయి
కైలాసంబు గని యందు సరిత్సరోవరసుందరంబును బుష్పలతాభూషితంబును
రమ్యతరసంతానకాంతంబును నయినకుబేరవిహారస్థానంబు సూచుచుం జనిచని
దాని కతిదూరంబున మహనీయమణిమయం బయి తేజరిల్లు మహామందిరంబు
సొచ్చి యచ్చటఁ బ్రమథగణపరివృతుండును బార్వతీసహితుండును బ్రద్యోతన
సహస్రప్రభావిభాసమానుండును దివ్యోత్తమసేవ్యమానుండును మహాముని
ప్రస్తూయమానుండును నప్సరోజనసంగీతమంగళమహితపురోభాగుండును నై
పేరోలగంబున నుండి శోభిల్లు శంకరు దర్శించి సప్రణవోచ్చారణంబుగా దండ
ప్రణామంబు లాచరించి యున్న నన్నరనారాయణుల దెసం బ్రసాదమందస్మిత
సుందరవిలోకనంబు లొలయ నయ్యిందుధరుండు మధురస్వరంబున ని ట్లనియె.

క. స్వాగతమే మీయిద్దఱ, యాగమనంబునకు హేతు వగు కోర్కి యను
ద్వేగంబున నెఱిఁగింపుఁడు, వేగమ యొనఁగూర్తు నెల్ల విధముల దానిన్. 362

1. దానిక పూనన్. 2. బెట్టంగ వగలు.

వ. అనినం బ్రీతచేతస్కు లగుచు నుత్థితు లై లలాటంబుల నంజలిపుటంబులు ఘటించి నిలిచి వాసుదేవార్జునులు దమచిత్తంబులు భక్తిరసంబున జొత్తిల్లు చుండ. 363

చ. రవిశశివహ్నిలోచన సురప్రతివీరవిమర్దనక్రమా
భువనమయాత్మకా భుజగభూషణ పోషితభక్త సంయమి
స్తవనకథావధానపర దర్పకదర్పహరా నిరస్తసం
భవమరణాదివైకృత యపారగుణాగుణదోషవర్జితా. 364

క. జగములు గలిగింపఁగ నవి, దగువర్తన నొంద నిలుపఁ దఱితో వానిం
దెగఁ జేయ నీవ నేర్పరి, వగుట శ్రుతులు సెప్పు నిర్మలాద్భుతమూర్తీ. 365

క. ప్రకృతి యనఁ బురుషుఁ డనఁగా, వికృతు లనం బరఁగు చున్నవీనికి నెల్లన్
సకలాత్మక నీవిభవము, ప్రకృతి మాధారభూత మై యుండు శివా. 366

క అవ్యక్త మప్రమేయము, సువ్యక్త మనాదిభక్తసుగమ మగమ్యం
బవ్యయము త్రిలోచన నీ,దివ్యమహిమ యాగమోపదేశము రుద్రా. 367

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల నవాఙ్మనసగోచరుం డగునప్పరమేశ్వరుం బ్రస్తుతించి రప్పు డచ్యుతుండు పార్థునిం బాశుపతం బర్థింపు మని కఱపిన నతం డవ్వరంబు వేఁడుటకై విశ్వేశ్వరుం దప్పక చూచి తాను మున్న ముకుందునందు సమర్పించిననిశాసమయపూజాద్రవ్యంబు లగుమాల్యానులేపనంబు లద్దేవుని దివ్యదేహంబునం గాంచి యచ్చెరువంది యమ్మురహరపురహరులయేకత్వంబు మనంబునం గొనియాడి దేవా భవదీయదివ్యాస్త్రంబు దయ సేయు మని విన్నవించుటయు భక్తవత్సలుం డగుశక్తినాథుండు గృష్ణులిరువురను దరహాసంబుతో నవలోకించి. 368

తే. అమృతమయ మగునల్లపద్మాకరమున, నాదుబాణాసనంబు బాణములు నున్న
యవి దృఢవ్రతులార మీ రచటి కరిగి, వానిఁ దెం డిచ్చటికి నని యానతిచ్చె.

వ. అట్లనుగ్రహించినఁ జిత్తానువర్తనతత్పరు లగుతత్పరినరవర్తులు గొండఱు దోడ్తొని పోవం బోయి పరమమును లగునన్నరనారాయణులు త్రినయననిర్దిష్టం బైనయద్దివ్యసరస్సునందు. 370

క. నాలుకలు గ్రోయుచు విష, జ్వాలలు నిగుడంగ నుగ్రసర్పద్వయ మా
భీలాకృతి నుండఁగఁ బి, ట్టాలోకించి జనితాద్భుతాత్మకు లగుచున్. 371

వ. అవ్విధం బద్దివ్యాస్త్రవిలాసంబుగా నెఱింగి పాదప్రక్షాళనోపస్పర్శనంబు లాచరించి యమ్మహోరగంబుల కుపస్థానంబు సేసి వేదవిదు లగునమ్మహాత్ములు శతరుద్రీయంబు జపియించుచు నప్రమేయప్రభావుం డగుభవునిం దమభావంబులలో నిలిపికొని యుండం దదీయానుభావంబునం జేసి యాదందశూకంబులు ముందటి చందంబు విడిచి విల్లును నమ్మును నై యున్నం జూచి యాసవ్యసాచియు శౌరి

యు నత్యాదరంబునం బొదలి వానిం బుచ్చికొని వచ్చి శంభుసన్నిధిం బెట్టుటయు.

తే. నీలలోహితవర్ణుండు నై పొలుచు డొక్క, బ్రహ్మచారి మహాబలప్రభవ్యమూర్తి
హరునిపార్శ్వంబునందుండి యరిగి యాశ, రాసనము పుచ్చికొని శరసమరినమర్చి.

వ. తెగ వాపుటయుం దదీయస్థానకంబును ముష్టిప్రకారంబును నేకాగ్రదృష్టిం గనుంగొను గాండివికి మన్మథమథనుండు మంత్రస్వరూపం బనుగ్రహించిన బరిగ్రహించి. 374

క. పురహరుఁ డనుమతి సేయఁగ, శరము శరాసనము దివ్యసరసిన యిడి య
స్సురుఁడు సనుదెంచి యాశం,కరుముఖకమలంబు తెలివి గాంచి ముదమునన్.

వ. తనకు సరణ్యంబున నయ్యాశానుం డిచ్చినవరంబును దత్కాలసందర్శనప్రకారంబునుం దలంపించిన నెఱింగి యప్పశుపతి యతనిపైఁ గరుణార్ద్రం బగుకటాక్షవీక్షణం బొలయ నది యట్ల కాక దానికి నన్యథాత్వంబు గలదే యనియె నప్పుడప్పాశుపతాస్త్రంబుఁ బ్రస్ఫుటంబుగాఁ బడసినవాఁడై పార్థుండు పులకపటలపరికలితదేహుం డగుచుం దనయుత్సాహం బప్రతిహతం బయ్యె నని మనంబున నిశ్చయించెఁ దదనంతరంబ. 376

తే. భవునిచే సాదరానుజ్ఞ వడసి శౌరి
ఫల్గునులు వలుమాఱుఁ దత్పదయుగంబు
ఫాలములు సోఁకఁ బ్రణమిల్లి బహుళరోమ
హర్షసంభృతగాత్రులై యరుగుదెంచి. 377

వ. నిజశిబిరంబు సొత్తెంచి రివ్విధంబున నర్జునుండు గల గాంచెఁ గృష్ణుండు దారుకుతోడం దగుమాట లాడు చుండఁ దెలతెల వేగె నది యాధనంజయుస్వప్నాంతసమయంబై సంఘటించె నని యిట్లు సంజయుండు సవ్యసాచి[1]వర్తనంబు తెలుంగు ధృతరాష్ట్రున కెఱిఁగించె ననుటయు. 378

క. మునినాథ దేవకీసుతుఁ,డును సంక్రందనతనూజుఁడుం బూనినయా
పని యెమ్మెయిఁ గడతేఱెనొ, విన వలతుం దేటపఱుపవే పరిపాటిన్. 379

వ. అని యడుగుటయును. 380

చ. లలితచతుర్దశాఢ్యకమలప్రసవప్రసరత్సరస్వతీ
విలసనసౌరభోద్గమనివిష్ట మహామహిమాభిరామ కే
వలసుఖతానుభూతిమయవై భవ[2]సార జగజ్జనిస్థితి
ప్రళయవిధానకేళిపరిపాటివిశస్వర నిత్యభాస్వరా. 381

క. హృదయసరసిరుహ[3]మధుపా, స్పదవిహృతివిశేష నిహతపాపా స్మేరా
వదనసముత్థితవేదా, మదవదసురహరణకరణసమంత్రవినోదా. 382

1. యంతర్వర్తనంబు, 2. ధామ. 3. మధురాస్పద.

మాలిని. మునిసముదయహృద్యా ౹ మూలవిద్యానవద్యా
వినమదమృతవృష్టీ ౹ విశ్వలోకైకదృష్టీ
మననసుగమమూర్తీ ౹ మంత్రరూపప్రకీర్తీ
జనమృతిభయగాత్మా ౹ శశ్వదాహ్లాదవర్త్మా. 383

గద్యము ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము. 384

శ్రీ

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరమ్యాత్మాద్రిపరంపు
శ్రీరమణీయత్వసుభగశ్రీదివ్యవిలాసో
దార వనమాలికోరగ
హారపరిష్కారసార హరిహరనాథా. 1

— అర్జునుఁడు నిజస్వప్నవృత్తాంతంబు ధర్మజాదులతోఁ జెప్పుట. —

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

ఆ. పార్థుఁ డిట్లు ప్రతిన పట్టిన నది నిర్వహింపనికిఁ గృష్ణుఁ డతివ్యథమునఁ
బూని రాత్రి యసహ్యపోకలఁ బోవుట, విని విచిత్రవీర్యతనయుఁ డలికి. 3

క. ఇమ్మెయి వేగినఁ బాండవు, లెమ్మెయిఁ గార్యంబు నడపి రెట్లుఁ గింపుము చి
త్తమ్మున గలంగెదు సంజయ, నమ్మితి నస్సురుఁడు గాచెనా మిమ్ము ననిన్. 4

వ. అని యడిగిన నమ్మహీశ్వరునకు సూతసూనుం డిట్లను నట్లు ప్రభాతంబగుటయు

క. వందిజనస్తుతులముల యానందితమాగధసుగీతనాదంబుల ప్ర
స్పందితపాఠకరవములఁ, గ్రందున ధర్మజుఁడు మేలుకనియె నరేంద్రా. 6

వ. ఇట్లు మేలుకని తగు తెఱంగున మజ్జనశాలకుం జని మంత్రపూతంబు లగుజలంబులు సముచితపరిచారికాజనంబు గనకకలధౌతకలశంబులం దేరఁ గృతస్నానుం డయి లఘుధౌతాంబర పరిధానంబును బరిమళబహుళాంగరాగానులేపనంబును సురభికుసుమమాలికాభరణధారణంబును నాచరించి దేవార్చనంబు దీర్చి యగ్నికార్యంబు నిర్వర్తించి [1]కక్ష్యాంతరంబునకు వెడలి విప్రనికరంబులకు ధేనుప్రకరంబులుఁ గాంచనసంచయంబులు వస్త్రవిసరంబులు మణిభూషణపుంజంబులుం జిత్తంబు రంజిల్ల నొసఁగి తదాశీర్వాదంబులు గైకొనుచు నేనుంగుమొగసాల గడచి యాస్థానమండపంబునకు వచ్చి. 7

తే. ఉదయధరణీధరంబుపై నొప్పుదివసనాథు నేనయుచు సింహాసనంబుమీఁదఁ
బొలిచె లీలావతీకరకలితచామరములు వొలయంగ నుచితజనములు గొలువ.

1. కక్ష్యాంతరంబులు గడచి.

వ. కొలువున్నసమయంబున దౌవారికుండు వచ్చి దామోదరుండు వచ్చె నని యెఱిం
గించిన నవ్విభుండు వేగంబ తత్ప్రవేశంబు నడవు మనిన వాఁ డట్ల చేయ నమ్మ
హాత్ముండు ప్రీతి నేతెంచుటయు నుచితాసనవిన్యాసంబున నత్యాదరముఖవికా
సంబున నతనికి సత్కారంబు సేసి గారవించి తదాననం బాలోకించి యి ట్లనియె.

క. జ్ఞానములు దెలివి నొందం,గా నత్యంతంబు సుఖముగా నింద్రియసం
తానంబు ప్రసన్నముగా, నీనిశ శుభవృత్తిఁ గడపితే మధుమథనా. 10

క. అనుటయు హరి ధర్మతనూ,జన కి ట్లనుఁ బ్రీతి నిన్నుఁ జూడఁగ నెవ్వఁకా
జననుత శోభనములు నా, కనూనములు గాదె దీనిఁ గనఁగ నేలా. 11

వ. అని పలికె నట్టియెడ భీమనకులసహదేవులును సాత్యకిద్రౌపదేయఘటోత్కచులు
ను బాంచాలమాత్స్యకేకయులును మఱియుం దగువారు జనుదెంచి సముచితం
బుగాఁ బ్రవేశించి యుధిష్ఠిరునకుం బొడసూపి యతండు నియోగింప నుచితాస
నంబుల నుండిరి సాత్యకియుఁ గృష్ణుండు నిజాసనంబున నునిచికొనియెం దదనంత
రంబ వారలు వినుచుండ నన్నరపతి నారాయణున కి ట్లనియె. 12

ఉ. పంకజనాభ మాపడినపాటులు రాజ్యము గోలుపోకయుం
గింకకు మూలమై కడఁగి గెల్పు కిరీటికి నీఁ దలంచి యా
వంకకు వ్రాలి భక్తజనవత్సలత న్రథచోదకుండవై
తిం కిట మమ్ముఁ గావు మని యేటికిఁ జెప్పఁగ మాటిమాటికిన్. 13

వ. అర్జునుప్రతిన చిత్తంబున నిలుపుము దుఃఖామర్షమహార్ణవమగ్నుల మైన మమ్ముం
దీరంబు సేరుపం దేవర నీవ కావె యనిన విని యచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె.

మ. విను నేఁ డర్జునుఁ డస్మదైన్యముల నుగ్రోగ్రం గూల్చుచుం బ్రేతభూ
తనికాయంబులు మాంసభక్షణము రక్తస్వైరపానంబుఁ జే
సి నలిం గ్రాలఁగఁ గ్రీడ సల్పు నిను మెచ్చించుం దుదిన్ సైంధవుం
దనువానిం దెగటార్చి పేర్చు రిపుదుర్దర్పక్షపణాటోపతన్. 15

వ. గ్రోధశోకజ్వరవిముక్తుండవై శాంతిం బొందు మనునవసరంబున ధనంజయుండు
వచ్చి ధర్మనందనునకు మ్రొక్కి నిలిచినం జూచి యతండు సంతసంబున సముత్థి
తుండై కౌఁగిలించుకొని దీవించి దరస్మితరుచిరాననుండై. 16

క. గెలుపు ధ్రువము నీకును మెయిఁ,దలతల మనుచాయ దోఁచెఁ దద్దైత్యాంతకుఁడుం
దెలిపొంది యున్నవాఁ డని, పలికిన నావిభునితోడఁ బార్థుఁడు నెమ్మిన్. 17

క. దేవరకు నధికభద్రము, యీవసుదేవసుతుకరుణ నే నత్యాశ్చ
ర్యావహముఁ గంటి నది విన,గా వలయును బంధుమిత్రగణసహితముగాన్.

వ. అని పలికి స్వప్నంబున ఫాలలోచనువలనం బరమోత్కర్షంబు వడసిన తెఱం
గేర్పడం జెప్పిన నతండును గొలువువారును విస్మయప్రమోదంబులతో వృషభ

1. నీకగు మెయి,

ధ్వజు నుద్దేశించి నమస్కరించి తదనంతరంబ యన్నరపతిచేత ననుజ్ఞాతు లయి యాసకలయోధులుం బొంగి సంగరసన్నాహంబులు మెఱయ వెడలిరి కృష్ణార్జున సాత్యకులు నతనికి నభివాదనంబులు సేసి సహర్షంబుగా వెలువడి యర్జునావాసంబున కరిగి రందుఁ గృష్ణుండు రథంబు వన్ని జైత్రంబు లగుమంత్రంబులు ప్రయోగించి యుజ్జ్వలంబు సేసిన నది బాలభానుండునుం బోలెఁ దేజోమయం బై వెలుంగుచుండ సమరసన్నద్ధుం డై ధనుర్బాణపాణి యై యర్జునుండు విప్రాశీర్వాదనాదంబులతో నమ్మహనీయస్యందనంబునకుం బ్రదక్షిణంబును బ్రణామంబును జేసి యారోహణం బాచరించి మేరుశిఖరంబునం బొలుచుభాస్కరునిభంగి శోభిల్లెఁ గృష్ణసాత్యకులు నొగలను నతనిపిఱుందను గూర్చున్న నాఫల్గునుండు బుధశుక్రసమేతుం డగుచంద్రుచందంబున నొప్పె నట్లొప్పి వారు పుణ్యపాఠకరవంబులును వందిమాగధధ్వనులును వినుచుం జని రప్పుడు దమకు విజయప్రదంబులుఁ గౌరవులకు విపరీతంబులు నైనగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లనుసంధించి యా సవ్యసాచి సాత్యకితో ని ట్లనియె. 19

— అర్జునుఁడు సాత్యకిని ధర్మరాజురక్షణంబునకు నియోగించుట. —

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు,ననుకూలము లయ్యె గెలుతు । మాహవమున నేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతురక్ష । కరుగుము నీవున్. 20

క. విను సింధురాజవధయును, మనుజాధిపరక్షణంబు । మనకు సరియ కా
వున నే నొకపని నీ వొక,పని మేకొని చేయు టరయఁ । బాడియ కాదే. 21

ఆ. ఏను నిలిచినట్ల । కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్నరేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము । నీవు నాదెస నాకు, హరి గలండు గలఁడె । రయచట నితఁడు

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవలయును బరాక్రమధుర్యుం డగు నాచార్యు ప్రతిన యెఱుంగవే యనుటయు నట్లకాక యని యతండు ధర్మనందను పాలికిం జనియె నజ్జననాథుండు సమరోత్సాహసముజ్జ్వలుం డయి వచ్చి నిజసైన్యము నలంకరించి చిహ్నంబులు మెఱయ నెఱయం బొలిచి నిలిచె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 23

సీ. పుత్త్రశోకానలం । బునుఁ గ్రోధవహ్నియు, మనమున ముప్పిరి । గొనఁగ మృత్యు
భంగి నేతెంచుబీ । భత్సునిఁ గౌరవుల్, సెనకఁ జాలర యేమి । చేటు మూఁడె
నో పురిలో నొక్క । యుమ్మడి నింటింట, నార్తనాదములు పె । క్కయ్యె నెల్ల
రవముల మిగిలి సైం । ధవునింటిదిక్కున, నాక్రందనధ్వను । లతిశయిల్లె

తే. నేను ద్రోణుండు భీష్ముండుఁ । బూని చెప్ప, శౌరిమాటలు మీరాజు । సరకుగొనఁడ
సంధి గానీక కర్ణుండు । సౌబలుండు, దుస్ససేనుండు నందఱఁ ద్రుంచుకొనిరి. 24

ఉ. ఎక్కటి పోరి రుద్రునకు । నేమిటఁ దక్కువ ఫల్గునుండు వాఁ
డొక్కఁడ యయ్యెనే జగము । లొక్కట మ్రింగఁగఁ జాలు కేశవుం

డెక్కినవాఁడు వాఁడె నొకఁ డేల చలం బని యొంత సెప్పినం
దక్కఁడు రాజ్యలోభము మదంబున నాకొఱు కేమి సేయఁడున్. 25

వ. అది యట్లుండె. 26

తే. క్రీడి యమ్మాయ నచ్చినఁ గూడఁ బోతి [1]మొదలు గలఁగంగఁ గౌరవ్యులేమి సేసి
రది యెఱుంగఁగఁ జెప్పవే యనఘ సెత్తి, యయ్యె నేమి దా దుర్ణయమయ్యె నేమి.

వ. అనుటయు నాసూతనందనుం డంబికానందనున కిట్లనియె. 28

సీ. అధిప చెప్పెద వినుము సంతయు నిట్లా, పమున గతజలసేతుబంధనంబు
మాయజూదము మున్ను మాన్పవ పదపడి, సంధి గావింపవ సకలజనులు
వినుచుండఁ డుద్ధర్మనిరతుండు నని యూఱు, దుర మాఱు కేలుఁ దురునరేంద్ర
పాండుఁ డవ్విధమునఁ బాలించె రాజ్యంబు, పాండవులెక్కుడు ప్రజ్ఞ యశము

తే. లాభము భరతాన్వయోల్లాస మొసఁగఁ, జగ నొనర్చిరి వారలు దగునె వారి
తండ్రిపాలైన సిరి వాపఁ దనయుఁడీఁ, జెట్టి దేల నీదుర్నీతి ముట్టవచ్చె.

ఉ. కౌరవు లేమి సేయుదురు గాండివఘోషము పాంచజన్యని
ర్హ్రాదము సహింప దివిజావళికిన్ వశమే వియచ్చరుల్
వేఱుకొనంగ నాధృతకపిధ్వజ మైనరథంబుతోడనుం
బోరిరి పోరుభంగి విను భూవర శోకము దక్కి ధీరతన్. 30

వ. అని పలికి యిట్లనియె నాఁటి పక్షగురుండు సంగరోత్సాహదీప్తుండయి వెడలి శంఖంబు పూరించి సైన్యంబులోనం గలయ మెలంగునప్పుడు మనయోధులాయుధంబు లంకించుచు నొండొరులతోడ బిరుదులు వలుకుచు నిది యేమి యర్జునుండు దడసె గోవిందుండు దడిమికొని రాఁడు భీమసేనుండు [2]గడంగి పాడనూవం డనుచు సింహనాదశంఖరవజ్యాఘోషంబులు సెలంగం బొంగుచున్న సమయంబున నాకుంభసంభవుండు సైంధవుం గనుంగొని నీవును భూరిశ్రవుండును గర్ణుండును శల్యుండును నశ్వత్థామయు వృషసేనుండును గృపాచార్యుండునుం గూడుకొని యుండుండు మనబలంబులలో మేలేటి పదునాలుగువే లేనుంగులను నఱువదివేలు రథంబులను లక్షగుఱ్ఱంబులను బదిలక్షలు పదాతులను గైకొనుండు నాతీర్చువ్యూహారంబునకు యోజనత్రయమాత్రప్రదేశంబునం బిఱిందిదెన బలసి నిలువుండ దైన నిన్ను దేవతలకుం జేఱి చూడరాదు పాండవు లెంతటివారనిన విని యతండు పెద్దయు నూఱడిల్లి యారథికవరులు పరివేష్టింపనరిగె భారద్వాజుండును ద్వాదశగవ్యూతిదీర్ఘంబును బంచగవ్యూతివిస్తృతంబును గా శకటవ్యూహంబు సమకట్టి దానికిఁ బశ్చిమార్ధంబున గర్భవ్యూహంబుగాఁ బద్మవ్యూహంబు వన్నించి తన్మధ్యంబు మొదలుకొని యోలిన సేనాముఖంబు దెసకుం జాలి నిగుడు

1. మొదఁద. ౨. గం. డడంగి.

నట్లుగా సూచీవ్యూహంబు గావించి సూచీముఖంబునం గృతవర్మయు నట
పిఱుందం గాంభోజరాజును మఱియుఁ బిఱుసన నాస్త్ర లైనశతసహస్రయోధుల
ము న్నిడికొని కురురాజును సూచీమూలస్థానంబునఁ బూర్వోక్తప్రకారంబున
నాజయద్రథుండును నిలుచునట్లుగా నొనర్చిన యమ్మహావ్యూహంబు వేడుకం జూచి
ఖేచరులు మెచ్చి రట్టియెడ. 31

క. మొనలోన నిలువ నొల్లక, తనచతురంగములతో సుదగ్రుం డై య
ర్జును నాఁగుదు నే నొకఁడన, యని దుర్మర్షణుఁడు సనియె నార్పులు నిగుడన్.

వ. చని యయ్యోధనంబునకు వేయునేనూఱువిండ్లపట్టిడవ్వున ముందటం బన్ని
దుశ్శాసనవికర్ణులు సింధురాజరక్షణకార్యార్థు లై నిజబలంబులతో నమ్మోయి న
చ్చేరువకుం బోయి సన్నద్ధు లై రి ద్రోణాచార్యుం డశేద్యంబగునాశకటవ్యూహం
బుముఖంబున నిలిచి ధవళవస్త్రంబులు సితోష్ణీషంబును శ్వేతవర్మంబును నరు
ణాశ్వంబులును వేదికాధ్వజంబును వెలయ నుద్దండకోదండుండై దండధరుకై వడిం
బొలిచె నట్లు కుంభసంభవసంరక్షితం బయిన యాసైన్యంబు సాగరగిరిగహన
సహితంబుగా మహి యెల్ల మ్రింగ నవ్వళించు నట్లున్నం గనుంగొని కౌరవులును
గురుపతియును బ్రముదితహృదయు లై రాసమయంబున 33

క. చూపులు మిఱుమిట్లు గొనఁగ, నే పారినవాన రేంద్రునేసకంబున ను
ద్దీపిత మగుపడగ భయద,రూపంబునఁ గ్రాలఁగా నరుఁడు దోఁ తెంచెన్. 34

సీ. అమ్మహావీరున కనతిదూరంబున, బిరుదుమూఁకల నడపించి ద్రుపద
సూతియు నకులునిసుతుఁడు శతానీకుఁ,డును మొగ్గరం బమర్చిన మృదంగ
శంఖభేరీధ్వానసంగమమేదుర,సింహనాదంబులు సెలఁగ నొప్పె
నప్పార్థుఁ డొడ్డరయం బెట్టుకొలఁది న,బ్బలముముందటఁ దేరు నిలిపి యొత్తు

తే. దేవదత్తంబురవముతోఁ దీవ్రపాంచ,జన్యనినదంబు భూరినిస్వనయుతముగ
నిగుడువానరరావంబు నింగి ముట్టె, నపుడు మనసేన బెగ్గల మగ్గలించె. 35

ఆ. మొరపవానపెల్లు గురిసె నుల్కాతతి, డొల్లెఁ బడియెఁ బిడుగు లెల్లకడల
నస్మదీయబలమునందుఁ బదంపడి, యధిప తూర్యనినద మతిశయిల్లె. 36

వ. అయ్యవసరంబున నీయోధు లొండొరులం బిలిచికొని పురికొలిపికొనుచు సింహ
నాదంబులతోడం జెలంగి రంత. 37

క. చెలియలికట్ట సముద్రము, నిలిపిన క్రియ సేన పార్థు నిలిపెద ననుచుం
దల మిగిలి వెడలె మొనకును, బలువిడి దుర్మర్షణుండు పార్థివముఖ్యా. 38

క. కని విజయుఁ డలరి హరి కి,ట్లను నేనికగములతోడ నడరెడుఁ గడఁకన్
మును దుర్మర్షణుఁ డిదె యిం,దు నడపు మరదంబు వీఁడు దొలుముద్దయగున్.

ఆ. అనిన నట్లు చేసె నతఁ డాధనంజయుఁ, డగ్గజేంద్రరాజు నస్త్రసమితి

బొదివెఁ గారుమొగుళ్లు భూధరనికరంబు బహుశరవృష్టిఁ గప్పుభంగి దోఁప. 40

క. ఒక్కఁడ దని కడఁగి రథికు, లెక్కండ్రు నిశాతవిశిఖభీకరాకృతిఁ బే
రుక్కునఁ బొదివిరి యతఁ, డెక్కుడుమగఁ డీలవుఁ జేసెఁ దమయొంటి జనూపెన్.

వ. అప్పుడు. 42

క. పలుతలలు సుఖపీఠానము, వొలిచినక పడి యున్నసమరభూభాగము పె
ల్లలరినతామరకొలనిం, గలఁపించెన్ గాసవదనవిశ్రుతి పులకింపన్. 43

తే. తొడవు లొప్పార నెత్తుటఁ దోఁగి పిక్క
గజము లొక్కట మొదవ పడి ... రము వొలిచె
జంటమెఱుఁగులతో నెఱసంజకెంపు
గదురఁ జెలు వొందు మొగిళులఁ గమియఁబోలె. 44

వ. ఇట్లు గనుపుకొట్టుకవ్వడి సోహటింపక నీసై సికులు సైపుచుఁ గ్రమ్మి వివిధాస్త్ర
శస్త్రంబు లతనిపైఁ గురియు నతండు హస్తిహస్తంబుల నశ్వశరీరంబుల రథిక
సారథిరథావయవంబులఁ బదాతిగాత్రఖండంబులం బ్రధనభూమిం గప్పి నట్టి
యెడ మఱియును. 45

క. పార్థుఁడు [1] వేఁడి పొడువుచుఁ, బార్థునకు నెట నోయి డింకఁ బార్థుఁడ రావే
పార్థుఁడ [2] యిక్కడ నున్నాఁడు, పార్థుని బట్టుఁడని నులివ్రుబహుళింబ బయ్యెన్.

వ. ఇవ్విధంబున సంకులసమరంబుగాఁ బెక్కులట్టిభాడ సమ్మోహారంబువోక పెనంగిన.

సీ. అలిగినగాండీవియమ్ము లొక్కుమ్మడి, మందటిదెసను బిట్టఱిందివలన
పలపట దాపటఁ బెలలు పెక్కువిసిన, తెఱఁగునఁ గవిసినఁ బిఱుగువిల్లుఁ
[illegible]
డొల్లుగుఱ్ఱంబును బ్రెల్లుతేరును గూలు, రథికుండు నొఱగుసారథియు నైన

తే. మరలె దుర్మర్షణుఁడు దోనఁ దెరలె సేన, యువుడు సమ్మెటకోలలఁ దంకుశములఁ
జేటుకోలల వ్రేటులఁ దీఱతాఱ, మదలుపుల వాహనంబులు బెదరి పఱచె. 48

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్లను సూతతనూజుతోడ నప్పుడు నరు మా
ర్కొన నెవ్వఁ డేనిఁ గలిగెనొ, చనిరో యందఱును ద్రోణురజాటకు భీతిన్. 49

ఉ. నావుడు నాతఁ డమ్మనుజనాథున కిట్లను నట్టిచోట దం
తావళిరాజి మున్నుగ సుదాత్తగుణస్వనఘంటికామహా
రావము లుల్లసిల్ల సమరప్రియుఁ బాండవసింహుఁ బాఁకి య
స్త్రావలిఁ గప్పె దీప్తముఖుఁడై యువరాజు మహోద్భుతంబుగన్. 50

వ. ఇట్లు దుశ్శాసనుండు దలపడినం గ్రోధావేశంబునం బెలుచ నవ్వి కవ్వడి దేవదత్తం
బొత్తి గాండీవజ్యానినాదంబు రోదసీకుహరంబున మేదురంబుగాఁ జిత్రంబు లగు

---

1. 'వేఁడి' యనుట 'ఏఁడి'కి మాఱుగా నీకవిప్రయోగంబులఁ జూపబడె. చూడు, ద్రోణ ౧ అశ్వా. 374 వ పద్యము, యతఁడు, వేఁడి డాఁగెనొకో. 2. అ. నిలుపుము తుని మొదఁ, డా.

రథయూథాయాతంబులనుం బటుబాణపాతంబులను నగ్గజంబులు వెగడుపడి పంక
నిమగ్నంబులుం బోలె నిశ్చేష్టితంబులుగాఁ దదారోహకులతలలు డొల్లుచప్పుళ్ళు
మహావాతపతితంబు లగుతాళఫలంబులరవంబు ననుకరింప మఱియును గరవాల
గదాధనుస్సాయకసహితంబు లగుబాహువులు బహువిధమహానాగంబులభంగి
రణభూమి నభిరామఘోరంబుగా ననేకప్రకారక్రూరశరంబులు దాఁకి తునియు
రూపున రుధిరంబు దొరఁగురూపును నొఱలురూపును ద్రుళ్ళి కెడయురూపును
మూఁగురూపును బడి పొరలురూపును నెత్తుక గ్రక్కురూపును జిక్కురూపును
రూపు సెడురూపును నై కరితురగనరనికరంబులు వికలంబులుగా విజృంభించిన
నతనిసంరంభంబు సైరింపంజాలక సబలంబుగా నయ్యువరాజు వాఱిన వెనుకొని
యప్పాండవమధ్యముండు. 51

చ. నిలు నిలు మొందుఁ బోఁగలవు నీ విటు వాఱినఁ జావు దప్పునే
యలవుఁ జలంబుఁ బో విడిచి యానఘ నించుకశంక లేక నీ
పలికినయన్నియుం మఱచి భంగపుఁజప్పుట దెచ్చికొంటి పె
ద్దలు వగఁ బొంద నన్నకును దమ్ములకుం దలవంపుగా నిసీ. 52

వ. అని పలుకుచు నీకొడుకు పెడతలయు వెన్నును బదితూపుల నేపారి యేసిన నతండు
మరలియుం జూడక ద్రోణాచార్యుం జూచుచుం బాఱె బీభత్సుండును సైంధవుని
దెసకు మనసు నిగుడ మన మొనపయి నడచి యగ్రభాగంబున నున్నయగ్గురుం
గనుంగొని యనతిదూరంబున నిలిచి నమస్కరించి కృష్ణుం డనుమతి సేయఁ
జేతులు మొగిచి యిట్లనియె. 53

అర్జునుఁడు ద్రోణుచేత ననుజ్ఞాతుం డై మొగ్గరంబు సొచ్చుట.

ఉ. మేలు దలంపు శోభనము మేకొని చేయుము నాకుఁ బాండుభూ
పాలుని ధర్మనందనుని పంకజనాభునియట్ల కావె మ
త్పాలనవృత్తి కీవు నినుఁ బ్రార్థన సేసి భవత్ప్రసాదలీ
లాలసితుండ నై మొన దగలంకఁగఁ జొచ్చెద భూసురోత్తమా. 54

క. నను నశ్వత్థామను నీ, వనఘా సరికూర్మిఁ బెనిచి తట్లగుటను ద్రో
హిని సైంధవుఁ జంపఁగఁ బూ,నిననాయుచితప్రతిజ్ఞ నెఱపుము కరుణన్. 55

తే. అనుడుఁ బిన్ననవ్వొలయంగ నస్త్రగురుఁడు
నరునిపైఁ జూపు నాటించి నన్ను గెలువ
కెట్లు సైంధవుఁ జేరెదం చేసె రథ్య
ములను హరియును నతఁడు నగ్రమ్ముల మునుంగ. 56

వ. ఇత్తెఱంగున నేయుటయు నని సేయుటకై యమ్మహాత్మునకు విజ్ఞాపనంబుసేసి. 57

క. అనుమతుఁ డై విజయుం డా,తనిమీఁద నిశాతవిశిఖతతి వఱపి రయం
బున నవనారాచము లేసిన నడుమున నఱికె నతఁడు శీఘ్రత మెఱయన్. 58

తే. నడుమ తోడన హరిమేన § నరునియొక్కల
నేయు గురువిల్లు విఱుగంగ § నేయఁ దలఁచె
నక్కిరీటి యాలోన § యతనిమౌర్వి
వికలముగఁ జేసె నాధను§ర్వేదవిదుఁడు. 59

క. రహితగుణచాపుఁ డగుచు న,య్యహితాంతకుఁ బొడిచెఁ గేశ§వాశ్వపతాకా
సహితంబుగ రుచిరస్మిత,మహితుఁ డగుచుఁ నగ్గురుండు § మార్గణవితతిన్. 60

వ. ఇవ్విధంబునం గుంభసంభవుండు విజృంభించిన బీభత్సుం డలిగి సజ్యశరాసనుం ధైర్యాధను రాచార్యుం బటుబాణవిసరవేగంబున నతిక్రమించి కౌరవకులబలంబుల నాక్రమించిన. 61

సీ. కులిశంబు తాఁకునఁ § గూలినకులపర్వ,తంబులక్రియ నిమ్మ § త్తద్విపములు
బలుగాలిఁ దూలిన § జలధరపంక్తుల,చాడ్పున నుద్భట § స్యందనములుఁ
గీలుకాఁ దెమలింపఁ § గెడసినబొమ్మల,క్రైవడి బటుతురంగ § వ్రజంబు
బెడిదంపువజ్రాగ్నిఁ § బడినపేరడవిచం,దంబున బహుళప § దాతిచయము

తే. వికటముగఁ గ్రొల్లనలుగఁ § దవిచ్చి యొక్క, పెట్టకొన ద్రోల్లనిలఁ § జాపకట్టువడియెఁ
జండగాండీవనిర్ముక్త § శాతవివిధ, కాండదారుణప్రహతులఁ § గౌరవేంద్ర. 62

ఆ. అడ్డపడి గురుండు § దొడ్డనారసము వ,క్షంబు [1]దూఱ నేయ § సవ్యసాచి
తూల్లఁబోయి తెలిసి § పెల్లేసె నక్కుంభ,జన్ముమీఁద నిశిత § సాయకములు.

వ. అతండును. 64

క. హరి నైదువిశిఖముల న,న్నరు డెబ్బదిమూఁటఁ గేతనము మూఁటను స
త్వరుఁ డై యేయుచు శితశర,పరంపరలు తద్రథంబుపైఁ బరఁగించెన్. 65

క. కరములు నిగుడంగ నొప్పెడు తఱిఁ బొదువువజ్రదంబు సముత్క్రియ నట్లా
స్ఫురితాస్త్రుఁ బార్థు నత్యు,ద్ధురబాణసమగ్రుఁ డైనద్రోణుఁడు పొదివెన్. 66

వ. పొదివినయగ్గురుప్రాపున భవదీయసైనికులు గొందఱు ఆకృష్ణులఁ జేరి పరాక్రమించుట గుండ్లు దేలి బెండ్లు మునింగిన ట్లయ్యె నిబ్భంగి నక్కిరీటి గుమారుం డయ్యును వృద్ధుం డగుకలశభవుని గడవం జాలక చిక్కువడి యున్నం జూచి విచారించి యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె 67

క. రిత్తదడవు గాకుండఁగ, నిత్తఱి నాచార్యుతోడి § యీ సుడిగి వెసం
జొత్తము శకటవ్యూహము, చిత్తంబున నొండుదలఁపు § సేప్పకు మింకన్. 68

—❀ అర్జునుఁడు ద్రోణాచార్యుల నతిక్రమించి కురుసైన్యంబు సొచ్చుట. ❀—

చ. అనవుడుఁ గ్రీటి నీదుహృదయంబున నెయ్యది దోఁచెఁ గృష్ణ దా
నిన తగఁ జేయువాఁడ నని § నెమ్మిగఁ బల్కినఁ బ్రీతిఁ గుంభజ
న్మునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగ § సముద్ధతి నాతఁడు దేరు వోవ ని

1. వాట.

చ్చిన శరజాలముల్ వరుసఁ § జేయుచుఁ బార్థుఁడు వ్రేవు చుండఁగాన్. 69

వ. కనుంగొని నవ్వుచు భారద్వాజుండు. 70

క. కలవే యెందును నిట్టివి, బలసూదనతనయ పగఱఁ § బరిమార్చక వి
చ్చలవిడిఁ బ్రతిష్ఠితుఁడవుగఁ, దలఁచెదు పోలు నోకో యనుచుఁ § దగిలెఁబిలుచుండన్.

వ. ధనంజయుండును. 72

క. గురుఁడవు గాక పగతుఁడవె, దురమునఁ గుపితుఁ డగుని న్నెదుర్కొనఁగా నొ
క్కరునకు శక్యమె యాపుర,హరున కగుం గాక యనుచు § నరుగుచు నుండెన్

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబున సొచ్చునాసవ్యసాచిచక్రరక్షకులగుపాంచాలకుమారులు యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును దోడన వచ్చి చొచ్చి రప్పుడు కృతవర్మయుం గాంభోజుండును శ్రుతాయువుఁ దమతమయున్నచోట్లన యుండి తల లెత్తి చూచి కపిధ్వజవేదికాకేతనంబులకతంబునఁ గవ్వడివెనుకం గలశభవు రాకయుం గని యుత్సాహంబు విఁగిలి తగులువడ నడ్డపడుటకు నప్పళించుచుండ నప్పు డప్పాండవవీరునిం గేకయ ప్రభద్రక నారాయణగోపాల ప్రభృతులు పొదివి రెవ్వ రెట్లు పొదివినం బ్రతిజ్ఞాతత్పరుం డగుసన్నరుండు సామజంబు సరోవరంబు దఱియం జొచ్చు తెఱంగున నబ్బలప్రకరంబు బడలువడం జేయుచుం బోవం బోవ.

క. కదిసి శరాసనగురుఁ డిరు,వదియేనుశరంబు లేయఁ § బార్థుఁడు వానిం
గుదియించి విశాలాస్య,ప్రదరము లడరింపఁ గుంభభవుఁ డెడఁ ద్రుంచెన్. 75

క. విజయుం డనుశైలముఁ గల,శజధారాధరము గప్పి § శరవృష్టి మహా
ద్విజుఁ డతఁ డేయఁగ గడున,క్కజముగ నుద్యంపసోన § గ్రక్కున మాన్చెన్. 76

ఆ. మఱియు నిరువదేనుమార్గణంబుల నరు
డెబ్బదింటఁ గృష్ణు § నుబ్బి యేసి
గురుఁడు నారసములఁ § గురియంగ నవి యాఁగ
నలవి గామి నతఁడు § నతఁడు నొచ్చి. 77

వ. అమ్మేటివిలుకాని వంచించి కృతవర్మనిసైన్యంబు సొచ్చుటయు నగ్గురుండు నేయునది లేక సేనాముఖరక్షణంబునకుం జనియె నప్పార్థు మార్కొని కృతవర్మ పదియమ్ము లేసిన నక్కిరీటి యొక్కవాల మ్మురమ్మున నాటించి మఱియును నారాచత్రయంబున నొప్పించె నాభోజపతి యన్నరనారాయణులఁ గనుంగొని నవ్వుచు నిరువదేనేసితూపు లేపునం బరంగించిన ధనంజయుండతనిధనువు దునిమి యేకవింశతివిశిఖంబుల నొప్పించిన నొండుకోదండంబు గొని హార్దిక్యుండు బాణపంచకయుగంబు విష్వచ్చువక్షంబున గ్రుచ్చె నవ్వీరుండును దదీయస్తనాంతరంబునఁ దొమ్మిదియంబకంబులు దూర్చె నప్పు డాసవ్యసాచిం జూచి యితండు దవులువడియె నిది గా దని తలంచి దామోదరుండు. 78

క. తడ వయ్యె నితఁడు మన కొ,క్కడిబంధుం డేడ కృపవేగం బాఱుము నా

వుడుఁ గీ లెడపినజాత్రము,వఱువునఁ బడ నేసె నతని ✽ వాసవి యధిపా 79

వ. ఇట్లు భోజపతిం గ్రూరనారాచంబుల మూర్ఛితుం జేసి 80

తే. [1]కడచి కాంభోజసైన్యంబు ✽ గలఁగఁ బెలుచఁ
జొచ్చువివ్వచ్చు వెనుకన ✽ చౌరక యుండ
ముట్టి యాఁగె నాకృతవర్మ ✽ మూర్ఛ దేఱి
వచ్చి రథచక్రరక్షకద్వయముఁ గడిమి. 81

వ. ఇవ్విధంబున నుత్తమౌజుని యుధామన్యునిం జొచ్చి భోజపతి శరచతుష్టయం బును సాయకత్రయంబును దనువులం గీలించిన నయ్యనువున్నకుం బడేసిబాణం బుల నతని నేసి తత్కోదండంబు దుండంబులు సేసిన నతండు. 82

ఉ. వేఱొకవిల్లు పుచ్చుకొని ✽ విండులు రెండును ద్రుంచి మేనులం
దూఱఁగ నేసె బెట్టినపుడుద్దూవుల వారును [2]వానియమ్ములకా
గీఱఁగ నొండువిండ్లు గొని ✽ కిన్క యొలర్పఁగ నేసి రెమ్మెయుం
దీఱక గండి గాంచి నరుఁ డేరిపథంబునఁ బోవ వారికిన్. 83

—✽ అర్జునుఁడు శ్రుతాయుధప్రముఖమహారథికులం జంపుట. ✽—

వ. అట్లు సాచ్చువివ్వచ్చుం జూచి శ్రుతాయుధుం డనురాజు ఉభసంబున నెదిర్చి మార్గణత్రయంబున నేసి వాసుదేవుని పై నప్రతిప్రదరంబులు నిగిడించి, 84

తే. వెడఁదతూపునఁ [3]గేతువు ✽ వ్రేయఁ గ్రీడి, నవతివిశిఖంబు లేయ నక్కన్నరవరుండు
డెబ్బదేనమ్ము లడరింప ✽ నుబ్బివిల్లుద్రుంచి యురమేడుశరములఁ గ్రొంచెనరుఁడు.

క. కోపించి యాతఁ డొండొక,చాపము గొని నవనిశాతసాయకములు బా
హాపరితలముల నురమున, నేపున నాటుటయుఁ బార్థుఁ ✽ డేలన వ్యాకులన్.

ఉ. సారథిఁ గూల్చి యశ్వములఁ ✽ జంపి తదంగములందు నప్రతి
క్రూరశిలీముఖంబు లతిఘోరముగాఁ దొరఁగింపఁ బస్ఫుర
ద్భూరిగదాభిరాముఁ డయి ✽ దుర్దమలీల రథంబు డిగ్గి యా
ధీరగుణోత్తరుం డతనికి తేరిదెసం గవిసెన్ రయంబునన్. 87

వ. ఆరాజు వరుణతనయుం డనియు నగ్గద వరుణువరంబున వచ్చినదని యును వరుణుం డతనికి దాని నిచ్చునప్పుడు దీని ధరించినవాఁడు రిపుల కజయ్యుం డగుఁ బో రొక్కించుకొనినవానిమీఁదం బ్రయోగించిన వానిన మరలి వధియించునని చెప్పె ననియును బెద్దలవలన వినుదుము. 88

ఉ. కాలము ప్రాప్తమైన మదిఁ ✽ గానఁడ యన్నియమంబు మేదినీ
పాలుకుఁ డప్పు డట్లగుటఁ ✽ బంకజనాభుని వైచె నాతఁ డా
భీలగదం దదంసమునఁ ✽ బెట్టిననూతనపుష్పమాలయుం
బోలి వెలింగెఁ గాని యది ✽ భూవర నొంపద యించు కేనియున్. 89

1. కడఁగి. 2. వానియుంగముల్_వానియమ్ములకా. 3. గేతు వేయుమునును గ్రీడి.

వ. ఇట్లు గోవిందునకుఁ గుసుమాభరణం బై పొలిచి యాతఁ డంత. 90

ఆ. అశనికరణి వచ్చి శ్రుతాయుధునిపై, నమ్మహోజ్జ్వలాయుధమ్ము వడినఁ
బార్థుచేత నున్న బాహులు దెగిపడ్డ, యతఁడు కొండ గూలినట్లు కూలె 91

వ. ఇట్లు వరుణతనయుండు పడుటం గనుంగొని. 92

క. అచ్చటిబలములుఁ బ్రభువులు, నచ్చెరువును భయము మనములం దడరంగా
విచ్చిన నట చనియెను, వివ్వచ్చునిఁ గాంభోజవిభుఁడు వడి మార్కొనియెన్.

వ. ఇట్లు మార్కొనుటయును. 94

సీ. అర్జును డతని నేకశరమ్ముల నేసినఁ, బదిబాణముశరములఁ బార్థుఁ గృష్ణు
విశిఖత్రయమున నక్కపిధ్వజుఁ డేము నాతని, విజయుఁ డస్త్రద్వయమునవిహతుఁ జేయ
బాణముల్ మూఁటను బటుశక్తిఁ గ్రీడి నొప్పించి కాంభోజుండు పేర్చి మార్చె
నరుఁ డల్గి వెసఁ బదునాలుగుబాణాలఁ, సూతాశ్వకోదండకేతనములఁ

తే. గూల్చి దొడ్డనారసమునఁ గుండె గాయ
వగుల బెట్టుటయు నతఁడు ప్రజ్వలన
భూరిరయమునఁ గూలుమహీరుహంబు
తెఱఁగు దోఁప సుదక్షిణుఁ డోలి గెడసె. 95

వ. ఇట్లు కాంభోజపతి పడుటయు శూరసేనశిబివసాతిప్రముఖానేకదేశంబులబలంబు లబ్బలమర్దనుం డనుం జుట్టు ముట్టిన నతండు దళముల వాలంపగముల నాలుగువేల రథంబుల రూపుమాపినం గనుకని దెరలినం గని శ్రుతాయువు నయుతాయువును గాండీవి రెండుగెలంకుల నాయుసహస్రంబులు నిగిడించుచుం గవిసి రప్పుడు శ్రుతాయువుచేతితోమరంబున నొచ్చినవివ్వచ్చుం బిడుగువడినవానిం గొలఁదిఁ జూచిన తెఱంగున నయుతాయువు నాలోనన శూలంబు వైచి సోలం జేసిన విషాదంబున గరుడధ్వజుండు సొగయ నాకపిధ్వజుండు నిజధ్వజదండంబూఁకొని యూఁతగొనిన నక్కురుసైన్యంబున సింహనాదంబులుం దూర్యనినదంబులుం జెలంగె నంత శౌరి ప్రబోధింపం దెలిసి ధనంజయుం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నది వివిధాయుధాకారంబునం గవిసి యయ్యిరువురహస్తము లకశకలంబులు ధరం దొరంగించి తదనుచరులం బంచశతరథికవీరయోధుల వధియించి చూపఱకు విస్మయం బాపాదింప నిలింపపతిసుతుం డుదగ్రిముం గొనిపోవుటయు నయ్యిద్దఱకొడుకులు నియుతాయువు దీర్ఘాయువును [1]శోకవేగంబున నరవాయి గొనక పయింబడిన నుద్దవిడిఁ గవ్వడి వారలం దుంపుటయుం [2]గూడ ననిచి మహార్ణవంబు గలంచుమందరంబు చందంబున నీబలంబులం దిరుగుడువడం జేయుచు నురవడించుసమయంబున. 96

ఆ. కురునరేశ్వరుండు పురికొల్పఁ బ్రాచ్యక, ళింగదాక్షిణాత్యు లంగబలము

1. పితృమరణశోకవ్యాకులవేగంబున. 2. గూడ సూతరథ్యంబులతోడ నని.

మ్లేచ్ఛతతియు బెరయ న్మెయికొని తాఁకెఁ, ¹జఘుటాపద్ధిఁ గాఁరుకొనుచు.
వ. అట్టియెడ గాండీవముక్తమార్గణవర్గంబు వేగంబున. 98
క. చేతులుఁ దొడవులు శిరో,జాతములుఁ గంధరములును జడిఁ దొరఁగ ధరి
త్రీతలమున నంకుశబహు,హేతికలనహితములు మ్యహానకముల్భ్యా. 99
తే. ఇవ్విధంబున నుఱుమాడ నీడఁబోక
యువనపారదశకబర్బరాను లైన
మ్లేచ్ఛబలములు ధైర్యంబు మిక్కుటముగఁ
జూడివి పోరెను గ్రీడి యద్భుతము నొంద. 100
క. తుంగమునువుఁ జొచ్చినమా,తంగమునకు మిగిలి యుకవి దరికొనుకార్చి
చ్చుం గడచి యుబ్బలంబుల, భంగించె నతండు ఘోర బహువిధగతులన్. 101
వ. ఇట్లు నారాయణమారుతప్రేరితం బగునరజ్వలనంబు శరజ్వాలాజాలంబున భవ
త్సైనాకాననంబు రూపుమాపె నప్పుడు. 102
తే. అర్జునుం డనుపర్జన్యస్ఫురద్రవృష్టిఁ, బల్లమును మిత్తు నని యేఱుపఱుపరాక
యుండ నెత్తురు వెల్లు లొప్పడొండ పెరిఁగె, నుబ్బి భూతవేతాళంబులోలలాడ.
వ. ఇమ్మెయి నమ్మహావిక్రమంబున నతిక్రమించి కడంగుకవ్వడి నంబష్ఠపతి యుగుశ్రు
తాయువు మార్కొని నొగనొగం దాఁకి నరదంబు వఱవ్రుటయు. 104
చ. అతనిశరాసనంబును హయంబులఁ ద్రుంచిన నాశ్రుతాయు వు
ద్యతగద నొప్పఁ బట్టి దనుజాంతకు వ్రేసె నరుండు దద్గదా
హతి యొనరించె నొంచుగద నాతనిపై వెండియు విక్రమించినన్
శతమఖసూతి యాతనిభుజంబులుఁ గంఠముఁ ద్రుంచె వ్రేల్మిడిన్. 105
వ. ఇత్తెఱంగున ద్రోణాచార్యుం గడచి కృతవర్మని బెట్టువఱిచి శ్రుతాయుధునిం
గూల్చి కాంభోజపతిం బడవైచి శ్రుతాయుఃప్రభృతుల నులిపి తత్తిమి భవదీయ
సైన్యంబు సొచ్చి బహువిధయోధప్రాణంబుల బాణనాళంబులం బీల్చికొనుచుం
బెలుచ నడురుఘల్లనుం గనుంగొని నిక్కొడుకు దేరు దోలుకొని యొంటిమై న
క్కుంభసంభవుకడకుం జని కటకటంబడుచు నతని కిట్లనియె. 106

—•• దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱి యాడుట. ••—

చ. నిను నవలీల దాఁటి ప్రజ నేలకుఁ గోలకుఁ దెచ్చి చున్నయ
ర్జునుఁ దల యెత్తియైన నటు సూడవు పాండవపక్షపాతి ని
మన మటు గాన యెప్పుడును మా దెసఁ గప్పయొలుంగుఁ బామవై
యునికి యెఱుఁగ వచ్చె ²నటు లూఱటగా వర మిచ్చినాఁడవో. 107
క. నిను నమ్మి యొంటుపలనికిఁ, జనక జయద్రథుఁడు నిలిచె సైన్యములో నా
తనిఁ జంపెడుఁ దేనియు వ్రాసినక త్రివి గాక యూన్యసివె యూహింపన్. 108

---

1. గారుకొనఁగ. 2. నెటు లూఱట.

వ. అని పలికి కార్యావధానంబునుం జేసి తనరాజనం బసంచుకొని యుండెను. 109

తే. సైంధవున కడ్డ మున్న రాజన్యవ్రజంబు, పార్థురాకకు వెలవెలఁ బాఱఁజొచ్చె
నార్తిఁ బలుకు నామాటలఁ గలుగ కకట, చావకుండంగ నాతనిఁ గావవయ్య.

వ. అనిన విని యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 111

క. నీమాటకు మాయశ్వత్థామవచనములకు నేఁ బ్రదరుఁడనె విను మా
దామోదరు మతి ముంగలి, యా హూతవేగఘోటకస్ఫురణ మొయిన్. 112

క. చనునప్డు దతనియమ్ములు, వెనుకఁ బ్రబలం [1]దాఁకుచుండు ద్విన్వాష్పుని నేఁ
జననీక యాఁగువాఁడనె, కనికని యిటు లేల పలుకఁ గౌరవనాథా. 113

వ. అది యట్లుండె నొక్కహితంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము సేనాముఖంబు విడిచి యే నర్జును వెనుకం బోయినం బాండవబలంబు లూరలం దోఁతెంచు మన యొద్దం గలంగిన సైన్యంబుం గాచు టరిది యట్లుంగాక రాజమధ్యంబున ధర్మరాజుం బట్టెద నని యూఁకొనినాకు నప్పని యేమఱం దగునే యుతనిన వేచి నిలిచెద విశేషించి వృద్ధ నగుటం జేసి శీఘ్రయానం బశక్యం బయి యుండు గాండీవియు నీవును దుల్యవయోవర్తనులరు శంక లేక వానితోఁ విరోధంబు గొన్నవాఁడవు తగుసహాయులం గూర్చికొని యుద్ధపడుము చయ్యనం జను మని పలికిన నతండు.

చ. నినుఁ గృతవర్మ [2]గెల్చె యువసీపవరప్రకరంబు నోర్చె పే
ర్చిననరు సేన కాదు సురసేనయు నింద్రుఁడు నైనఁ దాఁక నే
ర్చునె యది కార్యతంత్రముగఁ జూచితయేని భవన్నియోగముం
గొనకొని చేసెదన్ యశముఁ గోల్పడకుండఁగఁ జూడు మెమ్మెయిన్. 115

వ. అనుటయు నగ్గురుం డక్కురుపతిఁ గనుంగొని నీవు నిక్కంబ పలికితి కిరీటి యట్టివాఁడ నేఁడొక్క యద్భుతంబు సూపెద నిక్కవచధారణంబుచేత రక్షితుండవై యుతనిం దలపడుము కృష్ణునిను సముస్త్రజనంబులు వెఱఁగుపడం దదీయశరంబులు నీతనువు దాఁకకుండఁ గలయవి యని చెప్పి యొక్కపసిండికత్తళంబునం దాశక్తి యావహించి యిచ్చినం బుచ్చుకొని ప్రీతుం డగుచు నియతాత్ముం డై దానిం దొడుగునప్డు డాచార్యుం డిది తొల్లి దేవసంరక్షణార్థంబుగా నజుండు దేవేంద్రున కిచ్చె నది యుతం డంగిరసునకు నంగిరసుండు బృహస్పతికి బృహస్పతి యగ్నివైశ్యునకు నగ్నివైశ్యుండు నాకును దీని నొసంగి రని యెఱింగించి సమంత్రకంబుగాఁ [3]దొడిగి నానావిధవాక్యంబుల దీవన లిచ్చి పొమ్మని యనుజ్ఞ సేసిన నమ్మహీపతి యుబ్బి యనదంబు సత్వరంబు సేసి యనేకరథకరితురగనరనికరంబులు దన్నుం బరివేష్టింప వివిధతూర్యనినాదంబులు నింగిముట్ట విజ్వప్పు వెనుకొనియె నట్టియెడ నిక్కడ. 116

1. దాఁకుచుండ. 2. గెల్చెను నతనెఁ పతిప్రకరంబు_ నేదినయుత నేతృప్రకరంబు_లీలనోర్చిన.
3. దొడివి_దొడిపి.

చ. సరభసవృత్తిఁ బాండుసుతసైన్యము లొక్కట నేచి పంగరుం
దిర మయి నీబలంబులు సముదీర్ణత నూఁపిన హాహవీనము
ధురయుగనాభిఘట్టనము గ్రాలె గజేంద్ర ముష్టి సం
గర మతిఘోరమయ్యె నొకకాలము నచ్చెరు నూఁద నయ్యెడన్. 117

వ. అయ్యవసరంబున. 118

ఆ. నడుమ భానుఁ బాల్కునభము గనుంగొని, దాని మిగులుబుద్ధి ధరణి భాను
యోగముఁ దాల్చెననఁగ నొప్పిరి తీవ్రతేజమున గురుఁడు ద్రుపదసంభవుండు.

వ. ఇట్లు ద్రోణధృష్టద్యుమ్నులు మెఱసి పోరి రప్పుడు పాంచాలవరుండు గురునిశర
వర్షంబులు వారించుచు మిగిలి మనవాహినిపై నుఱరి నేల నెత్తుటం దోఁగిన
నతనికోల్తలకుంగాక యొదిఁగి యుచ్చటి ప్రజ పోరాఁడుగుంపు లయ్యె నప్పుడు
ద్రోణుండు గినిసినం బాంచాలకేకయసృంజయబలంబులు గలంగంబడిన మగుడ
నస్మత్సైన్యంబు పురికొనుటయు ధర్మసూనుండు సహోదరాదియోధవీరసహితంబుగా
నురవడించినం గని వికర్ణవివింశతిచిత్రసేనులు భీమసేనుని బాహ్లికుండు ద్రౌప
దేయులను దుశ్శాసనుండు సాత్యకిని శకుని నకులసహదేవులను సోమదత్తుండు
శిఖండిని నలంబుసుండు ఘటోత్కచునిం దలపడిరి శల్యుండు సింధురాజుకడ
నుండియు నగ్గలిక నమ్మొగ్గరంబు మొగంబునకుం జనుచు మరలు చునికిం జేసి
తత్కాలసన్నిహితుం డయిన యుధిష్ఠిరుం డాఁకె నివ్విధంబునం దార్కొనినయ
ద్వారలు నానాప్రకారదారుణవిచిత్రసంగరంబులు సేసి పల్లవితాశోకపుష్పిత
కింశుకవనంబులం బోలి పొలిచి రాసమయంబున మన్నసేనుండు శైనేయుని
మూర్ఛితుం జేసిన నాలోనన తెలిసి యతండు ప్రచండభంగిం బెనంగెఁ గవల
యమ్ముల కోహటించి గాంధారరాజు ద్రోణుదెసకుం జాఱె నట్టియెడ. 120

క. మనమూఁక యొదిఁగి గుంపులు, గొని యొప్పటియట్లయుగుఁడు గురుఁ డతిరభసం
బున ధృష్టద్యుమ్నుని భీ, ముని ధర్మజుఁ బొదివి యుగ్రముగ నేసె నృపా. 121

వ. అయ్యవసరంబున. 122

క. ఉభయబలంబులుఁ బురికొని, యిభతురగస్యందనంబు లిలఁ బ్రోవులుగా
నభయాశ్చర్యాత్మకులై, నభశ్చరులు వొగడ నీసునఁ బోరాడెన్. 123

—•• ధృష్టద్యుమ్నద్రోణాచార్యులయుద్ధము. ••—

వ. అట్టిసంకులసమరంబున సుస్థిరోత్సాహుండై నిజపూర్వాహం బభేద్యం బగునట్లుగా
గుంభదవష్టంభంబునం బేర్చి కుంభసంభవుండు ధృష్టద్యుమ్ను మిగిలి పాండవ
సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించుచున్న నప్పాంచాలకులప్రదీపకుండు గోపోద్దీపితుం
డయి పారావతవర్ణంబు లగుతనరథ్యంబుల నగ్గురునరుణాశ్వంబులం బెరయ
నరదంబు వఱపించి పలుకయు వాలునుం గొని సాహసికత్వంబున నతని తేరికడ
నొగఁ ద్రొక్కి యెక్కి కాఁడివయిం జిత్రగతులు మెఱసి తఱచై తొరఁగుతదీయ

శరంబులు నిజశరీరంబుఁ జోఁకనీక కుండెడునాలోఁ జే యార్చ రాకుండియుఁ
దమకంబునం గృపాణంబు విసరినం దద్రథతురంగంబులయంగంబులు వెసవెస
తాఁకుకొలఁది నయ్యాచార్యుండు రయంబున. 124

తే. అలుఁగు చెక్కులుగాఁ జేసి హారుల సూతుఁ
దునిమి సిడమును బలకయుఁ ద్రుంచివైచి
మేను లక్షించి కులిశంబుఁ బోనిదొడ్డ
నారసం బేయ సాత్యకి నడుమ నఱకె 125

వ. ఇట్లు శినిపుంగవుండు సింగంబు వాఁడిమినకురంగంబుఁ గాచుచందంబున ధృష్ట
ద్యుమ్ను రక్షించి తొలంగం గొనిపోవు ననిన విని యాంబికేయుండు సంజ
యున కి ట్లనియె. 126

క. పులివ తికండఁ గొనుగతి, నలవునఁ బాంచాలతనయు నయ్యోధునకుం
దొలఁగించినసాత్యకిపై, నలుక వొడమ కుండు నెట్లు నాచార్యునకున్. 127

వ. అనుటయు నమ్మానవపతికి సూతసూనుం డి ట్లను నట్లు సేసినం గినిసి గురుండు
తెక్కలు గలపెనుఁబాముక్రై వడి సాత్యకిపైఁ గవియుటయు నతండు నిజసారథి
నాలోకించి యివ్విప్రుండు ధర్మతనయభయంకరుం డితని మార్కొన వలయు
నని పలికి తేరు సమ్ముఖంబు సేయించె నిత్తెఱంగున. 128

క. తలపడి చాపరుచులు మెఱుఁ, గులగములుగ గుణనితాంతఘోషంబులు గ
ర్జలుగా నారథికోత్తమ, జలదయుగము మెఱసి సాంద్రశరవర్షములన్. 129

వ. అంతకంతకుం గడిసి భల్లంబుల నే ట్లాడం దొడంగిన. 130

చ. గొడగులఁ గేతనంబులును గూలెఁ దనూద్గతరక్తధార లొ
ల్కెడుగజదానతోయములలీల వహించె బలద్వయంబు న
ప్పుడు వెఱఁ గందె నచ్చెరువుఁ బొందె వియచ్చరకోటి యిట్లు పో
రెడునెడ ద్రోణువిల్లు వెస రెండుగ సాత్యకి ద్రుంచెఁ ద్రుంచినన్. 131

క. గురుఁ డొండొకవిల్లెత్తిన, సరభసముగ నదియుఁ దునిమె సాత్యకి మఱియుం
ద్వరితముగ నెక్కు వెట్టఁగ, శరాసనము లెన్నియేనిఁ జక్కడిచె వడిన్. 132

వ. అట్టియెడ నాచార్యుం డాత్మగతంబున. 133

తే. రామునందును గార్తవీర్యక్షితీశు,నందు నరునందు భీష్మునియందుఁ దక్కఁ
గలుగునే యొండునీయస్త్రబలము వీని, యూహవిక్రమ మద్భుతం బయ్యెఁ జూడ.

వ. అని యగ్గించెఁ జారణసిద్ధసాధ్యులు సంకీర్తనంబులు సేసిరి వెండియు నొండుకోదం
డంబుగొని యగ్గురుండు దొరంగించినశరంబులు శైనేయుండు దుత్తుమురు సేసిన.

క. ఏవీరున కైనను నిది, భావారూఢంబు గానిపని యే యనుచున్
మీవా రెల్లను బెలుచం, గైవారము సేసి రతనిఁ గౌరవనాథా. 136

వ. అప్పలుకులు సహింపక. 137

శా. ఆగ్నేయాస్త్రము ద్రోణుఁ డేసిన సముద్యజ్జ్వాలికాభీలికా
దిగ్దగ్ధం బయ్యె నభంబు వారుణశరావిర్భావనుం జేసెఁ గ్రో
ధాగ్నిస్ఫూర్తి వెలుంగ నాతనివరుం డబ్బాణముల్ వ్రాసని
ర్విఘ్నవ్యూహచరంబులై తొడరి పోరం జొచ్చె నొండొంటితోన్. 138

క. ఘోరంబు గాఁగ హాహా,కారము సెలఁగంగ బలయుగంబును దయ్యం
బోరి పెడఁబాసి శాంతము, లై రెండును నిలిచె నస్త్రహోత్రము లధిపా. 139

వ. ఆసమయంబున ధర్మజభీమనకులసహదేవులు కైకేయపుత్రకు బాసట యై తఱిమిన ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖరథికవరులుం దలకడచి భారద్వాజుం డాఁకఁటయు దుశ్శాసనుండును నిల్చికొని మనదిక్కు రాజకుమారవర్గంబు వారలతోఁ దలపడిన నుభయబలంబులుం బురికొని యోహాహరిసాహారిం బెనంగు చుండె నప్పు డక్కడ. 140

క. నరుఁడు దన తేరు వోయెడు, తెరువున నైనంత సేనఁ దివ్యాస్త్రములన్
ఘోరఁ గూల్పంగ నయ్యెడ న,య్యరదముఁ గృష్ణుండు వడువుగఁ బఱపుచు నుండెన్.

వ. ఇవ్విధంబున రౌద్రరసంబు దలకొత్త దర్పంబున సైంధవుం డున్నదిక్కునకుం బోవం బోవ. 142

విందానువిందు లర్జునుచేత మృతిఁ బొందుట.

క. విందానువిందు లేక,స్యందనగతు లై కడంగి సైన్యంబులుఁ దా
రుం దెప్పదెరల నాసం,క్రందననందనునిమీఁదఁ గవిసిరి గడిమిన్. 143

వ. ఇట్లవంతీశ్వరు లురవడించి. 144

చ. హరులపయిన్ మురారిపయి నాతనిమేనను బాణవర్షముల్
గురిసి రతండు వారి నతిఘోరశరంబుల నొంప ధీరతం
దెరలక వారుఁ దద్రథముఁ దేల్చిరి తూపులవెల్లి నల్గియ
య్యురుపురవిందులుం దునిమి యేపున నూఁకలపెల్లగించుచున్. 145

క. తోడన కడువేగంబునఁ, గ్రీడి తురంగముల సూతుఁ గేతనమును మ
న్నాశించ[1] విందునితల యిలపై డొల్లఁగ నేసెఁ దీవ్రభల్లప్రహతిన్. 146

వ. ఇట్లు దల దునుముటయు బలుగాలిం[2]గూలు లతరువుపోలికిం బడినయగ్రజు నాలోకించి యనువిందుం డలుకయు నుమ్మలికంబు నుల్లంబునం బెనఁగొనఁ గద గొని సంరంభంబున. 147

చ. అరదము డిగ్గి తీవ్రగమనాతిశయంబునఁ గిట్టి బాహువి
స్ఫురణ దలిర్ప దానవనిషూదనుఫాలము వ్రేసి మూర్ఛ ను
ద్ధురరభసం బెలర్ప గదఁ ద్రుంచి పదంబులు బాహుశాఖలున్
శిరమును ద్రుంచి వాని బలిఁ జేసె ధనంజయుఁ డాజిభూమికిన్. 148

ఆ. దొరలు వడిన సేనఁ దూలక యుబ్బిరుఁ, జుట్టుముట్టుటయును బెట్టుగవియ

1. నున్నంత సేన. 2. దూలుతరువు.

కాలుచిచ్చు దలపోయఁగ[1] గాసిల నీఱుగఁ, జేయుపగిదిఁ దోఁపఁ । జేసె నతఁడు.

వ. ఇవ్విధంబున. 150

సీ. అచ్చోటు గదలి విశ్వప్రచ్ఛుండు సనఁజన, నతనిమైవాఁడును । హయచయంబు
దప్పిఁదము నతనికి । నప్పుడు సైంధవుఁ, డున్నెడ దూర మై । యుండుటయును
గని సంతసము నొంది । కౌరవయోధులు, సింహనాదంబులు । సేసి తఱుము
సారథికోత్తముం । డచ్యుతుఁ జూచి రథ్యాశ్వముల మేనుల । నలుఁగు లుండ

తే. నురవడింపవు విరిఁ । ననకు గొనక
వీని నిప్పుడ యమ్ములు । విడిచి తడవు
మనుడుఁ నతఁ డిది వోలున । యనుఁడు దేవ
డిగ్గి సారించెఁ గ్రీడి గాండీవగుణంబు 151

చ. ఎడ గని యుబ్బలంబు గదు । నేత్తెఱఁ గిట్టి మహాస్త్రశస్త్రము
ల్గడువడిఁ గుప్పఁగూరగఁ జక్రలంబునఁ బైఁ దొరఁగింప నేచి క
వ్వడి వివిధోజ్జ్వలాస్త్రముల । నాని వెసన్ మడిఁచి తాఁకు పె
ల్లడరఁగఁ జేసె మింటికలయంత శుభ: [2]జట్టులు గట్టుమంటలన్. 152

వ. ఇత్తెఱంగున. 153

క. లావును వెరవును మెఱయఁగ, నీవిరులు పాండుపుత్త్రుని బొదివినచో
నావీరునియక్కజ మగు,లావు వెరవుఁ గరతలామలక మై తోఁచెన్. 154

వ. అట్టియెడఁ జతురంగంబులు. 155

క. నొచ్చినఁ జచ్చినఁ దెరలిన, విచ్చిన నయ్యెడ నూచి । విసువక పైపైఁ
జొచ్చినఁ గడుఁ గ్రిక్కిఱిసిన, నచ్చట మనసేనలోన । నార్పులు వెసలెన్. 156

వ. అఫల్గునుండు పాదచారి యై యునికిం దేఁకువ సెడియును గెలుపున కాసపడి యును నిట్లు గ్రమ్మిన కౌరవసైన్యంబు పొంగినసముద్రంబుపోలిక యగుటకుం దగినతరంగంబులచందంబున నిగుడుశరపరంపరలవలనను ఘోషంబు చాడ్పునం జెలంగుతూర్యనాదంబులవలనను వివిధసత్త్వంబులవిధంబున నుల్లసిల్లుమాతంగతురంగసుభటస్యందనసందోహంబులవలనను జలియింపక చెలియలికట్టయుం బోలె నవి నిలువరించి యవ్విక్రమకుతూహలి విజృంభించిన. 157

సీ. పటుభల్లనికరంబు । పరఁగినఁ బఱియ లై, యుఱవఱ లయ్యెడుస్యందనములును
నానార్ధచంద్రబాణవ్రాత మడరినఁ, దునియ లై మేదినిఁ । దొరఁగుకరులు
శాతనారాచపుంజంబులు నిగిడినఁ, గుములై కూలెడుఘోటకములు
వివిధాస్త్రతతులు వర్షించినఁ గండ లై వడఁ, దఱిగిన ఖ్లుంఠితపదాతిచయము

తే. నగుచు బీభత్సరౌద్ర[3]మయహాద్భుతములు

---

1. గాన నీఱుగఁ జేయుపగిదిఁ దోఁపఁ జేసె ♦ నిగిడె నతఁడు. 2. జట్టలు-జావలు _ గట్టమంటలన్. 3. భయానకములు.

మూర్తిమంతంబులుగ మనసు మొనలు రక్త
మాంసమేదోస్థిమస్తిష్కమయతఁ జూడ
ఘోరరూపంబులై [1]పరిక్షోభ మొందె. 158

వ. ఇవ్విధంబునఁ గురుసేనం గనుఁగొని నవ్వుచున్న కవ్వడిం గనుంగొని కమల
నాభుం డను. 159

క. పెటిలితి నలుఁగులు మేనులు, నెఱిఁ బడ నెల్లెడలఁ గలయ నివిరితి హారులి
త్తఱి నీళులు ద్రావక తెప్పిఱ వెట్లోకొ శత్రుసైన్యభీకరమూర్తీ. 160

క. వెన్న మనుఁగఁ దివియఁగ లేఁ, కన్నను ద్రావఁ దగునీళు లాదవినహయముల్
నిన్ను గెలిపించు నవవృషుఁ, గన్నుల నగి యజ్ఞునంకఁ గల వివె యనుచున్.

మ. ధర దివ్యాస్త్రమహతిం బగిల్చి కొల నుత్పాదించి వేడ్కానికి
స్సరజాలంబుల రెల్లు గట్టు మనసైన్యంబుల్ వెఱం బొందె న
చ్చెరు వందెఁ సురసంఘముల్ హరి నుతింగాంచెం బొంగి యుప్పొస్థ భూ
వర మున్నిట్టివి సూడరుఁ విసరు నెవ్వారుం ద్రిలోకంబులన్. 162

తే. హర్ష మందస్మితముతోడ నమ్మురారి
యవుడ హయముల మొయి వెట్టునట్లు సేసి
[2]తటిమి నీళులు ద్రావించి తడవి మగుడఁ
దెచ్చె మనయోధు లెల్లను బిచ్చలింప. 163

వ. ఇట్లు సేద దేర్చి. 164

క. మును దివ్యాస్త్రబలంబున, జనియించిననీరితోన సంభూతంబై
రొయునరినఖాణము మేపెన్, [3]దనివ్వ నసం దురగములకు దర్ప మెలర్పన్. 165

వ. మేపి కట్టాయితం బయి మనమూఁకలనడుమం బఱంతులపిండులోనం గ్రాలెడు
విలాసియుంబోలె విలసిల్లుచు నమ్మహానీయరథ్యంబులం బూన్చినఁ బాండవ
మధ్యముం డారథం బల్లన మొక్కనాలిడవున దుర్యోధనుం డనతిదూరవర్తియై
వారలం గని వేగంబున వచ్చుచుండె వార లక్కడఁ జూడ రయ్యవసరంబున
నచ్చటిభూవల్లభు లెల్ల వెల్లనైన మొగంబులతోడ వెఱఁ గంది డెందంబులు
గుందుచుండం దమలో నిట్లనిరి. 166

మ. చతురంగంబులఁ ద్రొక్కిపెట్ట వివిధాస్త్రజ్వాలలం గప్పఁగా
నతివేగంబున [4]మ్రింగెఁ గ్రోలె ఘనమార్గయుక్ రూ పడంగించె నా
నితఁ డన్నింటిని రిత్త పుచ్చుచు మదం బేపార నిర్మూ రణ
క్షితియుం బీనుఁగుఁ పెంటఁ జేసెఁ జెనయం జిట్టాడఁగా శక్యమే. 167

సీ. కురుసేనపైఁ బడ్డ సరకు సేయక మంచు, విరియించుభానునిక్రమెరవు మెఱసి
యిది నడుగల నని యించుక గొంకక, తనఘోటకంబులఁ దడవఁ బనివి

1. భయక్షోభ. 2. ఖడఁగి. 3. దనిభ్రుగ నతురగ. 4. మ్రింగఁగ్రోలి.

కోల నక్కజంబుగ నలుఁగుల మొన ఘటించి యుమ్మల దాని కిల్లు గట్టి
సారథి లీల నశ్వములకార్యము దీర్చ, నంతకు నవ్వుచు నవుల నిలిచి

ఆ. గారవమునఁ దాను గానివాఁడును బోలె, నరద మెక్కి నింక నడ్డపడఁగ
నలవియే పురారి కైనను వీనిచేఁ, జచ్చువాఁడు గాక సైంధవుండు. 168

వ. అనుచు నీయోధవీరు లందఱును బెండువడి యుండిరి గాని యందు నొకం డేని యు నక్కున మాఱొక్కనువాఁడు లేఁడయ్యె నట్లు గోపాలదేవుండును గ్రీడియు బాలక్రీడావిధంబుగా విహరించి యనాయాసగమనవిలాసంబు మెఱయం జనిచని ప్రొద్దు వాలుట గనుంగొని పాంచజన్యదేవదత్తంబు లొత్తి రయంబు గైకొని యరిగి రాచక్కటిం గొండఱు నరపతు లొండొరులం బురికొల్పికొని యడ్డపడి [1]తప్పులు వెట్టి బెట్టు పెనంగి సముద్రంబు సొచ్చిన యేఱులం బోలె నడంగి రట్లు సైన్యంబు గడచి బలితంపువల ద్రచ్చికొని వెలువడినమహామత్స్యంబులును రాహుముఖంబు వెడలిన చంద్రార్కులుం బోలెఁ బొలిచి యట వోవు చుండ నయ్యెడ సైనికులు సింధురాజుపని సాలించి తొలంగిరి త్రెఱంగున దుస్తరంబులగు బహుళబలంబుల నిస్తరించి యయ్యిరువురుం దల లెత్తిచూచి తమలో ని ట్లనిరి.

ఆ. వీఁడె సైంధవుండు వీనిచుట్లను కృప, శల్య గురుతనూజ సోమదత్తి
కర్ణ కర్ణసుతులు గావలి యున్నారు, పోటుమగలు గాన పూఁచి పట్టి. 170

వ. అని పలికి వారలలో నాజయద్రథుం దవ్వుక చూచి వెండియు. 171

క. ఏ రేమి గ చెదరు తా, నేరూపున బ్రదుకు వీర లేల సురలు జా
భారియుఁ గాచినఁ దన్నును, బాఁటినఁదరి కాక నింగిఁ బడ నిచ్చెదమే. 172

క. అను పలుకులు నీయోధులుఁ, దనయులు విను చుండ ఘోరతరదుర్గము లె
ల్లను గడచి లాభదేశము, ననఁ జొచ్చినవణిజులట్ల సమ్మదలీలన్. 173

వ. ఒప్పినయప్పురుషసత్తములం గనుంగొని యారథికజనంబులు విస్మయంబునం దమలో ని ట్లనిరి. 174

తే. పెక్కునదు లీఁది వెడలుట పేర్చుదావ,శిఖలు గడచుట వారణాశీవిషముల
బారి దప్పుట గాదె కుంభజముఖోగ్ర,శూరయోధుల మిగిలి వచ్చుట దలంప.

వ. అనుచు నాకృష్ణుల నుపలక్షించి. 176

క. గురుముఖబహురథికశరో,త్కరములచే నైనక్రొత్తగంట్లను సుమనో
భరితనవకర్ణికార,స్ఫురితాచలయుగముభంగిఁ బొలిచిరి చూడన్. 177

క. అని యుగ్గించుచు సింధువి,భునిదెస విగతాశు లైరి భూవల్లభ యు
వ్వనజాక్షు లెఱ్ఱసెర లొ,ప్ప నతని వీక్షించి యార్చి పరవశ మలరన్. 178

— కవచధారణంబున దుర్యోధనుం డర్జునుతోఁ దలపడుట. —

వ. కడంగి రంతఁ గురుపతి గూడ వచ్చి కుంభసంభవకృతం బగుకవచంబుకతంబున

1. తప్పులువడ_తడవు పెనఁగి.

భయంబు దక్కి బలంబు గుంపులుగఁ జెంది తనరథంబు జయద్రథుం డున్నదిక్కున
కడ్డంబుగాఁ జొచ్చిన నతఁ డూరకె కురుసైన్యపరివారంబు ముదంబున సింహ
నాదంబులు సేయ శంఖభేరీస్వనంబులు సెలంగఁ దను తేరికిం గ్రమ్మఱుదురై నిలచినం
గని కృష్ణుండు గ్రీడి కిట్లనియె 179

క. ఆపద ముట్టినయెడ నిన్, స్లాఘార్హంగ నలడె రథికుఁ డెవ్వఁడు శక్య
త్వోత్కర్షోద్దీప్తుఁడు మా రెవ్వఁడు, జూపె శౌర్యపదముగ్రసంపన్నుండున్. 180

క. గోయున నెదిరిన వాఁడు మ, హోపాయోదగ్రచిత్తు నత ప్లగుటకు సం
గ్రామంబున కలుకం డు,ద్దామభుజావీర్యదుస్సహ దర్పస్ఫురితుఁడుం గూడన్. 181

క. మనకును నితనికి సైంధవుఁ డనునోడ్డున నయ్యె జూడ ముఖ్యాధికౌద్ధత్యం
బున గెలువుము చిరకాలము, మనమును ... జనులు కన్నుందింపు తనరన్. 182

ఉ. ఈతఁడు మీకు నాపదల § కెల్లను మూలము ధర్మపుత్త్రుఁడు
ర్ద్యూతమునం బరాభవము § నొందఁగఁ జేసిన పాపవిశ్వయుం
డాతరుణీలలామమున § కమ్మెయి భంగ మొనర్చె వీఁడు నీ
చేతులలో వెఱుంగఁడు వి§శిష్టశుభం బిఁక నీకు ధన్యుఁడా. 183

క. ఎఱిఁగినఁ జేరఁడు చేరుట, [1]యెఱుకువనై మనకు దైవ § మిచ్చినసిరి యి
ట్లతిమినయాలో గ్రక్కున, నజకు మితఁడు దెగిన మనమునఁ బీడ దెగున్. 184

మ. వెరవే సంపదఁ గోరి గాండివగుణాస్ఫాలనోద్భూతబాణాలి కి
బ్బిర యై వచ్చుట యిమ్మహీపతి కిఁకం § జేలోకో యత్యంతని
ష్ఠురశౌర్యోన్నతి నిన్నుఁ దాఁకెఁ దలఁపం § జోద్యంబు వీఁ డగ్గమై
దోరకో లర్జున నీకుఁ దొంటినుకృతస్తోమంబుకెల్మిం జుమీ. 185

క. ఇతఁడు వడినఁ బ్రజ విచ్చును, ధృతి సైంధవుఁ డతిమెనేఁ § దెగు నాతం డు
ద్ధతి విడిచి పాఱిపోయినఁ, బ్రతిన కడచు చాలఁ గడఁగు § బటుశౌర్యనిధీ. 186

వ. అని పెక్కుభంగులం జెప్పిన విని విష్వక్సేను దచ్యుతు నాలోకించి. 187

ఉ. ద్రౌపది వడ్డబన్నము లుఱద గ్రత మేదిని బెద్దకాల మి
చ్ఛాపరతంత్రుఁ డై తనవశంబుగఁ జేసినవీనికిఁ గ్రాహం
గోపము వెంపదే మనము § గుందఁగఁ జేయుదె యింత సెప్ప నే
లా పొలిగొందు నీతనిఁ జలంబు బలంబును నీవు మెచ్చఁగాన్. 188

ఆ. ఒరులదిక్కు నరక § యరదంబు నీతని,యున్నయెడకు నడపు § మన్న నతఁడు
నట్ల చేయఁ దనకు § నభిముఖు లై వచ్చు,వారిఁ జూచి మనుజవల్లభుండు. 189

క. మనమునఁ గొంకక యెదురుగఁ, జనియె నిజోద్ధతికి మెచ్చి § జనపాలకు లె
ల్లను బిచ్చలింప సేనా,నినదం బెనఁగంగ ఘోరనిష్ఠురవృత్తిన్. 190

క. తముఁ బిలుచుచు నివ్విధమున, సముదాటోపగతి నడరుజనపతిఁ గని చి

1. యెఱుఁగమిఁ దా.

త్రములం దర నార్చి నిజశం, ఖము లొత్తిరి శార్ఙ్గధరుఁడు గాండీవధరుఁడున్. 191

చ. ఎలమిఁ జెలంగు కృష్ణులయహీనసమృద్ధిఁ జూచి శోకవి
హ్వలు లయి మానవేంద్రు లెడ నాసలు మానిమృగంబు భ్రాంతి ను
జ్జ్వలదవలంబులో నఁ జుఱుకుచందముగాఁ గొని నీదు యోధవీ
రు లకట చచ్చెఁ జచ్చెనని మ్రోయఁగ నాతఁడు వారి కిట్లనున్. 192

క. భయ మేటికి వినుఁడు ధనం, జయునిం గేశవుని నాదు శరకీలాసం
చయమున నేర్చెదఁ జేర్చెద, నయనానందంబు మీకొనర్చెదఁ గడిమిన్. 193

వ. అని పలికి పార్థుం గనుంగొని యవష్టంభంబున. 194

—దుర్యోధనుఁ డర్జునుం దలపడి యధిక్షేపించుట.—

చ. వినుము కిరీటి దివ్యశరవేదివి నాఁ జను దేను శేనిచో
టను మును సెల్లె నీకు నిచటం జన నిత్తునె యిప్డు నీబలం
బును వారి నేర్పుఁ జూచుటకుఁ బోరికి వచ్చితి నీవు పాండురా
జునకు జనించితేనిఁ దగి చూపుము శౌర్యము నస్త్రవీర్యమున్. 195

వ. అనుచుఁ గ్రూరంబు లగు మూఁడు నారాచంబుల నన్నరు నేసి శరచతుష్టయం
బున హయంబుల నొప్పించి పదిబాణంబులు పద్మనాభునురంబునం గ్రుచ్చి
మునికోల యొక్కకోలం దునిమిన గినిసి క్రీడి యాతనిపైఁ జతుర్దశనిశిత
ప్రదరంబులు వరఁగించిన నవి యమ్మహీపతి మైమఱువు దాఁకి మిట్టిపడుటయుం
జూచి తొమ్మిదిదూపులతోడఁ బంచాశుగంబులు నిగిడించిన నవియు నిష్ఫలంబు
లగుటయు నిరువదెనిమిదిబాణంబు లడరించెన వ్వాలమ్ములు నమ్మయిన వమ్మైన
విషాదంబున వాసుదేవుండు వాసవి కిట్లనియె. 196

క. మున్నెన్నఁడు నివ్విధ మేఁ, గన్నది గా దమ్ము లెడలె గాండీవము లా
వు నీభుజములశక్తియు, మిన్నక పోఁ జిత్ర మిది యమిత్రధ్వంసీ 197

ఆ. నీకుఁ జూడ ముష్టి నెలవు నాకర్షణ, గాఢతయును బాణగతియుఁ దొంటి
యట్లొ యొండుభంగి వైనె తోఁచెనో నాకు, నున్నరూపు సెప్పవన్న పార్థ. 198

చ. పిడుగులయట్లు తాఁకి రిపుబృందములం దెగటార్చు నాజి నె
వ్వాడు భవదీయదివ్యశరపుంజము [1]లొక్కట నిప్డు పొల్లు వో
యెడు నిది నీవు నిమ్మతివిహీనపుజంతువు నేమి సేట్లకుం
జెడుటకు నొక్క విస్మయము సెందెదు డెంద మలంతఁ బొందెడున్. 199

వ. అని యిట్లు దన్ను నిందించుకొనుచు గోవిందుం డడిగినం బురందరనందనుం
డతని కిట్లనియె నిది యొక్కకవచధారణంబు మున్ను ద్రోణుఁ డొక్కరుండ
యెఱుంగుఁ బదంపడి నాకు నెఱింగించె నిప్పుడు సుయోధనుండును నెఱుంగు
తెఱంగు గావించెం గావలయు నిమ్మయి మైమఱువు త్రిలోకంబుల కభేద్యంబగుట

1. లక్కట యిప్డు.

యు నీవు నెఱుంగుదు వెఱింగియు నప్పుడుగ నేల భువనత్రయంబునందును
వస్తుప్రకారంబులు సీమ యెఱుంగని యదియుం గలదే యని యు ట్లుండె నితండు
దీని నగ్గురుకరుణం బడసినవాఁడై. 200

క. విను మాటుదివోత్తుం బన్యతపువున కస్త్రంబు గాంచె ఫల్గుణు నొవ్వాఁ
డనఘ యిట్టులైన సట్లగు, నని యెఱుంగఁడు వివిధభువనంబుల యుఁ దెలియున్.

క. నావింటిబలువుఁ జేతుల,లావును జూడు మిదె నీకెఱలం దడఁగఁగ నే
నీవిభునిఁ గపచరక్షితుఁ, డై విలసిల్లంగనీక యడఁచెదఁ గృష్ణా. 202

వ. అంగిరసుం డమరపతికి నొక్కమహాస్త్రం బిచ్చె వాని నతండు నా కొసంగె నది
నిఖిలకవచనిర్భేదనశీలం బై యుండు వాని నిమ్మొనమునఁ బయిపుచ్చి సేసెద.

క. అని వెన నాంబష్యశరం, బనూనమంత్రప్రకాశ మమునట్టును గా
గొనయమునఁ జేర్చి తిగిచినఁ, గని యశ్వత్థాము బాహుసంగర్వం బలరన్. 204

తే. అధిప సర్వాస్త్రఘాతి యై యతిశయిల్లు
నస్త్రమునఁ జిత్రముగఁ దెగయుండ తునిమె
నమ్మహాస్త్రంబు న ట్లది యమ్ము గాఁగ
నెఱిఁగి వెఱఁగంది వారి కతఁ డిట్టు లనియె. 205

వ. ఆచార్యపుత్త్రునస్త్రప్రభావంబున నప్పాశిఖంబు విసిరెడింబయ్యెఁ బునఃప్రయో
గంబు సేసిన నది యెయ్యది సేయు నని వింటి నావింటిబలిమిన సాధించెదం
జూడు మనునవసరంబున నచ్యుతువురను దుర్యోధనుండు. 206

క. తొమ్మిదితొమ్మిదివాలిక, యమ్ముల ము న్నేసి పటుశరాసారము పైఁ
గ్రమ్మించిన మనదెసఁ దూర్యమ్ములుసెం గీర్తనములు నార్పులుఁ జెలఁగెన్.

ఆ. అలిగి యవ్వు గఱచి యన్నరుఁ డాస్పృవు,తురగములనుసూతుఁ జునిమివైచి
రథము నఱికి యధికశరయమునఁ దఱుచుగ, నాటెఁ గరతలములఁ నారసములు.

వ. ఇట్లు విరథుండును వికలహస్తుండును నై విమ్ణుండు డగునన్నరనాథుండు వెఱం
గగుటం గటకటంబడి యాకంకటంబు నిష్ఫలం బనుబుద్ధిం బుచ్చి వైచి యొం
డొకకవచంబు దొడిగె నయ్యెడరు గనుంగొని శీఘ్రంబునం దత్సైనికోత్తములు
చతురంగబహుబలంబులతోఁ గవిసి కవ్వడిం జుట్టు ముట్టి యలుఁగులసోనలు
గురిసిన నతండు సంరంభవిజృంభితుం డగుటయు. 209

చ. అతిముఱిఁ ద్రెళ్లెఁ దేరులు గజావళి గూలెఁ దురంగమాంగము
లిఱికొని యొగె మహీ భటులు లెక్కకు మిక్కిలి సేన పాడుగా
నఱ మయి రప్పు కృష్ణుఁడు నినాదము భూగగనాంతరంబునం
దఱచుగ నొత్తె నిర్మథితదానవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 210

తే. అట్లు భీషణ మగునర్జునాక్రమంబు, ఘోర మైనమురారిశంఖారవంబు
నధికభయసంభ్రమంబులనావహింప,నధిప నలుగడఁబఱచె సైన్యంబు గలఁగి.

వ. ఇత్తెఱంగున. 212

క. మును సంకటపడి సూర్యతేజుఁ, గనుఁగొని మెచ్చుటకుఁ బిదప × గాండీవి మొఱసెం
బొనుఁగువడి యుండి తను గాంచిన పుంఖముఖానలంబు పొల్చెం బృథివీశా. 313

వ. అయ్యవసరంబున సింధురాజరక్షణం బైనసబలంబు సంక్షోభసహితం బగుటయుఁ గౌ
రవాంబునం బొదలి శంఖభేరీపణవాదిక్వాణనమేదురసింహనాదభరితరోదసీకుహరం
బయ్యె నచ్చిడమునిపనుట నవలోకించి. 214

క. మందస్మితసుందరవద, నేందు లగుచు హరియు నరుఁడు × నెత్తైఱఁ బ్రియముల్
డెందములం బొంద భవన్నందనుపై నరవడింపిస్రం గని కెడఁకన్. 215

— వృషసేనుండు లోనగుసేనముఖ్యులు రథికు లొక్కపెట్ట యుద్ధముపైఁ గవియుట. —

క. వారలఁ బొదువ నడచుబలా, తేరులు నొయ్యన తత్కురు × దీప్తకటురథా
టారు లగుచు సేనమునుస్ఫీయులు వడిమిరి నితాంతవేగోజ్జ్వలు లై. 216

వ. వా రెవ్వ రెవ్వ రంటేని. 217

క. దండిమగ లైనవృషసే, నుండును శల్యుండు సైంధవుండును గృపుఁడును క
ర్ణుండు గురునందనుండు శల్యుండును భూరిశ్రవుఁడు × నుర్వీనాథా. 218

వ. అందఱు నొక్కమొగం బై. 219

క. తన దైనప్రతిన నెఱవుటకును ముఖ్యోపాయ మది యగుట నట్లు సుయో
ధనుఁ బరిమార్పఁ గడఁగుఫల్గునుఁ దలపడి రాత్మశంఖఘోషంబులతోన్.

క. అట్టియెడ దేవదత్తము, బట్టొత్తె నరుండు పెక్కువిడుగులుబ్రాంతక్
బెట్టు వఱచుతన్నినదము, పుట్టించెను దిగులు నీదుసేనకుసేసన్. 231

తే. చెవులు బీఁటలువాఱంగఁ × జెలఁగునమ్మ, హారవమ్మున కులుకక × యతనిమీఁద
విభుఁడుఁ గర్ణాదులును శరవృష్టి గురిసి, రడరి సైంధవుదిక్కున × కడ్డపడుచు.

వ. ఆసమయంబున నశ్వత్థామ యుబ్బిడెబ్బదిమూఁడుమార్గణంబుల మురవైరిని భల్ల
త్రయంబునం బార్థుని నైదుశరంబులం దురంగంబులం గేతువు నేసిన నవ్వాసవి
యతని నూఱింటను గర్ణుని బదింటను వృషసేనుని మూఁటను నొప్పించి
యొక్కక త్రివాతియమ్మున శల్యుచాపంబు ముష్టికిం ద్రుంచిన. 223

సీ. వేగంబ వేఱొక్కవిలు గొని మద్రేశుఁ, డతనిపైఁ దొమ్మిదియమ్ము లేయ
ముప్పదిరెంటను × మూఁట నేనింటను, బదియింట నఱువదిబాణములను
గర్ణభూరిశ్రవఃకర్ణనందనకృప, గురుపుత్త్రు లేసి రన్నరుని మఱియు
నాతనిమీఁద దివ్యాస్త్రంబు లైదు గోవిందుమై నప్రతిమవిశిఖములును

తే. ద్రౌణి నిగిడించె నట్టిసందడి జయద్రథుండు వారలమఱుఁగున × నుండి పఱపె
సరభసముగఁ ద్రిసప్తతిసాయకంబు, లమ్మహాబాహుదెసఁ గౌరవాధినాథ.

వ. ఇట్లు పెక్కండ్రొక్కపెట్ట పెల్లేసినం గినుక నూనిననవ్వు రౌద్రరసంబు
నలంకరింప. 225

క. వడి రాధేయుని నాతని,కొడుకును బంక్రంట నూఁటఁ గ్రుదియించుచుఁ గ
వ్వడి యొకబాణంబున నొక్కొకటయుఁ దునిమెఁ గర్ణకోదండంబున్.
ఆ. తునిమి తోన యతనిఁ గ్రొవ్విరిసమ్ముల, సుక్కుఁ జేసి సూఁటఁ గ సోమదత్త
తనయు నేనిమిదింట ద్రౌణిని నిరువదే,సింటఁ గృపుని నొంచి నిలువరించె.
వ. మఱియు నిరువదిమూఁడగువాలమ్ముల లక్ష్మణకుమారునిఁ గ్రుచ్చి నిట్లాపఱ
తోడను గ్రందుకయ్యంబు సేయునప్పుడంబున నొక్కొక్కమఱి వానిపిఱుంద
[1]నోర వాఱం ద్రోఁచి జయద్రథునేయం దీటుకొన్నం దమకంబున నెదనెద నఱిమి
ఱిం దద్రథంబు వెనుక నతఁడు వాఱ విడిచినవిశిఖంబులు నూఱు గల పవ్వాడు
భూరిశ్రవుండు వాసుదేవునిచేతిమునికోల నొకకోలం దునిమి కదిసి క్రీడిమేనం
ద్రిసప్తతిశరంబులు పఱంగించె నక్కిరీటి నారును నొక్కటిగా గ్రూరనారాచం
బులు గుప్పించి నొప్పించిన. 228

శా. కోపాటోపమహోగ్రమూర్తి యగుచుం గోదండటంకారలీ
లాపూర్ణంబుగ భూనభోంతర మతం డమ్మ్యాధులన్ బాణజా
లాపాతంబునఁ దూల నేసి చటులవ్యాపారఘోరానిలా
క్షేపక్షోభితవారివాహచయభంగిం జూపె నే పారఁగాన్. 229

వ. అట్లు విచ్చియుం గూడికొని మూఁకలం గూర్చికొని యొండొరులంబురికొల్పికొని
క. అరథికు లొక్కమొగిన, వీరునిపైఁగవియుటయును విస్ఫురితశరా
సారమతఁడు నిగిడించిన, వారిబలము లెల్లరక్త[2]వారిం దేలెన్. 231
వ. ఇత్తెఱంగున నందఱలుచుం బాండవుల భవదీయసైనికలోకంబు నొక్క పెనంగె
ననిన విని యప్పుడేమి యయ్యెనని చాలంబులతో నెవ్వరెవ్వరికిని కంబులు మొఱసి
యుండె నని యాంబికేయుం డడిగిన సంజయుం డిట్లనియె. 332
సీ. ప్రస్ఫురద్వానరపతియును సింహలాంగూలంబు నుజ్జ్వలగోవృషంబు
వారణకక్ష్యయు భూరిమయూరంబు,నీలయుఁ గాంచనసింధురంబు
రత్నయూపంబును రజతవరాహంబు, సుద్దీప్యమానమహోరగంబుఁ
గేతనంబుల నొప్పఁ గ్రీడికి నాచార్య,సుతునకుఁ గృపునకు సూతజునకు
తే. నతనినందనునకును మద్రావనీశ్వ,రునకు శలునకు భూరిశ్రవునకు సైంధ
వునకు రారాజునకు నిట్లొదవ రిమెరయఁ,బవిసితంబులునభము నసంగ్రభలునిగుడ
క. మనతొమ్మిదిసిడములకం,టెను నుజ్జ్వల మగుచు నొక్కటియ పెక్కెయెం
దును దానతోఁచు నయ్యర్జును సిడము మహోగ్రతం గురుక్షితినాథా. 234
తే. అనుడు నమ్మేదినీశుఁడు ట్లనియె నట్లు, క్రీడి విస్మయావహరణక్రీడ సలుప
గురునిదర్పంబుచే నాఁకగొనినధర్మ,సూనుసైన్యంబు లెట్లయ్యెనూతతనయ.
వ. అనుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె. 236

1. నరవాఱం. 2. వారిధిఁ.

క. అయ్యెడ ఖేచరులకు వెఱఁ, గయ్యెడుచందమున నట్టియవసరమున బ
లద్వయము గురునిబలముతోఁ, నయ్యె యుధిష్ఠిరబలోచ్ఛ్రయంబున కధిపా. 237

వ. ఆసంకులసమరంబున బృహత్క్షత్రుని క్షేమధూర్తియు ధృష్టకేతుని వీరధన్వుం
డును నకులుని వికర్ణుండును సహదేవుని దుర్ముఖుండును సాత్యకిని వ్యాఘ్ర
దత్తుండును దలపడిరి శల్యుండు సేనాముఖంబునకు వచ్చుచుం బోవుచున్నవాఁ
డగుట నుచితంబుమెయి నచ్చటియనికిం జొచ్చి ద్రౌపదేయులం దాఁకె భీమ
సేనుని నలంబుసుండును ధర్మనందను నాచార్యుండును మార్కొని రప్పు డ
య్యుధిష్ఠిరుండు. 238

ధర్మరాజు ద్రోణునితో యుద్ధము చేసి యోడిపోవుట.

క. గురుమెయిఁ దొమ్మిది సునిశిత,శరముల నినుచుటయు నతఁడు సక్రోధుం డై
యిరువదియేనిట నాతని,యురస్స్థలము నొంచి పొదివె నుగ్రాస్త్రములన్.

క. రథమును నశ్వమ్ముల సా,రథిఁ దన్నును గప్పుశరపరంపర లెల్లన్
వృథ సేసెం గరలఘుతా,ప్రథితుం డగుధర్మసుతుఁడు బాణౌఘములన్. 240

చ. అలిగి గురుండు ధర్మజుశరాసన మేడ్తెఱఁ ద్రుంచి పెక్కు ల
మ్ముల సతురంగసూతముగ ముంచె రథం బది యెల్లఁ జూచి సే
న లతఁడు వేర్చె నిమ్మనుజనాథుఁడు నచ్చునొ యోడి పాఱునో
బలిమిఁ దొఱంగి పట్టువడి పాడఱి పోవునొ యంచు నున్నెడన్. 241

క. ఒండొకవిలు గొని ధర్మసు,తుం డాసిబిడాస్త్రసంతతులు రయముమెయిన్
ఖండించి తీవ్రరశ్మిల, మండెడుఘనశక్తి వైచె మార్తురు దలఁకన్. 242

సీ. శక్తి యాచార్యునిశక్తి మాయించుఁ బొ,మ్మని చూప లెల్లను నట్టులెత్తి
రకుంభసంభవుఁ డపుడు బ్రహ్మాస్త్రప్ర,యోగంబు సేసిన నుగ్రభంగి
నయ్యస్త్ర మాశక్తి నద్భుతంబుగ నేలఁ, గలిపి యుధిష్ఠిరు వలను నిగుడ
నమ్మహీవిభుఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబునన యది, యడఁగునట్లుగఁ జేసి యతనిమేన

తే. నైదుదూపులు నాటిశరాసనంబు, దునుమ గద గొని వైచె నుద్ధురత నతఁడు
పతియు గద వైవఁ దత్సన్నిపాతజాత, చటులపావకజ్వాలలు చదల నిగుడ.

వ. ద్రోణుండు గోపించి. 244

తే. ధర్మతనయురథ్యంబుల ధరణిఁగూల్చి
ధనువుఁ గేతువుఁ దునుమాడి తనువు నొంప
నాతఁ డరదంబు డిగ్గి నిరాయుధుండు
నూర్ధ్వబాహుండు నై యూర కుండె నధిప. 245

క. కనుఁగొని గురుఁ డవ్విభు నే,యను బొడువను జేతులాడ [1]కట పార్శ్వములం
దనచూడ్కిఁ బడినహయరథ,మనుజద్విపసముదయముల మడియించె వెసన్.

1. కపార్శ్వములం.

క. పోనీఁడు పోదువుఁ గుంతీసూనుని గురుఁ డనుచు నుండఁ ౹ జూపఱగముల
మ్మానవపతి యతిరయమునఁ, దా నెక్కెఁ బాఱి కిన్నరతమ్ముని రథమున్. 247

వ. ఇట్లు పాండవాగ్రజుండు సహదేవునిరథం బెక్కి తొలంగం దోలుకొని పోయె నట్టియెడ. 248

తే. క్షేమధూర్తి బృహత్క్షత్త్రు ౹ శితశరముల
నొంచి విలు ద్రుంప నొండుధనువు రయంబు
వఱలఁ గొని హయసారథిధ్వజయుతముగ
నతనిమస్తక మిలఁ గూల్చి ౹ యార్చె నతఁడు. 249

చ. కడువడి వీరధన్వుఁడు ద్రిగర్తులు వొంగఁగ ధృష్టకేతువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచినన్ మొగము ఱనం దళుకొత్తెడుకెంపుసొంపుతోఁ
జిడిముడిపాటు లేక యతిశీఘ్రమునన్ ఘనశక్తి నాతఁ డా
క్కడుమద మొప్ప నాన్నృపతిఁ ౹ గూలఁగ వైచె సురల్ నుతింపఁగాన్. 250

వ. సహదేవుండును మగిడి వచ్చి దుర్ముఖునిం దలపడి దోర్విలాసంబు మెఱయం బోరి పోరి. 251

ఉ. కేతువుఁ గూల్చి రథ్యముల ౹ గీటడఁగించి శరాసనంబుతో
సూతునికంఠముం దునిమి ౹ స్రుక్కఁగ నంగము బాణవంచక
స్ఫ్యాతము సేయ నీదుతనయుం డరిగెన్ నిరమిత్రు తేరిపై
శాతలసంభ్రముం డయి రయంబునఁ బాండవసైన్య ముబ్బఁగాన్. 252

వ. అంత నిలువక. 253

తే. తఱిమి సహదేవుఁ డాత్రిగర్తక్షితీశ
తనయుఁ డగునిరమిత్రునిఁ ౹ దునిమి యొప్పె
ఖరునితలఁ ద్రెవ్వ నేసి రాఘవుఁడు మెఱయు
తెఱఁగు దోఁప నీసేనకు ౹ వెఱపు గదుర. 254

క. నకులునిఁ దాఁకి వికర్ణుం, డొకపరి యైనను బెనంగ ౹ నోపక తిరిగెన్
సకలబలముఁ జూడఁగ రాతికిఁ బైకొని యుద్ధరి తగరు ౹ దెరలినమాడ్కిన్. 255

తే. వ్యాఘ్రదత్తుండు సాత్యకిశస్త్రవృష్టి, [2]ముంచె ముంచిన నతఁడు కోపించిసూతుఁ
జదిపి హయములఁ బొరిగొని చటులవృత్తిఁ, జంపె నమ్మగధక్షితీశ్వరకుమారు.

వ. శల్యుండును ద్రౌపదీపుత్త్రుల నేవుర నైదేసి బాణంబుల నేసి మఱియును మార్గణ
నికరంబులు నిగిడింపం జలింపక వారాసౌమదత్తి నొక్కమ్మున జుట్టుముట్టిన
నతం డందఱ కన్నిరూపు లై యేపునం బెనంగు చుండు. 257

చ. హరిసుతసూతి మావుల బలకాంతిగసూనుఁడు చాపమున్ యుధి
ష్ఠిరతనయుండు కేతువుఁ గడిందిమగంటిమిఁ ద్రుంప సూతునిం

---

1. రయమున, గొనుచుహయరథయూతకేతుయుతముగ. 2. ముంచు [illegible]

బాఁగొఁగ యేర్చి నెఱి నకారయ ప్రక్కఁ గిమ్మెయిఁ జిక్కి వడ్డఁ జె
చ్చెర నహాపసందనుఁడు సేసె శిరంబును మేను వేఱుగాన్. 258

సీ. వెస మాతులీయుఁ డలంబుసుఁడునుఁ బోరుచోఁ, బద్దాన వేంద్రుని ప్రయుంపబలువు
చేత నతండు మూర్ఛిల్లి యాలోన నఁ, దెలిసి కాటుకకొండ ప్రపొలువు గెలుచు
నాతని మేను పెల్లలరిన మోఁదువ్వు, తెఱఁగుగాఁ జేసిన నుఱికి వాఁడు
మాయావిలాసోగ్రతాయుంబు గైకొని, యఖిలదిక్కులఁ దోఁచి నిఖిలబలము

తే. నఱిపి నెత్తురుటేరులు వఱపి భీమ, సేన మాయన్న బకుని నాలేనిచోట
నట్లు సేసితి గాక కీర్తియలవ్వుఁ జలము, నింక మెఱయంగ వచ్చునె యేనుగలుగ.

తే. అనిన విని కెంపు గనుఁగవ నడరఁ గినిసి
యుజ్జ్వలత్వష్ట్రబాణ ప్రయోగమునఁ బ్ర
భంజనాత్మజుఁ డమ్మాయ పాయఁ జేసి
[1]తఱిమి యేసి యారక్కసుఁ బఱపె నధిప. 260

వ. ఇవ్విధంబున మనదిక్కునఁ జేయుం గలదొరలచావును నోటమియుం జూచి మూఁకలు గలంగినం గుంభసంభవుండు రోషసంరక్తలోచనుం డయి తలకడచి సాత్యకిప్రముఖపాండవపక్షవీరులఁ గ్రూరనారాచనిచయంబుల నిలువరించి నెఱయం బొలిచి నిలిచి మెఱయుచుండెను. 261

చ. తఱిమి ఘటోత్కచుండు బలదర్పము లేర్పడ ద్రోణుమీఁద నే
త్తెఱ నడ తేరఁ గాంచి చనుదెంచి యలంబుసుఁ డమ్మహాసురుం
గుఱియుగఁ జేసె శాతశరకోటికి నడ్డము సొచ్చి సాత్యకిం
బిఱిఁదికిఁ ద్రోచి యద్దనుజు భీమతనూజుఁడు ముంచె నమ్ములన్. 262

అలంబుసుఁడు ఘటోత్కచునితో యుద్ధము సేసి చచ్చుట.

తే. భూరిచక్రంబు వెస నలంబుసుఁడు వైవఁ
బెలుచ గద వైచి పొడి సేసె భీమసుతుఁడు
కడుఁదురులు గవిసి కఱచుకరణి యయ్యె
మూఁక నత్తునియలు వెసఁ దాఁకునపుడు. 263

క. ఆచక్రం బట్లయిన ని,శాచరపతి వివిధశక్తిజాలము వఱపం
జూచి ఘటోత్కచుఁ డది వ,మ్మై చెడ నర్ధేందుశరచయం బడరించెన్. 264

వ. ఇట్లు దొడంగి యయ్యిరువురు దానవేశ్వరులును. 265

మ. బహుహేతిప్రకరంబులన్ బహువిధోపాయంబులన్ విస్ఫుర
ద్బహుమాయాకృతరూపజాలముల ఘోరదుర్వీరసంరూఢిమై
మహిఁ యల్లాడఁగఁ బోరఁ బాండుతనయుల్ మాత్సర్యధుర్యాత్ములై
సహితోద్యోగత నయ్యలంబుసు శరచ్ఛన్నాంగునిం జేసినన్. 266

1. బల్లిదుండగు రక్కసుఁ.

సీ. అతఁడు మాయాబహోద్ధతి నాశరావలి, మొఱఁగి బాణానలప్రముక్త మైన
కరివిధంబున మ్రొగ్గి కూలుచునదేహమ్ము, గరుజు ఘసృణనదనహాని నమాఁటు
సహదేవు ద్రావణీసంఘపృతను హింసించె, నై దేహశతానల ...
నకులు దెబ్బతినుమాఁటఁ గ్రొత్తవిక్రమ మొప్ప, నేసి యార్చిన నల్లియింతవట్టు
తే. రథికవరులును గిట్టి మహాస్త్రచయంబు
లొక్కమొగిఁ దొరఁగింప వాఁ డుడుకక యేటు
లాడఁ గదిసి ఘటోత్కచుఁ డతనిసూతుఁ
ద్రుంచి యాదంబు రూపడఁగించె నధిప. 267

వ. ఇట్లు విరథుం డయ్యు నంబుసు దలకు లంఘించి మూఁడు గైకొని సాయకాసారంబు ఘోరంబుగాఁ గురిసిన సహస్రాకులతినుకుంచుచు జేరఁ డగ్గి యుగ్గలం బగు మాయాకృతమార్గణజాలంబున నవి మాలించు నదవ్రైచిన నక్కొమ్మ్రాఁనుజుండు కీడితుం డయి ఖడ్గంబు గొని గగనతలంబున కెగయుటయు హిడింబకొడుకును కృపాణపాణి యై తోడన యెగసె నయ్యిద్దఱును సుశిగాత్వనం దొడరి తిరుగుడువడు మొగిళ్లు బాఱునవ నొప్పి యొరుఁ బెరుగడే గబచందంబునఁ జిత్రగతులం బోరిపోరి భూతలగతులై యుబ్బునం దలపడిన బెబ్బులులకరణి నొండొరులమేనులు నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసి వాసియొక్కొక్క కంఠంబులు లక్ష్యంబులుగాఁ గరవాలంబులు వైప నవి రొండొంటిం దాఁకి నుగ్గుచు మహిం బడిన మల్లయుద్ధసన్నద్ధులై కిట్టుడుం బట్టుకుఁ బాయుచు ద్రేయుచు నొడుచుచుం బొడుచుచు మఱియు ననేకప్రకారంబుల వీరత్వంబును విశారదత్వంబును సేనలకు వెఱఁగు పుట్టింపం బోరాడ రట్టియెడఁ బకావరజుండు దప్పినం బవమానపౌత్త్రుండు పడవైచి తానుమీఁదై జనుపూర్వరముష్టిఘాతంబులు నిర్ఘాతపాతంబులుం బోలెఁ బ్రయోగించి నొప్పించి యతనితొడలు నెమ్ములు నొక్కుచ్చుక బొడిపొడి సేసి నుఱిపిడికిం జొచ్చిన ప్రబలహాలికునిలీల నేలం బెట్టి కాలం జమరి జంపి పొంపిరివోవుమగంటిమిం బేర్చియార్చినం బాండవబలంబుల సింహనాదంబులుం దూర్యనినదంబులుం జెలంగె నప్పు డాఘటోత్కచుండు ధర్మనందనున కభివాదనంబు సేసిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యాలింగనంబును మూర్ధాఘ్రాణంబును జేసి యగ్గించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 268

ఉ. అంతకుమున్ ఘటోత్కచున కడ్డము సాత్యకి సొచ్చె నంటి వాఁ
డంతకసన్నిభుండు గురుఁ డద్భుతవిక్రముఁ డద్దెసన్ సము
ద్ధాంతతఁ బేర్చి వార లటు దార్కొని మిన్నక పోవ నేర్తురే
కొంతయు నన్ రణంబు గలుగుం గలభంగి యెఱుంగఁ జెప్పుమా. 269

వ. అనవుడు నాసూతనందనుం డతని కిట్లను సాత్యకి దఱిసి మసమొన నుఱుకు సేయం దొడంగిన ద్రోణుండు మూర్కొని యిరువదేనుకుప్పకోలల నతనిచేత

నేటులు వసి మూఁడునారసంబుల నతని నొప్పించె నయ్యాదవవీరుండు పంచాశ
త్ప్రాణంబుల నొంచిన ధనుర్ధరుం బొమ్మిడియమ్ము లెమ్మలం గీలించి. 270

క. మఱియును శరశతము మెయిఁ, గఱికొలిపిన వృష్ణివరుఁడు । గినియఁగ శై కే
యఱి యున్నఁ జూచి యార్చుచు, మెఱసిరి నీతనయు లుబ్బు । మిగిలి నరేంద్రా.

వ. అప్పుడు వినియును గనియును ధర్మతనయుండు ధృష్టద్యుమ్నాదియోధవరుల
నాలోకించి. 272

ఆ. పులుఁగుఁ ద్రాటఁ బట్టి । యలయించి యాడించు, బాలునట్లుపోలె । బాణగురుఁడు
గడఁగి కృష్ణునను జుఁ గారించుచున్నవాఁ, డతనిఁ బొదువుఁ డితని । కడ్డపడుఁడు

వ. భీమసేనపురస్సరులై కవిసియుం దనచుం దానును దఱుముటయు నాసైనికోత్త
ములు సాత్యకి గడచి యాచార్యుం గదిసిన. 274

క. విండులఁ గనిన ట్లాతఁడు, మందస్మితుఁడై యెదిర్చి । మార్గణజాల
స్పందితులఁ జేసె వారల, నందఱ కద్భుతము రోమహర్షణ మయ్యెన్. 275

వ. అట్టియెడ. 276

క. ఇరువదియేవురు పాంచాలురు నూర్వురు కేకయులును । లూనాంగకులై
ధరఁ దొఱఁగిరి వెఱవిత్తము, కరినికరము రొంపిఁ బడినగతి నుండె నృపా.

వ. ఇట్లు ద్రోణుండు బరవసంబు సేసినం బాండవయోధులు పైఁబెట్టం జాలక సొలసి
యున్నసమయంబునం బాంచజన్యధ్వని విని యుధిష్ఠిరుం డక్కడ నాలించి
గాండీవగుణఘోషంబు గర్ణగోచరంబుగామికి మనంబు గలంగ నెలుంగు గుత్తు
కం దగుల సాత్యకితో ని ట్లనియె. 278

—✿ ధర్మరాజు సాత్యకి నర్జునకుఁ దోడ్పడఁ బొమ్మని ప్రార్థించుట. ✿—

ఉ. ఒక్కఁడ చన్నవాఁడు విజయుండు మహీరజ మెక్కుడయ్యె న
ద్దిక్కునఁ బాంచజన్యము యుదీర్ణత మ్రోయుచు నొడంగె నక్కటా
చిక్కెనొ కౌరవాధములచే నతఁ డియ్యెడ నీవ యొక్కఁడుం
దక్క నొరుండు దీర్పఁగ సమగ్రుఁడు బంధుఁడు లేఁడు వేఁడెదన్. 279

క. త్వరితముగఁ జనుము సఖుఁడు, గురుఁడుం గదా నీకు నర్జునుం డుపకృతిత
త్పరులై నెగడెదు నుత్తమ,పురుషులు వేచుటఁ జెఱి వచ్చు । భుజవీర్యనిధీ 280

చ. దురమున బంధుమిత్త్రులకుఁ । దోడ్పడు టెంతయు ధాత్రి యెల్ల భూ
సురులకు నర్థి నిచ్చుటయు । సూరిజనుల్ సుకృతంబు నన్నచో
సరియుఁగ జేసి చెప్పుదురు । శాశ్వతకీర్తియు నిన్ను నొందు నా
హరి నను నాసుహృజ్జనుల । నందఱఁ గాచుటఁ గీర్తిఁ గావవే 281

క. గురుపుత్త్రకర్ణమద్రేశ్వరకృపభూరిశ్రవసులు । శత్రుజనభయం
కరులు జయద్రథునకునై, నరుఁ బొదివిన నతఁడు నొచ్చె । నాకుం జూడన్. 282

క. ఆమోము నాభుజంబులు, నామేనుం గలదె కేశవానుజ యొచ్చో

నేమగలకు నమ్మారుతికి, నేమి దలంచునొకొ కృష్ణ యెయ్యది నుదిమా. 283

ఉ. ద్వైతవనంబునందు [1]గుణధన్యుఁడు గాండివి నాకుఁ జెప్పె ని
ర్ధూతవిరోధి సత్యకసుతుండు సహాయుఁడు గా జయింతుఁ బ్ర
ఖ్యాతిగ ధార్తరాష్ట్రబల మంతయు నే నని దానికిం దగం
బ్రీతి యొనర్పవే నరవరేణ్య రయంబునఁ బోవు వానికిన్. 284

క. హరి యొకఁడు నీ వొకండవుఁ, బరమాప్తులు గలిమి నరుఁడు భారవుఁబనికిం
బోర నలుకఁడు నీకూరిమి, పొరిపొచ్చెము గాక యుండఁ బోవఁగవలదే. 285

ఆ. పరమకరుణ నైన బంధుభావంబున, నైన భుజబలంబునతిశయమున
నైన నెల్లభంగి నర్జును రక్షింపఁ, బోవఁ దగు మహానుభావ నీకు. 286

క. అతఁ డొకటి యైన నే నే,గతిఁ బోదుం జెప్పుమ యెల్లకార్యంబులలో
నతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవుట, యతిముఖ్యము దానిఁ జేయు మనఘవిచారా.

క. అలఘుబలుఁడు శైనేయుఁడు, గలుగఁగఁ బాండవుల గెలువఁగా వచ్చునె వా
రల కతఁడు గోట యంత్రరి,పులు దానికిఁ దగఁగ నెఱపు భుజగర్వంబున్.

క. హరి గురుఁడు నీకుఁ గ్రీడియు, గురుఁ డిరువుర యెడరు దీర్పఁ గోరి గురులకున్
గురుఁడ వగుసేన చేసెదఁ, బరమప్రార్థనము దీనిఁ బాటింపు తగన్. 289

క. కురుబలము సొచ్చి నీ దగు,శరములదర్పంబు చూపి చయ్యనఁ జని య
న్నరుఁ గైకొని నాయుల్లము,పరితాపము దీర్పవే నృపాలురు మెచ్చన్. 290

వ. అనిన విని సాత్యకి ధర్మనందనున కిట్లను నీవచనంబు లుచితంబు లేను నప్పార్థునకు రణంబునం బ్రాణంబులు దాఁప విశేషించి నీ వింత ప్రార్థించి పనుప నూరకుండుదు నే యతండు సైంధవవధార్థంబుగా నట నను నుండి కృష్ణుఁడు వినుచుండ నాతోఁ జెప్పిన తెఱంగు విన్నవించెద నవధరింపుము. 291

క. మనకు నిమిత్తము లెంతయు, ననుకూలము లయ్యె గెలుతు మాహవమున [2]నేఁ
జనియెదఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్పఁగ, ననఘా ధర్మసుతు రక్ష కడగుము నీవున్. 292

క. విను సింధురాజువధయును, మనుజాధిపరక్షణంబు మనకు సరియ కా
వున నే నొకపని నీ వొక,పని మేకొని చేయు టరయఁ బాడియ కాదే. 293

ఆ. ఏను నిలిచినట్ల కా నూఱడిల్లు నీ, వున్న నన్న రేశ్వరోత్తముండు
నిర్భరుండ వగుము నీవు నాడెన నాకు, హరి గలండు గలఁడె యచట నితఁడు.

వ. ఎల్లభంగుల రాజరక్షణార్థంబుగా నీకుం బోవ వలయుఁ బరాక్రమధుర్యుం డగు నాచార్యు ప్రతిన యెఱుంగవె యని చెప్పిన నట్లకాక యని విన్నతనిచే నిక్షేపంబు గాఁ గైకొని యేను నీకడకుం జనుదెంచితి గురుండు ప్రతిన నెఱపునేని విజయుండు జయద్రథుం జంపుట యప్రయోజనంబ కాదే యది యట్లుండనిమ్ము నీచిత్తమున వలవని వెఱపు గట్టుకొనియెదవు కృష్ణసారథికం బగుజిష్ణురథం బప్రతిహతమనో

1. గుణవర్యుఁడు. 2. శేఁ.

రథం బగుట యెఱుంగ వలవదే యనుటయు నమ్మహీపతి యతని కిట్లనియె 295

క. అది యగు నైనను ననుఁ బెం, పొదవఁగఁ గాచికొని యిచట నుండుటకంటెన్
మది నధికం బై తోఁచిన, యది నీ వర్జునునిపాలి కరుగుము నాకున్. 296

క. కడువడి నీ వరుగఁగ వశ, మడియును నీవెనుక శీఘ్రమున నెఱుదుం గ
వ్వడి కుశలి యైన విజయుం, బొడఁగూడను మనకు దీని గొడఁబడు మనఘా

చ. ద్రుపదవిరాటకేకయులు దోర్బలధుర్యులు ద్రౌపదేయులు
గ్రపుబిరుదుల్ ఘటోత్కచుఁ డరాతివిదారి శిఖండి ధైర్యసా
రపరుషమూర్తి నంగరధురంధరు లిద్దెసఁ దక్కఁగల్గువా
రపరిమితుల్ గొనండు ద్రుపదాత్మజుఁ డగ్గురుఁ బోరఁ జేరికిన్. 298

క. విను మాధృష్టద్యుమ్నుం, డనలంబునఁ గుంభభవవధార్థముగాఁ బు
ట్టినవాఁడు గాఁడె నాదెస, ననుమానం బేల యోర్చు నాతం డతనిన్. 299

వ. అనవుడు శినిపుంగవుం డొక్కింత చింతించి పార్థుపజ్జం బోవుట బంటుతనంబున
కూనంబు గా దితండునుం బెద్దయుం దఱిమి పలికెడుఁ బోదున కాక యని మనం
బున నిశ్చయించి యధిపతియాననం బాలోకించి. 300

సాత్యకి ధర్మరాజు వేఁడినచొప్పున నర్జునుకడకుఁ బోవ సమ్మతించుట.

క. భవదీయరక్ష యిమ్మెయి, సువిహిత మగునేని మేలు సొచ్చెద భేరీ
రవబృంహితహేషాభై, రవకౌరవసేనఁ గలఁగి క్రందుకొనంగన్. 301

శా. వైరం బాత్మల నిండి యుండ భుజగర్వంబుల్ దలిర్పంగ దు
ర్వారోత్సాహులు వీరె కొందఱు నృపుల్ రారాజుకార్యంబు వి
స్తారోదగ్రము సేయఁ బూని విలసత్సంరంభు లై పన్ని యు
న్నారీదట్టపుమూఁక లెట్టు లగునో నాకోలలం జూడుమీ. 302

క. ఈసేనల ఛేదించి భుజాసంపద వెలయఁ బార్థసాహాయ్యం బేఁ
జేసెద నీపం పనియెడు, భాసురదీపమున కన్యబలతమ మెదురే. 303

క. దవ్వని చూడకు మార్తుర, క్రొవ్వడఁచెద సింధువిభుని గూల్పఁ గడఁగునా
విన్వచ్చు మెచ్చు తెఱఁగున, నవ్వాచఁ గవిసెద మరుద్గణంబులు వొగడన్. 304

వ. రథ్యంబులదగ యుడుపను సారథిదప్పియుం దీర్పను రథంబు సవిశేషసన్నాహంబు
సేయను వలయు ననినం బ్రీతి నొంది యప్పాండవాగ్రజుండు పనుపం దద్జ్ఞులైన
పరిచారకు లత్తురంగంబుల నీరికిం దిగిచి ఖాణం బెత్తి తడవి దారుకానుజుం డగు
నాసూతు నుపయుక్తాహారం జేయుటయు వాఁడును విశిష్టాయుధసమేతంబుగా
నయ్యరదంబు [1]సుకల్పితంబు సేసి సింహధ్వజంబు గ్రాలం దెచ్చె నంతకు మున్న

1. సవిశేషకల్పితంబు.

సాత్యకియుఁ గృతస్నానుం డై తాపోష్యాయనమధుపానంబున నెలమిఁ బొంది యమ్మహీపతిపాదంబులకుం బ్రణతుం డైనం గౌఁగిలించికొని యతండు దీవించినం బెండ్లికిఁ బోవులీలం దేరెక్కి యెక్కిడినవిల్లును మెచ్చువచ్చునమ్ములును దొడలపైఁ బెట్టికొని కదలి చనుసమయంబున భీమసేనుండును నగ్రజునకుం బ్రణామంబు సేసి తనతోడన రాఁ గదలినం గని శినిపుంగవుం డతని కిట్లనియె. 305

క. అక్కట రా వలవదు నా, [1]కెక్కటి యీసేన దఱిసి యేఁగుట భరమే
యిక్కడన నిలువు ద్రోణుని,యుక్కునఁ బతి కెడరు పుట్ట కుండఁగవలయున్.

వ. అనవుడు నతం డట్లు కాక యేను రాజరక్షణంబునకు నిలిచెద నీవు ప్రమత్తుండ వయి యరుగు మనిన వదనంబు వికసింప నీయట్టిపెనుఁబ్రాపు గలుగ నా కెదు రెవ్వరు సవ్యసాచి సైంధవుం దెగటార్చినం బేర్చినకౌతుకంబున వచ్చి నిన్నును మీయన్ననుం గౌఁగిలించుకొనియెద నని పలికి యవ్వీరుని నిలిపి లేళ్లగమిఁ గనుంగొను బెబ్బులియుం బోలె నీసేనం జూచుచు నడచె నని యిట్లు సంజయుండు సాత్యకిసంరంభంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె నని చెప్పిన వేడ్క యుల్లంబున నివ్వటిల్లఁ బరంపవడి చెల్లినభండనంబువిధంబు వినిపింపు మనుటయు. 307

ఉ. నిర్మలచిత్తభృంగరమణీయవికస్వరపుండరీకతా
ధర్మనిరూఢ సంసరణతాపనివారణప్రగాఢస
త్కర్మఫలాకృతీ భువనతా[2]విభవప్రకృతీ తపఃక్రియా
కర్మఠసంయమీశ్వరసఖా సమతాసమవేతచిత్సుఖా. 308

క. పరిధానప్రావరణీకరణాదృతకృత్తివసనగజచర్మ సము
ద్ధురవాహనీకృతోజ్జ్వల,గరుడవృషభ పరమమోక్షకర దురితహరా. 309

మాలిని. నిరుపమగుణరాశీ నిర్గుణత్వప్రకాశీ
భరితభువనకార్యా భవ్యనైష్కర్మ్యధుర్యా
విరతనిరతభావ్యా విశ్వలోకైకసేవ్యా
స్ఫురితబహుశరీరా శుద్ధనైరూప్యసారా. 310

గద్యము ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము. 311

1. కెక్కడియీసేన–కెక్కడ నీసేన. 2. విభవత్ప్రకృతి.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

ద్రోణపర్వము – చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీమత్స్వీయమహత్త్వసు
ధీమత్త్వప్రకటాత్త [1]దీపితభక్త
స్తోమారామవసంతా
వ్యామోహప్రశమకరణ హరిహరనాథా. 1

సాత్యకి మొగ్గరంబు సొరం దొడంగుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. ధర్మపుత్త్రుండు పనుప సాత్యకి గడంగి, తనబలము దెస నడచుట విని నయాంబి
కేయుఁ డర్జునుఁ గలయు శైనేయుఁ బోవ, విడిచిరే మనవారని యడుగుటయును.

వ. సంజయుం డతని కిట్లను నట్లు మఱందిం బనిచి యుధిష్ఠిరుం డాచార్యువల నవలోకించి యాశినివరుపిఱుందన తఱిమె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుం డవష్టంభంబున నెలుం గెత్తి పురికొల్పఁ బాండవసైనికులు గవిసిన మనవారును మార్కొనిరి తదనంతరంబ. 4

క. తలలను గరముల వక్షస్స్థలముల జఘనములఁ దొడలఁ జరణంబుల న
య్యలఁ గప్పెడుసాత్యకికోలలఁ గౌరవకనీబలము [2]గలంగం బడియెన్. 5

క. విచ్చినమూఁకల కడ్డము, సొచ్చిన నేడ్వురు నృపాలశూరోత్తములం
బుచ్చె జముం గొలువఁగ వివ్వచ్చుమఱఁది పెఱనృపాలవర్గము దెరలన్. 6

సీ. ఆసమయంబున నతని మార్కొని కుంభభవుఁ డేడుదూపులు వఱపె మేన
నతఁ డత్త్రస్తహస్తుఁ జేసె నాతని, నగ్గురుఁ డాఱింట నశ్వములను
నూతు నాతని నొంచె నాతఁ డయ్యాచార్యు, నేపుమైఁ బదియును నేడునాఱు
నెనిమిదియును బదు నెనిమిదియును శాతశరముల నొప్పించి తురగచయము

ఆ. నాల్గుసాయకముల నడిఁకించి సారథి, నొక్కమార్గణమున నుబ్బడంచి
యార్చుటయును ద్రోణుఁ డలికి వాలమ్ముల, బొదివెఁ దద్రథంబు మదమెలర్ప.

వ. ఇట్లు బాణజాలంబులం గప్పి గురుండు సాత్యకి నుపలక్షించి. 8

---

1. దృఢతరభక్త. 2. తలంగం.

క. నాచేతిబలువు గని నీ,యాచార్యుం డోడి తొలఁగి ‡ యరిగెను నీవే
తోఁచి యట వోవువాఁడవు, నూచెదు గా కెట్లు నిన్ను ‡ స్రుక్కించెదనో. 9

క. అనవుడు ధర్మాత్మజుపను,పున నే గాండీవికడకుఁ ‡ బోయెద నన్నిం
తన నేటికిఁ దడ వయ్యెడు, ననుగ్రహము సేయు మర్హ ‡ మది పెద్దలకున్. 10

క. అని పలికి తొలఁగి పోవుట, మనమున నూహించి దైత్యమర్దనుతమ్ముం
డను సూతుతోడ ద్రోణుఁడు, మనలం బోనీక వెనుఁగు ‡ మాత్సర్యమునన్. 11

వ. తడసినఁగర్జంబు దప్పు నితనికి నోసరించి పోవవలయు నను మిదియెబాహ్లికబలం
బదె యంగసైన్యం బల్లదె దాక్షిణాత్యసేన వీనియం దొక్కసంమున వెతలుద
మివి గడంగి యడ్డపడిన నొప్పించి చిక్కువఱచి పోద మనిన నట్ల కాక యని
యద్దారుకానుజుండు ద్రోణునకుం దొలంగించి తేరు వోలం దీవ్ర బాణంబులు
గురియుచు నగ్గురుండు వెనుతవుల నయ్యాదవసింహుండు సింహవిక్రమంబున
నంగ చమూచ్ఛేదనంబు సేసి చనునెడఁ గృతవర్మ యాతనిం దాఁకె. 12

క. ఆతమ్ము లతని మేనం, దూఱంగా నేసి నాల్గు ‡ తురగాంగముఁ గ్
[1]గీఱించినఁ గని ద్రోణుం, డూఱక ధర్మజునిదెసకు ‡ నున్ముఖుఁ డయ్యెన్. 13

వ. అక్కడ మొగ మయ్యె నిక్కడ నేమఱక యుండె నప్పుడు. 14

క. కృతవర్మయెడల సాత్యకి, శితసాయకములు పదాఱు ‡ సెరివినఁ గోపో
ద్ధతి మెఱయఁగ బలుదూపుల, నతఁ డాతని నుచ్చిపోవునట్లుగ నేసెన్. 15

వ. వెండియు. 16

చ. విలు దునుమాడి వక్షమున ‡ వే పదియమ్ములు నాట నాతఁ డు
జ్జ్వలఘనశక్తి వైచి కృతవర్మునిబాహువు నొంచి ధైర్యని
శ్చలమతి నొండువిల్లు గొని ‡ సారథిఁ జంపిన నాతకృత్యముల్
వలనుగఁ బూని యారథికవర్యుఁడు నిల్చె నితాంతధీరతన్. 17

వ. నిలిచియు సాత్యకిదెసం దఱుమక భీమసేనపురస్సరం బైనబలంబున కడ్డపడ
నవ్విధంబున నతని బెట్టు వఱచి యాశైనేయుం డచటు గడచి చనియె ననిన
విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 18

చ. గురుకృతవర్మముఖ్యు లతిఘోరపరాక్రమశీలు రట్టియా
దొరలను సైన్యసాగరము ‡ దోర్బలసంపద గాసి సేసె న
న్నరుఁ డది గాక క్రమ్మఱ విరథం గడు విస్మయము మిట్లజయ్యుఁ డై
వెరవున లావునం బరిభవించుచు సాత్యకి యేపు నూపెనే. 19

మ. హరియుం బార్థుఁడు నట్లు నేర్పు గలబాహాశక్తిమైఁ జొచ్చుచో
దొరలుఁ సేనలుఁ బెల్లు గూలుటకు నాశ్యయోధనుం డెంతయా
తురతం బొందెనొ దంతిఘోటకపదాతతుల్ సాత్యకిస్ఫారదోస్

---

1. ఖాతించిన.

స్ఫురణ మ్రగ్గుట కెట్లు చూచు ననుజుల్ ¤ [1]శోకించిరో యక్కటా. 20

వ. అనవుడు సూతసూనుం డమ్మానవపతి కి ట్లనియె. 21

క. నీయవినయంబు పెంపున, నీయాపద సంభవించె ¤ నింక వగచినం
బాయునె యితరులక్రియ శో,కాయత్తుఁడ వగుట నీకు ¤ నర్హమె యధిపా. 22

వ. సుస్థిరుండ వై సమరప్రకారంబు వినుము సాత్యకి యత్తెఱంగునం జని కాంభోజ
సేనఁ జొచ్చిన నందలి మేటిమగలు దలపడి రట్టియెడం గుంభసంభవుండు. 23

క. కని కృతవర్మకు సారథి, నొనర్చి తనకృత్యమునకు ¤ నునిచి కడఁగి యా
శినివరు వెనుకొన ధర్మసు,తునిదొర లయ్యస్త్రగురుని ¤ దొడరఁ నడరినన్. 24

క. వారిఁ గృతవర్మ మార్కొని, దారుణశరశిఖల నేర్చి ¤ తల్లడపఱుపం
గా రయము గుంది నిలిచిరి, వా రొండొరుఁ జూచుచును వివర్ణాకృతు లై. 25

వ. ఇట్లు హార్దిక్యబలువిడి కోహటించినరథికులం బురికొలిపికొని వృకోదరుండు
సోదరపుత్త్రమిత్త్రసహితంబుగా నతనిపైఁ గవిసె నట్టిసమయంబున నయ్యనిల
జుండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శరత్రయంబులను ధర్మనందనద్రుపదులు బాణ
పంచకంబులను హైడింబుం డేడమ్ములను మత్స్యపతి పదియేనింటను సహదేవుం
డిరువదేనింటను శిఖండి యిరువదింటను ద్రౌపదేయులు డెబ్బదిమూఁవులను నకు
లుండు సాయకశతంబునను నొక్కుమ్మడి నమ్మేటివిలుకానిం బొదివిన నతండు.

సీ. ఐదైదుశరముల ¤ నందఱ నుక్కించి, భీముని నేడింట ¤ బెట్టు వఱచి
ధనువుఁ గేతనమును ¤ దునిమి డెబ్బదిమూఁవు, లతిశయంబున నుర ¤ మాఁడ నేయ
సోలినయమ్మరుత్సుతుఁ జూచి యందఱు, నాకృతవర్మపై ¤ నడరి రంతఁ
దెలిసి వృకోదరుం ¤ డలఘుదారుణసము, జ్వాలశక్తి నాతని ¤ వైవ నతఁడు

తే. ముత్తునియఁ జేయ దొడ్డవి ¤ ల్లెత్తి యతని
యొడలు నెత్తురువఱ్ఱు సేయుటయు నాస
మీరనందనుఁ దక్కటిసవారి నొంచె
మూఁడుమూఁడమ్ము లేసి యుగ్రవ్యాడిమఁగఁడు. 27

తే. అందఱునుజుట్టుముట్టి తీవ్రాస్త్ర[2]జాల,కములఁ గృతవర్మ నొంప శిఖండి గదిసి
యాక్రమించిన విలుద్రుంచె నాతఁ డప్పు, డతనిచాపంబు దునిమె నుగ్రాసి వైచి.

క. ఆలోనన భోజపతిన్, వాలమ్ములఁ బొదివి రెల్లరవారలు దానం
దూలక తఁడు బలువిలు గొని, క్రాలుచు నాభీమముఖ్యరథికుల నొంచెన్. 29

వ. అప్పుడు. 30

ఉ. ఒండొకచాప మెత్తికొని ¤ యుగ్రత శాంతనవాంతకుండు వే
దండమువోలెఁ గిట్టిన నుదగ్రత సింహసభోపమస్ఫుర
త్కాండములం దెదంగము రథంబుపయిం బడ నేసె భోజనా

1. శోకించెనో. 2. సప్తకమునఁ.

ఘుం డది యాజికిం బోలఁగఁ గ్రోధ కయాంబున సూతుఁ డార్తుఁ డై. 31

వ. ఇట్లు శిఖండి గం దఱంగి పోయినం గని యుత్తమౌజశ్చేదికేకయాదిసైన్యంబులు బర
వసంబు సేసి యొరవఁగించిన నాకృతవర్మ యూర్మిభేదనస్ఫారనానాచవరంవరాప్రవా
హంబుల వాని నెల్లం గలంచెఁ దత్కాలకలాపాలించి సాత్యకి యట్లబ్బలంబులు
వికలంబు లగుట యాలోకించి విజయునకుం దోడ్పడం బనంపడి పోవఁగు రాజు
వలనారయవలయు నని యూహించి తనకు నడ్డపడినభారద్వాజునితోడిసమరంబు
సాలించి మరలి యరదంబు దోలుకొని యురుగుదెంచి కృతవర్మనిం దాఁకి
యేసిన నతండు కుం బోగ లేనిమంటచందంబున నుద్దీపించి నాయకజ్వాలలు సిగి
డించిన నవి మగిడించి యార్చి సేయుండు. 32

శా. భల్లం బొక్కట విల్లు ద్రుంచి రయ మొప్పన్ నాల్గిటన్ వాజులం
ద్రెళ్లన్ మెట్టుగ నేసి సూతుతల సవ్యాదీపైక బాణాహతిన్
డొల్లం జేసి యుదల్చి యి ట్లతనియాటోపంబు మాన్పించి యు
త్ఫుల్లాస్యుం డయి పోవ నడ్డపడినం ద్రుంచెం ద్రిగర్తావళిన్. 33

వ. ఇట్లు కృతవర్మ విరథుం డైన రథాంబునం బుచ్చికొని యొరవడించినపాండవ
సైన్యంబులం గని కుంభసంభవుం డాశినివరువిక్రమవిహారంబున కడ్డపడం
గడంగక యాసైన్యంబులసంరంభంబు దసవిజృంభణమున వారించి నిలిచె ని
త్తెఱంగునం ద్రిగర్తసేనఁ జిక్కువఱచి తటిమి చనునయ్యాదవరత్నంబు ప్రయత్నం
బునకు భంగంబు సేయ నుత్తుంగమాతంగంబును గొలిపి జలసంధుం డు మదాం
ధుం డయి మార్కొనుటయు. 34

—జలసంధుం డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.—

క. ప్రదరప్రవాహమున న,మ్మదవద్ద్విరదంబుపటుగ్రమున ముడిపి ముదం
బొదవిన సాత్యకి విలు ద్రెట్టు దునిమె నమ్మగధనాథుఁ డడు మహోగ్రుం డై. 35

తే. తునిమి నవ్వుచు నేఁబదిశరమావు లురము,నందు నాటిన శై నేయుఁ డలిగి బెట్టి
దంపువిలు గొని యాతనిశరధనువునఱికి, యుఱక యుఱువదియమ్ములుగ్రవఱపె మేన.

వ. దానికిం జలింపక జలసంధుండు. 37

చ. పటుగతి నాశినిప్రవరుశరబాహువు దోమరకీలితంబు సే
యుటయును గాక త్రుంచె ధనువు గ్రుక్కృపాణము వైచి యాతఁడు
త్కట మగునల్క నొండువిలు గైకొని వాని నికృత్తహస్తునిం
ద్రుటితశిరస్కునిం బ్రదరఘాతము నావలిఁ జేసి యార్చినన్. 38

క. పెలుకుటి యచ్చట మూఁకలు, గలఁగినఁ గని తనముఖంబు గయ్యంబునకున్
బలియురఁ గృతవర్మాదుల, నిలిపి గురుఁడు వచ్చి యాశినిప్రభుఁ దాఁకెన్. 39

వ. ఇవ్విధంబునం గడంగినకుంభసంభవుం జూచి యతనిప్రాపున దుర్మర్షణ దుస్సహ
వికర్ణ దుర్ముఖ దుశ్శాసన చిత్రసేన ప్రముఖు లగుకురుకుమారు లొక్కపెట్ట కవిసి

మిక్కుటం బగుతూర్యరవంబులతోఁ బెక్కుమ్మూఁకలు సాత్యకిం బొదువ నత్తుములం
బునకు దుర్యోధనుం డేతెంచి తమ్ములం గాసినం గనుంగొని గురుండు వారలతని
గోవుదు రనుబుద్ధిఁ బాండవసేనాముఖంబునకుం జనుదెంచిన నయ్యచ్యుతానుజుం
డారథికు లందఱు కన్నిరూపు లయి వారలశరాసారంబులు నివారించుచు నొకని
నొకని ననేకబాణజాలంబుల నొప్పించుచుండ నక్కౌరవేశ్వరుం డుద్దామగతిని
గవిసి వాలమ్ము లాతనితనువునం జొనిపిన నతండు. 40

క. నగుచు విలు దునిమి తీవ్రాశుగముల నొంచుటయు నీదుసుతు లెల్లను నా
మృగపతివిక్రముపైఁ దఱచుగ నిగిడించిరి ప్రదీప్తసునిశితశరముల్. 41

క. చిక్కువడక సాత్యకి యొక్కొక్కని నయిదయిదు దృఢమహోగ్రాస్త్రములన్
స్రుక్కించి యెనిమిదిటఁ జేరుక్కున నక్కురునృపాలు నొడలం గ్రుచ్చెన్. 42

ఉ. అంతటఁ బోక రత్నమయమైనభుజంగపతాకఁ గూల్చి య
త్యంతరయంబుమై ధనువు నశ్వచయంబును సూతు మేను నిం
తింతలు వ్రయ్యలై పడఁగ నేసిన బెగ్గిలి తేరు డిగ్గి భూ
కాంతుఁడు వాఱె సేన కలఁగం బడి మ్రోయ నతండు నవ్వఁగాన్. 43

వ. ఇట్లు వాఱి చిత్రసేనునరదం బెక్కె నక్కోలాహలం బాలించి కృతవర్మ దన
రథంబు రయంబున నద్దెసకుం బఱపం బనిచి యారవడి నరుగుదెంచినం గని శిని
పుంగవుండును నిజస్యందనంబు సమ్ముఖంబు సేయించె నయ్యిరువురుం గోఱవి
గోఱవిం దాఁకిన తెఱంగునం దలపడి యొండొరులపైఁ బ్రచండబాణంబులు వరఁ
గించుచు బోరునెడ జనార్దనానుజుండు హార్దిక్యు నతిక్రమించి. 44

తే. హయములను సూతు నొంచి శరాసనంబుఁ
ద్రుంచి మెఱుఁగులు [1]వెరిఁగినదొడ్డనార
సంబు మే నుచ్చి పో నేయఁ జచ్చినట్లు
మూర్ఛ వోయి మోఁకాళులు మోవఁ బడియె. 45

వ. ఇత్తెఱంగునం దేరివయిఁ గూలినకృతవర్మం దెగియెనకాఁ దలంచి ధనంజయుం
గలయం దమకించి సాత్యకి యక్కడఁ బోవ నాభోజపతి దెప్పిఱి సన్నద్ధుండై
మరలి చని యెప్పటినెలవున నిలిచి యనిలతనయప్రముఖుల కడ్డపడినం జూచి
యాచార్యుం డచ్చోటి కతనిం జాలించి శౌర్యధుర్యుం డగునాశినివరుం డట
సనుట సైరింపం జాలక రయంబున. 46

క. మగుడఁ జని యాఁగి నిశితము, లగునారాచములు మూఁట నతనినుదుట బె
ట్టుగ నాటినఁ ద్రిశిఖరయుత, నగముక్రియం బొలిచె నతఁడు నరవరముఖ్యా.

వ. ఆ రథికవరుండును గురునిపైఁ గ్రూరనారాచంబులు నిగిడించె నిట్లు దొడంగి
యయ్యిరువురు నొండొరులశరజాలంబులు వారించుచుఁ దురంగంబులయుంగం

1. గిఱిగొనుదొడ్డ

బుల రుధిరంబులు వూరించుచు సారథుల నొప్పించుచు మేనుల వాలమ్ములు
గుప్పించుచు నసదృశంబు లగుకరలాఘవంబులు సదృశంబులుగాఁ బోరునప్పుడు.

మ. ధనురాచార్యుఁడు కేశవానుజధనుర్దండంబు ద్రుంచెన్ గదం
గొని వైచెన్ వడి నాతఁ డగ్గురుఁ డెడం గ్రూరంపుభల్లంబునం
దునుమం గ్రక్కున నొండువిల్లు గొని యుద్యద్దోర్దర్పదుర్దాంతుఁడై
ఘనబాణంబుల నొంచె నించె నతఁ డాకాశంబు గర్జాధ్వనిన్. 49

ఆ. అలిగి గురుఁడు శక్తి నడరింప నది విధి,ప్రేరణమునఁ జేసి తేరు దాఁకెఁ
గాని యతనిఁ దాఁకఁ గానద యతఁడు త,ద్బాహుశాఖ నొంచెఁ బటుశరమున.

వ. నొంచినం గోపించి. 51

క. చాపాచార్యుఁడు సాత్యకి,చాపము దునుమాడి సూతు సమ్మూర్ఛితుఁగా
నేపారి యేయ రథ్య,వ్యాపారము దాన నడపి యతఁ డని సేసెన్. 52

వ. ఆలోన నతనిరథచోదకుండు డెలిసిన నెలమిం బొంది. 53

క. బలువిడి బహుభంగుల నుజ్జ్వలశరములఁ బోరిపోరి శైనేయుఁడు బె
ట్టిలఁ బడ సారథి నేసినఁ, దొలఁగంగాఁ బఱచె ద్రోణుతురగములు వెసన్. 54

ఆ. అచటిరాజలోక మగ్గురునరదంబు, ననినదిక్కు సనుచు సంభ్రమమున
నాఁగికొనుఁడు పట్టుఁడదలుపుఁడేయుఁ డ,శ్వములననఁ దెరలె సైన్యసమితి.

వ. ఇవ్విధంబున నిజరథంబు విఫలమనోరథం బై పోయిన నదియు పోకగాఁ బోయి
సన్నద్ధుం డై సముద్ధతం బైన పాంచాలబలంబుచేతం గలంగుతనమూఁకలం బురి
కొలిపికొని కుంభసంభవుం డవష్టంభవిజృంభణమున సేనాముఖంబునం బొలిచి
నిలిచె నిత్తెఱంగున ద్రోణకృతవర్మదుర్యోధనాదు లగుజెట్టిజోదుల బెట్టు వఱచి
చిఱున వ్రాలయు సాత్యకి సారథితో ని ట్లనియె. 56

క. ఇక్కడఁ గృష్ణుల తేజము, నక్కడఁ బవమాననందనాదిజనులపే
రుక్కును గెలిపించె మనలఁ, జిక్కక వెడలితిమి శత్రుసేనలచేతన్. 57

వ. అని పలికి యర్జునుం డున్నదిక్కునకు రథంబు రయంబునం బఱపం బంచిన
వాఁడును నట్ల చేయ విమలాశ్వవేగంబునం జారుభీషణం బగునత్తేరు నీవారికి
దుర్నిరీక్ష్యం బై నభంబున భానురథంబు ననుచందంబున. 58

సుదర్శనుం డనురాజు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట.

క. అరుగఁగ సుదర్శనుం డను,ధరణీపతి యడ్డపడి[1]యె దర్పమలర న
య్యరువురుఁ బెనంగుటయు న,చ్చెరువుం గావించె నచటిసేనల కెల్లన్. 59

వ. అట్టియెడ నమ్మహీనాథుండు. 60

క. పలుదునియలు సేయుచుఁ దూ,పులు దనదెసఁ జేరనీక పోర శినివరుం
డలిగి తురగముల సారథి, నిలఁ గూల్చి తదుత్తమాంగ మేత్తెఱ నఱకెన్. 61

1, యుద్దత్చెఁ బెలుచ నయ్యెరు.

వ. నఱికి నిజసారథిం జూచి. 62

క. గురుఁ డనుజలనిధి గడచితి, నొరులు దలంపంగ నాకు నులిగాలువ లీ
నరపతుల నరకఁ గొన నీ, వరవము సననిమ్ము నేఁటిరయమని కలయకుమీ 63

వ. అనవుడు వాఁడు నగుచు నీవిక్రమంబునకు నావెరవు సంగడంబు గాదె సంగరం
బున నేమి సేయుదు నెవ్వనిపైఁ దేరు నడపుదు ననిన విని శినివరుండు వివ్వచ్చు
చేతం జచ్చినకరితురగనరనికాయంబులతిట్టలు నూపి యజ్జాడం దేరువఱపుము దె
గాండీవగుణచండనాదంబు వీతెంచుచున్నయది నేఁడు పాండవమధ్యముం డిచ్చిన
ధనుర్విద్యావిలాసంబు మెఱయను బాండుసూనుల కేను జేయుభక్తిస్నేహంబులు
సెప్పను వలయు నాకడంక గని కురువిభుం డిరువురుఫల్గును లనుబుద్ధిఁ గలంగు
నట్లు సేసెద నని పలుకునవసరంబున నద్దెసం గాంభోజయవనసైన్యంబు లతని క
డ్డపడం గడంగిన నవ్వీరుండు గుణంబు సారించి యబ్బలంబువలనికిఁ దేరువఱపించి

క. నానాస్త్రంబులు ముంపర, వే నిగుడఁగ బడలువడినవీరభటులపై
నేనుంగుల గుఱ్ఱంబుల,పీనుంగులమీఁదఁ దేరు పెలుచం బఱపెన్. 65

వ. ఇవ్విధంబున వెండియుం గిరాతశకబర్బరపారదయవనప్రముఖమ్లేచ్ఛసేనల రూ
పడంచి నీమూఁకలు గలఁగం దఱిసి చిత్రవర్మంబు మైచాయగా నారాచంబులు
నఖంబులును విల్లు బలుమొగంబును నై బెబ్బులివోలెం బోవం బోవ దు
ర్యోధన దుశ్శాసన చిత్రసేన వివింశతి శకుని దుస్సహ దుర్ధర్షణ క్రథప్రభృతిరథిక
నికరంబు రభసంబునం బోకుపోకు మను నెలుంగులతోఁ బిఱిందిదెసం దఱిమినం
దత్కలకలంబు విని యుతండు సూతు నాలోకించి. 66

క. మందగతిఁ జనుము నావెను,కం దగిలెడుసైన్యజలధి గ్రిక్కఱ శోషిం
పం [1]దీవ్రశరార్చుల నం,దంద వడిం బఱపి నగుచు నరుగుద మనినన్. 67

క. అతఁ డట్ల చేయ నబ్బల, మతిరయమున నెయిది పొదువ నరిగి కరిచతు
శ్శతియు హయత్రిశతియు వసు,మతిఁ గూల్చెను శినివరుండు మద మెలరారన్.

వ. అంత నిలువక చలంబున నాసేన శైనేయుపై బెట్టు గిట్టి నట్టియెడ. 69

క. నరతురగద్విరదరథో,త్కరములలో నతనిశరము దాఁకనిరూపుం
బరికించియుఁ గానం ద,త్త్వరితత్వంబునకు వేఱ వర్ణన యేలా. 70

క. నరుబాహాస్ఫురణమునకు, సరి యగు నెక్కుడగుఁ గాని సాత్యకిభుజవి
స్ఫురణం బల్పము గాదని, సురనికురుంబంబు వొగడుచుం జూచె నృపా. 71

మ. కురుముఖ్యుండును దోడిసైనికులుఁ బెక్కుల్ దూపు లొక్కుమ్మడిం
గురియం బిన్నటినవ్వుతో నతఁడు దత్కోదండసూతాశ్వకే
తురథంబుల్ వికలత్వముం బొరయఁగా దోర్దర్పదుర్దాంతుఁ డై
వెరవుం జేవయు లావునుం దెలిపె నుర్వీనాథ యాసేనకున్. 72

1. దీవ్రతరశరార్చుల, నందఱ వడిఁ బఱపి.

క. కదిసి నరేంద్రుఁడు సూతుని, మదమును దురగములయుబ్బు మానిచి నిశిత
ప్రదరముల నతని యంగము, పొదివె శకునిద్రోహుఁ డుప్పొంగ భుజబల మలరన్. 73

వ. పొదివిన నొదవిన కోపంబునాటోపంబున. 74

మ. ధరణీనాథ మురాంతకానుజుఁడు గాంధారేశు చాపంబునుం
గురువంశాగ్రణి సూతుకంఠము నతిక్రూరాస్త్రపాతంబునం
గర మాశ్చర్యము గాఁగఁ ద్రుంచినఁ దురంగస్తోమ మా మేదినీ
శ్వరు తేరచ్చటు వాయ నీడ్చికొని చెచ్చెం బాఱె దుర్వారమై. 75

వ. ఇత్తెఱంగునం బాఱిన. 76

క. తమ్ములు దొరలును నేలటి, యమ్మనుజాధిపుని పజ్జ కరుగుటయును సై
న్యమ్ము వెఱచఱచి విచ్చిన, నెమ్మదిఁ దనయురుగుదెస శైనిప్రభుఁ డరిగెన్. 77

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కిట్లనియె. 78

క. పులికిఁ బసులు వాఱినక్రియ, నలువురఁ జలమున సిగ్గువిడిచి యట్లొక్కనికో
ల్తలకోర్వక విఱిగినపు, త్త్రులనే మనవిందు నేను రోయకయుంకన్. 79

క. అనుడు నతఁ డవ్విభునికి, ట్లనునీవును నగ్రసుతుఁడు నవినయములు సే
సినఁ బాటిల్లిన యాపద, వినకుండఁగ వశమె మిగుదు విను తెలియంగాన్. 80

వ. అట్లుగా సిరైకోపించి నీకొడుకు పురికొల్ప నంబష్ఠ టంకణ పారద ప్రముఖ దేశం
బుల బలంబులు దుశ్శాసనపురస్సరంబుగా రయంబున నంజని సాత్యకిం జుట్టుముట్టిన
నాజెట్టిమగండు నిజభుజవిక్రమాటోపంబునకుం బాటవంబు దలకొల్పిన. 81

మ. విఱిగెం బెక్కురథంబు లొక్కమొగి నుర్విం గూలె శుండాలముల్
డఱచైరాలెఁ దురంగమావయవసంతానంబు లింతింతలై
కుఱుకుల్ గట్టె భటాంగకంబులు రణక్షోణిం బ్రవాహంబులై
పఱచెన్ నెత్తురు భూతకోటి విహరింపం బ్రస్తుతింపన్ సురల్. 82

—దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి పాఱిపోవుట.—

క. రోషమున దుస్ససేనుఁడు, పాషాణప్రదరనిపుణ పార్వతికతతిన్
భీషణముగఁ గవియింప జి, గీషం బొదువ్వుటయుఁ జూడ్కి గెంపారంగాన్. 83

క. శినివరుఁ డారాలెల్లను, దునియలుగా నేయుమగిడి తొరఁగుచునవి వై
చినవారిన నొప్పింపఁగఁ, గనుకనిన మ్మూకఁ విచ్చెఁ గౌరవనాథా. 84

తే. విచ్చుటయు నంటఁదాఁకి యవ్వీరుఁ డంప
వెల్లిఁ దేల్చిన వగ డందివెల్లగిల్లి
యధిప దుశ్శాసనుఁడు మొదలైన యోధ
గణము లెల్లను ద్రోణునికడకుఁ బఱచె. 85

వ. ఇవ్విధంబునఁ దనచేరువకుం జనిన యాదుశ్శాసనునిం గనుంగొని మున్నుశైనేయు
చన్నదెసం బుట్టిన యకోలాహలం బాకర్ణించుచున్న యగ్గురుం డిట్లనియె, 86

క. ఏమి యువరాజ విభునకు, సేమమె సైంధవుని నేమి ƒ సేసె నరుఁడు నీ
కేమిటికి ట్రీరథిక,స్తోమముతో వితెగి తెందుఁ ƒ జొచ్చెద వింకన్. 87

క. అడుకులు దిన్న ట్లగునే, కడుపునఁ గుట్టి త్రినవుడుఁ ƒ గడుఁ బఱచితి నాఁ
డాడ తెలియఁగక పాండుసుతుల, నుడిగి మడుఁగవలసె నిప్పు ƒ డాకసాత్యకిచేన్.

వ. భీమార్జునులబారిం బడి యేమి గాఁ గలవాఁడ వని పలికి యులుక వోడమిన
నంత నిలువక. 89

చ. మఱచితె యాసభ౯ భువనసమాన్య గుణోత్తర యాజ్ఞసేని నీ
వఱచినపాటుఁ బాండవులఁ ƒ బల్కినపల్కులు నాఁటికొవ్వు నే
డెఱయును నెందుఁ బోయె కర్ణాధీరుల వారల నల్గఁ జేసి సి
గ్గఱి తుది నిట్లు లైతి తగు ƒ నక్కట తియ్యన గావె ప్రాణముల్. 90

ఆ. బ్రదుకఁ దలఁచితేనిఁ ƒ బాండునందనులకు, నింక నైనఁ బుడమి ƒ యిచ్చునట్లు
గాఁగ నన్నతోడఁ ƒ గార్యంబుఁ జెప్పు మ,వ్వెడఁగు భీష్మబుద్ధి ƒ వినక చెడితి.

వ. ఇట్లు సేయఁ జాలవైతేని. 92

క. ఎట వోవ వచ్చు నిను ముం,దట నిడుకొని పోర నున్నసగురాజుల నె
క్కటి దోలెడిసాత్యకి నీ, వట దఱుముదు గాక యొదుఁగ ƒ నగునే నీకున్. 93

క. అనుటయు నతండు వినియును, వినని చెవులు సేసి మగుడ ƒ విక్రమమునకు౯
గొనకొని యేమియుఁ బలుకక, చనియె శినిప్రవరు[1]పజ్జ ƒ సమరంబునకున్. 94

వ. తదనంతరంబ యాచార్యుం డవార్యదోర్వీర్యంబు మెఱయం దఱిమి మెఱుంగు
వాలమ్ముల వేఁడిమి నూపిన. 95

శా. పాంచాలక్ష్మావరిసూను సైన్యములు దర్పం బేదుచు౯ వీరకే
తుం డుగ్రంబునఁ దాఁకి యగ్గురుని సూతు న్నొంచి యేనమ్ము లు
ద్దండుం డై తన వాడ నేయుటయు నాతం డల్గి దీప్తోజ్జ్వల
చ్చండాస్త్రంబునఁ గూల్చె నాద్రుపదసంజాతు౯ మహోదగ్రతన్. 96

వ. ఇట్లువీరకేతుండు వడినం గినిసి యతనియన్నలుం దమ్ములు నగుచిత్రకేతుం
డునుసుధన్వుండును జిత్రవర్మయుఁ జిత్రరథుండును ద్రోణురథంబు బాణ
మయంబు సేసిన నతండు. 97

క. వారలరథ్యంబులద,త్సారథులం బొడవడంచి ƒ ధరఁ దొరఁగించె౯
వారిశిరంబులు పువ్వు ల,వారణమై యిడుల్చుగంధవహుఁడుం బోలెన్. 98

వ. అప్పు డాలోకించి ధృష్టద్యుమ్నుండు గెంజాయ రంజిల్లుకన్నులం గన్నీ రొలుకఁ
గవిసి కుంభసంభవునురంబునం గ్రూరనారాచంబులు సొనిపిన మనమూఁకలు
హాహాకారంబు లెసఁగ నతండు మూర్ఛిల్లిన నప్పాంచాలవరుండు. 99

తే. పలకయును వాలునుం గొని ƒ యులఘుజవము

---

1. వెనక ♦ సైన్యయుతుం డై. 2. దఱిమిగిలి చిత్ర,

మెఱయ నేలకు లంఘించి ॥ మెఱుఁగు మెఱచి
నట్లు నని తల గోయుట ॥ కప్పళించి
యెగిరె నగ్గురు తేరిపై ॥ కేపు మెఱయ. 100

వ. అంతటం దెలిసి యాచార్యుండు ధైర్యధురంధరుం డై యెమఱి గడయుఁ బడి
నప్పటికి సాధనంబు లగు జేనకోలం దితూపుల వఱని నొప్పించినం గడుఁగురులు
గఱచిన పెగడువడునట్లు మొగతిరిగి యాద్రుపదనందనుండు నిజస్యందనంబునకు
వచ్చి విల్లు గొని వెల్లేసిన. 101

క. గురుఁ డతనిసూతుఁ దునుముడుఁ, దురగములు రథంబు ననికిఁ ॥ ద్రోలఁగఁ జనువ నా
ధరణీసురోత్తముఁడు బం,ధుర పాండవసైన్యసమితిఁ ॥ దోలెం బెలుచన్. 102

క. కలశజుని తెంపుఁ బెంపును, బలిమియునుం జూచి యపుడు ॥ పాండునృపతనూ
జులదెస సైనికు లెవ్వరు, నలవు మెఱసి కడఁగఁ జాల ॥ రైరి నరేంద్రా. 103

వ. అట్టియెడ. 104

ఆ. అవ్విధమునఁ బల్కి ॥ యాచార్యుఁ డట పుచ్చ, సరిగి దున్నసేనుఁ ॥ డాశ్రిసి ప్ర
వీరుఁ దాఁకుటయును ॥ గౌరవపతి ద్రిగ,ర్తనిబలంబుఁ బనిచెఁ ॥ బోటువడఁగ.

వ. ఆసంశప్తకులలో దండిమగలు మూఁడువేలరథంబులవారు బెట్టు గిట్టిన నావృష్ణి
వీరుండు పంచశతముఖ్యరథికులం బంచత్వంబునొందించి పెఱచతురంగబలంబుల
నెత్తుట జొత్తిల్లం జేసిన నాత్రిగర్తసైన్యంబు దైన్యంబు నొంది ద్రోణుదెసకుం
బఱచెం బఱచినం బోవక యువరాజు శైనేయుతోడ నానానిశితశరంబుల
దురంబు సేయు నతండు. 106

దుశ్శాసనుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడుట.

క. ధనువు దునిమి నవ్విన నీ,తనయుఁడు పటుశక్తి వైచెఁ ॥ దలఁకక యది వ
ల్లునియలుగఁ జేసె సాత్యకి, విను మాతం డతని నొండువిలు గొని నొంచెన్.

ఆ. అలిగి కృష్ణలమ్ముఁ ॥ డతనిచాపంబును, సూతుఁ దురగములను ॥ గేతనంబుఁ
దునిమి సొగయ నేసియును [1]భీమసేను ప్ర,తిజ్ఞ దలఁచి చంపఁ ॥ డెగక చనియె.

వ. అట ధర్మజభీమనకులసహదేవులు సాత్యకి సేనం దఱియం జొచ్చుట యెఱింగి
సైన్యంబులం బురికొల్పికొని ధృష్టద్యుమ్నాదియోధుల మున్నిడికొని తఱిమిన
మనవారును మూర్కొని పెనంగి రాశైనేయుండును నీసేన బడలువడం జేయుచు
మున్నిటం బెచుఁ జోఁ బఱచి పోవు తెఱంగునం బోవుచుండె నంత నక్కడఁ గవ్వడి
యును యుగాంతకాలరుద్రుని కైవడి రౌద్రరసమయమూర్తి యై తనయమ్ములు
మొనల బారిసమరు చుండె మోహారంబు మొగంబున గురుండునుం గాంతేయ
బలంబులం బోరిగొను చుండె నివ్విధంబున నమ్ముమ్మూరచేతను బ్రజాక్షయం బగు
చుండం గురుపతి భారద్వాజునాజి యరసిపోవ వచ్చి యచ్చటం బాండవసైనికుల

1. భీమసేనుప్రతిన దలఁచి చంపఁ డాత చనియె.

సంరంభంబుఁ జూచి యేచి యొక్కరుండును దలకడచి యమ్మెయిన వనజవనంబు సొచ్చు వారణంబునుంబోలెం దఱియం జొచ్చి భీమసేనుం బది బాణంబులను నకుల సహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల సాయకత్రయంబులను గేకయు లేవురను శరద్వయంబులను ధృష్టద్యుమ్నుని నిరువదింటను శిఖండిని మూఁటను ధర్మనందనుని నైదుమూఁపులను నేసి మఱియు ననేకనరతురగద్విరదరథనికరంబులం బలు ప్రదరశతంబుల నొప్పించె నప్పుడు. 109

తే. అతనిచాపంబుఁ గుంతీసుతాగ్రజుండు, నఱకెఁ బెఱవారు పొదివిన నుఱక వారి
నెల్లఁ గుంభజుఁ డమ్ములఁ బెల్లఁ దేల్చి, యురవడించి యాసైన్యంబును బ్బడంచె.

వ. కౌరవపతియు మగిడి యాసైంధవుకడకుం జనియెఁ దదనంతరంబ కేకయమహీనాథుండు మార్కొని. 111

క. గురుఁ డెన్నిశరము లేసిన, నెరవున నన్నింటి నన్నివిశిఖంబులఁ దా
మరలిచి బ్రహ్మాస్త్రపరిస్ఫురణము సూపినఁ దదస్త్రమున నయడంచెన్. 112

క. మఱియు నతనిమెయి బాణము, లఱువది గిఱిగొలుప నాబృహత్క్షత్త్రుం డే
డ్తెఱ సూతు నొంప నాతం, డఱిముఱి నారాచతతుల నవ్విభుఁ బొదివెన్.

తే. చిక్కువడఁ జేసి చనుమఱ యొక్కదొడ్డ,నారసమ్మున బిట్టు నరవరుండు
డ్రెళ్ళశిశుపాలతనయుండు ధృష్టకేతుఁ, డమ్మహావీరుపై వీఁక నడరి యవుడు

క. పెనుమంట నుఱుకుశలభం,బునుబోలెం గవిసి కోల్పులిఁ గోల్క వ్రే
సినమాడ్కి నేసె నఱువది,సునిశితబాణముల నశ్వసూతయుతముగన్. 115

తే. బాణఘట్టనఁ గటకటంబడ గురుండు, విల్లు ద్రుంచిన నొండొకవింట నొంచె
నాతఁ డక్కుంభసంభవుఁ డతని విరథుఁ, జేసి యావిలు దునిమినఁ జేవ సెడక.

క. గద వైచిన నది ద్రోణుని, ప్రదరంబుల నడఁగఁ దోమరము శక్తియు బె
ట్టిదముగ నతఁ డడరించిన, మదమున నయ్యోధవరుఁడు మడియించె నెడన్.

వ. ఇట్లు వికలసాధనుం జేసి. 118

క. ఆలోనన మెఱుఁగారెడు,వాలికనారసము చేదివరుహృదయమునం
గీలించినఁ [1]బొడ వెగయుచు, నేలం బడి తన్నికొని చనియె జముకడకున్. 119

క. కని యాతనికొడుకు కడలుం, గనలుం బిరిగొనఁగ దన్నుఁ గవిసినఁ బొదివెన్
ధనురాచార్యుఁడు శీఘ్రం,బున బెబ్బులికొదమ లేడిఁ బొదివినమాడ్కిన్. 120

తే. పొదివి యవలీల నాతనిఁ బొలియఁ జేయ
సమదగతి మాఱుకొని జరాసంధతనయుఁ
డస్త్రగురు నొంచుటయు నతఁ డల్గి యతనిఁ
గూల్చెఁ దత్సైనికులు గనుంగొనుచు నుండ. 121

వ. అట్టియెడ వడముకి ధృష్టద్యుమ్నుండు విన నివ్విప్రవరుం డప్రతిహతశస్త్రవృందు

1. బొడవు సెగసి _ బోఁడిమి సెడి.

గాకేమి చూపునఁ దహించునట్లు తూపులవేఁడిమిం బగఱ రూపడంచుచున్నవాఁ
డనిన నాద్రుపదనందనుం డతని మార్కొనం గడంగునెడ నాతనిం దలకడచి.

ఆ. తత్త్రివర్మ గురుని ξ చాపంబు ద్రుంచిన, వేఱ యొక్కదొడ్డ ξ విల్లు రయము
మెఱయఁగొని యతండు ξ మెఱుఁగులు గిఱిగొను, నారసముల వాని ξ నాము వఱచె.

ఉ. అప్పుడు చేకితానుఁడు శ ξ తాశుగముల్ గురుమేన గ్రుచ్చి తే
రొప్పఱ సూతు నొంచి తుర ξ గోద్ధతి మాన్ప నతండు గన్నులన్
నిప్పులు రాలఁ దద్భుజము ξ నిష్ఠురబాణహతింబు సేసి వే
కప్పి శరాళి సూతుఁడు దెగన్ హయ లోటఱి గ్రెళ్లువాఱఁగాన్. 124

వ. ఇట్లు విరథుండై చేకితానుం డోటమి కోర్చి యమ్మొయిన తొలంగె నిత్తెఱంగున.

క. పెక్కండ్రు దొరలు దనపైఁ, రక్కున రాఁ బఱఁగ ద్రోణుఁ ξ డుద్ధతిఁ దోడ్తో
నెక్కఁగ నితఁడు కుమారుం, డొక్కొ యనఁగ ముదుకఁడయ్యు ξ నుగ్రత మెఱసెన్.

వ. ఆసమయంబునం బాంచాలపతి యాబ్రాహ్మణుండు వృషభంబులుం బోనిభూపా
లుర నెల్లను సృగాలంబుల కాహారంబు సేయుచున్నవాఁడు వారింపవలదే యని
కడంగి మొసలం బురికొలిపికొనుచు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయుచుండం
బాండవాగ్రజుం డాత్మగతంబున. 127

—•• ధర్మరాజు భీముని నర్జునకుఁ దోడ్పడఁ బుచ్చుట. ••—

ఉ. అర్జునుఁ డొంటి పోయె నని ξ యక్కడఁ బుచ్చితి బాహుసారవి
స్ఫూర్జితు సాత్యకిం బెలుచఁ ξ బోవుటయుం గనుఁగొంటి నిద్దఱున్
దుర్జయశత్రుసైన్యములఁ ξ దూండడి నేమయిరొక్కొ విక్రమో
పర్జితవైరి భీముఁడును ξ వారికిఁ దోడుగ నేఁగు నెట్లొకో. 128

క. తమ్మునిఁ దలంచి కృష్ణుని, తమ్ముఁ బనిచె నాతనిం బ ξ నంపఁడె తనచి
త్తమ్మునఁ దలఁపఁడ ధర్మజుఁ, డెమ్మెయివాఁ డొక్కనాఁ డె ξ యీయున్నజనుల్.

తే. పెక్కుచోటుల నెఱిఁగిన ξ యుక్కు లావు, గలుగునీతనిఁ బనుచుట ξ కలుక నేల
యితఁడు గలయ నయ్యిరువురఁ ξ గెలమి వచ్చుఁ, బనుతు నేనటు ξ శోకంబుఁ ξ బాయవలయు.

వ. అని బహువిధంబుల విచారించి నిశ్చయించి. 131

ఆ. భీముఁ జేర నరిగి ξ బీభత్సు నీతమ్ము
నని యెలుంగు గళముఁ ξ నందుఁ దగుల
నస్రు లొలుక మాట ξ యుట సెప్ప లేఁ డతఁ
డార్తి నూఁది యిట్టు ξ లనియె నతఁడు. 132

క. ఏము గలంగినయప్పుడు, నీమహిమయ మమ్ముఁ దేర్చు ξ నీకును గలఁగన్
భూమీశ తగునె యివ్విధ, మేమిటఁ బాటిల్లెఁ బనుపు ξ మేపని కైనన్. 133

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె ξ నక్కడ నప్పుడు పాంచజన్యని
స్వనము వినంగ నైన నట ξ సాత్యకిఁ బుచ్చితి నేమి పుట్టెనో

యను[1]వెత నిష్ఠ యుద్దెస భీషణంబు[2] దిగంబడ నీవు వోయి పా
ర్థునిం గని సింహనాదమున । రోదసి నిండుము మూఁక నింపుగన్. 134

క. నీతమ్ముఁ గట్టు రూపసి, నీకెవ్వఁడు సకలసుగుణనిధి మద్భ్రాత్రం
డాతని కెడ రగునో యను, చేతోగతి పల్లటిల్లఁ । జేయుదె తాల్మిన్. 135

ఆ. అనిన భీముఁ డిట్టు । లనియెఁ దద్రథము రథ్యముల సారథిని శరాసనంబు
నెఱుఁగు నతని నొంది । యొత్తిగిన యది యనీ, కేల వగవ నిపుడ । యేను బోదు.

వ. దేవరయాజ్ఞఁ దల నిడికొని చని యాకృష్ణులఁ గృష్ణానుజుం గలసి యిక్కడ కెఱుక సేయుదు నని పలికి పాంచాలనందనుం గనుంగొని కుంభసంభవుబలిమియు నతని ప్రతిజ్ఞ తెఱంగును నెఱుంగుదు వేమఱ కుండుము నాకుం బోక గర్జంబు కాదు గా కున్న నేలినవానియానతి నడవ వలయు నన నప్పుడు నతండు. 137

క. వినుము భవత్సేనాపతి, తనువునఁ బ్రాణములు గలుగ । ధర్మజుదెసకుం
జనుదెంచువాఁ డెద్దియుఁ, దనమానము దక్కి యడుగు । మర్జునుకడకున్. 138

వ. అనిన ధృష్టద్యుమ్నుపలుకుల కూఱడిల్లి యనిలతనయుం డన్నచరణంబులకుం బ్రణతుండై యాలింగనంబును నాశీర్వాదంబునుం బడసియున్న యప్పుడు శౌరి శంఖవిరావంబు వీతెంచిన నవ్విభుం డవ్విధున కిట్లనియె. 139

క. విను పాంచజన్యపటునిస్వన మదె యది మఱఁది యొడను । సైరింపక కృ
ష్ణునికతము సేయురభసం, బని తలఁచెద నెద్దియు మొద్దియు । ధికరణమునన్.

వ. అనవుడు నవిశేషకల్పితం బగురథంబురవంబును దూర్యనినదంబును దనసింహనాదంబునుం జెలంగ విశోకునిసారథ్యసామర్థ్యంబున రథ్యంబులు నెఱయ మెఱయం గదలి గొనయంబు సారించి కురుబలంబు నవలోకించుచు నడరునవ్వాడముడిం దలపడి నీకొడుకులు నుశ్శల చిత్రసేన కుండభేది వివింశతి దుర్ముఖ దుస్సహులును వికర్ణశలవిందానువిందసుముఖ దీర్ఘబాహుసుదర్శన బృందారకులును సుహస్తసుషేణదీర్ఘలోచనాభయరౌద్రకర్మసుశర్మదుర్విమోచనులును వివిధవిశిఖంబులు వరఁగించుటయు లేశ్యగమింజూచి పొంగుసింగంబుచందంబునం జెలంగి యాశరంబులు వారించుచు వారిం గదిసి బృందారకుం దెగఁజూచి యభయరౌద్రకర్మసుర్విమోచను లనుమువ్వురను మూఁడువెడందతూపులం దునిమిన.

క. చలమునఁ బోవక పెనఁగిన, నల వేర్పడ నతఁడు విందు । ననువిందసుశ
ర్ములఁ జంపి సుదర్శను బె, ట్టిలఁ పైఁ బడి యవుడు సావ । నేసె నరేంద్రా. 142

క. పెఱవారు వెఱచి నలుగడఁ, బఱచిన వాయుసుతుఁ డార్చి । పఱపె రథం బా
తెఱపిన యరుగుట గని గురుఁ, డుఱక యతనిఁ దాఁకి కప్పె । నుగ్రాస్త్రములన్.

వ. ఇట్లు నిలువరించి నిటలంబున నారాచంబు నాటించి యక్కుంభసంభవుండు దనమనంబున వీఁడు విద్యచ్చునట్లు నన్ననుసరింపఁ గలవాఁ డని తలంచి యప్పవనతనయు నుద్దేశించి. 144

1. వెఱ. 2. బుడిపింపఁగ నీవు.

క. నను గెలిచి కాక నీ కే, మ్మనఁ బోఁగా నెట్లు వచ్చు ♦ మాను నీతమ్ముం
డను మతిఁ గై కాదే చోరఁ, గనియె ననుచు నడరెను గన్నుఁ♦గవఁ గెంపారన్.
క. నరుఁ డోకరథికనియమునఁ బుత్రిఁ, జొరఁ దలఁచున మాగధసేన ♦ సురబల మైనం
దెరలిచికొని విచ్చలవిడి, నరుగుం దనకంటెఁ జెడక ♦ నది యుల్లుండెన్. 146
చ. ప్రియములు పల్కి నిన్ననుసరింపఁగఁ బార్థుఁడు గాఁడు సుమ్ము దు
ర్జయభుజశక్తినిర్మథితశత్రుఁడు భీముఁడు గాని నీవు దం
డ్రియు గురుఁడుం బ్రియుండ[1]వు నని ♦ ప్రీతి యొనర్చెదఁ బూని వైరికిన్
జయ మొనరింతు గాక యని ♦ సైతునె దర్పము సూపకుండునే. 147
వ. అని పలికి. 148
మ. గద సారించి చెలంగి వైచిన భుజాగర్వంబు సొలింపి య
మ్మదుకం డుర్విఁకి దాఁటి పోయె నది రథస్మేల్ మింటఁ బర్వంగ బె
ట్టిద మై మ్రోయుచు వచ్చి బల్విడుగుఁ దాకుశ్కిం దాఁకుడున్ గుఱ్ఱముల్
సదిసెన్ సారథి మ్రగ్గెఁ దేరు వ్రాలిసెన్ ♦ సైన్యంబు భీతిల్లఁగాన్. 149
వ. అప్పు డమ్మేటి మగండు. 150
క. మనమునఁ గ దలిసి యుద్ధతిఁ, జనఁజన నీనందనులు వెసం దాఁకియు ను
బ్బినయతనివీఁక కోర్వక, కనుకని సిగ్గు సెడి పాఱఁగా గురుఁ డంతన్. 151
క. ఒండొక తే రెక్కి సము, ద్దండతఁ జని భీమసేనుఁ ♦ దాఁకి శరము లొం
డొండ నిగిడించి నొంచిన, గండడఁగక యతఁడు గనలు♦గదిరెను మదితోన్. 152
చ. అరదము డిగ్గి యప్పటుశరావళి కోర్చి మొగంబు వాంచి స
త్వరుఁ డయి వాని పైఁ గుఱియ ♦ వంచినమస్తక మొప్పఁ బోవుసుం
దరవృషభంబులీలఁ జని ♦ దర్ప మెలర్పఁగ నొక్కచే నొగల్
వెరవునఁ బట్టి తేరు ప్రజ ♦ విస్మయ మందఁగ వీచి వైచినన్. 153

— ✤ భీముఁడు ద్రోణాదిరథికుల నతిక్రమించి యర్జునుఁ జేరఁబోవుట. ✤ —

ఆ. నుగ్గునూచ మైన ♦ నగ్గురుఁ డొండొక యరద మెక్కి యల్ల ♦ నరిగె సేన
మొగమునకు రయంబు ♦ మిగుల విశోకుఁడుఁ, దేరభీముఁ డెక్కెఁ ♦ దేరు ప్రీతి.
వ. అవ్విధంబున ధనురాచార్యు బెట్టు వఱచి బిట్టు ననునాజెట్టిబిరుదున కెదుర్పం జాలక భోజబలంబును గాంభోజానీకంబును యవనాదిమ్లేచ్ఛసైన్యంబులును బసులు పులికిం బాఱు తెఱంగునం గలంగి పఱచె నట్లు ప్రతిహతగతిం బోయి సాత్యకిసమరోల్లాసంబు గనుంగొనుచు నట్లు కడచి యవ్వాఁడమడి దివ్యరథంబు మెఱయఁ గౌరవ్యయోధులతోడం బెనంగుసవ్యసాచిం జూచి సింహనాదంబు సేసిన నతనిం గనుంగొని ప్రియంబున నయ్యర్జునుండును హరియును గర్జారవంబుల గగనంబు నినిచి రమ్మహారావంబు లాకర్ణించి యుధిష్ఠిరుండు భీమసంజ్ఞాపనం

1. డు నని ప్రీతి_యొనర్చెదఁ...గాక నిను సైఁతునె_యొనర్చెద___మొనరింతుఁ గాకనిన.

బునకు సంతుష్టాంతరంగుం డై తనలోనన యతని నగ్గించి యన్నరనారాయణుల యెలుంగులు వినంగనుటకుం బొంగుచు నప్పార్థుండు దన ప్రతిజ్ఞ నెఱపి వచ్చి తన్నుం గౌఁగిలించుకొనుటం గోరుచుం గౌరవపతి యిమ్మెయిం దమ్ములు బంధులుం దెగం బొలియుట దెలిసి యయినను దీరునకుం బుచ్చి యున్నవారి నైనం గాచికొనునొకో యని యూహించుచుఁ గయ్యంబు సేయుచుండె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 155

ఆ. ఇట్లు సింహనాద ౯ మిచ్చిన భీముని, మార్కొనంగ మగఁడు ౯ మనబలమునఁ గలిగెనే మదాత్మజులఁ గాల్పఁ బుట్టిన, చిచ్చు వాఁడు వానిఁ ౯ జెనయు టరిది.

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను ౯ నమ్మనుజేంద్రున కప్డు కర్ణుఁ డ
య్యనిలతనూజు మార్కొని రయంబున వింశతిసాయకంబు లే
సిన నతఁ డేడుతొమ్మిదులు ౯ చెచ్చెర నేసి సిడం బొకంట నే
ఫునఁ [1]గుదియించె నారథిక౯పుంగవు లట్లు దొడంగి యుద్ధతిన్. 157

వ. తెనంగునెడ భీమసేనుండు. 158

క. సూతసుతువిల్లు ద్రుంచిన, నాతఁడు బలువింట నొంచె ౯ నతని వెన మరు
త్సూతి యదియుఁ ద్రుంచుచుఁ ద, త్సూతునిఁ దురగములఁ ద్రుంచె౯దుర్దమలీలన్.

ఆ. విరథుఁడై యతండు౯వృషసేనురథ మెక్కఁ, బాఱుటయును గలఁగఁ౯బాఱె సేన లట్టియెడ నృపాలుఁ ౯ డాచార్యుపాలికిఁ, జనియెఁ దేరు దోలి౯కొని రయమున.

దుర్యోధనుఁడు ద్రోణుని దూఱి నాడుట.

వ. చని యడిచిపాటు గదుర నతనితో ని ట్లనియె. 161

క. నరుఁడును సాత్యకియు వృకో,దరుఁడును మనసేనఁ గలఁచె౯దరు సైంధవుఁ జే
రిరి నీకుఁ దగునె నరునిం, జొరనిచ్చితయేని వారిఁ ౯ జొరనీ ననఘా. 162

క. సమరంబున నీ వోడుట, సముద్ర మింకుట జయించె ౯ సాత్యకి గురుఁ గ
య్యమున నని యెసఁగుజనవా,దము మేలుగఁ దలఁచితొక్కొ౯ధనురాచార్యా.

క. ఈభంగి నీ వడంగుట, మాభాగ్యము గాక యింక ౯ మాటలు వల దీ
క్షోభం బెట్టు లుడుగుఁ జెపు,మా భవదీయబలశౌర్య౯మతులకుఁదగఁగాన్. 164

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను ౯ నక్కడ నిక్కడ నొక్కరూపునన్
మనమున నైనయాయెడరు ౯ మాన్పఁగ నోపినయంత మాన్పెద
న్వినుము విశిష్టకార్య మవ౯నీవర సైంధవుఁ గాచికోల య
ర్జునునకు నీకునుం గలిగె ౯ జూదము నాఁ డధికంపుటోడ్డుగాన్. 165

క. మును శకునిబుద్ధిమై గెలి,చినయది యస్థిరపుగెలుపు ౯ సెడ కీజూదం
బున వెడలఁబాటునూ వే, మనవెరవును లావుకలిమి ౯ మనుజాధీశా. 166

వ. కావున నీవు సుస్థిరోత్సాహుండ వై సాహాయ్యంబునకు నద్దెస నున్నకర్ణాదులం

1. నిగిడించె.

గొని కవ్వడి మొదలగునమ్మువ్వురకుంజాలి[1]సింధురాజరక్షణంబు నిర్వహింపు మీను సేనాముఖంబున నిలిచి తక్కినయందఱ నిలువరించుట మేలుపిత్తో వచ్చుట కర్జం బు గాదు పొమ్మనుటయు నతండు మరలి తన్నుం జూన పురికొలిపికొనుచు నట ననియె నప్పుడు యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును మున్ను కృతవర్మచేత నివారితులై నరునితోడ నుఱుమునం జనక కెలని కుఱికి యుఱిముఱి మనమొన దె రల్చికొని బయలికి వెడలి కపిధ్వజగాంఢీవగుణరావంబులకతంబున నతనియున్న యెడ యుపలక్షించి తిరిగి వచ్చి బలువున మనబలంబు వాయం బాపికొని చొచ్చి విన్వచ్చుం జేర వచ్చుచున్నం గని యక్కురువిభుండు వారల వారింపం గడంగిన.

క. ఆయిరువురతో సజ్జన,నాయకునకు నయ్యె దారుణం బగురణ మం
దాయతనృపచాపము రో,షాయత్తత నుత్తమౌజుం డార్చుచుం దునిమెన్. 168

తే. తునిమి తోడన యురమున మూడు సునిశితాస్త్ర
చయము నిగిడింప రాజొండుచాప మెత్తి
యతనిహయముల సారథి నవనిం గూల్చె
నాతం డరిగె యుధామన్యునరదమునకు. 169

క. అరిగి తురగముల నూతుం, బొరిగొన విరథుం డయి నృపతి పొలివోవక యు
ద్ధురగతి గద గొని చని తత్తురగంబుల సారథిని జక్కుడుప్పలు సేసెన్. 170

తే. రథము డిగ్గి తొలంగి రాజ్రథికు లమ్మ, హీశుం డేతెంచి యెక్కి మద్రేశు తేరు
వారు నీయోధు లిరువుర బారినురి,యూరథము లెక్కి యర్జునుంజేరంజనిరి.

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కిట్లను మనవారెల్లం గర్ణుండు గొంతే యుల గెలుచు నని యాసపడుదు రాధర్మతనయుం డాతనియాటోపంబు దలంచి రేలెల్లను గన్ను మూయండు. 172

ఆ. అట్టిజెట్టి యనిలుపట్టిచే విరథుండై, పోయి పోయినట్ల పోయెం గాని
మరలి కయ్యమునకుం జొరం డెట్టు లాతని, తెఱంగు సెప్పునాకుం జేటపడంగ

చ. అనవుడు నాతం డిట్లు లను నన్నరనాథున కట్లు నూతనం
దనుం బొరివుచ్చి భీముండు మదంబున నర్జునుదిక్కు వోవంగాం
గని యతం డాయితం బయి తగం దనపే రెలుగెత్తి పిల్చె నా
ధ్వని విని యావృకోదరుం డుద్ధగ్రతిన్ మరలెన్ మహీశ్వరా. 174

వ. అట్లు దాకొని యుర్కప్రతాపు లగునయ్యిరువురు నొండొరుశరంబులు దూ లించుచుం దురంగంబులయుంగంబులం దూపులం గీలించుచు సారథుల బెట్టు వఱచుచుం జాపంబులు విఱుచుచు మైముఱుపు లఱుపుచు సేయుచు మేనులు నెత్తుట జొత్తిల్లం జేయుచు నొండొరులకు వేఁడిమి సూపి యేపునం బెనంగునెడ నయ్యనిలతనయుండు. 175

1. సింధురాజా ప్రాణంబులు, నిర్వ.

క. విలు దునుమ నేసి గుఱ్ఱం, బుల సూతునిఁ బిలుకుమార్చి భుజగనిభశరం
బులఁ జెప్పఱిచిన నిగ్గతిఁ, గలఁగి పఱచి యొండురథముఁ గర్ణుం డెక్కెన్. 176

క. అన విని ధృతరాష్ట్రుం డి, ట్టను నమ్మినబంటు పిఱికి యై యిటు పఱవం
గని మందబుద్ధి దుర్యో, ధనుఁ డే మని తలఁచెనొకొ తనచిత్తమునన్. 177

వ. అది యట్లుండె నాకర్ణుసబింకంబు పిదప నెట్లయ్యె ననవుడు సంజయుం డతని
కిట్లనియె. 178

తే. ఆననంబునఁ గ్రోధమహానలంబు, భీషణముగ రాధేయుండు భీముదెసకు
మరలి యురవడిఁ గవియ నయ్యిరువురకును, మహాద్భుతంబగు సంగ్రామమయ్యె నధిప.

క. బలుడేగలకై వడి బె, బ్బులులపగిది మత్తకరులపోలిక దర్పో
జ్జ్వలసింహంబులచాడ్పున, నలవుఁ బలము మెఱయఁ బెనఁగి రారథికవరుల్.

క. పెనఁగు నెడం గర్ణునిది, క్కునఁ జతురంగములు బెట్టుగ నొత్తిల నాభీ
మునిమీఁదఁ గవిసి మంత్రిం, చినయట్టులు గూలె నతనిచేతిబలువునన్. 181

వ. అనవుడు నాంబికేయుండు. 182

క. తోడరెడుకోలఁదియె వానికి, వడముడిభుజవిక్రమంబు వారల మన మె
వ్వాడు వినమొ కర్ణువిసమే, యడిబీరపుఁదులువ గెలుచునె పాండవులన్.

ఉ. సూతసుతుండు పాండునృపసూనులఁ బోర జయించు నంచు గ
ర్వాతిశయంబునన్ మనసుదాంధుఁడు కృష్ణుఁ దృణీకరించి సం
ప్రీతిగ సంధి సేయఁడ యపేతకళంకులు వారు వారి కే
లా తగ వేది దైవము దలంచు రణంబునఁ జేటు సంజయా. 184

వ. తానును దమ్ములుం జెడుదు రింతియ [1]కాక (యొండు గలదే) యది యట్లుండె
భండనంబు తెఱంగు సెప్పు మనిన నమ్మనుజపతికి నాసూతసంభవుం డిట్లనియె.

చ. సమసినఁ సేన జూచి రభసంబునఁ గర్ణుఁడు భీముఁ గిట్టి ద
ర్పము సిగురొత్త ముప్పదిశరంబుల నొంచినఁ గెంపుసొంపు వ
క్త్రమునకు నొప్పు సేయఁగ నతండు వెసన్ విలుద్రుంచి సూతుప్రా
ణముఁ గొనినం జలం బెడఁ బెనంగొన వాహనచోదకుండు నై. 186

వ. అతండు శక్తి వైచిన. 187

క. ఎనిమిదితునియలుగా నది, దునిమి మరున్నందనుండు తొమ్మిదిశరముల్
తను వాడ నేయ బలువిలు, గొని యన్నియు కర్ణుఁ డేసెఁ గ్రూరాస్త్రంబుల్.

క. వాని నెడ నఱికె యప్పవ, మానతనూభవుఁడు నిశితమార్గణములు పై
పై నిగిడింపఁగ రాధా, సూనుండును సాయకముల [2]సోనలు గురిసెన్. 189

క. చెలఁగుపటుసింహనాదం, బులు ఱంకెలు గాఁగ వారు పొలిచిరి వృషభం
బులక్రియ నొండొరులకు మా, ర్మలయుచుఁ దాఁకుచు నుదాత్తరభసోజ్జ్వలులై.

1. ఇది వ్రాతప్రతులఁ బెక్కింట లేదు. 2. సోనగఁ

ఉ. అత్తఱిఁ గర్ణువిల్లును హయంబులు నుగ్గుగ నేసి నెత్తురుల్
జొత్తిల మేన బాణములు సొన్పి మఱుత్సుతుఁ డార్చెనార్చినం
జిత్తము దల్లడిల్లఁ గురుసింహుఁడు దుర్జయుఁ బన్ప నాతఁ డ
త్యుత్తమసాహసప్రకటితోద్ధతి నాజిఁ గడంగఁ దాఁకినన్. 191

తే. బలము లచ్చెరు వంద నస్త్రంబు మెఱసి, సూతుఁ డనిలసుతుఁ దాఁకి విశిఖసాయ
కములనొప్పించి రథతురగములనొంచి, సూతునోనేసెఁ గ్రోధవిస్ఫూర్తినతఁడు.

క. తురగములతలలు సూతుని, శిరము నతనిమస్తకంబు శితశరమున్కా
స్ఫురణమున ధరణిమీఁదం, దొరఁగించెం గర్ణుఁ డేచ్చుఁ గనుఁగొనఁగాన్.

వ. ఆలోనన సూతసూనుండు రథంబు సన్నద్ధంబు సేసికొనినవాఁడు గుటు వప్పాండుతన
యుం దలపడియె నమ్మేటిమగలు కోపంబులు నాటోపంబులు బలంబులుఁ జలం
బులు శౌర్యంబులు ధైర్యంబులు మెఱయఁ దెఱఁగుసం బెనంగి రట్టియెడ. 194

మ. ఖరనారాచము భీమునతమున నాకర్ణుండు బాహాబలా
భరణుం డై నిగిడింప నుచ్చి చని భూభాగంబు నాటంగ నా
తురతం బొంద కతండు విస్ఫురగదం ద్రుంచెం దురంగంబులన్
ధరణిం గూల్చె ధనుర్విలాస మలరం దత్సూతుసిం గేతువున్. 195

మ. విరథుం డయ్యును రాధనందనుఁడు దోర్వీర్యం బవార్యంబుగా
శరజాలంబుల భీముఁ గప్పుట మహాశ్చర్యంబు గావించె భూ
వరుఁ డంతం దనతమ్ము నారథికుఁ గావం బంచె నామున్ముఖుం
డు రయం బారఁగఁ దాఁకె భీమునకు నాటోపంబు దీపింపఁగన్. 196

క. అయ్యంగరాజుతోడం, గయ్యము సేయుచును దుర్ముఖుప్రాణంబుల్
సయ్యనఁ దొమ్మిదియమ్ములఁ, గ్రయ్యక యయ్యక యుతంబు గొనియె నరేంద్రా 198

వ. ఇట్లు భవదాత్మజుండు పడుటయు.

ఉ. ఆతనిఁ జూచి కన్నుఁగవ నశ్రులు గ్రమ్మఁగ సూతసూతి శో
కాతురుఁ డై తదీయరథ మల్లన యెక్కఁగ భీమసేనుఁ డు
ద్ద్యోతితహేమభూషితచక్రశర్ధశమార్గణవిద్ధుఁ జేయుడు
న్నాతశరంబు లన్ని పెన నాటె నతండును దద్భుజంబులన్. 199

వ, దాన్నం గనలి యనిలతనయుండు. 200

ఆ. వాఁడినారసములు మూఁడు కర్ణునిఱొమ్ము, గాఁడ నేయ నాన గడచి నొవ్వ
భయముఁ గదురఁ జేయు రయమున నరదంబు, దోలికొని యతండు దొలఁగఁ బోటె.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 202

క. విను పౌరుషము నిరర్థక, మనుమానము లేదు దైవ మధికంబు మఱు
త్తనయునిచే నారాధా, తనయుం డి ట్లగుట సెవ్విరోధంబునఁ దలఁపన్. 203

క. అ ట్లన నేల మహాబలు, పట్టికి సురఖచరధనుజపన్నగులును మా

క్రొట్ట రవిసఁ గర్ణాదుల, కెట్టు నిలువ వచ్చు వాని యెదురం దిరమై. 204

క. పాండవుల గెలుచు నాజి ని,తం డని యగ్గించు సూతతనయుని మత్తు
త్రుం డతఁడు భీము నేపున, గం డడఁగినఁ జూచి మనసు గందక యున్నె. 205

క. విసఁడె జరాసంధాదులఁ, దునుముట మనదుర్జయుండు దుర్ముఖుఁడును భీ
మునితోడఁ బెనగువారే, మని కర్ణునిఁ గావఁ బనిచె నబ్బాలకులన్. 206

క. పవనజుఁ డొక్కఁడె పాండవులును సాత్యకియు హరియు డాఁతురె యుగ్రా
హవమునఁ [1]బ్రాణము లావున, నవిజయ్యులు వారిఁ దొడర నగునే తనకున్.

చ. అని పలుమాట లాడుటయు నమ్మనుజేంద్రునితోడ నాతఁ డి
ట్లను విను మెత్తి క్రోలి యది యంగము నారటపెట్ట నన్యులం
గినిసినయట్లు మీఁదు పరికింపక యిమ్మెయి నీవు పాండునం
దనులకుఁ జెట్టవై హృదయతాపము వచ్చినఁ [2]బల్కె దొండులన్. 208

వ. ఊరక బవరంబు తెఱంగు వినుము నీతనయులు దుర్మర్షణుండును దుర్మదుండును
దుస్సహుండును విజయుండును విచిత్రుండును గర్ణునోటమి సయిరింపం జాలక
వడముడిం దొడరి తూపు లడరించినం జూచి యాసూతసూనుండు దానును
నతనిపయిం గవిసి యేసినఁ దద్విశిఖంబుల వారించుచు మారుతనందనుండు.

ఆ. ఏచి కురుకుమారు లేవురఁ దురగసా,రథులతోడఁ గూడ రయము మెఱయ
వసుధఁ గూల్చె మెఱుఁగువాలారుతూపులఁ, బాఱునిగుడఁ జేసి యద్భుతముగ

క. అనిఁ బడినరాచకొడుకులఁ, గని కర్ణుం డేటి బ్రతుకు గా బ్రదికెద నే
నని యింక నెన్నఁటికి [3]లా,వని భీముని నొంపవలదె యని తెం పెసఁగన్. 211

ఆ. కదిసి డెబ్బదేను కాండంబు లాతని,మేనఁ బఱపి యుబ్బు మిగిలి నవ్వ
నతఁడు నూటయేను శితవిశిఖంబుల, నతని నేసి చాపయష్టిఁ ద్రుంచె. 212

మ. రయ మారన్ బలువిల్లు పుచ్చుకొని యారాధాసుతుం డేయ దు
ర్జయుఁ డమ్మారుతి వొంగి సూతుని వెసం జానేసి విల్ ద్రుంచుచున్
హయసందోహము గూల్చి [4]హాస్యమునకున్ హాసంబు సేయన్ గద
న్భయదాకారత వైచె నాతఁ డది భగ్నం బయ్యె నాభీముచేన్. 213

వ. ఇట్లు గద ద్రుంచి పైపై నేయుపావనిబరవసంబునకుం దెరలక యొండుకోదం
డంబు గొని కర్ణుం డతనితనుత్రాణంబు దునియలు సేసి పెల్లేసిన నతండును
దదీయకంకటంబును భుజంబును భేదించె నిప్పరుసునఁ బాదచారి యై పెనంగు
నయ్యోధవరుం జూచి భూవరుండు సత్వరుం డై పనుపం జిత్రవిచిత్రచిత్రాక్ష
చారుచిత్రులును జిత్రధ్వజచిత్రాయుధచిత్రకర్ములును ధర్మపుత్రానుజుం దాఁకిన
నతండు మహావాతపతితభూరుహప్రతతిభంగి దోఁప నక్కుమారసప్తకంబును
రథసప్తిసారథిసహితంబుగాఁ బొడవడంగం జేసె నానందునఁ గల్పితస్యందనుం

1. బ్రాణంబులు విను, మవిజ. 2. కొడ్డఁ బల్కెదే. 3. రానన. 4. యాస్య...హాస్యంబు.

దై యానూతనందనుం డప్పాండునందనునిపై నురవడించిన. 214

క. అతిమతి నిరువురశరములు, తఱుచుగ నొండొరుల బెట్టు దాఁకిన నయ్యు
ద్ధము నెత్తుటఁ దోఁగి కడుఁ, బఱలిరి కల్పాంతనవదివాకరులక్రియన్. 215

క. అరదములు చిత్రగతులం, జరియింపఁగ ధైర్యములును శౌర్యంబులు ను
ద్ధురబాహావీర్యంబులు, సరియై మెఱయంగ నధికసంరంభములన్. 216

ఉ. ఒండొరుమీఁద సాయకము లొక్కమొగిం బఱఁగింతు రేపునై
నొండొరుబాణముల్ నఱకి యుర్విపయిన్ నెఱయింతు రుగ్రులై
యొండొరుమేనులన్ శరము లుచ్చి చనన్ నిగిడింతు రిట్టులు
ద్దండతఁ బోరి రాఱనిమదంబుల నొండొరు మీఱునానఁగన్. 217

క. మరుదాత్మజుఁ డేచిన నన్నరుఁడు హరియు సంతసంబునం బొదలుదు రు
ద్ధురతం గర్ణుఁడు మిగిలినఁ, గర ముబ్బు విభుండు దమ్ముగమియుం దానున్.

తే. సూతనందనునకు నెడ సొచ్చి చొచ్చి, సమదుఁ డగుభీమసేనుచే జచ్చి చచ్చి
బలములఱుగనాకర్ణుండు దొలఁగిపోవఁ, [1]జూచుఁదెగిపోఁడుపడినసీసుతులఁజూచి.

వ. శోకంబునం గోపంబునం గర్ణువిక్రమాటోపంబు దీపించిన. 220

క. గొడుగునను వింటికొమ్మల, సిడమున నరదంబునందు సెల లవిసి జడన్
వడి నిగిడెడుచాడ్పున న,వ్వడముడిదెస నమ్ము లడరె వసుధాధీశా. 221

క. దానికి మనమున నించుక,యైనను దలఁకక సమీరణాత్మజుఁ డవి పై
రానీక నిలిపి యతనిం, దా నిరువదినారసములఁ దలరఁగఁ జేసెన్. 222

వ. అప్పుడు. 223

క. మనవారు వారివారలు, ననిలతనయువిక్రమంబు నగ్గింప సుయో
ధనుఁడు దనయొద్దియోధుల, ననుజులనుం గర్ణుఁ గావుఁ డని పనుచుటయున్.

భీమసేనుచేత శత్రుంజయాది కురుకుమారులు సచ్చుట.

వ. అప్పుడు శత్రుంజయుండును శత్రుసహుండును సుదేహుండును మదనుండును ద్రుముండును జిత్రబాహుండును వికర్ణుండును గర్ణరక్షణపరులై కడిమి వెలయఁ దలకడచి యొక్కట భీమసేనుం దాఁకి [2]ధరాధరంబు నంబుధారలం గప్పు జలధరంబులచందంబున నతని నతినిబిడశరపరంపరలం బొదివినం బెరిఁగిన దర్పంబునం బొదలి యతండు దృఢైకముష్టినిర్ముక్తమార్గణసప్తకంబున వారిం బిలుకుమార్చి యార్చిన నాసింహనాదంబు విని ధర్మతనయుం డది విజయాగ్రజుండు నిజవిజయం బెఱింగించుటగా నెఱింగి మనంబునం బొంగి ద్రోణుదెసకుఁ దఱిమి కయ్యంబు సేసె నట్లు పలువురుదమ్ములు వ్రాలినిన దుర్యోధనుండు దన మనంబున జూదంబునప్పుడు విదురుండు సెప్పినట్ల యగుచున్న దని విషాదంబు

1. జూచి తెగ్గి మోడుపడినసీసుతులఁ. 2. ధారాధరంబులునగంబునంబుధారలంగప్పుచందంబున.

నొంది యీసభ నమ్మెయిఁ బాంచవ్రులం బఱిచినపాపఫలం బనుభవించె ననవుడు
వై చిత్రవీర్యుండు. 225

క. గతవృత్తములకు వగవం, గత మేమి యతండు వెట్టి కార్యము నాదు
ర్మతిఁ దప్పి నోర్చి కొడుకుల,కత విని యెదఁ జెప్పు చెప్పఁగలయది యెల్లన్.

వ. అనిన నతనికి సంజయుం డిట్లను నట్లనిలజుం డార్చినం బేర్చి కర్ణుండతనిపయిం గవిసి
ఘోరసంగ్రామంబు సేయుచుండ నీసేన భీమసేనుఁ జుట్టుముట్టిన నతండు బెట్టి
దంబు లగుభల్లప్రముఖబాణంబులఁ గేతుచ్ఛత్రచామరంబులు సూతరథరథ్య
రథికావయవంబులుఁ దురంగమాతంగసుభటాంగంబులుఁ దునియ నైతొరఁగి
పెరుఁగు నెత్తురుటేఱులఁ బడిం బాఱం జేయుటయుఁ బతితశేషం బగునబ్బలం
బిరుగెలంకులం దొలంగి [1]తెరంపపెట్టునేల కవ్రుల నని చూచుచుండె నెండియు
రాధేయుండు రయంబున నతనిం దాఁకి పోరె నట్టియెడ నమ్మారుతనందనుండు.

క. ఆభీలతఁ గర్ణునికర్ణాభరణము చుక్క వడినట్లు వడఁగ సం
క్షోభితశరమున నేసి మహాభల్ల మురస్స్థలమ్ము నాటఁగ నేసెన్. 228

క. ఆలోనన యారధికుని, ఫాలస్థలి [2]నోలి నేనయుఁ బదినారసముల్
గీలించిన నవి యచ్చట, నీలోత్పలమాలవోలె నెఱయం బొలిచెన్. 229

తే. అలిగి బాణశతంబున నాతఁ డతని, నొంచె నవ్వీరుచాపంబు ద్రుంచె నతఁడ
వఱపి బలువింటఁ గర్ణుండు పటుశరములఁ, బట్టపగలింటిసూర్యునిప్రభలువోలె.

వ. ఇట్లయినాసూతనందనువిల్లు [3]నిదుర్చు దోఁపక గుడుసువడుటఁ జక్రాకృతిం బొ
లుచుననలశిఖలచెలువు దాల్చె నట్టిరయంబునకు భయంబు గొనక భీముండు
నిగిడించుహేమలిప్తనారాచధారలు గగనలక్ష్మికనకాభరణంబులచెన్ను చేకొ
నియె నప్పుడు కోపంబు రూపంబు గైకొన్నకైవడి నుదీర్ణుం డై యక్కర్ణుండు.

చ. పవనజుచాపముల్ పారులపగ్గములుం దునుమాడి కాఁడితో
నవి పెనఁగాడఁగా వెడఁద యమ్మునఁ గేతువుఁ గూల్చి సూతు మే
నవియఁగ నేసినం బఱచె నాతఁడు ఫల్గునుచక్రరక్షుతే
రివెనుక నుగ్రశక్తి యడరించెఁ జలింపక భీముఁ డత్తఱిన్. 232

క. అది సూతనందనుఁడు ద్రోణిముదిశరములఁ దునుముటయు సమీరసుతుఁడు బె
ట్టిదముగ వాలుఁ బలకయు, నదమునఁ గొన నతఁడు పలక నఱకెనఱకినన్.

మ. కరవాలంబున వైచి యారథికువిల్ ఖండింప నొండొక్కని
ష్ఠురచాపం బతఁ డెత్తునంతకు బహ్వాటోపంబుఁ గోపంబు మ
చ్చరముం దేటపడన్ వియచ్చరులు మెచ్చన్ భీముఁ డాసూతసూ
తిరథం బల్లలనాడ దానిపయికిం దెం పొప్ప లంఘించినన్. 234

వ. అతండు కేతనంబునకుం గుదురుగాఁ బెను పొనరం గావించినపీఠంబు[4]నడుగున

---

1. యరపపెట్టున-కొలంది-కవులం. 2. నోలినేయ. 3. నిడుపు-నిలువు. 4. నొదుఁగున-న్డొదుకున.

నొదింగినం దేరిపయి నతనిం గానక భీమసేనుండు నలుదిక్కులుం బరికించి యతని
పాటుటయు లేకున్న నయ్యరదంబు క్రిందం దూఱె నసుతలంపున నతనిం బట్టికొను
వాఁడై దగ్గ ముఱుకుటయుం దోఁచ తోఁచి రాధేయుండు రథచిత్రగతులు మె
ఱయరయంబారఁ బెక్కునారాచంబు లొక్కమొగిం దనువునం జొనుపుచు నేచిన
నయ్యనిలతనయుండు సాధనవైకల్యంబున వెఱంగుపడియును వెన్నిక మున్ను
విష్వచ్చుని చేతం జచ్చినసామజంబుల హయంబులఁ బుచ్చికొని డాచేత నొడ్డుకొనుచు
వలచేత వైచుచుఁ బెనంగె నవియును వివిధవిశిఖంబులఁ దునియలు సేయుచు
నెఱకులునోనేయుచుఁ గర్ణుండు గదిసి తఱుమఁ దదీయస్యందనంబునకు దుర్గమం
బగునని యతం డర్జునాస్త్రపతితంబులైన చతురంగంబులతిట్టలయొలంబు సొచ్చిన.

తే. మొనలతోడను దనతోడ మున్ను పెనఁగి
శ్రమము వొందియు నట్లరదమున కరిగి
వెండియును బోరి కడు డస్సి బెండువడిన
యన్నిరాయుధుఁ జూచి సూర్యాత్మజుండు. 236

క. మనమునఁ గుంతీవాక్యంబును నొలసిన నేయు టుడిగి పోయి కదిసి న
వ్వున మోమొప్ప నతని క్రిట్లను వింటం గదుపు లీల నల్లఁ బొడుచుచున్. 237

కర్ణుఁడు భీమసేను నవమానించి నీచోక్తులు పలుకుట.

ఆ. తిండిపోత నీకు భండనం బేటికిఁ, గడవఁ జేరి మనసు కాంతు దీఱ
నోపుకొలఁది మ్రింగి యూరక నీ వింటఁ, గడన యుండు మింక వడిచిపడక. 238

వ. అని మఱియును. 239

క. వనమున ఫలమూలంబులు, దిని మునివై యుండఁ గాక ధీరోద్ధతి మై
నని సేయ నీకు వచ్చునె, చను మచటికి [1]నుడిఁగి మడఁగి శాంతుఁడవై పోలెన్. 240

వ. అట్లు నీ యొడలుండ దేని. 241

క. చేయలఁతిం గని సమరము, సేయుము నను బోంటితోడఁ జెనయకు నరనా
రాయణులు వారె యచటికిఁ, బోయెదవేఁ బోయి బ్రదుకు పొంక ముడుగుమీ.

క. అని పలికి నట్టియెడఁ గృష్ణునిపనుపున నర్జునుండు సునిశితనారా
చనితాంతపాతములనా, తనిఁ బిఱుసనఁ జేసి భీము దైన్యము వాపెన్. 243

క. మండెడుబలునారసముల, వెండియు నర్జునులాని విష్వచ్చుండు
దండత నేసినయెడ నవి, ఖండించెను గురుసుతుండు గర్వం బలరన్. 244

వ. అప్పు డశ్వత్థామ యుఱువదినాల్గునారసంబుల నొప్పించిన నన్నరుండు నిలు నిలు
మని యదలించిన దొరలి యతండు కరులగమిఁ జొచ్చె నాలోనన యమ్మారుతి
సారథి యగువిశోకుండు తేరాయితంబు సేసి తెచ్చిన నెక్కి యాతండు విన్నని
మొగంబుతోడఁ గవ్వడికడకుఁ జనియె నప్పుడు సాత్యకియు నద్దిక్కునకు నగర్వ

1. నడఁగి మడఁగి.

గమనంబునం బోయె ననిన విని వైచిత్రవీర్యుండు సంజయునితో ని ట్లనియె. 245

క. బలియురతోఁ బగ గొనినం, గలుగునె మే లెల్ల భంగిఁ గౌంతేయులకుం
గలపాలిఁ దగుఁ దోడ్తోఁ, గలిమియుఁ గీర్తియును బొలియఁగా విన వశమే. 246

క. విను మడుగులపైఁ బడియై,నను జెంగలి గుడిచి యైన నరులకుఁ బగ లోఁ
గొని యరుల[1]కినుపడఁచి బ్రదు,క నవలయునిహమ్ముఁబరముఁ గలుగునె చెడినన్.

క. తా నెఱుఁగఁ డొరులు సెప్పిన, నైనను విన నేరఁ డట్టియతిబాలిశు నిం
కే నేమందుఁ గొడుకు దు,ర్మాని గనునె బ్రదుకుపోకరాకలు దెలియన్. 248

వ. అది య ట్లుండె. 249

ఆ. గురునిఁ గడచి నరుఁడు గురుసేన సొచ్చిన, యపుడ తెగియెఁ గార్యమదియెఁ గాక
కలసి రట్టిబల్లిదులు భీమసాత్యకు, లకట సైంధవుండు హతుఁడ కాఁడె. 250

వ. సమరవిశేషంబు తెఱం గెఱింగింపు మనిన నమ్మహీపతి కతం డి ట్లను నట్లు శైనేయుండు గౌంతేయులం గూడం బోవ నలంబుసుం డను రాజు బలంబు మెఱయ నతని మార్కొనిన నయ్యిరువురకుఁ బరస్పరబాణభంజనంబును వర్మవిదారణంబును మర్మభేదనంబును ధనుర్దళనంబును భూచరఖేచరవిస్మయకరంబును నగు సంగరం బయ్యె నొక్కంత సేపునకు నాశినిపుంగవుండు. 251

క. [2]తురగములఁ జంపి సారథి, శిరము దునిమి కుండలములఁ జెలు వారెడు న
న్నరపతితల యిలఁ బడ ను,ద్ధురభంగి వెసం దవాత్రిసూపు నేసెన్. 252

క. ఏసి యెలమి నరుగఁగ దు,శ్శాసనుఁడు మొగంబుగా వెసన్ నీకొడుకుల్
డాసిన నవ్వీరుఁ డనా,యాసంబున దుస్సేనుసహాయములఁ జంపెన్. 253

వ. చంపి యతనిరథంబునకుఁ గవియుడుఁ ద్రిగర్తు లనేకు లడ్డంబు సొచ్చిన నతండు సేయంగలవారిం బంచశతరథికులం[3](బంచత్వంబు నొందించి బలంబుల) బడలు వడం జేయఁ బెఱవారు విఱిగిన నాసత్యకసుతుండును మెఱసి చన శూరసేన సైనికులు దొడరుటయు దోర్విలాసంబు నెఱపి పఱపి కళింగులు గవిసినన్ గం డడంచి కడచి గాండీవిం గనుంగొని జలాశయంబు[4] వెలువడి సుస్థలంబు సేరిన ట్లాశ్వాసించుచున్న నచ్యుతుం డయ్యాధవరు నాలోకించి నరు నుద్దేశించి. 254

మ. కృతవర్మాదులఁ జెప్ప నేల గురునక్షీణప్రభావంబు ము
న్నితఁ డెబ్భంగి నడంచె నొక్కఁ డొకరుం డి ట్లొప్పుమై రాకకుం
గత మాధర్మజుపంపు నీదెస సమగ్రస్నేహముం జూపెఁ జూ
చితె నీశిష్యుని సాత్యకిం బటుభుజశ్రీగర్వనిర్వాహకున్. 255

1. పెను పడఁచి. 2. హయులఁ బడ నేసి సారథి. 3. ఇది పెక్కింట లేదు. 4. వెలువడి సింధురంబు సుస్థలంబు సేరిన ట్లాశ్వాసితుండు గా నచ్యుతుండు.

వ. మన కింత ప్రియం బగునే యనిన నతనికి నయ్యింద్రనందనుం డిట్లను నితని రాక
నా కప్రియంబై తోఁచె నెట్లంటేని ధర్మరాజరక్షణంబున కితనిం జాలించి వచ్చితి
మీరథికుం డచ్చట లేమి నతం డే మగునో యెఱుంగ మాచార్యపతియును భార
ద్వాజాచారి యున్నవాఁడు సైంధవుండును నేలకు వ్రాలంబు ప్రొద్దుసుం బెద్దయు
వ్రాలె నది యట్లుండె బలసారోదాప [1](లైనగురుకృతవర్మాదు) లగున నేకయోధ
వీరులతోడం బోరి రథ్యసారథిసహితంబుగా నిష్ఫలపార్థపరుండు డప్పిం బడి
తెప్పిఱం గాననియాలోనన కయ్యంబున డయ్యనివాఁడును సహాయసంపన్నుం
డును నగుభూరిశ్రవుం డదె తలపడఁగడంగెను నక్కురుసింహుండు శక్తిచాతుర్య
శౌర్యధైర్యాస్త్రవీర్యసమగ్రుండునుం గావున నిది సాత్యకికిఁ జాల డెప్పరం బైన
తెఱంగు వాటిల్లెఁ బాండవాగ్రజుం డీయన నిక్కడ కేల పుత్తెంచె గురుసామి
షంబునకు వేయుడేగచందంబునఁ దనకు వేచుట దలంపవలవదే యనుచున్నసమ
యంబున నాసోమదత్తసూనుండు శైనేయున కడ్డంబు వచ్చి నిలు నిలు మని
యదల్చి వెండియు. 256

భూరిశ్రవుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు చేసి మడియుట.

సీ. తేఁకువ లేక పుత్తెంచిన [2]యప్పాండవజ్యేష్ఠునకుఁ దలవంపు గాఁగ
వచ్చుచో మార్కొని ॥ చచ్చినవారల, బంధులోకమునకుఁ ॥ బ్రమద మొసఁగ
నంతంతఁ జనుదేర ॥ నాదట గనుఁగొను, శౌరికిఁ బ్రాణంబు ॥ జల్లనంగఁ
బెనఁగించి గెలిపింతు ॥ నని యాన సేయు కి, రీటికి నాలావు ॥ దేటపడఁగ
తే. నాయుధంబులఁ దునిమి రథ్యములఁ గూల్చి
సూతుఁ దెగటార్చి తనువునశ్శోణితంబు
వఱపి వఱపుదు నిలిచిన ॥ నుఱుక పట్టి
వ్రచ్చి పడవైతు నెందు వో ॥ వచ్చు నీకు. 257
క. అనిన విని నవ్వి నాతో, నని సేఁతకుఁ దెంపు సేసి ॥ యడరెడురథికుం
గనుట యది నాకుఁ బండువు, వినవే మీ కెల్ల వేడ్కవిత్తని నన్నున్. 258
వ. అని పలికి సాత్యకి మఱియును. 259
ఆ. ఎదుర నుండ వెఱచి ॥ మద మఱి దప్పాగా, వచ్చి యొదిఁగి తేల ॥ పెచ్చువెఱిగి
ప్రేలెదిపుడు పట్టి ॥ నాలుక గోసెద, మాను మాను రిత్తమాట లేల. 260
వ. అనియి ట్లయ్యిరువురు నొండొరులఁ బరుసంబులు వలుకుచుఁ దలపడి పలు
తెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ము లొండొరులపై నిగిడించుచు నొకళ్ళొకళ్ళచూర్ణం
బులు మగిడించుచు వర్మంబులు వ్రయ్యనేయుచుఁ దనువులు నెత్తుట జొత్తిల్లం
జేయుచుఁ దమ్ము సేన లేనికపోరు సూచునట్లు సూడం బోరిపోరి పరస్పరతురంగ
దారణంబును మిథస్సూతమారణంబును నన్యోన్యధ్వజపాతనంబును నితరేతర

1. ఇది పెక్కిట లేదు. 2. పాండవాగ్రజునకుఁగడుఁ_యప్పాండవాగ్రజునకు_దల_వంపు_ప్రాపు_గాఁగ

ధనుశ్చాలనంబులును జేసి యాసునం గరవాలంబులుఁ బలకలుం గొని పాదచా
రులై చేరి వివిధచిత్రగతులం బెనంగి పాసి యించుక సేపు డప్పి దీర్చుకొని క్రమ్మఱం
గదిసి పలకలు పఱియలు గావించి యలుఁగుల నొడ్డనంబుల నంగవంచనంబు
లను వ్రేటుపోటుల సవదరింప కుండం గాచికొనునోజ మెఱయు చుండి
విన్నాణంబుతగులున మేనులు బెరసిన మల్లయుద్ధప్రకారం బగుపెనంకువకుఁ
జొచ్చి రప్పు డాభూరిశ్రవుండు [1]మేలుచే యయి పోరుట గనుంగొని కృష్ణుండు
జిష్ణున కి ట్లనియె. 261

చ. పెనుమొనతోడ ముట్ట పెనఁగి పెద్దయు డయ్యుటఁ జేసి సోమద
త్తునిసుతుచేతఁ జిక్కి కడు దుర్దశఁ బొందె శినిప్రవీరుఁ డా
తనిఁ దగుఁ గావ నీకయి కదా యిట రాక మృగేంద్రుబారిఁ జొ
చ్చినకరివోలె నయ్యె వెనఁ జేకొని కావుము పాండవోత్తమా. 262

క. అనునెడ భూరిశ్రవసుం, డనూనబల మొప్ప దానవాంతకుననుజ
న్మునిఁ బట్టి పుడమిపై వైచినఁ గ్రిందై యోపినంత సేయుచు నుండెన్.

వ. అమ్మురహరుండు మఱియుం దఱిమి ధనంజయుతో నీకుం దోడ్పడ వచ్చి నీ
శిష్యుం డొరులచేత దురవస్థం బొంద నూర కునికి యుచితం బగునే యనిన నతం
డతని కి ట్లనియె. 264

తే. ఒండుదెసఁజిక్కఁజూడ రాకుండునట్లు,గాఁగ రథములు పయిపయిఁగ్రమ్మవార
లెక్కలెక్కటి పోరెద రిపుడు నాకు, నేయఁగా దగ దీరెండు నిట్టు లుండ.

వ. నెచ్చెలిచావునుం జూడంజాల నీరథికులను వారించెద నయోధ్యాధవరునిం గాచెద
ననియె నప్పుడు సాత్యకి చాల డస్సిన సౌమదత్తి యతిక్రమించి యెగసి (పడ
వైచి) వానివలచేయి నురంబును నిరుగాలం ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున మణి
కంకణకిరణస్ఫురణసుందరం బగుకరంబు మెఱయుం గృపాణం బెత్తి గళంబు
దునియ వ్రేయువాఁడై పూఁచిన నాభుజం బింద్రధ్వజంబునుంబోలెఁ బొలిచి
నీసైనికులచూడ్కులకు వేడ్కలు సేయ వాసుదేవుండు వేగిరపడి యేయుమేయు
మని పలికినఁ బార్థుం డక్కార్యవోత్తముం జిత్తంబున నగ్గించుచు వెడందవాతి
యమ్ముగ్రక్కునం దొడిగి గాఢాకర్షణంబును దీవ్రతేజంబును [2]రయంబునుం
బరఁగం జేసి యేసినం దునిసి పడి యబ్బాహువు మహాభుజంగంబుచందంబున
శోభిల్లె నిచ్చటిసేన లెల్ల దురపిల్లె నాభూరిశ్రవుండు దన్ను నఫలితప్రయత్నుం
జేసినవాఁడు గాండీవి యగు టెఱింగి యాఱనికోపంబున గ్రాంచుమనంబుతో
నతనిదిక్కు సూచి తగునెలుంగున ని ట్లనియె. 266

ఉ. నీదెసఁ జూడ నొండొకరున్ననిం దగ మూర్కొని పోరుచుండఁ బెం
పేది వినీచకర్మమున కియ్యకొనం దగునే భవాదృశుం

1. మేలుకొయి సైకొని కదియుఁ ౙ రట. 2. రయంబునంజేసి యేసినం.

డీదురుపాయ మగ్గురుఁడొ యింద్రుఁడొ రుద్రుఁడొ నీకుఁ జెప్పె దా
మోదరుఁ డింతపాపమున కోర్వఁగఁ జేయునె విన్న నర్జునా. 267

వ. అనిన విని యతం డబ్బాహ్లికపౌత్త్రు నాలోకించి. 268

చ. నృపతులు సొచ్చి పోరునెడ నెయ్యురు బంధువులుఁ దోడుపాటు నీ
చపుఁబనియే నినుం బగఱు సంపఁగఁ గావఁగ లేనిమీాబలా
ధిపతుల దూఱు సాత్యకి యతిశ్రమ మొందినచోటఁ దాఁకి క
ష్టపఱిచి చంపె దీ వతఁడు నచ్చునె యాఱడి యేచు గల్గఁగాన్. 269

వ. మీారండఱు నట్ల కాదే యధర్మపరు లయి యభిమన్యు ననుచితంపుఁజావు చంపితి రని నిరుత్తరుం జేసి యప్పుడు దన్ను నీకొడుకులుం గొందఱు రాజులును నిందించిన నత్తెఱంగునన పలికి వారలపలుకుల నుడిగి గ్లానసౌమదత్తి నుపలక్షించి శోకించి యతనికుందు మాన్పం దలంచి. 270

తే. క్షత్త్రధర్మంబుకీడునఁ గటకటా మ,హాత్మ నీయట్టివాని కిట్లధికపీడ
సేయవలసెనా ప్రతినచర్చింపుమిల్ల, పనులకును మూలమాసుయోధనుఁడ చూవె.

వ. అన్నరపతి నరకంబునం బడం గలవాఁడు నీవు సద్గతిం బొందు మనవుడు నతండు శైనేయు విడిచి యపసవ్యకరంబున శరంబులు వఱుచుకొని ప్రాయోపవేశనమతి నుండి ప్రాణాయామపరాయణుండై యోగయుక్తుం డయ్యె నంత నొడలి కుత్సాహంబు వచ్చి లేచి సాత్యకి కరవాలం బమర్చికొని మాధవధనంజయభీమాశ్వత్థామకృపకర్ణులు వలదు వల దని యెలుంగెత్తి వారింపఁ గ్రోధోన్మాదంబున శిరశ్ఛేదనంబు సేసిన భూరిశ్రవుండు సిద్ధచారణగణాభినందితుం డగుచుఁ బుణ్యలోకంబున కరిగె నాశినివరుండు దన్ను వారించినవారల నుద్దేశించి యభిమన్యువధప్రకారం బుపన్యసించె నప్పుడు మనసైనికు లిట్టుదగునే యనువారును గోపం బేమి సేయింప దనువారును నతనిచేతఁ బడినవాఁ డుడుగునే యనువారును నిది విధివశంబు పొమ్మనువారును నై రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె.

క. గురుకృతవర్మాదిరథిక,వరులకు నవిజయ్యుఁడై నశవాఁడు శినివరుం
డరయఁగ మహాద్భుతం బ,క్కురువరుచే నాతఁ డిట్లగుట సూతసుతా. 278

— సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సాత్యకిపరాభవకారణంబు చెప్పుట. —

వ. అనవుడు నతఁ డమ్మహీపతి కిట్లను దీనికిం గారణంబు గల దాకర్ణింపుము సోమవంశవరుం డగు యయాతినందనుం డయినయదునికులంబున జనియించిన దేవమీాఢునకుఁ బుట్టినశూరునికొడుకు వసుదేవుండు రూపగుణంబులం బ్రసిద్ధుండై పెరుఁగుచుండ దేవకుం డనుభూవల్లభుండు దనపుత్త్రికి దేవకికి స్వయంవరమహోత్సవం బాచరించిన నవ్వసుదేవునకై యయ్యాదవాన్వయజాతుండగు శిని యవ్వనితఁ బరాక్రమంబునఁ దేరం గూడినరాజలోకంబుతోడఁ బిరిపోరంజాలక నిల్చిన

సోమదత్తుం డొక్కరుండునుం బోక పెనంగె నయ్యిరువురు నొండొరులచేత విరథులై కృపాణంబులు గొని ధరణికి లంఘించి పోరునెడ నయ్యదువీరుం డాక్రమించి బాహ్లికతనయుం గొప్పు వట్టి యొఱగం దిగిచి యనుకంపపెంపునం జంప నొల్లక తన్ను విడిచినం బోయి సిగ్గునం దల యెత్తి తిరుగ నేరక వనంబున కరిగి హరు నుద్దేశించి పెద్దకాలంబు దపంబుసేసిన పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షుం డై వరంబు వేఁడు మనినం దత్కాలంబునకు శినియును దదీయసుతుండును గడచనుటం జేసి శినిమనుమని ననిం బడ వైచి తన్నుం జాలుతనయు నీ వలయు నని యడిగిన నద్దేవుం డట్ల యగుంగాక యని యానతిచ్చి యంతర్హితుం డయ్యెఁ దద్వరప్రభావంబున భూరిశ్రవుండు సాత్యకి నిట్లు సేసె నని చెప్పిన నాంబికేయుండు గయ్యం బటుమీఁద నెట్లు సెల్లె ననుటయు సంజయుం డతని కిట్లనియె.

ఆ. సౌమదత్తి యిట్లు నచ్చినఁ దదనంత, రంబ రథము సింధురాజుదెసకు
నరుఁడు నడపఁ బంచె నారాయణు నపుడు, గురుసుతాదిరథికవరులున్నపుడు.

వ. బరవసంబు సేసి యడ్డపడి రట్టియెడఁ గర్ణసాత్యకులకుఁ గయ్యం బయ్యె నత్తెఱంగు వివరించెద వినుము కృష్ణుండు త్రికాలవేది యగుటఁ దనతమ్మునికి భూరిశ్రవుసివలనం బుట్టునెడరు తెఱం గెఱింగి తొలునాఁటిరాత్రి నిజసారథి యగు దారుకునితోడఁ బార్థుని ప్రతిన నెఱపం బూని పలుకునెపంబున మనయరదం బాయితంబు సేసికొని యెల్లి గయ్యంబునకుం గొని రమ్మని చెప్పె నప్పుడెట్టియడి యాలంబులతోఁ బాంచజన్యంబు పూరింపంగలవాఁ డై పలికె నా చందంబున నంతకు మున్న యాసూతునకు నేతేరవలయుతడవు గనుంగొని శంఖంబు పూరించిన వాఁడును శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబు లనువాహనంబుల వేగంబు నెఱయ మెఱయం బొలుచుగరుడకేతనంబు గ్రాలఁ దేరు తత్కాలంబున కొదవం దెచ్చిన నయ్యచ్యుతుండు మెచ్చుచు నాశైనేయున కిచ్చినం జూచి కౌంతేయుం డచ్చెరు వందిన నతనికి నవ్విధంబు గొంత సూచించె నిట్లు సాత్యకి సన్నద్ధుండై.

తే. ఏచి నరునకు సాహాయ్య మాచరించు, కౌతుకంబున నేతేరఁ గర్ణుఁ డతని
నధికసంరంభమునఁ దాఁకె నక్కిరీటి, కని జనార్దనుతోడ ని ట్లనియె నగుచు.

క. భూరిశ్రవుండు సచ్చుట, సైరింపక సూతసుతుఁడు సాత్యకితోడం
బోరం దొడంగె మనము వి, చారింపక యెయ్యవలయు సరిగొనకుండన్. 278

ఆ. అనుడు నతఁడు సాలు నతనికి నాచక్ర, రక్షకులు గడంగి రయము మెఱయఁ
గదిసి తోడుపడిరి కావున నక్కడి, చింత వలవ దని ముస్వరాంతకుండు. 279

వ. తేరు సైంధవుని దెసకుం దఱిమె నప్పుడు శైనేయరాధేయులపో రెల్లవారును వెఱంగుపడి చూచుచుండి రత్తెఱంగునసంగరంబు సురాసురగంధర్వులయందునుం గలుగదు విను మట్లు పోరిపోరి యన్నారాయణానుజుండు, 280

—కర్ణుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి యోడి పోవుట.—

చ. నిరుపమశక్తిఁ గర్ణుమెయి ♦ నెత్తురు వఱ్ఱుగఁ జేసి సూతునిం
దురగములన్ సిడంబు వెసఁ ♦ ద్రుంచి రథంబును నాతపత్త్రముం
దర మిడి నుగ్గుసేసె వసుధావర తమ్ములు రాజుఁ జూడ న
ప్పురుషత నూఁచి చేయఁ గలశార్భవు లాతనిఁ జుట్టు ముట్టినన్. 281

క. శరవేగము రథగమనస్ఫురణవిచిత్రతయు మెఱయఁ ♦ బోరి యతం డ
య్యరదములఁ గములు సుడివడఁ, దెరల మరలఁ బఱవఁ జేసి ♦ దీపించె నృపా. 282

క. అనుటయు ధృతరాష్ట్రుఁడు గృష్ణునిరథమును రథ్యములును సూతుఁడు నగుటన్
శినివరునకు నుత్సాహం, బనూన మగుచు చూపె యంత్యధికుం డయ్యెన్.

వ. అనిన విని సంజయుం డతని కిట్లను నట్టియెడ మున్ను దారుకుండు దేరు దెచ్చు సంరంభంబు సూచి యది కృష్ణునిపను వని యెఱుంగనివాఁ డగుటఁ గయ్యంబు గజిబిజిగాఁ దలంచుచు వానిపిన్నతమ్ముండు మేలిమిరథంబునం దగుతురంగంబులం బూన్చికొని వివిధాయుధంబు లమర్చికొని కేతనోద్ద్యోతితంబు సేసి యారథంబు వచ్చినజాడ నేతెంచి సన్నిహితుం డగుటయు సాత్యకి సముచితంబుగా నయ్యరదం బెక్కి విక్రమాటోపంబు సూపుచుండ రథాంగధరునిసారథి రథసహితంబుగా నతనికడకుం జనియె నీకొడుకులు కర్ణుం గల్పితరథోదీర్ణుం గావించి రనవుడు నాంబికేయుం డట్లు కిరీటిం గలసి భీముం డేమి సేసె నని యడిగిన.

తే. ఆతనికి సంజయుం డిట్టులనియెఁ గర్ణు,చేత నవమానితుం డయి ♦ చిన్నఁబోయి
పార్థుపాలికి నరిగియుఁ ♦ బలుకకుండెఁ, గినుక నెరియుమనంబుతో ♦ మనుజనాథ.

వ. పదంపడి తన్నాసూతపుత్త్రుండు పలికినపలుకు లాఫల్గునునితో నుగ్గడించి వానిం దొడరి యే నెల్లభంగులం బరిమార్తు ననిన నాతం డవి నా చెవి సోఁక నాడుట నన్నుఁ బలుకుట గాక నీకుం బని యేమి నీ వటుండు మని రాధేయురథంబున కభిముఖుం డై. 286

ఉ. ఏమిర కర్ణ భీము నటు ♦ లేటికిఁ దిట్టితి తండు దోలసి
గ్గేమియు లేక పాఱునెడ ♦ నెవ్వరు దిట్టిరి నిన్ను గెల్చి సం
గ్రామములోనఁ దప్పిదము ♦ గల్గినయంతన యింతగర్వమే
లా మును నిన్నెఱుంగమె చలంబున సాత్యకి యిప్డు గెల్వఁడే. 287

క. గెలుపును నోటమియును ననిఁ, గలుగవె మొదపెట్టి యెట్టిఘనులకు నిమ్మైఁ
బలుకుదురే తగువారిం, దులువా నీకులము గుణముఁ ♦ దోఁచెం బ్రజకున్.

వ. ఇంతవట్టును వెలారింతు నీమాటలు మఱవకుండు మిదియునుం గాక నాయసన్నిధి నధర్మంబున నభిమన్యువిల్లు దునిమితివి దానికి నీవు గనుంగొనుచుండ ధర్మప్రకారంబున వృషసేనుతల దునుముదు మఱియు నీతోడం గూడ నప్పు డప్పాపం బాచరించినవారిని నిన్నును నెట్లు సేసెదనో యటు సూడు మని పలికి తఱిమిన

మున సైన్యంబు లతిముఱి నతనిపైఁ గవిసినఁ దత్సమరవిహారంబు దారుణప్రకారం బయ్యె మిహిరుండును మందరశ్రీ యగుచువచ్చె నాసమయంబున సుయోధనుండు రాధేయున కిట్లనియె. 289

సీ. శైనేయుఁడును భీమసేనుఁడు నిరుదెస, నర్జునుఁడు సింధురాజుదెసకు
నేఁడ్తెఁ దఱిమెదు । నింక నొక్కించుక, ప్రొద్దాఁగి పెనఁగినఁ । బ్రొద్దు దాను
నస్తమించెడును నీయట్టిజోదునకు శ,ల్యుండును గురునందనుండుఁ గృపుఁడు
దుశ్శాసనుఁడు నేనుఁ । దోడ్పడ నతనికిఁ, జేయార్పవచ్చునె । చేటుకాల

ఆ. మైనఁ బ్రతిన వట్టె । నంతియ తనతోడి,వార సోదరులును । వీరు ననిన
నేల యెల్ల మనము । నేలుద మిత్తఱి, నలవుఁ జలముఁ జూవ । వలయు నీవు.

వ. అనిన విని సూతనందనుం డమ్మానవపతి నాలోకించి. 291

చ. అనిలతనూజుబాణముల । నంగము లెల్లను జాల నొచ్చె నై
నను నను మీఱి వచ్చునె రణంబునఁ గ్రీడికి మేదినీశుమ
న్ననఁ గలమేటిబంటు ప్రథనంబున [1]వింతలు సేయ కున్న నొ
వ్వునె యునిఁ జేర్చువాఁ[2]డ నట । భూవర దైవము సేర్చు నావుడున్. 292

వ. అతఁడు ప్రీతుం డయ్యె నయ్యవసరంబున భీమసాత్యకిసహాయుం డగునాసవ్యసాచి గాడ్పుతోడు గలయగ్ని దేవుండునుంబోలెం దేజరిల్లి భల్లాదిబాణంబులు నీబలంబులపై నిగిడింపఁ జతురంగంబులయవయవంబులుఁ జామరచ్ఛత్త్రకేతుశకలంబులుఁ గోదం [3](డగదాదం) డాదిహేతిఖండంబులుఁ [4]బెరసిపాఱునెత్తురు లేఱులఁ దెట్టువలు గట్టె నట్టియెడ దుర్యోధనకర్ణవృషసేనశల్యకృపాశ్వత్థాములు గడంగి తమతోడన తఱుముజయద్రథుం బిఱిందికిఁ ద్రోచుకొని ప్రొద్దులావునం జేవ యెక్క యక్కిరీటిం దాఁకి తీవ్రశరంబులు వరంగించిన నవి యతండొక్కొక్కటిం బెక్కుతునియలు సేయం దఱిమి యందఱు నొక్కుమ్మడి నొక్కొక్కరుండు పెక్కమ్ము లమ్మధుసూదనధనంజయులతనువులం బఱపిన నన్నరుం డుఱక యొక్కొక్కరునిం బెక్కునారాచంబుల స్రుక్కించి. 293

—•• కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధము. ••—

క. సింధుపతిదెసకు మదవ,త్సింధురగతిఁ గవియఁ జూచి । ధీరోద్ధతిఁ గో
పాంధమతి నడ్డపడియె వ,సుంధర గ్రక్కదల సూతసూనుం డధిపా. 294

వ. అప్పుడు. 295

ఆ. పదియు నేను నిశితబాణంబు లర్జునుఁ, డనిలనందనుండు । శినివరుండు
మూఁడుమూఁడు మెఱుఁగుఱవాఁడితూపులు మేను,గాఁడ నేయ నొచ్చి । కర్ణుఁడలిగి.

క. అఱువదియఱువదియమ్ముల, నెఱఁకులు నొనాడ నేసి । నిలిపి తనరయం
బెఱిఁగించె మువ్వురకు న,త్తెఱఁ గద్భుతరసము వెల్లిఁ । దేల్చె జనములన్.

---

1. వింతలు. 2. దనుట. 3. ఇది వ్రాఁతప్రతుల లేదు. 4. గెడసి-గీడ్చఱచి-గీడ్చెరసి.

ఆ. నరుఁడు నూఱుతీవ్రశరముల నయ్యోధ,వరుసితనువు రక్తవారిఁ దోఁప
నాతఁ డట్టినూఱు నై దడరించె న,వ్వేగమునకు రోషవివశుఁ డగుచు. 298

క. ఆవిజయుఁడు గర్ణునివిలు, వావిరిఁ దునుమాడి విపులపక్షము నవబా
ణావిద్ధము సేసి యతని,జీవము గొనునట్టిఘనవిశిఖ మేసె వడిన్. 299

వ. అది యర్ధచంద్రసాయకంబున నశ్వత్థామ తుంచె నంతం గాంచనభాసితం బగు శరాసనంబు గొని రాధేయుండు రయంబునఁ దీవ్రశరంబులు వరంగింప నర్జునుండు నిలు నిలు కర్ణ యర్జును నెఱుంగవే యనుచు ననేకచండకాండంబులం గప్పినఁ గర్ణుండు నిలునిలు మర్జున కర్ణు నెఱుంగవే యనుచు నతని బహుపటుప్రదరంబులం బొదివె నట్లయ్యిరువురు నొండొరుల కదృశ్యమూర్తులై సురలగ్గింపం బోరుచుండం గౌరవపతి తనవారి నెలుంగెత్తి కర్ణునకుఁ దోడ్పడుం డని పనిచె నక్కాలందికిం గిరీటి గోపాటోపంబున. 300

మ. తురగవ్రాతముఁ గూల్చి సూతుతనువుం దున్మాడి విద్వేషిభీ
కరనారాచపరంపరానిహతి సంగం బార్తి నొందింప నా
తురుఁడై కర్ణుఁడు దర్పహీనుఁ డగుడున్ ద్రోణాత్మజుం డెద్ది యా
త్మరథస్థుండుగఁ జేసి యేసె విజయున్ మద్రేశుఁడుం దోడ్పడన్. 301

తే. కృపుఁడు వృషసేనుడును వారికెడన కూఁడి,పార్థతనువునఁదూపులుపఱపిరట్లు
పొదువునలువురపిఱుఁదనుబొంచిసింధు,వరుఁడు నిగిడించెనమ్ములునరునిమీఁద.

క. గురుతనయప్రముఖరథిక,వరులభుజావిక్రమంబు వారించుచు ని
ర్భరరోషమునం బార్థుఁడు, శరంబు లఱిముఱి నిగిడ్చె సైంధవుమీఁదన్. 303

వ. ఆసమయంబున సుయోధనుండు సేనలకుం జేయి వీచిన నొక్కుమ్మడిం గవ్వడిఁ గదిసి వివిధహేతివ్రాతంబులు మేన నించినఁ గలంక లేక కడంగి. 304

శా. గాండీవంబుగుణంబుఘోరరవ మాకాశంబునం బర్వవే
దండస్యందనఘోటకంబులు మహాస్త్రక్రూరపాతంబుల
న్ఖండీభూతములున్ విదారితములు న్భగ్నంబులుం గా సము
ద్దండుం డై యడరం గలంగి పఱచెం దత్సైన్యసంతానముల్. 305

వ. ఇట్లు ప్రచండమూర్తియై మధ్యందినమార్తాండుండునుంబోలె వెలింగి వివ్వచ్చుండు వియచ్చరుల కచ్చెరు వందించె నిండియుం దొర లందఱు నొక్కుటఁ దఱుమ నతం డదల్చి యమ్ములవెల్లిం దేల్చి తెరల్చి దీప్తబాణపాతపూర్వకంబుగా జయద్రథునకుం గవిసిన నమ్మహారథుండు. 306

క. పోవక హయకేతనగాం,డీవములం బార్థుమైఁ గసడించివడిన్ సై
న్యావళియు దేవతలు నా,నావిధములఁ బొగడ నాటెనారాచంబుల్. 307

క. విజయుం డలనివరాహ,ధ్వజమును సారథిశిరంబు ధర నొక్కట న

క్క జముగాఁ బడ నేసిన నీ ప్రజ దామరపాకనీతిభంగిం దలఁకెన్. 308

క. ప్రాణములు గలుగునంతకుఁ, ద్రాణపరాయణత నీదురథికోత్తము ల
క్షీణజవమునఁ బ్రసారిత, బాణు లగుచు నతని కడ్డపడిరి నరేంద్రా. 309

వ. ఇవ్విధంబునం గృపాశ్వత్థామశల్యవృషసేనులు దొవుసేసి సైంధవున కడ్డంబైనం జూచి యాసవ్యసాచి యతనిఁ దెగఁజూడ నెడ గానక యవ్వుడు గలఁచుచుఁ బ్రొద్దుదిక్కు గనుంగొనినఁ గేశవుం డిట్లనియె. 310

ఆ. చక్కఁ [1]జలము పెనఁగఁ జన దింక నినుఁడు పశ్చిమధరాధరంబు సేరఁబోయె
దీని కొకయుపాయ మేను గల్పించెద, దానఁ జేసి కాని దాయ వడఁడు. 311

వ. అది యెయ్యది యంటేని. 312

క. ఇనమండలంబు మఱుపడ, నొనరించెదఁ దమము పాండవోత్తమ యది గ్రుం
కినచంద మైన సైంధవుఁ, డును గౌరవయోధులుం గపుం బ్రమదమునన్. 313

వ. ప్రతిజ్ఞాభంగం బయ్యె నని కయ్యంబుకడంక దక్కి విచ్చలవిడి నొండొరుల మెచ్చుచుఁ బొంగి చెలంగుదు రప్పుడు నీవు నిక్కి దీర్చుకొమ్మని పలికినం బరాక్రమంబు సవ్యాజం బయ్యె నని మనోవ్యథం జెందుసవ్యసాచిం గనుంగొనుచు నమ్మాధవుండు మాయాతిమిరంబునఁ దిమిరవైరిం గప్పిన. 314

క. అది రవి గ్రుంకుటగాఁ గొని, మద మెసకం బెసఁగ నార్చి మనసైన్యంబుల్
పొదలెఁ దలయెత్తి పార్ష్వాస్పదమతి సింధుపతి యపుడు పడమర సూచెన్.

వ. తదవసరంబున. 316

ఆ. ఎలమిఁ దేరిమీఁద నిలుచుండి పడమర, ద్రిప్పి చూచుచున్నయిద్దురాత్ము
మస్తకంబు దునుము మనలక యని యర్జు, నునకుఁ జూపె సైంధవుని మురారి.

— అర్జునుఁడు సైంధవునితల దునుముట. —

క. అతఁడు గని గంధమాల్యార్చిత మై దొన మెఱయుచున్నశితశర ముగ్రో
ద్ధతి నేయ డేగ పులుఁగును, గతిఁ గొను క్రియ నది హరించె గ్రక్కున శిరమున్.

వ. అప్పుడు సత్వరుం డై. 319

ఆ. శౌరి పార్థ పార్థ సైంధవుతల యిలఁ, బడిన నొప్పు దది నభంబునంద
నిలువఁజేయుము మేను నీ కెఱింగించెద, నత్తెఱంగు దెలియ ననిన నతఁడు.

క. పటుశరముల మీఁదికి డాపటికిం వలపటికి నపరభాగమునకు ముం
దటికిఁ జదల నడపె [2]సము, త్కటరయమున శిరముఁ గందుకక్రీడగతిన్. 321

వ. అట్టియెడ. 322

క. మాయపుఁజీఁకటి విరియుడు, దోయజమిత్త్రుండు మగుడఁ దోఁచెఁ బ్రజకుఁ గో
పాయత్తు లై [3]బలంబులఁ, జేయుం గలవారు గడఁగి [4]శితబాణములన్. 323

క. నరుఁ బొదివి రతఁడు వారల, యురవడి వివిధాస్త్రతతుల నుడుపుచు నింగిం

1. బాగి పెనఁగ. 2. ననుత్కటరయమున. 3. చలంబున. 4. చేపారి_చెడి పాఱి_వసన్.

దిరుగ మును నడపుచుండెను, శిరమును నేమఱక యుండెఁ జిత్రస్ఫురణన్.

వ. ఇట్లత్యాశ్చర్యకరణపరిణతబాహువీర్యుం డై విక్రమవిహారంబు సలుపుచుండి.

ఆ. దనుజవైరి యొత్తఁడ విరక నిఱువంగ, వలయు సింధురాజుతల నభమున
నెచట వైచువాఁడ నేమిటి కివ్విధ, మాచరింపవలసె ననిన నతఁడు. 326

వ. వినుము వృద్ధక్షత్త్రుం డను సింధుదేశాధీశుండు సంతానకరణతపోవిశేషంబున నీ
జయద్రథుం బడసె నితండు కుమారుం డై వర్తిల్లునయుంబున నొక్కనాఁ
డశరీరవాణి వీఁడు సంగ్రామంబున నేమఱి తల దునుమంబడు నని యాదేశించిన
నతం డెల్లవారును విన వీనిమస్తకంబు మహిం బడ నెవ్వఁ డేసె వానిశిరంబు
శకలశతం బయ్యెడు మని తనతపంబుబలిమిం బలికి యతనిఁ బట్టంబు గట్టి
వనంబునకు నియతుం డై యరిగె నట్లు గావున. 327

క. ఈతల పుడమిం బడనీ, కాతనితొడమీఁద వైచునది యూపని వి
ఖ్యాతం బగుపాశుపతము, చేతన యగుఁగాక యొంటఁ జెల్లునె మనకున్. 328

వ. ఆవృద్ధక్షత్త్రుండు శమంతపంచకసమీపంబున నుండు నీ వమ్మహనీయాస్త్రంబు
నాశ్రయింపు మనవుడు నర్జునుం డట్ల కాక యని భక్తియుక్తంబుగా నియత
మతిం దత్ప్రయోగం బాచరించిన నద్దివ్యసాధనంబు సాయకపరంపరాకారం
బయి యాశిరం బట గొని చని తదాశ్రమద్వారంబు సొచ్చునప్పు డజ్జనపతి
జపయుక్తుం డై యుండ నమ్మహాస్త్రంబుమాహాత్మ్యంబున నమ్మస్తకం బతని
తొడమీఁద బడిన నతండు దదీయస్పర్శనంబున నెఱింగి దిగ్గన లేచుచుం ద్రోచిన
నది భూతలపతితం బగుటయు. 329

తే. పగిలి యాతనితలనూఱు[1]పఱియ లయ్యె, శౌరి విజయుని నగ్గించె సకలభూత
ములుమహాద్భుతరసమునఁ గొనపుడు, సంహరించె నయ్యస్త్రమ్మ సవ్యసాచి.

క. ఇవ్విధమున సైంధవుతలఁ, గవ్వడి యట నడపుశక్తి గనుఁగొని సేనల్
నివ్వెఱఁ గందె మనంబుల, క్రొవ్వడఁగెను దొరల కెల్లఁ గురువంశనిధీ. 331

సీ. సైంధవుఘోరకబంధంబు దల యిల, బడునంతకును దేరిపైన నిలిచి
మఱికూలుటయును విస్మయముగావించెఁ జూ, పఱ కట్లు పార్థుండు ప్రతిన నెఱపె
నీతనూభవులు గర్సన్నిళ్లులు దొరఁగ న,త్యంతశోకముఁ బొంది రచ్యుతుండు
నన్నరుండును బరమానందకందళి, తాత్ములై రత్తఱి ననిఁ సుతుఁడు

ఆ. నలిఁ జెలంగి సింహనాదంబు సేసిన, విని యుధిష్ఠిరుండు విజయువృత్త
నెఱయ నెఱిఁగి హర్షనిర్భరాకృతి యయ్యె, నుల్లసిల్లి రతనిసయోధు లెల్ల.

వ. అచ్చట నార్పులుఁ దూర్యనినదంబులుఁ జెలంగెఁ దద్బలంబులుఁ బరమప్రమో
దంబునం బొందె నని సంజయుండు సైంధవవధప్రకారంబు ధృతరాష్ట్రుని కెఱిం

1. వ్రయ్య లయ్యె.

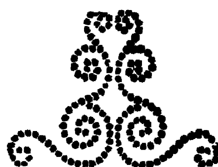
గించె నని చెప్పినఁ జిత్తంబు గౌతు కాయత్తం బగుచుండ నటమీఁదివృత్తాంతం [1]జెప్పఁగింపు మనుటయు. 333

ఉ. బిందుచిదాత్మనాదమయ[2]శీతచతుష్కలసద్విహార ని
ష్యందిసుధాకృతీ పరమసౌఖ్య[3]విధాయక చిత్స్వరూప ని
ష్పందనిరంజనాఖిలితశాశ్వతనిర్మలవైభవా మహా
నందరసైక[4]తాత్మలయసన్క్రమ నిష్కల బోధపుష్కలా. 334

క. ఆస్తిక చేతస్సహితా, కౌస్తుభరత్నస్థిమాలికాశబలితవ
క్షస్తల సుమహితనిగమ, ప్రస్తవనీయప్రకార పరమోదారా. 335

మాలిని. శ్రుతిఫలరసభావస్తుత్యమూర్తీ నతార్తి
ప్రతిహనన నితాంతప్రౌఢ హేలావినోదా
యితభువనవితానాహీన[5]నిర్వాహమోహ
వ్యతికరతిమిరప్రధ్వంసనాదీపరూపా. 336

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున ద్రోణపర్వం బునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము. 337

1. బు వివరింపు. 2. సీత. 3. విధాయితస్వరూప. 4. తాంతలయ. 5. నిర్వాణమోహ.

హరిహరనాథాయ నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ద్రోణపర్వము - పంచమాశ్వాసము.

ధామలసదపాంగ
వ్యాధూతప్రణతదురితవర్గ[1] నిరోహ
ద్బోధాత్మక దేహా జగ
దాధారవిహారనిపుణ హరిహరనాథా. 1

కృష్ణార్జునులు సల్లాపము లొనరించుచు ధర్మరాజుకడ కరుగుచుండుట.

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లద్భుతోదారం బగునరనారాయణులవిక్రమవిహారంబు విని వెఱఁగంది యాంబికేయుండు సంజయుదిక్కు మొగంబై. 2

క. ఇవ్విధమున సైంధవుఁ డా,కవ్వడిచేఁ బడినపిదపఁ గౌరవు లెట్లై
రవ్వార్త సెప్పు మనవుడు, నవ్విభునకు నాతఁ డిట్టు లనియె నరేంద్రా. 3

వ. అట్లు పాండవబలంబులు పొంగి కడంగి కుంభసంభవుమీఁదం గవిసి కయ్యంబు సేసె నాసమయంబున నిక్కడ. 4

చ. కృపుఁడును ద్రౌణియుం గడఁగి క్రీడిపయిన్ శరవర్షముల్ మహో
గ్రపురభసంబునం గురియఁగా నవి మాన్చి యతండు వారలం
గుపితుఁడు గాకయున్ విశిఖకోటుల నల్లన కప్పె పెల్లునం
గృపునిశరీర మొయ్య నొఱఁగెన్ రుధిరచ్యుతి మూర్ఛ వచ్చినన్. 5

వ. ఇట్లు కృపాచార్యుండు రథంబుమీఁదం బడినఁ దత్సారథి దేరు దొలంగం దోలుకొనిపోయె నశ్వత్థామయు నోహటించి తొలంగెఁ దక్కటిరథికులు పైఁ బెట్టం జాలక యంతంత నిలిచి రంత శారద్వతుండు దనయమ్ముల మూర్ఛిల్లుట సూచి సవ్యసాచి వగచె నప్పు డన్నరునిఁ గౌఁగిలించుకొని నారాయణుం డిట్లనియె. 6

1. నిరీహాద్బోధాత్మక-నిరాసోద్బోధాత్మక-నిరోధాబోధాత్మక.

క. కురుబలముఁ బోడరి గెలువఁగ, సురగణముల కైన నరిది । శూరోత్తమ నీ
వురవడి గెలిచితి భాగ్యస్ఫురణంబును బాహుబలముఁ । బొగడం దగదే. 7
క. ఆవృద్ధక్షత్రుతపము, వావిరి నోర్వంగ నీకు । వచ్చినటుల వీ
రావహమునఁ గర్ణు నోర్వం, గా వచ్చినఁ గాదె నాకుఁ । గనుఁ బ్రీతి యగున్. 8
చ. అప్పుడు నాతఁ డిట్లను మహాత్మ భవత్కరుణం బ్రతిజ్ఞ యే
ను నెఱపఁగంటిఁ బాండవమహారథసిద్ధి భవద్దయాసమృ
ద్ధి నగుట వింతయే భవదధీనులకుం విజయంబు ప్రాఁతె నీ
వను పొనరించువార మట । భారము నీమది గాదె [1]యెప్పుడున్. 9
తే. అనుచు సద్గతమందస్మితాస్యుఁ డగుచు, దనుజమర్దనుఁ డతనితో । [2]ధర్మతనయుఁ
గానఁ బోవంగవలయు భాస్కరుఁడు గ్రుంకు, చున్నవాఁ డని పలికిన । నన్నరుండు.
వ. అట్లు గాక యనుటయుఁ గదలి భీమసేనుండును సాత్యకియును యుధామన్యుం
డును నుత్తమౌజుండును సముచితసల్లాపంబులు [3]సేయుచుం దో నేతేర సాంద్ర
శోణితపూరసేకంబున ఘోరం బైనసంగ్రామతలంబునం జని చని శౌరి సవ్య
సాచి నాలోకించి. 11
చ. కరులు రథంబు లశ్వములు । గాలుబలంబు చమూపతుల్ మహీ
శ్వరు లఖిలాస్త్రశస్త్రములు । చామరముల్ గొడుగుల్ సిడంబు లా
భరణము లిత్తెఱంగున । బార్థ కడుం జెలు వొందెఁ జూడ సం
గరమహిఁ జిత్రవస్త్రమునఁ । గప్పినచందముఁ దోఁపఁ జేయుచున్. 12
వ. భవదీయబాహావిహారంబునుదారత్వం బిట్లుండునే యని యగ్గించుచు నరిగి సము
యోచితం బగుటను బ్రతియోధులు ఱెచ్చ్వడి యునికిం జేసియు సమరంబు సా
లించి తమరాక కెదురుచూచుచుం గూడికొని యున్నయుధిష్ఠిరాదులసమీపం
బగుటయుం బాంచజన్యంబు పూరించినం బాండవాగ్రజుండు. 13

—•• సైంధవుని సంహరించి కృష్ణార్జునులు వచ్చి ధర్మజునకు నమస్కరించుట. ••—

తే. రథము డిగ్గి హర్షాస్రులు । గ్రమ్మ దేర, నెదురుకొనుటయు సంభ్రమ । మెసక మెసఁగ
బార్థుఁడును గేశవుండును । బాదచారు, లై రయంబునఁ జని మ్రొక్కి । రవ్విభునకు.
వ. ఇట్లు ప్రణమిల్లిన. 15
క. నరపతి యానందాస్రులు, గరసరసిరుహముల నొత్తి । కను దనియఁగ న
య్యిరువురఁ జూచుచు మేనులు, గరువాఱఁగ గ్రుచ్చి యొక్క । కౌఁగిటఁ జేర్చెన్.
వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి యర్జునుతో నతం డిట్లనియె. 17
క. చేసెత్తురు గాకుండం, గా నా సైంధవునిఁ జంపి । క్రమ్మఱ మీరల్
రా నోఁచితి నాభాగ్యం, బేన పొగడునట్టి దయ్యె । నీతని [4]కరుణన్. 18

1. యెయ్యెడన్. 2. మనము ధర్మ, తనయుఁ గానఁ బో వలవదే యినుఁడు గ్రుంకు.
3. సేయ సాంద్ర... పూరసిక్తం బైనసంగ్రామ. 4. కతనన్.

క. అని వాసుదేవుఁ జూపిన, విని యాతఁడు నీమకోపప్రవేగంబున దు
ర్జనుఁ డాజయద్రథుఁడు వొలిసిన నెవ్వరి కెట్లు సేయఁ జెల్లదె యనినన్. 19

వ. అమ్మహీపతి యమ్మహాత్ము నుద్దేశించి. 20

క. దేవాసురసంఘంబులు, నీ వలిగిన రూపమంగు నీకూరిమి సౌ
ఖ్యావహ మఖిలజగములకు, దేవ భవద్భక్తు లరులఁ దీర్పుట యగుదే. 21

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి భీష్మాదు లతనికతన మడియుట యుగ్గడించి నీవు కోపించినట్లు వర్తించుటఁ గౌరవులు సెడిరకాఁ దలంచెద ననుటయు నచ్యుతుం డాభూపాలు నాలోకించి ధర్మోత్కృష్టుండ వగునీకు నరిష్టం బాచరించినవారికిఁ జెడకుండ వచ్చునే యనునెడ ననిలసుతుండును సాత్యకియును దనువులఁ గ్రొత్తగంట్లు గొమరార నద్ధరణీపతిచరణంబులకుఁ బ్రణతు లైన నతం డెత్తి కౌఁగిలించికొని వారలు కుంభసంభవకృతవర్మాదులసంరంభంబు మర్దించుట పేర్కొని యభినందించె యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును దగిన తెఱంగునం గాంచిన వారి నుచితవచనంబుల సంభావించెఁ దదీయసైన్యం బెల్లను బ్రమోదభరితంబై కర్తవ్యంబునకుం గాలుద్రవ్వుచుండె నాసమయంబున శోకవిస్మయవివశుం డగుచు దుర్యోధనుం డంతర్గతంబున. 22

ఉ. ద్రోణుఁడు గర్ణుఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును నేల వాని గీ
ర్వాణు లైననుం జెనయ వచ్చునె యెవ్వరు నాజిఁ గౌరవ
త్రాణపరాయణత్వమున దర్పము సూపఁగ లేమి దెల్లము
క్షీణపరాక్రముం డయినకిరీటికి నిక్కపుటల్క వచ్చినన్. 23

వ. అనుచు నుత్సాహరహితం బైనచిత్తం బుత్తలపడఁ గుంభసంభవు పాలికిం బోయి పరులజయంబును దమవారు సమయుటయు నుగ్గడించి మఱియును. 24

సీ. బల్లిదుఁ డగుభీష్ముఁ బడవైచి సోదరవర్గంబుఁ దాను నపవర్గమునకుఁ
గ్రాలెడు నేచి శిఖండి యింతకు మున్న, పొలిసె నేడక్షౌహిణులు గిరీటి
చేత సైంధవుపాటు సెప్పఁ[1] జిట్టలు నాకుఁ, బూని యేతెంచి కాంభోజవిభుఁడు
జలసంధుఁడును సుదక్షిణుఁడును లోనుగాఁ, గలుగుభూపతులు పెక్కండ్రు నేఁడు

తే. గలనఁ గూలిరి వీరిలోఁ గంబ మైన, నొండెఁ బాంచాలబలమును బాండవులను
దండి నైఁ దెగఁ జూచిన నొండెఁ గాక, యెట్లు వాయు నా కిందఱ ఋణము సెపుమ

క. సరుఁ డనుఁగుబంటు గావునఁ, బోరిగొనఁ జోర నీవు సూతపుత్త్రుఁ డొకఁడ యూ
ర్జితమార్గాన నెఱిమెడు నతనికి, వెరవును [2]గఱతలును లేవు పేరీకుం డగుటన్.

వ. అతఁడునుం బోరి పోరి చేష్పడి సైంధవుం గోలుపోయె ననవుడుఁ గటకటంబడి యాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 27

చ. నను మది దూఁటుపోవు వచనంబుల నేటికి నిట్లు నొంప న

1. జెట్టలు. 2. 'గరదలను' అనియే ప్రతుల నెల్లఁ జూపట్టెడి.

ర్జునుని జయింప రాదు పలుచోటులఁ జెప్పని దేవకోటి కై
నను సవిజయ్యు భీష్ముఁ బ్రథనంబున నాతఁడు నంపఁ గౌరవుల్
మన రని తోఁచె నాకు నభిమానముఁ గాచుట కై పెనంగెదన్. 29

ఆ. శకునిచేతియడ్డసాళ్లులు నేఁడు గాం,డీవముక్తబహుప్రతిష్ఠబాణ
మూర్తిఁ గవిసి నీకు నార్తి యొనర్పంగ, [1]నాఁక గొనఁగ నెట్టు లగుఁగుమార

క. భూరమణ విదురుఁ డమ్మెయి, వారింపఁగ నతులపుణ్యవతిఁ గృష్ణను మీ
వారెల్లఁ జూడఁ బఱచిన, క్రూరపుఁబాపపుఫలంబు గుడువక యున్నే. 30

క. ఆసభ నీవును మీరాదు, శ్శాసనుఁడును గర్ణుఁడును బ్రశస్తచరిత్రో
ద్భాసితు లగు పాండవులకుఁ, జేసినకీడెల్లఁ భంగిఁ జెఱుపదె మిమ్మున్. 31

ఉ. అన్నివిధంబులం బఱచి యైనను నక్కటికంబు లేక వా
రి న్నెఱి మాలి కానలఁ జరింపఁగఁ బంచినఁ బోయి వచ్చి యా
య్యన్నయుఁ దమ్ములుం దమకు నయ్యెసగం బిల వేఁడి కాన కి
ట్లున్నను వారి మాఱ్కొనుట కోర్చితి నే నొకబ్రాహ్మణుండ నే. 32

క. నీవును నచ్చటఁ బన్నిన, నీవారును సైంధవుని నరిని బడ కుండం
గావఁగఁ జాలర యేనును, నీవాఁడన కాని యేల నిందింపంగన్. 33

వ. అని వీకనాఁడి పెండియు. 34

క. పాంచాలురుఁ బాండవులు ను,దంచితగర్వమున నలికిఁ దఱిమి రొండలు మం
డించుచు నుండఁగ నిట్లుసి,కించెద వొకవలన నీవుఁ గీడుపలుకులన్. 35

ద్రోణుఁడు పాంచాలురఁ జంపక కవచంబు విడువ నని ప్రతిజ్ఞ సేయుట.

వ. అని పగతురయుత్సాహం బుపన్యసించి. 36

క. పలుకులఁ బని లే దీరే, తలపెట్టక పోరువా రుగ్రత నేనుం
జలము మెఱయఁ బాంచాలురఁ, బొలియింపక కత్తళంబు పుచ్చ నరేంద్రా.

క. కావున మనసైన్యంబులు, సేవ సెడక సంగరంబు సేయునటులుగా
నీ వుత్సహించి నిజబాహావిభవము సూపు శక్తి కనురూపముగాన్. 38

వ. అని తెంపు సేసి. 39

క. భూసురభక్తియు వృద్ధో,పాసనముం గలిగి ధర్మపథవర్తనని
త్యాసక్తుఁడ వగు మనఘా, నాసుతు బోధింపు వగపునకుఁ జొర కుండన్. 40

వ. నాచేతఁ దెగనిపాంచాలురు గలిగి రేనియు వారిం బోనీక పొదివి తెగఁజూచు
నది యని చెప్పుము. 41

క. అనిపలికి గాఢనిశ్చయ,మున వదనం బెలమిఁ బొందఁ నును [2]కలఁగిననీ
మొన లెల్ల నొక్క మొగముగ, నొనరించి తలకొలిపె భూసురోత్తముఁ డనికిన్.

1. నాఁక గొలుప, మాన్ప నెట్టు లగుఁ గుమార నాకు. 2. కలఁగి కలం,గని. మొనలొక్క మొగంబున.

వ. అట్లాచార్యుండు పురికొల్పినం గౌరవపతి సమరసముత్సాహరహితం బగుమ
నంబుతో సూతనందనుఁ జేర నరిగి యి ట్లనియె. 43

క. అరుల కభేద్యం బగున,ప్పురుసున బలుమోహరంబు । వన్నించి తుదిం
జొర విడిచెఁ గాని గురుఁ డ,న్నరు నాఁగఁడ యతఁడు గీడు । నాకుం జూడన్. 44

క. ఒకఁ డట్లు సొచ్చి భూప,ప్రకరంబులఁ గూల్చి సింధురాజుఁ దునిమె నె
ట్లొకొ యతనికడిమి కుంభజు,నికి వారింపఁగ రామి । నిక్కం బరయన్. 45

క. తనమాట నమ్మి సైంధవు, డొనకుం దెచ్చితిమి గాక । ము న్నఱిఁగిన నా
తని నింటఁ బెట్టి వత్తుము, ఘనసేనయు నివ్విధమున । మఱియక యుండున్. 46

క. మన మెంత సెట్టలమె ఫ,ల్గునుపై నాతనికి నంత్యగూర్మి గలిగె నే
మనఁ గల దింక నతనిఁ గొని, యని సేయుద మనుట కార్యమగునే మనకున్.

చ. అన విని కర్ణుఁ డి ట్లనియె । నగ్గురు దూఱఁగ నేల యంతఁ డో
పినటులు పోరుఁగాక నరుబీరము లావును నెక్కు డైన వా
ని నుడుప వచ్చునే విధియు । నేర్చు విషం బిడి యిల్లు గాల్చి కా
ననమున కేఁగఁ జేసి యొకనాశముఁ గంటిమె కొంతిసంతతిన్. 48

క. కావున మనసైంధవునిన్, దైవము తెగటార్చె నంతఁ । దలరి మనమునం
జేవ సెడ నేల పోరం,గా విధి [1]పంచినటు లయ్యెఁ । గడఁగన వలయున్. 49

క. అనునెడఁ బాండవసేనలు, మొనసి కదియ నడచె నీదుమొనలుం దగ మా
ర్కొనియె నిటు లుభయబలములు,ననిమిషులకు వేడ్క పుట్టునట్లుగఁ దాకెన్.

క. తురగము తురగముఁ గరి కరి, నరుఁడు నరుఁడుఁ దేరు తేరు । నలిఁ దాఁకినయ
ప్పురుసందన మేమి సెప్పఁదుఁ, బోరి మిడుఁగుఱు లెగసి కైదువులపొడి రాలెన్.

వ. అట్టియెడ నీకొడుకు సైంధవునిచావునకు దుఃఖితుం డగుటఁ బ్రాణంబులదెస
నిరపేక్షుం డయి కడంగినం గని ద్రోణకృపకర్ణులు వారింపం దోఁచి తలకడచి
దర్పప్రచండగతిం బాండవసైన్యంబు సొచ్చి నిశితవివిధవిశిఖపరంపరలు పరంగించి
నఁ జతురంగంబులయంగంబులు ధరం దొరంగి చిక్కువడి మదకలమాతంగంబు
గలంచినకమలాకరంబుచందం బయ్యె నప్పు డందుఁ జేయం గలబలుమగ లెల్ల
నొక్క మొగింగవిసి యమ్మహీపతిం బొదివిన నతండు భీమసేనుఁ బదిబాణంబులను
నకులసహదేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయుల మూఁడుమూఁడుమార్గణంబులను శిఖం
డిని నూటను ధృష్టద్యుమ్ను డెబ్బదింటను ధర్మపుత్త్రసాత్యకుల నైదైదమ్ములను
ఘటోత్కచు నఱువదినాలుగింటను నొప్పించి కేకయచేదిప్రముఖయోధవరుల
ననేకసాయకంబుల బెట్టు వఱచి సింహనాదంబు సేసిన. 52

క. ఆధర్మనందనుఁడు సక్రోధాత్ముం డగుచు నేసెఁ । గోదండము నుగ్
గై ధరఁ దొరఁగఁగ నాతఁ డ,బోధంబునఁ దేరి మీఁదఁ । బాలు వఱి వ్రాలెన్. 53

---

1. యెటు పంచె నట్లు గడఁగన_గడపఁగ_వలయున్.

తే. ఇట్లు మూర్ఛిల్లుటయుఁ గౌరవేశ్వరుండు, నచ్చెనని మొను నెలుఁగులు శంఖకాహ
ళారవంబులు సెలఁగఁ బ్రియంబు నొందెఁ, బారిబలములు ద్రోణుఁ డేపారి కదిసె.
వ. అంత. 55
క. తెలి వొంది యుధిష్ఠిర నిలు, నిలు మని రథమునఁ దాఁకు నీసుతుఁ గని యా
బల మేచిన నీబలముం, బెలుచ నిగుడ నవుడు రణము భీషణ మయ్యెన్. 56
వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డట్టియెడ నాచార్యుం డెవ్విధంబున నరివధంబు సేసె
నింకలియందలి చేయంగల సైనికోత్తము లెత్తెఱంగునం బెనంగిరి చెప్పు మన
వుడు సంజయుం డి ట్లను న ట్లుభయబలంబులుఁ బురికొని పోరుచుండ నుద్దండ
రయంబు మెఱసి యుధిష్ఠిరప్రముఖపాండవులును శైనేయాదియాదవులును ద్రు
పదప్రభృతిపాంచాలురును విరాటపురస్సరమాత్స్యులును గుమారవర్గంబును
మఱియు ననేకదండనాయకులును సాయకాసారంబు వరంగించుచు భారద్వాజు
పై నడరిన నతం డత్యుదీర్ణుం డయి కర్ణుండు మొదలుగాఁ గలబలుమగ లిరు
గెలంకుల సంరంభంబునం దఱుమ విజృంభించె నయ్యవసరంబున నెగసినధరణీ
పరాగంబు జనంబులచూడ్కులు నిగుడనీక యుండె నాలోనన శుండాలసుభట
ఘోటకంబులయంగంబులఁ గ్రమ్మిదెంచురుధిరం బది యడంచిన నమ్మినల
కడంక రెట్టించె నప్పుడు కౌరవులదిక్కున ఘూకసృగాలరవంబులు సెలంగ వా
రది సరకుసేయక సమరోన్మత్తులై నెత్తురుటేఱులు వాఱఁ గేలి సలిపి రాసమ
యంబునఁ గేకయరథికులును ధృష్టద్యుమ్నతనయులును లోనగువారిం బెక్కం
డ్ర నక్కుంభసంభవుండు నుఱిపియు మఱియుఁ బలువురఁ బఱపియుఁ గడిమి నె
ఱపం బ్రతాపశీలుం డగు శిబి సాహసరసికుం డై. 57
క. ఉరవడిఁ దాఁకుటయును బది, శరము లతనిమేన గ్రుచ్చె సాయకగురుఁ డ
చ్చెరు వగుమగఁటిమి నతఁ డుద్ధురుఁడై తత్సూతుశిరము ద్రుంచెం బెలుచన్.
తే. త్రుంచి తోడన ముప్పదితూపు లతని
రొండల నాటుడు హయములు మెడలు సూతు
గళము నజ్జనపతికుత్తుకయును దునిమె
ఘోరభల్లపటుక్కమ్మునఁ గుంభభవుఁడు. 59
వ. అప్పుడు. 60
తే. భానుమంతునిఁ జంపినపగ మనమునఁ, బెట్టికొని యుండి యాతనిపట్టి భీమ
సేనుపైఁ బడిఁ గాళింగసేనతోడఁ, గవిసి నారాచధారలఁ గప్పి రొప్పె. 61
క. కినిసి బకమర్దనుఁడు వెనఁ, దనయురదము వానితేరు దాఁకఁ బఱపి యా
తనిమీఁద నుఱికి క్రమ్మఱం, గనుకని నెంపపోడి సెదరఁ గాలం గేలన్. 62

—•• భీమసేనుఁడు దుర్మదదుష్కర్ణులం జంపుట. ••—

వ. అమ్మహోగ్రసముద్ధతిం జూచి పాంచాలసైనికులును సింహనాదంబులు సేసిన

సహింపక సూతసుతుండును దత్సోదరులును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డద్భుతం
బుగా [1]ధుర్యునరదంబుమీఁదికి లంఘించి వానిఁ బిడికిటిపోటునఁ జావం బొడిచి
జయరాతునిపైఁ గవిసి యాతని నాతనిసూతునిఁ గాళ్ళ లిరుగేలంబట్టి [2]బెట్టిలపై
వ్రేసి గతాసులం జేసిన నలిగి కర్ణుండు శక్తివైవ మలంగి వెరవున నొడిసికొని
దానిన యవ్వడముడి యతనిపై వైచినం గని గాంధారమహీవల్లభుండు భల్లం
బున నడుమన నఱికె నంతఁ గురుకుమారు లమ్మారుతిం జుట్టు ముట్టి [3]విశిఖం
బులు నిగిడించినం గోపించి దుర్మదుని తేరి కరవడించి తురంగంబులం బొరివుచ్చి
సారథిం జదిపిన నాతండు దుష్కర్ణుస్యందనం బెక్కె నయ్యిరువురు నప్పాండు
తనయుతనువున మెఱుంగుటమ్ములు గిఱికొలుపం గిట్టి యారథంబు గూల నవ
లీలం దన్ని దుర్యోధనద్రోణకృపకృతవర్మకర్ణశల్యబాహ్లికులు సూచుచుండ
నక్కుమారుల నిద్దఱం గాల నొక్కనిం గేల నొక్కనిఁగా సమయించె నివ్విధం
బునం జిత్రవధవిహారంబున విజృంభించునాభీమసేనుం జూచి రుద్రుండురభసోద్రే
కంబునం బాండవేయులకుఁ దోడ్పడం జనుదెంచెం గాక మానవు లిట్టివారునుం
గలరే యనుచు నీవా రెల్లను వెఱచఱచి యుద్ద యొక్కతెరువునం బోక వఱచి
రక్కుమారకంఠీరవుం డుక్కునం దమసేనదిక్కు సూచి మొఱ్ఱవిరిదామరలం
దెగడుకన్నులం గొంతేయాగ్రజు నుపలక్షించి కేలు మొగిచి ఫాలంబునం జేర్చి
నప్పుడు తన్మూర్తి నతండును నకులసహదేవద్రుపదవిరాటులును దేఱి చూడ
శంకించి మాఱుమొగంబులతో నగ్గించి రాసమయంబున. 63

క. కడువడి గురుఁ డనిలజుపై, నడరిన రాధాతనూభవాదులు దోడై
కడఁగుటయుఁ గనుంగొని నీ, కొడుకుగమియుఁ గదిసె సువిత్యకోపస్ఫురణన్. 64

తే. వారు దలపడి పోరిరి దారుణముగ, ధర్మసుతుఁడును గవలు నుద్దండవృత్తిఁ
దఱుమద్రుపదవిరాటసాత్యకులుమఱియుఁ, జేయఁగలయట్టి మేదినీనాయకులును.

వ. అయ్యవసరంబున సోమదత్తుండు దనకు సాత్యకి సన్నిహితుం డగుటయు నతని
తో ని ట్లనుఁ బ్రాయోపవిష్టుం డగుభూరిశ్రవుఁ జంపి తది బోయుచందంబు గాక
రాజధర్మం బగునే యీ రేఁడు నీవు నాచేత బ్రదికిపోవువాఁడవే యని పలికి సింహ
నాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించిన నాశైనేయుండు భూరిశ్రవుండు చచ్చుట
యొప్పదేని నిన్నోర్చెదునట్లు సంపెద నిట్లు రమ్ము శలునిచా వొప్పు నొప్పదని
యుగ్గడింప వది యేమి నీ కెట్లు మనంగాని కా దని భంగించె నిత్తెఱంగున నొం
డొరుల నొనాడి యేటు లాడం దొడంగి రప్పుడు నీకొడుకు ఘోటకస్యందనసందో
హసమేతంబుగా నక్కౌరవునకుం దోడ్పడియె శకునియుఁ దనబలంబునుం దానును
నాతనిం గూడుకొనియె నవ్విధంబునం బలువు రొక్కనిపైఁ గవిసినం గని ధృష్ట
ద్యుమ్నుండు భూరిసైన్యసమేతుం డై వారల నెదుర్కొనినం బోరు ఘోరం

1. 'ద్రుమునరదంబు' అని వ్రా. ప్ర. 2. బెట్టిలతో వేసి. 3. విశిఖశిఖలం-గుప్పిన-గుదియించిన.

బయ్యె నట్టియెడ. 66

తే. సోమదత్తుండు దొమ్మిది § సునిశితాస్త్రముల శినిప్రభు నేసిన § నలిగి యతఁడు
నతని ¹నన్నియమ్ములనమర్చితునిఁ జేయ,రథముదొలఁగంగఁదోలెసారథిగలంగి.

మ. కని ద్రోణాత్మజుఁ జూచి సాత్యకిభుజాగర్వంబు మాన్పింతుఁ బొ
మ్మని పోఁబో నడుమన్ ఘటోత్కచుఁడు ఘోరాకార దైత్యవ్రజం
బును దానుం బటుభంగిఁ దాఁకుటయు నీపుత్త్రుండుఁ గర్ణుండుఁ ద
క్కినవారున్ ²వెఱ వానితోడియనికిం § గ్రేడించి రుర్వీశ్వరా. 68

వ. ఇట్లు సంధ్యాసమయసంవర్ధితబలుండగునప్పూర్వగీర్వాణునికోల్తల కోర్వక మేటి మగ లెల్లం దొలంగిన. 69

క. గురుసుతుఁ డొక్కరుఁడును సుస్థిరుఁడై తద్బాణనిహతిఁ § దెరలక యతని
స్ఫురనారాచంబులు పది, యురమున నాటింప దానవోత్తముఁ డలుకన్. 70

క. వడిఁ జక్రంబున వైచిన, నడుమన గురునందనుండు § నఱకెం బుణ్యాం
బెడలిన నరుసంకల్పము,వడువున నది వమ్మ గాఁగ § వసుధాధీశా. 71

అంజనపర్వుం డశ్వత్థామతో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట

వ. అప్పు డద్దనుజునితనయుం డంజనపర్వుం డశ్వత్థామం దలపడి బలుతూపులం బొదివిన బెదరక యతం డయ్యసురవీరునివిల్లు ద్రుంచి విరథుం జేయుటయు వాఁడు కరవాలంబు గొనినం దునిమె గద వైచినం దుమురు సేసె నింగి కెగసి మ్రోఁగుచుం బాషాణవర్షంబు గురియ నదియును వారించి యమ్మాయావి మేన మేఘంబున గిఱికొనుతరణికిరణంబులం గ్రేణిసేయుపటుబాణంబుల నిగిడించె మగిడి యొండురథంబున నరుదెంచినఁ దల ద్రెంచె నిట్లు గురుపుత్త్రుండు వానిం బరిమార్చి పేర్చి పాండవబలంబులఁ బరిమార్పం దొడంగినం గని కడంగి హిడింబానందనుండు నిలు నిలు నాబారిం బడి యెందుఁ బో వచ్చు ననవుడు నా రథికుం డతని నవలోకించి, 72

ఆ. వలదు రన్న పిన్నవాఁడవు దండ్రి నే, నకట నిన్నుఁ జూచి § ³యలుగ రాదు
పెనఁగు మొరులతోడ § ననవుడుఁ బుత్త్రశో,కాభితప్తుఁడై నయతఁడు గనలి.

క. ఎక్కడితండ్రివి నీ వే, నక్కొంతేయులకుఁ గొడుక § నై పగతుర పే
రుక్కు సహింతునె తనయుం, గ్రక్కించెద నిపుడ పట్టి § కండలు దిందున్. 74

క. ⁴అని పలికి యిరుసులంతలు, సునిశితబాణమ్ము లేయు § చుం దఱిమిన ద్రో
ణునికొడుకు వాని నన్నిటిఁ, దునుమ నసుర మాయఁ బెఱిగి § దుర్దాంతగతిన్.

క. గిరి యై పఱతేర నశనిశరమును మేఘత్వ మొంది § సాయకవృష్టిం
గురిసినఁ బవనాస్త్రంబును, బరువడి నిగిడించి గురునిపట్టి దెరల్చెన్. 76

సీ. హైడింబుఁ డల్గి యుగ్రాకృతిఁ గవిసిన, దనుజగణంబు మాతంగతురగ

---

1. (బదిసాయకముల మార్చి. 2. బెఱవారితోడి. 3. యలుక. 4. అని పలుకుచు దానవపతి.

రథనివహంబుతో ॥ రారాజు మొన నెల్ల, నొక్కుత్తుగాఁ[1] ద్రేల్చి ॥ యురవడింప
నవ్వరనాథుండు ॥ విన్నఁబోయిన గురుతనయుండు నీకు నీక్షకునికి నేమి
పని నీవు సంభ్రమింపకుము దానవుల నక్కడిమానవులను వ్రేల్మిడి నంతు
ఆ. ననిన సంతసిల్లి ॥ యతఁడు సౌబలుఁ జూచి, వీరె ద్రోణిబాణ జాతతాంకు
లైరి పాండుసుతులు ॥ చేరిగములతోడ, సత్వరముగ నరిగి ॥ జయము గొనుము.
వ. అని యవ్వాలను నూపి కృపకృతవర్మకర్ణవృషసేనులను దుశ్శాసనప్రముఖు లైన కొందఱు దమ్ములను నిరూపించి వీరును నీవును గూడుకొని కవియుం డనిపనిచిన నతండును బింకంబుతోడం బోయె నశ్వత్థామభీమనందనులసంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నట్టియెడ నాఘటోత్కచుండు. 78
మ. పటుబాణాహతి ద్రోణియంగము చలింపం జేసి తచ్చాప ము
త్కటవేగంబునఁ ద్రుంచినం గినిసి యాతం డొండువిల్లెత్తి యు
ద్భటబాహాబలశౌర్యముల్ నెఱపె నాదైత్యుండు సైన్యంబు నొ
చ్చుటయుం జచ్చుటయున్ మహీపతికి మెచ్చుం బ్రీతియుం జేయఁగాన్. 79
వ. ఇట్లసురబలంబు నశ్వత్థామ సించి చెండాడం బాండవబలంబులు దర్పం బేది మార్కొన్నట్ట లేక చూచుచుండ నుద్దండపరాక్రముం డగు నాఘటోత్కచుండు దర్పంబున నెక్కటెక్కటి తలపడి పరిఘంబున వైచినం బట్టుకొని యతండు దానిన యద్దానవుపై వైచుటయు వాఁడు దొలంగ నుఱికి ద్రుపదనందనస్యందనంబునకుం బోయె నయ్యుగ్రసాధనం బతనితురంగసారథిరథంబుల రూపడంచిన. 80
ఆ. ఒక్కతేరిమీఁదనుండి ధృష్టద్యుమ్న,భీమసేనసుతులు ॥ పెనఁగి రస్త్ర
గురుతనూజు వీఁకఁ ॥ దెరలక యంత నుద్దామసేనతోడ ॥ భీముఁ డడరె. 81
వ. అప్పు డశ్వత్థామ నవ్వుచు నమ్మువ్వురం గ్రొవ్వఱ నేసి ఘోరమానమార్గణంబులు నిగిడించిన. 82
మ. భటగాత్రంబుల ఘోటకాంగముల శుంభత్కుంభికాయంబులం
జటులస్యందనఖండసంచయములన్ ॥ సంగ్రామరంగంబు గ
ప్పుట చూడన్ వెఱఁ గయ్యె నబ్బలములుం ॥ బో[2]కేది క్రమ్మంగ నె
త్తుటఁ దేల్చెం బొరిమార్చె నాతఁ డడరం ॥ ద్రుంచెన్ మథించెం గడున్. 83
వ. ఇట్లేకాక్షౌహిణీబలక్షయం బాపాదించి యాతపత్రశతపత్త్రంబును జామరమరాళంబును గేశశైవాలంబును నాయుధమీనంబును మాంసమేదోమస్తిష్కపంకంబును రక్తజలోద్రిక్తంబును నగునదీప్రవాహంబు నుత్పాదించెనప్పుడు దర్పంబున సురథుండును శత్రుంజయుండును బలానీకుండును జయానీకుండును జయుండును బృహద్రథుండును జంద్రసేనుండును జండరయంబున నగదిసి బాణంబులు వఱఁగించిన నప్పాంచాలకుమారుల నమానుషవిక్రమంబున సమయించినం గోపించి

1. నువ్వొత్తుగాఁ ద్రేల్చి-గొని. 2. కేదిం బేర్చి నెత్తుటఁ.

కుంతిభోజతనూజు లొక్కట బెట్ట పదుమువ్వు రతనిం బొదివినఁ బదుమూఁడుమేటి తూపులం గీటడంచి కెరలి జముచందంబున గర్జిల్లి ఘటోత్కచుం గాలదండం బుఁబోనికోలం దేరిపైఁ ద్రెళ్ళ మూర్ఛిల్ల నేసిన నోసరిల నయ్యవసరంబుఁ దోడన ధృష్టద్యుమ్నుండు గొనిపోవుటయుఁ బొంగి సింగంబుచాడ్పున గర్జిల్లిన నిర్జరు లగ్గురునందను నగ్గించి రంతయుం గనుంగొని. 84

ఆ. పాండవాగ్రజుండు పవనాత్మజునిఁ గూడి, తఱిమి సాత్యకియును దాను గవిసె
నంత మూర్ఛ దేఱి హైడింబుఁ డొక్కతే, రనువుగాఁగఁ జేసికొని కడంగె.

వ. తోడన ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు సేసినం దత్సైన్యంబు లొక్క మొగిన మొనయుటయును మనమూఁకలును సోమదత్తబాహ్లికపురస్సరంబుగా నురవడించిన సందడికయ్యం బయ్యె నందు సంజచీఁకటి చూపునకుఁ జొరవ యీకున్నను సైనికనికరవివిధాభరణమణికిరణకలాపంబులుఁ జర్మవర్మాతపత్త్రకేతుకీలితరత్నరశ్మిజాలంబులు నాలోకనంబు నాపాదించె నట్టిరువాఁగును గలయ బెరసి పోరునప్పుడు. 86

భీమసేనునిచేత బాహ్లికుఁడు సచ్చుట.

క. శినివరుఁడు సోమదత్తుఁడుఁ, బెనఁగఁగఁ దోడ్పడియె వచ్చి భీముఁడు గడఁకం
దనమఱఁదికి నక్కౌరవుఁ, డెనయే యని బిరుదు [1]వాడి యేడ్తెఱ నొంచెన్.

వ. అట్టియెడ. 88

క. అనలశిఖవోనినారస,మున సాత్యకి యేయు నెసను ముద్గరమున భీ
మునికొడుకు వైచె రెంటం, దనువున నొవ్వోసరి సోమదత్తుఁడు సోలన్. 89

చ. తనయుఁడు మూర్ఛవోయిన సుదగ్రత బాహ్లికు డచ్యుతానుజ
[2]న్మని దలపడ్డ నాతనికి మించి వృకోదరుఁ డన్నరేంద్రు నే
సిన నతఁ డుగ్రశక్తి [3]వయిచెన్ మెయి నాటుచు సోలి యంతలో
నన తెలివొంది ముద్గరమునం బవనాత్మజుఁ డేచి వైచినన్. 90

క. తల వ్రయ్యలైన నిష్ఠుర,కులిశగతిం బగిలి కూలుకులపర్వతముం
దలఁపించుచుఁ గురువృద్ధుం, డిలఁ గూలెం బ్రతిబలంబు లేపారంగాన్. 91

వ. అయ్యవసరంబున దశరథసుతసన్నిభం బగు భవత్కుమారదశకం బాకిమ్మీరవైరిం బొదువుటయు దశనిశితబాణంబులం బ్రాణంబులు గొనియెఁ గర్ణానుజుండగు వృకరథుండు గడంగి వచ్చినం బొరివుచ్చె సౌబలసోదరులు పన్నిరువురు బరవసంబు సేసినం బడనేసె నిట్లు పరాక్రమంబునం బేర్చినభీమసేనుమీఁద శూరసేనవసాతి మాళవత్రిగర్తబాహ్లికప్రముఖంబు లగు దేశంబులబలంబులు బలువిడిం గవిసినం గని కౌంతేయాగ్రజుండు సైన్యసంతానసమేతంబుగా నురవడించి భుజాటోపంబు సూపిన నవి మడిసియుఁ జడిసియుఁ జిక్కువడియు నుక్కుమడిఁగియు వెఱఁగుపడి

1. లాడి...నొర్చెన్. 2. న్మని...ముంచి వృకో. 3. గొనిచెచ్చెర...మెయిఁజేగొని.

చూచుచుండ నాచార్యుని దుర్యోధనుండు పురికొల్పిన నతం డుత్సాహదీప్తుండై యా ధర్మతనయుఁ దాఁకి వాయవ్యయామ్యవారుణాగ్నేయ త్వాష్ట్రసావిత్రంబులగు సాయకంబులు వరుస నేయ నయ్యయ్యస్త్రంబుల నవ్విభుండు ప్రత్యస్త్రంబుల వారించిన నతండైంద్రాస్త్రంబున నిజప్రతిజ్ఞ నెఱపం జూచిన నదియు నట్ల యుడంగుటయుం గోపించి సకలభూతభయంకరం బగు బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నమ్మహీపతియు నమ్మహాస్త్రంబునన సమయించె నంత ధృష్టద్యుమ్నుండతని కడ్డపడిన నారథికుతోడి యనికిం గ్రేడించి కుంభసంభవుండు. 92

చ. ద్రుపదుని సేనపై నడరి తోలినఁ జూచి వృకోదరుండు దే
వపతిసుతుండుఁ దాఁకి యని వారణ నగ్గురు నొంప నేచి యు
గ్రపువడి మాత్స్యకేకయముఖం బగుపాండవసైన్య మొక్కపె
ట్ట పరఁగి నీబలంబులకడంక యడంచి మదించి పేర్చినన్. 93

వ. కనుంగొని కౌరవేశ్వరుండు కర్ణుని కిట్లనియె. 94

క. పాండవపాంచాలాదులు, గండు మిగిలి బెట్టు దఱుమఁ గౌరవబల మొం
డొండ కలంగెడు నీ దగు, దండితనము సూపి కావఁ దగుతఱి వచ్చెన్. 95

వ. అనవుడు. 96

శా. చంపం జాలుదు నే నొకండన భుజాస్త్రశ్రీ నరున్ వెండి మ
ర్దింపం జల్కన భీమముఖ్యుల భవత్తేజంబు రాజ్యంబుఁ జా
లింపం బూనినయేను గల్గఁగ రిపుల్ జృంభింతురే చూడు నా
తెంపుం బెంపును నంచుఁ గర్ణుఁడు మహోత్కదీర్ఘాకృతిం బొల్చినన్. 97

కృపాచార్యుండు కర్ణు నుపాలభించుట.

వ. కనుంగొని కృపాచార్యుం డలంతినవ్వుతో నతని కిట్లనియె. 98

చ. అగు నగు మేలు మేలు మనుజాధిపుఁడున్ మహి యేలుమాటల
నగ్గఁటిమి యిమ్మెయిన్ నెఱపికొనం జెనుఁ బాండుతనూజకోటియుం
దగు మును ఘోషయాత్రను బ్రదంపడి గోగ్రహణంబునందుఁ బే
రు గొనిననీవు నిట్లనుట [1]క్రొవ్వులు దక్కుము సాలు నిన్నియున్. 99

వ. అని వెండియు. 100

క. నిన్నును బాండుతనూజుల, నెన్నండును బోరఁ జూచి యెఱుఁగనివారిం
గన్నట్లు వలుక నేటికి, నిన్ని సెనఁటిరజ్జ లనికి నివి దోడ్పడునే. 101

క. క్రీడికిమును మన మందఱు, నోడుటెఱుఁగు దన్నలును ఘటోత్కచుఁడుఁ దగం
దోడుపడ బంధునృపతులుఁ, గూడి నడవ మనకు గెలుపుగొన నెట్టు లగున్. 102

చ. అనవుడుఁ గర్ణుఁ డిట్లనియె నాడినయంతయుఁ జేయఁ జాలుబం
టున కిటు లన్న నేమగుఁ గడుం బెలుచన్ మును వ్రాసి కాదె వృ

1. క్రొవ్వులు వల్కకు.

ష్టి నిగుడంజేయు నంబుదమున । నెల్లను నీవలు కింతవట్టు నై
పన తెగు నింక నే మనినఁ । బాఱుఁడ నాలుక గోయుదుం జుమీ. 103

వ. అని పలికి మఱియును. 104

క. నరు నడ్డెనఁ గలవారిని, గురుబల ముబ్బుసెడఁ [1]బొగడి । కోఱికోఱి గాఁగన్
గురుని గురుతనయు మద్రే,శ్వరు నను నేమిటికిఁ గాని । వారిం జేయున్. 105

క. అని మాముఁ బలుకుపలుకులు, విని యశ్వత్థామ క్రోధవివశుం డయిగ్ర
క్కున వాలు వెఱికికొని క,ర్ణుని దెసకుం గవియ భూవరుం డెడ సొచ్చెన్. 106

ఆ. నృపతితోడఁ గూడి । కృపుఁడును నెడసొచ్చె, వార లతనిఁ బట్టి । వలదు రోష
ముడుగ వలయు ననిన । నుగ్రత నాతఁడు, పెనఁగ గర్ణుఁ డిట్టులనియెఁ గనలి.

క. విడు విడు మాతం డిమ్మెయి, నడిచిపడఁగ నేల పట్టె । దవనీశ్వర నీ
వుడిపెడు తెఱఁగున నాబిడు, దుడుకునె నాచేయి దాఁకి । యుడిగినభంగిన్ 108

క. అనుడుఁ గృపాచార్యుం డి,జ్జనపతికిం గాఁగ నేను । సైరించిన నే
మని పలికితేని నీకుం, జనియెం బొమ్మింక వలదు । సంభ్రమ మనియెన్. 109

వ. అప్పు డక్కురుపతి గురుపుత్త్రు నుద్దేశించి. 110

క. గురుఁడును నీవును మద్రే,శ్వరుఁడును గర్ణుండు గృపుఁడు । సౌబలుఁడు నను
ధర యేలింపఁగ నున్నా,రటు మీకుం దగునె సంగరములోఁ గలఁగన్. 111

క. క్షమియింపు మనుడు నతఁ డుప,శమ మొందినఁ గర్ణుఁడుం బ్రశాంతుండై వి
క్రమకేలి సలుపఁ బ్రతిసై,న్యము దెస మొగ మయ్యెఁ బటు గుణధ్వని సెలఁగన్.

వ. ఇట్లు గడంగినం బ్రత్యర్థిపార్థివు లయ్యోధవరు నాలోకించి పాండవులకు బాటి
ల్లిన యనర్థంబుల కెల్లను మూలంబు వీఁడ కాఁడే వీనిం బొదువుఁడు పోనీకుఁడు
పడవైవుం డనుచుఁ దలపడిన నాసూతనూనుండు నిజనామాంకితంబు లగునా
రాచంబుల నన్నరపతులఁ గరుల నరులఁ దురంగంబుల నరదంబుల రూపు మాపి
యేపునఁ దదీయాంగంబులు రుధిరంబున మునుంగునట్లు సేసినం జూచి సవ్యసాచి
సాయకజాలంబులు నిగిడించుచుం గవిసిన నతండు మూఁడుమార్గణంబులు దన
తనువునఁ జొనుపుటయుం గినిసి యక్కిరీటి మువ్వదిశరంబుల నొప్పించి భుజశిఖరం
బున బలునారసంబులు నాటించినం జేతివిల్లు వడియెం బడుటకుఁ దలంకక యక్క
ర్ణుం డాక్షణంబ విల్లు పుచ్చుకొని విష్వచ్చుండు వెఱంగుపడునట్టివేగంబున వివిధ
విశిఖంబులు నిగిడించిన. 113

మ. కడక న్నైజని చెల్వుఁ దాల్పనతఁ డు । గ్రస్ఫూర్తి విల్ ద్రుంచి యొ
క్కుఁడు వేగంబునసూతుమస్తకముతోఁ । గూడం దురంగాంగముల్
గడికండంబులు సేసి యారథికుఁడై । గాఁడంగ బెక్కమ్ము లే
యుడు నొవ్వారినఁ బాఱి యెక్కెఁ గృపు తే । రుర్వీశ నిర్లజ్జుఁడై. 114

1. బొగడి ♦ గొనకొని యిచటన్.

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుం డోడి పాఱిన నీడం బోవు మనసైనికులం గనుంగొని కురువిభుం డు. 115

క. నిలువుం డు వెఱ పేటికి నేఁ, గలుగఁగ గాండీవి దక్కఁగల పాండవులన్
గెలిచెద నిదె చూడుఁడునా, యలవుఁ జలము ననుచు నడచె నన్నరుమీఁదన్.

వ. అప్పుడు కృపాచార్యుం డాచార్యనందనున కిట్లనియె. 117

చ. శలభము వహ్నిమీఁదఁ జనుచందమ గాదె నృపాలుఁ డర్జునుం
దలపడఁ బోక యాతనిశిత ప్రదరంబుల బారి కగ్గమై
యొలసినఁ గావఁగా వశమె యాతని నీవును నేను నుండి మొ
క్కలమునఁ బోవనీఁ దగదు గ్రమ్మఱ నెయ్యము నిల్పు మవ్విభున్. 118

క. అనుటయు గురునందనుఁ డ,మ్మనుజాధిపు నెయ్యమున నేను మాన్పెద బీభ
త్సునికడకే యేమి మూఁడినఁ జనియెడు తలకడచి పారిహాసక్రియ ననుచున్.

ఆ. గురుఁడు పాండవులకుఁ గూర్చు నీవును దాని, నెఱిఁగి బవరమున నుపేక్ష సేయు
దిది మదీయభాగ్యహీనత గాక నీ, వేఁచితేని నెవ్వ రెదురు సెపుమ. 120

క. పలువురు బంధులు నాకై, పొలిసిరి మీ రింకఁ బాండుపుత్త్రులదెస రా
వలవదు పాంచాలాదుల,వలన నిలిచి గెలువుఁ డేను వారలఁ దీర్తున్. 121

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ భూమీశ్వరున కిట్లనియె. 122

క. గురునకు నాకును బాండవు, లరయంగఁ గూరిమికిఁ బాత్ర మగుదుర మైనన్
దురమునఁ జుట్టఱికం బను,గరు సిడికొను తెలకలుగుఁ గౌరవనాథా. 123

ఉ. పెక్కు-రణంబులం గనియుఁ బెద్దయు నక్కమ్రు నన్ను మద్గురుం
[1]దక్కినవారు మేము విను దాఁపము ప్రాణము లోపినట్లు పే
రుక్కునఁ బోర దైవగతి యున్నటు లుండెడుఁ గాక పాండవుల్
మిక్కిలివారు నీతలఁపుమే గెలువన్ వశమే మహీశ్వరా. 124

వ. మా కిరువురకుం దోడు కృపకర్ణ కృతవర్మ మద్రపతులు గల రెట్లును బాండవ సైన్యంబు సమయింతు మూఱడు మని వెండియు. 125

తే. మమ్ము కాదు నీ వెవ్వరి నమ్మె దెట్లు, నమ్మ కున్నను నేముగు నరవరేణ్య
ప్రతిబలంబులలోనికిఁ బసులనడుమఁ, సొచ్చుపులివోలెఁ జొచ్చెదఁ జూడు మన్ను.

వ. నీచెప్పినపాంచాలురం బఱపెదఁ దక్కినజనంబులం గలంచెదం గౌంతేయులు దార్కొనినను మార్కొని నిలువరించెద నని పలికి తలకడచి నడచె నప్పుడు కడం గినకవ్వడికి మించి పాంచాలకేకయప్రభృతిసేన లొక్క పెట్ట కవియుటయు నా జెట్టిబిరుదు వివిధవిశిఖపరంపరలు వరంగించినన్ బడలువడియును బలుదెసలం బాఱియు నబ్బలంబులు వికలంబు లైనఁ బదుండ్రు రాజులు నిలు నిలు మనుచు బరవసం బు సేసిన వారల జమునివశంబు సేసి యేచినయయ్యాచార్యసుతుం జూచి రోషా

1. దక్కినవారమే వినుము ♦ దాఁపము.

విష్టం బై ధృష్టద్యుమ్నుండు దాఁకి నీవు గొండలి నిర్జించితి నని దుర్జయత్వం బెక్కించుకొనకు మేనుఁజుమ్ము వచ్చినవాఁడ ననఁటయు నతండు నిన్నుఁ గాదె వెదకెద మద్బాణంబులకుఁ బ్రాణంబు లిత్తుగా కనవుడు నప్పాంచాలవరుం డతని నుపలక్షించి. 127

క. మీతండ్రికి నే మృత్యువ, నై తోఁచినవాఁడ నగుట యట్లుండె నినుం
జూత మట సనక డగ్గఱు,మా తలఁకక వలదు రిత్తమాటలు మనకున్. 128

వ. అనిన నట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుసంబులు పలుకుచుం బలుదెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ముల నేట్లాడి రట్టియెడ. 129

మ. ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి సారథిని రథ్యవ్రాతముం గూల్చి యే
పునఁ బాంచాలతనూజు నెల్గడుఁగుసాంగ్రవుం [1]జంపి గావించి యా
తనిపార్శ్వంబులయోధవీరశతముం దన్మాన్యులన్ ముప్పురం
దునిమెన్ ద్రోణసుతుండు రాజు వొగడన్ దోర్గర్వదుర్వారుఁడై. 130

వ. ఇవ్విధంబున వైరివధం బాపాదించి సింహనాదంబు సేసినయశ్వత్థామ కట్టెదుర నిలువలేక పాండవపాంచాలసైనికులు నెల్లఁ జెదరైనం గని ధర్మజసమీరసూనులు ససైన్యంబుగా నతనిం బొదివినం గురుపతియును గురుసమేతుం డయి సేనలతోడ నడరినఁ బలుకయ్యం బయ్యె నప్పుడు విజయుండును మనప్రజమీఁదఁ గవిసె నాసమయంబున నంబష్ఠశిబివంగాదిదేశంబులబలంబులు భీమసేనుచేత మ్రగ్గె నాసమయంబున మగధమద్రవంగాంబష్ఠాదిదేశంబులబలంబుల సవ్యసాచి సమయించినం గని కినిసి ద్రోణుండు వాయవ్యబాణంబునఁ [2]గాంతేయులమొనలఁ జొక్కాకులచందంబునం దూలం జేసిన. 131

— సోమదత్తుఁడు సాత్యకితో యుద్ధంబు సేసి చచ్చుట —

క. అలిగి నరుఁడు భీముఁడు నిరు, గెలఁకుల నయ్యస్త్రగురునిఁ గిట్టి శరౌఘం
బులఁ దేల్చిన మగుడ ననికిఁ, దలకొని వడి నురవడించెఁ దత్సైన్యంబుల్.

తే. అధిపతియు నస్త్రగురుఁడుఁ బేరగ్గలికలఁ
దఱుమఁ జతురంగములుఁ బేర్చి యుఱక వారి
మొనలతోఁ దాఁకి గాండీవముక్తవిశిఖ
శిఖలవేఁడిమి కోటఱి చెదరి పఱచె. 133

వ. అట్టియెడ సోమదత్తుండు సమరోల్లాసంబునం బాండవసైనికుల నిలునిలుమనియదల్చుచు నిల్చినం గనుంగొని సాత్యకి యతనితోడం దలపడినం దత్సంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నందు. 134

సీ. సాత్యకివిల్లర్ధచంద్రబాణంబున, నఱికి యా బాహ్లికనందనుండు
ముప్పదేనమ్ముల నొప్పింప నతఁ డొండు,విలు గొని యాతని నలుఁగుటమ్ము

1. వమ్ము గావించి. 2. గాంతేయబలంబుల; గాంతేయుల మేనుల,

లైదింట నేసి మహారజతధ్వజం, బిలఁ గూల్చి ధనువు నెఱకలుగఁ జేసెఁ
జిఱునవ్వుతో నాతఁ డుఱక వేఱొకవింట, నేట్లాడఁగా భీముఁ డేసె నపుడు
తే. దాఁకి మీతండ్రిపై ఘటోత్కచుఁడు వైచెఁ
బరిఘమును నది దునిమె నక్కురువరేణ్యుఁ
డపుడు హయసారథులఁ జంపి యతనియనుజు
గొనియె బలునారసమున నాశనివరుండు 135
క. మారుతి యిమ్మెయి నక్కురువీరునిఁ జంపించి మోము వికసిల్లఁగఁ దాఁ
బోరెడు నెప్పటిమునుముము, హీరమణులమీఁదఁ దఱిమె నిభపురనాథా. 136
ఉ. చచ్చినసోమదత్తుఁ గని సాత్యకిపై మనవారు గ్రమ్మినం
జెచ్చెర ధర్మజుం డతనిఁ జేకొని వారలఁ దూలఁ దోలుచుక్
వచ్చి గుఱుంపు విల్ నఱికి వైచి సిడంబును డొల్లఁ జేసి మే
నుచ్చి చనంగ నేయ నతఁ డుద్భట రోష మహోగ్రమూర్తి యై. 137
క. వేఱొకవిలు గొని యెమ్ములు, గీఱ మెఱుఁగునారసములు గిరి తొలిపిన నో
టాఱి మిఱుం గ్రొన్నెత్తురు, వాఱ నతఁడు దేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛిల్లెన్.
వ. కొండొకసేపునకు సేద దేఱి యక్కుంభసంభవుండు విజృంభించి వాయుదైవత్యం
బగుశరం బేయుటయు నాభూవిభుండు దద్దేవతాకం బగుసాయకంబున శమి
యింపంజేసి పెల్లేసినం గని కృష్ణుం డతని కిట్లనియె. 139
క. నినుఁ బట్టఁ గుంభజుండు ప్రతిన సేయు టెఱుంగు దతనిఁ దేఁకువ సెడి యూ
ర్కొనఁ దగదు నీకు భీముం,డని సేయు మొగమునఁ బొదువు మక్కురుసేనన్.
తే. ఇతని వధియించుటకు జనియించె నెవ్వఁ
డతఁడ యీతనితోడఁ బోరాడుఁ గాక
యనుడు నొక్కింత యూహించి యానృపాలుఁ
డరిగె ద్రోణుండు ద్రుపదుసైన్యమున కడరె. 141
వ. ఇట్లు సని యుధిష్ఠిరుండు దనతమ్మునకుఁ బెఱఁబ్రాపయ్యె నయ్యనిలసుతుండును
సాత్యకియు ధృష్టద్యుమ్నుండును బరవసంబు సేసినఁ గృపకర్ణ కలశభవులుంగడంగి
రయ్యుభయసైనికోత్తములు సంరంభంబునం బేర్చినసైన్యద్వయంబును రయం
బునం గలయక బెరసినం బెంమాఱి యెగసి తఱితోఁ గవియుదెంచుతమంబు
నకుం దోడుపడి చూష్కలు నిగుడ నీ కున్నను దమకంబునం దమతమపేళ్ళు
బిరుదులు నుగ్గడించుచు నగ్గలికసొంపునను సన్నల నుద్దేశంబుల నద్దెస నిద్దెస
వీరులు పోరుచుండ నంధకారం బతిసాంద్రంబై చిక్కువఱిచె నట్టియెడ బిట్టుదరి
పాండవు లుద్దండబాహాసంపదలు సూపిన నేపఱి కౌరవబలంబులు గలంగి చీకా
కుపడి చీఁకటికతంబునం గూడుకొనం గానక పలుదెసలఁ దొలంగి పోలు పఱిన
నయ్యాచార్యుండు ధైర్యంబు మెఱయ దుర్యోధనుం గూర్చికొని యుద్దామ

సామర్థ్యంబున సకలచతురంగంబులం [1]బూఁచిన ట్లొనర్చి యొక్కమోహారంబు
గా నమర్చి యం దగ్రభాగంబునం దాను నిలిచి యిరుగెలంకుల నశ్వత్థామసౌబ
లుల నునిచి [2]నడుకొన శల్యు నిలిపి యున్న రేంద్రుండు వెన్నుదన్ని నిలుచునట్లు
సేసె నటయు ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునితో నిత్తెఱంగునం బన్ని బహుళతిమి
రంబున సమరం బెటు సేసి రని యడిగిన నతం డతని కి ట్లను నాసమయంబున
నక్కురుభూపాలుండు దమకాలుబలంబుల నెల్ల నాయుధంబులు వెట్టి దివియలు
పట్ట నియోగించిన. 142

క. మున్నాపనిమానిసులం, గ్రన్నన పతి సంఘటింపఁగాఁ బనిచిన సం
పన్నంబుగ నొడఁగూర్చిన, నున్నతకరదీపనికర ముజ్జ్వలితముగాన్. 143

వ. చేసికొని యప్పదాతివర్గంబులు దివియలు దెచ్చిన నద్ధరణీవరుండు రథంబునకై
దును గరికి మూఁడును దురంగంబునకొండును నియతంబుగాఁ బట్టించి మఱియు
వానికెలంకులకును గేతనంబులకును దగం బట్టునట్లు సేసి వెండియు మోహా
రంబు ముందటను బార్శ్వంబులను బిఱుందను బ్రభలు నిగుడం బొడవుగా నెత్తి
పట్టం బనిచిన నవ్వెలుంగు నింగికి నేలకుం జాలి పొలిచె నట్టియెడ మణిభూషణం
బులను రత్న కేతనంబులను వివిధాయుధంబులను బ్రతిప్రభలు ప్రజ్వరిల్ల శోభిల్లి
నీసైన్యం బొప్పె నప్పుడు పాండవబలంబునను [3](రథంబునకుం బదియును గరి
కేడును దురగంబునకు రెండునుగాఁ) దత్ప్రకారంబునం గరదీపికాలోకం బాలో
కనీయం బయ్యె నయ్యవసరంబున నయ్యుత్రగురుండు మధ్యందినమార్తాండు
పగిదిం బ్రదీప్తమూర్తియై వెలుంగ నమ్మనుజపతి యనుజన్ములతో ని ట్లనియె.

తే. శల్యకృతవర్మముఖయోధసమితిఁ గూర్చి
కొని మహోద్యోగమున మీరు కుంభజన్ము
చెంత కాద్రుపదాత్మజుఁ జేర కుండ
నాఁగుఁ డోరు లెల్లవారల నతఁడు గెలుచు. 145

—॥ పాండవ కౌరవవీరులద్వంద్వయుద్ధము. ॥—

వ. పదంపడి యాధృష్టద్యుమ్నుం బరిమార్చు గిరీటిం గర్ణుండును భీమసేనుని నేనును
గెలుతుమని పలికి బలంబులకుఁ జేయి వీచి కడంగిన నెదిరిసేనయు నురవడింప
నెన్నండును జూడ వినంబడనియట్టిబవరం బయ్యెఁ బాండవాగ్రజుండుఁ దనదొరల
ద్రోణుమీఁదం గవియుండని పనిచి తానును దఱిమిన నమ్మనుజపతిం గృతవర్మయు
సాత్యకిని భూరియు సహదేవు రాధేయుండును వాయుసూను సుయోధనుండును
నకులుని శకునియు శిఖండిఁ గృపాచార్యుండును బ్రతివింధ్యుని దుశ్శాసనుండును
ఘటోత్కచుని గురుపుత్త్రుండును బాంచాలవిభుని వృషసేనుండును మత్స్యరాజును
మద్రేశ్వరుండును శతానీకునిఁ జిత్రసేనుండును నర్జునుని [4]హాలాయుధుండునుం

1. గూడున ట్లొనర్చి. 2. నడుమన. 3. ఇది పెక్కుప్రతుల లేదు. 4. నలంబుసుండునుం.

దలపడి రిట్లు గురుని నొంపను ద్రుంపను బూని మఱియు ననేకు లనేకులఁ దా
ర్కొనిరి సోమకసైన్యంబు సమరమునకుఁ గుంభసంభవుని ధృష్టద్యుమ్నుండు
మార్కొనియె నట్టియెడ. 146

సీ. పాండవాగ్రజుని చాపము ద్రుంచెఁ గృతవర్మ
యతఁ డొండువిలు గొని యతని నొంచె
ధనువును దునిమి హాస్తంబుచ్చి పోశక్తి
యడరింప వేఱ శరాసనంబు
గొని హయసూతులఁ గోదండమును బాడి
సేసి హార్దిక్యుండు సెలఁగి యేసె
నరనాయకుఁడు కృపాణము గొన్న నఱకెఁ దో
మరముఁ బూనిన రూపు మాపి మఱువ:

తే. బఱియలుగఁ జేసి తనువునఁ బఱపె నారసంబు లిట్లమ్మహాబలుఁ బటులవిక్ర
మంబు దున్నహామగఁడు నమ్మానవేంద్రుఁ డనికిఁ దొలఁగినఁ గురుబలములరెనధిప.

క. భూరియు శినివరుఁడు శరాసారము లొండొరుల మీఁదఁ బఱపి వడిం
బోరు నెడ భల్లమున నా కౌరవువిలు ద్రుంచె సత్యకసుతుం డధిపా.

ఆ. త్రుంచి మేను గాఁడ దూపులు నిగిడింప, నాతఁ డొండువింటనతని నొంచి
ధనువు దునుమఁ గోపమునుమడియై శక్తిఁ, ద్రెళ్ల వైచె శినివరేణ్యుఁ డధిప.

వ. ఇట్లు సాత్యకిచేతం జచ్చినభూరిం జూచి భారద్వాజపుత్త్రుం డతనిపయిం గవియు
టయు ఘటోత్కచుండు నిలునిలు మనియెలుంగు సూపి దొడ్డతూపు లడరించిన
నతం డవి మగిడించి పెల్లేసిన నేదు వెఱిగిన ట్లయ్యసురవరుండు దశవిశిఖంబులు
రయంబున నురంబున గ్రుచ్చిన మూర్ఛవచ్చి యమ్మేటిజోదు కేతుదండం బవ
లంబించి. 150

క. ఆలోసన తెలిసి మెఱుఁగు వాలికనారసము [1]దైత్యవతియమున వేసం
గీలించిన నరదము పై సోలిపడుఁ దేరు దొలఁగ సూతుఁడు మాలెన్. 151

క. భీముఁడు గురుపతియు శరస్తోమము లొండొరులమీఁదఁ బోరఁగించుచు ను
ద్దామాంభోదపిహితరవి, సోముల చందమున నొప్పుచుం బోరునెడన్. 152

చ. ధనువు సిడంబుఁ ద్రుంచి సముదగ్రత భీముఁడు మేను నొంప న
మ్మనుజవిభుండు వేఱొకసమగ్రబలంబగుచాప మెత్తి యా
యనమెయిఁ గాఁడ విల్ విఱుఁగునట్లుగ నేసిన నొండువింట న
య్యనిలజుఁ డేడునారసము లానృపుగాత్రమునందు [2]గ్రుచ్చియున్. 153

చ. విలు దునుమాడి వెండియును బింపులు నా లతఁ డెత్త నత్తను
త్రలముగఁ ద్రుంచి వైచె గదఁ బత్తురగంబుల సూతుఁ జావ న

1. దైదు. 2. గ్రుచ్చుచుఁ.

గ్గల గురుభీతి రాజు దోర్బలగర్వ వెస దాఁటుడుఁగాన[1] కాతఁడుం
బొలిసెనకాఁ దలంచి మదిఁ బొంగి వృకోదరుఁ డార్చె నార్చినన్. 154

వ. మనమూఁకలు నట్లుకాఁదలంచి హాహాకారంబులతో నాకులతం బొందె నంకలి జనంబులు ప్రమదంబునం జెలంగి రక్కౌరవేంద్రుండు వేఱొక్క తేరెక్కి తోఁచినం గని యెల్లవారును డిందుపడిరి కర్ణసహదేవులు సముదీర్ణ విక్రమంబు వెలయం బెనంగునప్పుడు. 155

క. అమ్మాద్రిసుతుఁ డేవునఁ దొమ్మిదివాలమ్ము లొడలఁ దూర్చిన నతిరో
షమ్మునఁ గర్ణుండు దదంగమ్ములు నొప్పించెఁ దీవ్రకాండశతమునన్. 156

వ. ఇట్లు సహదేవుం బొదివి రాధేయుండు. 157

చ. రయమున విల్లు ద్రుంచినఁ బరాక్రమ మొండొకవింటఁ జేయఁగా
హయముల సూతుఁ జంపుటయు నాతఁడు ఖడ్గము ఖేటకంబు ని
ర్భయముగఁ బుచ్చుకొన్న బహుబాణములం దునుమాడె నన్యదు
ర్జయు మగలావునం గడు వెసన్ గద వైవ నడంచె నవ్వుచున్. 158

వ. దానం బెండువడక యప్పాండునందనుండు. 159

—✿ కర్ణుఁడు సహదేవుని వింటికొపునం బొడుచుచు నవమానించుట. ✿—

ఆ. శక్తి వైవ నిశితచక్రంబు నిగిడింప, వరుస నదియు నదియు వ్రయ్యలయ్యెఁ
దునియ లయ్యె నేలఁ దొరఁగంగఁ జేసి వెల్లేసి తెరలుటయునుసెద్దె నతఁడు

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గర్ణుండు గెలిచి నిశ్చేష్టితుం డగునహదేవు నాలోకించి కుంతిమాటలు దలంచి రూపుఁ సేయనొల్లక యల్లన వింటికొపునం గడుపు వొడిచి నవ్వుచు నెక్కు డైనపగఱ నుక్కునం దలపడకు మల్లవాఁడ నరుండు గురుసేనతోడ బిరుదై పెనంగెడు నతనికడకుం బొమ్మని పలికి పోయె నక్కుమారుండును నట్లు గర్ణునేటులను మాటలను గడు నొచ్చి తన బ్రదుకునకు రోయుచుం బోయి వేఱొక్కరథం బెక్కె మత్స్యమద్రేశ్వరులు జంభవాసవులచందంబున సమరంబు సేయుసమయంబున నాశల్యుండు. 161

క. హయములను సూతుని జంపిన, విరటుఁడు పొలివోక వివిధవిశిఖచయంబుల్
గురియ శతానీకుఁడు శల్యురథం బత్త్రములఁ బొదివె నుద్ధతభంగిన్. 162

వ. ఇట్లు మత్స్యానుజుండు దాఁకిన. 163

తే. అతనిఁ గూల్చె మద్రేశుఁ డయ్యరద మెక్కి
విరటుఁ డడలును గినుకయుఁ బిరిగొనంగ
ముట్టె నాతని నాతండు మూర్ఛ వోవ
నేయ సారథి దొలఁగంగ నెగచె రథము. 164

వ. ఇవ్విధంబున విరటుండు వికలుం డగుటయు నాచక్కటి సైన్యంబులు శల్యునర

1. దాఁటుట గానఁ దాతఁడు.

వడికింగాక తెరలినందఱిమి ధనంజయుండు నిలువరించిన బలాఢ్యుం [1]డగుహాలా
యుధుం డతనిమేన మార్గణంబులు గ్రుచ్చి కేర్చిన రక్తపూరమధ్యమునను. 165

ఉ. చాపముఁ గేతువుం దునిమి సారథి నశ్వములన్ వధించి ను
తోఁపవికారుఁడై యసుర క్రూరకృపాణము గొన్న నేసె ను
గ్గై పృథివీస్థలిం దొరఁగునట్లలయించి చతుశ్శతీ సమా
టోపము సూప నాతఁడు గరమున వెసఁ బూనె భయార్తమూర్తియై 166

సీ. నకులనందనుఁడు నీరనందనుతోఁ బోరు, నెడ నాశతానీకుఁ డేచి యతని
కంకట మంగంబు గ్రక్కునఁ బాసి పోఁ, బడ నేసి విల్లును సిడముఁ ద్రుంపఁ
దలకక యొండుకోదండంబు గొని నీదు, పుత్త్రుండు నొంప నాచిత్రసేను
శరములఁ గోర్చి తత్తురగంబులను సూతు, ధరఁ గూల్చె నవభవత్పౌత్త్రుఁ డపుడు
తే. గలఁక లేక యతండు శీఘ్రమున నిరువ, దేనుమావుల నొంచిన నెనసె మెనఁగ
గినుక నాతఁ డాధనువును దునుమ నక్కు, మారుఁ డేఁగె పార్థికృ్యనిక తేరిపైకి.

క. ద్రుపదుఁడు వృషసేనుండును, నుపమానాతీతఘోరయుద్ధంబున బా
ణపరీతశోణితప్లుత,వపురుజ్జ్వలు లైరి కౌరవక్షితినాథా. 168

వ. అట్టియెడ నాకర్ణపట్టిచేయి బెట్టిదం బయి వచ్చినం బాంచాలబలంబు నిజపతికిం
దలకడచి యతనిం బొదవి యాసైనికోత్తమునంపసోన కోటఱి పఱచినం బ్రదీ
ప్తుం డై యతండు మెఱసె దుశ్శాసనుండును ధర్మనందననందనుండునుబోరు
నెడ నప్పాండుపౌత్త్రుండతనిఫాలంబున వాలికనారసంబులు మూఁడు నాటించినం
ద్రిశిఖరయుతశైలంబులీల నయ్యువరాజొప్పి యుప్పొడుం గ్రూరశరంబులం గప్పి
కేతుసారథిరథంబులఁ దిలప్రమాణశకలంబులు సేసిన. 169

క. వింధ్యాద్రిపోలె నాప్రతి,వింధ్యుఁ డచలితోగ్రమూర్తి వెలయ నిలిచి ద
ర్పాంధ్యమతి నడరి దీప్తా,వంధ్యాస్త్రము లక్కుమారుపయిఁ బఱపెన్. 170

ఆ. అలిగి వెడఁదవాతియమ్మున నాతని,ధనువుఁ దునియ నేసి తనువునందు
నిశితవిశిఖచయము నిగిడించె నీకొడు, కంతఁ దత్సహోదరాళి గడిసి. 171

వ. కయ్యంబు సేయ నందు భీమసేననందనుం డగుశ్రుతసోమునరదం బయ్యుధిష్ఠిర
తనయుం డెక్కి యొక్క సముద్దండం బగుకోదండంబు పుచ్చికొని ఖండనంబు
సేసె మనవారు నయ్యువరాజునకడ్డంబు సొచ్చి పెనంగిరి నకులుండును శకునియు
సమానవిక్రమంబుల సమరంబు సేయునెడ నాసౌబలుండు. 172

చ. ఒకబలుతూపురంబు గొని యుచ్చి చనం గర మల్గి యేయుడున్
నకులుఁడు మూర్ఛవోవుటయు నాదము రోదసి నిండ నార్చి నం
తకుఁ డెలివొంది చాపముఁ బతాకయుఁ ద్రుంచి యతండు నీమఱం
దికి నరసా వొనర్చె ఘనతీవ్రసముజ్జ్వలమార్గణంబులన్. 173

1. 'అలంబునఁ' దని యచ్చుప్రతులఁ జూపట్టెడి.

వ. ఇట్లు గాంధారపతి వచ్చుటయుఁ దత్సారథి తేరు దోలంగఁ దోలుకొని పోవు కృపాచార్యుతోడ రణక్రీడఁ జలుపుచుండ శిఖండికోదండంబు బిసకాండంబుగా ఖండించి యతండు శక్తి వైవ నదియును దునిమిన ఘనంబగు ధనువు గొని తోరంపు నారసంబున నతనిం దేరిపై సొగయఁజేసి యగ్గౌతముండు గోపంబునం జంపఁ దలంచి పెత్తి వెండియు నేయ నిగుడునంతకు నద్దెసయోధులు పలువురొక్కట నుక్కున నురవడించిన మానడిక్కు సైనికులు శారద్వతుం గడచి కడిమి నెఱయఁ బోరిరి మఱియు ననేకద్వంద్వయుద్ధంబులు సెల్లుచుండ సంకులసమరం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 174

సీ. ఏచి ధృష్టద్యుమ్నుఁ డాచార్యునురమున, నెన నారు నైదునారసములు లాతఁ
డాతని నిరువదేనమ్ముల నొంచి విల్, దునిమిన నొండువిల్ గొని యతండు
మంటలు గ్రమ్మశస్త్రమహితాస్త్ర మేయుఁడుఁ, గాలంబు గాకిది కలశజునకు
ననుచు నీవారు భయముం బంద నేకాద, శాస్త్రంబు లొకముష్టిఁ జలవరించి

తే. యేసి కర్ణుండు దునియలుగా సేసెనదియు, నంతఁ గురురాజు యువరాజు నడరఁ గురుసు
తుండు శకునియు శల్యుండు దోడుపడిరి, వార లేడ్వురఁ దాఁకు నవిక్రియుఁ డొర్చె.

క. ద్రుమసేనుఁ డడరి పటుబాణములు ఉద్ధతిఁ బఱపె సూతనందనుపైఁ గో
పము గదిరి యతఁడు వానిశిరము గుండలదీప్తమై ధరం బడ నేసెన్. 176

వ. ఇట్లు ద్రుమసేనుండు సచ్చినం జేర్చినకోపంబునం గర్ణుకోదండంబు దునిమి ధృష్టద్యుమ్నుండు నఱిమిన నొండుబలువింటం బెనంగునతనిం గూడుకొని కురురాజు మొదలగు నేగురురథికులు వెలుచ నేసి రాసమయంబున సాత్యకి సమదగతిం గవిసి నిలు నిలు మని యదల్చి రాధేయుం దలపడియె నయ్యిరువురయుక్కును నొక్కరూపున నక్కజంబై యుండె నట్టియెడ వృషసేనుండు వచ్చి శైనేయు నేయుటయు నతండు వాలమ్ములు నిగిడించి వానిం దేరిపయిం ద్రెళ్లి మూర్ఛిల్లం జేసినం బుత్త్రశోకపీడితుం డగునాసూతపుత్త్రుఁ డచ్యుతానుజు నానాస్త్రపీడితుం గావించె నంతకుం దెలిసి తనయుండునుం దోడుపడియె నట్లడరు నయ్యిద్దఱ నాశినివరుండు గినుక యెక్కినయేడ్తెఱం జిక్కువఱిచె నప్పు డంగరాజు రారాజున కిట్లనియె. 177

—✤ కర్ణదుర్యోధనులు దురాలోచన సేసి సాత్యకిం దలపడుట. ✤—

క. అదె పార్థుఁడు దనమునుమున్న కొదవినసేనలఁ గలంచుచునులివతఁ డితనిం
గదియఁగ రాకుండక మును, పొదువుదమే సాత్యకిం బ్రభూతబలముతోన్. 178

వ. అట్లయిన పీఁడ భిమన్యుపోయినపోకం బోవు నది నీకు విజయంబునకుఁ గారణం బగు వీనిం బలువురు సుట్టు ముట్టుట యెఱింగనేని విష్వక్సేనుండు వచ్చు నతం డెఱుంగకుండ నక్కడ నిలువరించి పోకం జాలుబల్లిదుల నట పుచ్చవలయు

ననుటయు నమ్మనుజవిభుం డిది లెస్స[1]కర్జం బని గాంధారపతిం గనుంగొని నీవు
పదివేలేనుంగులు నన్నియరదంబులుం గొని దుశ్శాసనసుబాహుదుష్ప్రధర్షణ
దుర్విషహులు దోడుగాఁ గ్రీడిపై నడచి కయ్యంబు సేయుము మద్దిక్కునం దక్కిన
పాండవులు నున్నవా రయ్యన్నదమ్ములం బొదివి గెలుత్రు మనిన నతం డమ్మెయి
కిం జనియెఁ దదనంతరంబ. 179

క. చేయఁ గలరథికులును రాధేయుండు బలయుతముగాఁగఁ దెప్పదొరల పై
నేయుపడఁ గవిసి బహువిధసాయకములు గురిసి రధికసంరంభమునన్. 180

వ. అతండును గోపాటోపంబున. 181

క. కరులకరంబులు హయముల, శిరములు రథసంచయంబు చక్కటును సమి
ద్ధరఁ గప్పి క్రమ్మఱఁగ నెత్తురు టేఱులు వఱపి వానిఁ దోలంగం ద్రోచెన్. 182

క. శినివరుసద్భుతవిక్రమమున కోర్వక కలఁగఁబడినబలముఁ గనుఁగొని నీ
తనయుండు దనయరదము నాతనియరదముమీఁద నత్యుగ్రగతిఁ బఱపెన్. 183

వ. అయ్యిరువురు నక్కజం బగుకయ్యంబు సేయునెడ నాశైనేయుండు. 184

క. తురగముల సూతుఁ జంపినఁ, గురుపతి పొలివోక యతని [2]గురుసున నేయం
గర మలిగి ధనువు దునుముడు, బరవస మఱి యొరుని శిరికిఁ బైకిం బోయెన్ 185

వ. ఇవ్విధంబున. 186

తే. [3]పతి గలంగ శైనేయుఁ డశ్వబలము బాణనిహతిఁ దూలించె నక్కడ నీమఱంది
యడరి యర్జునుతో విస్మయావహముగ, నాహవము సేసెఁ దగుసహాయంబు కలిమి.

చ. అతనిసుతుం డులూకుఁడు నుదగ్రతఁ గృష్ణుని మేనఁ బార్థుపై
శితశరకోటి నించి విలసిల్లఁగ సౌబలుసూతుఁ జంపి యు
ద్ధతిఁ దురగంబులం దునిమి తద్ఘనచాపము ద్రుంచె నన్నరుం
డతఁడు దనూజుతేరిపయి కాత్మ చలింపఁగఁ బోయి వెండియున్. 188

తే. వాఁడుఁ దోడ్పడఁ గడఁగి విశ్వాచ్ఛు నేసె, నతఁడు వారలు సేప్పడునట్లు గాఁగఁ
గడఁకగలయోధవీరులు బడలువడఁగ, బలము సెడిపాఱఁ దనవింటి బలువుసూపె.

వ. ఇట్లు విప్వచ్చుండు పేర్చిన యాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు. 190

క. తఱిమి గురువింటిగొనయం, బఱిముఱిఁ దునియంగ నేయ నతఁ డాతని నే
ర్చెఱ నొండువింట నేసిన, నుఱక తునిమె నాతఁ డమ్మహోగ్రశరంబుల్. 191

వ. వెండియు నాచార్యుం డేయు సాయకంబులు ద్రుంచుచు నంగంబులునొంచుచు
మిగిలిమార్గణజాలంబుల సైన్యంబు దైన్యంబునొందించె నట్లు సాత్యకిసవ్యసాచిధృష్ట
ద్యుమ్నులచేతం గలయం గలంగి కౌరవానీకంబు గాందిశీకంబగుటయుఁ బాంచ
జన్యదేవదత్తాదిశంఖరవంబులు సెలంగం బాండవబలంబులు గూడికొని వెన్నడిం
గవిసినం గని భీమరోషాతిరేకవిధేయుం డయి రాధేయుండు. 192

1. తలం పని. 2. గుఱుసన_గుఱు సఱ. 3. పతి గలంచి సాత్యకి నీమఱబలము.

మ. తలలుం జేతులుఁ గాళ్లుఁ బాదములు నాఁ ధాత్రీస్థలిం బెక్కుతి
ట్టలు గావించి రథప్రతానములు ఘోటశ్రేణులున్ వారణా
వళులుం [1]జేష్టడఁ బైపడం బడియె దుర్వారైకదర్పోద్ధతిం
జలముం జేవయుఁ జూపి సుస్ఫుటభుజాసంరంభరౌద్రంబుగన్. 193

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించి నొంపిసం బఱిపఱి యై పఱచునవ్వాహినులవెనుకొను
నాసూతనందనుం జూచి తలంకి ధర్మతనయుం డర్జునునితో ని ట్లనియె. 194

క. పటుశౌర్యుడు తీవ్రభానుఁడు, ఘనుడమి వెలసె ననుతలంపు పుట్టించుచు ను
గ్రుడు వగుతేజంబున వెలిఁగెడుఁ గర్ణుఁడు బాణరుచులు గిఱికొన దెసలన్.

ఆ. ఇట్లు దఱిమెనేని నిప్పుడ యీతఁడే దిక్కు వారి నెల్ల నొక్కయెత్తు
గాఁగఁ బిలుకుమార్చుఁ గావున నెమ్మయి, నైనఁ బ్రతివిధాన మాచరింపు.

వ. అనిన విని యతం డచ్యుతు నాలోకించి రాధేయురథసంబున కిమ్మోహరం బోహ
టించిన భూపతి భీతుం డయ్యె భారద్వాజుండును బైకొని యొక్కవలన మొనలఁ
దెరల్చెడి నే నడల్చి యిక్కర్ణు సుక్కడించి యక్కుంభసంభవు సంరంభంబు
వారించెదఁ దేరు నడపు మనుటయు నద్దనుజమర్దనుం డతని కి ట్లనియె. 197

క. వినుము నిశాసమయంబున, దనుజులకుం బేర్చు బాహుదర్పము శౌర్యం
బును గావున హైడింబుం, డని గర్ణుని నోర్చుఁ బనుత మతని నతనికిన్. 198

వ. అని వెండియు. 199

క. మన మంతకు వేఱొకదిక్కున నడతము భీమసుతునకును మాయలుఁ బెం
పొనరినదివ్యాస్త్రంబులు, ననేకములు గలవు వలవ దనుమానింపన్. 200

వ. అని చెప్పి ఘటోత్కచుం బిలిచిన నతండు సన్నాహసంరంభమూర్తిస్ఫూర్తి
మెఱయం జనుదెంచి పని యేమి యనుటయు. 201

ఉ. పాండవసైన్యముల్ సెదరి పాఱెడుఁ గర్ణునిచేత నొచ్చి యు
ద్దండత నీకుశౌర్యమును దర్పము నేర్పడ నివ్వారింపు మీ
తం డని రాత్రి నీకుఁ గడుఁ దక్కువ దండులకున్ జయంబు పు
త్త్రుం డొనఁగంగఁ గాన్పు మహిఁ దూఁషికి నెక్కుడె గెల్పు మీతనిన్. 202

అలంబుసుండు ఘటోత్కచునిచేతఁ జచ్చుట.

వ. అనియె ధనంజయుండును దదనురూపంబు లైనయాలాపంబుల ననుమతిసేసినం
గడంగి ఘటోత్కచుండు గర్ణుదెసకుం గవిసె నట్టియెడ జటాసురసుతుం డగు
నలంబుసుం డేతెంచి కురుపతిం గాంచి నాకుఁ బాండవులదెసం బూర్వవైరంబు
గలదు నీకును బ్రియంబుగా వారిని వారివారిని వధియించెద నని పలికి యతండు
ప్రీతుండై యభినందింప నాసూతనందనుం గలసి తలకడచి హిడింబానందనుం
దాఁకిన దారుణరణం బయ్యె నయ్యిరువురును వివిధవిశిఖస్ఫురణంబుల నొండొ

1. గీష్పరపై-గీడ్పరపై-గిష్పగచెం-గీష్వరనై-పసం బడిమి.

రులఁ దెరల్పఁ జాలక రథికు లగుట యుడిగి మాయలకుఁ జొచ్చి ఘనఘోరనగరు
డాకారంబులను వారణకంఠీరవరూపంబులను రవిసైంహికేయాకృతులను మేఘ
మారుతమూర్తులను మఱియు బహువిధవికారాకారంబులను జూపుచుఁ బోరి యే
ఘనం గదిసి బాహాబాహిం బెనంగునపుడు మేనులు బెరసిన నాభీమనందనుండు.

క. పట్టి బలువుగ జటాసురు, పట్టిం బడవైచి యురము ♦ పాదమునఁ గ్రుక్కం
బట్టుగఁ ద్రొక్కి యతనితల, చుట్టుకుఁ బాయంగఁ జేసి ♦ యార్చెం బెలుచన్.

ఆ. అర్చి నెత్తు రుట్ట ♦ నమ్మస్తకము వట్టి, కొని యతండు దూత్రఘోరభంగి
బ్రమరి వాఱి కురునృపాలకునరదంబు, నందు వైచి యిట్టు ♦ లనియె నధిప.

క. కొను మిదె నీపుత్త్రునితల, విను మిట్టుల మాఱు లేనివి ♦ క్రమమునఁ గ
ర్ణుని ద్రుంచెద వరుసం బోరి, గొనియెద నిను భీమసేను ♦ కొడుక నెఱుఁగవే 206

వ. అని పలికి యసురవరుం డరుణం బగుతనయరదం బెక్కి గృధ్రకేతనంబు గాల
నీలోన్నతం బయినతనరూపంబున కనురూపం బైన దంష్ట్రాయుగళంబును బింగళో
[1]ద్బద్ధజటాకేశకలాపంబును భీషణంబులుగాఁగనకభూషణంబులకతంబునఁ జటిల్ల
తాపికటం బగునంబుదంబు కైవడిఁ గర్ణుపయిం గవిసి ఘనశరంబు లేయ నతం
డును జండభంగి నెదుర్కొని నిశితనారాచంబులఁ గప్పె నిప్పగిదిం దలపడి
యమ్మనుజదనుజులు మహాద్భుతకరం బగుసంగరంబు సేయునెడ వివిధాయుధవ్యా
పారఘోరవిచేష్టితవిగళితరక్తసిక్తంబు లగునంగంబుల యచలత్వంబున గైరిక
గిరిద్వయంబుచందంబున నొప్పి రెక్కువదక్కువలు లేక పోరి పోరి రాధేయుం
డొక్కదివ్యాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది భైమసేని ప్రత్యస్త్రంబున నడంచి
[2]మాయాసైన్యం బడరించిన నమ్మాయాసైన్యంబు సాయకశూలముద్గరాదిహేతి
వ్రాతంబులును [3]బలలవర్షంబులునుం గురియుం గురువాహిని గలంగి పాఱిన నా
సూతసూనుం డొక్కరుండును నవష్టంభవిజృంభణంబు మెఱయ నిలిచి మహనీయా
స్త్రబలంబున నమ్మాయ మాయించుటయు హైడింబుండు చక్రంబు వైచినం
జక్కడిచె గద నిగిడించిన మగిడించె గగనంబున కరిగి తరుపాషాణపటలంబులు
వరంగించినం దునిమి ధరం దొరంగించె మఱియు రథికత్వంబునం గడంగిన నయ్యో
ధవరుండు దురగసారథిసహితంబుగా రథంబు శకలంబులు సేసి యతనితను వేదు
వెఱిగిన తెఱంగుగా మెఱుంగుటమ్ములు గిరికొల్పినం గెరలి యన్నిశాచరనాథుండు.

సీ. మాయాముఖంబున ♦ మార్గణజాలంబు, ద్రావఁ గర్ణుం డది ♦ వమ్ము సేసి
చెలఁగినఁ గడుఁబెక్కుశిరములతోడిమహాకృతి గైకొన ♦ నదియుఁ దునుమఁ
జచ్చె వీఁ డని మనసైన్యంబు లుబ్బంగఁ, బడియుండి వివిధరూపములు దాల్చి
[4]భంగించె నవియును ♦ ద్రుంగఁగ నేసిన, శైలమై తద్వజ్రసాయకమున

1. ద్యుత్కేశజటాకలాపంబును. 2. మాయాసైన్యంబున సాయక. 3. నుపలవర్ష, 4. 'భంగించి యవియును ♦ ద్రుంగంగఁ జేసిన' అనియు పెక్కుప్రతులు.

తే. సకుని రథికుఁ డై తన చుట్టుఁ జాతురంగ, మైనబల మేచి తెలియ మంగ నడరిదీప్తి
భూరిశరముల నా సూతపుత్త్రు నొంచి, యొక్క డై త్రుంచె నతని వి ల్లక్కజముగ
వ. ఆసమయంబున బకునితోఁ డంబుట్టు వగు నలాయుధుం డను నసురేంద్రుండు వడ
ముడివలని వైరంబు పెద్దకాలం బేనియు మనం బెరియింపం దఱి వేచికొని
యుండి యన్నిశాసంగ్రామంబునకు ససైన్యంబుగాఁ జనుదెంచి దుర్యోధనుం గని
త న్నెఱింగించుకొని యతనితో ని ట్లనియె. 209

—✿ అలాయుధాసురుండు ఘటోత్కచునితో యుద్ధంబుసేసి చచ్చుట. ✿—

క. భీమునిఁ దత్సోదరులను, భూమీశ్వర యిపుడ పట్టి పొరివుచ్చెద న
ద్దామత ముంగిదఁ గృష్ణుని,తో మిత్త్రగణంబుతో సుతులతోఁ గూడన్. 210
వ. నీకును నీవారికిం గయ్యంపుటలజడి గా కుండునట్లుగా నరిసేన సమయించెద నని
యె నప్పుడు ద్రోణద్రౌణికృపకృతవర్మమద్రపతిప్రముఖయోధవీరులు వెఱఁగుపడి
చూచుచుండం బేర్చి హైడింబుండు గవిసినం గర్ణుదెస నఖిలజనంబులును
నిరాశు లై రి సుయోధనుం డలాయుధు నాలోకించి. 211
తే. భీమతనయుండు మాయపుఁబెనఁకువలను, గర్ణు నొప్పించుచున్నాఁడు గడఁగి వానిఁ
దాఁకి గెలువు నీ వనవుడు దైత్యవిభుఁ డు,దగ్రగతిఁ జని తాఁకె నా దైత్యవిభుని
క. అరదము మొద లై నసకల,పరికరములు రూపు నేవుఁ బ్రాయంబును న
య్యిరువురుదనుజాధిపులకు, సరి యై యొప్పారెఁ జూడ జగతీనాథా. 213
వ. ఇట్లేపు మెఱయ నిరువురుం దలపడి [1]పోరు ఘోరలం జూచి సూతసూనుండు మరు
త్సూనుపయిం గవిసిన నతండు దనసుతుం డలాయుధుచేత నొచ్చునో యను
తలంపునఁ గర్ణునిం గ్రేడించి యమ్మేటిరక్కసునిమీఁద నాటోపంబున నడరు
టయుఁ దదనుచరు లగు నిశాచరు లనేకు లొక్క మొగి నతనిం బొదివిన నొద
వినకినుక నమ్ముల గములు వఱపి యుప్పీరుండు వారిం బఱపిన. 214
తే. పోక నిలిచియమ్మారుతపుత్త్రుఁ డేయు
సాయకంబులఁ గొన్నింటిఁ జంచదస్త్ర
కుంఠితంబులఁ గావించి కొన్ని యురము
నందు డిందంగ మెఱసె నయ్యసురవరుఁడు. 215
క. భీముఁడు గద వైచిన న,ద్దామగదా ప్రహతి నది [2]యతఁడు నదిపి యు
గ్రామేయవివిధవిశిఖ,స్తోమంబుల నతని నొంచె దుర్జయలీలన్. 216
వ. నిజబలంబులం బురికొల్పిన నవి పాంచాలసైన్యంబుల బడలువఱిచె నప్పుడు శౌరి
సవ్యసాచిం జూచి రాత్రియుద్ధంబున రాక్షసులు వేచ్చిరి వీరిమరల్ప నకులసహదేవ
సాత్యకిప్రభృతుల నియోగింపుము కర్ణుదెసకు శిఖండిధృష్టద్యుమ్నప్రముఖులం
బనుపుము గురునిప్రాపున నురవడిం జనరపతుల నీవు నిలువరింపు మను నెడ నలా

1. పోరుచున్న దైత్యవరులం జూచి. 2. యతఁడు నదిపి మహాభీమంబు లై నవిశిఖ.

యుధుం డనిలతనయుధనువు దునిమి యతండు వే ఱొక్కవిల్లెత్తికొనుసందున
సారథి రథ్యంబుల సోలనేసినం బొలివోవక యుబ్బుమగండు గదాహస్తుండయి
గొదకొన వాఁడును గద గొని మూర్కొని ఘోరంబుగాఁ బోర గదలు దుము
రగుటయు రథావయవంబులుఁ గరిదంతంబులు లోనుగా [1]దొరకొన్నవియు సాధ
నంబులుగా నొండొరుల నొప్పింపం దొడంగిన. 217

క. కని హరి గర్ణునితోడం, బెనఁగుఘటోత్కచునిఁ [2]బిలిచి | భీముఁడు వల ది
ద్దనుజుని మర్దింపుము నీ, [3]వన నాతం డతని విడిచి | యతనికిఁ గవిసెన్. 218

క. నకులాదులు నాదైత్య, ప్రకరంబుఁ దెరల్చి రేఁచి | రాధేయుఁడు నే
లకుఁ గూలకుఁ దెచ్చెను సో, మకుల శిఖండ్యాదిరథికసమర్దనుఁ డగుచున్. 219

వ. ఆవిక్రమంబు వీక్షించి సన్నద్ధుం డయి సహితారవంపనుం జాసూతనంపనుం దల
పడినం దోడ్పడినకులాదులు నానాస్త్రంబులుగురిసిరి కిరీటి పాంచాలురం గూర్చి
కొని కుంభసంభవసైన్యంబుఁ బొదివి నమయించుచుండె నలాయుధుండు ఘటో
త్కచునిం బరిఘపాతనంబున సోలం జేసిన నాలోన తెలిసి యతండు. 220

క. గద ద్రిప్పి వైచిన, నది రథ్యంబులను సూతు | నరదము సిడముం
జిదురుపలు సేయ నతఁ డం, బుద మై గర్జిల్లె నభము | బూరటిలంగాన్. 221

వ. ఇట్లు మాయ గైకొని నెత్తురుసోనతోఁ బిడుగులు వడం జేయ వాయుతనయ
తనయుండును దివి కెగసి తనమాయ నమ్మాయ మాయించినఁ గ్రమ్మఱ బక
భ్రాత భూచారి, యయినఁ దోడన హైడింబుండును డిగ్గిన నయ్యిరువురకుం దరు
వులఁ బాషాణంబుల భీషణం బగురణంబు వాలిసుగ్రీవసమరసమం బై చెల్లె
మగుడ వివిధాయుధంబుల నాయోధు లాయోధనంబు నేసి రట్టియెడఁ గరవాలంబు
గొని మదంబునఁ గవిసినచో ఘటోత్కచుం డలాయుధుం దలవట్టి బలువిడినిలం
బడఁ దిగిచి మెడ దెగవ్రేసి యార్చినం బేర్చినపాండవబలంబులఁ దూర్యనినదం
బులు సింహనాదంబులుం జెలంగె నప్పుడు. 222

క. పటుగతిఁ జని కురుపతియుం, దట వైచెం జేత నున్నశిరతల రౌద్రం బు
ద్భటముగ ఘటోత్కచుం డుత్కటశోకము వొంది రతఁడుఁ | దత్సైనికులున్.

క. మును బకుననుజునివలనం, దనతమ్ములు దాను బ్రదుకఁ | దలఁచి యతఁడు న
చ్చిన విభుఁడు భీమసేనుప్రతిన పారం బెద్దు నని మదిం దలఁచె నృపా. 224

వ. అట్టియెడఁ గర్ణుండు కౌంతేయసైన్యసంతానంబు నానాస్త్రఘట్టనంబుల [4]విఘటి
తంబు సేయుచున్న నవ్వాయునందననందనుండు నిజస్యందనం బెక్కి యుక్కు
మిఱియం దలపడియె నయ్యిద్దఱుం బెద్దసేపు శరపరంపరల సరియై సంగరంబు
సేసిరి పదంపడి రాధేయుండు రథ్యంబులం జంపిన రథసమేతంబుగా నాఘటో
త్కచుం డదృశ్యుండైన నీసైనికులు దల్లడిల్లి యెక్కడవచ్చి యెవ్వరి నేమిసేయు

1. చేదొరకినవియు. 2. బని ఫి. 3. వని యాతని ..యాతనిఁ దాఁకెన్ 4. విఖండితంబు.

నో యనుచు మేనులు వడంక నలుగడలుం గనుంగొనుచుండిరి హైడింబుండును
మహాంబుదంబుచందంబునఁ జదలం దోఁచి మెఱుముచును ఉఱుముచు బాణకృపాణ
ముసల ముద్గరకుంతక్షురికాదిహేతివ్రాతంబులు వర్షోపలపటలంబులుం దోరం
గింపం దొడఁగె దానవులు మొగిళ్ళయి యొక్కమొగి నట్లు చేయ నాసూతసుతునకుం
బ్రతివిధానం బాచరింప నలవి గామిఁ గౌరవబలంబున రథంబులు గజంబులుఁ
దురంగంబులుఁ ద్రెళ్ళను గూలను డొల్లను దొడంగె [1]నొండుగడకుం గడంగు
తలంపులుఁ దక్కి తలలు [2]గుట్టికొనియుండి యోధులు భగ్నాపరభాగులై పడం
జొచ్చి రప్పు డిద్దెసవా రెల్ల నాఖండలప్రముఖబృందారకులు పాండునందనుల
కుం దోడ్పడి యిట్లు సేసెద రనువగ వెగ డంది కలంగంబడి రయ్యవసరంబున.

శా. ధీరత్వం బొకఁడుం సహాయముగ రాధేయుండు దివ్యాస్త్రసం
చారోల్లాసము నూపెఁ జూపుటయు రక్షస్సంచయానేకమా
యారూపావలి భాస్కరాంశుల సదృక్షత్తాకార మైపోవు నీ
హారంబుం దలఁపించుచుం విరిసె[3] నే న్నాశ్చర్యముం బొందితిన్. 226

చ. మగుడఁగ దానవప్రవరుఁ డమాయ సముచితదివ్యబాణశ
క్తి గుఁదియఁ జేసి తొంటితనతీవ్రత గైకొని నీదుసైన్యముల్
బెగడు వడన్ మడించి యతిభీమసముద్ధతి నింక నెమ్మెయిం
దెగఁ డనుభీతి యోధులమదిన్ జనియింపఁగ నాక్రమించినన్. 227

వ. వార లందఱు సూతనందనుం జూచి యాతండు గలంగమికి నచ్చెరువందుచు
నగ్గించి యాతని నుద్దేశించి యిన్నిశాచరుం డింద ఱసమయింపకుండం గాచుకొనుము
నీవును బ్రదుకు మాఖండలుండు గవచకుండలంబులు గొనునప్పుడు నీకు నొసం
గిన మహాశక్తి యింక నెన్నఁటికి భీమార్జునులు నిన్నేమి సేసెద రిప్పుడు బ్రదికిన
మఱి చూచుకొంద మప్పరమ సాధనంబు వీనిమీఁదం బ్రయోగింపు మనునెడ
నాగర్కసుం డామేటిమగని గీటడంచువాఁడై యాటోపంబునం గదిసి తదీయ
రథ్యంబులఁ బటుగదాపాతంబునం బొలియించె నట్లవ్వీరుండు విరథుం డగుట
యుం దఱిమి యద్దనుజుండు గదాంతరపాతాభితాడితుం జేసిన [4]నొసరిలి యతం
డాసైనికులయాలాపంబులు నాలించి తనకుఁ జావు దప్పించుకొన నది దప్ప
నొం డుపాయంబు లేమిం జేసి. 228

—•• కర్ణుం డింద్రదత్తంబైన శక్తి చేత ఘటోత్కచునిం జంపుట. ••—

ఉ. వైరివినాశనక్రియకున్ వాసవుఁ డిచ్చిన నుంచి యున్నయా
ఘోరవుశక్తి నాలుకలు న్గ్రోయ మెఱుంగులు ప్రజ్వరిల్ల ఘం
టారవ మభ్రవీథి నిగుడం దగఁ గేల నమర్చి పేర్చి య
వ్వైరికిఁ బూఁచినం దలఁకి న్వాఁడు మహోన్నతఘూర్ణితాకృతిన్. 229

1. నొండుగడంకలు. 2. గట్టుకొని. 3. నత్యాశ్చరముం బొందఁగాన్. 4. నోసరి; నొక్కి.

తే. తెరలి పాఱఁగఁ దలఁచుచోఁ దృష్టితోడఁ, గూడికొను ముష్టి మృత్యువు | తోడఁబుట్టు
పసఁగఁ జాలు నద్దివ్యసా | ధనము వైచె, గగనతలమున భూతసంఘములు మ్రోయ.

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు మహోగ్రంబుగా వైచిన. 231

క. మును మాయ మ్రింగి దనుజేం,ద్రుని యురము పగిల్చికొనుచు | దుర్భరగతి వీఁ
పున వెడలి శక్తి యేగెను, [1]వినువీథికి నుడుగణంబు | వెలుకం బాఱన్. 232

వ. అప్పుడు. 233

క. సోలుచు బోరగిలం బడి, నాలుక వెడలంగఁ బెట్టి | నడుము గఱచుచుఁ జొ
లాలలు గ్రమ్మఁగ రక్షః,పాలుఁడు వికృతాస్యుఁ డగుచుఁ బ్రాణము విడిచెన్.

వ. ఇట్లు ఘటోత్కచుండు పడిన మన సైన్యంబున శంఖభేరీస్వనసహితంబులగు సింహనాదంబులు సెలంగె నీపుత్త్రుండు బంధుమిత్త్రసమేతంబుగాఁ బ్రమోదంబు నొంది సూతనందనుం గౌఁగిలించి తనయరదం బెక్కించికొని యుల్లసిల్లె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 235

క. [2]బలుమాయాబలబాహా,బలములు గలవాఁడు భీముపట్టి పడిన న
గ్గల మగుశోకముఁ గోపము, [3]నలఁచుం బాండవుల నెట్టులైరొకో వారల్.

వ. అని యడిగిన నమ్మహీపతికి నతం డిట్లను నట్లు మృతుం డైన హిడింబాసుతుం జూచి కౌంతేయు లత్యంతదీనమానసు లై కన్నీరు గడలుకొన నడలునఁ గుందిరి గోవిందుండు ప్రమోదంబు నొంది సింహనాదంబు సేసి శంఖంబు పూరించి పగ్గంబులు నొగలముడిచి మందమారుతాందోళితం బగుమందారంబు చందంబు దోఁప నర్తించుచు నరదంబు నడి కరిగి కిరీటిం గౌఁగిలించి వానివీఁ పప్పళించి వెండియు నార్చిన నాతం డయ్యుపేంద్రు నుపలక్షించి. 237

ఉ. చచ్చె ఘటోత్కచుండు మనసైన్యము తెల్లఁ గలంగి నల్గడ
న్విచ్చుటఁ జూచి యేము వగ | నెక్కిన నం దెవ మిప్పు డెమ్మొయిన్
వచ్చెఁ బ్రమోద మెట్లు గరు | వంపుఁజరిత్రము దక్క లాఘవం
బచ్చుపడం జెలంగెదు మహాపురుషా యిది యేమి సెప్పవే. 238

— కృష్ణుండు ఘటోత్కచుండు పడఁ దాను సంతసించుటకు నిమిత్తం బర్జునుతోఁ జెప్పుట —

వ. అనుటయు నయ్యచ్యుతుం డతని కిట్లను నింద్రుండు కుండలంబులు గొనుచుండి కర్ణుని కిచ్చినశక్తి యతనికడ నున్నంతకాలంబును నిన్ను బ్రదికించుట దుష్కరం బని తలంచుచుండుదు నేఁడు హిడింబానందనుమీఁద నది వోయినం బ్రమోదంబు నొందితి నానూతనందనుం డది సేత నుండెనేనిఁ జక్రగాండీవధరుల మై మన మిరువురముం గవిసితిమేనియు జయించు నతండు దేవసన్నిభుండు దివిజపతి వేఁడినఁ గవచకుండలంబులు వికృత్తంబులు సేసి యిచ్చుట వైకర్తనుం

1. వినువీధికి నుడుగణంబు _ వినువీది నమర్త్యగణము _ వెలువెలఁబాఱన్ _ వెలుకంబాఱన్.
2. బలమాయాబలబాహా. 3. నలఁపఁగఁ బాండుసుతు లెట్టు.

జనం బరఁగె నీకై మీతండ్రి యిట్లు సేయఁడయ్యెనేని వానికెదు రెవ్వరు కవచకుండలవిహీనుండై మానవసామాన్యంబు నొందుటను శక్రదత్తసాధనంబు లేమిం జేసియు నింక నీకు గెలువ వచ్చు నిట్లు యేకలవ్యశిశుపాలజరాసంధాదుల నీక కానొక్కొక్క తెఱంగునం [1]బిలుకుమార్చితి నిత్తఱి వార లున్నఁ గౌరవపతి వారలం దెచ్చుకొను నమ్మువ్వురుఁ గూడిన నెవ్వరికి నోర్వ రాకుండు ఘటోత్కచుండును గిర్మీరబకహిడింబులతోడివాఁడ ధర్మద్వేషంబును రోషంబును గలిమిం జేసి యొకప్పు డొప్పమి వచ్చుం గావున నద్దానవులయట్ల వీనిపాలిసిపోకయు నాకభిమతంబు వీఁడు రావణునట్టివాఁ డగుట నివుడు సావ కుండెనేనిఁ బదంపడి నాకుం జంపవలయు నిది సంతోషకాలంబు గాని శోకసమయంబు గాదు మన మొనలు గలంగెఁ గురుబలంబు పైకొనియెడు నీవుఁ దెలిసి యుత్సాహంబు వాటింపు మనియె నని చెప్పిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 239

చ. ఒకనిని జంపి యిట్లు ననుపమోజ్జ్వలశక్తి నెఱింగి కర్ణుఁ డే
టికి నరుమీఁద దాని నిగిడింపక యిన్నిదినంబు లప్రయో
జకముగఁ జేసెఁ గయ్యము భుజాబలశాలి నరుండు వడ్డఁ బో
రికి మఱి యుత్సహింపఁ గల్గరే పెఱవారలు సూతనందనా. 240

క. పిలిచికొని యైనఁ బార్థుం, బొలియింపఁ డశక్తి నతఁడు । [2]పోరికి నెవ్వా
రలు ర మ్మన్నను వ్రతమయి, తలకొని చనుఁ గర్ణుఁ డేల । [3]తప్పం జేసెన్.

వ. అని వెండియు. 242

తే. నా తనూజులు దుర్బుద్ధు । లీ తెఱంగు, నీవుఁ దలఁపవ యాశక్తి । నీరజాక్షుఁ
డొడిచికొనియెనె మొఱకుచేనున్నతియ్య,వండు వెసనాఁచికొనిన నేర్పరియుఁబోలె.

వ. అనిన నమ్మహీపతికి సంజయుం డిట్లనియె. 244

తే. రాత్రులీవని కర్ణుతోఁ । రాజు ననుజ,సమితియును నేనుఁ దగఁ జెప్పు । దుము నరేంద్ర
[4]యతఁడు లెస్సగ వినియెల్లి । యక్కిరీటి,నచ్చుఁ బటుశక్తి నని బాస । యిచ్చు మాకు.

వ. ఏము వెండియు నాకర్ణునితో ని ట్లందుము వివ్వచ్చుండు వచ్చినం దక్కటిపాండవులం దొక్కనిఁ బద్మనాభుండు పట్టంబు గట్టుం గావున ననర్థమూలం బగు నమ్మాధవుండు దెగిన జగతీరాజ్యంబు మనకు దక్కు నింద్రదత్తం బయినశక్తి నతని సమయించుట గార్యంబు. 246

క. అని చెప్పినయమ్మాటలు, విని యెల్లవిధములఁ గృష్ణ । విజయులలో నొ
క్కనిఁ బొరివుచ్చెదఁ జూడుం, డనుచుఁ జనుఁ సూతసుతుఁ డ । హంకారములోన్.

తే. వినుము వేగిన సంగ్రామ । మునకుఁ బోయి,నప్పుడక్కర్ణునకు మాకు । నందఱకును
దోఁచదాబుద్ధి వెండియుఁ । దోఁచుమగిడి, వచ్చి శిబిరంబు సొరఁగ దై । వంబుకతన.

వ. దైవం బన వేఱొకండు గలదె కృష్ణుండ యది యెట్లనిన నర్జునుని బోధించు

1. దీర్చితి. 2. పొలిసెను. 3. తప్పం జెప్పుమా. 4. లెస్సగా విని యాతఁ డెల్లియ కిరీటి.

నప్పుడు సాత్యకి శౌరితో నాసూతసుతుం డీశక్తి యాన్నిదినంబులు ధనంజయు మీఁదఁ బ్రయోగింపమికిఁ గారణం బేమి యని యడిగిన నతండు. 249

తే. వానివారెల్ల నీవనిశమును జెప్పుచుఁ, గఱవుదురు వాఁడుబూన్కికై యొకఁడుగిన ద్బుఁ
దాఁకుదల నేను వార లంగ్రదలుచు కుడుచు,న్లు నేయును బటునపుగైకుమార.

వ. అని పలికి ధృష్టద్యుమ్నాదులం బేర్కొని యాతనిం గలపికొని సాత్యకినుద్దేశించి.

క. మీరును బ్రాణముతుఁ ద్రిలోకీరాజ్యము, నాదుబుద్ధికిం బార్థుకీర్తియుం
గూరిమికిం బాత్రంబులె, యీరేయి గడా సుఖంచి ఖ యేమిద్రింతున్. 252

వ. అని చెప్పినట్లుగావున మనకుఁ బశ్చాత్తాపంబు వలవ దనుటయు ధృతరాష్ట్రుండు మీరు దైవోపహతుల రమ్మహాశక్తి దృణీభూతుం డగుఘటోత్కచునకుంగా వమ్మయ్యె నింక మీవా రెవ్వరు [1]నెవ్వరునున బ్రదికెదరు చేయునది లే దట మీఁదివృత్తాంతంబు సెప్పు మనవుడు నజ్జనపతికి సంజయుం డి ట్లనియె. 253

తే. భీమనందను వావునఁ ఖ బ్రేముసించి, ధర్మతనయుండు బాష్పాంబుధార లడర
మేను డిల్లంబుగాఁ దేరిమీఁద వివశుఁ, డగుచుఁజదికిలఁబడుటయు నచ్యుతుండు.

వ. రయంబునం జని కరంబులం బొదివి యతని నాలోకించి. 255

క. ప్రకృతిజనునట్టు లిమ్మెయి, వికృతిం బొందంగఁ దగునె ఖ వినుమిట్లునం
జకితం బగు నీసైన్యము, సకలములె మ్మతిసహింపు ఖ సమరంబునకున్. 256

వ. నీవు వహించుగురుభారంబు దలంపక యింతయులంత నొందిన జయంబు సేకు ఱునే యనిన నతండు గన్నీరు కరతలంబున నొత్తికొని మెత్తనిమాటల ఘటోత్కచుగుణంబులు గణుతించి కామ్యకవనంబునను గంధమాదనయాత్ర ను దమ కుం జేసినసాహాయ్యం బుగ్గడించి వాఁడు నాకు భక్తుం డేనును సహదేవుకం టెను వానికిం గూర్తు నట్టిపట్టి లేకున్న నాకు శోకంబు గా కుండునే యని తత్ప్రతిపక్షుని దెసకు నెలసినయంతరంగంబు రోషాక్రాంతం బగుటయు నిక్కుమారు నిట్లు సేసినయాదుర్జాతుండ కాఁడె మున్ను నభిమన్యువిల్లు నఱికి చిక్కువఱచి యబ్బాలునిం బలువురచేతఁ జంపించె నప్పుడు ద్రవ్వుల నున్నసైంధవుని సవ్యసాచి సమయించె నది దానికి మాఱుగా దీరెడుకూరకర్మంబులకుఁ గర్ణునిఁ గడికండలు సేయక శాంతిం బొందనేర్తునే యని బిగువుపెలుంగునం బలికి దిగ్గన లేచి యాద్రోహికి నిన్నయు నేఁడును దోడ్పడినద్రోణుం డెగటార్పవలయు నప్పునికిఁ బావని వోవు నే నాసూతసూనుం డున్నెడకుం బోయెద నని శంఖం బొత్తిచాపంబు పుచ్చికొని రథంబు నడవ సూతు నియమించి చనుచుండె నప్పు డచ్యుతుండు దమ తేరిపైకి వచ్చి విష్వచ్చు నీక్షించి. 257

క. తనచేతన సూతసుతుం, దునుముదుఁ గా కనుచు నలుకతోడ రయమునం
జనియెడు ధర్మసుతుం డీ,తని నూరక చూచు చునికి ఖ దగునే మనకున్. 258

1. బ్రదికెదరె.

ఆ. అని రథంబు వెలుచఁ జన సచ్చె నట్లు క్రొ,ధాంధవృత్తి నరుగు నవ్విభునకు
సమ్ముఖంబు గాఁగ సత్యవతీసుతుఁ, డరుగుదెంచి కరుణ నాదరించి. 259

వ. అతండు ప్రణతుం డైన దీవించి యి ట్లనియె. 260

సీ. అనిమిషనాథుఁ డిచ్చినశక్తి యర్జును, నమయింపఁ గర్ణుఁడు సంగ్రహించె
నది యున్న దాన నత్యుగ్రాపద వాటిల్లె,నేని నయ్యలఁత నహింప వశమె
యాఘటోత్కచునకు నింతియు కాల మై, యానెపంబున దెగటాఱె జూవె
యిట్లు మే లిది దైవ మిచ్చినదురికని,స్తారంబు [1]నీ కింత దలఁచి నీవు

ఆ. సంభ్రమంబు దక్కి సైన్యంబు దోడ్పడ, మనుజపతులఁ దమ్ములను సుహృజ్జ
నములఁ గూర్చికొని రక్షణంబు సేయుము కురు,ప్రతతితోడ నీదుబలము మెఱయ.

క. కలక యుడిపి చిత్తము ని,ర్మలధర్మోదాత్తముగ నమర్చి నెగడు మి
వ్వలనఁ గలుగు ధర్మం బ,వ్వలనికి జయమంగళము లవశ్యముఁ గలుగున్.

వ. అని హితోపదేశంబు సేసి. 263

క. విను మే నగుదివసంబున, నినుఁ బొందు ననూనమేదినీరాజ్యశ్రీ
యనుమాన మేమియును లే, దని గ్రక్కున నమ్మునీంద్రుఁ డరిగె నరేంద్రా.

వ. ఇ ట్లమ్మహాముని చనుటయు సావధానుం డై పాండవాగ్రజుండు ధృష్టద్యుమ్నుం
గనుంగొని గురునిపురోభాగంబునఁ గౌరవసేన భీమసేనుండు దాఁకి తెరల్చు
చున్నవాఁడు నీ వక్కుంభసంభవుసంరంభంబు మాన్పుము తద్వినాశం బాచరిం
చుటకయి యనలంబున జనియించినవాఁడవు శిఖండిప్రముఖ పాంచాలకుమా
రులం గొని యరవాయి గొనక యడరు మని పలికి కెలంకుల నున్న నకులసహ
దేవద్రుపదవిరాటద్రౌపదేయశైనేయ కేకయుల నాలోకించి మీరును ఫల్గునపుర
స్సరంబుగా ద్రోణవధంబునకుం గడంగుఁ డనుటయు. 265

క. వారలు దమతమబలములుఁ, దారును గవియుటయు నత్యుగ్రత గురుఁ డ
వ్వీరానీకము మార్కొని, పోరికిఁ దనసైన్యసమితిఁ బురికొల్పె దగన్. 266

వ. బరవసంబు వాటించెఁ గురువిభుండును గోల్తలసేసె నప్పుడిరుదెఱంగులవాహి
నులును దగ నెత్తి తూలం జొచ్చె నీసైనికులు డప్పియు నిదురయుం గదిరి మేను
లలయం [2]గొందలంపడి రెల్లవారికి నాత్రియామ సహస్రయామ యయి తోఁచె
నట్లైనను నిజధర్మంబు [3]ప్రతిపాలింప నడరి పెనంగుచుండిరి నిద్రాపరవశత్వం
బున దివియలవారును హీనప్రయత్ను లైనం దమంబు గవియం దొడంగె నట్టి
యెడం [4]గునికి కునికి యాయుధంబులు వడ విడుచువారును వాహనంబులు

1. మీఁ దింత. 2. 'మడందపడి' అనియు వ్రాఁతప్రతులు. 3. ప్రతి పాలించునట్టి పెనఁచువం పెనఁగుచుండిరి. 4. గూరికి యాయుధంబులు.

పోయినట్లు పోవం దెరలువారును జొక్కు-వం దమవారిం జూపు రెఱచి పోవుచు
వారును మఱియు ననేకప్రకారంబు లగువికలసంచారంబుల గాసి నుగువారును
నగుట యుం గని గాండీవి యిరువాగు నుద్దేశించి యెలుం గెత్తి. 267

క. అడరెడునిద్రాభరమునఁ, గడు డస్సితి రెల్లవారుఁ గనుఁగవ జాఁక్రొ
బెడఁగఁ ¹జొక్కుమడుఁగుఁడి, ప్పుడ చంద్రుఁడు వొడుచు వెండియుఁ బోవం దొడఁగ్రనే.

వ. అనిన విని మనవార లందఱు నట్లమే లని కర్ణసుశ్లోకనులయనుమతి వడసి
విశ్రమించిరి పాండవసైన్యంబును విశ్రామంబు నొందె గగనంబున దేవగణంబు
ధనంజయుధర్మజ్ఞత్వంబు ప్రస్తుతించె నయ్యవసరంబున. 269

ఆ. కరుణ గలవు మమ్ము గారవంబున సుఖాన్వితులఁ జేసి తనఘ యెపుడు సురలు
వరము లెపుడు నిచ్చువారు గావుత మనోరథముఁ బొందు మసురరాజజేత.

క. అని యక్కౌరవసైన్యము, జనములు సంప్రీతి సవ్యసాచికిఁ బలుదీ
వన లిచ్చుచు నాతనిఁ గీ, ర్తన సేయుచు నిద్ర వొందె ధరణీనాథా. 271

వ. ఆసమయంబున నుభయబలంబులయందును. 272

క. తరుణులకుచములపై రతి, పరవశులై యొఱగువతులవడి సమరసం
భరితశ్రమమున నిద్రిం, చిరి కరికుంభములఁ జెంది చెన్నుగ జోదుల్. 273

క. తురగంబులపై నాశ్వికు, లరదంబులమీఁద రథికు లప్పుడు నిద్రం
బొరసిరి కొందఱు భూస్థలి, నిరవుగ సుఖనిద్ర సేసి రిట్లున్నంతన్. 274

సీ. నలువ చెందొవలఱేకులకు ²నన్నువు వెట్టఁ, గోరి కావించినగుళిక యనఁగ
నఖిలద్విజశ్రేష్ఠ మగుచకోరచయంబు, తపమునముల్ల సత్ఫల మనంగఁ
జిగురుజొంపమునున్ జిగియొప్పుచుదయాద్రిఁ, బొలుపారునవకల్పభూజమనఁగఁ
బూర్వపయోరాశిఁ బొంతఁ గెంజాయచె, న్నొదవినపవడంపుఁ ³బోద యనంగ

తే. నరుణరుచిఁ దనమండల మతిశయిల్లఁ, బొడిచి దివిఁ బ్రాకి దీధితులడరఁ జేసి
యంత కంతకు నెక్కుచు సంతమసముఁ, గాలుకొననీక చంద్రుండు గ్రాలె నధిప.

వ. ఇట్లు ప్రౌఢుండై కామినీగండపాండుచ్ఛవిం దొట్టికుముదంబులకు జగన్నేత్రంబు
లకు నానందం బాపాదించుచుఁ జంద్రుండు మహేంద్రప్రముఖదిఙ్ముఖంబు లలంక
రింపఁ గౌరవపాండవబలంబులు మేలుకని యాలంబునకుఁ దొడంగెనప్పుడు కురు
రాజు గురునికడకుం జని యతనితోఁ బ్రవీర్యశౌర్యంబులగ్గించి యుట్టివాఁడవు నీకు
సరిగానివారిం బాండవులఁ బెద్దసేసికొని శిష్యత్వంబు పాటించి పోయినకుం జొరక
తిరుగుట నాభాగ్యంబుచందంబు గాక నేనేమి సేయునచ్చు ననవుడు నతండు గనలి
యర్జునుండు శిష్యుండని మన్నించియ కాదె ఖాండవం బాఖండలుండు గోలుపోయె
ఘోషయాత్రఁ జిత్రసేనాదిగంధర్వులు నిన్ను విడిచి వలియం బాఱిరి నివాత
కవచకాలకేయాదులు వొలిసి రిది యేల పలవనిదురుక్తు లనుటయు నమ్మనుజపతి

1. జొక్కుడుపుం డిప్పుడ. 2. వన్నువ-పన్నున. 3. బోదె యనఁగ.

గోపించి సంరంభంబుగా నక్కుంభసంభవుతో నీవు సవ్యసాచికిఁ జాలవేనిం జాలవ
కాక నిలువుము కొంతసైన్యంబు గొని నీయోపినవారితోడం బెనఁగు మేమును
దుశ్శాసనశకునికర్ణులు నాకవ్వడిం గూల్చెద మనిన నవ్వి యవ్వీరుం డట్ల చేయుం
డిది గర్జం బిత్తెఱంగునన గెలుతురుగాని పోం డని పలికి వెండియు. 276

క. కుడిచితిఁ గట్టితి పెట్టితి, పుడమి సమస్తంబు నఖిలభోగంబుల నె
క్కుడుపెంపు ననుభవించితి, తొడరుము వెఱ పుడిగి పార్థుతోడఁ గుమారా.

వ. అని యప్పాంచాలబలంబుదిక్కుఁ బేరుక్కున నడచెఁ గౌరవపతియును బాండ
వులపలనికి నురవడించె నిట్లు వేకువజామున సంగ్రామంబు సెల్లెఁ బదంపడి
తూర్పు నెఱ్ఱ నగుచు వచ్చె నప్పు డచ్యుతుండర్జును నాలోకించి [1]రెండుమైల
గండు మిగిలివచ్చి పోరెడునిమ్ముఁ గల నన్నింటిని దాపట నిడి తఱుము వలయు
నని యతం డొడంబడ నమ్మొయి నరదంబు నడపె భీముండును బరవసంపుమా
టల బీభత్సునిం బురికొలిపె నివ్విధంబునం గడంగినగాండీవిం బొదివి దుర్యోధన
దుశ్శాసనశకునికర్ణులు పెల్లేసిన నయ్యాదవవరుం డందఱ కన్నిరూపులై యే
ట్లాడ నిరువాఁగును బెరసి [2]తలలు వట్టికొని పోట్లాడెఁ దదనంతరంబ. 278

క. మొనలో నిలువక యుత్తర,మునకై చని యేకతంబ౯ మొనసినగురునిం
గని పాండవసైన్యము పులిఁ గనినహరిణకులమునట్లు౯ కంపము నొందెన్.

వ. ఇత్తెఱంగున నెఱి గలిగి యుద్దేసవారిం బిలిచిన నాసైనికు లచ్చెరువడువారును
గోపించువారును గడంకలు దెచ్చుకొనువారును నివ్వెఱఁ గందువారును నయి
రంత విరాటద్రుపదులును ద్రుపదు[3]మనుమలలోన మువ్వురను గేకయపతులును
సబలంబుగా బలువిడిం గవిసి యక్కుంభసంభవుం జుట్టుముట్టిన నతండు. 280

మ. ప్రజ నెల్లం దునుమాడి యుగ్రముఖుఁడై౯ పాంచాల[4]పౌత్రత్రయం
బు జముం జేరఁగఁ బుచ్చి కేకయుల కేల్వుం జేవయుం జూపి యం
బుజముల్ గోసినకైవడిం దలలు సంఫుల్లాస్యభల్లంబుల
క్కజమై యుండ నిగిడ్చి త్రుంచెఁ బటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగాన్. 281

విరాటద్రుపదులు ద్రోణునిచేతఁ జచ్చుట.

వ. వెండియు. 282

శా. చంచద్బాణపరంపరాప్రహతుల౯ సైన్యంబుఁ గ్రూరోద్ధతిం
జించెం జించిన నింక నెన్నఁటికి నిస్సీ భూరిబాహాబలం
బంచుం గూడి కడంగి నొంపఁ గుపితుం డై మత్స్యభూవల్లభుం
బాంచాలక్షితినాథునిం దునిమె దర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 283

వ. ఇవ్విధంబున విరాటద్రుపదులు పడినం జూచి ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణుం జంప
నయితి నేనిం గులాచారధర్మంబులకుం దప్పినవాఁడనగుదు నని పలువురువినం బాస

1. 'రెండు పొయిలం' అని యే(వ్రా.ప్ర. 2. యనితలందలఁ గొని పోట్లాడె. 3. కొడుకులతో, 4. పుత్రత్రయం.

యిచ్చి పాంచాలసేనాసమన్వితుం డై యతనిపయిం గవిసినం గురుపతి గర్ణాదులుం దానును నడ్డపడి పెనంగెఁ బెనఁగినం దవ్వులబడినయాద్రుపదనందనుం గనుంగొని యనిలతనయుం డదల్చి నన్నుఁ జూడు మనుచు నడరిన నప్పార్షతుండును గూడికొనిన నక్కౌరవేశ్వరుండును బరవసంబు సేయుటయు నుభయబలంబులుం బురికొని తలపడిన సంకులసమరం బయ్యె నంత. 284

క. విరియించి తామరలలో, నరుణాంశులు సొచ్చి సుభగ । మగుసౌందర్య
స్ఫురణము నొందఁగఁ దోఁచెం, దరణి యుదయశిఖరిమీఁద । ధరణీనాథా. 285

వ. అప్పుడు రెండుతెఱంగులజనంబులుం గాలోచితకృత్యంబులు నలిపి క్రమ్మఱఁ గయ్యంబు సేయం దొడంగిరి ప్రొద్దెక్కిన నెండకాఁకను రేయింటియలజడియు నప్పటియాఁకలియు నొడళ్లు డిల్లపడం జేసినను మొగంబులు వెడంగుపఱిచినను బాలివోనిపౌరుషంబుల నయ్యిరువాఁగునుం గడంగి కలయఁ బెరసి పెనంగెనా రభసంబునం బెల్లెసఁగుధూళికతంబునం బోయినరాత్రి మగుడ వచ్చె ననుబుద్ధి యెల్లవారికిం బుట్టె నట్టియెడ ద్రోణధనంజయులు మిసిమింతులుగాక సేనలం జీకాకుపడనీక పొదవి పోరించిరి బెట్టిదంబు లగువివిధాస్త్రశస్త్రపాతంబులం గరితురగపదాతివ్రాతంబుల శరీరంబులం దొరంగురుధిరంబు రేణువు నడంచినకొలఁది నిలువక బహుళప్రవాహంబుల నుత్పాదించె నార్పులు బొబ్బలుం బోట్లనొఱలుచప్పుళ్ళును జిందంబులమ్రోఁతయు బెరసి పరఁగి నలుదిక్కులుం బిక్కటిల్లె నానమయంబున

తే. పతియు యువరాజుఁ గవలను । బార్థుగురుఁడు, భీముఁ గర్ణుండుఁ దాఁకిరు । ద్దామలీల
వారిరథబహుగతులు దు । ర్వారవిశిఖ, విసరణంబులు నద్భుత । విధము లయ్యె.

క, నకులుఁడు నృపతియు నొక్కం, డొకనిం జుట్టుకొని వచ్చు । నొప్పును బలువుం
[1] ప్రకటీకృతశౌర్యమ్మునుఁ నకలజనముఁ బ్రస్తుతించె । జగతీనాథా. 288

క. విను సహదేవుఁడు దుశ్శా, సనుసూతుని దునుము నతఁడు । సారథికృత్యం
బును జలుపుచు నేయుచుఁ [2]గవి, సిన నాతఁడు నొంపఁ బఱచెఁ । జెక్కితురగంబుల్

ఉ. భీముఁడు గర్ణుఁడుం గదిసి । భీమసముద్ధతి నేటు లాడిరు
ద్దామగదా[3]నిపాతనవి । ధంబులు నప్పుడు గల్గె నయ్యెడన్
భీమునివాజులన్ రయము । పెంపునఁ గర్ణుఁడు గూల్చె మార్గణ
స్తోమమునం గురుప్రతతి । చూడ్కులకుం బ్రమదం బొనర్చుచున్. 290

ద్రోణార్జునులద్వంద్వయుద్ధము.

వ. పవననందనుండు నకులస్యందనం బెక్కె గురుండును గిరీటియు వివిధబాణాసారంబుల నంబరంబు గప్పుచు సమరవిహారంబు సలిపి రట్టియెడ. 291

క. గురుఁ డేయ నరుఁడు దుంపఁగ, నరుఁ డేయఁగ గురుఁడు దుంప । నానావిశిఖ

1. ప్రకటితశౌర్యముఁ గనుఁగొని. 2. గది, యను... నతురగంబుల్. 3. నిపాతములదల్పులుఁ జప్పుడుగల్గె.

స్ఫురణపరిహరణముల కచ్చెరు వందుచు నుండి రుభయసేనలజనముల్. 292

చ. దొడిఁగొని దివ్యబాణములు ద్రోణుఁడు బల్విడి నైంద్ర మాదిగా
వరుసయి సేయు నాతఁడు మస్తంబునఁ గొంకక తత్తదస్త్రము
ల్వెరవున నేసియేసి విఫలీకరణం బొనరించి పేర్చుఁ ద
ద్వరశరజాలముల్ గురునివారిత మై యడఁగుం బొరింబొరిన్. 293

వ. ఇట్లు సదృశంబు లగుశస్త్రబలబాహువీర్యశౌర్యంబు లసదృశంబుగాఁ బోరు నగ్గురుశిష్యుల నవలోకించి సురఖచరవిద్యాధరులు దమలోన. 294

క. హరుఁడు వినోదార్థముగాఁ, గిరుమే నయి రణ మొనర్చెఁ గిరీటియు నా కి
ష్పురుషున నక్కజ మగుసంగర మొనరింపంగ నొరులఁ గంటిమె యెందున్.

వ. అను చుండి రప్పుడు. 296

మ. క్షితియుం బర్వతకోటియున్ వడఁకె నగ్నిచ్ఛాయ లయ్యెన్ దిశ
ల్చతురంభోనిధులుం గలంగె భయలోలం బయ్యె దేవవ్రజం
బతిసంక్షోభము నొందె నొక్కమొగి సైన్యద్వంద్వమున్ ద్రోణుఁ డు
ద్ధతి బ్రహ్మాస్త్రము మార్కిత్తో నియతమంత్రస్ఫూర్తి సంధించినన్. 297

వ. ఇట్లు [1]సువిహితసంధానుం డై యతం డమ్మహాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన. 298

తే. అంతరంగంబునం దొకయింతయేని, యలుకు లేక తనర్చి బ్రహ్మాస్త్రమునన
వేడుకకు [2]మరలించినవిధము దోఁప, నద్భుతంబుగ వారించె నర్జునుండు. 299

వ. ఇత్తెఱంగున గెలుపోటమియు లేక యయ్యిరువురుఁ బోరుటయు నత్తఱిం గెరలిన సండడికయ్యంబుకతంబున మాని యగ్గురుపార్థులు పాంచాలకౌరవబలంబులపైఁ దఱిమి రాసంకులసమరంబున దుశ్శాసనుండు ధృష్టద్యుమ్నుం దాఁకి యోర్వక తొలంగె నతండు ద్రోణుమీఁదం గవిసినఁ గవలును దోడ్పడం గృతవర్మ యడ్డపడి పెనంగె సుయోధనుండును సాత్యకియుఁ దార్కొని తమశైశవక్రీడలు దలంచి యగ్గడించి రాజధర్మం బిట్టిద కాక యని తలంచి పోరం జొచ్చి రట్టియెడ నాశినివరుండు భూవరువిల్లు ద్రుంచి మేనునొంచిన నోహటించి యొసరించి డప్పిదీర్చుకొని మగుడ నమ్మాధవానుజుం దలపడి యొప్పటియట్ల కలంగం జొచ్చినం జూచి రాధేయుఁ డయ్యాధవరు డెనకు నడరినం గని వడముడి యతనిమార్కొని తూపులునిగిడించిన నవి నిలువరించి నవ్వుచు నాతండవ్వీరుసారథిసాగయును శరాసనంబుదునియ లై తొరఁగను జేసిన నాబల్లిదుండు బలుగద ద్రిప్పి బిట్టు వైచిన సూతుంను రథంబును బొడియైనను దెరలక సూతసుతుండు శరవ్రాతంబునిగిడించె నప్పుడనేక చతురంగంబు లెడసొచ్చె ధర్మతనయుండు మాత్స్యాదిబలంబులం బురికొల్పుకొని కుంభసంభవుదిక్కున కురవడించె నంతమధ్యాహ్నం బగుచు వచ్చె నాసమయంబున నకులసహదేవసమీరనందను లర్జును నుద్దేశించి యెలుంగెత్తి. 300

1. నియతసంధా. 2. శ్రమ మిచ్చినవిధము.

తే. కోలుమసఁగి గురుండు పాంచాలసేన, నేఁకను కోలకును దెచ్చె ♦ నీవు గడఁగి
కౌరవులఁ బాయవఱపు మేకతమయైన, శరనికాయంబు మూర్చ్ఛఁ జేకొనిక యుబ్బులంబు.

వ. అనుచు నయ్యాచార్యుపైఁ గవిసి రిత్తు పెక్కుబాణంబులు గ్రమ్మినఁ బటుప్రదర
జాలంబులు వఱపి పొడిసేయు నమ్మహాత్ము నాలోకించి ధర్మనందనభీమసేనమాద్రీ
తనయులు గూడికొని తమలోన. 302

మ. కరులం గూల్చుచుఁ దేరుల న్నఱకుచు ♦ గజ్జిల్లి ఘోటమ్ములన్
నరుల న్నెత్తుటఁ దేల్చుచు న్దొరల నానారూపఖండంబులై
తొరఁగం జేయుచుఁ గుంభజుండు విలసద్దోర్దండకాండాకృతిం
దెరలం బైఁ జనుదెంచు నేపు మనలం ♦ దీర్పంగ నోపుం దుదిన్. 303

వ. ఎవ్వరికేని నిలువరింప నలవి గాదు నరుండును ధర్మపరుండై యూరకున్న[1] వాఁ
డు దెగువకుఁ జొరం డనుచుఁ దలంకి వారి తెఱంగు గనుంగొనికమలనాభుండు
దమ తేరు వారలకడకుం గొనిపోయి కిరీటితో ని ట్లనియె. 304

చ. అనిమొన దేవదానవుల ♦ కైనను గెల్వ నశక్యు మిమ్మహా
త్ముని నొకమందు సెప్పెద [2]సుతుండ హతుఁ డయ్యె ననంగ విన్నయుం
తన యతఁ డాయుధంబు దిగఁద్రావి యచేష్టతఁ బొందు నప్పు డీ
తనిఁ బరిమార్ప వచ్చు నిది ♦ దప్ప నుపాయము గల్గ దెమ్మెయిన్. 305

వ. కావున నశ్వత్థామ సచ్చె నని యొక్కరుం డతనికిఁ జెప్పుట గర్జం బనిన విని
యచ్చటియందఱు నిదియు మే లని రర్జునుండు నాని కొడంబడకయుండెఁ బాం
డవాగ్రజుండు విషాదంబుతో విచారించెఁ దదనంతరంబ. 306

క. భీమునిచే నని నశ్వత్థామ యనం బరఁగు భద్రదంతి పడిన ను
ద్దామగతి నన్నివమ్మగ, నామారుతపుత్త్రుఁ డేఁగి ♦ యాగ్గురుతోడన్. 307

వ. అశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పుటయుఁ జిత్తంబు జల్లని చెదర బెదరియు నతండు
దనకొడుకునత్రపవీర్యాదిగుణంబులు గణుతించి యప్పలుకులు పెడచెవులం బెట్టి
కలంక లేక ధృష్టద్యుమ్నుపైఁ గవిసి పెల్లేసి యతని కడ్డపడినపాంచాలరథికుల
నిరువదినేవుర వధియించి మాత్స్యబలంబున కుఱికి యేనూఱురథంబులం బదివేలు
మాతంగంబుల నన్నియ తురంగంబులం బొరిగొని తేజరిల్లి రాజులగుండెలకు
నాదిగొనునప్పుడు విశ్వామిత్ర జమదగ్ని భరద్వాజ గౌతమ కశ్యప వసిష్ఠాత్రి
ప్రభృతిమునివరప్రకరం బాతనిపాలి కేతెంచి భారద్వాజా నీవు బ్రాహ్మణుండవు
వేదవేదాంగవిదుండవు నీకు సంగ్రామంబు సేయు ధర్మం బగునే యింతకు
మున్న చేసి తేనియుఁ జేసితి గాని కాలంబు పూర్ణం బయ్యెఁ గాన యింక
నుడుగుట మేలు మామాటలు పట్టి యాయుధంబులు వెట్టి శాంతిఁ బొందు మని
చెప్పి యంతర్ధానంబు సేసిన నవ్విప్రవరుండు వారలపలుకు లూహించి భీము

---

1. వాఁ డనుచుం దలంచిరి. 2. సుతుండు మృతుండ యనంగ.

సేనవచనంబులం దలంచి యగ్రభాగంబునకు వచ్చి యున్నధృష్టద్యుమ్నుం
గనుంగొని వికలచిత్తుండును శోకాయత్తుండును నగుచు నిజపుత్త్రుండు సచ్చుట
బ్రదుకుట యజాతశత్రువలన నున్నరూపు దెలియువాఁడై యతని నడిగె
నయ్యవసరంబున వాసుదేవుం డవ్వసుమతీపతి కి ట్లనియె. 308

తే. అపరి యీదివసమున [1]పరాహ్ణమునను, ద్రోణుఁ డని సేసిన ట్లైనఁ దుంగిపోక
యుండ నేర్తురె యిక్కడివీరయోధు లెవ్వరైన విను నుతి గాదుసత్యమ్ముసుమ్ము.

క. మము నీతని కొప్పింపక, సముచితముగఁ గాచుకొను మసత్యవచనదో
షము లేదు ప్రాణరక్షణ,సమయంబున నతనికొడుకు సచ్చెననుమీ. 310

వ. అని పలికి నట్టియెడ నయ్యుధిష్ఠిరుతో భీమసేనుం డే నప్పుడు కృష్ణుండు సెప్ప
నయోధ్యవరు వధియించునుపాయంబు విని యదియ మనంబున నుండ మాళ
వేంద్రుం డగునింద్రవర్మవారణం బశ్వత్థామ యనుపేరిటిది నాచేతఁ జచ్చె నది
నెపంబుగ నతనికి నశ్వత్థామ సచ్చె నని చెప్పితిఁ జెప్పిన నొక్కింత విచారించి
యమ్మాట దెస ననాదరంబు సేసి నీకు విజయంబు గోరి హితం బుపదేశించునీ
గోవిందునివాక్యం బుల్లంఘింపక నీవు నట్ల చెప్పుము నీవచనమ్ము నమ్ము నమ్మి
యతండు గయ్యంబు సేయఁ జే యాడక చెడు నని యొత్తి చెప్పుటయు. 311

ధర్మజుఁడు ద్రోణునితో నశ్వత్థామ సచ్చెనని యేనుఁగునెపంబునఁ జెప్పుట.

క. మది నయ్యురువురమాటలుఁ, బదిలంబుగఁ బట్టికొనుటఁ బట్టియు నెట్లుం
దుది నది యట్టుల కాఁగల,యది యై యుండుటను దాని నకతఁ డోడఁబడియెన్.

వ. ఇట్లు సమ్మతించి. 313

క. [2]అనృతభయము నాజిజయముఁ గొనియెడుతమకంబు పెంపునగుదియింపఁగఁ బాం
డునరేంద్రునగ్రతనయుం, డనుమానము వాయఁ బెట్టి యస్త్రగురునితోన్.

తే. వలయుకోలఁది నెలుంగెత్తి వర్ణసమితి, యచ్చుపడఁగనశ్వత్థామ సచ్చెననియె
నని పదంపడి యుల్లన యతనిచెవికి, వినఁగ రాకుండఁ గుంజరమనియె నధిప.

వ. ఇవ్విధంబునం బలుకుటయు. 316

క. నేలకు నల్లెఁడుపొడువునఁ, గ్రాలుచు మును మెఱయుగురుని[3]రథచక్రముల
క్కాలంబున సమరజయ,శ్రీలోపము దెలియ నంటనిలఁబడియె నృపా. 317

వ. అప్పుడు 318

క. తనుఁ బాండుతనయులకు ద్రోహునిఁ గా నక్కుంభజన్ముఁ డూహించుచు న
మ్మనుజు లట్టు సెప్పిరటు గావునఁ గా కేమి యిది దగ నపవుంబొమ్మనుచున్. 319

శా. ధృష్టద్యుమ్నునిఁ జూచుచుం రణసముద్రేకంబు బాహాబలా
వష్టంభంబును శౌర్యనిర్వహణగర్వస్ఫూర్తియుం దొంటియ
త్కృష్టత్వంబును దక్కి స్రుక్కి వగ బుద్ధిం బెకువీఁ కాడఁగాఁ

1. పరాంశమునను. 2. అనృతంబున నాజి...గొనియెడుతమకమునను బెంపు. 3. రథస్థమ మక్కా.

జేష్టాహీనతఁ బొంది యగ్గురుఁడు సంక్షిప్తాంగుఁ డై యున్నఁ గన్. 320

వ. అతనివధంబునకై పాంచాలవిభుని వేల్మిం బుట్టినవాఁ డగుట నప్పార్షతుండు దత్సమయజనితోత్సాహరోషవిశేషాయత్తచిత్తుండగు నమ్మహీసురవరుమీఁదం గవిసి యేసిన నరికి నొల్లనియుల్లంబునం బలునియుల్లాసంబు సహింప లేనితేజంబునం బురికొని యతండు ఘోరం బొడంగిన దివ్యాస్త్రంబులు ప్రతిభాసింపకయుండె నట్లయ్యును మనసుబలిమికలిమిం బ్రకృతిబాణంబుల నాతనిబాణబాణాసనరథరథ్యసూతకేతనంబులు వాడఁ జేసె నాధృష్టద్యుమ్నుండు గద గొనినం దునియఁ గావించెఁ బలకయు వాలునుం గొనివచ్చియుప్పారుండు సారథితురంగంబులయుంగంబుల వ్రయ్య సేయఁ దత్కరవాలఖేటపాటనంబు సేసి తనువునం బాండకాండంబులు నించె నట్లు నించి నొంచినం గని శినివరుండు కృపకర్ణకృతవర్మలతోడం బెనంగు చుండియుఁ గ్రూరనారాచదశకం బయ్యాచార్యుమీఁద నిగిడించె నంత నత్యంతరయంబునం జనుదెంచి యనిలనందనుండు ద్రుపదనందనుఁ గుంభసంభవు బారికిం దప్పించుకొని పోయినం బో పొమ్మని పలికి డెందం బెప్పటిచందం బగుటయు నిశ్చలభావం బొందె నివ్విధంబున నాలుగుదివసంబులు నొక్కరాత్రియు నేనగుదివసంబులో నిరువదిగడియలు[1] నిరువదివేలట్టు లావఁ ఖండనంబు సేసి పాండవబలంబుల నఱిమాడి పేరడవిగొని కాలిహానుంగు వడిన కార్చిచ్చుకైవడిం గుదిసి యమ్మహాత్ముండు. 321

సీ. సంగరంబునఁ దన్వి ఽ సని శాంతిఁ బొందిన, చిత్తంబుతోఁ దమ్మసేనదిక్కు
గనుఁగొని వెలుచ నొక్కకర్ణయోకృపయోను, యోధన[2]పోరనక్కనొత్తియొప్పుడుఁ
జెప్పుము రేను నాకచే నయినంతయుఁ, జేసితి నింక సిక్కశ్చింతవృత్తి
సుగతికిఁ జనఁ గోరి ఽ తగ నుజ్జగించెద, బాణాసనంబును ఽ బాణములును
తే. దలివి గలిగి మనుం డనిపలికి శరశ, రాసనము లూన్చి తేరిపై ఽ ననఘమూర్తి
యొప్పఁ గూర్చుండి సంభృతయోగనిష్ఠ, నొంది తేజోమయాత్ముఁ డై ఽ యుండె నధిప.

వ. అట్టియెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు కృపాణపాణియుఁ బాదచారియు నై భారద్వాజు దెసకుం గవియుటయు నుభయసైన్యంబుల హాహాకారంబు లెసఁగెనంతం దనువు విడిచి యప్పుణ్యపురుషుండు ప్రకటజ్యోతీరూపంబున నెగసి పరమస్థానంబునకుం జనియెఁ దత్తేజోమూర్తి యేను గంటిఁ గృష్ణార్జునధర్మనందనకృపాచార్యులునుం గనిరి తక్కటిమానవులు గానరు సురలు సూచి సంతసంబునం బొదలి రట్లడరిన యాద్రుపదనందనుండు. 323

ధృష్టద్యుమ్నుఁడు మృతుం డైన ద్రోణునిశిరంబు దునుముట.

చ. అరదముపైకి దాఁటి కుపితాత్మత ద్రోణుశిరంబు కేశముల్
గరమున బట్టమర్చికొని ఽ ఖడ్గహతిఁ దెగఁ ద్రుంచివైచె న

1. నిరువదియొక్క వేయట్లు లావు. 2. విజ్ఞఁడు నా ♦ రొక్కపాళము, సెప్పిన వేను.

త్వరితముగ మాను మాను సుస్యందనాశ్వత్థామతో ననుచు డేఁగఁ [1]దప్పు సు
మ్మర యని ధర్మజుండు దవిలి పట్టుసెలుంగున బిట్టవల్కఁగన్. 324

వ. ఇత్తెఱంగునందునిమి యెదిరి డస్యుట్టయుం దలయును ధరణీతలగతంబు సేసె నట్లు శతవృద్ధుం డగు నయ్యాత్తగురుండు సిదుష్మంత్రంబునం ద్రుంగి పోయినం బొంగి పాంచాలానీకంబు పైకొని చెలఁచిన మన మొనలు వెఱచఱచి కనుకనిం బఱచెం బఱచిన మనంబు గలంగి యుష్మదీయ సోదరుఁడు తేట మొగంబులు వసుధారలప్రోడం గూడఁ దిరిగినట్టి యొడ దుర్యోధనుఁడాప్తసఖ కృపకర్ణ కృతవర్మ మద్రేశ్వరులు మాతంగంబులం దురంగంబుల నుండఁబఱ పెట్టికొని కటకటా యనుచు నింత ప్రట్టునే యనుచు నింక నేమి గల దిప్పుడు నెట్లు సేయంగలవార మను నేనేదుని యనుచు మరలి మరలి చూచుచుం జనుచుండఁ దక్కినవారలంతయు మానుసు తెల్లనై దల చీర వాటించుతలంపు లేక యెందఱోరుల నిలు నిలు మని పలుకుచుం గాలు నిలువక పలుదిక్కులకుం బాఱి రత్తఱి నశ్వత్థామ మునుమ్మొక్కకెలనం గయ్యంబు సేయుచుండి నీసేన యట్లగుటం గనుంగొని యక్కురుపతికడకుం జని యతని కిట్లనియె. 325

తే. బలము లిది యేమి సభయసంభ్రాంతిఁ జొచ్చెఁ, గర్ణకృపముఖ్యులేటికిఁ గలఁగి తేట
మొగము వడి రేల నీవును మానుషవోలె, నిలువరింపంగఁ దగియెడు నిలువు లేవ.

వ. అని యడిగిన నతం డతని మొగంబు సూచి యాచార్యు తెగుట సెప్పం బోయి డగ్గుత్తికపడి యూరకుండె శారద్వతుండు వెలువెలం బాఱుచు నట్టకేలకు సెలుం గు దెచ్చికొని. 327

సీ. పాంచాలపాండవప్రముఖసైన్యంబుల, ద్రోణుండు బలువిడిఁ ద్రుంచుచుండ
నుక్కఱి పాండవు లొక్కచోటికి వచ్చి, నిలువరింపఁగలేక తలఁకుటయును
వాయుతనూజుఁ డశ్వత్థామ సచ్చెఁ జు, మ్మని కుంభజునితోడ నాడుటయును
నమ్మాట గొనక ధర్మాత్మజు నవ్వార్త, యాచార్యుఁ డేర్పడ నడుగుటయును

తే. భీముచేత నశ్వత్థామనామగజము
మున్న చచ్చుటకతమున నన్నరాధి
పతియు నది నెపముగ నట్లు పలుకఁ జాల
నడలి యతఁ డాయుధంబులు విడుచుటయును. 328

వ. అప్పుడు. 329

క. గురుఁ డమలయోగనిష్ఠం, దిర మై యుండంగ వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నుం
డరదముమీఁది కరిగి తచ్ఛిరోజములు పట్టికొని యసిం దునుముటయున్. 330

వ. చెప్పి యప్పుడు ధర్మనందనధనంజయులు వారింప నతం డుడుగక యట్లు సేసె ననియు నెఱింగించి యిట్లు భారద్వాజుండు పడిన బలంబులు విఱిగె నేమును

1. 'వల్దు సుమ్మర' అని యచ్చుప్రతులు. ఇది వ్రాతప్రతులం గనుపట్టదు.

నిరుత్సాహుల మయితి మేనుంగు పేరినెపంబుగా నట్టిమాట పుట్టుట కృష్ణకృతం
బయినకపటోపాయంబు కానోపు నని యంతయు నేర్పడం బలికె ననుటయు ధృత
రాష్ట్రుండు సంజయుదిక్కు మొగంబై. 330

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ శ్రీరాముతో
సరి సేయం దగువాఁడు దండ్రితల పాంచాలాత్మజుం డట్లు ని
ష్ఠురుఁడై పట్టి ననంగఁ ద్రుంచె నన వించుకన్ వారితోఁ గూడ నా
తురుఁడై పోయెనొ పోక నిల్చి యలుకన్ దోర్దర్పముం జూపెనో. 331

క. తను నాధృష్టద్యుమ్నుం డనుమటకై కోరి కనియె ద్రోణుఁడు పరమా
స్త్రనిరూఢిఁ బరశురాముఁ డ, తని కిచ్చినయంతవట్టు దన కతఁ డిచ్చెన్. 332

వ. అట్టిజనకు నాద్రుపదనందనుం డట్లు సేసిన నక్కొడుకు కెట్లు సేసెనో విన వలతుం
జెప్పు మనవుడు నమ్మహీపతి కతం డి ట్లనియె. 333

తే. కృపునిపలుకులు వినిదట్టకెంపు గదురు. కన్నుఁగవ నశ్రుజలములు గ్రమ్మ దేరఁ
బాణితలమున నొత్తి యా ద్రోణతనయుఁ, డిట్టు లనుఁ దగఁ గౌరవాధీశుతోడ.

ఉ. చావులు లేవె యెందు ననిఁ జచ్చుట యెప్పుడె యిట్లు లోకసం
భావితు నస్మదాత్ముఁ దల పట్టి నొకం డనువాఁడిమాట యు
మ్మై వశిఁ దాఁకి చిత్తమున కార్తి యొనర్ప సహింప రాదు గా
కే విన నున్కి వాఁ డెఱుఁగఁడే నను నిమ్మయి భంగపెట్టునే. 335

క. నాదివ్యాస్త్రంబులు బాహాదర్పము [1]నింకఁ గాల్పన నాగురుఁ డాజిం
దా దిక్కుమాలి పగతుని, చే దైన్యముఁ బొందె నటె యిఁకసీ యే మందున్. 336

క. దీనికి మూలము ధర్మజుఁ, డా నిక్కము గల్గు రాజు నని దంచితుఁ గా
నే నెట్లు సేసి పుత్త్రునొ, కో నాచిత్తముకలంకయును నెవ్వగయున్. 337

ఆ. పుత్త్రుఁ గనుట యెల్ల శత్రునిచేఁ దల, వట్టి తాను దునుమఁబడుటకయ్యె.
నస్త్రగురున కింక ననసేమి గలదు నా, యిచ్చు బాస కౌరవేంద్ర వినుము. 338

మ. హరియుం బాండవులున్ మదీయపటుబాహాశక్తిదివ్యాస్త్రని
ర్భరసంతాపపరీతులై యెనుఁగ ఘోరస్ఫారసంక్రీడఁ ద
త్తురగస్యందనవారణప్రకరముల్ ద్రుంగన్ విజృంభించెద
న్సురసంఘంబులు వచ్చి యడ్డపడిన న్దుర్వారదర్పోన్నతిన్. 339

క. తను దాన చెప్పికొను టొ, ప్పనిపని యగు నైనఁ దండ్రిపరిభవమునకుం
గనలు గదిరి యిట్లంటిని, విను మే నే మనిన నేమి వృథ [2]వోదధిపా. 340

—•• అశ్వత్థామపూన్కివలన గౌరవయోధులు మరల ననికిఁ గడంగుట. ••—

వ. అని పలికి మఱియు ని ట్లను మాతండ్రి నారాయణు నారాధించి యొక్కమహా
స్త్రంబు వడసె నది నాకు నిచ్చె నద్దివ్యసాధనంబు నన్యు లనన్యు లమపిభాగంబు

1. గాల్ప గాల్పు ♦ ముగ్గురు. 2 గా దధిపా.

లేక విరోధివిధ్వంసనంబు సేయుఁ దత్ప్రయోగంబున జయంబు సేకొనియెదం
జూడు మనుటయు నమ్మహీపతియు ననుజులు సేనాపతులును శంఖంబులువూరించి
సింహనాదంబులు నేసి మరలిన భేరీమృదంగాదితూర్యధ్వనులు నింగిముట్టఁదురంగ
రింఖారథనేమిగజపదఘట్టనంబుల నిల గ్రక్కదల మనసైన్యంబులు మరలి యుర
వడించె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 341

ఆ. అట్లు గడఁగుకౌరవానీకములఁ గని, పాండుపుత్త్రు లేమిభంగి వార
లై రెఱుంగఁ జెప్పు మనవుడు నమ్మహీశ్వరుని కిట్టు లనియె సంజయుండు.

వ. ఇత్తెఱంగునం గురుబలంబులు పురికొనినం గౌంతేయులుం గూడుకొని సైన్యంబు
సునంగతంబు సేసికొని సంగరక్రీడకమరి యప్పుడు క్రీడినాలోకించి ధర్మతనయుండు.

క. గురుఁడు వడిన నవ్విధమునఁ, బరమభయాకులతఁ బొంది పఱచియు నట వే
తిరిగి కురుబలము పోరికిఁ, గర ముద్ధతి నగ్గలింపఁ గత మెయ్యదియో. 344

క. ఇలయును నింగియు నద్రువం, జెలఁగె మహారవము వారిసేనల గురుచా
వలుక నొనర్చిన నక్కడ బలరిపుఁ డేతెంచి తోడుపడి నడచెనొకో. 345

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతికి నతం డిట్లనియె. 346

ఆ. న్యస్తశస్త్రుఁ డైనయాచార్యుఁ జంపిన, నెవ్వరొక్కొ వారి కెవ్విధంబు
బలిమి గలుగఁజేసి రలుకమై ననుచు సందియముపడఁగ నేల తెలియవినుము.

చ. జనకు నధర్మవృత్తి మెయిఁ జంపుట కై తల వట్టి నొక్కరుం
డన విని రిత్త వోవునె మహాద్భుతశౌర్యము నస్త్రవీర్యముం
[1]మనము జగంబుఁ గన్నయతిమానుషవిక్రమశాలి వీని నె
వ్వని కెదురంగ రా దనఁగ వ్రాలినద్రోణసుతుండు భూవరా. 348

తే. జన్మవేళన యాతఁ డుచ్చైశ్శ్రవంబు, భంగి హేషించెఁ బృథివి గంపంబునొంద
నప్పు డతని కశ్వత్థామ యని యొనర్చెఁ, బేరు జనములు విన నశరీరవాణి. 349

వ. అతండు సూవె కౌరవసైన్యంబునిప్పటిసంరంభంబునకుం గారణం బని చెప్పి
వెండియు. 350

ఆ. అనఘ నిన్ను శిష్యుఁడును ధార్మికుండు సత్యవ్రతుండు నని మహాదరమున
నడిగె నీవు ధర్మహానికి నోర్చిన, గురుఁడు నిశ్చయించెఁ గొడుకుచావు. 351

క. చలముకొని యిట్లు వడయఁగ, వలయునె రాజ్యంబు దీన వచ్చినకలిమిం
గలుగునె పెంపుం బేరును, వెలి యైతిమి లోకమునకు చేయును నేలా. 352

వ. అదియునుం గాక, 353

మ. వల దిట్లే లని యేను బేరెలుఁగునం బ్వారించుచుం బాఱఁగాఁ
దల యిట్లేటికిఁ బట్టి త్రెవ్వ నడిచెం ధర్మప్రణాశం బెదం

1. మనము బలమునుం గలయట్టిమానుషు; మనలు జగంబునుం గనునట్టిమానుషు.

దలఁపం డాగ్రహవృత్తిఁ బార్షతుఁడు దద్దైన్యంబునం గోధవి
హ్వలుఁడై యాతనిపై వడిం బడక యశ్వత్థామ సైరించునే. 354

క. మనసేనల నొక్కత్తునఁ, గొనఁ దలఁచి కడంగి వచ్చుగురుపుత్త్రుని మా
ర్కొన ధృష్టద్యుమ్నునిఁ గా, వను శక్యమె నీకు నిచటివారికి నధిపా. 355

వ. అనినం గోపించి యనిలనందనుం డాసంక్రందన నందనున కిట్లనియె. 356

చ. అడవుల నుండుతాపసులయట్టులు పల్కెడు రాజనీతి యి
ట్లొడఁబడి చేయ వచ్చి వధ కొల్లమి యొప్పెనె ధర్మనిష్ఠ యె
క్కుడఁ గల దాసభన్ ద్రుపదకన్యక పాటున కిట్టి వెన్నియుం
గడుకొని చేసినన్ మనలఁ గల్మష మొందఁగ నేర దర్జునా. 357

తే. అరులు మనమీఁద నురవడి నరుగుదేర, నేము సిసిముసిపడుచుండ నిట్టు లనుట
యొప్పు దురిసినపుండుల నుప్పు వెట్టె, దరయ దీనికి నిన్ను నే నందుఁ బార్థ.

క. కురువీరు లెఱుఁగుదురు నను, గురువీరుల తెఱఁగు నేను గొంత యెఱుఁగుదున్
శరపరిఘప్రహరణములఁ, బొరిగొని యెదఁ గాక వారిఁ బో నిచ్చెదనే. 359

వ. అని పలికె నప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండు బీభత్సున కిట్లనియె. 360

చ. పెరవున లావు లేని ప్రజ వేయువిధంబుల దివ్యబాణవి
స్ఫురణము నూపిచూపి పొరిఁబుచ్చె మహోగ్రత ధార్మికుండె య
గ్గురుఁ డది గాక యే నతనిఁ గూల్పన పుట్టినవాఁడ నింతవ
ట్టరయక నన్ను నిట్లు సెడ నాడుట పాడియె నీకు వాసవీ. 361

క. పితృసఖుఁ డగుభగదత్తునిఁ, బితామహుం డైనవృద్ధు భీష్ముని నీ వు
ద్ధతిఁ జంపుట పుణ్యం బే, ప్రతివీరునిఁ జంపు టేల పాపం బయ్యెన్. 362

క. భూనాథుఁడు బొంకఁడు విను, మేమును ధర్మంబు దప్ప నిది యేటికి మిం
థ్యానింద శిష్యవంచకుఁ, డైనగురుఁడు వచ్చె గెలువ మరిసైన్యంబున్. 363

ఆ. అనియె ననుడు సంజయుఁడు కాంబికేయుఁ డిట్లను మునీంద్రజాతుఁడైన ద్రోణు
నట్లు సేసి యుద్ధరాత్ముఁ డమ్మెయిఁ బల్క, వినుచు నచటివారు గనల రెట్లు.

ద్రోణుపరిభవంబునకుఁ గోపించి సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్ను నాక్షేపించుట.

సీ. అనుటయు నానూతితనయుఁ డవ్విభునకు, నిట్లను నతని రూక్షేక్షణముల
నరుఁ డుపలక్షించి తొరఁగఁకన్నీరితో, నిట్టూర్పు నిగిడించి యిట్టిరోఁత
మాట లేటికి నన మాఱు పల్కక హరి,ధర్మపుత్త్రాదులు దలలు వంప
నలిగి సాత్యకి ద్రుపదాత్మజుఁ గనుఁగొని, నీజిహ్వ దునియదు నీశిరంబు

తే. వగుల దమ్మెయి గురునకుఁ బరిభవంబు, సేసి యిమ్మెయిఁ బలుకంగఁ జేయునదియుఁ
గలదె యీరాజసన్నిధిఁ గాన బ్రదికి, తింకఁ బలికిన నోరు వ్రేయింతుఁ జుమ్ము.

---

1. వెట్ట దరయ నతఁ డిందఱికి నెక్కుడయ్యె; వెట్టు టరయ నిది నిన్ను నే మందుఁబయ్యె.

క. తనమాఁటే యని గంగా,తనయుఁ శిఖండియు వధించెఁ ౯ దలఁపఁగ నట్లా
తనికిఁ బ్రియ మైనఁ బనిచెం, దనమనుమనిఁ బనుపు సేఁత ౯ దగదె నరునకున్.
వ. అశిఖండియు నీవు నుద్భవించి పాంచాలకులంబు కీర్తికిం బుణ్యలోకంబునకుం బాపితి రనిన ధృష్టద్యుమ్నుండు నవ్వుచు నతని నవలోకించి. 367
క. సైరించిన సెయుఁగవు నీ,చారిత్రము దలఁప నన్యశరకృత్తకరున్
భూరిశ్రవుఁ జంపి తదియు, వీరవ్యవహారమే వివేకవిహీనా. 368
తే. అతఁడు నీతోడ మున్ను ద్రోణునకుఁ బోలె నోర్వఁగఁ, జేయఁజాలవ యగ్గురుసాయకములఁ
బాండవానీకములు విచ్ఛిన్నపాటనెన్ని, యెడలమార్కొంటివా తని ౯ నెఱుఁగ వట్లు.
క. వలవని ప్రేలరిమాటల, నలిగింపకు నన్ను నేమి ౯ యాడిన నింకం
దల ద్రెవ్వ నేయుదుం గురు,బల మడఁ పురణించె బడలుపడుతము రమ్మా.370
వ. అని పలికిన శినివరుండు రోషారుణితలోచనుం డై కోదండంబు రథంబున నిడి గద పుచ్చికొని మాటల నలిగెదేని వ్రేటున శిక్షించెద ననుచు ధరణికి లంఘించి కవిసినం గని కేశవుండు వనుపం బవనతనయుండు రథంబు డిగ్గి రయంబునం జని పట్టి యూఁతడుగులకొలఁది నిలువరించె నట్టియెడ సహదేవుం డా శైనేయు నుద్దేశించి మిమ్మును పాంచాలురం గడచినబంధువులు మాకును మమ్మును మిమ్మును మిగిలినబాంధవు లా పాంచాలురకును వారలకంటె మాకంటె నెక్కుడు సుహృజ్జనులు మీకును లే కునికి దెల్లం బిట్టిమీలో మీ రెరవుపడం దగునే యలుక దక్కు మనునెడ నాధృష్టద్యుమ్నుండు నడముడితో నతనిం బట్టక విడువుము నాచేతం గాని నీచేత నిలువండు నే నొక్క చేతిభూరిశ్రవుండనే యేంబ యడిచిపడియెడు ననవుడు నాభీమసేనుబాహువులలోనం దిరుగుచువడుచు నుర గంబుచందంబున సాత్యకి రోఁజుచున్నం గృష్ణయుధిష్ఠిరు లయ్యిరువురం బ్రయ త్నంబున వారించిరి తదనంతరంబ. 371
క. భేరీమృదంగశంఖమ,హారవములు సెలఁగఁ బాండవానీకంబుం
గౌరవసైన్యము దాఁకెను, వారిధు లొండొంటిఁ దాఁకునవడు వమరంగన్. 372
క. మును ద్రోణునిఁ బొలియించితి, మని పాండవబలము బలియు ౯ నశ్వత్థామం
గొని కురుసేనయు నత్తఱి, ననూనగర్వమున నుద్భటాటోపమునన్. 373
వ. పెనంగం దొడంగె నప్పుడు ద్రోణి దుర్యోధనుఁ గనుంగొని. 374
క. అనృతంబు పలికి బ్రదికెద, మని చూచినరాజుమూఁక ౯ లన్నియు నె ట్లై
యునిఁ బడియెడునో యెమ్మెయిఁ, గనుకనిఁ బఱచెడునో చూడు ౯ కన్నారంగన్,
వ. అని పలికి నియతుం డయి యతండు నారాయణాస్త్రంబు ప్రయోగించిన.376
మ. ధరణీచక్రము దిర్దిరం దిరిగె మార్తాండుండు గుంఠీభవ
త్కిరణుం డయ్యె దిశావితానము వడంకెన్ మిం త్నదిర్చెన్ మహీ

ధరసంతానము లోలిఁ గ్రక్కదలె నుగ్రదావాగ్నితంబు లై యంబుధు
ల్వారలెం గట్టలమీఁద బిట్టు పిడుగు లొరిసెఁ మహోదగ్రతన్. 377

వ. ఇట్లు భీకరాకారం బై దుర్వారం బగు నయ్యద్దివ్యసాధనంబు మండలార్ధచంద్ర
భల్ల నారాచ క్షుర ప్రముఖంబులు ననలమయంబులు నగు ననేక దేదీప్యమాన
మార్గణమూర్తులు గైకొని కౌంతేయసైన్యసంతానం బంతయు నొక్క పా
యగాఁ గవిసినం గని తెంపు పెంపునం దత్సైనికనికరంబులు వివిధవిశిఖంబుల
నయ్యాయుధంబుల మగిడించుచు బలువునం బొంగుచు నింగిని నేలను నడు
మను నాభీలజ్వాలాజటిలంబుగాఁ బైపయి నడరి యమ్మహాస్త్రంబు చతురంగం
బులం ద్రుంగించుచు నెదు రెంతెంత పెనంగె నంతంతయ పేర్చి యేర్చుచుం
బఱవం దొడంగిన నమ్మొనలు వఱవం దొడంగె నప్పుడు నరుం డూర కునికి
సూచి నారాయణుండును నతండును విను చుండ ధర్మనూనుండు సాత్యకిధృష్ట
ద్యుమ్నుల నాలోకించి యి ట్లనియె. 377

సీ. ఆసభఁ బాంచాలి నాగాసి సేయఁగ నుపేక్షకుఁ డయి చూచెఁ బెక్కండ్రఁ గూర్చి
కొని బాలు నభిమన్యుఁ గూల్చె నించుకవడి, యాఁగిన నర్జునుఁ డగ్నిఁ జొచ్చు
ననువగ మనల నాతనికిఁ దోడ్పడఁ బోవ,నీ కాఁగె నక్కొమ యి నిట్టిధర్మ
పరుఁ డై సకలశస్త్రసంభవుఁ దోఁచ సరివచ్చు, టుచితంబె యీవచ్చు నసుజ్వాలాగ్ని

తే. వలని కరిగెద మీరు మీ వాహనులును, బాటిపొం డెక్కడేని నప్పార్థుకోర్కి
యంత సఫలతఁ బొందెడు నచ్యుతుండు, [1]నెట్లు దనకు రుచించెఁ దా నట్లు సేయు.

వ. అనిన విని జనార్దనుండు సత్వరుం డై పెద్దయెలుంగున నెల్లవారును విన సైనికు
లారా సామజహయరథంబులు డిగ్గి యాయుధంబులు వెట్టి నిలువుండు భూమి
గతు లగునిరాయుధుల నిమ్మహాస్త్రం బేమియుం జేయ దది యె ట్లనిన నిట్లగుట
దీనికిఁ బ్రతివిధానంబు గా దీని నొసంగిన మహాత్ముండు విధియించె ననుటయు
సకలజనంబులు నమ్మాట కియ్యకొని యట్లు సేయం జూచిన సమయంబున సమీర
నందనుండు. 380

చ. డిగకుఁడు వాహనంబులు గృశించిదిమగంటిమి గోలుపోవ మీ
రు గడఁక దక్కి పెట్టకుఁడు రూ పఱ నాయుధముల్ మహాస్త్రశ
క్తి గెలుతు గోత్రభిత్కులిశతీవ్రశరంబులవైభవంబు భూ
రిగదవిహారభంగియు నరిప్రకరంబులు పిచ్చిలింపఁగన్. 381

వ. అని బరవసంబు నేసి శంఖం బొత్తి మల్లచఱిది సింహనాదంబు సెలంగ నశ్వ
త్థామ కు మార్కొనుటయు నవ్వీరుండు దల్పుతో నన్నారాయణాస్త్రంబు నిగుడం
జేసిన. 382

క. అనలశిఖాసదృశము లగు, ననేక బాణములు భీముపై నరదము వోదువం

1. నప్పుడు దనకును రుచియించు నట్లు సేయు.

గని యమ్మేటియోధులు వాహనములు వెస డిగ్గి బెట్టి రాయుధము లిలన్.

వ. పదాతిజనంబులుం గైదువులు వెట్టి రవ్విధ మద్దివ్యసాధనం బెవ్వరికి బాధకంబు గాక యాభీమసేను దెసకు మొగం బగుటయు. 384

క. నరుఁడు గని సత్వరంబుగ, వరుణాస్త్రం బేయుటయును వావిరి నది త
త్పరుషత మానెడునట్లుగఁ, బరఁగిన గురుసుతుఁడు పెద్ద ప్రబలం జేసెన్.

—నారాయణాస్త్రపీడితుఁ డగుభీముఁ గృష్ణార్జునులు రథంబు డిగ్గఁ జేయుట.—

వ. ఇవ్విధంబున నశ్వత్థామ యమ్మహాస్త్రంబు దీపింపం జేసిన నది పేర్చి కార్చిచ్చు పోఁడుముచందంబున సమీరనందనుం జుట్టు ముట్టె నట్లు సమరవిముఖు లై యేమియుం గా కున్నధర్మనందనాదులను బలిమి వదలనిచలంబున ననలంబు చేతం బొదువం బడిన వృకోదరునిం గని కృష్ణార్జునులు తేరు డిగ్గి రిత్తచేతులం బాఱి వారుణాస్త్రంబుకతంబునం బెద్ద గాలక యున్నయాభీముని రథంబు డిగ్గఁ ద్రోచి వడిగ బిగిసిన నచ్యుతుం డతని కి ట్లనియె. 386

తే. ఇమ్మహాస్త్రంబుఁ గడిమిమైఁ గ్రమ్మఱింప, నెవ్వరికి రామిఁ జేసి కా కేమి శక్య
మైన నూరక యుండుదు రయ్య వలవ, దుడుగు నాబుద్ధి విని డిగ నుఱుకు తేరు

వ. అనుచు నతని నిరాయుధుం జేసి యర్జునుండును దోడ్పడ నరదంబు డిగ్గఁ ద్రోచె ని త్తెఱంగునఁ బాండవసైన్యం బంతయు దైన్యంబు నొందుటయు నారాయణాస్త్రంబు ప్రశాంతిం బొందెఁ దదనంతరంబ. 388

క. హరి పనుప వారిబలములు, పురికొని వాహనవితానములు శస్త్రాస్త్రో
ద్ధురభంగి నొప్ప నడరెం, గురుసేనలమీఁదఁ దూర్యఘోషము సెలఁగన్. 389

వ. ఆసంరంభంబు సూచి సుయోధనుం డశ్వత్థామతో నింకను నమ్మహాస్త్రంబు ప్రయోగింపు మనుటయు నతం డది పునఃప్రయోగంబున కర్హంబు గా దట్లయినం బ్రయోగించినవారిన వధియించు ని ట్లగుట గురునకు వరదానకాలంబునం గేశవుం డానతిచ్చెఁ జావోటములు రెండును నొక్కరూప కావున నమ్మహనీయాస్త్రంబు పగతుర నోడించి యంతటితోఁ దెగియెఁ గృష్ణుఁ డీయుపాయంబున నప్పరమసాధనంబు గడపిపుచ్చె మన మేమి సేయుద మనుచు నిట్టూర్పు నిగిడించె నప్పుడు నాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 390

క. నారాయణాస్త్ర మిట్లయి, వైరిచమూసంచయంబు వధియింపక పో
రారాజును ద్రౌణియుఁ దా, రేరూపున సంచరించి రెఱిగింపు తగన్. 391

వ. అని యడిగిన నమ్మనుజపతికి సూతసూనుం డి ట్లనియె, 392

క. ఆమనుజపతికి నశ్వత్థామ యటులు సెప్పుటయు నతఁ డన్యాస్త్ర
స్తోమంబునఁ బాండవసేనామర్దన మాచరింపు నావుడు గడిమిన్. 393

తే. ద్రౌణి కౌంతేయసేనపై బాణవితతిఁ, బరఁగఁ జేయుచు నాచార్యమరణ మంత
రంగసంతాపము నెరింపఁ గనక్కజముగఁ, దఱిమి పాంచాలతనయునిఁ దాఁకె నధిప.

తే. తాఁకి యిఱువదేనమ్ము లుదగ్రవృత్తి, నశనితోపునఁ బఱపి రథ్యయంబు మెఱయు
మఱియు నిఱువదిమూఁడు గ్రమార్గణములు, నిగుడఁ జేసిననాతండు వెగడుపడక.

వ. నిశితనారాచంబుల నొప్పించినం గోపించి. 396

మ. గురుపుత్త్రుండు గడంగి సూతు హయులం గోదండముం గేతువున్
ధరణిం గూల్చినఁ జూచి సాత్యకి మదోద్ధత్యంబునం దాఁకుచున్
శర మొక్కంటన మూర్ఛ వుచ్చి వెస ధృష్టద్యుమ్నుఫాలంబు ని
ష్ఠురనారాచహతంబు సేయుటయు వాఁడుం దేఁపై సోలినన్. 397

వ. కనుంగొని రోషవిషాదంబులు మనంబునం బెనంగొనం గిరీటియు భీమసేనుండునుం గవిసినన్ బాసటయై శిశుపాలపౌత్త్రుం డగుయువరాజును మాళవుం డగు సుదర్శనుండును పౌరవుం డగువృద్ధక్షత్త్రుండునుం గూడికొని యయ్యేవురు నయిదయిదుసాయకంబు లేయ నక్కుంభసంభవసంభవుండు వానిం బంచవింశతికాండంబుల ఖండించె నిట్లు దొడంగి యందఱకు నన్నిరూపు లై యేపునం బోరుచుండి ప్రచండభల్లత్రయంబున భుజంబులు శిరంబునుం దునిమి సుదర్శనుఁ గృతాంతదర్శనంబున కనిచి పౌరవుతేరునుం దలయును నఱికి విశిఖశిఖలం జేదికుమారు మ్రందించి మదంబున సింహనాదంబు సేసి శంఖం బొత్తినం జిత్తంబులు గలంగి పాంచాలురుం [1]పాండవబలంబులుం జలం బెడలి పాఱినం బోక నిలిచి భీమార్జును లమ్మొన మరల్చి రప్పుడు పాకశాసనతనయుం డతని నిలు నిలు మని యదల్చి సంరంభవిజృంభితుం డై. 398

క. గురుసుత నీదుభుజావి,స్ఫురణము దివ్యాస్త్రవీర్యమును గురుధరణీ
వరు దెనకూర్మియుఁ జూపితి, దెరలకుమీ యనుడు నతఁడు దీప్తాకృతి యై.

మ. నియతిం బావకబాణ మేయుడు మహోగ్నిజ్వాలికామాలిక
ల్హయసందోహరథవ్రజద్విరదమర్త్యాలాసద్భటశ్రేణికా
క్షయముం జేయుచు సర్వభూతభయదాకారంబునం బేర్చి య
త్యయకాలజ్వలనోద్ధతిం గవిసి యేకాక్షౌహిణిం ద్రుంపఁగన్. 400

క. కురుసేన యుబ్బి యార్చుచు, హరియు నరుఁడు మసియుదురు శరానలశిఖలన్
సరి గలరే త్రిభువనముల, గురుసుతునకు ననఁగఁ దూర్యఘోషము లెసఁగెన్.

తే. ఎల్లదివ్యబాణంబులుఁ బొల్లవోవఁ, జేయునట్లుగ బ్రహ్మ సృజించినట్టి
కీర్తనీయమహాస్త్రంబు గ్రీడిమంత్రనిష్ఠ నొప్పఁ బ్రయోగించె నృపవరేణ్య.

వ. ఆబ్రహ్మాస్త్రంబుచేత నద్భుతం బగునశ్వత్థామ యాగ్నేయాస్త్రంబు సంక్షీణం బగుటయుఁ గైటభాంతకుండును గిరీటియుం బాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించినఁ బాండవసైన్యంబునందు సింహనాదశంఖభేరీమహారావంబులు సెలంగెఁ

---

1. పవమానసూనుండు లోనుగాఁ గలపాండవబలంబులు ఛలం బెడలి పాఱినం బోకనిలిచి యప్పాకశాసనతనయుం డమ్మొనఁ మరల్చియతని నిలు నిలు మని। ప్రా. ప్ర.

గౌరవసేన లేటముగంబు వసియె నప్డు దగ్గురువందనుండు. 403
ఆ. తెల్ల మయ్యె నాకు దివ్యాస్త్రబలము లే, కునికి సిగ్గు మాలి యునికి నింకఁ
గడఁగ నేల దీని నుడిగెదఁ గాక ని, యుల్లమునఁ దలంచి విల్లు వైచి. 404
వ. అరదంబు డిగ్గి తొలంగి పోవంబోవ. 405
క. జిగి దొలఁకాడఁగ నేలకు, మొగి లేలాగొ డిగ్గ ననఁగ ముందటఁ దోఁచెన్
విగతదురితత్వభాసుం, డగు వేదవ్యాసుఁ డమ్మహాపురుషునకున్. 406

—అశ్వత్థామకు వ్యాసుఁడు కృష్ణార్జునులమహిమ సెప్పుట.—

వ. తోఁచిన వినయసంభ్రమంబులతోడ వినతుండై గద్గదకంఠుం డగుచు మునీంద్రా మదీయం బగునాగ్నేయాస్త్రంబు వృథయయ్యె నిది యేమిమాయయొ యెఱుంగ సురాసురగంధర్వాదిజాతులకును దుస్సహం బయినయద్దివ్యసాధనంబు మనుష్యు లగు కృష్ణార్జునుల దహింపఁ జాలదయ్యె ననవుడు నా తపోధనవర్యుండు వినుము నీసంశయంబు వాపెద నని యతని కిట్లనియె. 407
ఆ. ఆదిదేవుఁ డైనయవ్విష్ణుఁ డఖిలలో, కాభిరక్షణార్థ మై జనించి
మహిత తపము సేసె మైనాకశైలంబు, నందుఁ బెద్దకాల మభవుఁ గుఱిచి. 408
సీ. పవనాశనుఁడు నూర్ధ్వబాహుండు నగుచు న,న్నారాయణుం డతిఘోరనిష్ఠఁ
జలువునాతపమున సంతుష్టుఁ డై బాల,శశిరేఖ నొప్పారుజడముడియును
శూలపినాకాదిసుమహాయుధముల, వెలిఁగెడుచేతులు విలసదురగ
యజ్ఞోపవీతసమంచితవక్షంబు, శోభిల్లఁగాఁ బొడసూపె శంభు:
తే. డపుడు పద్మాక్షుఁ డవ్విరూపాక్షునకు ధ,రాతలము జానుపాణిశిరంబు లొంద
మ్రొక్కి నిలుచుండి నుదిటిపై మోడ్పుఁగేలు,భక్తిఁ గదియించి యిట్లని ప్రస్తుతించె.
క. స్థావరములు జంగమములు, నీవలనం గలిగెఁ దద్వినిర్మలరక్షా
ప్రావీణ్యము దగఁ బ్రభువుల, కేవారల కైన నీవ యుత్తమ హేశా. 410
క. సుర లాదిగఁ గలజీవులు, పురుషార్థచతుష్టయంబుఁ బొంది సుఖిత్వ
స్ఫురణము నొందుట నీ దగుకరుణాతిశయంబు వడసి కాదె కపర్ది. 411
క. వేదములు [1]ధర్మవాచక,వాదంబులుఁ దద్విలాసవంతం బగుధా
త్రీదేవోత్కరము భవ,త్ప్రాదుర్భావములు గావె బాలేందుధరా. 412
క. నినుఁ దనుఁ గా నతినిర్మల,మనస్సమాధిప్రకర్షమగ్నతవలనం
గనుఁగొని తద్భావభజన, మొనరించుమహాత్ముఁ డమృతత్వ మొందుఁ బశుపతీ.
వ. అని మఱియు ననేకభంగులం బ్రస్తుతించి దేవా నిన్ను భక్తి భజియించు మనాకు ననన్యసులభప్రభావం బొసంగు మని యభ్యర్థించుటయు దేవముఖ్యుం డగువిష్ణు దేవుం బ్రసన్నదృష్టి నాలోకించి యప్పరమేశ్వరుండు నీవు సురనురగంధర్వ కిన్నరగరుడోరగాదిభూతంబుల నవలీల గెలిచి పరమతేజోవిరాజమానుండవై

1. ధర్మవాక్యము.

వర్తింపుము నీకు నస్త్రంబుల శస్త్రంబు నగ్నిజలంబుల నశని నార్ద్రంబునను
శుష్కంబునను స్థావరంబునను జంగమంబునను జావునొప్పులు లేకుండం గల
యవి దొడరిన నన్నిటను జయింపు మని వరం బిచ్చెం గావున నన్నారాయణుం
డవిజయ్యుం డై నెగడె నతని యుందు జయించిననరుండును నట్టివాం డై కూడి
సంచరించుచు నరసఖుం డగునద్దేవుంను నిజమాయావిశేషంబులజగన్మోహనుం డై
విహరించు నమ్మహాత్ము లిరువురును దానవుల వధియించుటకును ధర్మసంస్థాప
నంబు సేయుటకు నై వలసినయప్పుడు డెల్లను జననాదికృత్యంబులు గైకొని వినో
దింతురు వారలు గదా యాకృష్ణార్జును లని చెప్పి కృష్ణద్వైపాయనుండు
నెండియు ని ట్లనియె. 414

క. నీవుం దప స్తేజోవిద్యావిభవసమగ్రమూ ర్తి వగు దైనను నీ
కే వినిపించెదం దెలియం, గా విను వారలకు నీకుం గలయంతరముల్. 415

తే. శుభ్రమగుసద్విమృత్తికసురుచిరంపుం, బ్రతిమగావించికొనియుండుం బరమునావ
హించి పూజావిశేషంబు లెల్లం జేసి, నీవు దొలుమేనం గొలిచితి నిష్ఠతోడ.

క. వారలు లింగాధిష్ఠానారాధనుం గా నొనర్చి యర్చించిరి భ
వ్యారాధనపరు లై మును, గౌరీపతి నతులనియమకల్పన వెలయన్. 417

వ. ఎత్తెఱంగునం జేసినను బరమేశ్వరారాధనంబు సర్వార్థసాధనం బగు నందును
లింగంబునందుం బూజించుట యర్చ్యయుం దారాధించుకంటె ననేకగుణంబులు లెక్క
డుగావున లింగార్చనపరు లగువారల నర్చారాధకుండ వగునీకు నెట్లు జయింప
వచ్చు మీమీపూర్వజన్మంబులయర్చనంబులఫలంబులు దారతమ్యంబులతో
ననుభవింపవలదే యని తెలియం బలుకుటయు నశ్వత్థామ పులకితాంగుండును
సమాహితాంతరంగుండు నై రుద్రునిం దలంచి నమస్కరించి కేశవుం గొనియాడి
పరాశరనందనున కభివందనంబు సేసిన నమ్మహాముని యంతర్ధానంబు సేయం దా
నును మరలవచ్చి నిజరథారూఢుం డై యరుణగభ స్తియు నస్తగిరిసమీపంబున కరు
గుటం గనుంగొనుచుం గురుపతిపాలికిం జని యతనికిం గాలోచితం బెఱింగించినవాం
డై బలంబులం దివియ నియమించె నట్లుదిరిగి దీనంబు లగునాననంబులతోడం
గౌరవులు విడిదలకుం బోయిరి పాండవులు బహుతూర్యనినదంబులు సింహ
నాదంబులుం జెలంగం బొంగారిననముద్రంబుచందంబున నుల్లసిల్లుసైన్యంబు
మగిడించుకొని నిశ్చింతంబు లగునంతఃకరణంబులతోం గృష్ణోపలాలితు లగుచు
నిజశిబిరంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ ధనంజయుండు. 418

—.. వేదవ్యాసమునీంద్రుం డర్జునునకుం బరమేశ్వరుమహిమ సెప్పుట ..—

మ. మహనీయాకృతి సంయమిప్రవరు ధర్మమస్ఫూర్తి సంకీర్ణనీ
యు హుతాగ్నిప్రతిమానతేజుం గరుణాయుక్తుం బ్రశాంతాన్వయో
ద్వహు నాశ్చర్యకరప్రబోధనిధి వేదవ్యాసుం బ్రోల్లాసి జయా

వహుఁడై వచ్చినవాని నాగమసుఖావాసాననాంభోరుహున్. 419

వ. అంతం తం గనుంగొని యత్యంతవినయసంభ్రమంబులతో దండప్రణామంబు సేసి యాసనార్ఘ్యపాద్యాదిపూజనంబుల నారాధించి సమీపభూమిం గూర్చుండి కృతాంజలి యై సుప్రసన్నుం బగునమ్మహామునివదనంబు వీక్షించి. 420

తే. అవధరింపు మహాత్మకయ్యమున నేను, శాత్రవుల నేయఁ బూనుచో సరభసముగ
నడరి ముందట నొకరుఁడు పుడమి నడుగు, లిడక పావకనిభమూర్తి యొసక మెసఁగ.

చ. కిరణము లుల్లసిల్లఁ దనకేల నుదగ్రపుశూల ముండఁగాఁ
బోరిఁబోరి నందు ఘోరముగఁ బుట్టినశూలపరంపరల్ గరం
బరుదుగ వారి నెల్లఁ దెగటార్పఁగ నే వెనుకన్ శరంబులం
గురియుచుఁ జంపినాఁడ [1]నని కొందు జయంబు సముద్భటంబుగన్. 422

క. అప్పురుషుఁ డెవ్వఁడో యని, యెప్పుడు మదిఁ దలఁతు నతని నేర్పడ నాకుం
జెప్పవలయు నని యడిగిన, నప్పార్థున కిట్టు లనియె నమ్ముని ప్రీతిన్. 423

వ. నీయడిగినయతండు. 424

ఉ. ఆదికి నాది లోకముల కన్నిటికిం బ్రభుఁ డవ్యయుండు వే
దాదిపవిత్రవాచకస[2]హస్రపరిస్ఫుటవాక్యరూపుఁ డం
హోదళనప్రకారకశుభోదయకారణదివ్యనాముఁ డం
బాదయితుండు దృఙ్మహితఫాలుఁడు లోలుఁడు భక్తియుక్తికిన్. 425

క. యోగీంద్రచిత్తకమలా, భోగమధుపవిభుఁడు ప్రకృతిపురుషాత్ముఁడు ని
ర్భోగస్వరూపుఁ డవ్యక్తాగోచరుఁ డధికసులభుఁ డమలాత్ములకున్. 426

ఉ. నీలగళుండు శంకరుఁడు నిత్యుఁడు సత్యసురూపుఁ డుజ్జ్వల
త్కాలమహానలప్రశమనక ప్రచురామృతవృష్టివిస్ఫుర
ద్బాలమృగాంకశేఖరుఁడు దైత్యకులప్రవిదారణక్రియా
లోలపరశ్వధుండు [1]సకలుం డమలుండు ప్రియుండు శాంతికిన్. 427

వ. అని ప్రశంసించి కవ్వడి గనినవాఁడు రుద్రుం డగుటఁ దేటపఱిచి దక్షమఖమథన త్రిపురమర్దనాదు లగు నద్దేవునిదివ్యలీల లుపన్యసించి మహాదేవపశుపతిశివప్రముఖంబు లగుతదీయభవ్యనామంబులకుం బ్రవృత్తినిమిత్తంబు లగునర్థంబులు దెలియ నిర్వచనంబు సేసి యట్టిపరమేశ్వరుండు నీకు వరదుం డయి సన్నిధి సేసె నతనిం గని పెన్నిధిఁ గన్నపేదవోలెం గృతార్థుండ వై తయ్యంధకాసురభంజను కతంబునం గడిందివగ అడంగుదు రయ్యాదిమధనుర్ధరుం డివ్విధంబున వైరివధం బాపాదింప నీకు గెలుపు గొనుట సుకరం బయ్యె నీతపంబు పెంపునం దొల్లి సన్నిహితుం డై నీకుం బ్రియంబుగా దివ్యాస్త్రంబు లొసంగె నంతటం దనివి సనక యిత్తెఱంగున భక్తపరాధీనత్వంబు ప్రకటించె నీవు పుణాత్ముండ వప్పర

1. నయి. 2. మగ్రపరిస్ఫుటగోచరుండు. 3. కుశలుండు గలం డఘతాపశాంతికిన్:

మాత్మ నాత్మ నిలిపి నమస్కరించు భూసర్వలోకశరణ్యుని శరణంబు సొరు మక్కరుణాకరుండు శరణాగతులకు నాయురారోగ్యైశ్వర్యాదిసకలాభిమతంబులు నిత్యంబులుగాఁ బ్రసాదించు నని నిర్దేశించిన నయ్యర్జునుండు దండప్రణామ పూర్వకంబుగా భక్తిరసాయత్తం బగుచిత్తంబునం జంద్రధరు నెలకొలిపి సాంద్రానందం బనుభవించి సాత్త్వవతేయుచరణంబుల కెఱఁగిన నమ్మునీంద్రుం డయ్యింద్రనందను నభినందించి సుఖవి గ మ్మని దీవించి [1]విజయుం చేసె నని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె నని జనమేజయునకు వైశంపాయ నుండు సెప్పుటయు. 428

క. మునివర ద్రోణునివృత్తము, విని సంతుష్టుండ నైతి విను వేడుక నా మనమునఁ దోడ్తో నొదవెడు, వినిపింపు దగంగ మీఁదికథావృత్తాంతంబున్. 429

వ. అని యడుగుటయు. 430

చ. అమరకిరీటకోటికలితారుణరత్నమరీచివీచికా
సముదయఖేలనోల్లసనచారుపదాంబుజకాంతిపూర దు
ర్దమ[2]దనుసూనుసంచయవిదారణ[3]చిత్తవిహార [4]బోధనా
గమహితవాదనిర్వహణకౌతుకమిశ్రిత రక్షితాశ్రితా. 431

క. జనవినుతబాదరాయణ,మునీంద్రవాగమృతనిధినమునూ్భతాహ్లా
దనకీర్తిసుధాకిరణా, వినతాఖిలభద్రకరణవిన్నుతచరణా. 432

మాలిని. అమృతమయవిలాసా యాగభోగోద్విలాసా
విమలహృదయరమ్యా వీతరాగాదిగమ్యా
కమలభవనమస్యా గౌరవాధిక్యశస్యా
[5]శమదమపరివర్తీ శాశ్వతానందమూర్తీ. 433

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున ద్రోణపర్వంబు నందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము. 434

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
ద్రోణపర్వము సంపూర్ణము.

1. నిజేచ్ఛం జనియె. నని. 2 దనుజానుశాసనవిధానత చిత్తవిహార. శ్రీవత్స. 4. ఘోర-సంగమ-నాగమ-యాగమ-హితనాగనిర్మథనకౌతుక. 5. సమపరిమళవర్తీ ♦ శశ్వదానందమూర్తీ.

Printed at the Pattabhi Rama Press, Ellore. P.I.O. No. Q.H.W.G. 2—1000 copies.